

DIGITALES ARCHIV

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft
ZBW – Leibniz Information Centre for Economics

Lysen, Jinghui (Ed.); Østby, Lars (Ed.); Dzamarija, Minja Tea (Ed.)

Book

Innvandrere i Norge 2023 : hvem er de, og hvordan går det med dem?

Provided in Cooperation with:

Statistics Norway, Oslo

Reference: (2024). Innvandrere i Norge 2023 : hvem er de, og hvordan går det med dem?. [Oslo] : Statistisk sentralbyrå.
https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrere-i-norge-2023/_/attachment/inline/80cac6c5-0945-4c2c-853d-5b58dba589f5:998a84e25c95b73184abb9db8cd1e7d4308e06977SA-176_web.pdf.

This Version is available at:
<http://hdl.handle.net/11159/701119>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/econis-archiv/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

<https://zbw.eu/econis-archiv/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence.

Innvandrere i Norge 2023

Hvem er de, og hvordan går det med dem?

TALL

SOM FORTELLER

STATISTISKE ANALYSER / STATISTICAL ANALYSES

176

I denne serien publiseres analyser av statistikk om sosiale, demografiske og økonomiske forhold til en bredere leserkrets. Fremstillingsformen er slik at publikasjonene kan leses også av personer uten spesialkunnskaper om statistikk eller bearbeidingsmetoder.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 29. april 2024

ISBN 978-82-587-1961-5 (elektronisk)

Omslagsfoto: Colourbox

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Statistisk sentralbyrå (SSB) har siden 1997 publisert åtte utgaver av Statistiske analyser (SA) om innvandring og innvandrere i serien «Innvandrere i Norge». Denne publikasjonen er en videreføring av disse oversiktspublikasjoner.

Publikasjonen «Innvandrere i Norge 2023» er en samling av artikler som gir en overordnet beskrivelse av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre og deres integrasjon i samfunnet. Hensikten med publikasjonen er å samle ulik statistikk og analyser som handler om disse to gruppene. Det er lagt vekt på å presentere tidsserier som sier noe om utviklingen innenfor forskjellige levekårsområder, og å oppdatere disse seriene med så ferske tall som mulig.

I alt er det 17 fagpersoner i SSB som har vært forfattere til de 13 artiklene som ble publisert fortløpende på SSBs hjemmeside i løpet av 2023 og 2024. Hvem som har skrevet artiklene og hvilke datakilder som er benyttet kommer fram i hvert kapittel. Data er hentet fra både administrative registre og fra utvalgsundersøkelser.

Jinghui Lysen, Lars Østby og Minja Tea Dzamarija har vært redaktører for publikasjonen. Thomas Bjørnskau har utarbeidet alle infografikk, og Marit Vågdal har tilrettelagt publikasjonen.

Vi ønsker å takke Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) for samarbeidet i referansegruppe til denne publikasjonen.

AID har finansiert koordinasjon og redaksjonsarbeidet, mens SSB har finansiert artiklene.

Statistisk sentralbyrå, 24. april 2024

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Innvandrerne og deres norskfødte barn er svært heterogene grupper som utgjør en stadig større andel av befolkningen. Denne publikasjonen gir en overordnet beskrivelse av innvandrerne og deres norskfødte barn og deres levekår. Publikasjonen er en videreføring av tilsvarende publikasjoner i serien Statistiske analyser: Innvandrere i Norge.

Det er ikke mulig å finne ett samlemål på hvor god eller dårlig innvandrernes integrering er i et land. Den kan samtidig være god langs noen dimensjoner og dårlig langs andre, og integreringen vil være avhengig av hvem som kommer til de enkelte landene.

De største gruppene innvandrere som bodde i landet ved inngangen til 2024 kom fra Polen, Ukraina, Litauen, Syria, Sverige, Somalia, Tyskland og Eritrea. Det største antallet norskfødte med innvandrerforeldre hadde bakgrunn fra Pakistan, Polen, Somalia, Irak, Vietnam, Eritrea og Litauen. Norskfødte med innvandrerforeldre er en gruppe med svært mange unge.

Innvandrerne kvalifiserer seg gjennom både det ordinære utdanningssystemet og andre tiltak som introduksjonsprogrammet. Utdanning, sysselsetting og lønnsnivå henger godt sammen, og varierer etter landbakgrunn, innvandringsgrunn og botid. Innvandrere 25 år og eldre har høyere andeler både uten utdanning og med høyere utdanning enn det resten av befolkningen har. Norskfødte med innvandrerforeldre i denne aldersgruppen har høyest andel med høyere utdanning. En lavere andel blant innvandrere er sysselsatt enn i befolkningen ellers, og av dem som er i jobb har en lavere andel heltidsjobb. Innvandrere hadde en lavere gjennomsnittlig månedslønn, og lønnsforskjellen mellom innvandrere og befolkningen ellers har vært nokså stabil de siste årene.

Mange innvandrere og deres barn har lavere inntekt enn befolkningen ellers. En god del har likevel opplevd en relativt sterk inntektsvekst mellom 2015 og 2021. Dette gjør at inntektsforskjellene mellom dem med og uten innvandrerbakgrunn har blitt mindre. Inntekt er svært viktig for muligheten til å bli boligeier. Eierandelen øker med inntekt også for innvandrerne og deres barn, men eierandelen blir ikke like høy som blant befolkningen ellers, ikke engang i høyeste inntektskvartil. En relativt høy andel innvandrere var sosialhjelpsmottakere i perioden 2015-2022.

Innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre, og utenlandske statsborgere har vært en del av norske valg i 40 år. Valgdeltakelse er et viktig bidrag til, og kan brukes som en indikator på integrering. Over tid, ettersom innvandrerne har blitt flere, har imidlertid ikke stemmeberettigede velgere med innvandrerbakgrunn stemt i like stor grad som resten av den stemmeberettigede befolkningen. Dette bildet endrer seg ikke selv om bakgrunnsfaktorer som landbakgrunn, innvandringskategori, utdanning, sysselsetting og alder blir tatt hensyn til.

Innvandrerne er en mangfoldig gruppe med store innbyrdes forskjeller etter landbakgrunn i egenvurdert helse, bruk av fastlegetjenester og dødelighet. Mange faktorer kan ha betydning for ulikhetene, som levekår og -vaner, gener, alders- og kjønns sammensetningen for innvandrere fra det enkelte land, årsaken til at de kom til Norge og hvor lenge de har bodd her.

Det er mest vanlig å motta tiltak fra barnevernet blant innvandrere (5 prosent i 2022), mens tilsvarende andeler for norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers er henholdsvis 4 og 3 prosent i samme periode.

Integreringen av innvandrere handler ikke bare om å delta i arbeids- og utdanningsliv på lik linje med majoriteten. Den har også sosiale og psykologiske aspekter, og det er dette som tematiseres av begrepet hverdagsintegrering. Publikasjonen har også en artikkel som oppsummerer noen funn fra en europeisk sammenlikning. Hovedfunn i alle kapitlene er oversatt til engelsk og utgjør et eget kapittel.

Abstract

Immigrants and their Norwegian-born children are highly heterogeneous and stand for an increasingly significant proportion of the Norwegian population. This publication provides an overarching description of who they are and how they are doing. This publication is the newest edition in the serie "Statistical analyses: Immigrants in Norway."

It is not possible to find an overall measure of how good or bad immigrants' integration is in a country. At the same time, it may be good along some dimensions and poor along others, and integration will depend on who comes to the individual countries.

The largest immigrant groups at the beginning of 2024 came from Poland, Ukraine, Lithuania, Syria, Sweden, Somalia, Germany, and Syria. The largest number of Norwegian-born to immigrant parents had background from Pakistan, Poland, Somalia, Iraq, Vietnam, Eritrea, and Lithuania. Norwegian-born to immigrant parents has a large majority of younger people.

Some immigrants pursue education through the regular education system, while others qualify themselves through the introduction programme. Education, employment, and wage levels are closely related and vary by country background, reason for immigration and length of residence. Immigrants 25 years and older stand out with higher proportion both without education and with higher education than in the rest of the population. Norwegian-born to immigrant parents 25 years and older have the highest proportion with higher education. The employment rate is lower among immigrants than in the rest of the population. Among those employed, a lower proportion have full-time jobs. Immigrants had a lower average monthly wage than the rest of the population.

Many immigrants and Norwegian-born to immigrant parents have lower income than the population without immigrant background. However, quite a few have experienced relatively strong income growth between 2015 and 2021, reducing the income gap between those with and without immigrant background. Income is very important for the opportunity to become a homeowner. Ownership shares increase with income for immigrants and their children, although the ownership shares will not be as high as among the rest of the population, not even in the highest income quartile. A relatively high proportion of immigrants were social welfare recipients in 2015-2022.

Immigrants, Norwegian-born to immigrant parents and foreign citizens have been part of the Norwegian elections for 40 years. Voter turnout is an important contribution to and can be used as an indicator of integration. Over time, however, as the number of immigrants has increased, voters with an immigrant background have not participated in the elections to the same extent as the rest of the population. This picture does not change even if background factors such as country background, immigration category, education, employment, and age are taken into account.

Immigrants are a diverse group with large differences by country background in self-assessed health, use of GP services and mortality. Many factors can explain the differences, such as living conditions and habits, genes, the age and gender composition of immigrants from each country, the reason why they came to Norway and how long they have lived here.

It is most common to receive measures from the Child Welfare Services among immigrants (5 per cent in 2022), while the proportions for Norwegian-born to immigrant parents and the rest of the population are 4 and 3 per cent respectively in the same period.

Integration is not just about participating in working life and education. It also has social and psychological aspects, which is covered by the chapter about everyday integration. The publication also includes an article summarizing some findings from a European comparison. The main findings in all the chapters are translated into English, which you can find in chapter 15.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	10
1.1. Bakgrunnen til denne publikasjonen.....	10
1.2. Innvandrerne i Norge er en stor og heterogen gruppe.....	11
1.3. Norskfødte med innvandrerforeldre som en egen gruppe.....	15
1.4. Hva med de andre gruppene med ulike grader av utenlandsk innslag?.....	15
1.5. Ikke alle blir, noen utvandrer igjen.....	16
1.6. Hvordan måler vi integrering?.....	17
1.7. Hva kan du lese i denne oversiktspublikasjonen?.....	17
Referanser.....	19
2. Innvandrerne og deres barn - en mangfoldig gruppe	22
2.1. Hvem og hvor mange er innvandrere?.....	22
2.2. Hvor kommer innvandrerne fra?.....	25
2.3. Den lave andelen tidliginnvandrede har holdt seg stabil.....	28
2.4. Født i Norge av foreldre som har innvandret.....	29
2.5. Alders- og kjønnsfordeling blant innvandrere og deres barn.....	30
2.6. Stor variasjon i botid mellom landgrupper.....	31
2.7. Bor det innvandrere i alle kommunene?.....	32
2.8. Hver fjerde nyfødt ble født av en innvandrerkvinnne.....	35
2.9. Fruktbarheten faller.....	36
2.10. Innvandrerkvinner trekker fruktbarheten litt opp.....	37
2.11. Kvinner fra Syria og Eritrea har i gjennomsnitt høy fruktbarhet.....	38
2.12. Fruktbarhetsmønsteret blant innvandrere er i stadig endring.....	39
2.13. Andel gifte blant innvandrere.....	39
2.14. Andel gifte blant innvandrernes norskfødte barn.....	40
2.15. Ekteskapsinngåelser som involverer personer med innvandrerbakgrunn.....	42
2.16. Arbeid og familie var de viktigste innvandringsgrunnene.....	42
2.17. Husholdningssammensetning.....	48
2.18. Hvor mange i fremtiden?.....	56
2.19. Oppsummering.....	58
Referanser.....	59
3. Utdanningsløp blant innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre	61
3.1. Barnehage.....	61
3.2. Grunnskole.....	62
3.3. Videregående opplæring.....	67
3.4. Universitet og høyskole.....	73
3.5. Utdanningsnivå.....	76
3.6. Oppsummering.....	81
Referanser.....	82
4. Introduksjonsordningen i endring	85
4.1. Fra introduksjonsloven til integreringsloven.....	85
4.2. Årlig deltakelse i introduksjonsordningen 2008-2022.....	86
4.3. Mange ukrainere deltok i introduksjonsprogrammet i 2022.....	87
4.4. Flest unge, men alderen øker.....	89
4.5. Tiltakene i programmet har endret seg over tid.....	89
4.6. Seks av ti i arbeid eller utdanning året etter.....	90
4.7. Kvinnene innhenter nesten mennene over tid.....	91
4.8. Store forskjeller etter landbakgrunn.....	92
4.9. Størst andel sysselsatte i Nord-Norge.....	93
4.10. 6 av 10 kvinner jobber i salgs- og serviceyrker.....	94
4.11. Andel heltidsansatte øker i årene etter avsluttet program.....	95

4.12.	Norskopplæring.....	95
4.13.	Kvinner gjør det bedre enn menn på norskprøven	96
4.14.	Betyr prøveresultater noe for mulighetene på arbeidsmarkedet?	97
4.15.	Oppsummering	98
	Referanser.....	99
5.	Hvor mye jobber innvandrere i Norge?.....	102
5.1.	Ukrainske flyktninger påvirket sysselsettingstallene i 2022 og 2023.....	105
5.2.	Heltidsarbeid er mest utbredt i gruppene med høyest andel i jobb	105
5.3.	Færrest i jobb og færrest med heltidsjobb blant innvandrere fra Asia og Afrika.....	106
5.4.	Innvandrere fra blant annet Ukraina, Thailand og Filippinene skiller seg ut fra mønsteret.....	106
5.5.	Stillingsprosenten fra 80 til 99 er det vanligste blant deltidssysselsatte	108
5.6.	Lavere andel blant kvinner enn menn jobber heltid – også blant innvandrere	109
5.7.	Heltidsandelen er høyest for innvandrere bosatt i 7 år eller mer	109
5.8.	Hva jobber innvandrere med?.....	110
5.9.	Oppsummering	112
	Referanser.....	113
6.	Hvor mye tjener innvandrere?.....	114
6.1.	Lavest lønn blant flyktninger	117
6.2.	Mer lik lønn mellom kvinner og menn blant innvandrere	118
6.3.	Lønnen øker med alder og botid.....	120
6.4.	Høyt utdannede har høyere lønn.....	124
6.5.	Høyere lønn for innvandrere i finansnæringen.....	125
6.6.	Oppsummering	126
	Referanser.....	127
7.	Sterkere inntektsvekst blant innvandrere og deres barn	128
7.1.	Høy inntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre fra India	128
7.2.	Ofte lavere inntektsnivå blant dem som mottar mer i stønader	130
7.3.	Lav inntekt blant innvandrere fra Syria og Somalia	130
7.4.	Sterk inntektsvekst blant innvandrere	132
7.5.	... og blant norskfødte med innvandrerforeldre	133
7.6.	Mange innvandrere med lavinntekt, men andelen faller.....	133
7.7.	6 av 10 barn innvandret fra Afrika, Asia etc. har vedvarende lavinntekt	134
7.8.	Innvandrere mer utsatt for lavinntekt selv om de er yrkestilknyttet.....	135
7.9.	Innvandrere med lavinntekt er mer avhengig av sosialstønader og har mindre formue å tære på	137
7.10.	Mange innvandrere ville ikke klart en uforutsett utgift.....	137
7.11.	Oppsummering	137
	Referanser.....	138
8.	Innvandrere og deres barn eier sjeldnere bolig og bor trangere	140
8.1.	Mye skal på plass før kjøp av bolig.....	140
8.2.	Ingen heltrukken eierlinje	142
8.3.	Boligstandard	151
8.4.	Barn av innvandrere adopterer (nesten) eierlinja.....	158
8.5.	Oppsummering	160
	Referanser.....	161
9.	Høyt sosialhjelpsbehov blant flyktninger	163
9.1.	Andelen innvandrere som mottar sosialhjelp har variert.....	163
9.2.	Størst andel sosialhjelpsmottakere blant flyktninger	165
9.3.	Store forskjeller etter hvor innvandrerne kommer fra.....	166
9.4.	Økning i norskfødte med innvandrerforeldre som jobber heltid og mottar sosialhjelp i samme år	166
9.5.	De som har barn, mottar mer sosialhjelpsbidrag	168
9.6.	Enslige innvandrerkvinner mottar mer i sosialhjelpsbidrag enn andre enslige uten barn.....	170
9.7.	Svak sammenheng mellom botid og sosialhjelpsmottak.....	170
9.8.	Oppsummering	171
	Referanser.....	172

10. Mer vanlig med barnevernstiltak blant barn og unge med innvandrerbakgrunn	173
10.1. Hvor mange barn og unge med innvandrerbakgrunn er det i befolkningen, og i barnevernet?	174
10.2. Alderssammensetningen blant barn og unge med innvandrerbakgrunn	175
10.3. Ofte meldinger til barnevernet blant innvandrere	176
10.4. Undersøkelser oftere henlagt blant norskfødte barn med innvandrerforeldre	179
10.5. Like mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med barnevernstiltak	179
10.6. Mest vanlig med tiltak fra barnevernet blant innvandrere fra Afrika, Asia etc.	180
10.7. Flest innvandrere med tiltak har bakgrunn fra Afghanistan	181
10.8. Ulike barnevernstiltak – ulik bruk etter innvandrerbakgrunn?	183
10.9. Fosterhjem er det mest brukte plasseringstiltaket	183
10.10. Fosterhjem i eller utenom familie og nære nettverk	185
10.11. Oppsummering	186
Referanser	187
11. Helse og bruk av fastlege	188
11.1. Hva sier innvandrerne selv om sin helse?	188
11.2. Hvor mye bruker innvandrerne fastlegene?	195
11.3. For hva oppsøker innvandrere fastlege?	199
11.4. Innvandreres dødelighet	206
11.5. Oppsummering	209
Referanser	209
12. Lavere valgdeltakelse blant innvandrere	212
12.1. Rammevilkår – hvem har stemmerett i lokalvalg	212
12.2. Velgerdemografi	212
12.3. Om stemmeberettigede innvandrere i Norge	213
12.4. Valgdeltakelsen er generelt lavere blant innvandrere sammenliknet med øvrig befolkning	214
12.5. Valgdeltakelsen også lavere blant innvandreres barn	215
12.6. Deltakelsen høyere blant innvandrere fra Norden og Vest-Europa	215
12.7. Forskjell på valgdeltakelsen tydelig med hensyn til landbakgrunn i både stortings- og kommunevalg	217
12.8. Valgdeltakelse lavere også når alder tas i betraktning	219
12.9. Utdanning jevner valgdeltakelsen ut begrenset	220
12.10. Antall valg stemt de siste 10 år avhenger av utdanningsnivå og landbakgrunn	221
12.11. Redusert oppslutning om Ap blant velgere med innvandrerbakgrunn fra Afrika og Asia	222
12.12. Andelen representanter med innvandrerbakgrunn nesten uforandret	224
12.13. Oppsummering	225
Referanser	226
13. Hverdagsintegrering blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	227
13.1. Hver er hverdagsintegrering?	227
13.2. Uformell sosial deltaking, støtte og tillit	228
13.3. Tilgang til hjelp og støtte	229
13.4. Tillit til mennesker og tillit til institusjoner	229
13.5. Deltaking i foreninger	231
13.6. Tilhørighet, ensomhet og utenforskap	232
13.7. Verdier og religion	234
13.8. Diskriminering og forskjellsbehandling	235
13.9. Oppsummering	237
Referanser	238
14. Innvandrere i Norge 2023: Europeiske sammenlikninger	240
14.1. Hva mener vi med integrering?	240
14.2. Grunnlag for nordiske og europeiske sammenlikninger	241
14.3. Antall og andel innvandrere i Europa	244
14.4. Utdanning og arbeid	248
14.5. Oppsummering	257
Referanser	258

15. Immigrants and Norwegian-born to immigrant parents in Norway 2023.....261

15.1. Introduction 261

15.2. Immigrants and their children- a diversity group 261

15.3. The educational pathway among immigrants and their children 263

15.4. The introduction programme in change 264

15.5. Labour market participation among immigrants..... 265

15.6. How much do immigrants earn?..... 265

15.7. Stronger income growth among immigrants and their children 266

15.8. Homeownership and housing conditions among immigrants 267

15.9. High social assistance needs among refugees 268

15.10. More common with measures from the Child Welfare Services among children and young people with an immigrant background..... 269

15.11. Health and use of General Practitioners (GP)..... 269

15.12. Lower turnout among immigrant voters..... 270

15.13. Everyday integration 271

15.14. European comparisons 271

Reference 272

Figurregister273

Tabellregister278

Innvandrere i Norge 2023

1. Innledning

De siste 50-60 årene har Norge hatt en økende innvandring fra ulike deler av verden, uten at utvandringen på noen måte har økt tilsvarende. Innvandrere og deres norskfødte barn har blitt en viktig del av den norske befolkningen. Denne oversiktspublikasjonen handler om disse to gruppene og forskjellige aspekter av deres levekår. Det er lagt vekt på å presentere tidsserier som gir innsikt i utviklingen innenfor de forskjellige levekårsområdene, og å oppdatere disse med så ferske tall som mulig.

Jinghui Lysen

1.1. Bakgrunnen til denne publikasjonen

Det er ikke første gang SSB kartlegger demografi og levekår blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i form av en publikasjon i serien Statistiske analyser (SA). Det har blitt laget SA om innvandring og innvandrere en rekke ganger tidligere. Første gang i 1997 (Vassenden), så i 2000 (Bjertnæs), i 2002 (Lie), i 2004 (Tronstad), i 2006 og 2008 (Daugstad), i 2010 (Henriksen, Østby & Ellingsen) og sist gang i 2017 (Sandnes).

Siden den gang har datatilfanget blitt større og opplysningene bedre, og i tillegg har SSB utviklet flere statistikker og gjennomført mange analyser om innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Det synes å være enighet om at jo mer statistikk og analyser som produseres, desto viktigere blir det å presentere resultatene på en sammenhengende og oversiktlig måte. Med denne publikasjonen ønsker vi å gi en slik kunnskapsoversikt over innvandrere og deres barn. Publikasjonens formål er først og fremst å gi innsikt i utviklingen innenfor de forskjellige levekårsområdene for disse to gruppene, og deres vei inn i det norske samfunnet.

Selve publikasjonen er en samling av 13 artikler publisert på ssb.no i løpet av 2023 og 2024. Artiklene dekker blant annet demografi, utdanning, arbeid, inntekt, bosituasjon, bruk av helse – og sosiale tjenester og hverdagsintegrering. I denne rapporten er kapitlene en gjengivelse av disse artiklene, med mindre språklige eller formatmessige endringer.

Artiklene er skrevet med utgangspunkt i følgende redaksjonelle ønsker:

1. Det bør tydelig skilles mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Noen ganger vil direkte sammenlikninger mellom innvandrere og deres barn gi gode illustrasjoner av dynamikken i integreringsprosessen.
2. Trekke inn utvikling over tid. Historiske data vil ofte være interessante for leseren, og avgjørende for å forstå dagens situasjon.
3. Legge en viss vekt på å beskrive situasjonen for de største gruppene, og så langt det er mulig, på enkeltlandsnivå.
4. Kjønnsperspektivet bør være gjennomgående.
5. Inkludere botid der det gir mening.
6. Innvandringsgrunn er en viktig dimensjon å ha med. Det er viktig å skille mellom flyktninger og andre. Arbeidsinnvandrere blir stadig viktigere, og artiklene bør også ta opp denne gruppen, deres integreringsutfall og -behov.
7. Inkludere to gjennomgående dimensjoner: en som legger vekt på positive aspekter og framgang («integrert»), og en annen som tar for seg sårbarhet og utfordringer («utsatthet»). Det er viktig å analysere hvem som faller innenfor hver av disse dimensjonene og hvem som ikke gjør det.

Disse punktene er ikke rangert etter viktighet, og har fungert mer som en rød tråd som binder sammen artiklene. Sett i ettertid, er ikke alle punktene fulgt i like stor grad i alle artiklene. Dette er til dels naturlig ut fra styrker eller begrensninger i data som er tilgjengelige innenfor de forskjellige temaene. Det som ikke er nevnt spesifikt i føringene, men som har vært viktig for redaksjonen, var å finne en god balanse mellom ressursbruk, detaljeringsgrad og aktualitet. Dette er også noe av grunnen til de valgene som er gjort i de forskjellige kapitlene når det gjelder å etterleve de redaksjonelle ønskene.

1.2. Innvandrerne i Norge er en stor og heterogen gruppe

Den viktigste gruppen som omfattes av denne publikasjonen er innvandrerne, det vil si de som er født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Innvandrere er en svært sammensatt gruppe med store innbyrdes forskjeller, som reflekterer et mangfold av kulturelle, sosioøkonomiske, og geografiske bakgrunner. Innvandrerne i Norge kommer fra ulike land, med ulike språk, tradisjoner og levesett. Ved inngangen til 2024 hadde innvandrere bakgrunn fra over 220 land og selvstyrte regioner.

I løpet av de siste 50-60 årene har Norge opplevd en økende innvandring, uten at utvandringen på noen måte har økt tilsvarende. Både antall innvandrere og andelen de utgjør av totalbefolkningen har økt kraftig siden 1970-tallet. Mens i 1970 var det 57 000 innvandrere som stod for 1,5 prosent av befolkningen, utgjorde innvandrere 877 000, eller 16 prosent av befolkningen, ved inngangen til 2023. I løpet av alle disse årene har også gruppens sammensetning endret seg (Steinkellner et al., 2023).

Innvandrere i Norge er en stor og heterogen gruppe. Å anerkjenne denne heterogeniteten er viktig for å unngå generaliseringer, og denne publikasjonen har blant annet som mål å vise forskjeller blant innvandrere så langt det lar seg gjøre. Heterogenitet blant innvandrere kan identifiseres langs flere dimensjoner: alder, kjønn, innvandringsgrunner, bakgrunn i opprinnelsesland, botid, i tillegg til landbakgrunn. Hver dimensjon kan forklare en del av variasjonen mellom gruppene og deres integrasjonssituasjon, og sammen bidrar de til mindre generalisering.

Denne publikasjonen omfatter i all hovedsak bosatte personer og deres integreringssituasjon, og i denne innledningen skal vi se nærmere på det som har skjedd forut for flytting eller innvandring. Internasjonale flyttinger er viktige hendelser i folks livsløp, og er en faktor som påvirker befolkningens størrelse og sammensetning (Vassenden, 2012). Flytting eller innvandring i denne sammenheng refererer spesifikt til hendelser som er definert i folkeregisteret og som deretter, etter en mindre bearbeiding, gjenspeiles i SSBs statistikk over flyttinger. Flyttinger i denne sammenhengen viser til hendelser eller bevegelser fra ett land til et annet. Også den øvrige befolkningen, de uten innvandrerbakgrunn, kan ha flyttet ut og inn til Norge igjen, og er dermed inkludert i flyttetallene.

Figur 1.1 viser utviklingen i innvandring, utvandring og nettoinnvandring etter til- og fraflyttingsland i perioden 1967-2023. Nettoinnvandring er differansen mellom innvandring og utvandring, og det kan både være positiv eller negativ. Året 1967 var det første året siden 1930-tallet Norge fikk en betydelig nettoinnflytting. Året er dermed et skille i Norges innvandringshistorie og regnes som starten på den moderne arbeidsinnvandringen til Norge. På 1960-tallet hadde det årlig vært om lag 12 000 innvandring, og fra 1967 ble det telt 15 000 innvandring. Fra 1967 og fram til 1980 har nettoinnvandring til Norge av utenlandske statsborgere vært inntil 3 000–4 000 årlig. Utover fra 1980-tallet økte den trinnvis til maksimum ble nådd med nesten 50 000 nettoinnvandring i 2012 (Østby, 2017).

Ved inngangen til 1990-tallet var norsk økonomi inne i den kraftigste lavkonjunkturen siden den andre verdenskrig. Nedgangen på slutten av 1980-tallet falt sammen med en internasjonal oppgangskonjunktur (Benedictow, 2005). I 1989 ble bildet med stor nettoinnflytting helt snudd, for

da så vi for første gang siden 1970 en nettoutvandring fra Norge. Hovedforklaringen var at mange nordmenn dro fra norsk lavkonjunktur for å finne arbeid i en svensk økonomi som gikk for fullt (Vassenden,1997). I figur 1.1 ser vi dermed en nettoutvandring i 1989, og en langsom økning i netto innvandringen i de påfølgende årene.

Etter EU-utvidelsen ser vi en periode med kraftig oppgang i innvandringen til Norge, og på 2010-tallet var antallet nær 80 000 innvandringer årlig. Antallet innvandringer hadde deretter en nedgående trend år for år og bunnen ble nådd under koronapandemien i 2020. Innvandringen økte til over 50 000 allerede i 2021, og var på rekordhøye 90 000 i 2022, hovedsakelig på grunn av krigen i Ukraina.

I ulike perioder har Norge tatt imot forskjellige grupper av innvandrere, og vi snakker gjerne om følgende grupper og faser.

- 1. Arbeidsinnvandringen i etterkrigstiden (fra slutten av 1960-tallet):** Etter andre verdenskrig opplevde Norge en økonomisk oppgang, og den økonomiske veksten på 1960- og 1970-tallet førte til økt behov for arbeidskraft. Dette resulterte i en relativt åpen innvandringspolitikk, og mange innvandrere kom fra våre naboland og fra Sørøst-Europa. I arbeidsinnvandringens første år, 1967, kom det flest til Norge fra det daværende Jugoslavia. Det var imidlertid mange kvinner og barn blant dem, og de klassiske arbeidsinnvandrerne, enslige unge menn, utgjorde ikke noe flertall (Østby, 2017). I slutten av 1960-tallet kom det dessuten innvandrere fra Tyrkia, Marokko, Pakistan og India. De aller fleste av disse jobbet innenfor industri og serviceyrker som ufaglært arbeidskraft (Tjelmeland, 2003, s. 105-132). Flertallet av dem forestilte seg kortvarige opphold eller pendling, og hadde intensjoner om å forbedre familiens inntekter i hjemlandet (Brochmann, 2003, s.137-157). Som Tjelmeland (2003) skriver «skapte [denne innvandringsstrømmen] en følelse av en dramatisk vending i norsk innvandringshistorie ved inngangen til 1970-tallet» (s.105).
- 2. Familieinnvandringen som etterfulgte (fra slutten av 1970-tallet):** Innvandringsstoppen for arbeidsinnvandrere i 1975, som ble utløst av oljeprissjokket i 1973 og økonomiske nedgangstider. Brochmann (2003) skriver «verken den økonomiske nedgangen i 1966-67 eller oljekrisen i 1973-74 førte til noen omfattende tilbakeflytting av innvandrere, selv ikke blant dem som ble arbeidsløse» (s.137). Innvandringsstoppen førte til at det hovedsakelig var familieinnvandrere som kom til Norge fra midten av 1970-tallet. Disse var familiemedlemmer som ble gjenforent med arbeidsinnvandrerne nevnt over, siden et viktig unntak fra innvandringsstoppen var muligheten for familiegjenforening. Familieinnvandrere til tidligere arbeidsinnvandrere i denne perioden kom i hovedsak fra samme land.

Etter hvert har familieinnvandring blitt en viktig årsak til innvandring til Norge. For noen grupper var det vanlig at familier kom senere gjennom familiegjenforening, som for eksempel flyktninger fra Somalia, Irak og Afghanistan, mens for noen andre grupper kom hele familier, som for eksempel flyktninger fra Bosnia-Hercegovina og Kosovo. Så er det rett og slett ikke slik at alle familieinnvandrere kommer til en person med innvandrerbakgrunn. Kvinner fra Filippinene og Russland er eksempler på land der mange kvinner som kommer for å gifte seg med menn uten innvandrerbakgrunn, og mange har med seg barn når de kommer til Norge (Henriksen, 2007).
- 3. Flyktninger og asylsøkere (fra midten av 1970-tallet, 1980-tallet, 1990-tallet og fremover):** Vi kan identifisere flere perioder med innflyttinger til Norge på grunn av flukt. Hendelser som Vietnamkrigen, Balkan-krigene, konflikter i Midtøsten og på Afrikas horn har i betydelig grad påvirket innvandringen til Norge. Fra 1970-tallet og utover mottok Norge et økende antall flyktninger og asylsøkere fra konfliktområder som Vietnam, Chile, Iran og Sri Lanka. Det var imidlertid ikke særskilt mange flyktninger fra disse landene sammenliknet med antallet på 1990-tallet og utover. Gruppene som Norge tok imot på 1990-tallet er blant annet fra tidligere Jugoslavia, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Irak, Somalia og Russland. Både bosniere og kosover

kom som store grupper på kort tid, og begge gruppene fikk kollektiv beskyttelse. Forskjellen er krigen og konfliktene i Bosnia varte så lenge at mange bosniere fikk bli etter at den midlertidige kollektive beskyttelsen gikk ut, mens mange kosover måtte forlate Norge fordi krigen der ble avsluttet etter noen måneder. Mange innvandrere fra Russland har flyktningbakgrunn, de fleste trolig fra Tsjetsjenia.

4. **EU-utvidelse (2004, 2007 og 2013) og strømmen av arbeidsinnvandrere:** Arbeidsinnvandrere tilfører det norske samfunnet viktig kompetanse og bidrar til å dekke mangler på arbeidskraft. Utvidelsen av EU østover på 2000-tallet førte til økt arbeidsinnvandring fra EU-land som Polen, Litauen og Romania, etterfulgt av familieinnvandring. Norge har også blitt et mer attraktivt sted for arbeidskraft fra områder utenfor EØS-området, og nær 50 000 arbeidsinnvandrere herfra har innvandret til Norge siden 1990.
5. **Flyktninger og asylsøkere (fra 2010-tallet og framover):** Konflikter og kriger i Afghanistan, Irak, Eritrea, Somalia, Syria og Ukraina har ført til en betydelig økning i antallet flyktninger og asylsøkere til Norge, og har skapt svært store flyktningstrømmer de siste årene. 2015 ble et kriseår med 1 million flyktninger/asylsøkere som kom til Europa, tusenvis druknet i Middelhavet, og over 30 000 fant veien til Norge (Østby, 2016b). Flest av disse var fra Syria, Afghanistan og Irak. I løpet av 2016 ble det 11 100 flere bosatte innvandrere med bakgrunn fra Syria. Etter 24. februar 2022 har over 72 000 fordrevne fra Ukraina kommet til Norge, likt fordelt mellom 2022 og i 2023. De aller fleste har fått kollektiv beskyttelse, men det er også noen flyktninger som blir vurdert som individuelle asylsøkere (UDI, 2024). Ukrainere ble dermed raskt den nest største innvandrerguppen i Norge.

Figur 1.1 Innvandring, utvandring og nettoinnvandring etter til- og fraflyttingsland. 1967-2023. Antall

Årlige flyttinger til/fra Norge 1967-2023

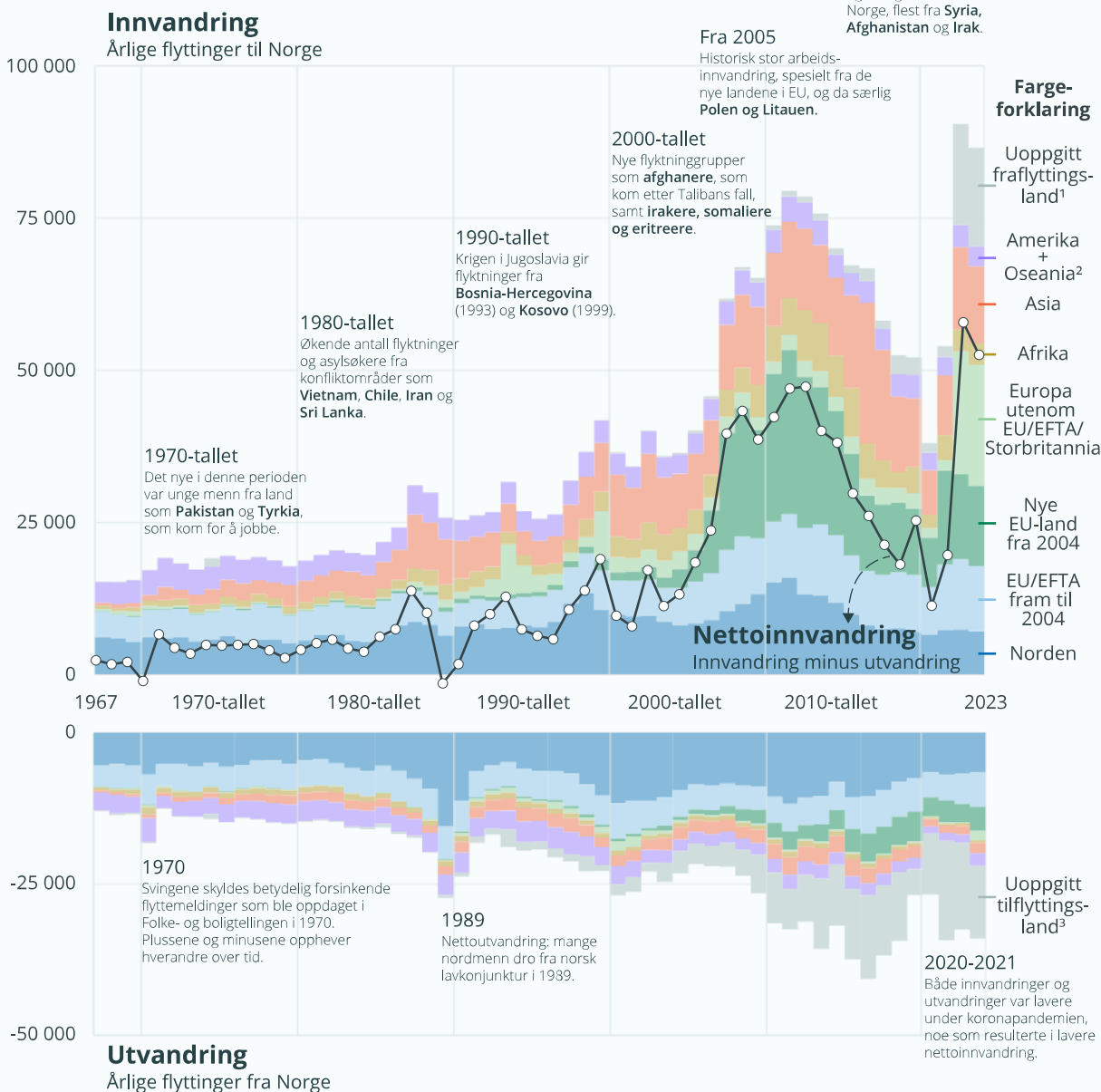
De som flytter til Norge kommer fra alle deler av verden, både fra våre naboland og fra fjerntliggende land. Figuren inkluderer både personer med norsk og utenlandsk statsborgerskap.

2022
Etter Russlands invasjon i Ukraina i februar 2022, har et svært stort antall **ukrainere** fått kollektiv beskyttelse i Norge.

Innvandring, utvandring og nettoinnvandring

Personer

¹ Flertallet av disse skyldes at mange ukrainere har blitt registrert med uoppgitt fraflyttingsland. ² Nord-Amerika, Latin-Amerika og Karibia og Oseania er slått sammen. ³ Økende andel med uoppgitt tilflyttingsland fra 2000-tallet. Folkeregisteret kan fette vedtak om utvandring for personer som unnlater å melde flytting fra Norge, og slike utvandring er registrert uten tilflyttingsland.

Kilde: Flyttestatistikk.

1.3. Norskfødte med innvandrerforeldre som en egen gruppe

Norskfødte med innvandrerforeldre er en gruppe som vokser raskt. Denne gruppen var svært liten i 1970 med litt over 2 000 personer (0,06 prosent av folketallet), og i 2024 har gruppen vokst til om lag 221 000 personer (4,0 prosent av folketallet). De fleste norskfødte er fremdeles relativt unge, og så mange som 7 av 10 er under 18 år. Kun 17 prosent er 25 år og eldre. De fleste av de eldste norskfødte med innvandrerforeldre, er barn av de første innvandrergruppene som kom på 1970-tallet. De største gruppene er barn av pakistanske, vietnamesiske, tyrkiske og srilankiske innvandrere (se kapittel 2). Norskfødte barn av flyktninger og av arbeidsinnvandrere, slik som dem med foreldre fra Somalia, Eritrea, Irak og Polen, er også en gruppe som vokser.

Et viktig redaksjonelt ønske i denne publikasjonen er at innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre (født i Norge med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre) behandles som to egne grupper. Dette fordi vi mener det er viktig å følge med på levekårene til den sistnevnte gruppen for å se hvorvidt levekårsproblemer "arves" fra foreldregenerasjonen til neste generasjon.

Det er betydelig mangfold blant norskfødte med innvandrerforeldre, og mulighetene og utfordringene kan variere sterkt basert på familiens bakgrunn, individuelle forhold og den spesifikke situasjonen til hver person. Med andre ord, norskfødte med innvandrerforeldre er også en heterogen gruppe, slik som deres foreldre er. I de aller fleste kapitlene i denne publikasjonen finner leseren tall for hvordan det går med norskfødte barn av innvandrere.

Hvor bra det går med norskfødte barn til innvandrere blir ofte omtalt som lakmustesten av integreringen. Lakmustesten refererer til forskjellene i levekår mellom innvandrere og barn av innvandrerforeldre, og fungerer som en indikator på om barn med innvandrerbakgrunn oppnår bedre resultater på levekårs- og integreringsindikatorer enn deres foreldre. Barn av to innvandrerforeldre vil typisk ha gått i norsk skole, og dermed også ha bedre språklige og kulturelle forutsetninger for integrering i det norske samfunnet sammenliknet med foreldrene. På den andre siden vil de ikke nødvendigvis besitte den samme kulturelle kapitalen som barn med to norskfødte foreldre (Henriksen & Østby, 2007).

SSB avskaffet kategorien «innvandrerbefolkningen» allerede i 2008, først og fremst fordi norskfødte barn av innvandrere ikke er så lik sine foreldre at det er hensiktsmessig med en samlet statistikkgruppering (Dzamarija, 2008). Norskfødte med innvandrerforeldre har andre forutsetninger enn sine foreldre for å tilpasse seg det norske samfunnet, og gruppen er svært interessant i et integreringsperspektiv. Å være født og vokse opp i Norge gir norskfødte en rekke fordeler når det gjelder sosialisering sammenliknet med foreldrene som hovedsakelig innvandret som voksne personer. Dette inkluderer bl.a. språkferdigheter, kulturell kompetanse, bedre tilgang til utdannings-systemet fra en tidlig alder, større nettverk og bedre tilgang til velferdsordninger. Med andre ord er oppveksten til norskfødte mer preget av de samme institusjonelle rammene som oppveksten til dem uten innvandrerbakgrunn. Samtidig skiller de seg fra norskfødte barn uten innvandrerbakgrunn nettopp fordi deres foreldre ikke er fra Norge, og derfor ikke arver den kulturelle kapitalen som norskfødte foreldre overfører til sine barn (Kirkeberg et al., 2019).

1.4. Hva med de andre gruppene med ulike grader av utenlandsk innslag?

En måte å vise det statistiske innslaget av utenlandsk bakgrunn på kan være å dele befolkningen i 30 grupper etter fødeland på tre generasjoner (Dzamarija, 2014). I denne publikasjonen omtaler vi i all hovedsak kun to av disse gruppene, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Publikasjonen har ikke til hensikt å inkludere de andre gruppene som også har ulike grader av utenlandsk innslag. Vi viser to slike grupper som eksempler her: barn til norskfødte med

innvandrerforeldre og de som er født i Norge med en utenlandskfødt forelder og to utenlandsfødte besteforeldre.

Barn til norskfødte med innvandrerforeldre, altså barna til dem som er født i Norge med to norskfødte foreldre og fire utenlandskfødte besteforeldre, utgjorde 2 900 personer per 1. januar 2024. 8 av 10 blant denne gruppen er under 10 år, og kun 3 prosent er blitt voksne. Gruppen er med andre ord svært liten og ung, og det vil ta mange år før det er mulig å si noe om denne gruppens levekår.

Den andre gruppen, de som er født i Norge med en foreldre som er innvandrer og en foreldre uten innslag av utenlandskfødte i tre generasjoner, talte 238 000 ved inngangen til 2024. Denne gruppen er dermed stor, men heller ikke denne gruppen er interessant ut fra denne publikasjonens formål. Dette er fordi denne gruppen ofte har et nettverk via den forelderen som ikke har utenlandsk innslag og har dermed vesentlig annerledes forutsetninger enn innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med hensyn til levekår.

1.5. Ikke alle blir, noen utvandrer igjen

Forskjellige grupper har ulike perspektiver på oppholdet i Norge når det gjelder midlertidighet og varighet. De færreste flyktninger tror på en snarlig retur, mens arbeidsinnvandrere og de som kommer hit for utdanning ofte planlegger å studere eller jobbe i Norge i en begrenset periode. Utvandringstilbøyeligheten, eller andelen av innvandrere som bosetter seg permanent, er et interessant aspekt.

Pettersen (2013) viste at i løpet av perioden 1971-2011 er utvandringssraten for innvandrere halvert fra om lag 80 promille på begynnelsen av 1970-tallet til 44 promille i 2011. I samme periode har utvandringssraten for hele befolkningen økt fra litt over 3 promille til omtrent 7 promille. For innvandrere er sannsynligheten for utvandring størst de første årene etter ankomst, for deretter å avta med økende botid.

Av de som innvandret til Norge for første gang i perioden 1990-2021, var 676 000 (70 prosent) fortsatt registrert bosatt ved inngangen til 2022 (Steinkellner et al., 2023).

Kornstad et al. (2016) har gjennomført analyser for å undersøke faktorer som påvirker utvandringen av innvandrere fra Norge. Viktige funn fra Kornstad et al. inkluderer at innvandrede menn har større sannsynlighet for å utvandre enn kvinner, samt at yngre innvandrere i yrkesaktiv alder har større sannsynlighet for å utvandre enn middelaldrende og noe eldre innvandrere og at innvandreres utvandringssannsynlighet faller med botiden.

Folkeregisterdataene i Norge har generelt høy kvalitet. Likevel er kvaliteten på statistikken over utvandring noe mindre pålitelig enn statistikken over andre befolkningsendringer (Pettersen, 2013). Uregistrert utvandring utgjør en utfordring som setter nøyaktigheten til en registerbasert befolkningsstatistikk på prøve. Ifølge Krokedal et al. (2024) anslås avviket for uregistrert utvandring til å tilsvare 0,44 prosent av befolkningen 16 år og eldre. Basert på deres maksimumsestimater estimeres det at 20 000 personer var uregistrert utvandret per 1. januar 2022. Flertallet av disse var unge menn fra Øst-Europa som hadde kommet til Norge som arbeidsinnvandrere.

Blant dem som vi vet har utvandret, er uoppgift tilflyttingsland et økende problem på 2000-tallet. Folkeregisteret kan fatte vedtak om utvandring for personer som unnlater å melde flytting fra landet. Dette kalles ofte administrativ utvandring, og slike utvandring er ikke registrert med tilflyttingsland. Dette er hovedsakelig aktuelt for EØS-borgere som ikke har meldt flytting når reglene tilsier det, men også for personer fra land utenfor EØS-området når oppholdstillatelsen deres har utløpt. Det er strenge regler for slik administrativ utvandring, slik at Folkeregisteret ikke skal melde

personer utvandret ved en feiltakelse (Vassenden, 2015). Det er rimelig å anta det er mange arbeidsinnvandrere fra EØS-området blant dem som mangler tilflyttingsland i figur 1.1.

1.6. Hvordan måler vi integrering?

Hvordan måler vi integrering? Østby (2016) omtaler integrering som et vanskelig og uklart begrep, uten noen omforent definisjon. Integrasjon defineres som vellykket dersom urimelige og ikke selvalgte forskjeller mellom minoritet og majoritet minker, over tid og mellom generasjoner (Østby, 2016a). Denne publikasjonen har som utgangspunkt å belyse denne prosessen basert på SSBs statistikker og analyser.

Når vi tar for oss de forskjellige levekårsområdene eller bruken av velferdstjenester, er det viktig å merke seg at det ofte er en eller flere undergrupper av innvandrere eller norskfødte det dreier seg om. Dette fordi noen ordninger er rettighetsbasert eller statistikken er avgrenset etter alder. Introduksjonsordningen dekker for eksempel kun de som har rett og/eller plikt til ordningen, mens statistikk over arbeid og lønn omfatter kun de som er i arbeidsstyrken eller lønnstakere. Populasjonene er beskrevet i hvert kapittel.

Når innvandrere og norskfødte beskrives i de forskjellige artiklene, baserer det seg stort sett på individdata. Der det gir mening, blir også husholdninger brukt som enhet. Det ligger i statistikkens natur å plassere individer i grupper og kategorier, og å gi et forenklet bilde av gruppene også over tid og mellom gruppene. Dette gir på den ene siden en viss risiko for overforenkling og generalisering, men gjør på den andre siden det mulig å studere heterogene grupper som det ellers ikke ville være mulig å gjøre.

Det er også viktig å påpeke at tidsperiodene varierer mye fra kapittel til kapittel, avhengig av når et fenomen oppsto, når det kom statistikk eller når fenomenet ble interessant. *Innvandrere i Norge 2023* refererer til året de fleste artiklene ble gitt ut. De nyeste demografiske dataene skriver seg fra inngangen til 2023 og 2024. En asylsøker kommer inn i SSBs statistikker over innvandring og innvandrere først når personen er bosatt og har fått fødselsnummer. Det tar tid før utdanningsopplysninger blir hentet inn og det tar tid før flyktninger kommer i arbeid, og inntektsdata vil først være tilgjengelig når skattemeldingen er ferdig behandlet. Dette medfører at det er brukt eldre data på inntektssiden enn for eksempel for demografi og utdanning.

1.7. Hva kan du lese i denne oversiktspublikasjonen?

Innvandrere i Norge 2023 er en artikkelsamling, som i likhet med de tidligere utgavene, tar sikte på å møte behovet for et bredere perspektiv og trekke linjer over lengre tidsperioder. Publikasjonen følger utviklingen på ulike levekårsområder.

Både innvandrere og norskfødte er svært heterogene grupper i stadig endring, og det er dermed viktig å fortelle hvem de er basert på en gjennomgang av de demografiske kjennemerkene til disse to gruppene. I kapittel 2 har vi presentert en demografisk beskrivelse av innvandrerne og deres barn.

Utdanningssystemet er en viktig integreringsarena, der det dannes grunnlag for senere deltakelse på arbeidsmarkedet og i samfunnet for øvrig. I kapittel 3 følger vi hele utdanningsløpet for innvandrere og deres barn fra barnehage til høyere utdanning, og beskriver både hvem de er og hvordan de gjør det i utdanningsløpet.

Nyankomne voksne flyktninger får sjanse til å kvalifisere seg gjennom introduksjonsprogrammet, og SSB lager statistikk over både deltakere og tidligere deltakere i introduksjonsordningen. Introduksjonsordningen har nylig blitt reformert gjennom en ny integreringslov fra 2021. Vi gir i kapittel 4 en

beskrivelse av gruppene som deltar i introduksjonsprogrammet, og har sett på hvordan det går med dem i tiden etter.

Kvalifisering og utdanning er det første innsatsområdet som nevnes i regjeringens integreringsstrategi, Integrering gjennom Kunnskap, som ble lansert i 2018. Innsatsområdet arbeid kommer rett etter, og det viktigste målet for integreringsstrategien er at flere innvandrere kommer i jobb, slik at de kan forsørge seg selv og sine. Arbeid gir også fellesskap, frihet og selvstendighet (Kunnskapsdepartementet, 2018).

Kapittel 5 har fokus på hvor mye innvandrere arbeider i forhold til befolkningen ellers. Kapitelet har sett blant annet på stillingsprosent, arbeidstid samt hva innvandrere jobber med. Denne delen baserer seg på registerbasert sysselsettingsstatistikk for 4. kvartal 2023.

I kapittel 6 har forfatteren sett på lønnsnivået blant innvandrere etter kjønn, innvandringsgrunn, alder, botid, utdanningsnivå og næring. Vanskelige levekår er en barriere for deltakelse i samfunnet, og økt deltakelse i arbeid vil bidra til økte inntekter og lavere utgifter for samfunnet totalt sett. Men å være i arbeid betyr ikke nødvendigvis at en fullt og helt kan være selvforsørgende. Lønn er en spesifikk form for inntekt som er direkte knyttet til arbeidet en person utfører, mens inntekt inkluderer alle typer økonomiske ressurser som en person mottar, uavhengig av kilden. Det er dermed viktig å se på inntektssituasjon blant innvandrere og deres barn. I kapittel 7 konkluderer forfatteren med at en del innvandrere og deres barn har opplevd en relativt sterk inntektsvekst mellom 2015 og 2021 basert på deres medianinntekt, samt andel med lavinntekt og vedvarende lavinntekt.

Bolig er sentralt for å leve et godt liv fordi bosituasjonen kan påvirke både økonomi, livskvalitet og helse. For mange i Norge er boligen det største formuesobjektet de har og det å eie bolig kan bidra til økonomisk sikkerhet ved at boligen øker i verdi og at man ikke trenger å forholde seg til usikre leieforhold. Bosituasjonen kan dermed representere viktige sosiale skillelinjer, skriver forfatteren i innledningen til kapittel 8. Dette kapitelet har sett på boforhold til innvandrere og deres barn og har konkludert med at begge grupper sjeldnere eier bolig, og bor trangere sammenliknet med den øvrige befolkningen.

Sosialhjelp er en ytelse som gis til personer som ikke kan dekke utgiftene til eget livsopphold. Ytelsen er ment som siste utvei når andre inntekter eller stønadsordninger ikke dekker de grunnleggende behovene mottakerne har. I kapittel 9 har vi sett på bruken av sosialhjelp blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. En relativt høy andel innvandrere var sosialhjelpsmottakere i perioden 2015-2022 (rundt 8 prosent), en noe lavere andel norskfødte med innvandrerforeldre (rundt 4 prosent), og den øvrige befolkningen har den laveste andelen (rundt 2 prosent). Svingninger i andeler sosialhjelpsmottakere blant innvandrere følger de store flyktningstrømmene.

I kapittel 10 har forfatterne sett på barn som selv har innvandret til Norge og norskfødte barn og unge med innvandrerforeldrenes og deres hyppighet i barnevernet, både når det gjelder meldinger og tiltak. Det er mer vanlig med barnevernstiltak blant barn og unge med innvandrerbakgrunn. Og dersom innvandrerne og de norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre har bakgrunn fra land i Afrika, Asia etc. er det enda mer vanlig at de får hjelp fra barnevernet enn om de har bakgrunn fra land i EU/EFTA etc.

I kapittel 11 kan man lese om innvandrernes egenvurderte helse, bruk av fastlegetjenester og dødelighet. Generelt oppgir innvandrere å ha bedre helse enn øvrig befolkning fram til rundt 50-

årsalderen, mens dødeligheten deres er lavere også for 50-69-åringene. Bruken av fastlege er høyere for innvandrere fra Afrika, Asia etc.¹ enn for dem fra EU/EFTA etc.²

Personer med innvandrerbakgrunn, avhengig av landbakgrunn, kan være mindre opptatt av det norske partisystemet enn den øvrige befolkningen, noe som kan gjøre disse velgerne mindre tilbøyelige til å stemme i valg. I kapittel 12 har forfatteren konkludert at velgere med innvandrerbakgrunn stemmer i langt lavere grad enn den øvrige norske befolkningen. Historisk sett har Arbeiderpartiet mottatt flest stemmer fra personer med innvandrerbakgrunn, men dette bildet er i endring. Andelen representanter med innvandrerbakgrunn i norske kommunestyre er fortsatt rundt 3 prosent til tross for at andelen blant velgere med innvandrerbakgrunn øker.

Hverdagsintegrering og retten til å leve et fritt liv er det tredje og det fjerde innsatsområdet i regjeringens integreringsstrategi for 2019-2022. Målet med hverdagsintegrering er at innvandrere skal oppleve økt tilhørighet og deltakelse i samfunnslivet. I kapittel 13 beskriver vi hverdagsintegrering, eller integreringens sosiale og psykologiske aspekter, blant innvandrere og deres barn. Dette kapitlet er basert på data fra utvalgsundersøkelser.

Det finnes ikke noe godt datagrunnlag for sammenlikning av innvandring og integrering mellom landene i Europa. Innenfor rammen av denne publikasjonen er det mulig bare å bruke data som er publisert og brukt i andre sammenlikninger, det er ikke mulig å etablere egne, bedre sammenliknbare data. I kapittel 14 presenterer forfatteren en komparativ analyse mellom Norge og utvalgte europeisk land ved å bruke data fra OECD. Kapitlet sammenlikner utenlandsfødte, og ikke innvandrere definert slik SSB gjør. I kapittel 14 gjengis også kort hva vi mener med integrering i denne publikasjonen, ved å se på de fem dimensjonene ved integrering belyst i Barstad & Molstad (2020).

Hovedfunn i form av en kort oppsummering følger med i alle kapitlene, og oppsummeringene har blitt oversatt til engelsk. Den engelske oppsummeringen finnes i det siste kapitlet i denne publikasjonen, kapittel 15.

Referanser

- Barstad, A., & Molstad, C. S. (2020). *Integrering av innvandrere i Norge. Begreper, indikatorer og variasjoner mellom grupper*. (Rapporter 2020/44). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/438053?ts=175daec55f8>
- Benedictow, A. (2005). Norsk Økonomi gjennom 20 år. *Samfunnsspeilet*, 2005/4. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/norsk-okonomi-gjennom-20-aar>
- Bjertnæs M. K. (red.) (2000). *Innvandring og innvandrere 2000*. (Statistiske analyser 33). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-ogpublikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2000_4
- Brochmann, G. (2003). Kapittel 5: Innvandring og innvandrere på 1970-tallet. I K. Kjeldstadli (red.), *Norsk innvandringshistorie. Bd. 3. I globaliseringens tid 1940-2000* (s. 137-157). Pax.
- Daugstad, G. (red.) (2006). *Innvandring og innvandrere 2006*. (Statistiske analyser 83). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-ogpublikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2006>

¹ Afrika, Asia etc.: Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA, Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand, polare områder

² EU/EFTA etc.: Norden utenom Norge, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia, New Zealand

- Daugstad, G. (red.) (2008). *Innvandring og innvandrere 2008*. (Statistiske analyser 103). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-ogpublikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2008>
- Dzamarija, M. T. (2008). Hva skal «innvandreren» hete? Definisjoner og betegnelser i innvandrerstatisikken. *Samfunnsspeilet*, 2008/4. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/hva-skal-innvandreren-hete>
- Dzamarija, M. T. (2014). *Oversikt over personer med ulik grad av innvandrerbakgrunn*. (Rapporter 2014/16). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/oversikt-over-personer-med-ulik-grad-av-innvandringsbakgrunn>
- Henriksen, K. (2007). *Fakta om 18 innvandrergupper i Norge*. (Rapporter 2007/29). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fakta-om-18-innvandrergupper-i-norge>
- Henriksen, K., Østby, L., & Ellingsen, D. (red.) (2010). *Innvandring og innvandrere 2010*. (Statistiske analyser 119). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2010>
- Kirkeberg, M. I., Dzamarija, M. T., Lunde, N. V. & Strøm, F. (2019). *Norskfødte med innvandrereforeldre - hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt*. (Rapporter 2019/21). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/norskfodte-med-innvandrereforeldre-hvordan-gar-det-med-dem>
- Kornstad, T., Skjerpen, T., Stambøl, L. S. (2016): *Utvandring blant innvandrere i Norge. Del 2: Analyser basert på mikrodata*. (Rapporter 2016/27). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/utvandring-blant-innvandrere-i-norge-2>
- Krokedal, L., Nergård, S. & Kvalø, E. (2024). *Uregistrert utvandring fra Norge*. (Notater 2024/3). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/flytting/artikler/uregistrert-utvandring-fra-norge>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/710bc325b9fb4b85b29d0c01b6b6d8f1/regjeringen-s-integreringsstrategi-20192022.pdf>
- Lie, B. (red.) (2002). *Innvandring og innvandrere 2002*. (Statistiske analyser 50). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-ogpublikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2002>
- Pettersen, S. V. (2013). *Utvandring fra Norge 1971-2011*. (Rapporter 2013/30). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/utvandring-fra-norge-1971-2011>
- Sandnes, T. (red.) (2017). *Innvandrere i Norge 2017*. (Statistiske analyser 155). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-2017>
- Steinkellner, A., Krokedal, L. & Andersen, E. (2023). *Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrere-og-deres-barn--en-mangfoldig-gruppe>
- Tjelmeland, H. (2003). Kapittel 4: Møtet med det framande- vegen fram mot lov om innvandringsstopp i 1975. I K. Kjeldstadli (red.), *Norsk innvandringshistorie. Bd. 3. I globaliseringens tid 1940-2000* (s. 105-132). Pax.
- Tronstad, K. R. (red.) (2004). *Innvandring og innvandrere 2004*. (Statistiske analyser 66). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-ogpublikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2004>
- UDI. (2024). 72 000 flyktninger fra Ukraina har søkt beskyttelse i Norge. <https://www.udi.no/aktuelt/72-000-fra-ukraina/>
- Vassenden, K. (2012). Hvor stor er egentlig innvandringen til Norge- nå, før og internasjonalt? *Samfunnsspeilet*, 2012/3. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/hvor-stor-er-egentlig-innvandringen-til-norge-naa-for-og-internasjonalt>

- Vassenden, K. (2015). *Om kvaliteten på norsk inn- og utvandringsstatistikk*. (Notater 2015/17). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/om-kvaliteten-pa-den-norske-inn-og-utvandringsstatistikken>
- Vassenden, K. (red.) (1997). *Innvandrere i Norge Hvem er de, hvor gjør de og hvordan lever de?* (Statistiske analyser 20). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge>
- Østby, L. (2016a). Bedre integrert enn mor og far. Innvandrernes levekår. *Samfunnsspeilet*, 1/2016. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/bedre-integrert-enn-mor-og-far>
- Østby, L. (2016b). Fra asylsøker til flyktning- før og etter kriseåret 2015. *Samfunnsspeilet*, 4/2016. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fra-asylsoker-til-flyktning-for-og-etter-krisearet-2015>
- Østby, L. (2017). 50 år med arbeidsinnvandring. Arbeidsinnvandrere -fra hovedstadsfenomen til vanlig syn i hele landet. *Samfunnsspeilet*, 3/2017. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/arbeidsinnvandrere-fra-hovedstadsfenomen-til-vanlig-syn-i-hele-landet>

Demografi

2. Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe

Innvandrere utgjør en stadig større andel av befolkningen i Norge. Innvandringen steg gradvis fram til EU-utvidelsen østover i 2004. I perioden som fulgte, økte innvandringen mye fram mot 2011. Etter dette avtok innvandringen og nådde det laveste nivået under pandemien. Vi må helt tilbake til 2004 for å finne en lavere innvandring enn i 2020. Allerede året etter var innvandringen tilbake til nivået før pandemien. Fullskalainvasjonen i Ukraina bidro til den største flyktningstrømmen i Europa etter andre verdenskrig, og mange ukrainere fikk midlertidig kollektiv beskyttelse i Norge fra 2022. Antall innvandringer var rekordstort dette året og overgikk tidligere innvandringstopper.

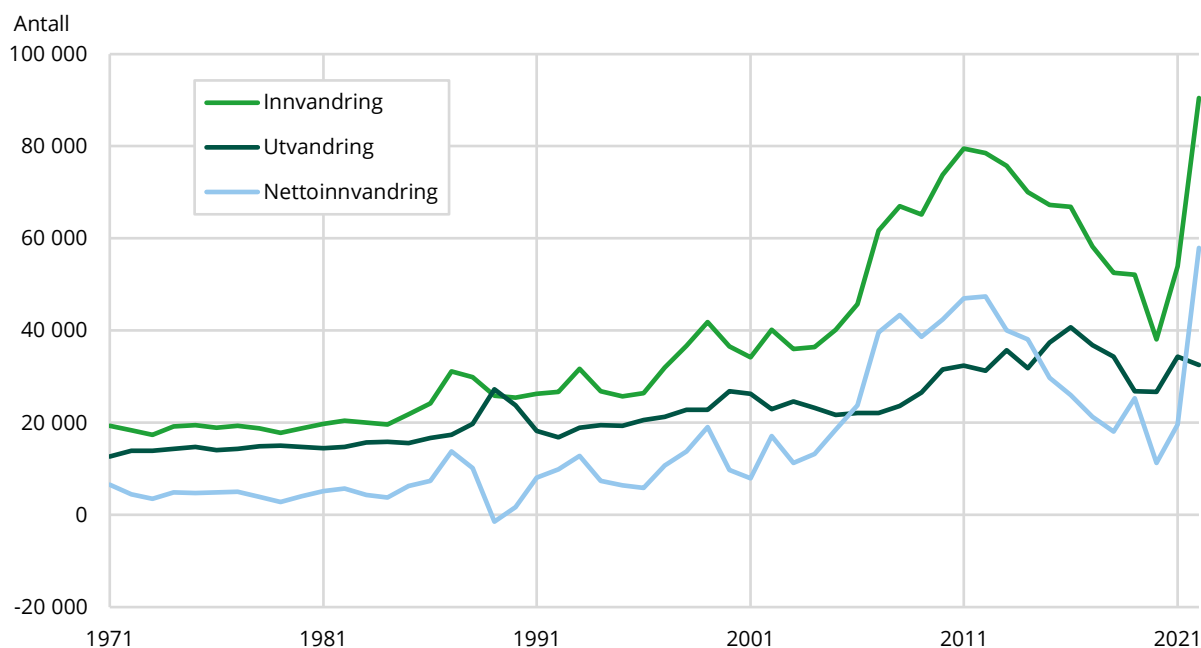
Alice Steinkellner, Linn Krokedal og Espen Andersen

I denne artikkelen beskriver vi innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre og disse gruppenes sammensetning. Artikkelen deles i tre hoveddeler: gruppenes sammensetning, demografiske endringer og familie- og husholdningsstruktur. I den første delen som omhandler befolkningsstruktur beskriver vi hvem disse gruppene omfatter når det gjelder kjønn, alder, landbakgrunn, botid i Norge og hvor i landet de bor. Videre beskriver vi demografiske endringer blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Her presenteres tall for fruktbarhet og sivilstandsendringer. Vi presenterer deretter innvandrernes innvandringsgrunn, som kan være arbeid, flukt, familie eller utdanning. I den siste delen ser vi på innvandrernes husholdningssammensetning.

2.1. Hvem og hvor mange er innvandrere?

I statistikken [definerer Statistisk sentralbyrå \(SSB\) innvandrere](#) som personer som selv har innvandret til Norge, som er født i utlandet, har to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Dette er en beskrivende, og ikke en normativ definisjon. Definisjonen er entydig fordi alle fire betingelsene må være oppfylt. Denne definisjonen gjelder for alle, og er ikke forbeholdt personer med bestemte oppholdsgrunnlag eller fra bestemte land. Den gjelder uansett om det er en arbeidsinnvandrer fra Sverige, flyktning fra Ukraina eller student fra Kina.

Det er gode grunner til at denne definisjonen er laget. Tidligere fantes det ikke andre måter å telle innvandrere på enn ved å telle utenlandsfødte og utenlandske statsborgere. Denne tilnærmingen var utilfredsstillende av flere grunner. Statsborgerskapet kan endres uten at det betyr noe for om en person er innvandrer eller ikke. På samme måte kan en være født i utlandet av for eksempel norskfødte foreldre. SSB utarbeidet derfor en egen definisjon av innvandrere og laget en standard for innvandrergruppering basert på eget, foreldrenes og besteforeldrenes fødeland. En slik gruppering står fast over tid. Egenskaper ved gruppen sett under ett, blir ikke påvirket av skifte av statsborgerskap.

Figur 2.1 Innvandring, utvandring og nettoinnvandring. Antall

Kilde: Flyttinger, [statistikkbanktabell 07822](#), Statistisk sentralbyrå

Flere grupper med innslag av utenlandsk bakgrunn

I statistikken deler SSB ofte befolkningen inn i tre hovedgrupper: innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen. I virkeligheten kan man dele befolkningen inn i 30 små og store grupper etter eget, foreldrenes og besteforeldrenes fødeland. [Innvandrere er bare en av disse kombinasjonene](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023). Den største av de 30 gruppene, er befolkningen uten innslag av utenlandsfødte i tre generasjoner. Dvs. ingen, hverken personen selv, foreldrene eller besteforeldre er født i utlandet. I 2023 utgjorde dette 3 807 000 personer. Innvandrerne var den nest største gruppen, og utgjorde 877 000. I denne gruppen, er som sagt, alle tre generasjoner født i utlandet. Den tredje største gruppen er de som har en utenlandsfødt forelder og to utenlandsfødte besteforeldre, men selv er født i Norge. I alt talte de 234 200.

Den fjerde største gruppen var norskfødte med innvandrerforeldre, som talte 213 800 personer. Som navnet sier, er de selv født i Norge, begge foreldrene er født i utlandet og har innvandret til Norge, og alle fire besteforeldre er født i utlandet. Alderssammensetningen av gruppen som helhet, varierer naturlig nok over tid. Ved inngangen til 2023, består gruppen av mange unge personer. 3 av 4 var under 20 år. De fleste av de eldste norskfødte med innvandrerforeldre, er barn av de første innvandrergruppene som kom på 1970-tallet. De største gruppene blant disse, er barn av pakistanske, vietnamesiske, tyrkiske og srilankiske innvandrere. Norskfødte med pakistanske foreldre er den største gruppen. Siden har andre store innvandrergrupper fått barn mens de har bodd i Norge, slik som innvandrere fra Polen, Somalia, Eritrea og Irak. Norskfødte med polske foreldre er etter hvert blitt den nest største gruppen blant norskfødte med innvandrerforeldre, med 16 600 personer totalt, hvorav 94 prosent er under 16 år.

Figur 2.2 Hvor mange flere innvandrere siden 1970?

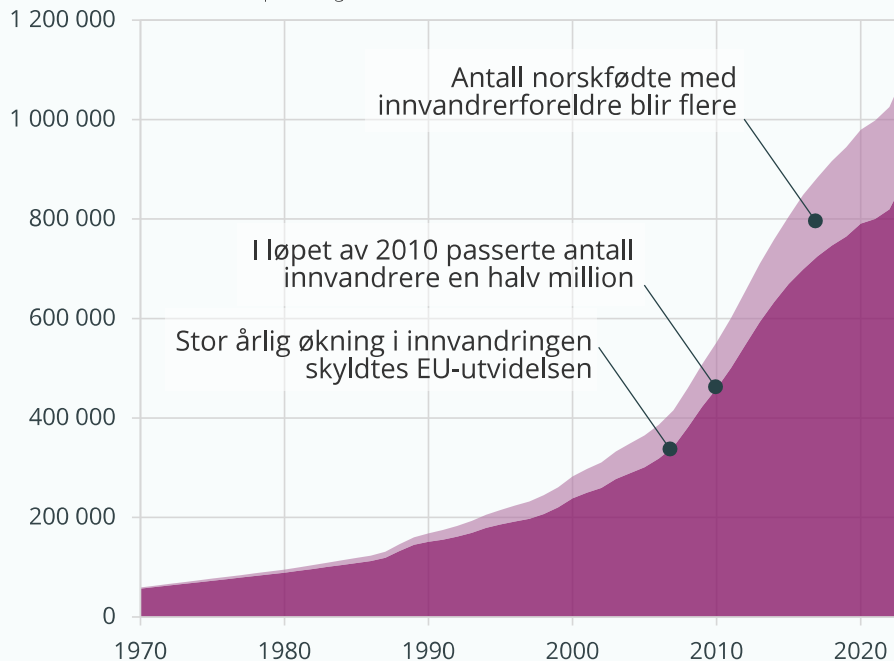
Hvor mange flere innvandrere siden 1970?

Antall innvandrere, 1970-2023

Personer

Først ser vi på økningen i absolutte tall

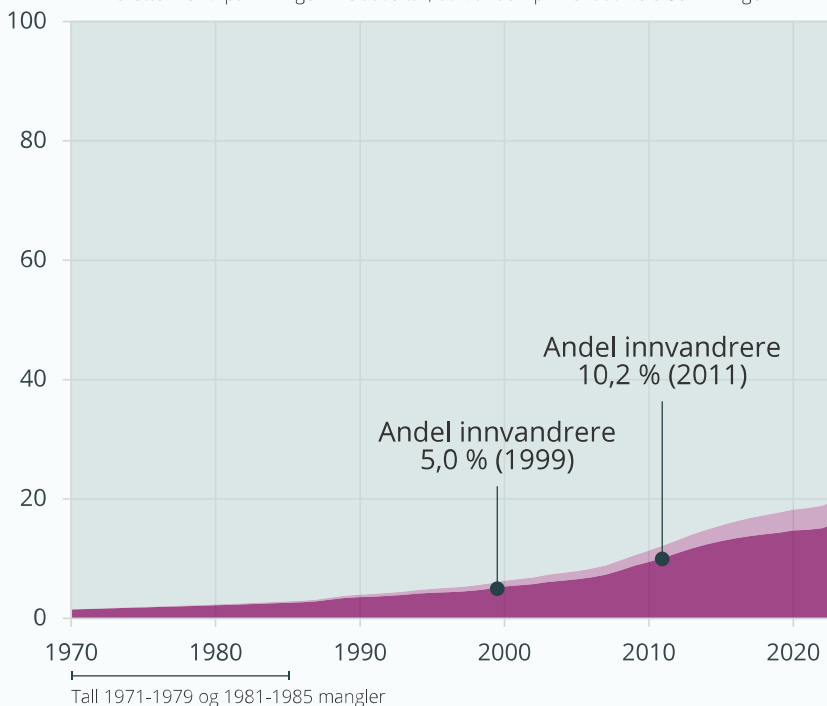
Per 1.1.2023:

- 213 810** Norskfødte med innvandrerforeldre
- 877 227** Innvandrere

Andel innvandrere, 1970-2023

Prosent

Deretter ser vi på økningen i relative tall, dvs. andel i prosent av hele befolkningen

- 80,1 %** Den øvrige befolkningen

- 3,9 %** Norskfødte med innvandrerforeldre
- 16,0 %** Innvandrere

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, [statistikkbanktabell 05183](#), Statistisk sentralbyrå

Den største gruppen norskfødte med innvandrerforeldre som er små barn i alderen 0–5 år, er de med polsk bakgrunn, med nesten 7 600. Norskfødte med innvandrerforeldre fra Syria, er den nest største gruppen med små barn opp til 5 år, med nesten 4 500. Norskfødte med eritreiske, somaliske og irakiske foreldre er også blant de største gruppene, og har foreldre som i hovedsak kom til Norge som flyktninger, se tabell 2.3.

Hvor mange barn har foreldre som begge er norskfødte med innvandrerforeldre?

Dette er personer som er født i Norge av to norskfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Denne gruppen utgjorde 2 600 personer ved inngangen til 2023. Gruppen er med andre ord svært liten, og den er svært ung. 6 av 10 er under seks år og 97 prosent er under 18 år. De som tilhører denne gruppen, har i hovedsak besteforeldre som innvandret til Norge på 1970-tallet. Over halvparten har besteforeldre fra Pakistan. Av andre grupper kan vi nevne Tyrkia, Vietnam og Marokko med henholdsvis 12, 9 og 8 prosent.

... og hvor mange er barn av en innvandrer og en norskfødt med innvandrerforeldre?

Denne gruppen omfatter personer som er født i Norge av foreldre hvor den ene er norskfødt med innvandrerforeldre, og den andre er innvandrer. Alle fire besteforeldre er med andre ord født i utlandet. På landsbasis talte gruppen 13 100 personer per 1. januar 2023. De er gjennomgående unge, en stor andel er under 18 år (87 prosent), og 37 prosent er under seks år. 48 prosent har en forelder og fire besteforeldre som er født i Pakistan. Den nest største gruppen er på 10 prosent, og har familiebakgrunn med tilknytning til Tyrkia.

2.2. Hvor kommer innvandrerne fra?

Både antall innvandrere og andelen de utgjør av totalbefolkningen, har økt kraftig siden 1970. I 1970 bodde det 57 000 innvandrere i Norge, mens det ved inngangen til 2023 bodde 877 000. For 53 år siden var under 1,5 prosent av Norges befolkning innvandrere. Denne andelen hadde vokst til 16 prosent i 2023. I løpet av alle disse årene har også gruppens sammensetning endret seg. I 2023 er innvandrerne en svært sammensatt gruppe som har bakgrunn fra 223 land og selvstyrte regioner.

EU-utvidelsen i 2004 var en viktig faktor for endringen i sammensetningen av innvandrergruppen i Norge. Etter utvidelsene i 2004–2013 var det 13 nye land som ble med i EU, og vi har sett en betydelig økning i arbeidsinnvandring fra mange av disse landene. Arbeidsinnvandringen var spesielt stor i tiårsperioden 2006–2016. I 1970 utgjorde innvandrere fra disse 13 landene bare 5 prosent av alle innvandrerne som var bosatt i landet, mens i 2023 utgjorde de 24 prosent. I absolutte tall utgjorde dette henholdsvis 2 900 og 207 900 personer.

I 1970 hadde hele 71 prosent av innvandrerne bakgrunn fra Norden og de gamle EU/EFTA-landene (EU/EFTA før 2004 utenom Norden). Kun 9 prosent var fra de nye EU-landene (Nye EU-land etter 2004) og Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia. Det var innvandrere fra Norden som utgjorde den største andelen innvandrere i 1970. Siden 1954 har vi hatt et felles nordisk arbeidsmarked (Pettersen & Østby, 2013). Det betyr at innvandrere fra de nordiske landene i nesten 70 år fritt har kunnet bo og arbeide i et annet nordisk land. I tillegg til innvandrerne fra de nordiske landene og de tidlige EU-medlemslandene, var de som var født i USA og Canada (mange med nordiske røtter), en del av bildet, med 13 prosent i 1970.

Andelen med bakgrunn fra USA og Canada har krympet til under 1,5 prosent i 2023. I den samme perioden har gruppen fra Asia vokst betraktelig, både i absolutte tall og som andel av alle innvandrere. De stod for den største veksten i antall innvandrere siden 1970, med drøyt 263 000 personer. I 1970 hadde kun 3 prosent av innvandrerne bakgrunn fra Asia, noe som stort sett var arbeidsinnvandrere fra Kina, India, Pakistan og Tyrkia. I 2023 hadde hele 30 prosent av

innvandrerne bakgrunn fra et asiatiske land. Flyktninger fra Syria utgjør nå den største gruppen. Andre store flyktninggrupper fra Asia er irakere, iranere og afghanere.

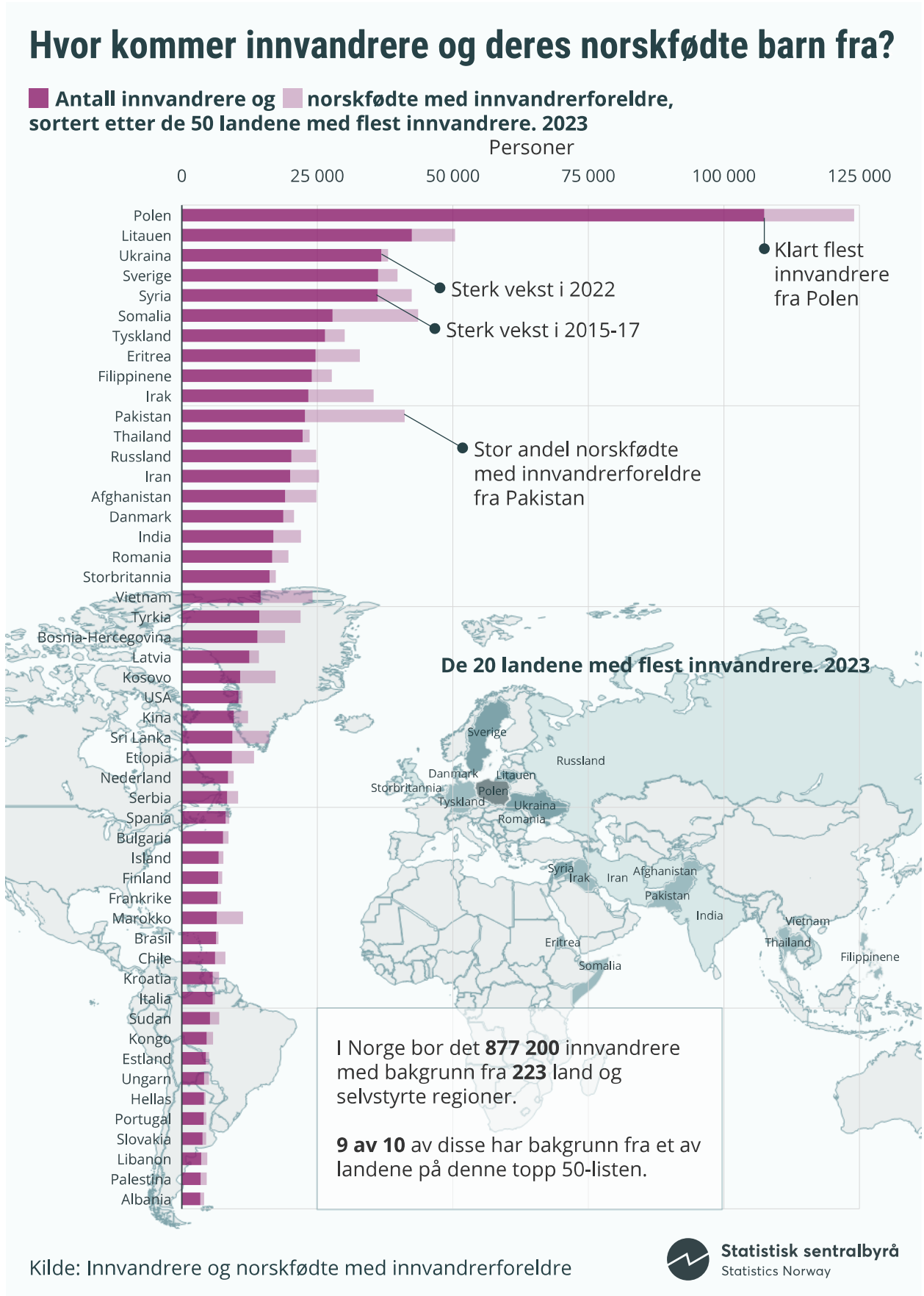
Arbeidsinnvandringen fra Asia og Afrika ble redusert fra midten av 1970-tallet pga. restriksjoner i arbeidsinnvandringen. Deretter fulgte en lang periode med familieinnvandring til dem som tidligere hadde kommet som arbeidsinnvandrere. Det innvandret etter hvert også flyktninger fra blant annet Vietnam, Chile, Iran, Sri Lanka, Irak, Somalia, Afghanistan, Eritrea, Syria og sist fra Ukraina. Fra Asia kommer også mange innvandrere gjennom familieetablering med personer uten innvandrerbakgrunn, som fra Filippinene og Thailand. Pakistan er det fjerde største asiatiske innvandringslandet, hvor de fleste som kommer i dag, kommer for å etablere familie.

Tabell 2.1 Innvandrere etter landbakgrunn, 1970-2023. Antall og andel

	Antall		Prosent	
	1970	2023	1970	2023
Folkemengde i alt	3 866 468	5 488 984		
Andel innvandrere av hele befolkningen			1,5	16,0
Innvandrere i alt	57 041	877 227		
Innvandrere fordelt på landgrupper:			100,0	100,0
Norden utenom Norge	25 609	69 251	44,9	7,9
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	14 619	85 626	25,6	9,8
Nye EU-land etter 2004	2 864	207 883	5,0	23,7
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	2 484	101 058	4,4	11,5
USA og Canada	7 651	12 784	13,4	1,5
Australia og New Zealand og resten av Oceania	346	2 614	0,6	0,3
Afrika	1 179	105 817	2,1	12,1
Asia	1 718	265 121	3,0	30,2
Amerika utenom USA og Canada	571	27 073	1,0	3,1

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3 Hvor kommer innvandrere og deres norskfødte barn fra? 2023

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, [statistikkbanktabell 13880](#), Statistisk sentralbyrå

Ukranerne er nå tredje største innvandrergroupe

I 2022 har krigen i Ukraina bidratt til den største økningen vi har sett i antall bosatte innvandrere på ett år fra ett enkeltland. Om lag 30 000 ukrainere hadde fått midlertidig kollektiv beskyttelse innen årets utgang og situasjonen fortsetter inn i 2023. Totalt bodde det 36 800 ukrainere ved inngangen til 2023. Den store tilveksten har ført til at personer med ukrainsk landbakgrunn er blitt den 3. største bosatte innvandrergroupe i Norge etter polakkene (107 400), og litauerne (42 500). Året før utgjorde de da 6 500 ukrainske innvandrere, den 34. største innvandrergroupe.

2.3. Den lave andelen tidliginnvandrede har holdt seg stabil

Det kan være nyttig å skille innvandrere som kom til Norge i førskolealder, fra dem som var noe eldre da de kom. Vi kan tenke oss at en innvandrer som kom til Norge før fylte seks år har mer til felles med en som er født i Norge enn med en som kom hit senere i livet. Vi kan anta at en som har gjennomført hele grunnskoleutdanningen i Norge, vil skille seg ut på sentrale integrerings- og levekårsområder fra innvandrere som har innvandret i høyere alder.

[Kun 8 prosent av dagens innvandrere kom til Norge før fylte seks år, altså den samme andelen som i 2017](#) (Dzamarija, 2017). Det er noe overraskende at andelen tidliginnvandrede har holdt seg konstant til tross for de store endringene vi har sett i innvandringsmønsteret etter 2017.

Andelen tidliginnvandrede er høyest blant innvandrere fra Kosovo og Pakistan hvor 14 prosent var i førskolealder da de innvandret til Norge. Blant etiopiere og irakere er andelen tidliginnvandrede 12 prosent. Lavest andel tidliginnvandrede er det blant innvandrere fra Filippinene og Kina (knappt 5 prosent). I de to største innvandrergroupe, Polen og Litauen, er andelen tidliginnvandrede 6 prosent (se tabell 2.2).

Tabell 2.2 Innvandrere etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2023

	Alder						Tidliginnvandrede	
	I alt	0-5 år	6-15 år	16-19 år	20-66 år	67 år eller eldre	Antall	Prosent
Innvandrere i alt	877 227	11 181	55 824	30 558	725 814	53 850	73 755	8,4
Polen	107 442	802	4 388	3 257	96 694	2 301	6 457	6,0
Litauen	42 450	280	2 256	1 487	38 189	238	2 506	5,9
Ukraina	36 803	2 511	6 649	2 229	23 811	1 603	3 077	8,4
Sverige	36 210	302	906	408	30 185	4 409	2 084	5,8
Syria	36 147	123	7 887	3 263	24 490	384	3 640	10,1
Somalia	27 811	19	1 630	1 804	23 611	747	2 978	10,7
Tyskland	26 433	303	1 011	876	21 278	2 965	2 232	8,4
Eritrea	24 676	12	2 347	1 685	20 174	458	1 733	7,0
Filippinene	23 994	57	1 047	879	20 883	1 128	1 095	4,6
Irak	23 356	114	769	688	20 821	964	2 855	12,2
Pakistan	22 734	246	744	347	18 686	2 711	3 090	13,6
Thailand	22 292	45	866	1 127	19 776	478	1 066	4,8
Russland	20 217	102	629	714	17 271	1 501	1 735	8,6
Iran	19 975	72	588	518	17 424	1 373	1 518	7,6
Afghanistan	19 072	325	1 195	993	16 110	449	1 638	8,6
Danmark	18 726	165	437	240	12 918	4 966	1 358	7,3
India	16 890	561	1 320	286	13 591	1 132	1 835	10,9
Romania	16 664	134	703	458	15 134	235	793	4,8
Storbritannia	16 181	222	763	278	11 525	3 393	1 222	7,6
Vietnam	14 539	41	267	150	12 334	1 747	1 309	9,0
Tyrkia	14 295	199	929	215	12 109	843	1 623	11,4
Bosnia-Hercegovina	13 970	23	241	101	11 492	2 113	1 402	10,0
Latvia	12 473	180	810	484	10 892	107	857	6,9
Kosovo	10 756	29	125	125	9 985	492	1 559	14,5
USA	10 455	207	601	312	7 623	1 712	830	7,9
Kina	9 615	50	279	164	8 412	710	456	4,7
Sri Lanka	9 326	24	93	83	8 288	838	549	5,9
Etiopia	9 250	226	876	396	7 615	137	1 187	12,8
Nederland	8 553	114	444	341	6 504	1 150	867	10,1
Serbia	8 371	118	883	329	6 720	321	825	9,9
Øvrige land	197 551	3 575	14 141	6 321	161 269	12 245	19 379	9,8

¹Tidliginnvandrede har innvandret før fylte 6 år.

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå

2.4. Født i Norge av foreldre som har innvandret

Ved inngangen til 2023 talte norskfødte med innvandrerforeldre 214 000 personer og utgjorde 3,9 prosent av befolkningen i Norge. Flest har foreldre fra Pakistan – i alt 18 400, og dette utgjør 9 prosent av alle norskfødte med innvandrerforeldre (se tabell 2.3). Det er ikke overraskende siden deres foreldre er blant de innvandrergruppene som har lengst botid i Norge. De første innvandrerne fra Pakistan kom allerede på slutten av 1960-tallet.

I 2023 var 59 prosent av norskfødte som hadde pakistanske foreldre, 20 år eller eldre. Kun 10 prosent var i førskolealder. Den nest største gruppen, har foreldre fra Polen, 16 600 personer. De fleste av dem er i barnehage- eller barneskolealder, og kun 4 prosent er 20 år eller eldre. Stadig flere barn med polsk bakgrunn fødes i Norge. Denne gruppen har vokst kraftig siden EØS-utvidelsen i 2004, fra i underkant av 800 personer til 16 600 ved inngangen til 2023. Det er denne gruppen blant norskfødte med innvandrerforeldre som har vokst mest de siste årene.

Barn av innvandrere fra Somalia er den tredje største gruppen norskfødte med innvandrerforeldre. I denne gruppen er 27 prosent under seks år gamle, mens hele 47 prosent er i alderen 6-15 år. Dette er fordi det har blitt født færre barn med somaliske foreldre de siste årene. [Innvandringen fra Somalia har også gått ned de siste årene](#) (Gulbrandsen & Molstad, 2020).

Tabell 2.3 Norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2023

Landbakgrunn	I alt	0-5 år	6-15 år	16-19 år	20-66 år	67 år og eldre
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	213 810	63 384	78 957	18 288	51 880	1 301
Pakistan	18 376	1 881	3 855	1 750	10 890	0
Polen	16 583	7 581	7 967	273	741	21
Somalia	15 784	4 266	7 432	1 848	2 238	0
Irak	12 021	2 483	5 753	2 102	1 683	0
Vietnam	9 580	723	2 439	1 219	5 199	0
Eritrea	8 162	4 392	3 008	205	557	0
Litauen	7 956	4 121	3 755	66	14	0
Tyrkia	7 597	851	1 999	928	3 818	.
Sri Lanka	6 783	665	1 687	1 050	3 381	0
Kosovo	6 529	1 290	2 511	979	1 748	.
Syria	6 250	4 462	1 308	158	322	0
Afghanistan	5 751	2 225	2 804	485	237	0
Iran	5 336	1 183	1 873	687	1 593	0
India	5 092	1 257	1 385	329	2 117	4
Bosnia-Hercegovina	5 079	1 002	1 842	684	1 550	.
Marokko	4 843	638	1 410	619	2 176	0
Russland	4 573	1 453	2 424	531	152	13
Etiopia	4 075	1 496	1 979	271	329	0
Filippinene	3 661	1 354	1 201	232	874	0
Tyskland	3 614	846	1 792	340	527	109
Sverige	3 595	1 200	1 215	204	647	329
Romania	3 005	1 574	1 299	47	77	8
Kina	2 591	686	1 045	206	651	3
Serbia	2 004	976	622	94	307	5
Danmark	1 985	251	341	102	1 114	177
Chile	1 885	124	329	175	1 257	0
Latvia	1 743	872	823	24	20	4
Sudan	1 707	1 045	553	61	48	0
Nord-Makedonia	1 608	264	505	163	676	0
Thailand	1 298	437	584	95	182	0
Øvrige land	34 744	11 786	13 217	2 361	6 755	625

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå

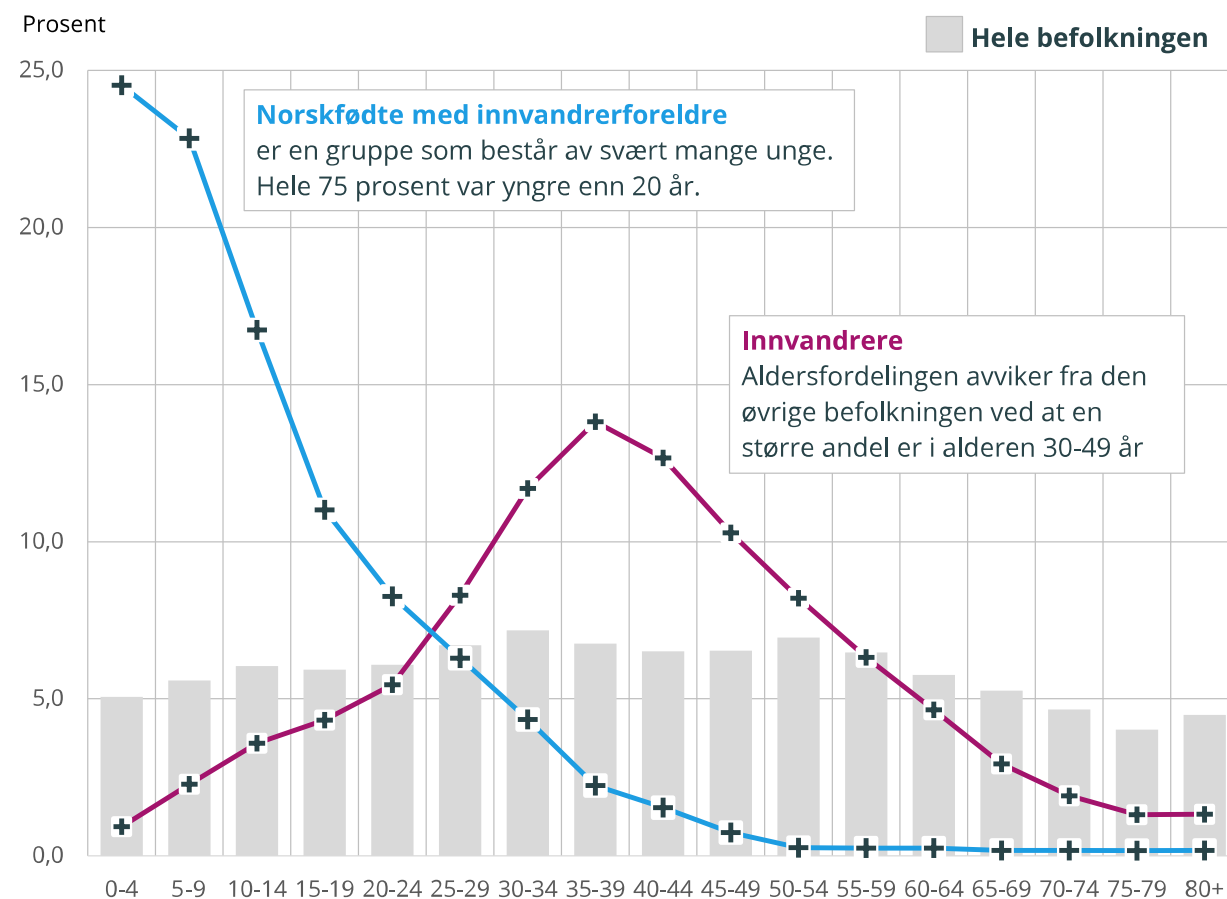
2.5. Alders- og kjønnsfordeling blant innvandrere og deres barn

Aldersfordelingen blant innvandrere avviker fra den øvrige befolkningen ved at en større andel av innvandrerne enn den øvrige befolkningen er i alderen 30–49 år. 27 prosent av hele befolkningen er i denne alderen, mens det gjelder 48 prosent av innvandrerne. Dette er fordi det er få barn og eldre som innvandrer, og at innvandrerne ikke har vært i landet lenge nok til å ha nådd høy alder. Det har vært en sterk innvandringsvekst de siste årene, og spesielt i 2022 pga. krigen i Ukraina. Isolert sett har det innvandret mange barn fra Ukraina, sammen med mødre sine. For [ukrainske innvandrere](#) er derfor aldersfordelingen annerledes enn for de fleste andre innvandrergruppene og hele befolkningen, ved at en større andel av innvandrerne er unge. 31 prosent av ukrainere bosatt i Norge er under 20 år, noe som gjelder for 23 prosent av hele befolkningen. Blant innvandrere under 20 år er det flere fra Ukraina og Syria enn fra noe annet land, vel 11 000 fra begge. Det er omtrent like mange innvandrere fra Sverige som fra Ukraina og Syria, vel 36 000, men blant svenske innvandrere er bare 1 600 under 20 år.

Norskfødte med innvandrerforeldre er en gruppe som består av svært mange unge. Ved inngangen til 2023 var 25 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre, under fem år, og hele 75 prosent var yngre enn 20 år. Blant innvandrerne var 1 prosent under fem år, og 11 prosent under 20 år. I befolkningen i Norge var 5 prosent under fem år og 23 prosent under 20 år. Kjønnsfordelingen blant alle innvandrere er ganske jevn, med en liten overvekt av menn (51 prosent). Ser man derimot på enkeltland, er det store forskjeller. Fra land som Polen, Litauen og Storbritannia er det flest menn.

Fra disse landene er de fleste arbeidsinnvandrere. Blant flyktninger fra konfliktområder, er størstparten av dem som ankommer først, menn. For innvandrere fra disse områdene er over 58 prosent menn. Kvinner dominerer fra land som Thailand, Filippinene, Brasil og Russland. Mange innvandrere herfra familieinnvandrere til menn uten innvandrerbakgrunn. Blant flyktninger fra Ukraina er det størst andel kvinner og barn.

Figur 2.4 Aldersfordeling i forhold til hele befolkningen, etter femårige aldersgrupper. 1. januar 2023. Prosent

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

2.6. Stor variasjon i botid mellom landgrupper

Innvandrerne består av ulike grupper som kom til Norge på forskjellig tidspunkt. En firedel har en botid i Norge på mindre enn 5 år og litt i underkant av en firedel hadde en botid på 20 år eller mer ved inngangen til 2023. Det siste året med høy innvandring, spesielt fra ukrainere, har bidratt til noe redusert botid for innvandrere sett under ett, 3 prosentpoeng i forhold til botiden til de bosatte innvandrerne året før. Vedvarer den høye innvandringen i de nærmeste årene, vil andelen med lav botid kunne øke markant.

Det er store forskjeller i botid mellom innvandrergruppene etter opprinnelsesland. Kortest botid i de største gruppene finner vi blant innvandrere fra Ukraina der 8 av 10 har bodd i Norge i mindre enn ett år. For en annen stor flyktninggruppe, innvandrere fra Syria, hvor de fleste flyktet i perioden 2015-2016, har nå 68 prosent bodd i Norge i 5 til 9 år. 1 av 4 syrere har bodd i landet under fem år, og en del av disse er familieinnvandrere til flyktninger.

De aller største gruppene, som er polakker og litauere, har forskjellig botid, da innvandringen herfra begynte allerede etter 2004. 80 prosent av polakkerne og 91 prosent av litauerne har en botid på under 15 år. Siden det har vært innvandring hvert år de siste 15 årene for disse to gruppene, er også

botiden jevnt fordelt innenfor dette tidsintervallet, i motsetning til ukrainerne, hvor det store flertallet er kommet i løpet av ett år, 2022.

En annen av de store gruppene, er innvandrere fra India. 39 prosent av innvandrere fra India har en botid på under fem år. Det er også en del som har bodd i landet i lengre tid. 41 prosent har bodd her i ti år eller mer.

Blant innvandrere fra Bosnia-Hercegovina, Vietnam og Sri Lanka er det mange med lang botid i Norge. Mer enn 7 av 10 har bodd i landet i 20 år eller mer. Også fra Danmark og Pakistan har mer enn halvparten kommet for mer enn 20 år siden.

2.7. Bor det innvandrere i alle kommunene?

Fordelingen i antall og andel innvandrere som bor i norske kommuner varierer mye mellom de ulike kommunene. For hele landet under ett, utgjør innvandrere 16,0 prosent av totalbefolkningen. 59 kommuner hadde en høyere andel enn landsgjennomsnittet. Disse kommunene er spredt utover hele landet, og det gjelder både store byer som Oslo og Stavanger, og noen av de minste kommunene. Blant annet er 24 av kommunene med en høyere andel enn landsgjennomsnittet i Viken og ti i Troms og Finnmark, mens resten er spredt utover flere fylker.

I 2013 var det til sammenlikning 48 kommuner som hadde en andel innvandrere av totalbefolkningen i kommunen som var over det som da var landsgjennomsnittet på 11,7 prosent.

Ved inngangen til 2023 finner vi de høyeste andelene innvandrere i forhold til folketallet i Gamvik med 29 prosent, og Båtsfjord og Træna, begge 27 prosent. Dette utgjør mellom 100 og 600 innvandrere i disse små kommunene. Oslo hadde 26 prosent, sjette størst i landet. Den laveste andelen innvandrere har Rindal kommune i Trøndelag med 2 prosent.

Ved inngangen til 2023 bor det innvandrere i alle landets kommuner (se figur 2.5).

Flest innvandrere bor i Oslo

Oslo er helt spesiell blant norske kommuner når det gjelder antall innvandrere. Ingen andre kommuner har så mange innbyggere som er innvandrere i absolutte tall, selv om noen små kommuner og Lørenskog, med en andel på 26,2 prosent, har en større andel i forhold til folkemengden. Det bor mer enn fire ganger så mange innvandrere i Oslo (184 000) som i kommune nummer to, Bergen (46 000). Av Oslos bydeler (Sentrum og Marka er ikke inkludert) er det bare Vestre Aker og Nordstrand som ligger under landsgjennomsnittet på 16,0 prosent i andel innvandrere (se figur 2.5). Bydelene med størst andel innvandrere er Stovner, Søndre Nordstrand, Alna og Grorud hvor andelen var over 37 prosent.

Andelen innvandrere i Oslo har steget jevnt og trutt år for år bortsett fra i 2021 og 2022 da andelen stod stille på 25,4 prosent. Krigen i Ukraina som førte til en flyktningstrøm som også Oslo tok sin del av, og andelen steg litt, til 26,0 prosent.

Ukrainere største landgruppe i en rekke kommuner

I flere år har personer med bakgrunn fra Polen vært største gruppe i mange kommuner, og er det fortsatt. I 178 kommuner er innvandrere fra Polen den største gruppen. Det nye er at innvandrere fra Ukraina i 2023 er størst i 77 kommuner, og i mange av dem var [innvandrere fra Syria størst tidligere](#) (Gulbrandsen et. al., 2021). Det var flest innvandrere fra Syria i 19 kommuner i 2023, mens dette var tilfellet for 50 kommuner for tre år siden.

Innvandring og kommunetall

Mange ukrainske flyktninger har blitt registrert innvandret til asylmottakskommunen, og har foreløpig ikke flyttet videre til en varig bostedskommune. Dermed er det noen kommuner med mottak som hadde mange flere innvandringer og mye høyere folkevekst enn normalt i 2022. 1.1.2023 var 10 000 ukrainere registrert bosatt i mottak, noe som fører til at det blir kunstig høyt antall ukrainere i mottakskommunene.

De fleste ukrainske flyktninger får midlertidig kollektiv beskyttelse, som de får ved ankomst. De har dermed tillatelse til å bo i landet i ett år, og tillatelsen kan forlenges. Noen foretrekker likevel å søke om asyl, og da tar det tid før de får et positivt vedtak. Asylsøkere må vente til de har fått et positivt vedtak på sin asylsøknad før de blir registrert som bosatt i Norge. Det kan ta lang tid, mens kollektiv beskyttelse gis når ukrainere ber om det.

Figur 2.5 Hvilke kommuner har størst innvandrерandel?

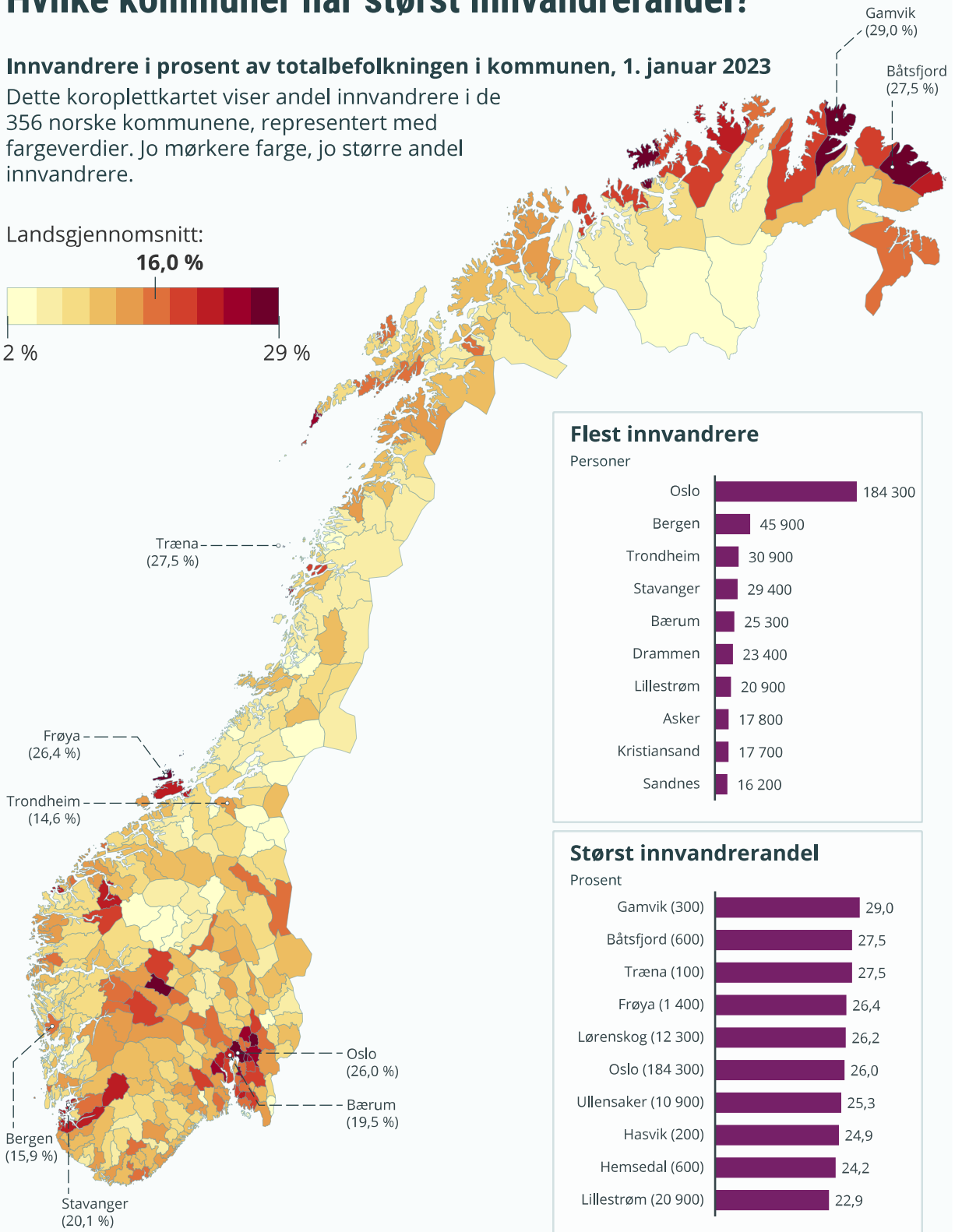
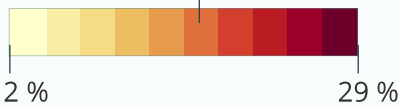
Hvilke kommuner har størst innvandrерandel?

Innvandrere i prosent av totalbefolkningen i kommunen, 1. januar 2023

Dette koroplettkartet viser andel innvandrere i de 356 norske kommunene, representert med fargeverdier. Jo mørkere farge, jo større andel innvandrere.

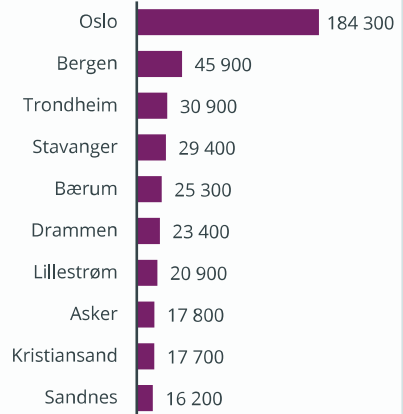
Landsgjennomsnitt:

16,0 %

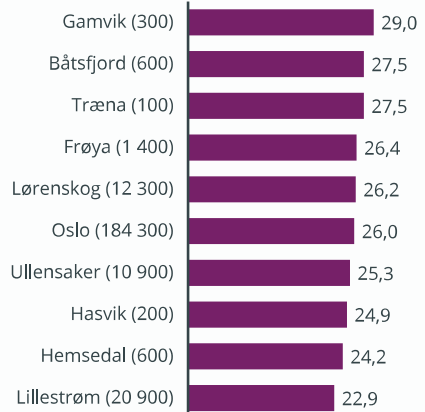
Flest innvandrere

Personer

Størst innvandrерandel

Prosent

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrерforeldre

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrерforeldre, [statistikkbanktabell 09817](#), Statistisk sentralbyrå

2.8. Hver fjerde nyfødt ble født av en innvandrerkvinne

I 2022 ble det født 51 500 barn i Norge, av dem hadde 13 300 en mor som har innvandret, hvilket tilsvarer en andel på 25,8 prosent. Majoriteten av mødrene har innvandret fra EU/EØS-land (34 prosent) og Asia (32 prosent). Den klart største andelen nyfødte av innvandrer-mødre i 2022, hadde mødre som har innvandret fra Polen (1 260 nyfødte). Videre fulgte nyfødte med mødre fra Eritrea (770) og Syria (750).

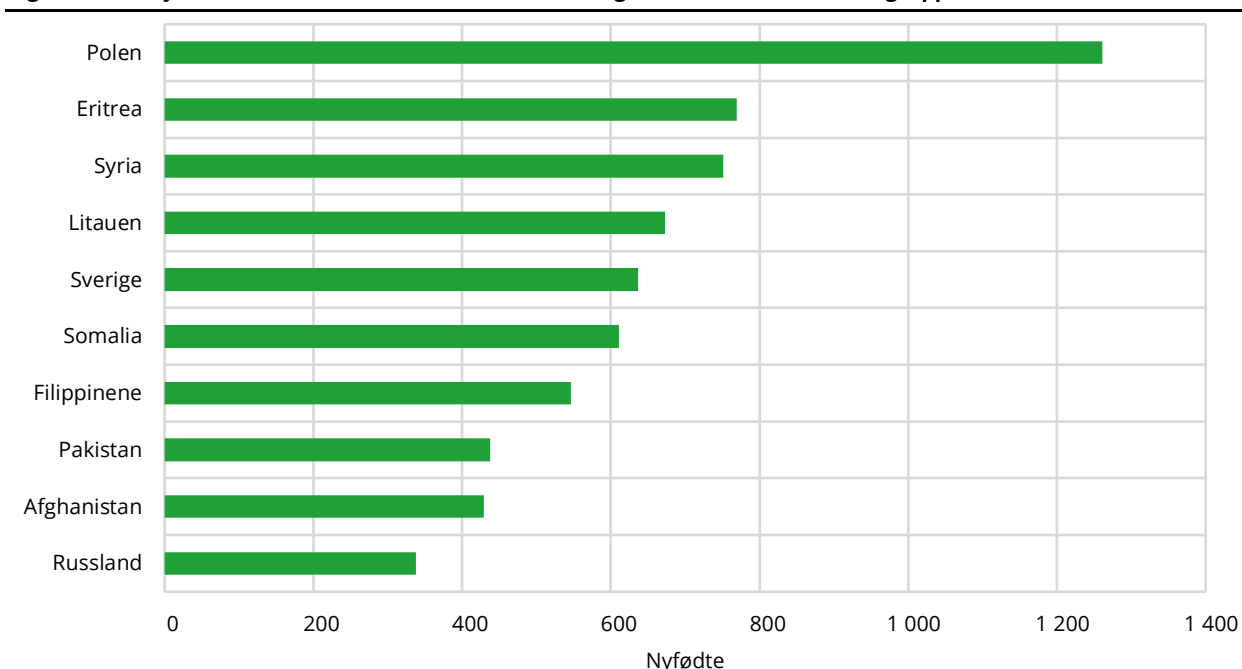
De siste ti årene har andelen av barn født av innvandrerkvinner fluktuert noe. I 2012 var andelen 23,1 prosent. I 2018 så vi den største andelen vi har målt på 28,6 prosent og i 2022 var andelen gått ned igjen til 25,8 prosent. Variasjon i flyktningstrømmer, med mange relativt nyankomne kvinner i fruktbar alder, har en påvirkning på antall barn som er født av innvandrerkvinner. Dette er derfor med å påvirke variasjonen i andelen barn som er født av innvandrerkvinner.

Tabell 2.4 Levendefødte, etter mors landbakgrunn. 2022

Landbakgrunn	2011	2014	2017	2021	2022
Hele befolkningen	1,88	1,76	1,62	1,55	1,41
Innvandrere i alt	2,12	1,95	1,93	1,67	1,50
Norskfødte med innvandrerforeldre	1,6	1,61	1,54	1,46	1,31
Resten av befolkningen	1,85	1,73	1,56	1,54	1,4
Innvandrere med landbakgrunn fra:					
EU/EFTA	1,96	1,77	1,70	1,51	1,31
Europeiske land utenom EU/EFTA	2,03	1,92	1,81	1,80	1,48
Asia	2,03	1,89	1,93	1,66	1,54
Afrika	3,04	2,80	2,78	2,15	2,09
Latin-Amerika og Karibia	2,08	1,76	1,57	1,26	1,17
Nord-Amerika, Oseania	1,77	1,66	1,61	1,51	1,32

Kilde: Fødte, Statistisk sentralbyrå

Figur 2.6 Nyfødte av innvandrer-mødre, etter landbakgrunn, 2022. De ti største gruppene

Kilde: Fødte, Statistisk sentralbyrå

2.9. Fruktbarheten faller

Innvandrerkvinner fødte ett av fire barn i Norge i 2022, for 15 år siden var andelen om lag 15 prosent. I et historisk perspektiv er derfor andelen barn født av innvandrerkvinner høy.

Fruktbarhetsmønsteret er relevant på flere måter i analyse av innvandringen. Innvandreres fruktbarhet og barnetall er viktig for hvordan innvandring påvirker befolkningsutviklingen på lang sikt. Det finnes mange forestillinger om at bestemte grupper av innvandrere og deres barn etter hvert vil utgjøre flertallet av befolkningen på grunn av høy fruktbarhet. Det er viktig å beskrive de faktiske forhold (Dzamarija, 2017).

Samlet fruktbarhet (SFT) er et mål på fruktbarheten i befolkningen. Det er et hypotetisk mål som anslår hvor mange barn en kvinne i gjennomsnitt vil få før endt fruktbarhetsalder (15-49 år).

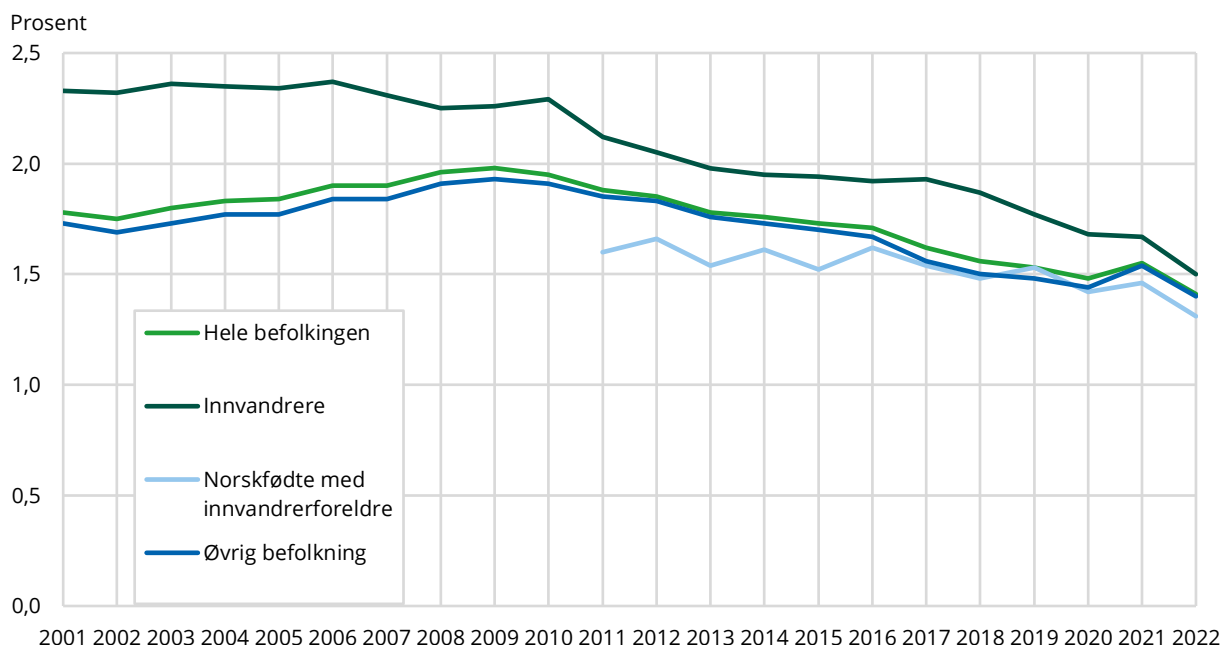
Samlet fruktbarhetstall (SFT)

Samlet fruktbarhetstall (SFT) kan tolkes som det antall barn hver kvinne kommer til å føde, under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden gjelder i hele kvinnens fødedyktige periode (15-49 år), og at dødsfall ikke forekommer.

Selv om antall barn født av innvandrerkvinner har fluktuert noe de siste ti årene, har deres fruktbarhet kun gått nedover. Dette gjelder kvinner fra alle verdensdeler.

Kvinner med kort botid har ofte høyest fruktbarhet, og deretter synker fruktbarheten etter hvert som botiden øker (Tønnessen, 2014). En grunn til dette kan være at mange kvinner kommer til Norge nettopp for å stifte familie. Det kan også tenkes at flykninger har hatt en periode der fødsler har blitt utsatt før de kommer til Norge (Lappegård, 2001, Tønnessen, 2014). Flyktningsstrømmer påvirker derfor fruktbarheten til innvandrere, spesielt når vi ser på fruktbarheten til kvinner fra enkeltland.

Figur 2.7 Fruktbarheten til kvinner fra ulike grupper av befolkningen¹. 2001-2022. Prosent

¹ Øvrig befolkning omfatter norskfødte med innvandrerforeldre for perioden 2001-2010.

Kilde: Fødte, Statistisk sentralbyrå

Til tross for at fruktbarheten til innvandrere ligger over fruktbarheten til den øvrige befolkningen, ser vi fra figur 2.7, at det er innvandrere som har hatt størst reduksjon i fruktbarhet i løpet av de

siste 20 årene. Det er bare fruktbarheten for dem som innvandret fra Afrika som fortsatt er vesentlig høyere enn for hele befolkningen. SFT for kvinner fra forskjellige regioner varierer betraktelig. Høyest er SFT for kvinner fra Afrika, målt til 2,09 i 2022, 0,66 over det nasjonale gjennomsnittet. Lavest fruktbarhet ble det målt for kvinner fra Latin-Amerika og Karibia, her målte SFT 1,17 i 2022.

2.10. Innvandrerkvinner trekker fruktbarheten litt opp

Fruktbarheten i Norge har falt mye det siste tiåret, fra SFT på 1,98 barn per kvinne i 2009 til rekordlave 1,41 i 2022. Som vi så ovenfor har fruktbarheten for kvinner som har innvandret historisk vært høyere enn for den øvrige befolkningen, noe den fortsatt er. Dette bidrar til å heve den nasjonale fruktbarheten noe. Fruktbarheten for innvandrerkvinner samlet er i dag på 1,50. Innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn trekker opp SFT for hele befolkningen med 0,01. For ti år siden var innvirkningen dobbelt så stor, da trakk innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn opp SFT for hele befolkningen med 0,02. I 2017 og 2018, da andelen barn født av innvandrerkvinner var på sitt høyeste, var gruppens påvirkning på SFT for hele befolkningen på 0,06.

Norskfødte med innvandrerforeldre er gruppen som måler lavest fruktbarhet (1.31). Fra figur 2.7 ser vi at linjen for fruktbarheten til norskfødte med innvandrer foreldre er ganske hakkete. Det henger sammen med at det er få fødsler og få mødre i denne gruppen, tilfeldig variasjon mellom år gir derfor større utslag her enn for de øvrige gruppene, som både har flere fødsler og mødre. På tross av dette ser vi at fruktbarheten til innvandrernes døtre ligger lavere enn både innvandrernes og befolkningen samlet sin fruktbarhet. I 2022 ble de født 1 129 levendefødte barn av norskfødte kvinner med to innvandrerforeldre. Det er nær en dobling av antall fra ti år tidligere. Gruppen står fortsatt for en liten andel av fødsler i Norge, i overkant av to prosent. Men denne andelen vil trolig vokse noe etter hvert som flere i norskfødte med innvandrerforeldre kommer i fruktbar alder. For bare ti år siden var andelen født av norskfødte døtre av innvandrerforeldre bare én prosent.

Tabell 2.5 Samlet fruktbarhetstall, etter mors landbakgrunn. 2011, 2016, 2021 og 2022

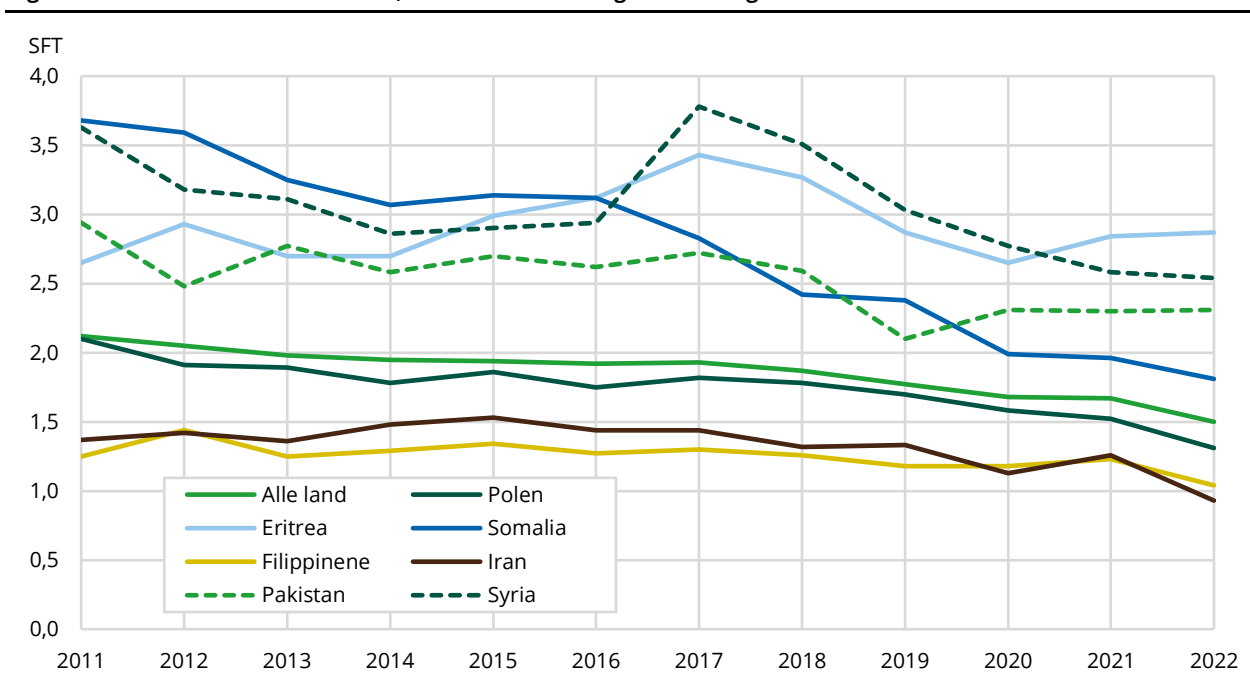
Innvandrerkvinner, landbakgrunn	2011	2016	2021	2022
Danmark	1,87	1,67	1,50	1,24
Sverige	1,88	1,82	1,71	1,54
Litauen	2,19	1,89	1,61	1,43
Polen	2,10	1,75	1,52	1,31
Romania	2,03	1,95	1,53	1,72
Russland	2,08	2,02	1,68	1,44
Tyskland	1,87	1,75	1,54	1,30
Ukraina	1,59	1,66	1,51	0,87
Eritrea	2,65	3,12	2,84	2,87
Somalia	3,68	3,12	1,96	1,81
Afghanistan	2,86	2,09	1,76	2,01
Filippinene	1,25	1,27	1,23	1,04
Irak	2,97	2,27	1,67	1,36
Kina	1,50	1,64	1,00	0,90
Pakistan	2,94	2,62	2,30	2,31
Syria	3,63	2,94	2,58	2,54
Thailand	1,74	1,36	1,10	1,11
Vietnam	1,82	1,61	1,12	1,01

Kilde: Fødte, Statistisk sentralbyrå

2.11. Kvinner fra Syria og Eritrea har i gjennomsnitt høy fruktbarhet

Det er tydelige variasjoner i SFT mellom kvinner med ulik landbakgrunn. Av enkeltlandene med høyest fruktbarhet finner vi Eritrea og Syria, med SFT på henholdsvis 2,87 og 2,54. En stor andel innvandrere, særlig kvinnene, fra disse landene har kort botid i Norge. Kort botid kan påvirke fruktbarheten blant innvandrere. Dette kan skyldes at innvandrere ofte kommer fra land med høyere fruktbarhetsrate enn i Norge, og at de dermed kan ha høyere fruktbarhet i begynnelsen av sin tid i landet. Imidlertid vil denne høye fruktbarheten trolig avta over tid ettersom innvandrerne blir mer integrert. Det er viktig å merke seg at fruktbarhet og botid kan variere betydelig avhengig av land, region og kulturelle faktorer. Fruktbarhetstallene for befolkningen med bakgrunn fra disse landene har likevel gått markant ned. På seks år, fra 2017 til 2022, har SFT sunket fra henholdsvis 3,43 for Eritrea og 3,78 for Syria. En langt større endring enn vi har sett for den øvrige befolkningen. Kvinner fra Filippinene og Thailand kommer ofte for å gifte seg med menn uten innvandrerbakgrunn, og har ofte født barn før innvandringen. Mange av disse barna er igjen i utvandringslandet. Det har lenge vært lav fruktbarhet også i Iran. Innvandrerkvinner fra Vietnam har lenge hatt lavere fruktbarhet i Norge enn andre asiatiske innvandrere.

Figur 2.8 Samlet fruktbarhetstall, etter mors landbakgrunn. Utvalgte land. Prosent

Kilde: Fødte, Statistisk sentralbyrå

Kvinner fra Filippinene og Thailand har ofte kommet til Norge som familieinnvandrere til sine ektefeller, og det er mulig at en betydelig del av disse kvinnene ikke har med seg alle barna sine hit, i så fall vil de ikke fanges opp i vår statistikk. Dette i seg selv vil ikke ha en innvirkning på SFT, men det kan ha en påvirkning på ønsket antall barn, som igjen kan være med å påvirke fruktbarheten til innvandrerne.

Fruktbarheten for kvinner innvandret fra Ukraina ble målt til et rekordlavt nivå i 2022. Etter at en strøm av kvinner innvandret til Norge etter Russland innvandrete landet, er andelen kvinner i fruktbar alder og nyfødte skjevt. Flertallet av kvinnene fra Ukraina har veldig kort botid, i tillegg er disse, gitt omstendighetene, ofte innvandret uten partner. Dette påvirker naturligvis også fruktbarheten til kvinnene fra Ukraina. Allikevel vil fruktbarheten trolig stige med årene og har nok i 2022 vært kunstig lavt grunnet den spesielle situasjonen.

2.12. Fruktbarhetsmønsteret blant innvandrere er i stadig endring

Over tid har forskjellen mellom innvandrerkvinner og andre kvinner blitt mindre. Figur 2.7 viser utviklingen blant innvandrere og resten av befolkningen og vi ser en klar reduksjon i differanse mellom gruppene fra 2001 til 2022. Det kan være en rekke forhold som bidrar til denne endringen, blant annet kan det skyldes tilpasning til norsk kultur og livstil og andre faktorer som påvirker fruktbarheten. Siden 2007 har vi hatt en stor arbeids- og familieinnvandring fra de nye EU-landene. I denne gruppen er det veldig mange fra Polen spesielt, hvor SFT har vært målt lavt over lang tid (Eurostat, 2023).

Nedgangen i fruktbarheten til innvandrerkvinner kan også skyldes endret fruktbarhetsmønster ved lenger botid. Flere analyser har vist at økt botid fører til en lavere fruktbarhet (Lappegård, 2001, Tønnesen, 2014). Fruktbarhetene i opprinnelseslandene har ofte sunket. Når de har flyttet til Norge fattes fruktbarhetsbeslutninger innenfor de samme rammebetingelser som for resten av befolkningen, og da blir forskjellene mindre. Andelen nyankomne blir stadig mindre, og det er blant dem avviket har vært størst.

2.13. Andel gifte blant innvandrere

Det blir stadig mindre vanlig å gifte seg. Prosentandelen av den totale befolkningen som er gift er 33 for menn og 32 for kvinner. For 10 år siden var andelen 4 prosentpoeng høyere for begge grupper. Blant innvandrere er andelen som er gift høyere, andelen gifte utgjør 44 prosent for menn og 46 for kvinner. Sammenliknet med tall fra 2013 har andelen falt med henholdsvis 6 og 8 prosentpoeng.

Innvandrerbakgrunn

Personer med innvandrerbakgrunn er i denne artikkelen fellesbetegnelse på innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Personer uten innvandrerbakgrunn omfatter alle som ikke tilhører gruppen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Forskjellen i andelen gifte utgjøres hovedsakelig blant den yngre befolkningen. For befolkningen over 70 år er det en større andel blant den øvrige befolkningen enn blant innvandrerne som er gift. Ved inngangen til 2023 var 14,2 prosent av dem født av to norskfødte foreldre mellom 25 og 34 år gift, den tilsvarende andelen for innvandrere var 39,2 prosent. I aldersgruppen 35–44 år var andelen 39,2 prosent og 57,8 prosent.

Giftemål er ikke statisk som samlivsform. Det har vært betydelige endringer i det norske samfunnets normer og samlivsmønster gjennom de siste generasjonene. Samboerskap er i dag den viktigste samlivsformen for unge uten innvandrerbakgrunn, for personer med innvandrerbakgrunn er denne formen langt mindre utbredt. Mulige grunner til dette inkluderer kulturelle og religiøse preferanser, samt regelverk for oppholdstillatelse i Norge, i de tilfellene den ene parten ikke er bosatt i Norge.

I tillegg til at færre gifter seg, ser vi også at de som gifter seg, gjør det i stadig høyere alder. Ved inngangen av 2023 var det i aldersgruppen 17–24 år kun 0,5 prosent av menn og 1,3 prosent av kvinner som var gift. For innvandrere i samme aldersgruppe var tallene 1 prosent av menn og 4,5 prosent av kvinner (se tabell 2.6).

Det er betydelige forskjeller når vi sammenlikner mellom landbakgrunner. Kvinner fra Syria og Pakistan er de som med høyest sannsynlighet er gift. Rundt ti prosent av kvinnene mellom 17–24 år som har innvandret herfra, er gift.

2.14. Andel gifte blant innvandrernes norskfødte barn

Blant norskfødte med innvandrerforeldre under 25 år er andelen gifte nærmere andelen til befolkningen som helhet, enn innvandrere i samme aldersgruppe. Av de mellom 17 og 24 per. 1. januar 2023 var 0,6 prosent av menn og 1,7 prosent av kvinner gift. Det var 23,9 prosent som var gift mellom 25 og 34 år, mens 56,9 prosent var gift i aldersgruppen 35-44 år. Dermed ser det ut til at norskfødte med innvandrerforeldre ser ut til å gifte seg mer i samsvar med foreldrene sine, enn den øvrige befolkningen i disse aldersgruppene. Det er dog viktig å merke seg at gruppen mellom 35 og 44 år kun består av i overkant av 8 000 personer, mange av dem med bakgrunn fra Pakistan, og det er derfor ikke utenkelig at andelen kan endre seg en del fremover, etter hvert som gruppen blir større.

Andelen gifte blant norskfødte med innvandrerforeldre fra, blant andre, Pakistan er lavere enn unge innvandrere fra tilsvarende land. For pakistanske innvandrerkvinner og menn var gifteandelen i 2023 på henholdsvis 1,5 og 9,5 prosent i aldersgruppen 17-24 år, mens samme andel for norskfødte kvinner og menn med familiebakgrunn fra Pakistan var 2,4 og 4,5 prosent.

En andel med bakgrunn fra Pakistan, Tyrkia og Marokko gifter seg i ung alder. Dette gjelder både innvandrere og deres norskfødte barn. Andelen er høyest for unge norskfødte kvinner med tyrkiske foreldre, av de 901 i denne gruppen er 5,5 prosent gift (se tabell 2.6). Videre følger norskfødte kvinner med foreldre fra Marokko, med 5,4 prosent og deretter norskfødte kvinner med foreldre fra Pakistan, men 4,5 prosent.

Tabell 2.6 Sivilstand etter kjønn, innvandringsbakgrunn og landbakgrunn. Personer 17-24 år. Per 1. januar 2023. Absolutte tall og prosent

	Personer i alt			Gift		Ugift		Annen sivilstand		Prosentandel som er gift	
	I alt	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Hele befolkningen, uansett alder	5 488 984	2 765 470	2 723 514	915 816	883 123	1 567 882	1 372 339	281 772	468 052	33,1	32,4
Hele befolkningen 17-24 år	27 687	271 139	256 548	1 306	3 297	268 719	251 338	1 114	1 913	0,5	1,3
Innvandrere i alt uansett alder	877 227	449 120	428 107	198 728	197 171	200 996	148 897	49 396	82 039	44,2	46,1
Innvandrere 17-24 år	70 827	37 035	33 792	357	1 526	35 604	30 446	1 074	1 526	1,0	4,5
Norskfødte med innvandrereforeldre 17-24 år	31 021	16 003	15 018	101	260	15 898	14 743	4	15	0,6	1,7
Herav innvandrere (17-24 år) fra:											
Polen	7 326	3 855	3 471	37	123	3 798	3 328	20	20	1,0	3,5
Somalia	5 165	2 218	2 114	11	30	2 202	2 079	5	5	0,5	1,4
Afghanistan	3 938	3 070	868	11	38	3 033	815	26	15	0,4	4,4
Eritrea	3 500	2 014	1 486	9	50	1 987	1 401	18	50	0,4	3,4
Syria	3 731	3 328	2 464	37	259	3 162	2 121	129	259	1,1	10,5
Irak	1 736	920	816	6	22	906	786	8	8	0,7	2,7
Litauen	2 972	1 733	1 616	20	64	1 701	1 547	12	64	1,2	4,0
Thailand	2 495	1 181	1 314	3	20	1 175	1 292	3	2	0,3	1,5
Sverige	1 069	513	556	3	17	504	536	6	3	0,6	3,1
Tyskland	2 404	1 088	1 316	8	24	1 079	1 290	1	24	0,7	1,8
Russland	1 765	879	886	11	44	857	831	11	11	1,3	5,0
Filippinene	1 817	838	979	9	29	820	943	9	7	1,1	3,0
Iran	1 222	637	585	4	18	628	562	5	5	0,6	3,1
Kosovo	502	289	213	5	20	282	191	2	2	1,7	9,4
Pakistan	888	478	410	7	39	469	367	2	4	1,5	9,5
Norskfødte med innvandrereforeldre (17-24 år) fra:											
Pakistan	3 766	1 939	1 827	46	83	1 890	1 739	3	5	2,4	4,5
Vietnam	2 494	1 283	1 211	1	2	1 282	1 209	0	0	0,1	0,2
Sri Lanka	2 458	1 257	1 201	2	12	1 255	1 189	0	0	0,2	1,0
Tyrkia	1 929	1 028	901	17	50	1 011	851	0	0	1,7	5,5
Somalia	2 621	1 372	1 249	6	3	1 366	1 246	0	0	0,4	0,2
Bosnia-Hercegovina	1 191	612	579	0	6	612	517	0	2	-	1,0
Marokko	1 285	598	687	6	37	592	547	0	3	1,0	5,4
Kosovo	1 699	852	847	2	12	850	835	0	0	0,2	1,4
India	727	376	351	1	0	375	350	0	1	0,3	-
Iran	1 274	678	596	4	1	674	595	0	0	0,6	0,2

Kilde: Befolkning, Statistisk sentralbyrå

2.15. Ekteskapsinngåelser som involverer personer med innvandrerbakgrunn

I 2022 inngikk 7 av 10 menn som har innvandret ekteskap med kvinner med innvandrerbakgrunn. For menn uten innvandrerbakgrunn, gifter åtte av ti seg med en kvinne uten innvandrerbakgrunn.

Blant kvinner uten innvandringsgrunn, var det nær ni av ti som giftet seg med en mann uten innvandrerbakgrunn i 2022. Av kvinner som har innvandret var andelen som har giftet seg med en mann uten innvandringsbakgrunn i overkant av 45 prosent. Vi ser dermed at det var langt vanligere for innvandrerkvinner å gifte seg med menn uten innvandringsgrunn, enn motsatt.

Tabell 2.7 Inngåtte ekteskap, etter kvinnens og mannens innvandringsbakgrunn, 2022

Landbakgrunn	Født i Norge med to norskfødte foreldre		Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Utenlandsfødte med én norskfødt forelder	Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre	Uoppgitt innvandringskategori
	I alt							
I alt, innvandrerkvinner	4 141	1 889	1 912	104	24	166	22	24
EU/EFTA	1 597	633	854	21	13	58	8	10
Europeiske land utenom EU/EFTA	545	249	249	14	3	25	2	3
Afrika	277	72	191	6	0	7	0	1
Asia	1 365	707	535	54	7	44	9	9
Nord-Amerika	103	67	17	7	0	9	2	1
Latin-Amerika og Karibia	241	155	62	2	1	21	0	0
Oseania	13	6	4	0	0	2	1	0
I alt, innvandrer menn	3 229	994	1 912	129	21	111	17	45
EU/EFTA	1 601	535	948	15	11	58	9	25
Europeiske land utenom EU/EFTA	377	151	189	9	2	18	4	4
Afrika	281	57	193	16	1	7	2	5
Asia	729	110	502	86	4	15	1	11
Nord-Amerika	85	50	24	3	1	6	1	0
Latin-Amerika og Karibia	125	64	53	0	2	6	0	0
Oseania	31	27	3	0	0	1	0	0

Kilde: Ekteskap og skilsmisser, Statistisk sentralbyrå

Det er mange ulike prosesser som påvirker valg av ektefelle. Selv om statistikken er en forenkling av den komplekse virkeligheten, er det viktig å huske på at det er snakk om enkeltpersoner som gifter seg med hverandre, og ikke grupper. De nyeste tallene for ekteskapsinngåelser viser imidlertid at de fleste som giftet seg i 2022, valgte en partner med samme innvandrerbakgrunn.

Tallene viser i tillegg at det er vanligere for kvinner enn for menn å gifte seg på tvers av egen innvandrerbakgrunn, dette varierer dog sterkt med landbakgrunn.

Med årene er det blitt mer og mer vanlig for par av samme kjønn å inngå ekteskap. I 2022 var det totale antallet vigslere av likekjønnede 443, 60 prosent flere enn ti år tidligere, i 130 av disse var en innvandrer involvert og i 34 av vigslene hadde begge partene innvandret. Fire av vigslene involverte en norskfødt med innvandrerforeldre.

2.16. Arbeid og familie var de viktigste innvandringsgrunnene

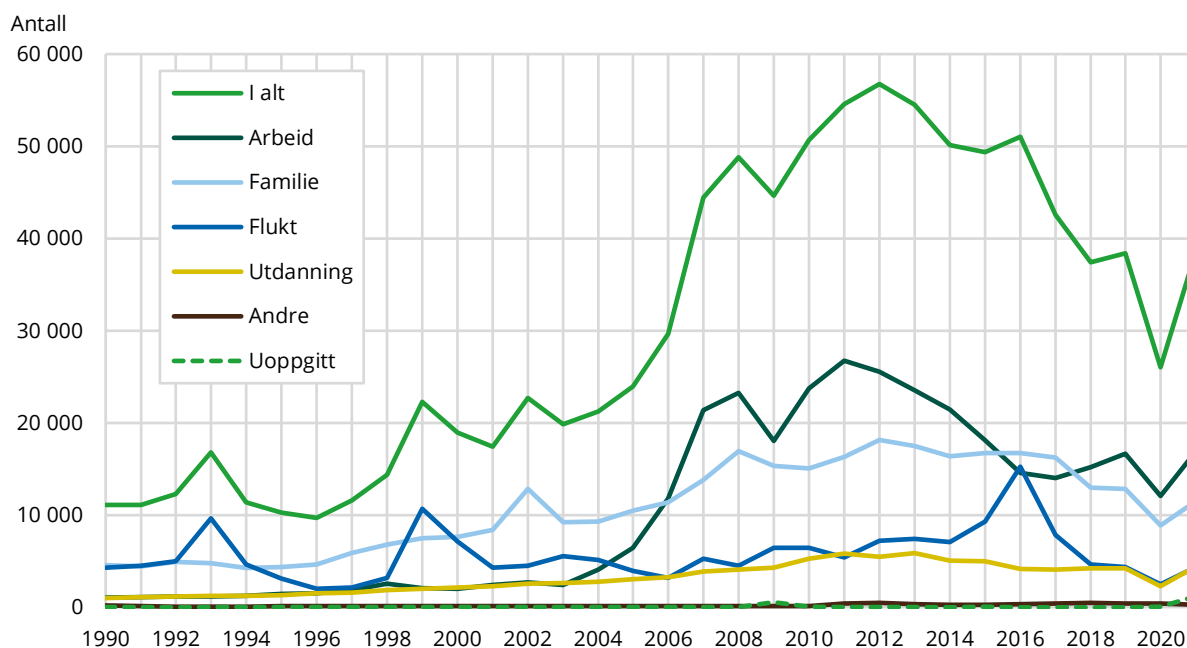
I perioden 1990-2021 innvandret 972 000 personer fra land utenfor Norden til Norge for første gang. Familie- og arbeidsinnvandring utgjorde de viktigste innvandringsgrunnene i perioden. 36 prosent av de som innvandret kom for å bo sammen med familie i Norge, mens arbeidsinnvandrerne utgjorde 35 prosent av den totale innvandringen. Familieinnvandring må ses i sammenheng med annen innvandring, fordi familieinnvandring i stor grad følger i kjølvannet av annen innvandring. Antallet familieinnvandrere som har kommet, har i stor grad samvariert med hvor mange

som har kommet til Norge tidligere av grunner som arbeid og flukt. Ofte kommer arbeidsinnvandrerne eller flyktningene først, og etter en stund kommer familiene etter, se figur 2.9.

Mellom 2004 og 2011 steg arbeidsinnvandringen brått. Unntaket var en liten midlertidig nedgang i 2009 forårsaket av finanskrisen, som ble utløst i 2008. 2006 var det første året der det var registrert flere arbeidsinnvandrere enn familieinnvandrere. Arbeidsinnvandringen har siden 2006 vært den største innvandringsgrunnen, med unntak av i 2016 og 2017. Etter 2011 sank arbeidsinnvandringen hvert år helt til 2017. I 2020 sank arbeidsinnvandringen på nytt. Familieinnvandringen steg gradvis etter 2004, men som arbeidsinnvandringen, sank den etter hvert, noe forskjøvet i forhold til arbeidsinnvandringen. Så i 2016 og 2017 kom flere familieinnvandrere enn arbeidsinnvandrere. I 2020 var det et relativt stort fall i all innvandring pga. strenge reiserestriksjoner under pandemien. Fallet var sterkere for arbeids- og familieinnvandringen. Året etter var imidlertid innvandringen tilbake på samme nivå som før pandemien.

Flukt og utdanning utgjorde 19 og 10 prosent av alle førstegangsinnvandringene i perioden. Antall flyktninger varierer stort fra ett år til et annet. Toppene i 1993 og 1999 skyldes krigene i det tidligere Jugoslavia. Toppen i 2016 var flyktningstrømmen over Middelhavet grunnet krigen i Syria. Toppen i familieinnvandring i 2002, skyldtes i første rekke nedarbeiding av restanser i UDI, spesielt for familiesaker. Data for 2022 er dessverre ikke tilgjengelig når dette skrives, så vårt datamateriale dekker ikke den betydelige innvandringen av ukrainske flyktninger i 2022.

Figur 2.9 Innvandring etter innvandringsgrunn og -år

Kilde: Innvandrere etter innvandringsgrunn, [statistikkbanktabell 06318](#), Statistisk sentralbyrå

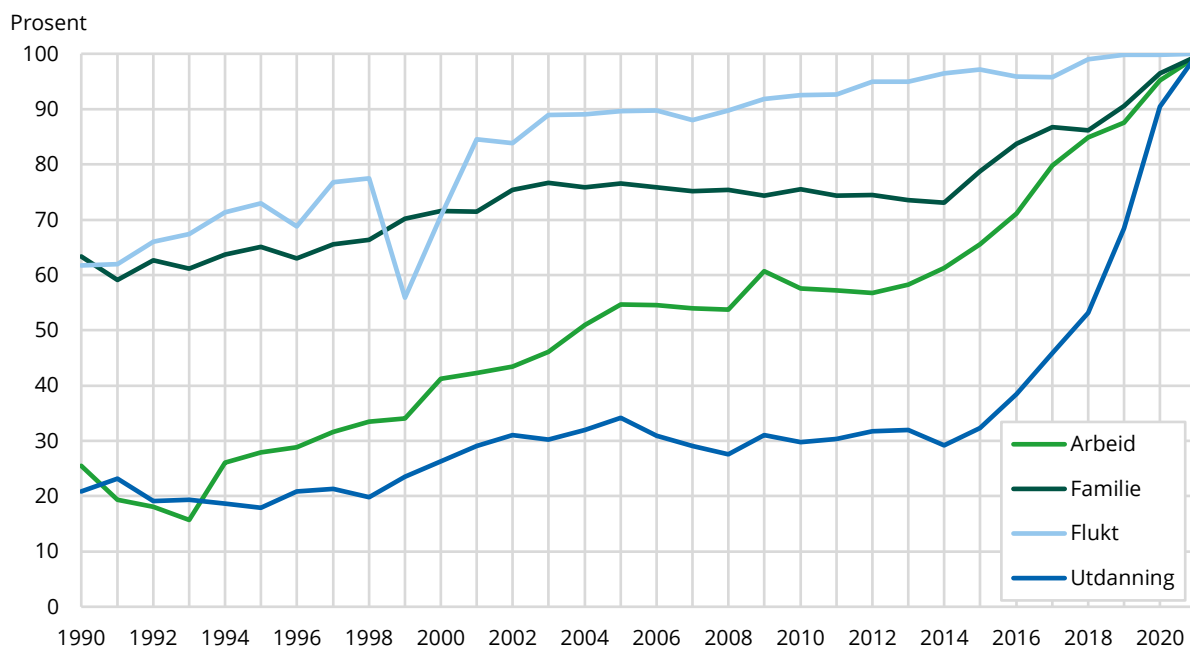
Flest flyktninger blir boende

Mange av de som innvandrer til Norge, flytter ut igjen av ulike årsaker. Av de som innvandret til Norge for første gang i perioden 1990–2021, var 676 000 (70 prosent) fortsatt registrert bosatt ved inngangen til 2022. Tilsvarende for alle som førstegangsinnvandret de siste fem årene, er 89 prosent, men andelen bosatte varierer mye etter innvandringsgrunn. De som kommer som flyktninger, er ofte mer bofast enn de som kommer av andre grunner. Av de som innvandret den siste femårsperioden, bor 98 prosent av flyktningene, 91 prosent av familieinnvandrerne og 89 prosent av arbeidsinnvandrerne fortsatt i landet ved inngangen til 2022.

Personer som kommer til landet på utdanningstillatelse, flytter ut i størst grad, slik som figur 2.10 viser. Hvis de skal bli boende etter avsluttet utdanning, må de få et annet grunnlag for oppholdstillatelsen. Blant alle som førstegangsinnevandret på grunn av utdanning den siste femårsperioden 2017–2021, var 70 prosent fortsatt bosatt i Norge. Også blant arbeidsinnvandrerne er det mange som flytter ut av landet etter noen år, og 89 prosent var fortsatt bosatt ved inngangen til 2022.

Figur 2.10 viser andelen som fortsatt er bosatt etter innvandringsår. Av de som innvandret i 2017, er 96 prosent av flyktingene fortsatt bosatt i Norge, mens dette gjelder for 87 prosent av familieinnvandrerne og 80 prosent av arbeidsinnvandrerne.

Figur 2.10 Andel bosatte per 1. januar 2022, etter innvandringsgrunn og innvandringsår. Prosent

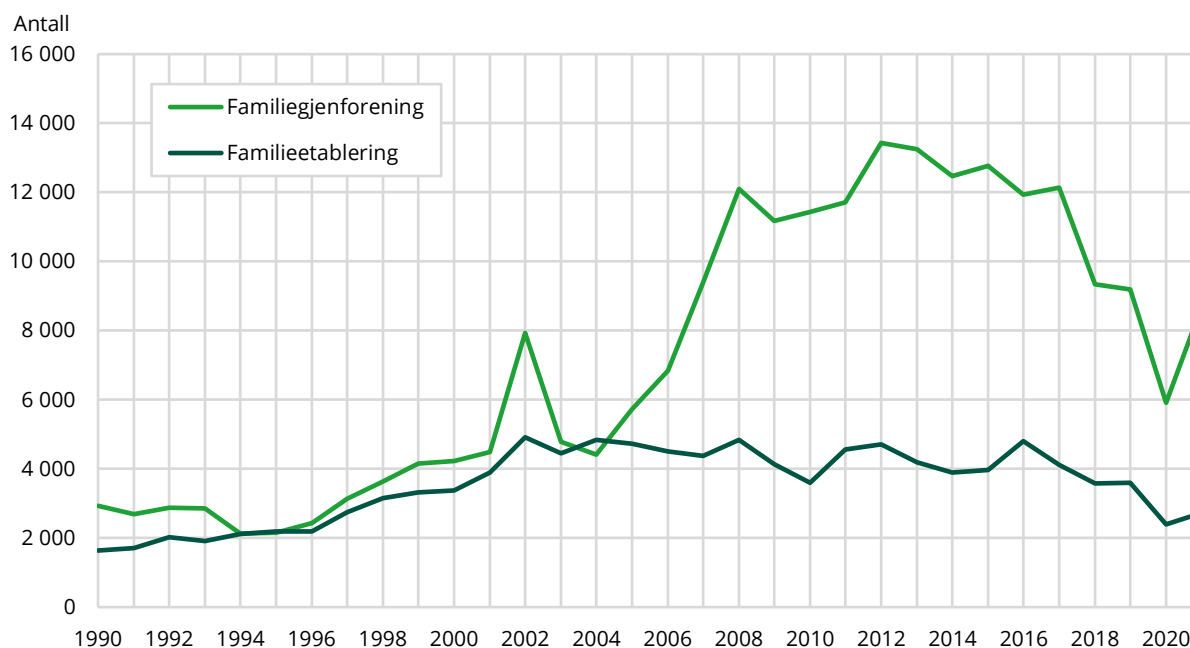

Kilde: Innvandrere etter innvandringsgrunn, Statistisk sentralbyrå

Flere familiegjenforeninger enn -etableringer

Vi deler familieinnvandrerne i to hovedgrupper; de som gjenforenes med familie som allerede bor i Norge, og de som får opphold i Norge på grunnlag av at de skal etablere seg i et parforhold, det vil si ekteskap eller partnerskap, med en som bor i Norge. Blant de bosatte familieinnvandrerne som har kommet i perioden fra 1990 til 2021, har flere kommet for å gjenforenes med familie enn for å etablere familie. 64 prosent av familieinnvandrerne kom for å bli gjenforent med familie i Norge og 36 prosent kom for å etablere seg med en person bosatt i landet. Som vi kan se fra figur 2.11 var antallet etableringer og gjenforeninger noenlunde likt fram til årtusenskiftet. Fram til da steg antallet familieetableringer jevnt, for deretter å flate ut. Etter dette er det først og fremst omfanget av familiegjenforeninger som har økt, særlig i kjølvannet av EU-utvidelsen på midten av 2000-tallet og den etterfølgende veksten i arbeidsinnvandringen fra de nye EU-landene. Antallet familiegjenforeninger holdt seg høyt gjennom slutten av 2000- og store deler av 2010-tallet. I tillegg så vi en del familiegjenforeninger med innvandrere fra land utenfor EU. En stor del av dem kom for å gjenforenes med flyktinger. Spesielt mange kom til flyktinger under og i umiddelbar etterkant av den store tilstrømningen av flyktinger til Norge i årene rundt 2016.

Fra slutten av tiåret sank all familieinnvandring, både familiegjenforeninger og -etableringer, og spesielt i koronaåret 2020 var nedgangen stor. Allerede året etter, i 2021, ble nedgangen i familiegjenforeninger innhentet igjen. Familieetableringene økte også, men er ikke helt tilbake til nivået før pandemien, se figur 2.11.

Figur 2.11 Utvikling i familiegjenforeninger og -etableringer. 1990-2021. Antall

Kilde: Innvandrere etter innvandringsgrunn, Statistisk sentralbyrå

Innvandrere fra land utenfor EU gjenforener seg oftest med flyktninger

Fra 2005 består hoveddelen av familieinnvandringen av familiegjenforeninger, særlig til arbeidsinnvandrere fra de nye EU-landene. Et flertall av de som kom for å bli gjenforent var barn under 18 år (137 200). Blant de voksne (95 600) var det en klar overvekt av kvinner. I hovedtrekk domineres familiegjenforeningene av kvinner med eventuelle barn som kom til ektemenn som har kommet til landet enten som arbeidsinnvandrere eller flyktninger.

Av de som har kommet til innvandrere fra land utenfor EU, har størst andel innvandret for å bli gjenforent med flyktninger. Grunnen er naturlig nok at det fra disse landene i løpet av perioden har innvandret mange flere på grunn av flukt (144 000) enn for å arbeide (41 800). Det har blant annet vært en økt tilstrømning av flyktninger fra land som Somalia, Eritrea, Syria og Afghanistan fra 2010-tallet og fremover, noe som har blitt etterfulgt av en økning av familieinnvandrere til dem. Etter fullskala-invasjonen av Ukraina i 2022, har det også kommet flyktninger fra Ukraina, og flyktninger i et langt større omfang enn tidligere. Til forskjell fra andre flyktningstrømmer, består denne i starten av langt flere kvinner enn menn. Det er for tidlig å si noe om familieinnvandringen til ukrainske flyktninger.

Blant de 113 300 personene som kom for å etablere familie med noen som er bosatt i Norge i perioden, var 3 av 4 kvinner. De fleste innvandret til noen uten innvandrerbakgrunn. Det er forskjellige statsborgere som innvandrer til menn eller kvinner i den øvrige befolkningen. Det kom flest kvinner for å etablere familie med menn uten innvandrerbakgrunn fra Thailand (13 000) og Filippinene (6 100) i perioden 1990–2021. Flest menn som kom for å etablere familie med kvinner uten innvandrerbakgrunn, var statsborgere i USA (1 900) og Tyrkia (1 700).

Det innvandret relativt få for å etablere seg med norskfødte med innvandrerforeldre (4 400), dette til tross for at denne gruppen med årene er blitt større, og flere er i en alder hvor giftermål kan være aktuelt. Innvandringen har holdt seg på et lavt, men relativt konstant nivå siden begynnelsen av 2000-tallet. Til sammenlikning innvandret det 59 500 for å etablere seg med noen i den øvrige befolkningen og 49 100 for å etablere seg med en innvandrer.

Flest familieinnvandrere fra Polen og Thailand

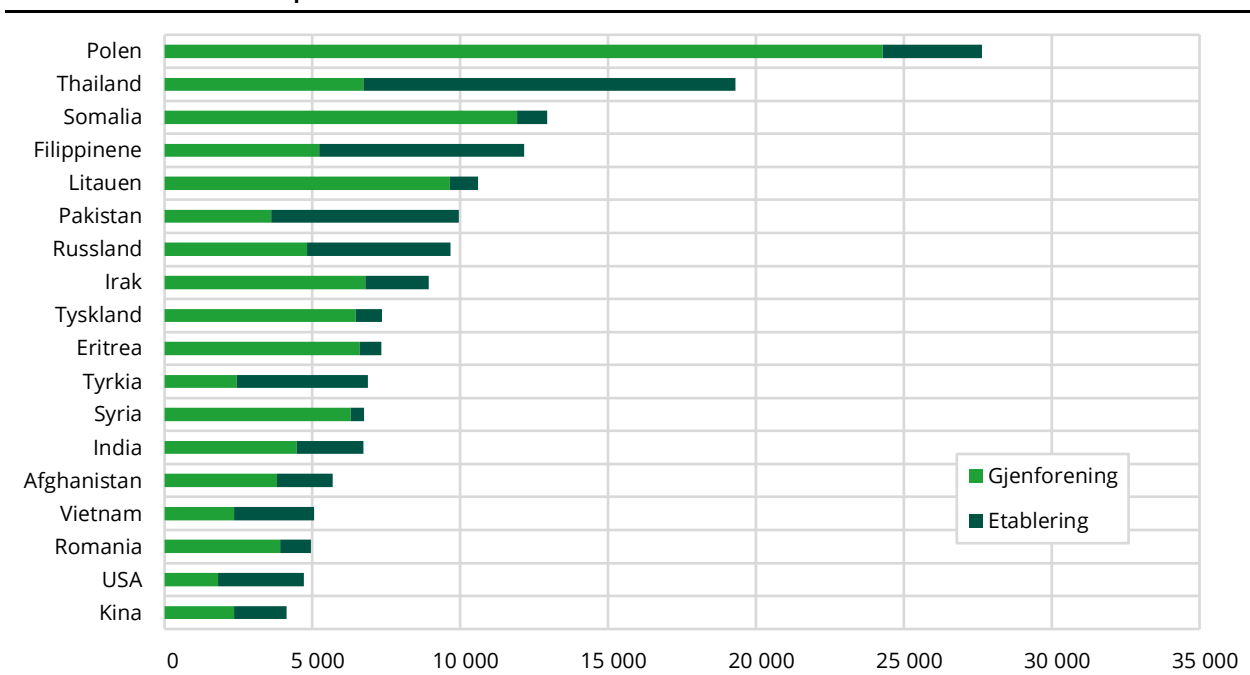
Siden innvandringen av polske statsborgere har dominert etter EU-utvidelsen i 2004, er det ikke uventet at det er langt flere familieinnvandrere fra Polen enn fra andre land. De fleste av disse kom gjennom familiegjenforening og det er naturlig å anta at de fleste er familiemedlemmer av polske arbeidsinnvandrere. På grunn av manglene ved dataene vi har om referansepersonene familieinnvandrere fra EU-land kommer til, kan vi ikke fastslå dette med sikkerhet. Det samme gjelder for litauerne, som har det samme innvandringsmønsteret som polakkene, høy arbeidsinnvandring etter EU-utvidelsen, og familieinnvandring i etterkant (se tekstboks om datamaterialet).

Den nest største gruppen familieinnvandrere hadde thailandsk statsborgerskap ved innvandring. Innvandringen fra Thailand er dominert av familieetableringer med personer uten innvandrerbakgrunn og barn som kommer for å gjenforenes med dem. Ved begynnelsen av 2022 var 12 600 av de 19 300 bosatte familieinnvandrere personer som hadde kommet for å etablere familie med en person som var bosatt her. [De fleste var kvinner som kom for å gifte seg med menn i den øvrige befolkningen](#), mens resten i hovedsak er barn som flytter til Norge sammen med eller til sine thailandske mødre. Familieinnvandringen fra Filippinene likner på den fra Thailand hvor den største andelen er kvinner som har kommet for å gifte seg med menn uten innvandrerbakgrunn og barn som kommer sammen med sine mødre (Molstad et al., 2021, s. 27).

Den tredje største gruppen familieinnvandrere, er fra Somalia. De seinere åra er det kommet stadig færre flyktninger fra Somalia, og etter hvert stadig færre familieinnvandrere også. Etter 2019 er antallet innvandring av somaliske statsborgere under 200 og utvandringen har vært nesten like stor.

De fleste familieinnvandrere fra Somalia er kommet for å gjenforenes med familie som kom hit som flyktninger (Molstad et al., 2021, s. 28). Bare en liten andel, 8 prosent, kom for å etablere familie.

Figur 2.12 Antall familieinnvandring av ikke-nordiske borgere etter type, de største gruppene i perioden 1990-2021. Bosatte per 1.1.2022

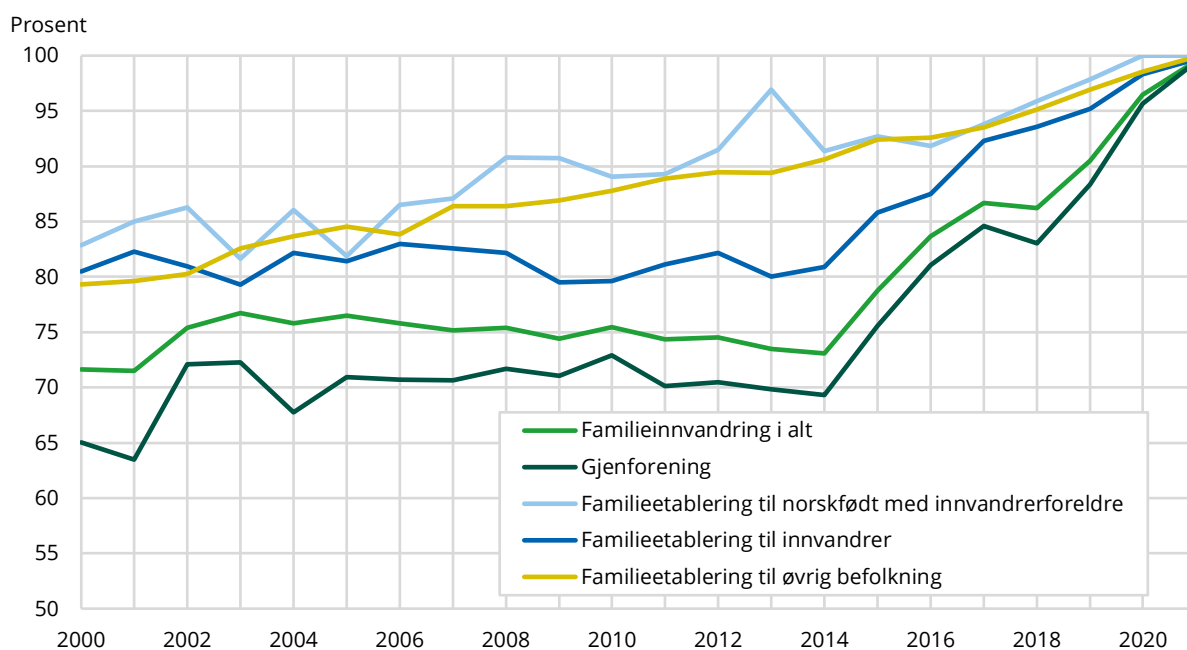

Kilde: Innvandrere etter innvandringsgrunn, Statistisk sentralbyrå

Flertallet i familiegjenforeninger er barn

Hvert år siden 1990 har det kommet flere barn enn voksne for å bli gjenforent med familien i Norge. Av de totalt 169 800 familiegjenforente som er bosatte i landet ved inngangen til 2022, hadde 105 900 av dem innvandret når de var barn og 63 900 som voksne. Dette viser at det ikke er slik at voksne kommer først, deretter barn. Barn og voksne familieinnvandrere kommer stort sett samtidig fordi det er ektefeller og barn som kommer sammen. Blant dem under 18 år er det videre jevn kjønnsbalanse, noe som er naturlig, ettersom disse stort sett er barn av innvandrere som har, eller får, opphold i Norge. Blant voksne familiegjenforente, er flertallet kvinner. Dette er stort sett ektefeller som gjenforenes med mennene som har reist i forveien. [Menn er oftere enn kvinner «pionerer» som eventuelt får ektefelle eller familie etter](#), både når det dreier seg om flyktninger og arbeidsinnvandrere.

Figur 2.13 Andel bosatte per 1.1.2022 blant familieinnvandrere, etter innvandringsår

Kilde: Befolkning, Statistisk sentralbyrå

Stor arbeidsinnvandring etter 2004

Arbeidsinnvandringen kan deles i to: EØS-borgere som fritt kan komme til Norge for å ta arbeid. Den andre gruppen er personer fra land utenfor EU/EØS-området. Her føres det kontroll, og man må ha tillatelse for å starte i jobb i Norge. Kravene er fagkunnskap/spesialiteter som norske arbeidsgivere har et udekket behov for, og at et arbeidsforhold er på plass før ankomst.

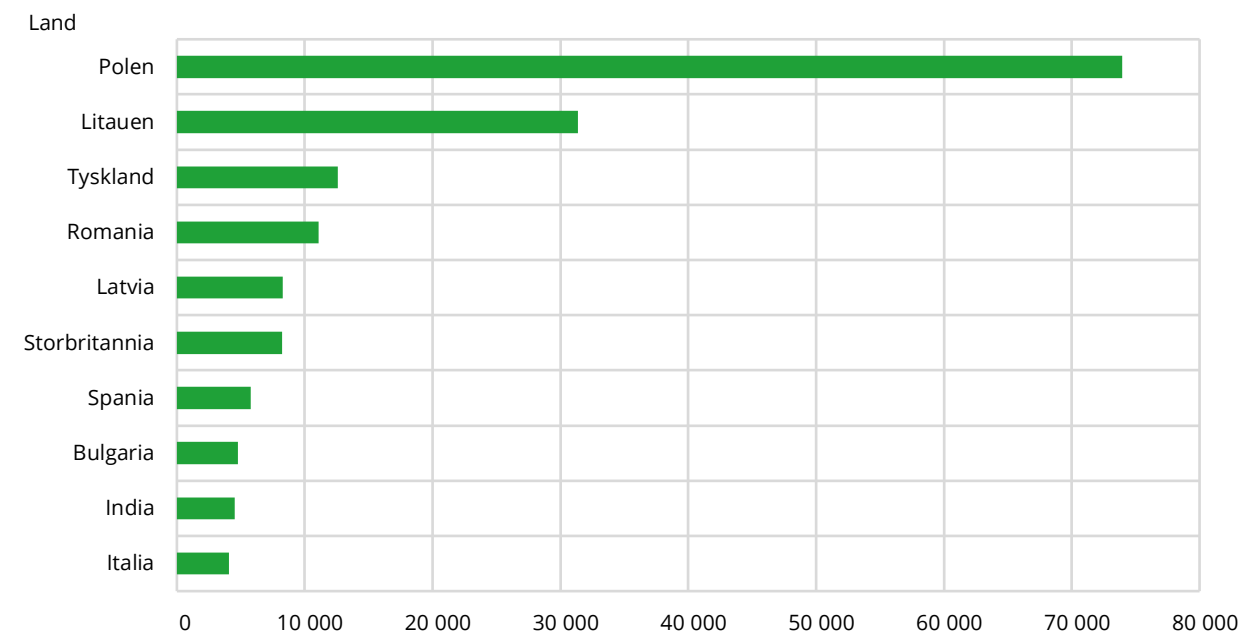
De fleste arbeidsinnvandrerne bosatt i Norge i begynnelsen av 2022, var fra Polen (hadde polsk første statsborgerskap, se tekstboks), men mange kom også fra Litauen, Tyskland og Romania. I de siste årene, bortsett fra i 2021, har antallet arbeidsinnvandring fra Polen, Litauen og andre EØS-land avtatt. [Nedgangen startet i 2011 for de nyeste EU-landene og flatet ut i 2017](#) (Steinkellner, 2022). I 2021 tok arbeidsinnvandringen seg opp igjen.

Polakkene utgjør fortsatt den klart største gruppen ikke-nordiske arbeidsinnvandrere med 5 700 bosatte i 2021 av de som innvandret det året. Den nest største gruppen var litauere med 2 200 registrerte arbeidsinnvandrere i 2021, mens rumenere, med nesten 1 000 personer, utgjorde den tredje største gruppen.

Det har også vært noe arbeidsinnvandring fra utenfor EØS-området. I løpet av de siste årene av 2010-tallet var det stabil arbeidsinnvandring fra India. I 2019 var den største enkeltgruppen av

arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS-området, [personer med første statsborgerskap fra India](#) (Molstad et al., 2022, s.35).

Figur 2.14 Antall bosatte arbeidsinnvandrere som innvandret i perioden 1990-2021, per 1.1.2022

Kilde: Innvandrere etter innvandringsgrunn, Statistisk sentralbyrå

Hvilke opplysninger gir statistikken innvandringsgrunn?

Statistikken oppgir grunn til innvandring for ikke-nordiske statsborgere som innvandret til Norge for første gang i perioden 1990–2021. Tallene som omhandler innvandringsgrunn, er i denne artikkelen situasjonen per 1.1.2022 fordi dette er den nyeste oppdateringen når denne artikkelen blir skrevet. Nordiske statsborgere trenger ikke å registrere seg, men kan flytte fritt mellom de nordiske landene. Dette fører til at vi ikke har noen statistiske opplysninger om innvandringsgrunn for nordiske borgere, så de er derfor holdt utenfor her.

Innvandringsgrunn deles inn i hovedgruppene flukt, familie, arbeid, utdanning og annet. Den gjenspeiler grunn til første innvandring slik grunnen framkommer i utlendingsforvaltningens (UDI) registre, og slik en ellers kan avlede den til ut fra ulike relevante variabler.

Variabelen innvandringsgrunn er basert på opplysninger fra UDI som er koblet sammen med opplysninger fra SSB. Variabelen er laget for demografisk bruk, og gjenspeiler ikke direkte de juridisk orienterte registreringene i UDI. For personer som innvandret før 1990, er informasjonen om innvandringsgrunn mangelfull. For personer som innvandret til Norge i 1990 eller senere har vi derimot god informasjon om grunnlaget for oppholdet.

2.17. Husholdningssammensetning

Denne delen beskriver hva slags type husholdninger innvandrerne bor i. Dataene benyttet i denne delen er per 1. januar 2022. Siden dette var før Russlands invasjon av Ukraina og starten på strømmen av ukrainske flyktninger til Norge, omtales ikke gruppen i denne delen. Gruppen ukrainske innvandrere var relativt liten på dette tidspunktet.

Økt innvandring, færre barnefødsler og lavere dødelighet påvirker hvordan husholdningene er sammensatt. I tillegg til å ha vært en viktig årsak til befolkningsvekst, påvirker den økte innvandringen også husholdningssammensetningen. En viktig årsak til dette er, som nevnt tidligere, at innvandrerne er en gruppe bestående av flere yngre og færre eldre. Dette er viktig siden typen husholdning man bor i, i stor grad er knyttet til livsfase.

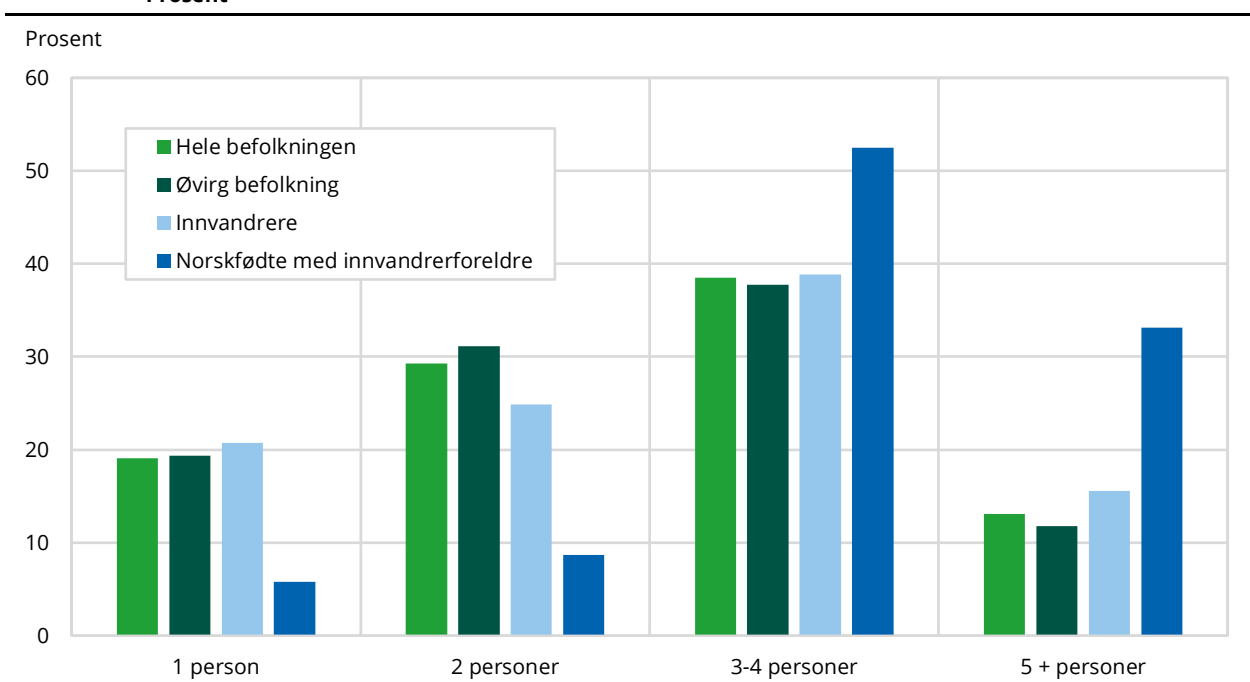
Ved inngangen til 2022 bodde det 812 100 innvandrere i privathusholdninger i Norge. Med privathusholdning mener vi personer som bor i samme bolig. Det er denne gruppen som blir analysert her. Hvem og hvor mange som bor sammen kan variere betydelig avhengig av blant annet landbakgrunn, sosiale, kulturelle og økonomiske faktorer. Husholdning kan være en viktig faktor å ta hensyn til i ulike sammenhenger når vi analyserer innvandrere og deres norskfødte barn, som for eksempel når det gjelder levekår, inntektsnivå og fordeling.

Begrepene privathusholdning og husholdning vil bli brukt om hverandre. Personer som ikke kvalifiserer til å være bosatt i en privathusholdning blir plassert i kategorien «andre husholdninger». I denne gruppen finner man blant annet institusjonsbeboere, personer uten fast bopel og personer med hemmelig adresse. Det var 7 300 innvandrere tilknyttet andre husholdninger. Disse blir ikke analysert i denne artikkelen.

Innvandrere bor litt oftere sammen med flere

Husholdningsstørrelse refererer til antall personer som bor sammen i samme bolig. Flere tidligere analyser har vist at innvandrere i større grad bor alene eller i større husholdninger sammenliknet med den øvrige befolkningen. De har dog også vist at bildet er svært sammensatt og at det er store variasjoner ut ifra hvilket land man har innvandret fra (Østby 2004, Andersen & Falnes-Dalheim 2017, Andersen 2017 og Utne & Andersen 2018).

Figur 2.15 Personer bosatt i privathusholdninger etter husholdningsstørrelse etter innvandrerbakgrunn. 2022. Prosent

Kilde: Familie -og husholdningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Som tidligere studier også har vist, bor en høyere andel innvandrere alene, mens en betydelig overvekt av den øvrige befolkningen bor i husholdninger bestående av to personer. I 2022 bodde 21 prosent av innvandrerne alene, mens blant den øvrige befolkningen gjorde 19 prosent det samme. Svært få norskfødte med innvandrerforeldre bor alene. Det kan hovedsakelig forklares ved at det store flertallet i denne gruppen er fortsatt så unge at de bor sammen med sine foreldre, 86 prosent av de norskfødte er tilknyttet en husholdning med tre personer eller flere. Størstedelen av befolkningen bor i husholdninger bestående av to personer, det er mest vanlig blant den øvrige befolkningen, hvor 31 prosent bodde sammen med én annen person. Tilsvarende tall for innvandrere var 25 prosent. Dersom vi ser på de som bor i de aller største husholdningene med 5 eller flere personer, bor en større andel av innvandrerne i slike, 16 prosent. I et lenger tidsperspektiv har

andelen innvandrere i store husholdninger gått betydelig ned de siste 20 årene. I 2001 bodde hver fjerde innvandrere og norskfødt med innvandrerforeldre i husholdninger med 5 personer eller flere (Østby 2004).

Flest afrikanere bor alene

Det er stor variasjon i hvor store husholdninger innvandrere bor i avhengig av hvor de kommer fra. Det er det mest vanlig for innvandrere fra Afrika å bo alene, 24 prosent. Dette gjenspeiles i at det er en svært vanlig boform for innvandrere fra de afrikanske landene som flest har innvandret fra i Norge: Somalia og Eritrea. Aller flest aleneboende kommer fra Eritrea. Hver fjerde innvandrere fra Eritrea bor alene.

Tabell 2.8 Personer bosatt i privathusholdninger etter husholdningsstørrelse og innvandrerbakgrunn. 2022. Verdensdeler og utvalgte land. Prosent

	Antall	1 person	2 personer	3-4 personer	5 personer eller flere
Den øvrige befolkningen	4 373 016	19	31	38	12
Norskfødte med innvandrerforeldre	204 063	6	9	53	33
Innvandrere	812 102	21	25	39	16
Europa unntatt Tyrkia i alt	417 923	22	28	40	10
Polen	103 758	19	28	43	10
Litauen	41 489	20	26	46	8
Sverige	35 712	26	30	37	8
Tyskland	25 670	26	31	34	10
Danmark	18 580	28	36	28	7
Russland	18 390	21	28	36	15
Storbritannia	15 821	24	34	34	8
Romania	15 672	21	27	44	8
Bosnia-Hercegovina	13 854	18	31	42	9
Latvia	11 684	23	26	42	9
Kosovo	10 444	12	17	45	26
Afrika i alt	102 235	24	17	32	28
Somalia	27 765	23	15	26	36
Eritrea	24 227	25	18	33	24
Asia med Tyrkia i alt	251 894	17	21	40	21
Syria	34 288	15	11	28	45
Irak	23 084	20	16	39	25
Filippinene	22 787	16	28	45	11
Pakistan	21 797	11	16	36	37
Thailand	21 734	14	35	42	8
Iran	19 149	27	28	39	7
Afghanistan	17 866	22	17	35	26
India	14 905	14	21	58	7
Vietnam	14 330	15	27	44	13
Tyrkia	13 663	15	20	45	20
Sør- og Mellom-Amerika i alt	25 515	24	29	39	8
Nord-Amerika i alt	12 042	22	33	35	10
Oseania i alt	2 493	21	26	42	11

Kilde: Familie- og husholdningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

For innvandrere fra Europa og Asia er det større variasjon. Av europeiske innvandrere bor 22 prosent alene. Det er særlig personer fra de nordiske landene og Tyskland som bor alene. Svært få innvandrere fra Kosovo bor alene, 12 prosent. Av innvandrerne fra Asia bor 17 prosent alene. Iranere er gruppen med flest aleneboende med 27 prosent, mens bare 11 prosent av innvandrerne fra Pakistan (tabell 2.8 og figur 2.16).

Blant de største husholdningene er det også afrikanere som har den høyeste andelen, 28 prosent. Det er særlig somaliere som er tilknyttet de største husholdningene, 36 prosent. Det er også store variasjoner blant innvandrere fra Europa og Asia. For disse verdensdelene totalt bor henholdsvis 10 og 22 prosent i husholdninger med fem eller flere personer. Blant europeiske innvandrere er det særlig personer som har innvandret fra Kosovo som bor i de store husholdningene, 26 prosent.

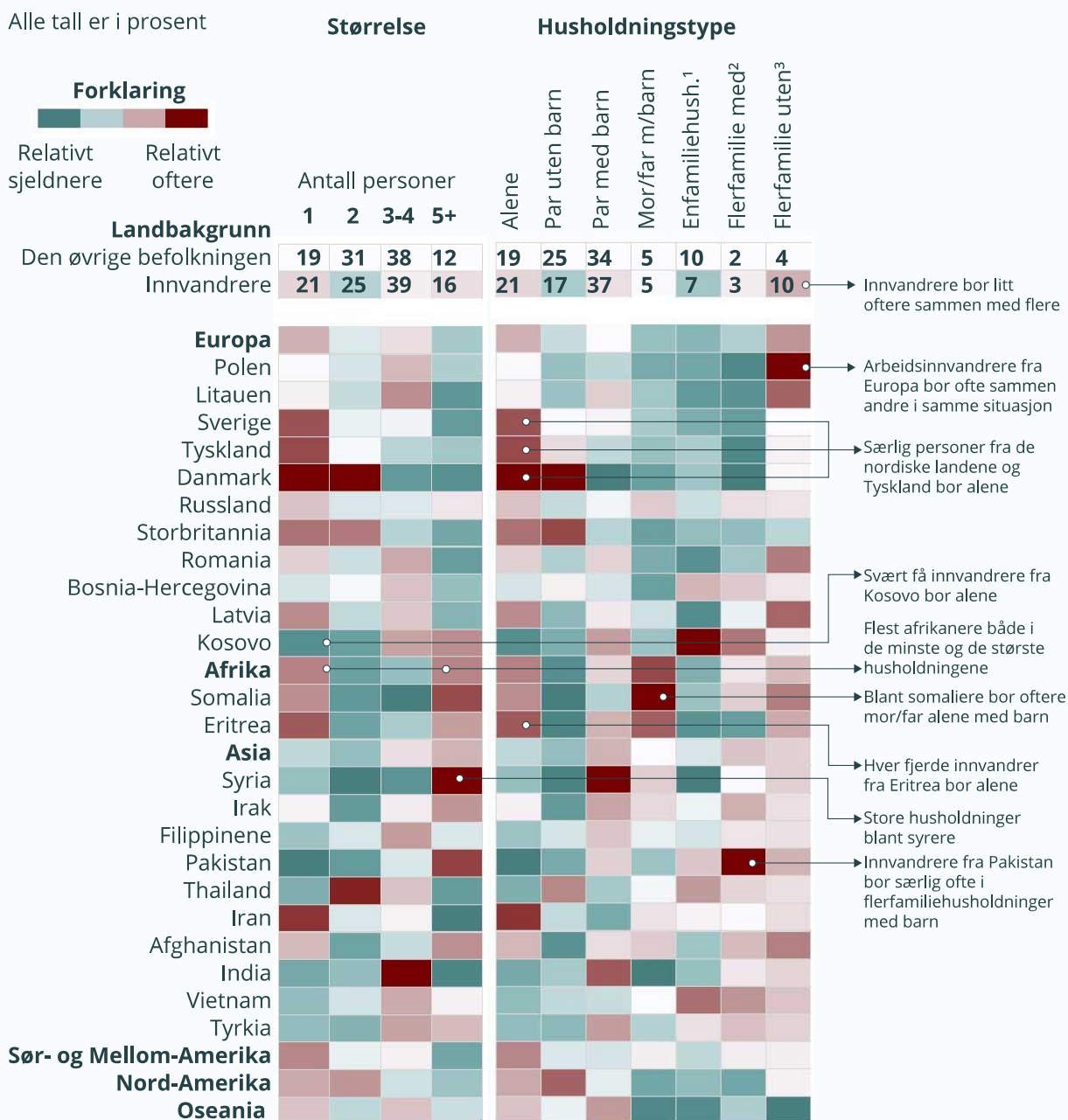
Selv om det er flest afrikanere som bor i store husholdninger, er det to asiatiske land, Syria og Pakistan, som skiller seg ut med de aller største husholdningene. Nesten halvparten av syrene (45 prosent) og 37 prosent av pakistanerne bor sammen med mange andre

Figur 2.16 Hva slags husholdninger bor innvandrere i?

Hva slags husholdninger bor innvandrere i? 2022

Et varmekart kan være et nyttig verktøy for å oppdage mønstre, identifisere avvik og gi en rask visuell oversikt over store datamengder. Nedenfor bruker vi to farger for å vise husholdningstyper og -størrelser som er mer eller mindre vanlig blant innvandrere. Vi har valgt ut landbakgrunn med flest innvandrere, samt verdensregioner.

Alle tall er i prosent

1 Enfamiliehusholdning med voksne barn.
 2 Flerfamiliehusholdning med barn.
 3 Flerfamiliehusholdning uten barn 0-17 år.
 Kilde: Familie- og husholdningsstatistikk

Flerfamiliehusholdninger – en vanligere boform for innvandrere

Det er en nær sammenheng mellom husholdningsstørrelse og husholdningstype. Små husholdninger ofte knyttet til husholdningstyper som aleneboende og par uten barn. Større husholdninger er ofte assosiert med større familier med barn eller flere generasjoner som bor sammen. Flere tidligere studier (Østby 2004, Andersen & Falnes-Dalheim 2017, Andersen 2017, Utne & Andersen 2018) har slått fast at å bo i husholdninger der flere familier bor sammen er vanligere blant innvandrere enn den øvrige befolkningen.

Som allerede nevnt bor innvandrerne litt oftere alene enn den øvrige befolkningen. Det er også vanligere for innvandrere å bo i store husholdninger. Dette gjenspeiles også i at flerfamiliehusholdning er en betydelig vanligere boform for innvandrere. En familie er personer som er bosatt i samme bolig og som er knyttet til hverandre som ektefeller, registrerte partnere, samboere, og/eller som foreldre og barn. En flerfamiliehusholdning er en husholdning der mer enn en familie bor i samme bolig. I alt bor 13 prosent av alle innvandrere i en husholdning som består av mer enn en familie, 6 prosent av øvrig befolkning bor i husholdninger av denne typen.

Det er allerede slått fast at det til dels er store variasjoner i forhold til hvem som bor i de største husholdningene avhengig av land og verdensdel. De tilsvarende tendensene finner vi, naturlig nok, igjen når vi ser nærmere på hvem som bor i flerfamiliehusholdninger med og uten barn.

Tabell 2.9 Personer bosatt i privathusholdninger etter husholdningstype og innvandrerbakgrunn. 2022. Verdensdeler og utvalgte land. Prosent

	Antall	Alene-boende	Par uten barn	Par med barn	Mor/far med barn	Enfamilie-husholdning med voksne barn	Flerfamilie-husholdning med barn	Flerfamilie-husholdning uten barn 0-17 år
Den øvrige befolkningen	4 373 016	19	25	34	5	10	2	3
Norskfødte med innvanderforeldre	204 063	6	3	64	12	6	6	3
Innvandrere	812 102	21	17	37	5	7	3	9
Europa i alt	417 923	22	20	35	3	6	2	12
Polen	103 758	20	15	32	3	6	1	24
Litauen	41 489	20	16	39	3	5	1	16
Sverige	35 712	26	25	35	4	6	2	4
Tyskland	25 670	26	26	32	3	8	1	4
Danmark	18 580	28	32	25	2	7	1	4
Russland	18 390	21	20	34	7	9	4	5
Storbritannia	15 821	24	30	32	2	7	2	3
Romania	15 672	21	18	39	3	4	2	14
Bosnia-Hercegovina	13 854	18	25	33	2	12	5	5
Latvia	11 684	23	14	36	4	4	2	16
Kosovo	10 444	12	13	44	3	15	9	5
Afrika i alt	102 235	24	7	38	13	6	3	9
Somalia	27 765	23	4	31	16	7	5	14
Eritrea	24 227	25	6	42	12	4	2	10
Asia i alt	251 894	17	15	42	5	9	5	7
Syria	34 288	15	5	60	7	3	3	7
Irak	23 084	20	9	43	6	10	6	6
Filippinene	22 787	16	22	40	5	9	4	6
Pakistan	21 797	11	12	39	3	11	14	9
Thailand	21 734	14	28	31	5	12	4	6
Iran	19 149	27	20	29	6	11	3	6
Afghanistan	17 866	22	8	37	7	7	5	14
India	14 905	14	17	51	1	7	3	7
Vietnam	14 330	15	20	32	5	13	7	8
Tyrkia	13 663	15	14	44	4	11	5	7
Sør- og Mellom-Amerika i alt	25 515	24	22	33	6	8	3	5
Nord-Amerika i alt	12 042	22	29	34	3	7	2	4
Oseania i alt	2 493	21	24	44	2	4	2	3

Kilde: Familie- og husholdningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Både arbeidsinnvandrere og flyktninger bor relativt ofte i flerfamiliehusholdninger uten barn. Mange arbeidsinnvandrere fra de sentrale og østlige delene av EU bor ofte sammen med andre i samme situasjon. En svært stor andel av innvandrerne fra Polen (24 prosent), Litauen og Latvia (16 prosent) og Romania (14 prosent) bor i flerfamiliehusholdninger uten barn. Det er også mange afghanere, og somaliere som bor i denne typen husholdninger (tabell 2.9 og figur 2.16).

Det er mer vanlig at innvandrere fra Asia bor i flerfamiliehusholdninger med barn. Dette er ofte husholdninger der flere generasjoner som er i slekt bor sammen. Fem prosent av innvandrerne fra Asia bor i denne typen av husholdning. Det er særlig innvandrere fra Pakistan som bidrar til at det er flest med asiatisk bakgrunn som bor slik. Av alle innvandrere fra Pakistan bor 14 prosent i en flerfamiliehusholdning med barn. Totalt bor hver fjerde pakistaner i Norge i en flerfamiliehusholdning, enten med eller uten barn.

I Norge har velferdsstaten tatt over hovedansvaret for å ta seg av de eldre når de trenger hjelp i det daglige. Tidligere lå disse oppgavene i større grad hos familien. I mange andre land har familien fortsatt en sentral rolle knyttet til å dekke disse behovene når familiemedlemmer blir eldre. Derfor er det interessant å se på utviklingen for bosatte over 65 år for innvandrere fra land med flest bosatte i flerfamiliehusholdninger.

Tabell 2.10 Personer 65 år og eldre bosatt i flerfamiliehusholdninger etter husholdningstype etter innvandrerbakgrunn. Utvalgte land. 2022. Absolutte tall og Prosent

	Antall	Andel bosatt i flerfamiliehusholdning
Øvrig befolkning	914 282	3
Innvandrere	58 730	12
Sverige	4 878	4,5
Storbritannia	3 703	4,4
Tyskland	3 259	4,6
Pakistan	3 046	37,6
Polen	2 953	24,3
Bosnia-Hercegovina	2 413	13,7
Vietnam	1 995	22,4
USA	1 877	5,1
Finland	1 614	6
Iran	1 598	12,6
Russland	1 358	16,3
Nederland	1 274	3,1
Filippinene	1 272	14,4
India	1 234	22,9
Chile	1 150	14,4
Irak	1 121	17,2
Tyrkia	996	23,2
Sri Lanka	954	18,8
Somalia	837	22,5

Kilde: Familie -og husholdningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Det er betydelig vanligere for eldre innvandrere å bo i flerfamiliehusholdning, men det er ikke noe vanligere for eldre innvandrere å bo i flerfamiliehusholdning enn innvandrere som en helhet. Dermed er det ikke overaskende at vi ser de samme trekkene her som vi så for alle innvandrere. Et unntak er eldre innvandrere fra Pakistan. For gruppen 65 år og eldre bor en svært stor andel av de pakistanske innvandrerne i flerfamiliehusholdninger, 38 prosent (tabell 2.10). Det er altså mer vanlig for eldre pakistanske innvandrere å bo i flerfamiliehusholdning sammenliknet med pakistanere som helhet. En betydelig andel av eldre innvandrere fra Polen, Vietnam, India, Tyrkia og Somalia bor også i flerfamiliehusholdninger. For mer om eldre innvandrere og husholdningssammensetning se: Dzamarija, et al. (2022).

Mange flyktninger fra Afrika og Asia bor sammen med barn

Som nevnt tidligere er innvandrere, sett under ett, yngre enn den øvrige befolkningen. Alder og livsfase henger nøye sammen med hva slags type husholdning det er størst sannsynlighet for å bo i. Andelen som bor i husholdninger bestående av par med barn 0-17 år er 37 prosent for innvandrere. Det er litt høyere enn for den øvrige befolkningen, 34 prosent.

Mange av de som har kommet til Norge som flyktninger de siste 10-15 årene bor i dag i husholdninger med barn. Blant innvandrere fra Asia bor 42 prosent i husholdning med barn, men det er stor variasjon etter landbakgrunn. For innvandrere fra Syria bor 67 prosent i denne typen husholdninger. Dette er en gruppe som vi har sett også er kjennetegnet med høy fruktbarhet.

Tidligere studier har vist at svært mange med bakgrunn fra land som Somalia og Eritrea har bodd i husholdninger der Mor/Far bor alene med barna (Østby 2004, Andersen, 2017, Utne og Andersen 2018). Denne situasjonen er i stor grad uforandret. I 2020 bodde fortsatt 16 prosent av somaliere i husholdningstypen Mor/Far med barn og 12 prosent av eritreerne. En betydelig andel av barna i slike husholdninger vil havne i vedvarende lavinntekt (Epland et al., 2022).

Innvandrere som i hovedsak innvandret/flyktet til Norge før årtusenskiftet har av naturlige årsaker litt lavere andeler i denne kategorien siden de i større grad har eldre barn. Eksempler på dette er dem fra Iran og Vietnam, hvor 32 og 29 prosent av innvandrerne bor i husholdningstypen; par med barn under 18 år.

Av de europeiske innvandrerne bor 35 prosent i husholdninger med barn. Vi har allerede sett at arbeidsinnvandrerne fra de østlige delene av Europa i større grad bor i flerfamiliehusholdninger. Det er likevel verdt å merke seg at mange fra Latvia og Litauen bor i husholdninger av denne typen. Dette viser at en stor del av arbeidsinnvandrerne fra disse landene har også tatt med seg familien sin til Norge. Det er altså en viss forskjell i husholdningssammensetningen mellom latviere og litauere og polakker. En større andel av innvandrere fra Latvia/Litauen bor med familien sin, mens polakker i større grad bor med andre arbeidsinnvandrere i samme situasjon.

Flyktninger med lang botid bor med voksne barn

Enfamiliehusholdninger med voksne barn er en type husholdning som er vesentlig vanligere blant den øvrige befolkningen enn blant innvandrerne. Dette er naturlig siden den det er flere eldre blant den øvrige befolkningen. En relativt liten andel av innvandrerne har bodd i Norge så lenge at deres barn er blitt voksne. 10 prosent av de øvrige husholdningene og 7 prosent av innvandrerne bor i enfamiliehusholdninger med voksne barn. Mange innvandrere i denne gruppen har lang botid. Husholdningstypen er særlig utbredt for innvandrere fra Kosovo, 15 prosent bor i enfamiliehusholdning med voksne barn. Dette er også en relativt sett mer vanlig type husholdning for innvandrere fra Bosnia-Hercegovina og Vietnam. Et fellestrekk med innvandrere fra alle disse landene var at de flyktet til Norge før århundreskiftet og det har vært relativt liten innvandring fra disse landene etter dette. De har altså hatt tid til å komme i en livsfase med voksne barn.

Par uten barn – vanligst blant europeere

De som bor i husholdninger uten barn er i hovedsak yngre par i etableringsfasen eller eldre par der barna har flyttet ut fra foreldrehjemmet. Det er flest innvandrere fra de nordvestlige delene av Europa og Nord Amerika i denne gruppen. Det er i stor grad de samme landene som også har flest aleneboende. Ved inngangen til 2022 bodde 25 prosent av den øvrige befolkningen i husholdninger bestående av par uten barn, mens det samme var tilfellet for 17 prosent av innvandrerne. Denne forskjellen har en naturlig forklaring, den demografiske sammensetningen er ulik for innvandrere og den øvrige befolkningen.

Det er også svært mange fra Thailand i denne kategorien, 28 prosent. Andelen innvandrere fra Thailand i alderen 30-50 år er på samme nivå som for alle innvandrere, men det er overvekt av kvinner. Det er med andre ord ikke den aldersmessige sammensetningen til innvandrere fra Thailand som er årsaken til den høye andelen i denne kategorien. Thailandske kvinner har også relativt lav fruktbarhet.

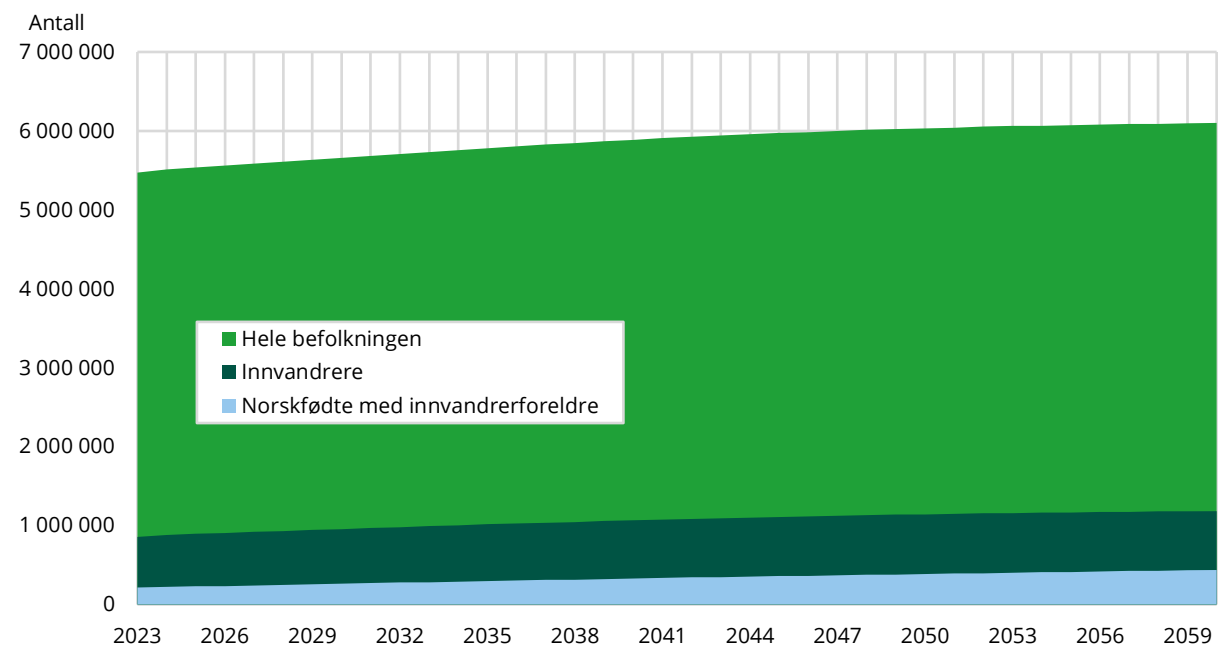
2.18. Hvor mange i framtiden?

En befolkningsframskriving er en beregning av befolkningens fremtidige størrelse og sammensetning. Til framskrivingene trengs det forutsetninger om de demografiske komponentene: framtidig fruktbarhet, dødelighet, innenlandske flyttinger og inn- og utvandring (Leknes, 2018). Alle befolkningsframskrivninger er usikre, derfor lages det ofte ulike alternativer for

befolkningsutviklingen fremover. I den videre teksten vil vi bruke hovedalternativet (Statistisk sentralbyrå, 2023).

Per 1. januar 2023 var vi i underkant av 5,5 millioner innbyggere i Norge. Ifølge hovedalternativet til befolkningsframskrivingene er befolkningen forventet å overstige 6,1 million mennesker i 2060. Antall innvandrere i Norge er forventet å vokse fra dagens 880 000 til 1 180 000 i 2060, mens norskfødte av innvandrerforeldre er estimert til å være i underkant av 440 000 i 2060, mot 215 000 i dag. Til sammen vil innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre dermed utgjøre 27 prosent av befolkningen i 2060 (figur 2.17).

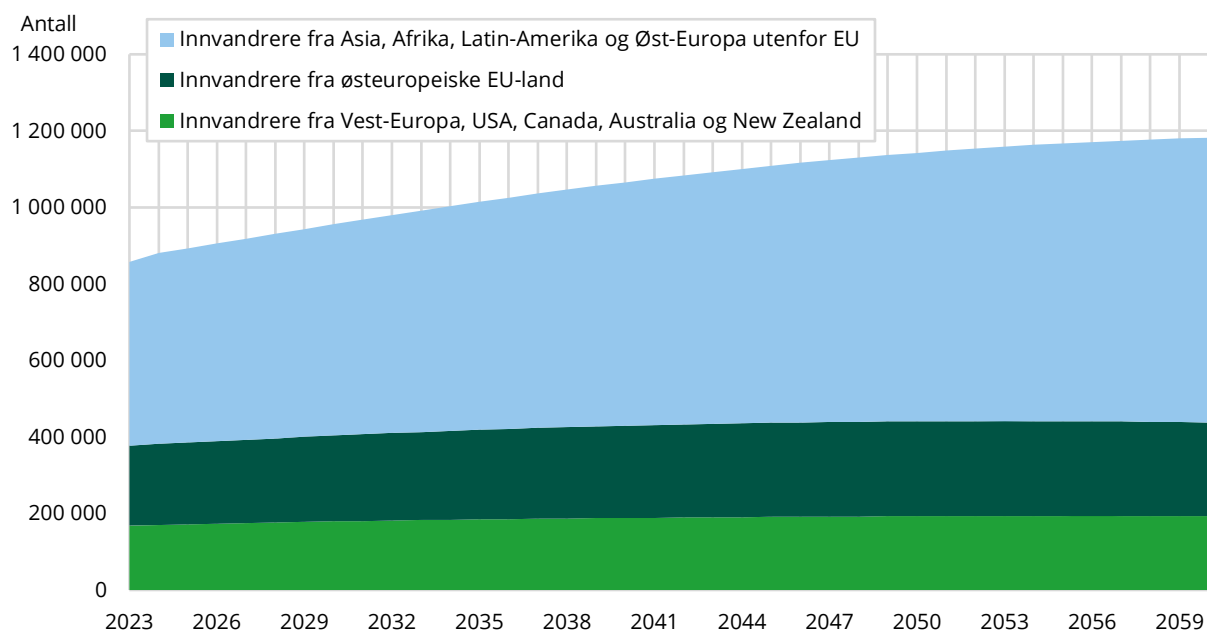
Figur 2.17 Befolkningen etter innvandrerbakgrunn, framskrevet etter hovedalternativet (MMM). 2023–2060. Antall

Kilde: Nasjonale befolkningsframskrivinger, Statistisk sentralbyrå

I SSBs framstillinger er innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre delt inn i tre grupper etter landbakgrunn.

Innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenfor EU utgjør den største gruppen. Innvandrere fra disse områdene utgjør i dag 480 000, i 2060 er de forventet å være 744 000. Norskfødte med innvandrerforeldre herfra er forventet å overstige 340 000. Utviklingen i antall innvandrere fra østeuropeiske EU-land er forventet å være noe flatere, det samme gjelder for innvandrere fra Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand. Den antatte folkemengden av innvandrere fra østeuropeiske EU-land i 2060 er 244 000, antallet norskfødte med innvandrerforeldre med denne landbakgrunnen er forventet å være 67 000. Innvandrere fra Vest-Europa etc. er forventet å utgjøre en folkemengde på om lag 195 000 i 2060 og deres barn om lag 30 000 (figur 2.18).

Figur 2.18 Innvandrere, etter landbakgrunn, framskrevet etter Hovedalternativet (MMM). 2023-2060. Antall

Kilde: Nasjonale befolkningsframskrivninger, Statistisk sentralbyrå

2.19. Oppsummering

Innvandrere utgjør en stadig større andel av befolkningen i Norge. Ved inngangen til 2023 hadde Norge 877 000 innvandrere som utgjorde 16,0 prosent av befolkningen. Norskfødte med innvandrerforeldre utgjorde 213 800, i alt 3,9 prosent av den samlede befolkningen i Norge. Ti år tidligere var tilsvarende andeler 11,7 og 2,3 prosent.

De største gruppene innvandrere som bodde i landet ved inngangen til 2023, kom fra Polen, Litauen, Ukraina, Sverige, Syria, Somalia og Tyskland og utgjorde mellom 107 000 og 26 000 personer. Det største antallet norskfødte med innvandrerforeldre hadde bakgrunn fra Pakistan, Polen, Somalia, Irak, Vietnam og Eritrea. Det var fra 18 000 til 8 000 personer i hver av disse gruppene.

Norskfødte med innvandrerforeldre er en gruppe med svært mange unge. Ved inngangen til 2023 var 3 av 4 yngre enn 20 år. Tilsvarende var 11 prosent av innvandrerne og 23 prosent av hele befolkningen under 20 år.

Fruktbarheten er lavere enn noen gang, også blant innvandrere. Innvandrerkvinner har dog fortsatt noe høyere fruktbarhet enn den øvrige befolkningen og er derfor fortsatt med å drive nivået noe opp. Variasjonen mellom kvinner fra forskjellige landbakgrunner er betydelig, og det er i dag bare fruktbarheten til dem som innvandret fra Afrika som fortsatt er vesentlig høyere enn for hele befolkningen.

Størrelsen og sammensetningen av innvandreres husholdninger varierer avhengig av hvilke land de kommer fra. Innvandrere bor litt oftere alene og i de største husholdningene. Unge innvandrere fra Afrika bor oftest alene. Innvandrere fra Pakistan bor i store husholdninger, ofte med flere familier og barn i samme husholdning mens arbeidsinnvandrere fra EU-landene i Øst-Europa bor oftere sammen i ulike former for bofellesskap uten barn.

Referanser

- Andersen, E. (2017). Kapittel 4: Stor variasjon i innvandrernes husholdningssammensetning. *Statistiske analyser* (2017/155). s. 45-59. (Statistiske analyser 155). <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-2017>
- Andersen, E. & Falnes-Dalheim, A. (2017). *Innvandrerens husholdningsstruktur. En studie av ulike definisjoner på innvanderhusholdning*. (Notater 2017/11). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/294346?ts=15a12b76408>
- Dzamarija, M. T. (2017). Innvandrere og deres norskfødte barn – gruppenes sammensetning. *Statistiske analyser* (2017/155), s.16-27. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/332154?ts=162901a1050>
- Dzamarija, M. T. (2014). *Oversikt over personer med ulik grad av innvandringsbakgrunn* (Rapporter 2014/16). Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/175380?ts=145cbac2a08>
- Dzamarija, M. T, Andersen, E. & Kleven, Ø. (2022). *Demografi*. I Dzamarija, M. T. (red.) (2022). *Eldre innvandrere i Norge. Demografi, boforhold, inntekt og formue og helse*. (Rapporter 2022/2). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/eldre-innvandrere-i-norge.demografi-boforhold-inntekt-formue-og-helse>
- Epland, J, Oppøyen, M. S. & Dalen, H. B. (2022). Kapittel 4. *Vedvarende lavinntekt*. I Hattem, A. (red). *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022*. (Rapporter 2022/45). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/okonomi-og-levekar-for-lavinntektsgrupper-2022>
- Eurostat (2023): Total fertility rate, European countries (Fertility indications [demo_find]). EUROSTAT.
- Gulbrandsen, F. B., Kulasingam, A. S., Molstad, C. S. & Steinkellner, A. (2021). Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldres fordeling på kommunenivå. (Rapporter 2021/8). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-norskfodte-med-innvanderforeldres-fordeling-pa-kommuneniva>
- Gulbrandsen, F. B. & Molstad, C. S. (2020). Færre familieinnvandring i 2019. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/faerre-familieinnvandring-i-2019>
- Kirkeberg, M. I., Dzamarija, M. T., Bratholmen, N. V. L. & Strøm, F. (2019). *Norskfødte med innvanderforeldre – Hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt*. (Rapporter 2019/21). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/391638?ts=16bb80598d8>
- Lappegård, T. (2001). Myter og fakta: fruktbarheten blant innvandrerkvinner. *Samfunnsspeilet* (2/2001), 21-27. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/myter-og-fakta>
- Molstad, C. S., Gulbrandsen, F. B. & Steinkellner, A. (2022). *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990-2020*. (Rapporter 2022/3). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/familieinnvandring-og-ekteskapsmonster-1990-2020>
- Molstad, C. S. & Steinkellner, A. (2020). *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990-2018*. (Rapporter 2020/05). Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/411225?ts=16ffbc2098>

- Pettersen, S. V. & Østby, L. (2013). Innvandrere i Norge, Sverige og Danmark: Skandinavisk komparativ statistikk om integrering. *Samfunnsspeilet* (2013/5). s. 76-82. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-ogpublikasjoner/_attachment/151651
- Statistisk sentralbyrå. (2023). *Tabell 12548: Norskfødte og utenlandsfødte i hele befolkningen, fordelt på tre generasjoner 2004-2023. [Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre]*. <https://www.ssb.no/statbank/table/12548/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023). Krigen i Ukraina ga historisk innvandrervekst. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrereforeldre/artikler/krig-ga-innvandringsvekst>
- Statistisk sentralbyrå. (2023). Nasjonale befolkningsframskrivninger. <https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivninger/statistikk/nasjonale-befolkningsframskrivninger>
- Steinkellner, A. (2022). Hvem er arbeidsinnvandrerne fra de nyeste EU-landene? Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/hvem-er-arbeidsinnvandrerne-fra-de-nyeste-eu-landene>
- Tønnessen, M. (2014). Frukthet og annen demografi hos innvandrere og deres barn født i Norge. (Rapporter 2014/4). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/frukthet-og-annen-demografi-hos-innvandrere-og-deres-barn-fodt-i-norge>
- Utne, H. & Andersen, E. (2018). *Innvandrerhusholdninger. Husholdningssammensetning og boforhold*. (Rapporter 2018/37). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/368168?ts=16706aaa550
- Østby, L. (red.) (2004). *Innvandrere i Norge – Hvem er de og hvordan går det med dem? Del 1 Demografi*. (Notater 2004/65). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200465/notat_200465.pdf

Utdanning

3. Utdanningsløp blant innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre oppnår færre grunnskolepoeng og har lavere fullføringsgrad i videregående opplæring enn den øvrige befolkningen. Norskfødte med innvandrerforeldre tar ofte høyere utdanning etter videregående, og er de som har høyest andel med universitet- og høgskoleutdanning blant dem som er 25 år eller eldre.

Maja Kalcic og Jiaying Ye

Utdanningssystemet er en viktig integreringsarena for alle som ankommer et nytt land i ung alder. Gjennom utdanningen får innvandrerne grunnleggende språkkunnskaper, kjennskap til holdninger og verdier som preger det norske samfunnet og mulighet til å bygge nettverk utenfor eget hjem. Her dannes også grunnlag for senere deltakelse på arbeidsmarkedet og i samfunnet for øvrig.

I denne artikkelen beskriver vi innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre – hvem er de og hvordan gjør de det i utdanningsløpet? Hvor stor andel går i barnehage? I hvilken grad fullfører de videregående opplæring? Hvilke studier velger de? Hva er utdanningsnivået blant innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre? Det foreligger ikke individdata for barnehagebarn og grunnskoleelever, utenom resultater fra nasjonale prøver og karakterer ved avsluttet ungdomsskole. Dette legger begrensninger på hvor detaljert vi kan analysere utdanning før videregående skole.

Definisjoner og betegnelser i innvandrerstatistikken

Innvandrere er personer som selv har innvandret til Norge, som er født i utlandet, har to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge, har to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

Personer med innvandrerbakgrunn er samlebetegnelse for innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre.

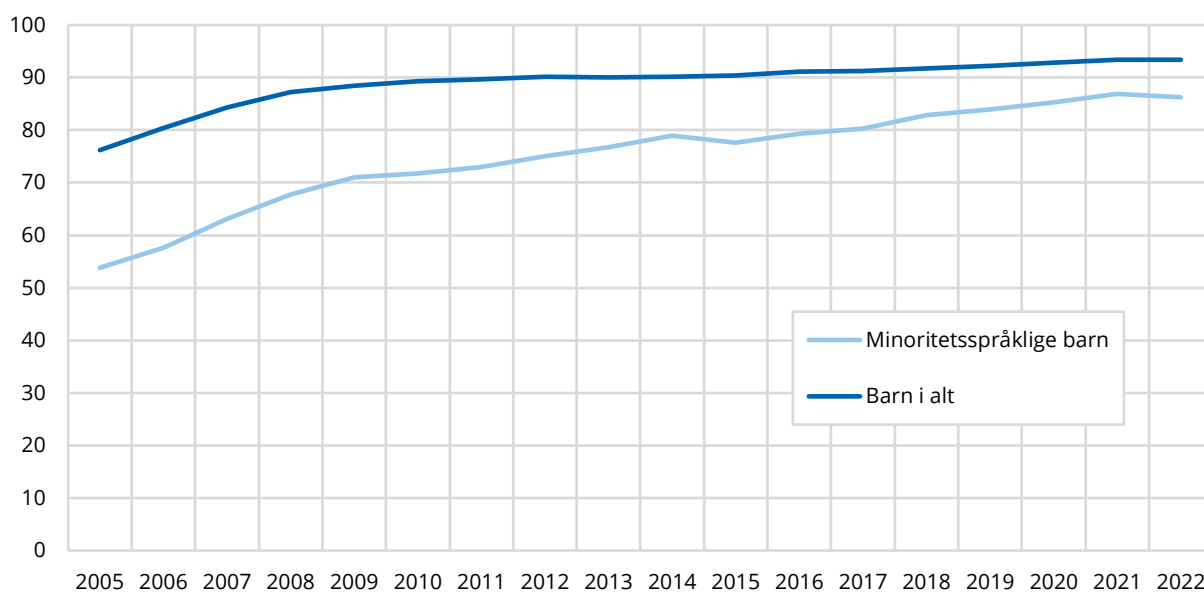
3.1. Barnehage

Barnehagen er en viktig arena for integrering, inkludering og språkopplæring. Den er bra for barns norskkunnskaper og sosiale utvikling. Forskning viser at barn med innvandrerbakgrunn som benyttet seg av gratis kjernetid i barnehagen, fikk [bedre resultater i lesing på nasjonale prøver](#) på 5. og 8. trinn (Drange, 2021).

Økt barnehagedekning blant minoritetsspråklige barn

Antall minoritetsspråklige barn i norske barnehager [har økt kontinuerlig siden slutten av 90-tallet](#) (Dzamarija, 2016). Økningen skyldes først og fremst at det har blitt flere innvandrerne i befolkningen, men det har også vært en økning i dekningsgrad, altså andelen minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Dekningsgraden er anslått ved å sammenlikne tall for antall minoritetsspråklige i barnehage med antall barn med innvandrerbakgrunn i barnehagealder (1 til 5 år).

Fra 2005 til 2022 har barnehagedekningen for alle barn økt med 17 prosentpoeng, fra 76 prosent til 93 prosent, mens økningen for minoritetsspråklige barn var på 32 prosentpoeng, fra 54 prosent til 86 prosent (figur 3.1). Forskjellen i dekningsgrad for alle barn og barn med minoritetsspråklig bakgrunn har altså aldri vært mindre enn nå.

Figur 3.1 Barnehagedekning for 1-5 åringer. 2005-2022

Kilde: Barnehagestatistikk, Statistisk sentralbyrå

3.2. Grunnskole

Vi kan ikke si nøyaktig hvor mange innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre som er registrert i grunnskolen. Men siden alle barn og unge har både rett og plikt til grunnskoleopplæring, kan vi anta at de aller fleste barn i alderen 6-15 år går på skolen. Ved utgangen av 2022 var det rundt [56 000 innvandrere og 79 000 norskfødte med innvandrerforeldre i aldersgruppen 6-15 år](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023a). Til sammen tilsvarer det 21 prosent av aldersgruppen totalt. Det vi likevel kan si noe om er hvor mange som får særskilt språkopplæring og hvilke resultater elevene i de ulike innvandringskategoriene oppnår.

Færre elever får særskilt språkopplæring

Særskilt språkopplæring er et viktig tiltak rettet mot minoritetsspråklige elever som ikke har tilfredsstillende norskkunnskaper til å følge ordinær opplæring. Dette kan gjelde både innvandrerelver og barn av innvandrere som er født i Norge. Behovene avdekkes ved kartlegging av elevens norskkunnskaper, men uten individdata kan vi ikke si hvem disse elevene er.

Særskilt språkopplæring

Elever som har et annet morsmål enn norsk eller samisk, kan ha rett til **særskilt språkopplæring**. Tilbudet skal bidra til at elevene lærer seg norsk godt nok til at de kan følge den ordinære opplæringen i skolen, og samtidig sikre faglig progresjon. **Særskilt språkopplæring** kan bestå av særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring, tospråklig opplæring eller begge deler.

Særskilt norskopplæring er forsterket opplæring i norsk. Opplæringen skal bidra til at elevene lærer seg norsk godt nok til at de kan følge den ordinære opplæringen i skolen.

Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet for elever fra språklige minoriteter. Den skal styrke elevenes forutsetninger for å beherske det norske språket, og dermed også deres læringsmuligheter i fag.

Tospråklig fagopplæring innebærer at eleven får opplæring i ett eller flere fag både på sitt morsmål og norsk. Den tospråklige fagopplæringen skal sikre faglig progresjon samtidig som elevene lærer norsk.

I skoleåret 2022/2023 fikk nær 44 000 elever særskilt norskopplæring (tabell 3.1). Innvandrere, og da spesielt de med kort botid i Norge, kan være den gruppen som har det største behovet for særskilt språkopplæring. Det kan imidlertid også være norskfødte med innvandrerforeldre som gis særskilt

opplæring. Dette fremkommer blant annet om vi ser på tallene for skoleåret 2013/2014 i tabellen nedenfor. Antallet som mottok særskilt norskopplæring var da høyere enn antall innvandrerne i skolealder. Siden 2014 har antallet som får forsterket opplæring i norsk gått ned, med unntak av skoleåret 2016/2017, da Norge tok imot mange [flyktninger fra Syria](#) i skolealder (Dzamarija, 2018), og det siste skoleåret da et stort antall ukrainske barn fikk beskyttelse i Norge på grunn av krigen i Ukraina. Vi kan anta at synkende behov for særskilt norskopplæring skyldes stadig økende barnehagedeltakelse blant minoritetsspråklige barn, som gjør at flere har bygd opp tilfredsstillende språkkunnskap i norsk før skolealder.

Tabell 3.1 Innvandrere i grunnskolealder og elever med særskilt språkopplæring i grunnskolen. Skoleårene 2013/2014-2022/2023

Skoleår	Antall innvandrere 6-15 år per 1.1. (midt i skoleåret)	Antall innvandrere 6-15 år med botid under 3 år	Antall elever i alt	Antall elever som får særskilt norskopplæring	Antall elever som får morsmåls- og/eller tospråklig opplæring, eller annen tilrettelagt språkopplæring
2013/2014	42 551	15 177	615 327	44 829	17 165
2014/2015	44 943	15 588	618 996	43 380	15 264
2015/2016	47 755	15 861	623 755	43 394	14 162
2016/2017	51 038	16 982	629 275	45 272	14 240
2017/2018	52 586	17 251	633 029	44 901	13 682
2018/2019	52 940	16 019	636 350	42 633	12 476
2019/2020	52 891	13 683	636 250	41 003	11 610
2020/2021	50 889	10 437	635 497	39 808	10 624
2021/2022	49 920	10 376	634 095	39 725	10 374
2022/2023	55 824	17 315	636 934	43 949	11 372

Kilde: Grunnskolestatistikk, Statistisk sentralbyrå

I tillegg til særskilt norskopplæring fikk 11 372 elever morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring, eller en annen form for tilrettelagt språkopplæring. Det er nesten 5 800 færre enn i 2013/2014. Tidligere kartlegginger viser at flere [kommuner møter store utfordringer](#) når det gjelder tilgang på lærerressurser, hvor begrensningene skyldes både økonomi og tilgang på kvalifisert arbeidskraft (Thorshaug et al., 2014). Nedgangen trenger derfor ikke å bety at behovet for slik opplæring har gått ned.

Blant de 11 372 som fikk morsmåls- og/eller tospråklig opplæring i 2022/2023, har 23 prosent arabisk som morsmål, 11 prosent ukrainsk, og 9 prosent polsk. Antall elever som har ukrainsk som morsmål økte kraftig sammenliknet med året før, fra 14 til 1280 personer. Dette er forventet etter [en stor innvandrervekst av ukrainere](#) på grunn av krigen (Steinkellner, 2023).

Resultatene i grunnskolen påvirkes av foreldrenes bakgrunn og botid

Både standpunkt- og eksamenskarakterer viser seg å ha større betydning enn nasjonale prøver for [videre utdanning og gjennomføring av videregående opplæring](#) (Perlic et al., 2020). En forklaring kan være at karakterene er satt nærmere videregående opplæring i tid enn resultatene fra nasjonale prøver i 8. trinn. Vi har derfor valgt å se på elever med ulik innvandrerbakgrunn og deres grunnskolepoeng³, som gir et godt bilde av elevers faglige ytelse i løpet av grunnskolen.

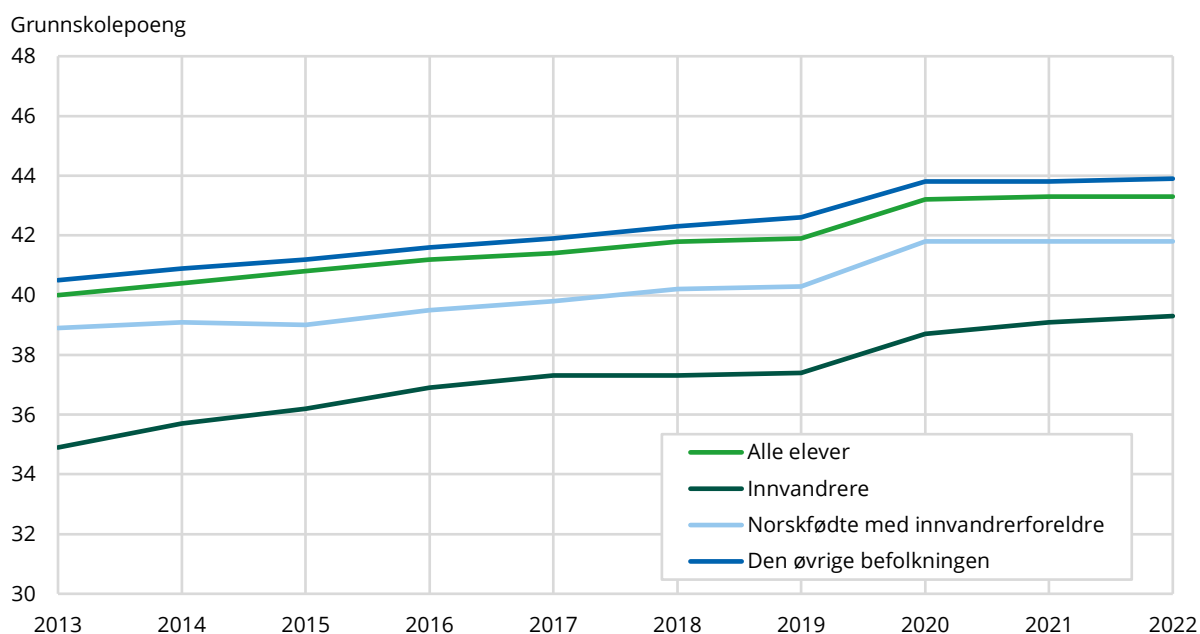
Elever som mangler karakter i mer enn halvparten av fagene, får ikke utregnet sine grunnskolepoeng og blir følgelig heller ikke inkludert i statistikken over gjennomsnittskarakterer ved avsluttet grunnskole. [Av drøye 65 000 elever som gikk ut av grunnskolen i 2022, var 4 720, nær 7 prosent, uten grunnskolepoeng](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023b). Relativ til gruppens størrelse er det en høyere

³ Grunnskolepoeng er en samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamenskarakterene på vitnemålet. Grunnskolepoengskalaen går fra 10 til 60 poeng. På grunn av koronapandemien ble alle eksamener for elever i grunnskolen avlyst våren 2020, 2021 og 2022. Dermed var grunnskolepoengene basert kun på standpunktkarakterer, og tallene etter 2019 er ikke direkte sammenliknbare med tidligere år.

andel uten grunnskolepoeng blant innvandrerelevne (19 prosent) enn i de andre to gruppene (7 prosent blant norskfødte og 5 prosent blant elever fra den øvrige befolkningen). Manglende resultater henger ofte sammen med kort botid. Av innvandrerelevne som har bodd i Norge mindre enn tre år, er det hele 67 prosent som gikk ut av grunnskolen uten grunnskolepoeng. Tilsvarende andel er 28 prosent blant dem som har bodd i landet tre til fire år, og 9 prosent blant dem som hadde bodd i Norge lenger enn fire år.

Med henholdsvis 39,3 og 41,8 i gjennomsnittlige grunnskolepoeng blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, lå begge gruppene i 2022 under gjennomsnittet for de øvrige elevene som var 43,9 (figur 3.2). Som i tidligere år er [forskjell i standpunkt karakterer](#) mellom de ulike gruppene størst når det gjelder norsk hovedmål hvor innvandrere oppnår 3,4, norskfødte med innvandrerforeldre 3,8 og de øvrige elevene 4,1 (Statistisk sentralbyrå, 2023c). Dette er et vedvarende mønster i de siste ti årene, men forskjellen mellom innvandrere og den øvrige befolkningen har blitt redusert med 1 grunnskolepoeng mellom 2013 og 2022.

Figur 3.2 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng, etter innvandringskategori. 2013-2022

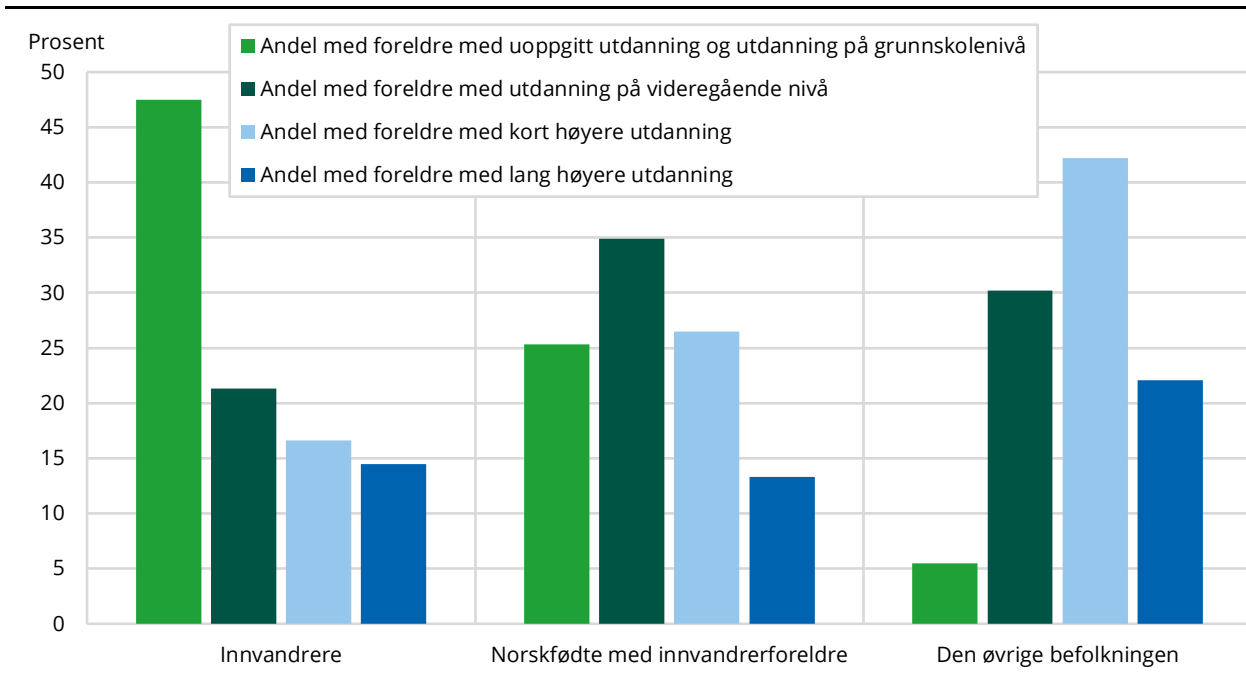

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Jenter oppnår høyere grunnskolepoeng enn gutter i alle gruppene, 45,6 mot 41,2 for alle elever i 2022. Imidlertid slår kjønnsforskjellene ut mer blant norskfødte med innvandrerforeldre, og mindre blant innvandrere. Norskfødte jenter med innvandrerforeldre fikk i snitt 4,9 flere grunnskolepoeng enn gutter i den samme gruppen. Tilsvarende forskjell var 4 grunnskolepoeng mellom innvandrer-gutter og -jenter, og 4,4 poeng for den øvrige befolkningen.

Vi vet fra tidligere analyser at foreldrenes utdanningsnivå⁴ har [stor påvirkning på elevenes skoleresultater](#) (Ekren et al., 2022). Elever med høyt utdannende foreldre oppnår i snitt bedre resultater enn de med lavt utdannende foreldre. Figur 3.3 viser fordeling av foreldrenes utdanningsnivå blant elever i ulike innvandringskategorier som avsluttet grunnskolen i 2022.

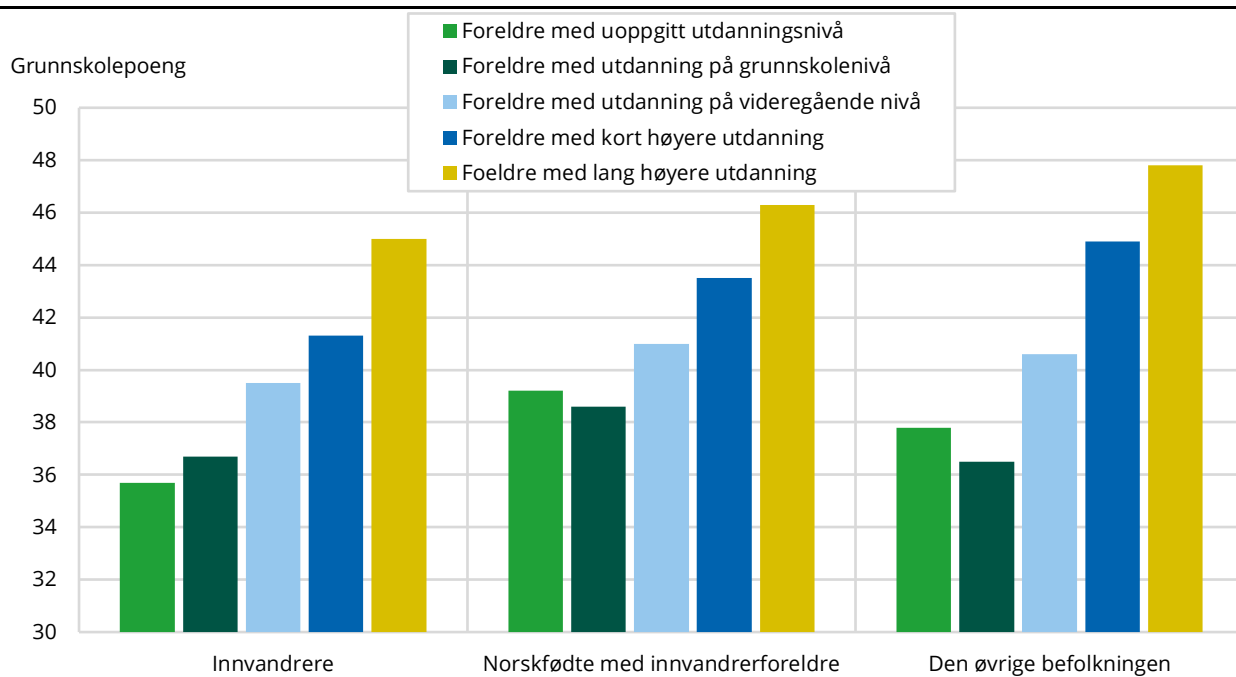
⁴ Foreldres høyeste fullførte utdanning er hentet fra registerinformasjon i nasjonal utdanningsdatabase (NUDB), og defineres ut fra den av foreldrene som har høyest utdanningsnivå.

Figur 3.3 Foreldrenes utdanningsnivå blant elever som avsluttet grunnskolen, etter elevenes innvandringskategori. 2022

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Nesten 50 prosent av innvandrerelevene har foreldre med lavt eller uoppsett utdanningsnivå og 31 prosent har foreldre med høyere utdanning. Tilsvarende andeler blant norskfødte elever med innvandrerforeldre er henholdsvis 25 og 40 prosent. Blant de øvrige elevene har kun 6 prosent foreldre med lavt eller uoppsett utdanningsnivå og 64 prosent foreldre med høyere utdanning.

Det er en stor andel innvandrerelever som har foreldre med ukjent utdanningsnivå (13 prosent), og det er også disse som oppnår lavest gjennomsnittlige grunnskolepoeng, med 35,7 (figur 3.4). Vi ser også at antall grunnskolepoeng øker med lengden på foreldrenes utdanning for alle elevgrupper, noe som bekrefter tidligere funn. I og med at vi i figur 3.3 har vist at fordelingen av foreldrenes utdanningsnivå er forskjellig for innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige elever, vil karakterforskjeller knyttet til foreldres utdanningsnivå slå ulikt ut på gjennomsnittlig grunnskolepoeng for disse tre gruppene. Elever med foreldre som har lav eller ukjent utdanning oppnår 6-7 grunnskolepoeng mindre enn snittet for alle elever. Dette påvirker gjennomsnittlig antall grunnskolepoeng for innvandrerelever mest, hvor denne gruppen er størst. På den andre siden ser vi at alle elevgruppene med foreldre som har lang høyere utdanning, oppnår 2-4 flere grunnskolepoeng enn snittet for alle elever. Dette øker snittet mest for elever uten innvandrerbakgrunn hvor denne gruppen er størst, drøye 22 prosent, sammenliknet med elevgrupper med innvandrerbakgrunn.

Figur 3.4 Grunnskolepoeng, etter elevenes innvandringskategori og foreldrenes utdanningsnivå. 2022

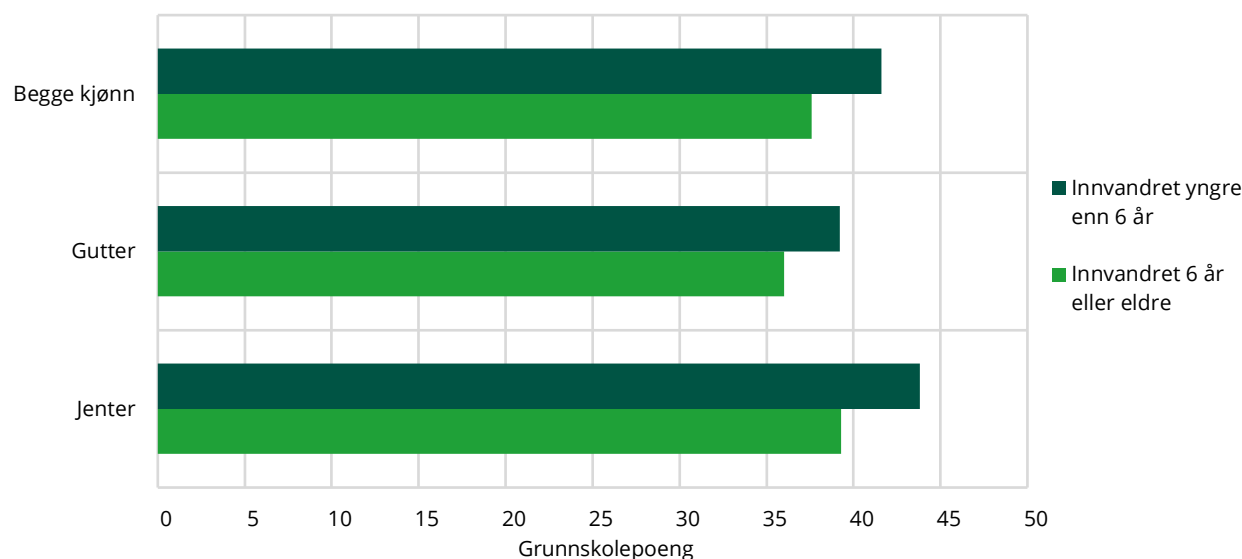
Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Det er forskjeller innad i gruppene når vi ser på landbakgrunn til elevene som selv har innvandret eller har innvandrerforeldre.

Vi bruker SSBs standard for todelt gruppering av landbakgrunn⁵. [Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. presterer bedre enn dem fra Afrika, Asia etc.](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023d). Norskfødte elever med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. skiller seg ut fra resten av elevene med innvandrerbakgrunn. Denne gruppen får i snitt 1,5 flere grunnskolepoeng enn gjennomsnittet for alle elever. Innvandrere fra EU/EFTA etc. er også nærmere gjennomsnittet enn innvandrere fra Afrika, Asia etc. De to gruppene er henholdsvis 1,6 og 5,6 poeng under gjennomsnittet.

Det tar tid å opparbeide språkferdigheter, og slike ferdigheter er en viktig forutsetning for gode skoleprestasjoner. [Innvandrerlever med lengre botid i Norge viser generelt bedre prestasjoner](#) enn dem med kortere botid. Det er et tydelig skille mellom de som har innvandret i førskolealderen og de som innvandret da de var 6 år eller eldre (Kirkeberg et al., 2019). Vi deler derfor innvandrerne i to grupper etter alder ved innvandringen, før eller etter fylte 6 år. Blant innvandrere som avsluttet grunnskolen i 2022, er det 2 601 (30 prosent) som kom til Norge før de var 6 år, og 6 445 (70 prosent) som kom til Norge da de var 6 år eller eldre. Figur 3.5 viser at den første gruppen oppnår i snitt 4 grunnskolepoeng mer enn den andre gruppen. Alder ved innvandring ser ut til å påvirke mer resultater til jenter enn til gutter. Forskjellen for innvandrerjenter som ankom før og etter 6 år er 4,5 poeng, og for innvandrer gutter 3,2 poeng.

⁵ Standard deler landbakgrunn i to grupper: en med Norden, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand (forkortes som EU/EFTA etc.), og den andre med Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Asia, Afrika, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand (forkortes som Afrika, Asia etc.).

Figur 3.5 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng blant innvandrere, etter kjønn og alder ved innvandring.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

3.3. Videregående opplæring

98 prosent av elevene som avsluttet grunnskolen våren 2022 begynte i videregående opplæring samme høst. Blant innvandrerelevener var denne andelen på 92 prosent. Andelen innvandrere som begynner i videregående opplæring umiddelbart etter fullført grunnskole har vært økende de siste årene. [I 2014 var denne andelen på 83 prosent](#) (Dzamarija, 2016). Dette skyldes først og fremst personer med kort oppholdstid i Norge, ofte uten eller med få grunnskolepoeng, og som gjerne er eldre enn de andre elevene.

Innvandrerne er eldre når de tar videregående opplæring

Videregående opplæring er en del av grunnopplæringen i Norge. Alle som har fullført grunnskole har rett til videregående opplæring. Høsten 2022 var det [drøye 250 000 elever og lærlinger i videregående opplæring](#), hvorav 15 prosent var innvandrere og 6 prosent norskfødte med innvandrerforeldre. 53 prosent av elevene og lærlingene er gutter. Blant innvandrerelevener er det derimot en overvekt av jenter, med 52 prosent (Statistisk sentralbyrå, 2023e).

Av alle landets 16-18 åringer, som er den aldersgruppen vi forventer å finne i videregående opplæring, var [93 prosent i gang med videregående i 2022](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023f). Mens andelen i hele befolkningen har vært stabil siden 2000, har andelen blant 16-18-åringer med innvandrerbakgrunn gradvis økt. Norskfødte med innvandrerforeldre i denne aldersgruppen hadde høyeste andel som var i videregående opplæring, med 94 prosent. Blant innvandrerne i aldersgruppen 16-18 år var 83 prosent i gang med videregående opplæring, nesten 12 prosentpoeng flere enn i 2014. Tabell 3.2 viser økt deltakelse for alle innvandrergrupper, uavhengig av landbakgrunn, men at det også påvirkes av gruppens sammensetning. Fordeling av innvandrere i den nevnte aldersgruppen etter landbakgrunn endrer seg over tid. Andel med landbakgrunn fra Norden og Europa økte fra 38 prosent i 2014 til 46 prosent i 2022, og økt andel i befolkningen gjenspeiles også i elevtallene. Andel elever som innvandret fra Norden og Europa har økt fra 24 prosent i 2014 til nesten 45 prosent i 2022. At mange i denne gruppen går i videregående, bidrar til høyere deltakelse for innvandrere som helhet. Vi ser det særlig blant innvandrere fra Polen hvor 9 av 10 i denne aldersgruppen er i videregående opplæring.

Tabell 3.2 Innvandrerelever 16-18 år i videregående opplæring, etter landbakgrunn. 2014 og 2022

	Antall elever, 2014	Andel av befolknings- gruppen, 2014	Antall elever, 2022	Andel av befolknings- gruppen, 2022
Innvandrerelever i alt	13 139	71,6	16 538	83,2
Norden utenom Norge	307	77,9	648	87,0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	1 878	87,2	1 000	89,7
EU/EFTA fram til 2004, utenom Norden	427	70,9	1 535	81,7
Nye EU-land etter 2004 og senere	490	75,9	4 164	88,4
Asia	7 029	73,8	5 643	81,9
Afrika	2 770	59,0	3 125	78,4
Latin-Amerika og Karibia	221	69,1	288	81,8
Nord-Amerika og Oseania	17	40,5	135	64,6

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Tross økende deltakelse i den yngste gruppen, er kun 50 prosent av innvandrerelever 19 år eller yngre (tabell 3.3). Tallene viser også tydelig skillet mellom innvandrerelever som kom til Norge før de var 6 år og har sitt hele utdanningsløp i Norge, og dem som innvandret når de var 6 år eller eldre. 90 prosent av de tidlig innvandrede elevene er 19 år eller yngre, omtrent samme andel som blant norskfødte med innvandrerforeldre og noe høyere enn blant den øvrige befolkningen. Derimot er andelen 19 år eller yngre blant elever som innvandret etter skolealder kun 40 prosent.

Tabell 3.3 Elever og -læringer i videregående opplæring, etter alder, innvandringskategori, alder ved innvandring og landbakgrunn (utvalgte land). 2022

	I alt	19 år og yngre	20-24 år	25 år og eldre	Median alder	Median alder ved innvandring
Alle	251 477	80	10	10	18	.
Innvandret 6 år eller senere	30 603	40	18	42	22	15
Innvandret før 6 år	7 791	91	6	3	17	3
Norskfødte med innvandrerforeldre	15 418	92	6	2	17	.
Den øvrige befolkningen	197 665	85	9	6	17	.
Innvandrere i alt	38 394	51	16	34	19	13
Syria	5 832	39	20	41	22	16
Eritrea	3 813	31	19	50	25	18
Polen	2 966	83	9	8	18	6
Somalia	2 662	47	20	33	20	11
Afghanistan	2 081	26	36	37	22	16
Thailand	1 478	53	23	24	19	12
Litauen	1 354	80	10	11	18	7
Filippinene	1 392	46	13	41	20	15
Irak	1 183	44	10	46	22	11
Iran	925	42	15	44	22	14
Etiopia	818	35	11	54	27	18
Russland	748	63	11	26	18	6
Tyskland	702	79	13	8	18	4
Sudan	674	27	10	63	29	22
Pakistan	488	47	14	39	20	13
Kongo	589	33	25	41	22	17
Tyrkia	534	29	6	65	31	24
Latvia	450	80	8	13	18	7
Romania	404	76	7	16	18	8
Sverige	386	69	6	25	18	7
Andre land	8 915	59	11	30	18	11

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

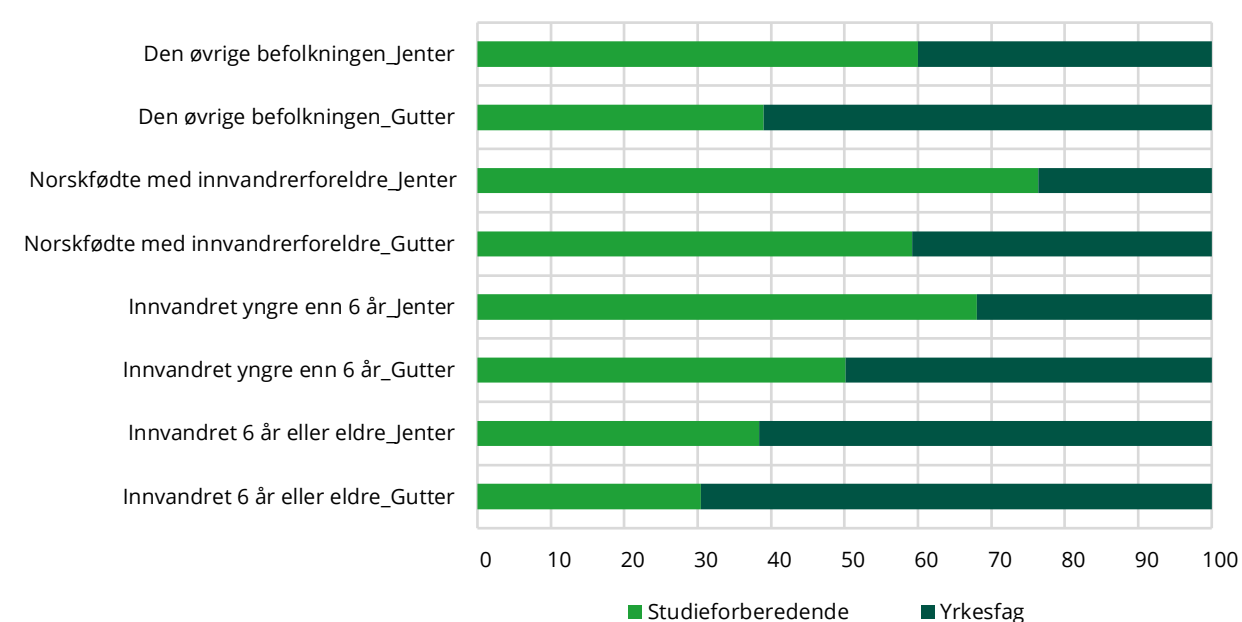
I tillegg til alder ved innvandring ser vi at aldersfordelingen blant innvandrerelever varierer med landbakgrunn. Medianalder blant innvandrere fra europeiske land og Russland er 18 år. Dette er hovedsakelig barn av arbeidsinnvandrere som har kommet i tidlig alder og har grunnskoleutdanning fra Norge. 80 prosent av innvandrere fra Polen, Litauen og Tyskland, som var i gang med

videregående opplæring høsten 2022, var 19 år eller yngre. På den andre siden har vi elever og lærlinger som innvandret fra Syria, Eritrea og Afghanistan. Felles for disse gruppene er at de kom til Norge som flyktninger da de var ungdom og trengte både språk- og grunnskolekompetanse før de kunne begynne i videregående. Elever og lærlinger som innvandret fra disse landene er derfor naturlig eldre, med en medianalder på 22 år eller høyere.

Studieforberedende utdanningsprogram mest utbredt blant norskfødte jenter med innvandrerforeldre

Av alle elevene i videregående opplæring høsten 2022, tok 52 prosent yrkesfaglige utdanningsprogram og 48 prosent studieforberedende utdanningsprogram. Mens flertallet av innvandrerne velger yrkesfaglig retning (60 prosent) er studieforberedende programmer mer populære blant norskfødte med innvandrerforeldre, 67 prosent. Valgpreferanser blir mer variert når vi deler innvandrere etter alder ved innvandring og ser på kjønnsforskjeller innad i gruppene (figur 3.6).

Figur 3.6 Elever og lærlinger i videregående opplæring, etter innvandringskategori, alder ved innvandring og utdanningsprogram. 2022

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Studieforberedende utdanningsprogrammer velges av en større andel jenter enn gutter, uansett innvandringskategori. Innvandrere som kom til Norge da de var 6 år eller eldre velger i større grad yrkesfag, og dette er den eneste gruppen hvor dette også gjelder for jentene. I alle de andre gruppene som fremgår av figur 3.6 foretrekker jentene studieforberedende utdanningsprogrammer fremfor yrkesfag. Høyeste andel finner vi blant norskfødte jenter med innvandrerforeldre, hele 76 prosent.

[Studiespesialisering er uten tvil populært](#) uansett kjønn og innvandringskategori (SSB, 2023e). Blant de mannlige elevene er studiespesialisering, bygg- og anleggsteknikk, teknologi- og industrifag, samt elektro og datateknologi mest populære i 2022. Blant norskfødte gutter finner vi den største andelen som velger studiespesialisering (52 prosent).

De aller fleste kvinnelige elevene velger enten studiespesialisering eller helse- og oppvekstfag. I 2022 valgte 42 prosent av innvandrerjentene helse- og oppvekstfag og 39 prosent studiespesialisering. Blant norskfødte jenter med innvandrerforeldre har 69 prosent valgt studiespesialisering og kun 16 prosent helse- og oppvekstfag.

1 av 3 innvandregutter på yrkesfag slutter underveis

Når vi ser på gjennomføring i videregående opplæring, følger vi elever som begynte i VG1 for første gang en gitt høst og deres status for fullføring en viss tid etter skolestart. Elever som begynte på et av de studieforbereidende utdanningsprogrammene (normert tid på tre år), følges over fem år og elever som begynte på et av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene (normert tid på hovedsakelig fire år, med to år i skole og to år i lære) følges i seks år etter skolestart.

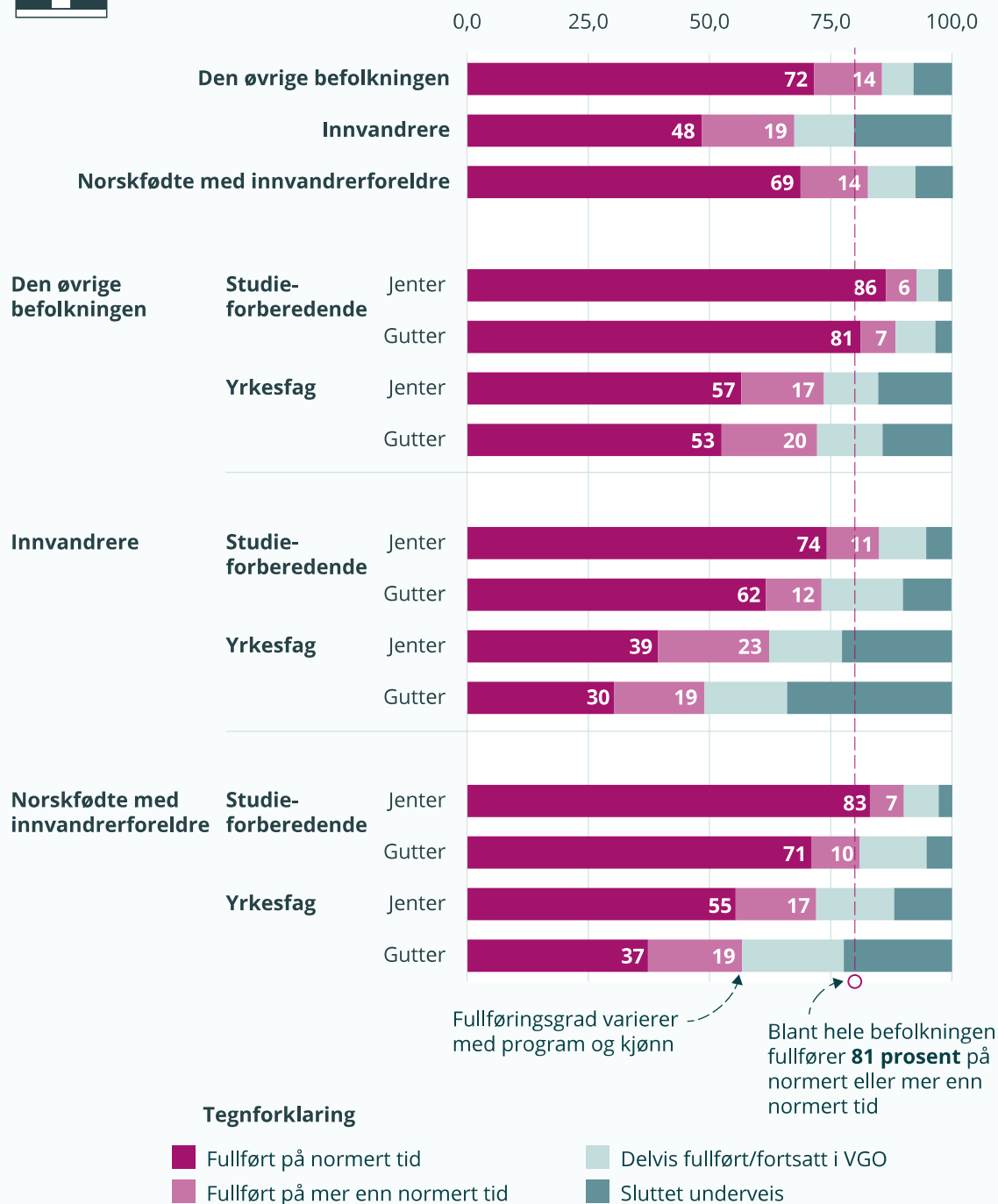
Av elevene som begynte i 2016 har [81 prosent fullført med studie- eller yrkeskompetanse](#) innen fem eller seks år, avhengig av utdanningsprogrammet de begynte på. 69 prosent fullførte på normert tid og 12 prosent fullførte på mer enn normert tid (Statistisk sentralbyrå, 2023g). Kjønnforskjellen er størst for fullføring på normert tid, 74 prosent blant jentene og 64 prosent blant guttene, men blir noe mindre når vi inkluderer dem som fullførte på mer enn normert tid. Fullføringsgrad totalt sett er 85 prosent for jenter og 77 prosent for gutter. Det er også store forskjeller i fullføringsgraden når vi ser på hvilke utdanningsprogrammer elevene begynte på. På studieforbereidende er det 82 prosent som fullfører på normert tid og nesten 90 prosent i løpet av fem år. På yrkesfag gjelder det kun 51 prosent på normert tid og 70 prosent i løpet av seks år.

Andelen elever som fullfører videregående opplæring har økt de senere årene, og økningen har vært størst blant innvandrererelev. Likevel har innvandrerne den laveste fullføringsgraden (65 prosent), etterfulgt av norskfødte med innvandrerforeldre (80 prosent) og den øvrige befolkningen (83 prosent). Når vi grupperer elevene etter innvandringskategori, utdanningsprogram de startet på og kjønn, ser vi noen felles trekk for alle gruppene: det er høyere fullføringsgrad blant jentene og blant de som begynte på studieforbereidende utdanningsprogrammer. Forskjellene mellom yrkesfag og studieforbereidende reduseres noe når man også inkluderer fullføring på mer enn normert tid (figur 3.7).

Figur 3.7 Gjennomføring av videregående opplæring, etter innvandringskategori, kjønn og utdanningsprogram. 2016-2022

Gjennomføring av videregående opplæring

Etter innvandringskategori, utdanningsprogram og kjønn. 2016–2022

Fullføringsgrad varierer med program og kjønn

Blant hele befolkningen fullfører **81 prosent** på normert eller mer enn normert tid

Tegnforklaring

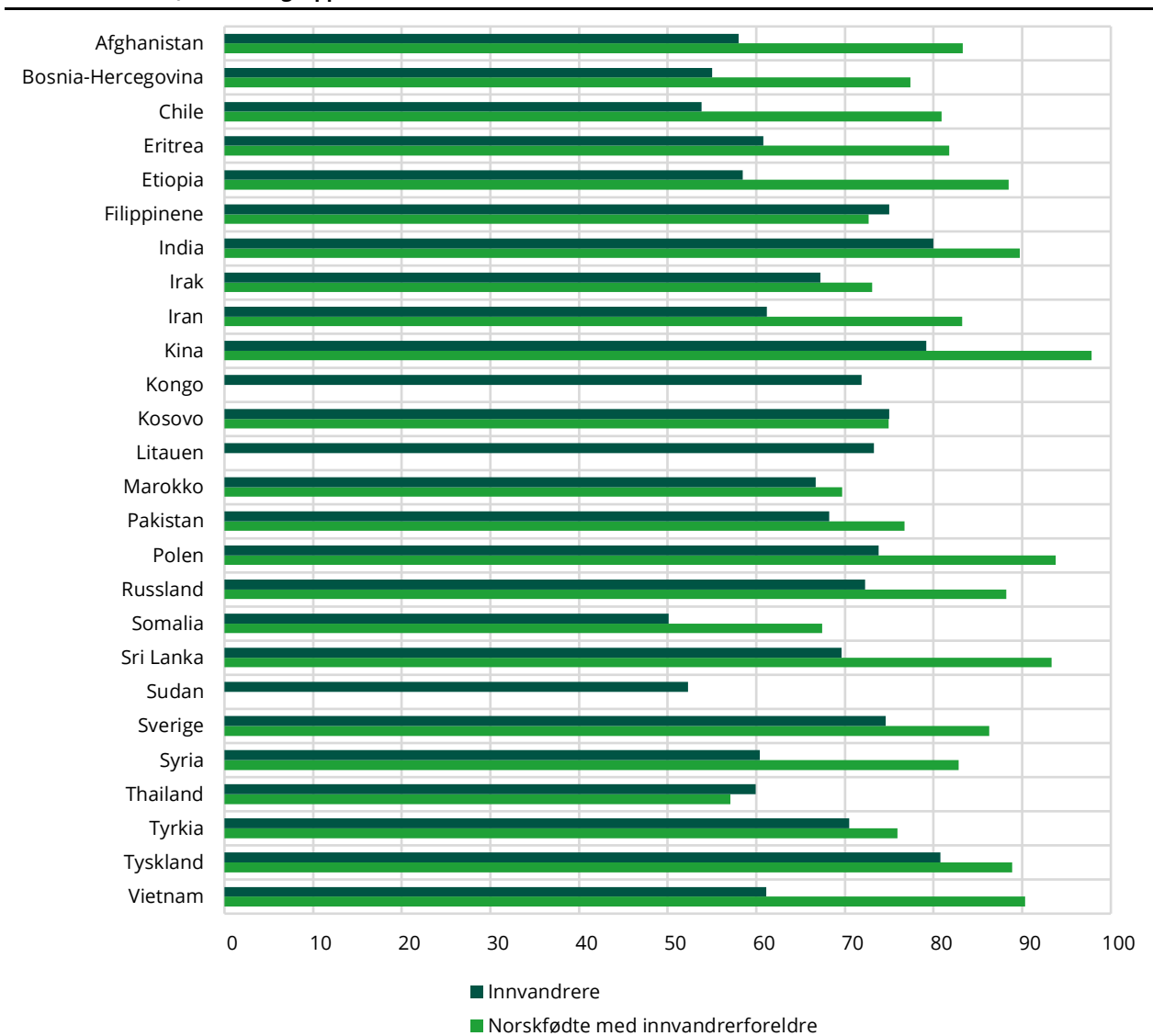
- Fullført på normert tid
- Delvis fullført/fortsatt i VGO
- Fullført på mer enn normert tid
- Sluttet underveis

Kilde: Utdanningsstatistikk

For den øvrige befolkningen ser vi mindre kjønnsforskjeller i fullføringsgrad, uavhengig av utdanningsprogram. Kjønnsforskjellen er på drøye 1 prosentpoeng på yrkesfag og 4 prosentpoeng på studieforbereidende. Dette er annerledes blant elever med innvandrerbakgrunn. I denne gruppen er andelen jenter som fullfører rundt 12 prosentpoeng høyere enn andelen gutter, uavhengig av utdanningsprogram. Men den største forskjellen ser vi mellom norskfødte jenter og gutter med innvandrerforeldre som begynte på yrkesfag. Mens andelen jenter som fullfører er tilnærmet lik andelen i den øvrige befolkningen (72 prosent), er andelen gutter lavere (57 prosent). Fullføringsgrad blant norskfødte gutter med innvandrerforeldre er altså lavere enn blant innvandrerjenter når det gjelder elever som har valgt yrkesfag.

[Kortere botid og lavt utdannende foreldre har negativ påvirkning på fullføringsgraden](#) (Kirkeberg et al., 2019). Innvandrere med kortere botid har noe lavere fullføringsgrad i videregående, og det er en større andel blant dem som bruker lenger tid på å fullføre. Som tidligere vist skyldes dette at mange med kort botid mangler språk- og/eller grunnskolekompetanse. Og mens ulik botid gjelder kun for innvandrererelev, påvirker foreldrenes utdanning alle elevgrupper – både gjennom grunnskole-resultater og gjennom valgene de tar i videregående opplæring. Elever med lavt utdannede foreldre, som det er mange av blant innvandrererelevne, velger oftere yrkesfag og fullfører i mindre grad.

Figur 3.8 Fullføringsgrad blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn (utvalgte land). Små elevgrupper vises ikke. 2016-2022

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Som tidligere vist er fullføringsgraden blant innvandrerelever i alt 67 prosent, men den varierer med landbakgrunn. Figur 3.8 viser fullføring etter landbakgrunn for de største elevgruppene med innvandrerbakgrunn.

Under 60 prosent av innvandrerelever som kommer fra Afghanistan, Chile, Etiopia, Somalia, Syria og Thailand fullfører videregående opplæring. Disse elevene velger i større grad yrkesfag og er eldre når de begynner i videregående. I andre enden av skalaen finner vi innvandrerelever med landbakgrunn fra Filippinene, India, Kina, Kosovo, Polen, Russland, Sverige og Tyskland, som oftere velger studieforbereidende utdanningsprogrammer. Fullføringsgrad for denne gruppen er over 70 prosent.

Høyeste fullføringsgrad, over 90 prosent, finner vi blant norskfødte elever med foreldre som innvandret fra Kina, Polen og Sri Lanka, mens norskfødte elever med bakgrunn fra Marokko og Somalia har 10 prosentpoeng lavere fullføringsgrad enn alle norskfødte med innvandrerforeldre (80 prosent). Et fellestrekk når vi sammenlikner fullføringsgrad blant innvandrere og norskfødte med samme landbakgrunn, er at norskfødte elever med innvandrerforeldre gjør det bedre i videregående opplæring enn elever som selv har innvandret. Imidlertid er Thailand og Filippinene et unntak. Innvandrerelever fra disse to landene fullførte i større grad enn norskfødte elever med samme landbakgrunn.

3.4. Universitet og høyskole

Per 1.10.2022 er det ca. 311 000 bosatte studenter ved universiteter og høyskoler i Norge og i utlandet. Kvinneandelen er på 60 prosent. Utenom 13 000 studenter som grunnet manglende bakgrunnsinformasjon⁶ holdes utenfor analysen, er det 12 prosent innvandrere og 5 prosent norskfødte med innvandrerforeldre blant universitets- og høyskolestudentene.

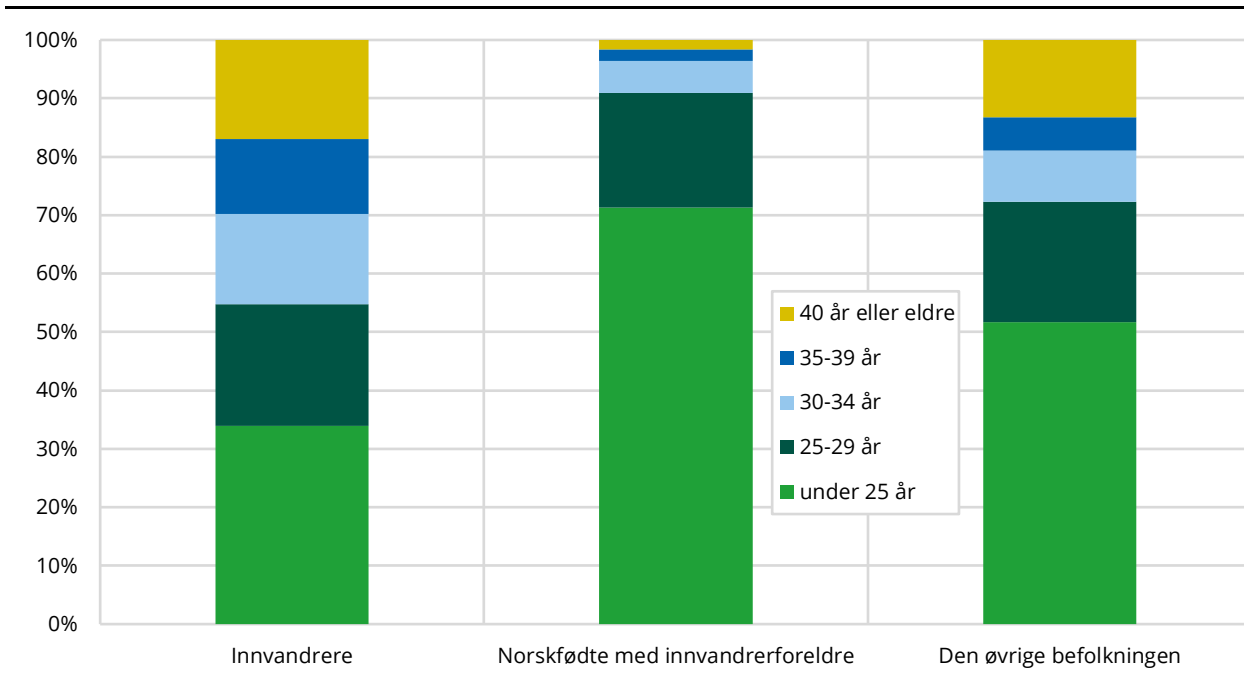
Polen er populært studieland for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

96 prosent av studentene studerer i Norge og 4 prosent tar hele graden i utlandet. En større andel av studentene med innvandrerbakgrunn studerer i utlandet enn den øvrige befolkningen. Det gjelder for 9 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre, 5 prosent av innvandrere og 4 prosent av den øvrige befolkningen. For innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er Polen og Storbritannia de mest populære landene å studere i. 22 prosent av innvandrerne og 25 prosent av de norskfødte studentene med innvandrerforeldre som studerer i utlandet, studerer i Polen. En god del av norskfødte med innvandrerforeldre studerer også i Ungarn og i Slovakia, og de fleste studerer helse, sosial- og idrettsfag der. Til sammenlikning velger oftest studentene i den øvrige befolkningen å studere i Storbritannia og Danmark.

Kun 1 av 4 innvandrere mellom 19 og 24 år studerer

Rundt halvparten av alle studentene er under 25 år. Denne andelen stemmer overens med aldersfordeling blant studenter i den øvrige befolkningen, som utgjør flertallet av studentmassen. Imidlertid er det tydelige forskjeller mellom den øvrige befolkningen og de to andre gruppene. Norskfødte studenter med innvandrerforeldre er unge. 71 prosent av dem er under 25 år. Innvandrerstudenter er derimot eldre. Kun 34 prosent av dem er under 25 år, mens resten fordeler seg relativt jevnt i øvrige aldersgrupper (figur 3.9).

⁶ Alle studenter med ugyldig ID-nummer har manglende informasjon om innvandringskategori.

Figur 3.9 Studenters aldersfordeling, etter innvandringskategori. 2022

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

[Deltakelse i universitets- og høyskoleutdanning](#) i 2022 blant alle 19-24 åringer er 37 prosent, men andelen varierer for de ulike innvandringskategoriene (Statistisk sentralbyrå, 2023h). Det er en større andel av norskfødte med innvandrerforeldre mellom 19 og 24 år som studerer (48 prosent), sammenliknet med den øvrige befolkningen (39 prosent). Men det er blant innvandrere man finner den laveste andelen, 25 prosent, og dette skyldes delvis arbeidsinnvandrene i denne aldersgruppen som kom til Norge ferdig utdannet.

Det er færre studenter i de eldre aldersgruppene. Når man ser på befolkningen 30 år eller eldre, er andelen som studerer ved universiteter og høyskoler lav uansett innvandringskategori.

Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk noe mindre utbredt blant studenter med innvandrerbakgrunn

[Nesten 60 prosent av studentene ved universiteter og høyskoler i Norge studerer økonomiske-/administrative fag, naturvitenskapelige-/håndverks-/tekniske fag eller helse-/sosial-/idrettsfag.](#) Det er en viss forskjell i valg av fagfelt mellom innvandringskategoriene. Humanistiske og estetiske fag er et fagområde som er mer utbredt blant innvandrere sammenliknet med de to andre gruppene. Dette er også fagfelt som er mest vanlig blant utdanningsinnvandrere, i tillegg til naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. 12 prosent av innvandrene studerer humanistiske og estetiske fag, mot 6 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre og 9 prosent av studentene i den øvrige befolkningen. Fagfelt som er mindre utbredt blant studenter med innvandrerbakgrunn enn blant den øvrige befolkningen er lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk. 17 prosent av studentene i den øvrige befolkningen er innen dette fagfeltet, mot 13 prosent av innvandrene og 14 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre.

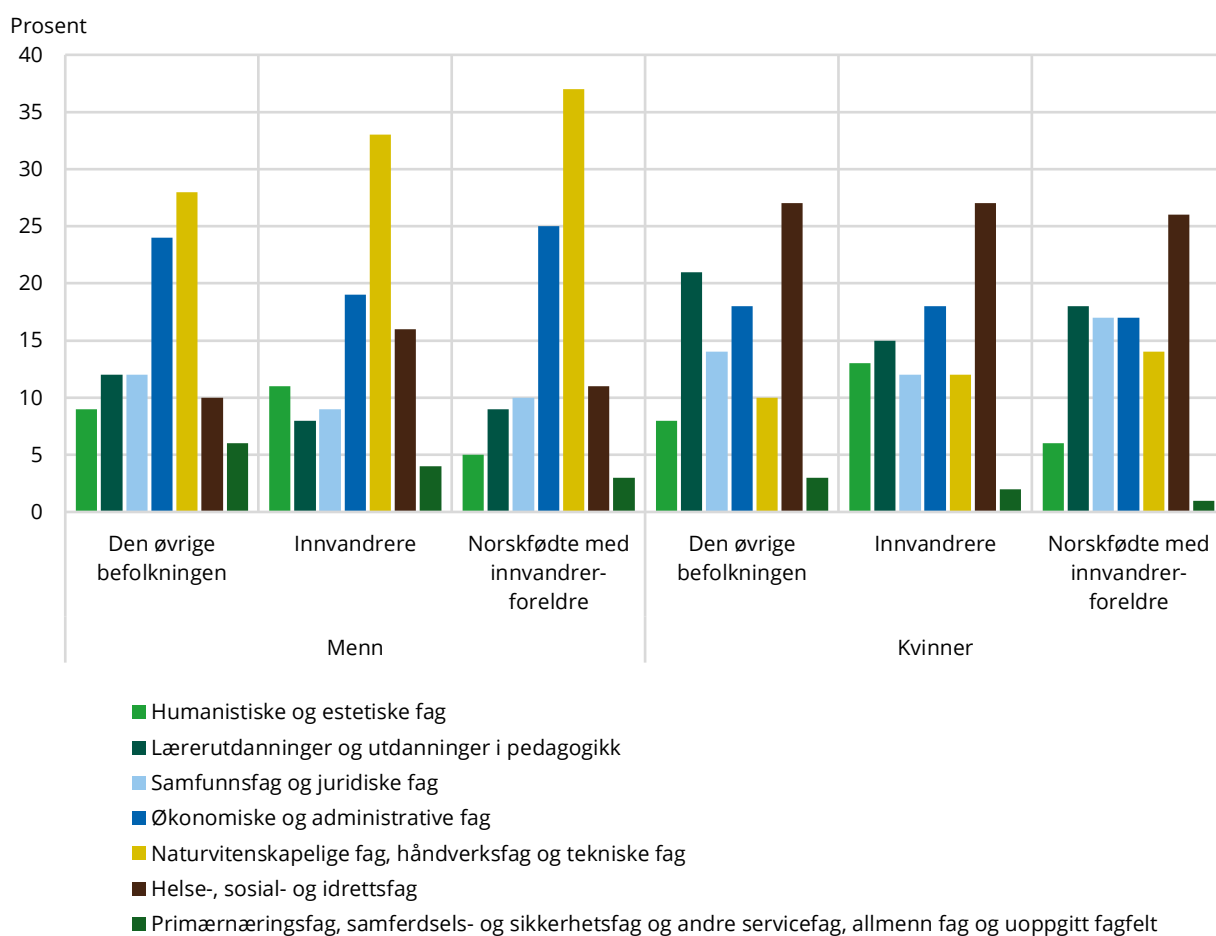
Vi har tidligere sett tydelige kjønnsforskjeller i valg av utdanningsprogram i videregående opplæring. Figur 3.10 viser en fordeling av studentene i Norge på ulike fagfelt i 2022. Generelt velger en større andel menn naturvitenskapelige, håndverks- og tekniske fag, og en større andel kvinner velger helse-, sosial- og idrettsfag.

Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, som er det mest mannsdominerte fagfeltet, er mest utbredt blant norskfødte med innvandrerforeldre og minst blant den øvrige befolkningen,

uansett kjønn. 37 prosent av mannlige norskfødte studenter med innvandrerforeldre, 33 prosent av mannlige innvandrere og 28 prosent av mannlige studenter i den øvrige befolkningen studerer dette. Andelen av kvinnelige studenter innen fagfeltet er også noe høyere blant norskfødte med innvandrerforeldre, 14 prosent mot 12 prosent blant innvandrere og 10 prosent blant den øvrige befolkningen.

Helse-, sosial- og idrettsfag er mer utbredt blant kvinner i alle innvandringskategorier. Rundt 27 prosent av kvinnelige studenter i hver innvandringskategori studerer dette. Andel mannlige studenter innen fagfeltet er høyere blant innvandrere (16 prosent) enn blant norskfødte med innvandrerforeldre (11 prosent) og den øvrige befolkningen (10 prosent).

Figur 3.10 Fordeling av fagfelt, etter kjønn og innvandringskategori. 2022

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Innvandrere fullfører korte masterutdanninger i noen større grad

Gjennomføringsgrad blant studenter ved universiteter og høyskoler i Norge varierer mellom innvandringskategoriene. Blant studenter som begynte i en 3-årig bachelorutdanning for første gang i 2017, fullfører studenter i den øvrige befolkningen i større grad innenfor normert tid (56 prosent) enn innvandrerne (43 prosent) og norskfødte med innvandrerforeldre (47 prosent). En [betydelig høyere andel av innvandrerne har avbrutt](#) utdanningen enn de to andre gruppene (Statistisk sentralbyrå, 2023i). Når det gjelder [utvalgte 1½- og 2-årige masterutdanninger](#), fullfører derimot innvandrerne som begynte for første gang i 2018 i noe større grad innenfor normert tid, 52 prosent, enn norskfødte med innvandrerforeldre, 48 prosent, og den øvrige befolkning, 50 prosent (Statistisk sentralbyrå, 2023j). Dette skyldes at flere innvandrere i disse masterutdanningene har kommet til Norge for å utdanne seg. 59 prosent av utdanningsinnvandrerne som begynte i en

masterutdanning fullførte innenfor normert tid. Til sammenlikning fullførte 42 prosent av familieinnvandrerne og 34 prosent av flyktingene innenfor normert tid.

3.5. Utdanningsnivå

Vi analyserer utdanningsnivå ved først å presentere en oversikt over de tre innvandringskategoriene, og så se nærmere på innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre hver for seg. Til slutt sammenlikner vi innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra samme verdensdel.

Personer med uoppgitt innvandringskategori holdes utenfor analysen, og med unntak av innvandrere holdes også personer med uoppgitt utdanningsnivå utenfor. For innvandrere med uoppgitt utdanningsnivå bruker vi imputerte tall⁷.

Vi skiller mellom fem utdanningsnivå. De er:

- Ingen fullført utdanning eller grunnskolenivå
- Videregående skolenivå
- Fagskolenivå
- Universitets- og høgskolenivå, kort
- Universitets- og høgskolenivå, lang

For å se på alle som har oppnådd en grad ved et universitet eller en høgskole, slår vi noen steder sammen kort og lang universitets- og høgskoleutdanning, og kaller dem for 'universitets- og høgskolenivå'.

Utdanningsnivå for de tre innvandringskategoriene

Bakgrunnen for å se på utdanningsnivå for aldersgruppen 25 år og eldre, istedenfor 16 år og eldre, er todelt. Tidligere kapitler viser at innvandrere er eldre når de fullfører videregående opplæring og er derfor senere i gang med høyere utdanning. I tillegg vet vi at norskfødte med innvandrerforeldre er en relativt ung gruppe. 75 prosent av norskfødte er under 20 år, og disse har ikke hatt mulighet til å fullføre høyere utdanning.

Blant innvandrere er det en høyere andel som har ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå (27 prosent) enn blant norskfødte med innvandrerforeldre (22 prosent) og den øvrige befolkningen (19 prosent). Den øvrige befolkningen skiller seg ut med en høyere andel som har utdanning på videregående skolenivå, med 38 prosent. Få hadde fagskole som sitt høyeste utdanningsnivå, særlig blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Imidlertid kan det forventes at bildet kan endre seg i framtiden. Vi ser allerede nå at [antall fagskolestudenter har økt](#) de siste årene (Nygård, 2021). Norskfødte med innvandrerforeldre har i større grad universitets- og høgskoleutdanning. 52 prosent av de norskfødte hadde fullført en utdanning på universitets- og høgskolenivå, mot 44 prosent av innvandrerne og 39 prosent av den øvrige befolkningen.

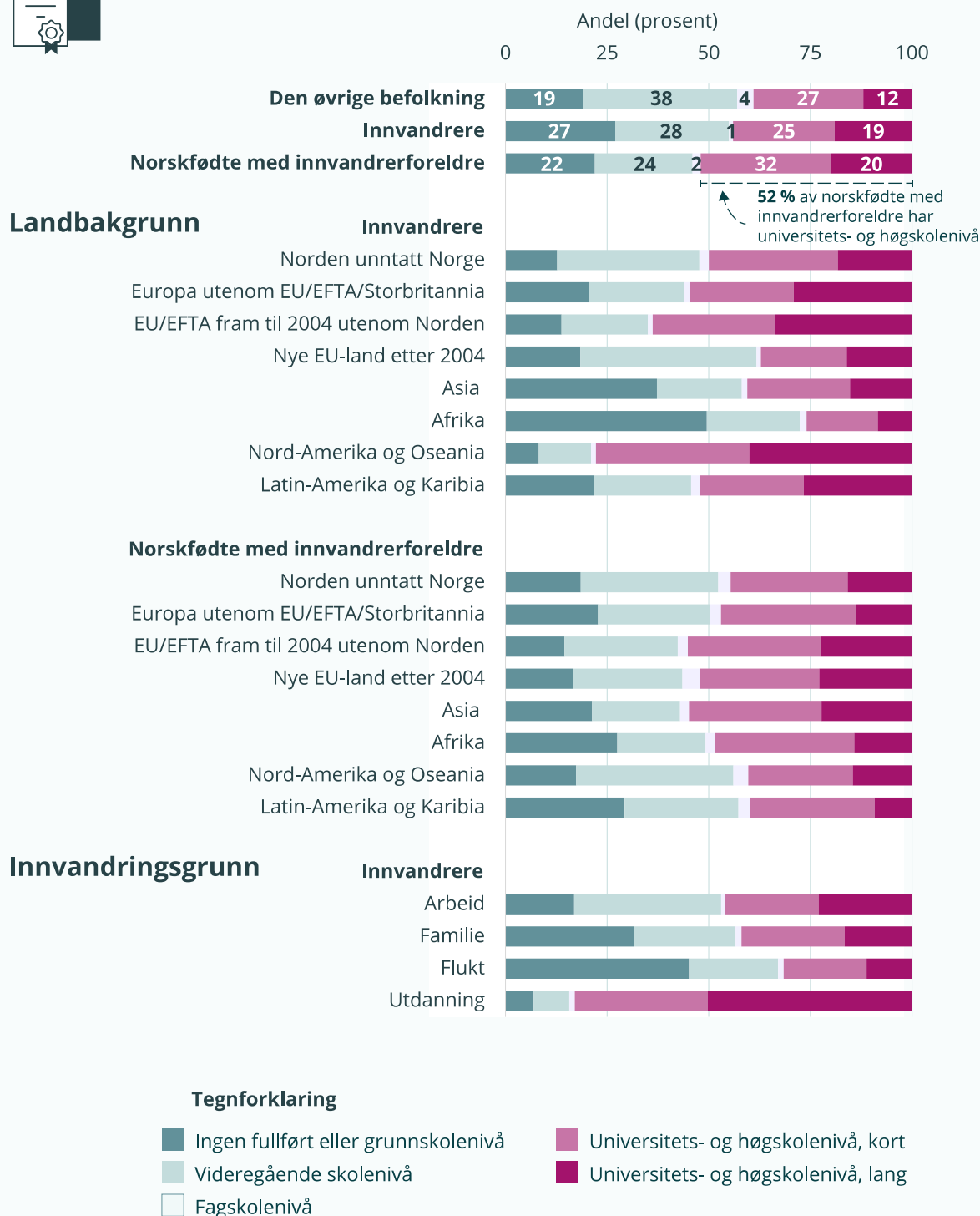
Kvinner utdanningsnivå er høyere enn blant menn uansett innvandringskategori, men størst kjønnsforskjell er det blant norskfødte med innvandrerforeldre. Andel kvinner i denne gruppen med universitets- og høgskolenivå er 14 prosentpoeng høyere enn andel menn, mens tilsvarende forskjell er 10 prosentpoeng blant både innvandrere og den øvrige befolkningen.

⁷ SSB imputerer tall ved hjelp av diverse bakgrunnsvariabler som tilpasses i en regresjonsmodell til tilgjengelige data. Bakgrunnsvariabler som brukes for å finne den nærmeste naboen er kjønn, alder, landbakgrunn, innvandringskategori, statsborgerskap, registrert dato for innflytting til Norge, yrke og yrkesinntekt (Jentoft, 2014).

Figur 3.11 Utdanningsnivå for befolkningen 25 år eller eldre, etter innvandringskategori. 1. oktober 2022

Utdanningsnivå for befolkningen 25 år og eldre

Høyeste fullførte utdanning per 1.10.2022

Kilde: Utdanningsstatistikk

Lavere utdanningsnivå blant flyktninger og innvandrere fra Afrika

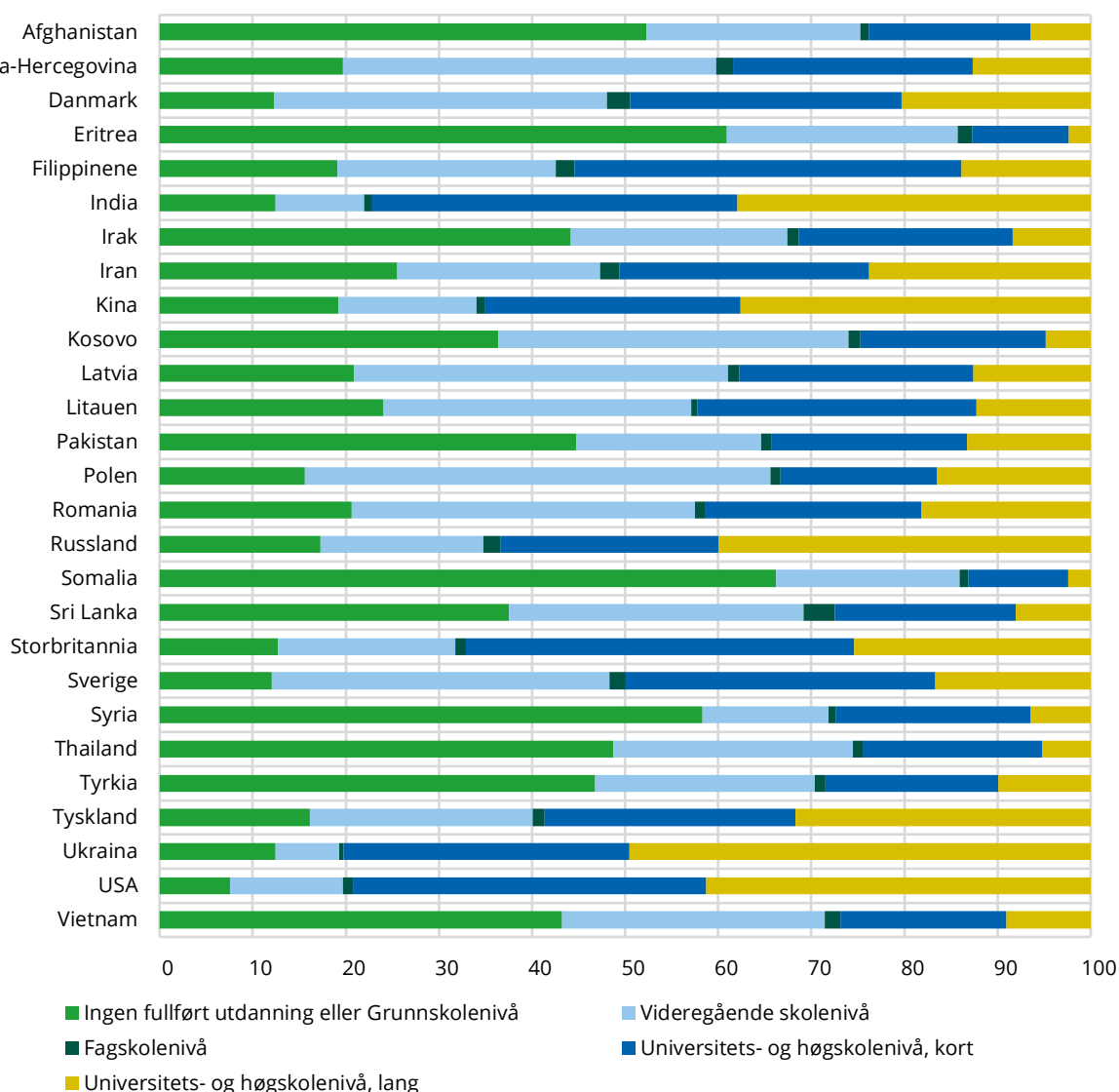
Innvandrerens utdanningsnivå varierer etter landbakgrunn (figur 3.11). Innvandrere fra Afrika har høyest andel med ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå. Blant innvandrere fra Asia er det også en relativt høy andel med lav utdanning (37 prosent). En mindre andel av innvandrere fra Europa har ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå (17 prosent) når vi sammenlikner dem med innvandrere fra Asia og Afrika. Denne andelen er noe høyere blant dem fra Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia (20 prosent).

De fleste innvandrere fra Nord-Amerika (80 prosent) har universitets- og høyskoleutdanning. Blant innvandrere fra Afrika har 25 prosent universitets- og høyskoleutdanning, mens andelen blant innvandrere fra Asia er på 40 prosent.

Sammenliknet med innvandrere fra andre verdensdeler, er andelen av innvandrere fra Europa med videregående skolenivå høyest (34 prosent), og da særlig blant innvandrere fra nye EU-land etter 2004 (43 prosent). Innvandrere fra nye EU-land etter 2004 skiller seg ut med at en lavere andel har universitets- og høyskoleutdanning (37 prosent) mens dette gjelder for minst halvparten av innvandrerne fra andre deler av Europa. Den høyeste andelen av innvandrere fra Europa med universitets- og høyskolenivå finner man blant innvandrere fra EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden. 64 prosent av dem har universitets- og høyskoleutdanning, 30 prosent har kort universitets- og høyskoleutdanning, og 34 prosent lang universitets- og høyskoleutdanning.

Avsnittet over har gruppert innvandrerens landbakgrunn etter verdensdel slik at leserne fort kan kjenne det generelle mønsteret uten å forholde seg til hvert enkelt land, men vi må understreke at disse gruppene ikke er homogene. Det er, for eksempel, store forskjeller når vi ser på innvandrere fra ulike asiatiske land. Blant innvandrere fra Kina og India er andelen med universitets- og høyskolenivå over 60 prosent, mens andelen er under 30 prosent blant innvandrere som kom fra for eksempel Syria, Afghanistan, Sri Lanka og Vietnam.

Figur 3.12 Utdanningsnivå (imputerte tall) blant innvandrere 25 år eller eldre, etter landbakgrunn. 1. oktober 2022. Utvalgte land sortert etter gruppens størrelse

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Vi ser også stor variasjon i innvandrernes utdanningsnivå når vi grupperer dem etter innvandringsgrunn (figur 3.11). Som forventet finner vi høyeste andel med universitets- og høghskoleutdanning blant innvandrerne som kom til Norge på grunn av utdanning (83 prosent), og lavest blant flyktingene (36 prosent). Den høyeste andelen som har ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå er blant flyktingene, 45 prosent, etterfulgt av familieinnvandrerne, 31 prosent. Fordeling av utdanningsnivå blant arbeidsinnvandrerne ligner veldig på fordelingen blant innvandrerne fra Europa hvor de fleste arbeidsinnvandrerne kommer fra. Blant disse har 1 av 3 videregående utdanningsnivå.

Det må legges til at flyktingers utdanningsnivå ble høyere i 2022 enn i 2021. Andelen med universitets- og høghskoleutdanning har gått opp fra 26 til 31 prosent, mens andelen med ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå har gått ned fra 50 til 45 prosent. Vi kan anta at denne endringen skyldes [utdanningsnivå blant flyktinger fra Ukraina](#) som kom til Norge i 2022 (Kirkeberg, 2023).

Mange norskfødte med innvandrerforeldre fra Asia og EU/ EFTA land har høyere utdanning

6 av 10 norskfødte med innvandrerforeldre over 24 år har landbakgrunn fra Asia, 2 av 10 fra Europa og 1 av 10 fra Afrika. Utdanningsnivået til norskfødte med innvandrerforeldre over 24 år kjennetegnes ved at det er en noe høyere andel med ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå enn den øvrige befolkningen og samtidig en betydelig høyere andel med universitets- og høgskoleutdanning (figur 3.11).

Andelen som har ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå er høy blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika og Latin-Amerika og Karibia, begge nær 30 prosent. 19 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre fra Europa har ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå, lavere enn gjennomsnittet for denne innvandringskategorien, men blant dem med bakgrunn fra Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia er andelen noe høyere, 23 prosent.

Når det gjelder universitets- og høgskoleutdanning, særlig på lang universitets- og høgskoleutdanning, er andelen høy blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Asia og EU/EFTA land. Over halvparten av dem har oppnådd universitets- og høgskolenivå, og omtrent 23 prosent har fullført lang universitets- og høgskoleutdanning.

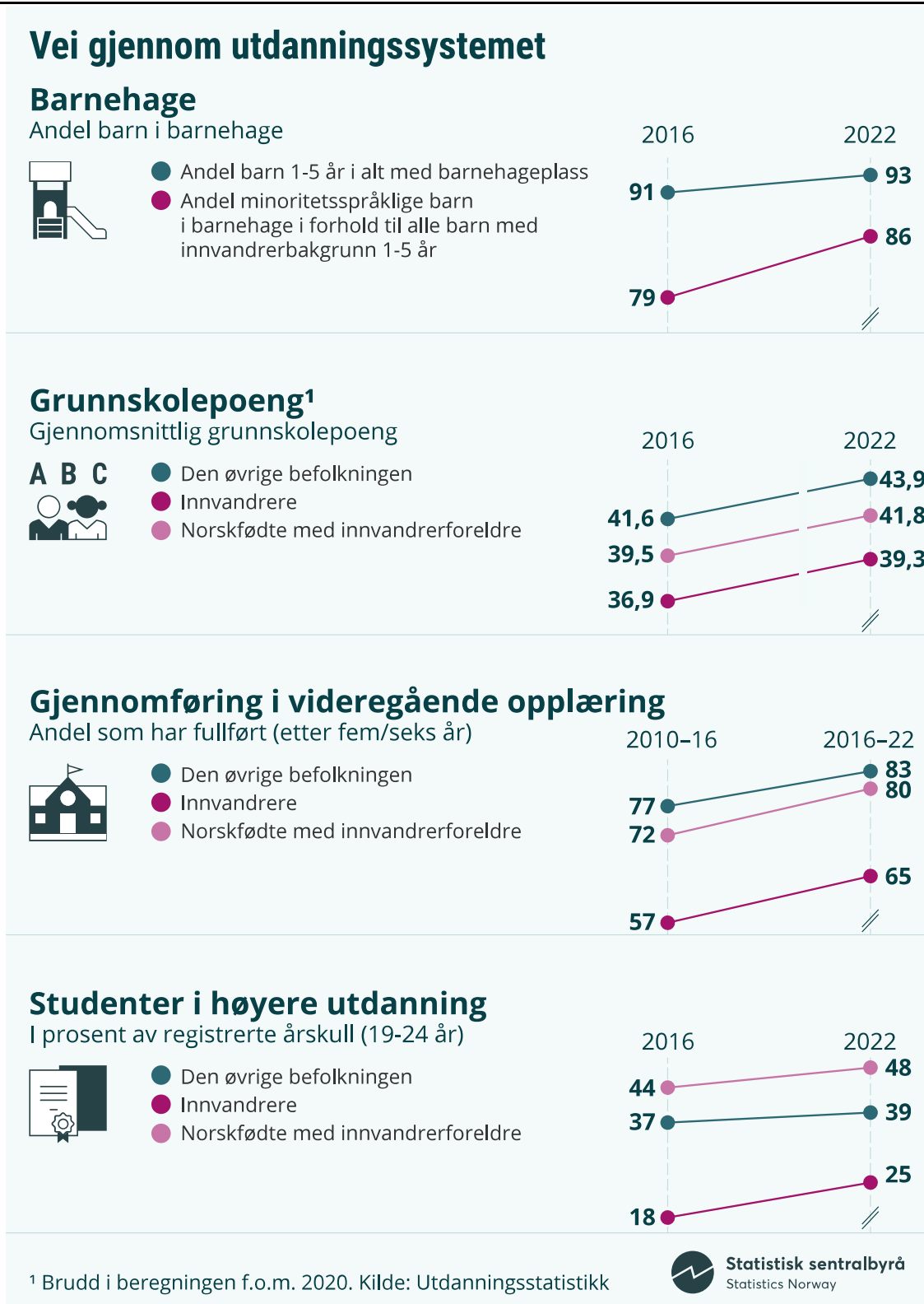
Forskjell i utdanningsnivå mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn i samme verdensdel

Tross bakgrunn fra samme verdensdel, er utdanningsnivået til norskfødte med innvandrerforeldre og innvandrere (25 år eller eldre) veldig ulikt. For eksempel, innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania er kjennetegnet med at de fleste har universitets- og høgskoleutdanning, mens det samme gjelder ikke norskfødte med innvandrerforeldre med samme landbakgrunn. Det er fordi innvandrernes utdanningsnivå, særlig for dem som innvandret til Norge da de var eldre, er sterkt påvirket av innvandringsgrunn og utdanningssystemet i hjemlandet. Norskfødte med innvandrerforeldre har hele sitt utdanningsløp i Norge, og deres utdanningsnivå ligner noe mer på den øvrige befolkningen. Blant dem med bakgrunn fra Afrika og Asia, har norskfødte med innvandrerforeldre i større grad oppnådd universitets- og høgskolenivå, og andelen med ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå er mye lavere enn blant innvandrere med samme landbakgrunn.

3.6. Oppsummering

Denne artikkelen presenterer en oversikt over hvert trinn i utdanningsløpet for de ulike innvandringskategoriene (figur 3.13). Flertallet av minoritetsspråklige barn går nå i barnehagen, som antakeligvis danner godt språkgrunnlag for disse barna. Færre elever enn før mottar særskilt språkopplæring i grunnskolen, til tross for at antall elever med innvandrerbakgrunn har økt.

Figur 3.13 Vei gjennom utdanningssystemet.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Grunnskoleresultatene viser at innvandrerne får lavest antall grunnskolepoeng av de tre innvandringskategoriene, etterfulgt av norskfødte med innvandrerforeldre. Ved å koble på bakgrunnsvariabler ser vi at lengre botid og høyere utdanningsnivå til foreldrene har positiv påvirkning på resultatene

De fleste elevene går direkte over i videregående opplæring etter avsluttet grunnskole, men andelen er noe lavere blant innvandrerne. Innvandrerelevne er eldre, og dette henger hovedsakelig sammen med kort botid i Norge. Sammenliknet med den øvrige befolkning, går innvandrerne i større grad på yrkesfag, og norskfødte med innvandrerforeldre på studieforbereende. Fullføringsgraden i videregående er høyere blant dem som går studieforbereende enn yrkesfag, og høyere blant jenter enn gutter. Lavest fullføringsgrad finner man blant innvandrer gutter på yrkesfag, og høyest blant jenter uten innvandrerbakgrunn i studieforbereende utdanningsprogrammer.

Norskfødte med innvandrerforeldre fortsetter i større grad med universitets- og høyskoleutdanning enn innvandrere. De tre kategoriene har forskjellige preferanser for fagfelt. Et viktig funn er at lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk er mindre utbredt blant studenter med innvandrerbakgrunn.

Utdanningsnivået i befolkningen som er 25 år og eldre varierer med innvandringskategori. Innvandrerne skiller seg ut med høyere andel som har ingen fullført utdanning eller utdanning på grunnskolenivå, og norskfødte med innvandrerforeldre med en høyere andel som har utdanning på universitets- og høyskolenivå. Blant innvandrerne er utdanningsnivået fordelt ulikt etter landbakgrunn og innvandringsgrunn. Utdanningsnivået for norskfødte med innvandrerforeldre ligner mer på den øvrige befolkningens, men varierer også etter landbakgrunn.

Referanser

- Drange, N. (2021). *Gratis kjernetid i barnehage i Oslo. Rapport 3: Oppfølging av barna på åttende trinn.* (Rapporter 2021/30). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/artikler/gratis-kjernetid-i-barnehage-i-oslo-2021/attachment/inline/f8b6008c-273c-4daa-8154-6d6f779715e3:7df0923fb73e108c67acba801104f09e926ae74f/RAPP2021-30.pdf>
- Dzamarija, M. T. (red.) (2016). *Barn og unge voksne med innvandrerbakgrunn. Demografi, utdanning og inntekt.* (Rapporter 2016/23). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/273616?ts=1562bfcd488>
- Dzamarija, M. T. (red.) (2018). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Syria.* (Rapporter 2018/24). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/355170?ts=1645efbce30>
- Ekren, R. & Arnesen, H. S. (2022). *Hvordan påvirker foreldres utdanning og inntekt barnas karakterer?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/karakterer-ved-avsluttet-grunnskole/artikler/hvordan-pavirker-foreldres-utdanning-og-inntekt-barnas-karakterer>
- Jentoft, S. (2014). *Imputation of missing data among immigrants in the Register of the Population's Level of Education (BU).* (Notater 2014/27). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/imputation-of-missing-data-among-immigrants-in-the-register-of-the-populations-level-of-education-bu>
- Kirkeberg, M. I. (2023). *Høyeste antall flyktninger noensinne.* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn/artikler/hoyeste-antall-flyktninger-noensinne>

- Kirkeberg, M. I., Dzamarija, M. T., Bratholmen, N. V. L. & Strøm, F. (2019). Norskfødte med innvandrerforeldre – hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt. (Rapporter 2019/21). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/391638?ts=16bb80598d8>
- Nygård, G. (2023). Dette er de mest populære studiene i Norge. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/hoyere-utdanning/statistikk/studenter-i-universitets-og-hogskoleutdanning/artikler/her-er-de-mest-populaere-studiene-i-norge#:~:text=Med%20en%20studentandel%20p%C3%A5%2010,p%C3%A5%20mer%20enn%205%20prosent>
- Nygård, G. (2021). Rekordmange fagskolestudenter. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/rekordmange-fagskolestudenter>
- Perlic B., Foss, E. S. & Moafi, H. (2020). *Grunnskoleresultatets betydning for gjennomføring av videregående opplæring*. (Rapporter 2020/33). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/431401?ts=1747ba22510>
- Statistisk sentralbyrå. (2023a). *Tabell 13055: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter statistikkvariabel, alder, landbakgrunn og år*. [Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre]. <https://www.ssb.no/statbank/table/13055/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023b). *Tabell 11690: Elever, etter kjønn, innvandringskategori og grunnskolepoeng*. [Karakterer og nasjonale prøver i grunnskolen]. <https://www.ssb.no/statbank/table/11690/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023c). *Tabell 07499: Standpunktkarakterer, etter fag, innvandringskategori og år*. [Karakterer og nasjonale prøver i grunnskolen]. <https://www.ssb.no/statbank/table/07499/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023d). *Tabell 13715: Grunnskolepoeng, etter kjønn, innvandringskategori og status for vedvarende lavinntekt*. [Karakterer og nasjonale prøver i grunnskolen]. <https://www.ssb.no/statbank/table/13715/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023e). *Tabell 13159: Elever, lærlinger og lærekandidater i videregående opplæring, etter utdanningsprogram, år, statistikkvariabel, innvandringskategori og kjønn*. [Videregående opplæring og annen videregående utdanning]. <https://www.ssb.no/statbank/table/13159/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023f). *Tabell 09382: Elever, lærlinger og lærekandidater 16-18 år i videregående opplæring (prosent), etter innvandringskategori, kjønn og år*. [Videregående opplæring og annen videregående utdanning]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09382/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023g). *Tabell 12969: Gjennomføring i videregående opplæring, etter fullføringsgrad, todelt utdanningsprogram, kjønn og innvandringskategori*. [Gjennomføring i videregående opplæring]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12969/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023h). *Tabell 07960: Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet, i prosent av registrert årskull. Innvandringskategori, utvalgte aldersgrupper og landsdel*. [Studenter i universitets- og høyskoleutdanning]. <https://www.ssb.no/statbank/table/07960/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023i). *13461: Gjennomføring for nye studenter på 3-årige bachelorutdanninger, etter kjønn og innvandringskategori*. [Gjennomføring ved universiteter og høyskoler]. <https://www.ssb.no/statbank/table/13461/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023j). *13463: Gjennomføring for nye studenter på utvalgte 1½- og 2-årige masterutdanninger, etter kjønn og innvandringskategori*. [Gjennomføring ved universiteter og høyskoler]. <https://www.ssb.no/statbank/table/13463/>

- Steinkellner, A. (2023). *Krigen i Ukraina ga historisk innvandrervekst*. [Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre]. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre/artikler/krig-ga-innvandringsvekst>
- Steinkellner, A., Krokedal, L. & Andersen, E. (2023). *Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrerne-og-deres-barn--en-mangfoldig-gruppe>
- Thorshaug, K., Svendsen, S. (2014) *Helhetlig oppfølging. Nyankomne elever med lite skolebakgrunn fra opprinnelseslandet og deres opplærings situasjon*. NTNU Samfunnsforskning AS. <https://samforsk.no/uploads/files/Publikasjoner/Helhetlig-oppfolging-WEB.pdf>

Introduksjonsordningen

4. Introduksjonsordningen i endring

Introduksjonsordningen, som ble innført i 2004, omfatter både introduksjonsprogrammet og introduksjonsstøtten. Da den nye integreringsloven kom i 2021 fikk vi en rekke endringer i programmet, med en målsetting om tidlig integrering av de nyankomne flyktingene via gode språkkunnskaper og formelle kvalifikasjoner.

Antallet deltakere i introduksjonsprogrammet har variert mye over tid, og i 2022 var det nær 18 000 deltakere. Utover i 2022 begynte de ukrainske flyktingene å gjøre seg gjeldende, og i 2023 er det forventet et langt høyere deltakerantall. Dette vil sette press på så vel mottaksapparatet ute i kommunene som den videre oppfølging av flyktingene med blant annet norskopplæring og introduksjonsprogram.

Harald Lunde

4.1. Fra introduksjonsloven til integreringsloven

Integreringspolitikken er i stadig utvikling, og i 2021 ble introduksjonsloven erstattet av den nye integreringsloven. Det nye lovverket medfører en rekke endringer, som blant annet skal bidra til at innvandrere får gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsliv, formelle kvalifikasjoner og en varig tilknytning til arbeidslivet (Integreringsloven, 2020, §1). For personer som fikk oppholdstillatelse før 1. januar 2021 gjelder fremdeles den gamle introduksjonsloven.

For flyktinger som kom til Norge etter 1. januar 2021 vil lengden på introduksjonsprogrammet kunne variere fra tre måneder til tre år, med mulighet for forlengelse avhengig av utdanningsnivå, alder og sluttmaal. Flyktinger som ikke har videregående skole eller høyere utdanning fra hjemlandet, får lengre tid i programmet enn de som allerede har slik utdanning. Noen har behov for korte arbeidsrettede løp og skal raskt ut i jobb, og alle flyktinger skal tidlig få kartlagt sin kompetanse og få karriereveiledning. De skal også inngå en såkalt integreringskontrakt med sin nye hjemkommune. Nytt er også at den enkelte skal oppnå et individuelt bestemt nivå i norsk, dette omtales som deltakerens norskmål.

Introduksjonsordningen

Gjennom introduksjonsloven ble introduksjonsprogram og -stønad til nyankomne innvandrere innført som obligatorisk ordning for kommunene fra og med 1. september 2004.⁸ Før introduksjonsordningen ble gjort obligatorisk, hadde et økende antall kommuner ulike former for integreringstiltak som prøveordninger. Alle kommuner som bosetter flyktninger, har nå plikt til å tilby introduksjonsprogram.

Introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere er et integreringspolitisk tiltak som alle norske kommuner har plikt til å tilby nyankomne flyktninger og deres familiegjenforente i henhold til integreringsloven (lov av 11. juni 2020 nr. 127). For de som ble bosatt før 1. januar 2021 er det fremdeles introduksjonsloven (lov av 4. juli 2003 nr. 80) som gjelder.

Den nye integreringsloven skiller seg fra introduksjonsloven på en rekke områder. Her justeres blant annet varigheten i programmet, slik at deltakere nå både kan få kortere og vesentlig lengre integreringsløp enn tidligere.

Formålet med integreringsloven er «at innvandrere skal tidlig integreres i det norske samfunnet og bli økonomisk selvstendige». Loven skal bidra til at innvandrere får gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsnivå, formelle kvalifikasjoner og en varig tilknytning til arbeidslivet.

Målgruppen er personer mellom 18 og 55 år som:

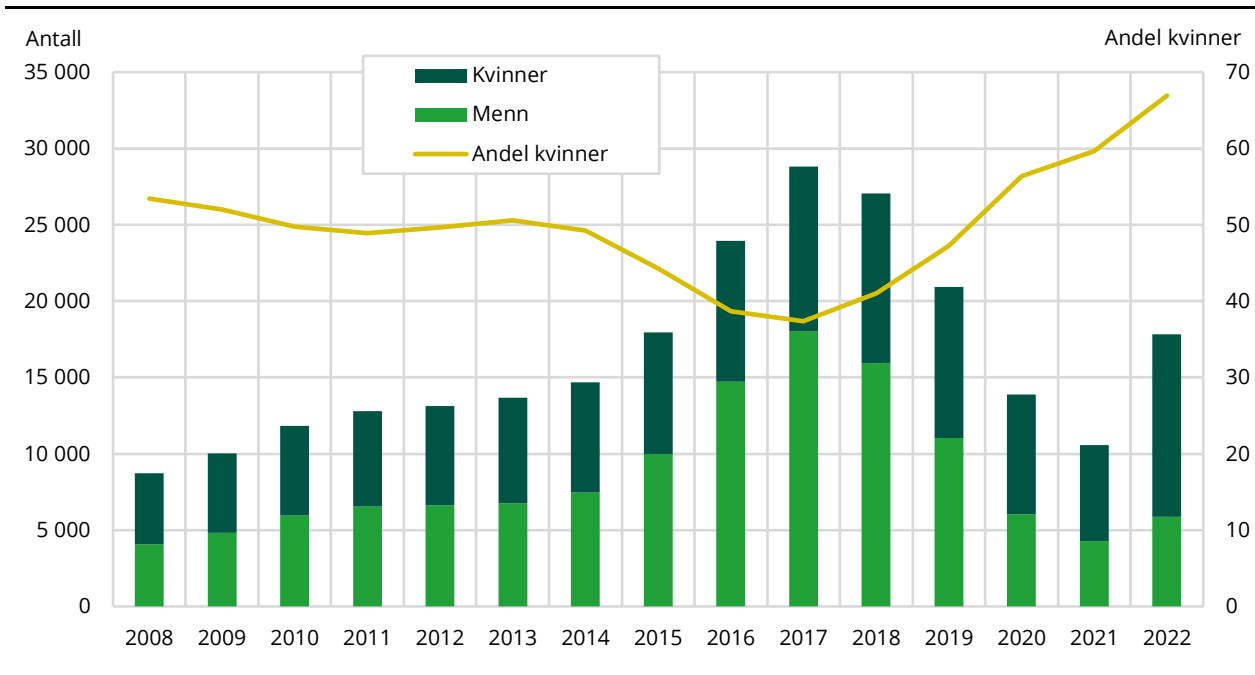
- Har fått asyl og dermed status som flyktninger
- Er overføringsflyktninger
- Har fått opphold på humanitært grunnlag etter en søknad om asyl
- Er familiegjenforente til de gruppene som er nevnt over
- Er personer som etter samlivsbrudd har fått oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag på grunn av mishandling

Statistisk sentralbyrå (SSB) har laget statistikk om deltakere og tidligere deltakere i introduksjonsordningen siden 2005, og om deltakelse i opplæring i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere i henhold til introduksjonsloven siden 2014. I tillegg har SSB siden 2007 utarbeidet rapporter i serien «Monitor for tidligere deltakere i introduksjonsordningen» der vi over tid følger deltakerne som har avsluttet introduksjonsprogrammet, og analyserer tilknytning til arbeidsmarkedet, utdanning og inntektssituasjon i årene etter programslett. Så langt er det publisert 11 rapporter i denne serien, og den tolvte er planlagt høsten 2024.

4.2. Årlig deltakelse i introduksjonsordningen 2008-2022

Figur 4.1 viser at de årlige deltakerkullene i introduksjonsprogrammet fra 2008 til og med 2022. Introduksjonsprogrammet hadde lenge en jevn deltakelse av kvinner og menn. Menn kommer ofte først til Norge som asylsøkere, mens mange kvinner kommer etter som familiegjenforente (Dzamarija & Sandnes, 2016 og Enes, 2016). Dette er normalt effekter som utligner hverandre over tid, men de store kullene fra Syria med kraftig overvekt av menn i perioden 2016-2019 førte til at kvinneandelen i programmet gikk ganske mye ned. Fra 2020 er det imidlertid et flertall av kvinner igjen, blant annet grunnet overvekt av kvinner fra land som Eritrea, Etiopia og Syria. Her kommer nå kvinner som familiegjenforening etter at mennene tidligere har kommet som flyktninger. I 2022 er det Ukraina som dominerer, med en kvinneandel på nær 8 av 10 blant deltakerne i ordningen.

⁸ Introduksjonsloven trådte i kraft 1. september 2003. I det første året var dette en frivillig ordning for kommunene.

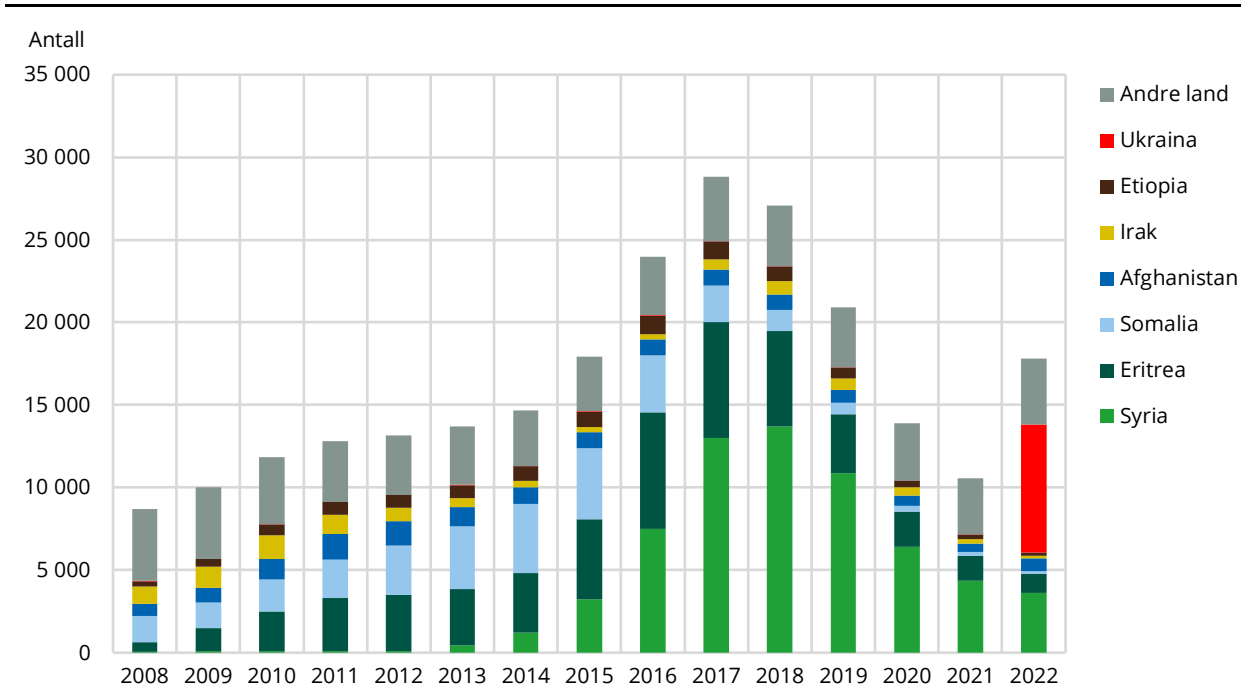
Figur 4.1 Deltakere i introduksjonsprogrammet 2008-2022 etter kjønn. Antall og andel i prosent

Kilde: Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, SSB

4.3. Mange ukrainere deltok i introduksjonsprogrammet i 2022

Deltakerne i introduksjonsprogrammet vil til enhver tid være satt sammen av personer fra forskjellige land, avhengig av flyktningestrømmer som følger av kriger og konflikter i ulike deler av verden.

Etter Russlands invasjon av Ukraina februar 2022, har et svært stort antall ukrainere søkt tilflukt i Norge. Disse har fått midlertidig kollektiv beskyttelse, og i alt 29 300 ukrainske flyktninger var registrert bosatt ved inngangen til 2023, viser tall fra statistikken om personer med flyktningbakgrunn (Statistisk sentralbyrå, 2023). Utover i andre halvdel av 2022 begynner vi i større og større grad å se resultatet av flyktningestrømmen fra Ukraina, også når det gjelder antall deltakere i introduksjonsprogrammet. Av de nær 18 000 deltakerne i løpet av 2022 var om lag 7 800, eller bortimot 45 prosent fra Ukraina.

Figur 4.2 Deltakere i introduksjonsprogrammet 2008-2022 landbakgrunn og år. Antall

Kilde: Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, SSB

Av de i alt 280 000 personene med flyktningbakgrunn som var bosatt i Norge ved inngangen til 2023, er det totalt sett de som har landbakgrunn fra Syria som utgjør den største gruppen, med vel 34 600 personer. Personer fra Syria har dominert flyktningestrømmen til Norge fra 2015 til Ukraina-krigen startet, og dette har også blitt gjenspeilet i de årlige deltakerantallene i introduksjonsordningen. De er største deltakergruppen i løpet årene etter at introduksjonsordningen startet (se figur 4.2), og utgjør 30 prosent av alle deltakerne disse årene. Spesielt stor andel syrere var det i introduksjonsprogrammet i årene 2017-2021, der de utgjorde om lag halvparten av alle deltakerne i programmet.

Flyktninger med bakgrunn fra Eritrea og Somalia er to av de store flyktninggruppene i Norge, og ved starten av 2023 var det bosatt om lag 26 500 somaliere og 24 000 eritreere i landet. Eritreere flykter fra et regime som gjør det svært vanskelig for dem å returnere til hjemlandet, og blant asylsøkere er det høy innvilgelsesprosent for eritreere (Østby, 2016). De har utgjort en økende andel av deltakerne i introduksjonsordningen siden 2009, og i alle årene fram til og med 2020 har de utgjort mellom 20 og 30 prosent av deltakerne. Flyktninger med bakgrunn fra Somalia har vært med på å dominere deltakerkullene siden oppstarten i 2004, og i årene fram til og med 2015 utgjorde somaliene hele 25-30 prosent av deltakerne. I de siste årene er det mye færre somaliere som har fått komme til Norge, og dermed blir det også stadig færre somaliske deltakere i programmet (150 i 2022).

Personer med bakgrunn fra Afghanistan har i flere perioder utgjort store andeler av deltakerne i introduksjonsordningen, blant annet mellom 2010 og 2013. Mange som har kommet til Norge fra Afghanistan disse årene, er gutter som har ankommet som enslige mindreårige flyktninger. Så lenge de er under 18 år, omfattes de ikke av introduksjonsloven, men blir som regel tilbudt annen type skolegang.

For 15 år siden var det mange deltakere i introduksjonsprogrammet fra land som Myanmar, Irak, Iran, Palestina og Russland (flyktninger fra Tsjetsjenia), men personer fra disse landene har det vært klart færre av i programmet i de senere årene.

4.4. Flest unge, men alderen øker

Det er personer mellom 18 og 55 år som har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogrammet, men kommunen kan tilby introduksjonsprogram til innvandrere over 55 år som har bodd i kommunen i mindre enn to år. Deltakerne i programmet er relativt unge, og andelen som var 35 eller yngre lå helt fram til 2018 på over 70 prosent. Kjønnsmessig har det heller ikke vært store aldersforskjeller. Etter at de store deltakerkullene fra Syria begynte å komme, har imidlertid gjennomsnittsalderen økt noe, og i 2021 var andelen i de yngste aldersgruppene sunket til 60 prosent. I 2022 fikk vi effekten av Ukraina-flyktingene, og da har både andel kvinner (figur 4.1) og gjennomsnittsalder økt ytterligere. Andelen som var 25 år eller yngre var for første gang i programmets historie under 20 prosent, og halvparten av deltakerne var eldre enn 35 år. I tillegg er det kommet til en del eldre personer over 55 år, slik at en såpass stor andel som 3 prosent er over rett- og pliktalderen i ordningen.

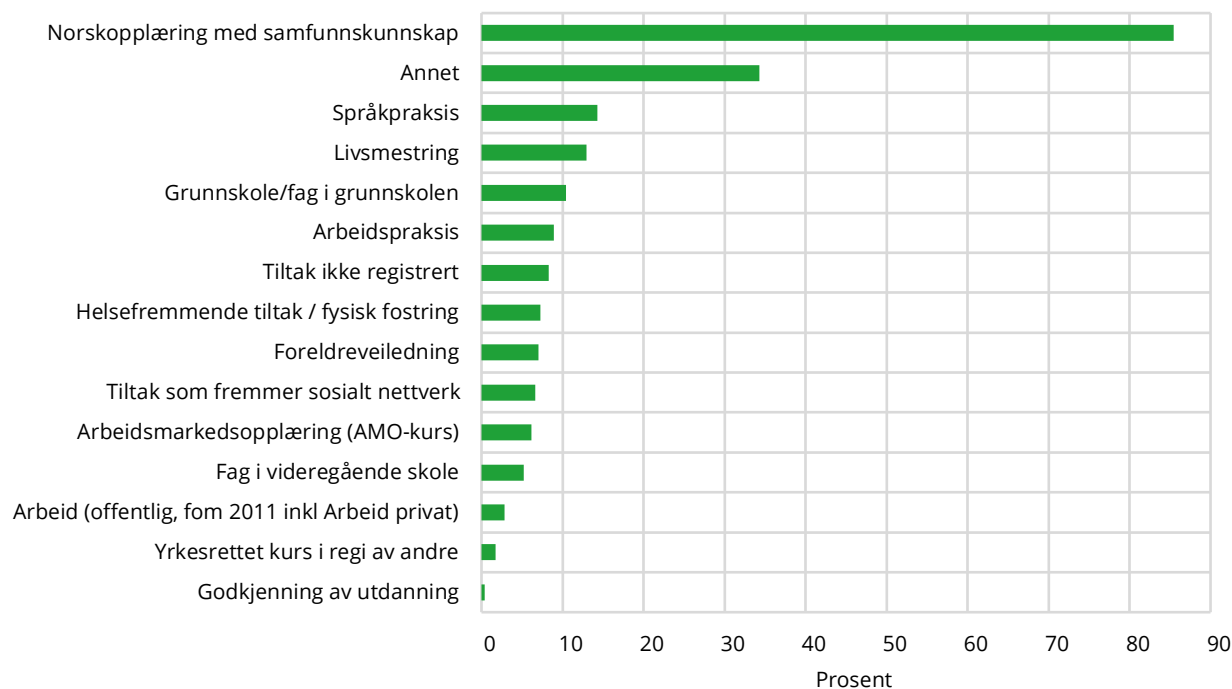
4.5. Tiltakene i programmet har endret seg over tid

Tiltakene i introduksjonsprogrammet har blitt justert flere ganger siden oppstarten i 2004, og med innføringen av integreringsloven kom også en rekke nye endringer i programinnholdet. Noe av målsettingen er å gjøre introduksjonsprogrammet mer målrettet, og det benyttes standardiserte elementer som kan settes sammen til et helhetlig program tilpasset den enkeltes behov. I henhold til det nye lovverket med forskrifter skal introduksjonsprogrammet ha et obligatorisk innhold som består av opplæring i norsk og samfunnskunnskap og arbeids- eller utdanningsrettede elementer. For personer med kollektiv beskyttelse skal introduksjonsprogrammet minst ha et arbeids- og utdanningsrettet innhold og et språktilbud. Etter integreringsloven er livsmestring i et nytt land obligatorisk for alle, og foreldreveiledning obligatorisk for deltakere som har eller får barn.

Det er også innført rett og plikt til kompetansekartlegging og karriereveiledning før oppstart av introduksjonsprogrammet, bedre individuell tilpasning og ulik lengde på introduksjonsprogrammet avhengig av tidligere utdanning og kompetanse, fra minst tre måneder og opptil fire år.

Hensikten med disse endringene er raskere integrering av flyktinger i det norske samfunnet, varig tilknytning til arbeidslivet samt økonomisk selvstendighet.

Figur 4.3 illustrerer deltakelsen i de ulike tiltakene i introduksjonsprogrammet i 2022. En del av tiltakene er nye i henhold til integreringsloven, mens deltakere som begynte før 2021 har hjemmel i den gamle introduksjonsloven. Introduksjonsdeltakere med hjemmel i integreringsloven deltok hovedsakelig i tiltakene opplæring i norsk og samfunnskunnskap, andre integreringstiltak, og deltok i mindre grad i arbeidsrettede og utdanningsrettede tiltak.

Figur 4.3 Deltakere i introduksjonsprogrammet 2022 etter tiltaksgruppe. Andel i prosent

Kilde: Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, SSB

Totalt sett hadde nær ni av ti deltakere gjennomført norskopplæring med samfunnskunnskap, mens om lag tre av ti deltok i andre integreringstiltak, som blant annet omfatter tiltak i regi av frivillig sektor, norsktrening, helsefremmende tiltak, personlig økonomi, tilbud i omsorgspermisjon og digital kompetanse. Såpass mange som 8 prosent er oppført uten tiltak i introduksjonsprogrammet, noe som kan forklares med at kommunene gjennomfører kartlegging, veiledning og etableringsaktiviteter for nye personer i program før deltakerne starter i tiltak eller manglende registrering av tiltak.

4.6. Seks av ti i arbeid eller utdanning året etter

I rapportserien «Monitor for introduksjonsordningen» har SSB fulgt alle avgangskohorter med tidligere deltakere fra og med 2005 til og med 2019, og resultater herfra viser at i gjennomsnitt om lag 60 prosent av de tidligere deltakerne blir sysselsatt eller tar utdanning ett år etter programslutt. Dette betyr at den politisk uttrykte målsettingen at 70 prosent av tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet skal være i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program ikke oppfylles for noen av avgangskohortene.

Lunde (2022) viser at selv når vi følger kohortene helt opp til 15 år etter programslutt er det ingen som når opp i en andel arbeidsmarkedstilknyttede på mer enn 66-67 prosent. De aller fleste avgangskohorter følger det samme mønsteret, der andelen i arbeid eller utdanning starter på omkring 60 prosent året etter programslutt. Deretter øker andelen til omkring om lag 65 prosent etter 4-6 år, før den faller ned mot 60 prosent igjen 8-12 år etter avsluttet program. Hovedårsaken til denne utviklingen er at andel under utdanning etter hvert reduseres, samtidig som dette ikke fullt ut kompenseres av økt andel sysselsatte. For de eldste kohortene har det også etter hvert gått så lang tid at enkelte av de tidligere deltakerne har nådd pensjonsalderen.

Tabell 4.1 Tidligere deltakere i introduksjonsordningen 2005-2019. Andel i arbeid eller utdanning 2010-2020 etter avgangskohort. Andel i prosent

Avgangskohorter	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2005-kohort	60	61	61	59	57	56	55	55	55	54	51
2006-kohort	63	64	63	62	62	59	60	60	59	58	56
2007-kohort	64	63	63	63	61	59	60	58	59	59	57
2008-kohort	62	64	65	63	62	62	61	60	61	60	58
2009-kohort	60	63	63	63	61	59	60	60	62	61	59
2010-kohort		61	63	62	62	60	60	62	61	61	58
2011-kohort			63	64	64	64	64	64	64	64	61
2012-kohort				62	64	64	66	66	66	66	64
2013-kohort					62	64	66	67	67	66	63
2014-kohort						58	62	64	65	65	61
2015-kohort							61	65	66	67	61
2016-kohort								62	65	65	62
2017-kohort									64	66	65
2018-kohort										66	66
2019-kohort											62

Kilde: Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, SSB

Hvor blir det så av de som ikke går ut i arbeid eller utdanning? De aller fleste havner i kategorien «Annen status», som er en samlebetegnelse for den svakeste graden av tilknytning til arbeidsmarkedet. Dette er blant annet personer med nedsatt arbeidsevne som er på tiltak i regi av NAV, langtidssykemeldte og mottakere av økonomisk sosialhjelp. Svært mange i denne kategorien mottar uførepensjon, og dette er en økende gruppe over tid.

En siste gruppe er kategorien «Ukjent», som er personer vi ikke vet hvordan forsørger seg. Dette kan blant annet være støtteordninger som er registrert på en annen i husholdningen, eller ordninger som ikke er inkludert i datagrunnlaget. En del vi trolig også være forsørget av familien som hjemmeværende, og ofte er dette kvinner.

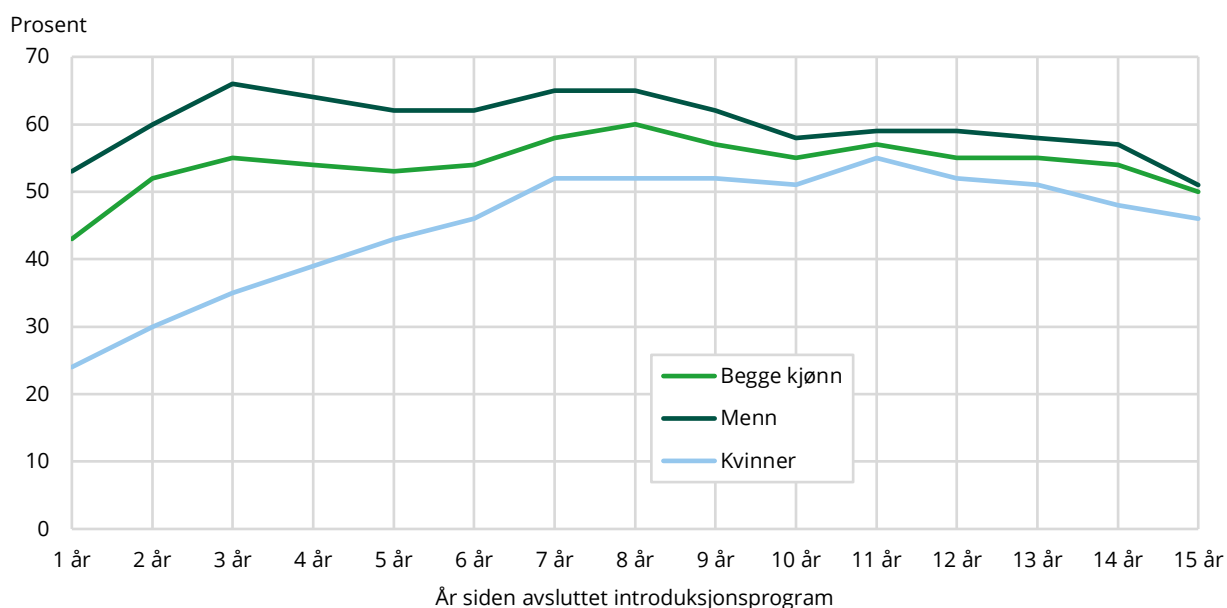
Foreløpig har ikke SSB resultater på arbeidsmarkedet for personer som har gjennomført introduksjonsprogrammet i henhold til integreringsloven, dette vil ikke bli klart før mot slutten av 2023. SSB publiserer imidlertid månedlig arbeidsmarkedsstatistikk over ukrainere på arbeidsmarkedet (Statistisk sentralbyrå, 2023). I tillegg ble det sommeren 2023 nedsatt en «Hurtigarbeidende gruppe om tiltak for økt arbeidsmarkedsintegrering blant fordrevne fra Ukraina», og tall herfra peker i retning av at det er relativt få ukrainere i denne gruppen som foreløpig er registrert som sysselsatte i juni 2023 (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2023).

4.7. Kvinnene innhenter nesten mennene over tid

Forskjellene mellom menn og kvinner i status på arbeidsmarkedet ett år etter avsluttet introduksjonsprogram er forholdsvis store. Hvis vi sammenlikner alle avgangskohorter siden 2005, er omtrent halvparten av mennene, men helt ned mot 25 prosent av kvinnene sysselsatt ett år etter avsluttet program. Forklaringen til dette er sammensatt, og blant annet er det en større andel kvinner som tar utdanning istedenfor å gå rett i jobb etter introduksjonsprogrammet. I tillegg er det naturlig nok en større andel kvinner som er hjemme med barn i denne aldersgruppen (SSB, 2022).

Etter hvert som årene går etter programslutt, skjer det i imidlertid en klar tilnærming i kvinners og menns sysselsetting. Figur 4.4 viser at i 2020 var sysselsettingsforskjellen mellom kvinner og menn er langt mindre blant dem som avsluttet 15 år før (5 prosentpoeng), sammenliknet med dem som avsluttet for ett år før (29 prosentpoeng).

Figur 4.4 Andel sysselsatte november 2020, etter antall år siden avsluttet introduksjonsprogram og kjønn. Personer som avsluttet introduksjonsprogrammet i perioden 2005-2019. Prosent

Kilde: System for persondata og KOSTRA, Statistisk sentralbyrå.

Blant mannlige deltakere er andelen sysselsatte på sitt høyeste med 66 prosent for dem som avsluttet programmet i 3 år før måletidspunktet, før andelen deretter reduseres til 51 prosent for dem som avsluttet for 15 år siden i 2005. For kvinner er utviklingen noe annerledes, og andelen sysselsatte øker for hver kohort helt tilbake til de som avsluttet 11 år før (55 prosent), og deretter til 46 prosent for kvinnene som avsluttet 15 år før (dvs. i 2005).

4.8. Store forskjeller etter landbakgrunn

Landbakgrunn er av stor betydning for andel i arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram (Lunde 2022). Flyktninger har kommet til Norge i ulike perioder, og deltakerne i introduksjonsprogrammet vil til enhver tid være satt sammen av personer fra forskjellige land, avhengig av hvem som har fått innvilget opphold de foregående årene. På denne måten vil det også være forskjeller i gjennomsnittlig botid mellom de ulike landbakgrunnene.

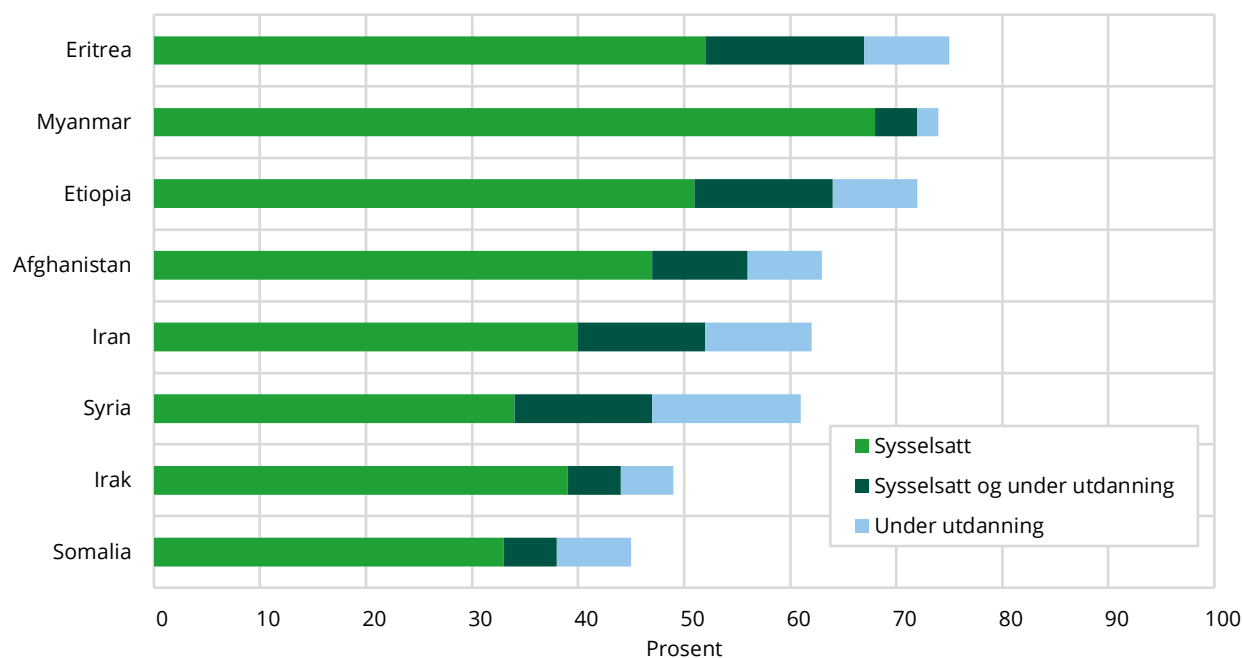
Botid har vist seg å ha stor betydning for flyktningers sysselsettingsnivå, men samtidig gir ikke lengre botid nødvendigvis samme effekt på sysselsettingen for alle land. Blant flyktninger med like lang botid kan det være store forskjeller i sysselsettingen mellom de ulike nasjonalitetene (Olsen 2023).

Blant landene med flest tidligere deltakere i introduksjonsordningen finner vi størst andel i arbeid eller utdanning for personer fra Eritrea, Myanmar og Etiopia med mellom 70 og 80 prosent. Dette er land med relativt lang gjennomsnittlig botid i Norge, og personer herfra har hatt lang tid til å tilpasse seg arbeidsmarkedet. Fra disse landene er det hovedsakelig sysselsetting som trekker andelen opp, men spesielt fra Eritrea og Etiopia er det også en del som fremdeles er i utdanning, eller at de kombinerer arbeid og utdanning.

Lavest andel i arbeid og utdanning finner vi blant tidligere deltakere fra Somalia og Irak, med henholdsvis 45 og 49 prosent. Dette til tross for at disse gruppene har lengre gjennomsnittlig botid enn flere av landene med større overgang til arbeid og utdanning.

Generelt varierer måloppnåelsen etter landbakgrunn mer for kvinner enn for menn, og for land som Afghanistan og spesielt Somalia er det stor forskjell mellom andel kvinner og andel menn som er i arbeid eller utdanning. Når det gjelder Eritrea og Etiopia, derimot, er måloppnåelsen høy for begge kjønn.

Figur 4.5 Arbeidsmarkedsstatus 2020 etter landbakgrunn. Personer som avsluttet introduksjonsprogrammet i perioden 2005-2019. Prosent

Kilde: System for persondata og KOSTRA, Statistisk sentralbyrå.

Hva er årsaken til at landbakgrunn har så mye å si for måloppnåelse for de tidligere deltakerne i introduksjonsprogrammet? Forhold som språkferdigheter, antall barn, kulturell bakgrunn samt forskjeller i grunnleggende oppfatninger om arbeidsdeling mellom kjønnene vil kunne ha betydning (Blom & Enes, 2015). De enkelte nasjonalitetene kan også ha ulike arbeidserfaringer fra hjemlandet og forskjeller i utdanning som ikke fanges opp av utdanningsstatistikken. Dette er forhold som kan påvirke måloppnåelsen etter avsluttet introduksjonsprogram.

4.9. Størst andel sysselsatte i Nord-Norge

Det er forholdsvis klare geografiske forskjeller i andel i arbeid eller utdanning. Flyktninger som kommer til Norge og får oppholdstillatelse bosettes med offentlig hjelp i en av landets kommuner. Det ligger en rekke føringer til grunn for hvordan flyktningene skal bosettes, og det er ikke helt tilfeldig hvilke flyktninger som plasseres hvor. Blant de tidligere deltakerne i introduksjonsordningen var det i 2020 klart flest bosatte i Viken og Oslo. Dette er til dels et resultat av at relativt mange har flyttet til disse to fylkene etter endt introduksjonsprogram, i tillegg til at mange bodde der under selve deltakelsen. Av de samlet sett om lag 58 000 tidligere deltakerne, har om lag 18 prosent hatt Viken som bosted under deltakelsen, mens hele 25 prosent bor i dette fylket i 2020. Tilsvarende for Oslo er det en dobling i andel bosatte fra 8 prosent under deltakelse til 16 prosent i 2020.

Blant alle tidligere deltakere i introduksjonsordningen finner vi i 2020 størst andel aktive i Troms og Finnmark (74 prosent), Møre og Romsdal (71 prosent) og Nordland (71 prosent). Dårligst ut kommer Oslo (53 prosent), Vestfold og Telemark (60 prosent) og Viken (60 prosent). Over tid kan sekundærflyttinger være en faktor som påvirker de regionale sysselsettingsandelene i perioden, ved at det er en tendens til tilflytning til sentrale områder av landet etter programslutt (Lunde 2022).

Tabell 4.2 Aktivitetsstatus etter fylke. Personer som avsluttet introduksjonsprogrammet i perioden 2005-2019. Per november 2020. Antall og prosent

	Antall	Aktive (sysselsatt og/eller under utdanning)	Sysselsatt	Sysselsatt og under utdanning	Under utdanning	Registrert ledig/ på tiltak	Annet	Ukjent status
Hele landet	58 487	62	43	10	9	10	20	8
Troms og Finnmark	2 264	74	55	13	6	6	13	7
Møre og Romsdal	2 144	71	47	13	11	10	12	7
Nordland	2 408	71	50	13	7	7	13	9
Trøndelag	5 026	66	43	13	9	7	19	8
Rogaland	4 523	65	43	12	10	8	20	7
Innlandet	3 440	64	44	11	9	10	19	8
Agder	4 293	62	39	11	12	8	22	7
Vestland	6 034	62	42	12	9	9	19	9
Viken	14 638	60	46	7	6	11	21	8
Vestfold og Telemark	4 595	60	39	10	11	10	20	9
Oslo	9 109	53	37	8	8	12	25	9

Kilde: Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere og SPF, Statistisk sentralbyrå.

Det kan være ulike motiver for hvorfor noen flyktninger velger å flytte bort fra bosettingskommunen. En årsak kan være økonomiske forhold som for eksempel at arbeidsmarkedet er bedre dit en flytter. Det kan dermed tenkes at det er de som har vanskeligst for å få seg jobb i bosettingskommunen som flytter til andre deler av landet. En annen årsak kan være sosiale forhold som for eksempel at en har slekt eller bekjentskaper i en annen kommune som trekker en mot det samme området (Strøm, Kirkeberg og Epland 2020).

4.10. 6 av 10 kvinner jobber i salgs- og serviceyrker

Yrkesfordelingen blant personer som har blitt sysselsatt etter avsluttet introduksjonsprogram er relativt forskjellig fra den vi finner i befolkningen i alderen mellom 20 og 66 år. Blant de tidligere deltakerne er det bare en av ti som jobber i lederyrker og yrker som krever høyere utdanning, mens det til sammenlikning er om lag halvparten som jobber i slike yrker i befolkningen.

Det er noen kjønnsforskjeller blant de tidligere deltakerne, og for kvinner er det en klart størst andel som jobber i salgs- og serviceyrker med 60 prosent, og renholdere med 20 prosent. Mannlige deltakere er fordelt mellom salgs- og serviceyrker (30 prosent), operatører/sjåfører (25 prosent) og renholdere (20 prosent).

Tidligere undersøkelser viser at innvandrere oftere enn befolkningen ellers er overkvalifisert til jobben sin (Villund 2014). Også tidligere deltakere med utdanning på høgskole- eller universitetsnivå jobber i liten grad i yrker som faktisk er i samsvar med utdanningsnivået (Lunde og Lysen 2019).

Blant tidligere deltakere med utdanning på høgskole- eller universitetsnivå var det i 2020 om lag 20 prosent av mennene og 30 prosent av kvinnene som hadde yrker som samsvarte med utdanningsnivået. Til sammenlikning var andelen langt høyere i befolkningen med om lag 75 prosent blant både kvinner og menn. Imidlertid øker andelen som innehar jobber/yrker i samsvar med utdanningsnivået etter hvert som tiden går etter avsluttet introduksjonsprogram. Ett til tre år etter avsluttet introduksjonsprogram var det 11 prosent av mennene og 13 prosent av kvinnene med høgskoleutdanning som jobbet i lederyrker eller yrker med krav til høgskoleutdanning. Ser vi på personer som avsluttet for 10 år siden eller mer, var andelen økt til henholdsvis 37 prosent for menn og 44 prosent for kvinner.

4.11. Andel heltidsansatte øker i årene etter avsluttet program

Blant de tidligere deltakerne i introduksjonsprogrammet er det om lag to av tre menn og en av tre kvinner som er ansatt i heltidsstillinger. Dette er langt lavere enn i befolkningen ellers, hvor om lag åtte av ti menn og to av tre kvinner jobber heltid. Samtidig er det en klar tendens til at heltidsandelen øker med tiden etter avsluttet introduksjonsprogram. Andel kvinner som arbeider heltid øker fra 25 prosent 1-3 år etter programslutt, til 48 prosent for dem som avsluttet for 10 år siden eller mer. For menn er den tilsvarende økningen fra 54 prosent til 78 prosent.

Også etter landbakgrunn er det store forskjeller i andel som jobber heltid. 1-3 år etter avsluttet introduksjonsprogram er det størst heltidsandel blant lønnstakerne fra Syria med vel 60 prosent, og minst blant dem fra Kongo og Afghanistan med så vidt over 40 prosent. For dem med 10 år eller mer siden de avsluttet introduksjonsprogrammet, er det mindre forskjeller etter landbakgrunn. Blant lønnstakere fra Sudan, Afghanistan og Etiopia er det opp mot 80 prosent som er heltidsansatte, mens lavest andel finner vi blant lønnstakere med bakgrunn fra Kongo og Somalia med om lag 70 prosent.

4.12. Norskopplæring

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap er blant virkemidlene som skal bidra til å nå den politiske målsettingen om raskt innpass i arbeidslivet for nyankomne innvandrere (Justis- og beredskapsdepartement, 2016, s. 1).

Med den nye integreringsloven følger en del endringer i opplæringen, blant annet differensiering av programtid og oppnådd sluttmaal i norsk. Det vil ikke lenger være et krav om å fullføre et visst antall timer med opplæring i norsk, men snarere at den enkelte skal oppnå et individuelt bestemt nivå i norsk. Varigheten på opplæringen i norsk og samfunnskunnskap blir mer differensiert avhengig av den enkeltes utdanningsbakgrunn (IMDi, 2021).

Innvandrere som skal lære norsk er en sammensatt gruppe og kan ha svært ulike forutsetninger og motivasjon til å lære et nytt språk. Ved avsluttende prøver i norsk gis det en vurdering av hver av delprøvene i norsk. Den enkelte får ingen samlet vurdering eller «samlekarakter», men flere vurderinger som til sammen utgjør den enkeltes språklige profil. Vurderingssystemet avspeiler at den enkeltes ferdigheter i norsk er sammensatt. En kandidat kan være på ulike nivå i hver av disse ferdighetene. Som vurderingsskala på prøvene i norsk benyttes de språknivåene som beskrives i læreplanen og i rammeverket.

Språkferdighetsnivåer

Det felles europeiske rammeverket for språk: læring, undervisning, vurdering (2011) beskriver språkferdighetene **lytteforståelse, leseforståelse, skriftlig framstilling og muntlig kommunikasjon (snakke, samtale)** på tre overordnede nivåer: elementært (A), selvstendig (B) og avansert nivå (C). I rammeverket betegnes språkbruker på elementært nivå som basisbruker, en språkbruker på selvstendig nivå som en selvstendig bruker og en språkbruker på avansert nivå som en avansert bruker.

Fra 1. januar 2017 må de som søker om permanent oppholdstillatelse dokumentere ferdigheter på minimum nivå A1 i norsk muntlig, bestått prøve i samfunnskunnskap, og ha gjennomført opplæring i norsk og samfunnskunnskap. De som søker om norsk statsborgerskap må dokumentere muntlige ferdigheter på minimum nivå A2. Endringer i statsborgerloven (Prop. 98 L (2019-2020)) innebærer at kravet til ferdigheter i norsk muntlig heves til nivå B1 for søknader som fremmes 1. januar 2022 eller senere. Etter forskrift om opptak til høyere utdanning § 2-2 nr. 5 gir ferdigheter på minimum nivå B2 i alle delferdigheter grunnlag for opptak til høyere utdanning.

Læreplaner i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er forskrifter til integreringsloven. Nye læreplaner fra 1. august 2021 i norsk er delt i to læreplaner: en læreplan for nivå A1 til B2 og en læreplan for nivå C1.

Prøver i norsk på nivå A1 til B2 består av fire delprøver, og en person kan avlegge flere delprøver i løpet av et kalenderår. Det er også mulig å avlegge samme delprøve flere ganger i løpet av året, men det er kun det beste resultatet som tas med i SSBs statistikkgrunnlag. I statistikken fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse dekkes derimot alle avlagte prøver, også prøver som ble avlagt av personer som ikke omfattes av introduksjonsloven/integreringsloven.

For personer med rett og/eller plikt til opplæring innebærer integreringsloven at opplæring i samfunnskunnskap øker fra 50 til 75 timer, fordelt på 3 moduler. Opplæringen i samfunnskunnskap skal gjennomføres på et språk deltakeren forstår. Tilbudet skal gis allerede i mottaksfasen, gjerne før eller samtidig som deltakeren tar norskopplæring. Til prøven i samfunnskunnskap benyttes vurderingen «bestått» eller «ikke bestått».

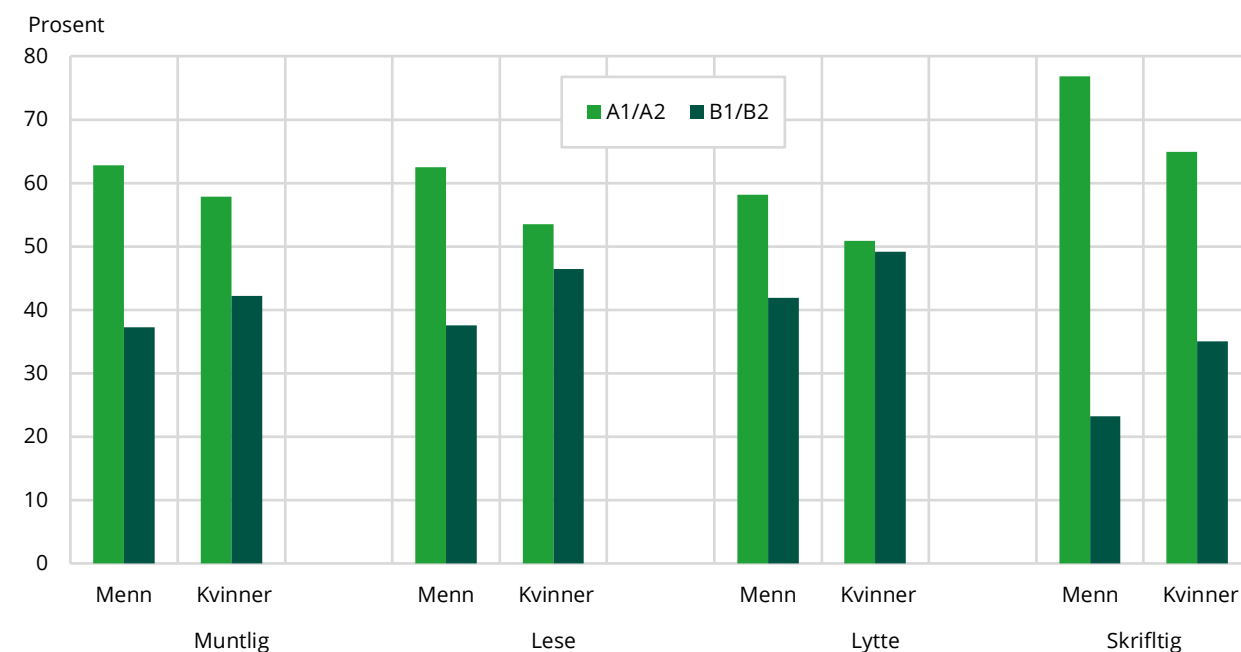
Kilde: Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir).

4.13. Kvinner gjør det bedre enn menn på norskprøven

I Lunde og Lysen (2022) har SSB sett på sammenhengen mellom oppnådd nivå på norskprøven og hvordan deltakerne gjør det på arbeidsmarkedet.

I perioden 2014-2020 ble det avlagt i alt 282 000 delprøver i norsk. Resultater fra delprøvene varierer etter prøvetype, og det later til at å skrive kan være den vanskeligste ferdigheten for innvandrere å tilegne seg. Samtidig gjør kvinner det noe bedre enn menn på alle delprøver. Foreløpig er det nesten ingen som har gjennomført på C-nivå, men på selvstendig nivå (B1 eller B2) er det mellom 5 og 10 prosentpoeng større andel kvinner enn menn på de ulike delprøvene. Felles for begge kjønn er at de laveste andelene som har oppnådd selvstendig nivå er på skriftlig framstilling, med om lag 2 av 10 menn og 1 av 3 kvinner. Dette samsvarer godt med resultater fra LKI-2016 (Vrålstad og Wiggen 2017) der lavest andel av de spurte i undersøkelsen vurderte sine skriveferdigheter som gode.

Om lag 4 av 10 menn oppnådde resultater på selvstendig nivå på lytte- og leseferdigheter og muntlig framstilling, mens tilsvarende for kvinner var mellom fem og seks av ti.

Figur 4.6 Beste oppnådde resultater på norskprøven etter delprøve og kjønn. 2014-2020. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

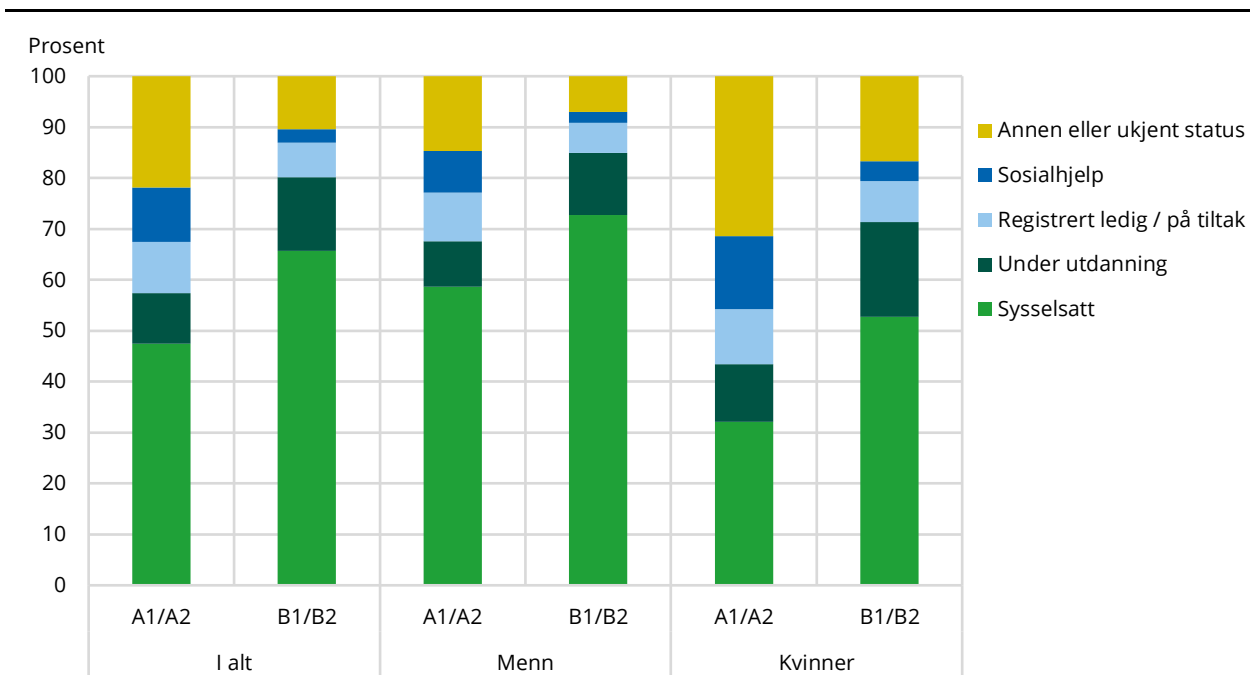
Tall fra LKI-2016 viser også at innvandrerkvinner (59 prosent) i større grad enn menn (46 prosent) vurderer sine norskferdigheter som gode. Hovedårsaken var forskjellene i norskferdighetene blant menn og kvinner fra Polen, i kvinnes favør: 55 prosent av de polske kvinnene vurderer sine norskferdigheter som gode, mot kun 20 av de polske mennene. Ved å utelukke polakkene blir kjønnsforskjellen motsatt: 63 prosent av mennene vurderer sine norskferdigheter som svært eller ganske gode, mot 60 prosent av kvinnene.

4.14. Betyr prøveresultater noe for mulighetene på arbeidsmarkedet?

Er det noen sammenheng mellom oppnådd nivå på norskprøven og graden av deltakelse på arbeidsmarkedet for tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet? Er det slik at de som har gjennomført norskprøven på selvstendig nivå (B1/ B2) klarer seg bedre på arbeidsmarkedet enn de som har gjennomført på basisnivå (A1/ A2)?

Språk og arbeid vurderes som de to viktigste faktorene for vellykket integrering, ifølge «Integreringsbarometeret 2020» (Brekke et al., 2020). Norskferdigheter løftes ofte frem som sentralt for deltakelse i arbeidslivet og samfunnet ellers, og i regjeringens integreringsstrategi 2019-2022 fremgår det at språk er den «viktigste nøkkelen inn i store og små fellesskap i det norske samfunnet» (Kunnskapsdepartementet, 2018). Det å beherske godt norsk er ofte nødvendig for økonomisk, sosial og politisk deltakelse i det norske samfunnet (NOU 2010:07, s. 36). Helt siden 1970-tallet har alle stortingsmeldinger på innvandringsfeltet beskrevet norskopplæring som et helt sentralt integreringstiltak (Andenæs, 2010). Motsatt kan fravær av grunnleggende norskferdigheter være en barriere for deltakelse på arbeidsmarkedet.

Figur 4.7 Arbeidsmarkedsstatus etter beste resultat på norsksprøven, og kjønn. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2005-2018 som har avlagt norsksprøven i perioden 2014-2020. Status per 2019. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Av figur 4.7 ser vi det samme mønsteret for både kvinner og menn, at personer med nivå B1/B2 har en bedre arbeidsmarkedsstatus med større andel i sysselsetting/utdanning enn personer med nivå A1/A2. Samtidig er det en klar tendens til at forskjellene mellom de to nivåene er større blant kvinner enn blant menn. For begge kjønn samlet er andel sysselsatte for B1/B2-gruppen 19 prosentpoeng høyere enn A1/A2-gruppen, for menn 14 prosentpoeng høyere og for kvinner er forskjellen hele 21 prosentpoeng. Blant kvinner som ikke er sysselsatt ser vi at det i A1/A2-gruppen er vesentlig flere i gruppen med ukjent eller annen status (31 prosent), i forhold til B1/B2-gruppen (17 prosent). Det er også en større andel som går på sosialhjelp blant dem på A1/A2-nivå med 14 prosent, mot 4 prosent blant dem på B1/B2-nivå. Kvinnene som ikke er i sysselsetting er i noe større grad under utdanning i B1/B2-gruppen (19 prosent), mot 11 prosent i A1/A2-gruppen.

4.15. Oppsummering

Fra og med 2010 har det vært en nasjonal målsetting at minst 70 prosent skal være i arbeid eller utdanning innen ett år etter endt introduksjonsprogram. Likevel ser vi at ingen av kohortene som avsluttet introduksjonsprogrammet mellom 2005 og 2019 kommer opp i denne andelen, selv opp til 15 år etter programslutt. De tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet er imidlertid en svært sammensatt gruppe. Både individuelle egenskaper hos deltakerne, tiden etter avsluttet program og en rekke andre forhold påvirker deres grad av deltakelse på arbeidsmarkedet. Selv om det i gjennomsnitt ikke er mer enn om lag 6 av 10 av de tidligere deltakerne som er i arbeid eller utdanning året etter avsluttet introduksjonsprogram, er det store forskjeller etter faktorer som kjønn, alder, landbakgrunn og utdanningsbakgrunn.

Botid i kombinasjon med alder er også viktige faktorer. Andel tidligere deltakere i arbeid og utdanning øker de første årene etter avsluttet introduksjonsprogram. Deretter stagnerer veksten, og etter hvert reduseres faktisk andelen som er i arbeid eller utdanning. Hovedårsaken til denne utviklingen er at andel under utdanning etter hvert reduseres, samtidig som dette ikke fullt ut kompenseres av økt andel sysselsatte.

Blant dem som kommer seg ut på arbeidsmarkedet er det en positiv utvikling i form av økende andel i heltidsstilling. Det er også klare forskjeller mellom kvinner og menn ved at det tar lengre tid før kvinner kommer i sysselsetting, men etter hvert som årene går er det en klar tilnærming i andel sysselsatte kvinner og menn.

Det er til dels store forskjeller etter landbakgrunn når det gjelder arbeidsmarkedsstatus i årene etter avsluttet introduksjonsprogram. Forskjellene mellom land er relativt konstante, og det er blant personer med bakgrunn fra Somalia og Irak som i gjennomsnitt har lavest andel i arbeid og utdanning. Best resultater finner vi for tidligere deltakere fra blant annet Myanmar, Eritrea, Etiopia og Kongo.

Gode norskferdigheter ser også ut til å ha positiv innvirkning på arbeidsmarkedssituasjonen. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet som har gjennomført norskprøven på selvstendig nivå (B1/ B2) gjør det jevnt over bedre med klart høyere andeler enn personer som har gjennomført norskprøven på basisnivå (A1/A2). Det er også slik at kvinner får noe bedre effekt av gode norskferdigheter enn menn.

Referanser

- Brekke, J.-P., Fladmoe, A. & Wollebæk, D. (2020). *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge*. Integreringsbarometeret 2020. (Rapport 2020:8). s. 76. ISF.
<https://www.imdi.no/contentassets/549cabe5419b4f7f8d3c38f18bacc06e/integreringsbarometeret-2020.pdf>
- Enes, A. W. (2014): Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007- 2011. Arbeid, utdanning og inntekt. (Rapporter 2014/15). Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/tidligere-deltakere-iintroduksjonsprogrammet-2007-2011>
- Enes, A. W., Kjersti, S. W. (2016): Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2009-2013. Arbeid, utdanning og inntekt. (Rapporter 2016/24). Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/tidligere-deltakere-iintroduksjonsordningen-2009-2013>
- Enes A. W. & Henriksen K. (2012): Monitor for introduksjonsordningen 2011. (Rapporter 2012/1). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201201/rapp_201201.pdf
- Enes A. W. & Kraakenes, K. (2011): Monitor for introduksjonsordningen 2010.(Rapporter 2011/10). Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/04/02/50/rapp_monitor_introduksjon/rapp_201110/
- Henriksen, K. (2008): *Nå vet vi mer om innvandrerne i Norge*. SSB artikkel. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/naa-vet-vi-mer-om-innvandrerne-i-norge>
- Henriksen, K. & Kraakenes, K.: Monitor for introduksjonsordningen 2009. (Rapporter 7/2010). Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/04/02/50/rapp_monitor_introduksjon/rapp_201007/
- IMDi (2021). Ny lov om integrering. <https://www.imdi.no/kvalifisering/regelverk/ny-integreringslov/>
- Integreringsloven (2020). *Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid* (LOV-2020-11-06-127). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-06-127?q=integreringsloven>
- Integreringsforskriften. (2020). *Forskrift til integreringsloven* (FOR-2020-12-15-2912). Lovdata.
<https://lovdata.no/forskrift/2020-12-15-2912/>
- Introduksjonsloven. (2003). *Lov om introduksjon Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere* (LOV-2003-07-04-80). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/2003-07-04-80?q=introduksjonsloven>

- Justis- og beredskapsdepartement. (2016). *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. Rundskriv G-01/2016. <https://www.regjeringen.no/contentassets/4b44b3ea29554b4aa1e9169829b75b78/g-01-2016.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). *Høringsnotat om endringer i forskrift om avsluttende prøver*. https://www.regjeringen.no/contentassets/7a94371d0f8d4816a77d083e2a4b6bec/horingsnotat_endringer-forskrift-avsluttende-prover.pdf
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2016). *Rundskriv til introduksjonsloven*. G-01/2016. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/g012016/id2511944/>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019 – 2022*. Strategi. <https://www.regjeringen.no/contentassets/710bc325b9fb4b85b29d0c01b6b6d8f1/regjeringens-integreringsstrategi-20192022.pdf>
- Lunde, H. (2022). *Tidligere deltakere i introduksjonsordningen 2005-2019*. (Rapport 2022/52). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/artikler/tidligere-deltakere-i-introduksjonsordningen-2005-2019>
- Lunde, H. & Lysen, J. (2018). *Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2011-2015*. (Rapporter 2018/38). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-ogpublikasjoner/tidligere-deltakere-i-introduksjonsordningen-2011-2015>
- Lunde, H. & Lysen, J. (2019). *Tidligere deltakere i introduksjonsordningen 2013-2017*. (Rapport 2019/38). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/tidligere-deltakere-i-introduksjonsordningen-2005-2016>
- Lunde, H. & Lysen, J. (2020). *Tidligere deltakere i introduksjonsordningen 2005-2016*. (Rapport 2020/39). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/tidligere-deltakere-i-introduksjonsordningen-2013-2017>
- Lunde, H. & Lysen, J. (2022). *Norskprøveresultater og arbeidsmarkedsstatus*. (Rapport 2022/7). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/artikler/norskproveresultater-og-arbeidsmarkedsstatus>
- Mathisen, B. (2008): *Monitor for introduksjonsordningen 2008*. (Rapporter 2008/52). Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/04/02/50/rapp_monitor_introduksjon/rapp_200852/
- Mathisen, B. (2007): *Monitor for introduksjonsordningen 2007*. (Rapporter 2007/43). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/monitor-for-introduksjonsordningen-2007>
- NOU 2010:07. (2010). *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/4009862aba8641f2ba6c410a93446d29/no/pdfs/ou201020100007000dddpdfs.pdf>
- Olsen, B. (2023). *Flyktninger i og utenfor arbeidsmarkedet 2021*. (Rapport 2023/10). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/flyktninger-i-og-utenfor-arbeidsmarkedet-2020>
- Olsen, B. & Askvik, T. (2021): *Flyktninger i og utenfor og arbeidsmarkedet 4. kvartal 2019*. (Rapporter 2022/12). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flyktninger-i-ogutenfor-arbeidsmarkedet-2019>
- Statistisk sentralbyrå. (2023). *Hvor mange ukrainere jobber i Norge?* <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/antall-arbeidsforhold-og-lonn/artikler/hvor-mange-ukrainere-jobber-i-norge>

- Statistisk sentralbyrå. (2022). Flere kvinner og menn i arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram.
<https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/statistikk/introduksjonsordningen-for-nyankomne-innvandrere/artikler/flere-kvinner-og-menn-i-arbeid-eller-utdanning-etter-endt-introduksjonsprogram>
- Villund, O. (2014). Overkvalifisering blant innvandrere 2007-2012. (Rapport 2014/28). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artiklerog-publikasjoner/overkvalifisering-blant-innvandrere-2007-2012>
- Vrålstad, S. og Stabell Wiggen, K. (red.) (2017). Levekår blant innvandrere i Norge 2016. (Rapporter 2017/13). <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachment/309211>
- Østby, L. (2016). *Asylsøkere: Hvor mange får bli flyktninger og hvordan påvirkes innvandrerbildet? Fra asylsøker til flyktning – før og etter kriseåret 2015*, Samfunnsspeilet, (4), 3-8.
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fra-asylsoker-til-flyktning-for-og-etter-krisearet-2015>

Arbeid

5. Hvor mye jobber innvandrere i Norge?

Blant innvandrere i Norge er det en lavere andel i jobb enn i befolkningen ellers. Av de som er i jobb er det færre som arbeider heltid.

Malin Pettersen

Over en halv million innvandrere i alderen 20–66 år hadde én eller flere jobber i november 2023. Det utgjorde en lavere andel i jobb blant innvandrere enn blant befolkningen ellers: 68 mot 80 prosent. Av de som var i arbeid hadde også en lavere andel av innvandrerne heltidsjobb: 74 mot 79 prosent. [Dette mønsteret har også tidligere blitt beskrevet](#) (Olsen, 2019).

Under 4 prosent av innvandrerne i jobb hadde en samlet stillingsprosent under 20 prosent. Det er rundt samme andel som for sysselsatte i befolkningen ellers. Stillingene med den korteste arbeidstiden var dermed det minst vanlige blant de som jobbet deltid.

[Gruppen innvandrere er svært sammensatt og har bakgrunn fra 223 land og selvstyrte regioner. Det er store variasjoner mellom enkeltland når det kommer til alder, kjønnsfordeling og botid](#) (Steinkellner, Krokedal & Andersen, 2023).

Det er også forskjeller i hvor mye innvandrere med ulik landbakgrunn jobber. Heltidsarbeid er mest utbredt i gruppene med høyest andel i jobb. Dette gjelder for innvandrere fra Norden utenom Norge, nye EU-land etter 2004 og EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden.

Innvandrere fra Asia og Afrika har på den andre siden både lavere sysselsettingsandel og lavere andel i heltidsjobb. Samme tendens er synlig etter kjønn, hvor innvandrerkvinnene har lavere andel i jobb og lavere andel med heltid enn innvandrer mennene.

Mengden arbeid varierer i tillegg etter botid i Norge og type yrke.

Datagrunnlaget

Hvem er innvandrere? Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og med fire utenlandsfødte besteforeldre.

Ved omtale av landbakgrunn brukes fellesbetegnelsen «Afrika, Asia etc.» om «Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand, samt polare områder». Fellesbetegnelsen «EU/EFTA etc.» omfatter «Norden utenom Norge, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia, New Zealand».

Artikkelen baserer seg på den registerbaserte sysselsettingsstatistikken for innvandrere som publiseres årlig på SSBs nettsider. Den omfatter både lønnskakere og selvstendig næringsdrivende i aldersgruppen 15–74 år som er registrert bosatt i Norge (i Folkeregisteret). I artikkelen er det sysselsatte i aldersgruppen 20–66 år som blir belyst.

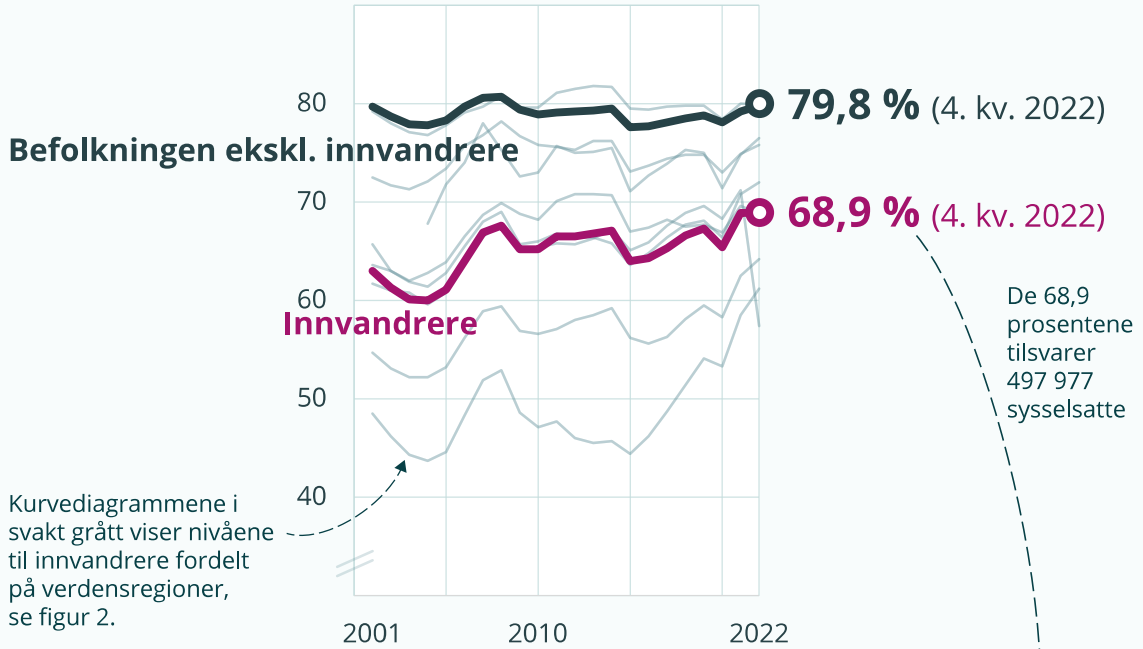
Sysselsatte defineres som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken (i november), samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende på grunn av sykdom, ferie, lønnet permisjon eller lignende. Å være sysselsatt omtales i denne artikkelen synonymt med det å være i jobb/arbeid.

Det å jobbe heltid betyr at de sysselsatte hadde en stillingsprosent på 100 prosent eller mer i hovedjobben og eventuelle bijobber til sammen. Stillingsprosenten for bare hovedjobben omtales til slutt i artikkelen ved fordeling på yrke i hovedjobben.

Figur 5.1 Hvor mye jobber innvandrere i Norge?

Hvor mye jobber innvandrere i Norge?

Andel sysselsatte, 4. kvartal 2001–2022
I prosent av bosatte 20–66 år

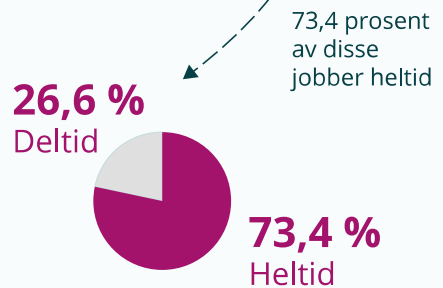
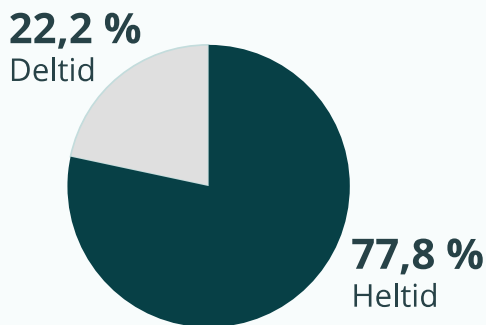

Antall sysselsatte (20–66 år), 4. kvartal 2022

2 098 605

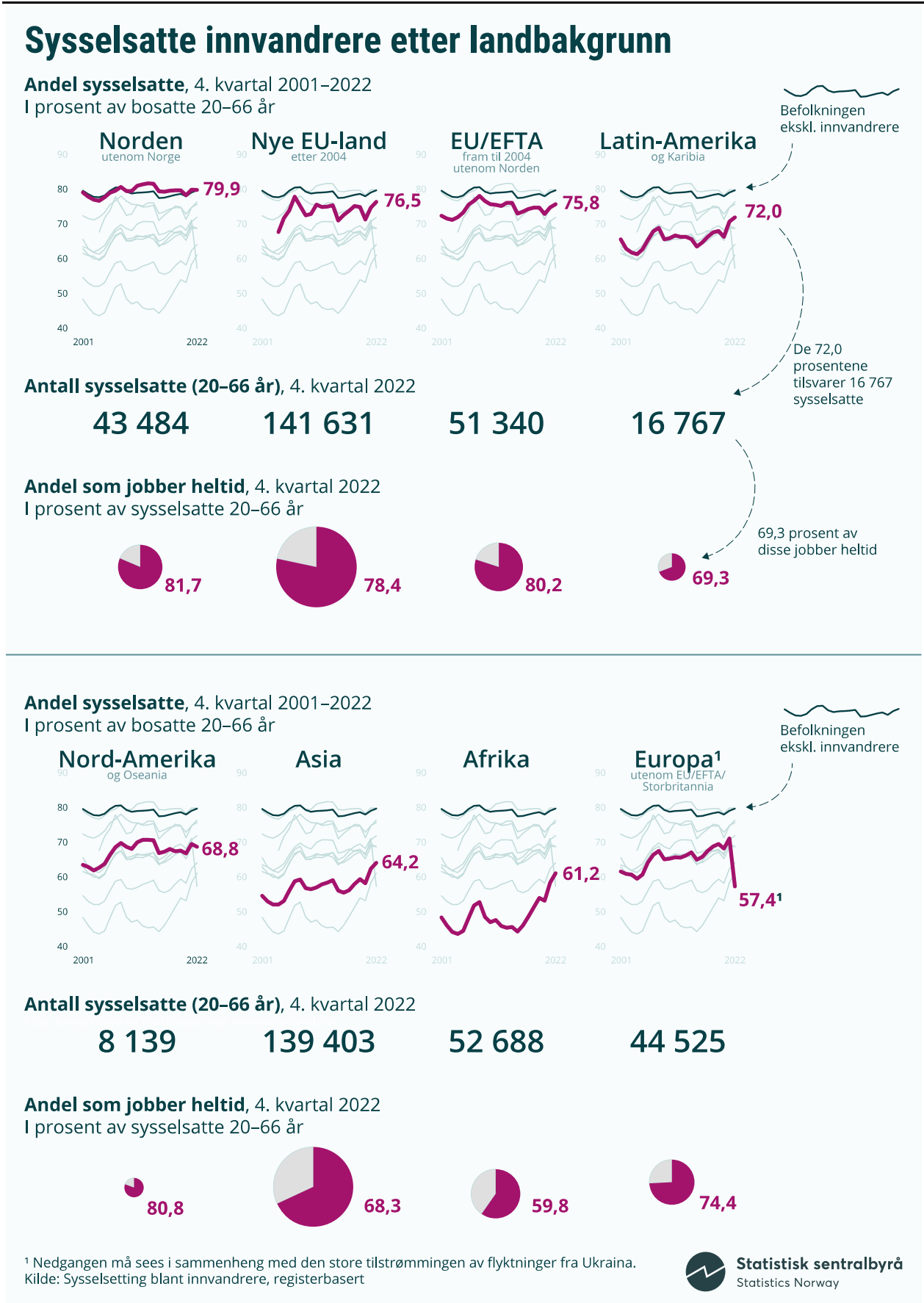
497 977

Andel som jobber heltid og deltid, 4. kvartal 2022
I prosent av sysselsatte 20–66 år

Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert

Figur 5.2 Sysselsatte innvandrere etter landbakgrunn

Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, statistikkbanktabell [09837](#) og [12551](#), Statistisk sentralbyrå

5.1. Ukrainske flyktninger påvirket sysselsettingstallene i 2022 og 2023

Fra 2001 til 2019 økte sysselsettingsandelen blant innvandrere fra 63 til over 67 prosent. [Innvandrere var mest utsatt på arbeidsmarkedet i koronaåret 2020](#) (Olsen, 2022), og da var andelen sysselsatte innvandrere nede på rundt 65 prosent, før den økte til nesten 69 prosent i 2021. Fra 2021 til 2022 var sysselsettingsandelen nesten uendret, mens den gikk ned til om lag 68 prosent i 2023.

Ukrainske flyktninger påvirket sysselsettingsandelen blant innvandrere både i 2022 og 2023. I artikkelen «[Noko lågare sysselsetting blant innvandrarakar i 2023](#)» beskriver Olsen (2024) dette nærmere. I løpet av 2022 og 2023 ble 36 000 ukrainere i alderen 20–66 år bosatt i Norge, og i underkant av 17 prosent av disse var sysselsatt ved utgangen av 2023. Dette henger sammen med at mange nylig bosatte flyktninger deltar på introduksjonsprogrammet den første tiden i Norge og er derfor ikke tilgjengelig for arbeid. Holder vi de ukrainske flyktningene utenfor, ville det vært en økning i sysselsettingsandelen blant innvandrere fra vel 70 prosent i 2022 til nærmere 71 prosent i 2023.

De ukrainske flyktningene påvirket også tallene for innvandrere fra Europa utenom EU/EFTA/ Storbritannia som hadde en nedgang i sysselsettingsandelen fra 2021 til 2022 på over 13 prosentpoeng, selv om antallet sysselsatte i denne gruppen økte. Nedgangen i sysselsettingsandelen i denne gruppen fortsatte også i 2023, og var da nede på i underkant av 52 prosent.

Innvandrere fra Afrika var landgruppen med den største økningen i andelen sysselsatte i perioden 2001–2023. Mesteparten av veksten kom i perioden 2015–2023 med over 17 prosentpoeng – fra vel 44 prosent til nesten 62 prosent.

Beskrivelsene i resten av kapittelet gjelder tall for 4. kvartal 2023 med mindre noe annet presiseres.

5.2. Heltidsarbeid er mest utbredt i gruppene med høyest andel i jobb

Det å jobbe heltid betyr her at de sysselsatte hadde en stillingsprosent på 100 prosent eller mer i hovedjobben og eventuelle bijobber til sammen. Heltidsarbeid er mest utbredt blant gruppene der flest er i jobb, altså der sysselsettingsandelen er høyest (tall for 4. kvartal 2023):

- Innvandrere fra Norden utenom Norge:
 - 81 prosent i alderen 20–66 år var i jobb.
 - 82 prosent av de i arbeid jobbet heltid.
- Innvandrere fra nye EU-land etter 2004:
 - 77 prosent i alderen 20–66 år var i jobb.
 - 79 prosent av de i arbeid jobbet heltid.
- Innvandrere fra EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden:
 - 77 prosent i alderen 20–66 år var i jobb.
 - 80 prosent av de i arbeid jobbet heltid.

I tillegg hadde sysselsatte fra Nord-Amerika og Oseania en heltidsandel på 81 prosent. Sysselsatte innvandrere fra følgende verdensregioner hadde dermed lik eller høyere andeler som jobbet heltid enn blant befolkningen ellers (79 prosent):

- Norden utenom Norge (82 prosent)
- Nord-Amerika og Oseania (81 prosent)
- EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden (80 prosent)
- Nye EU-land etter 2004 (79 prosent)

5.3. Færrest i jobb og færrest med heltidsjobb blant innvandrere fra Asia og Afrika

På den andre siden er det færre med heltid i grupper der en lavere andel er sysselsatt (tall for 4. kvartal 2023):

- Innvandrere fra Asia:
 - 65 prosent i alderen 20–66 år var i jobb.
 - 70 prosent av de i arbeid jobbet heltid.
- Innvandrere fra Afrika:
 - 62 prosent i alderen 20–66 år var i jobb.
 - 62 prosent av de i arbeid jobbet heltid.

I tillegg var heltidsandelen blant sysselsatte fra Latin-Amerika og Karibia på 70 prosent. De lavere heltidsandelene henger blant annet sammen med at [innvandrere fra disse landgruppene i større grad jobber i næringer der deltid er vanlig. Blant annet innenfor helse- og sosialtjenester og serveringsvirksomhet](#) (Olsen, 2023).

Dette er næringer som også har høye andeler midlertidige stillinger. Derfor påvirker næringsfordelingen andelen med midlertidig stilling blant sysselsatte innvandrere fra ulike land. Artikkelen «[Flere innvandrere i midlertidige stillinger](#)» (Taha, 2023) omhandler sysselsatte i alderen 15–74 år, og viser at i 2022 hadde sysselsatte fra Afrika, Asia og Latin-Amerika de høyeste andelen med midlertidige stillinger. Det gjaldt for henholdsvis 24 prosent av sysselsatte fra Afrika og 17 prosent av de to andre landgruppene. Andelen med midlertidig stilling blant sysselsatte i befolkningen ellers var på 11 prosent.

Dermed er det landgruppene med *lavest* sysselsettingsandel og *lavest* heltidsandel blant de sysselsatte som har den *høyeste* andelen sysselsatte med midlertidige stillinger.

5.4. Innvandrere fra blant annet Ukraina, Thailand og Filippinene skiller seg ut fra mønsteret

I figur 5.3 ser vi samme mønster for innvandrere fra utvalgte enkeltland som i figur 5.2 med at høy heltidsandel gjerne følger høy sysselsettingsandel, og lav heltidsandel følger lav sysselsettingsandel.

For eksempel hadde innvandrere fra Polen en sysselsettingsandel på rett under 78 prosent, og 80 prosent av de sysselsatte jobbet heltid. Til sammenlikning var sysselsettingsandelen blant innvandrere fra Somalia på 48 prosent, mens 58 prosent av de sysselsatte hadde heltidsjobb.

Noen land skiller seg derimot ut fra dette mønsteret. Bare 26 prosent av innvandrere fra Ukraina, uansett bosettingsår, var sysselsatt i 2023. Litt over 60 prosent av de sysselsatte ukrainerne jobbet heltid. Som nevnt tidligere i kapitlet er både 2022- og 2023-tallene for innvandrere fra Ukraina påvirket av antallet flyktninger som ble bosatt i Norge de aktuelle årene. [Gruppen innvandrere fra Ukraina i alderen 20–66 år økte fra 5 700 i 2021 til 24 400 personer i 2022](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023). De fleste nyankomne flyktninger deltar i introduksjonsprogrammet den første tiden i Norge, og starter ikke rett i jobb. [Antall sysselsatte fra Ukraina økte derfor bare fra 4 300 i 4. kvartal 2021 til 6 400 i 2022. Dermed stupte sysselsettingsandelen for ukrainske innvandrere fra 75 til 27 prosent](#) (Statistisk sentralbyrå, 2024). Holder vi de nyankomne flyktningene utenfor ville andelen sysselsatte blant innvandrere fra Ukraina vært på 81 prosent i 2022.

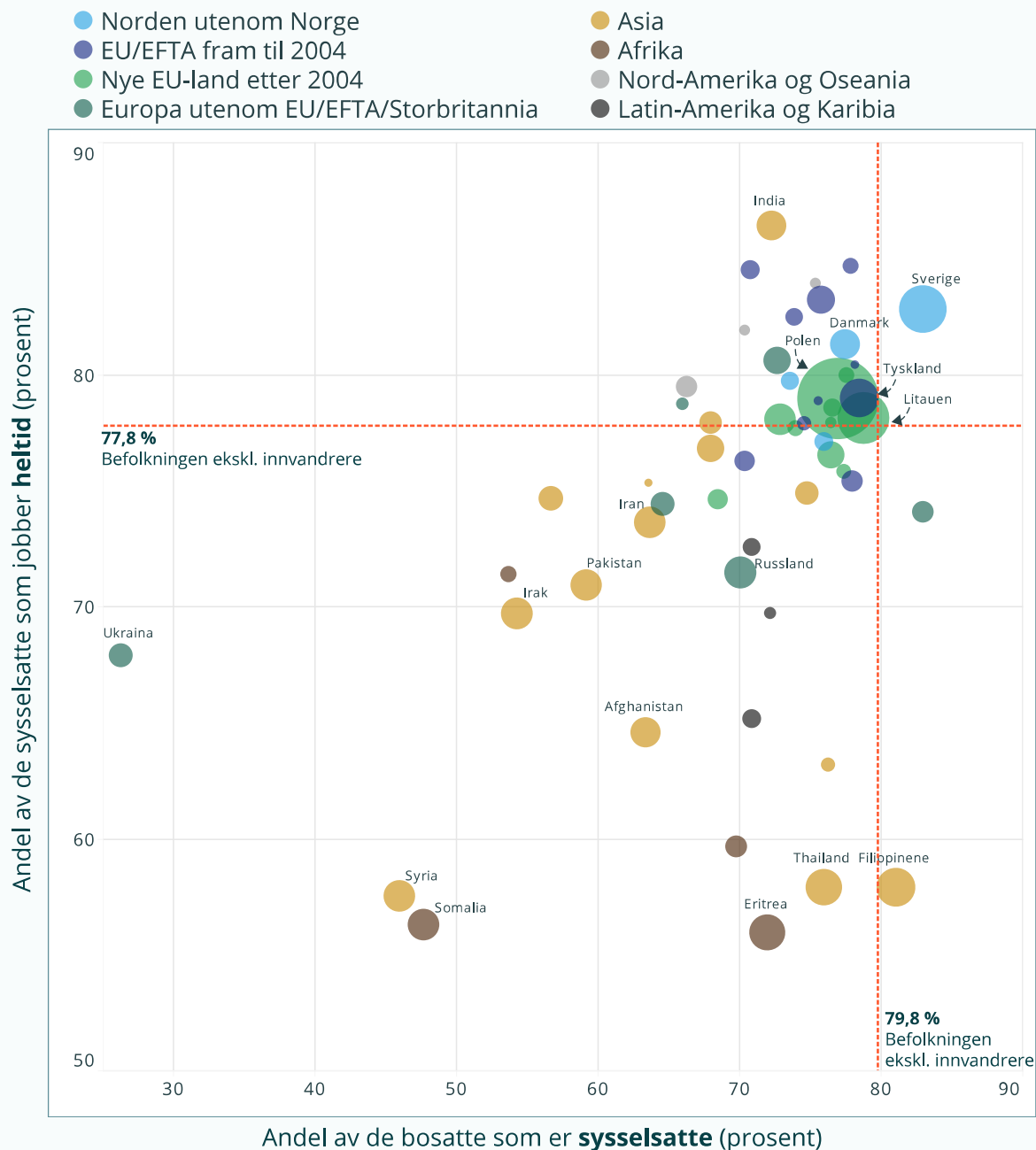
Også innvandrere fra Eritrea, Thailand og Filippinene skiller seg ut med høyere sysselsettingsandeler på henholdsvis 73, 76 og 82 prosent. Heltidsandelene var derimot relativt lave på rundt 59 prosent for sysselsatte fra Eritrea, og henholdsvis 60 og om lag 61 prosent for de sysselsatte fra Thailand og Filippinene.

Figur 5.3 Andel sysselsatte¹ og andel heltid², utvalgte land. 4. kvartal 2023

Andel sysselsatte¹ og andel heltid², utvalgte land. 4. kv. 2022

¹ I prosent av bosatte 20–66 år. ² I prosent av sysselsatte 20–66 år

Dette spredningsdiagrammet sammenstiller to variabler: sysselsettingsandel og heltidsandel. Størrelsen på sirklene viser antall sysselsatte, mens fargene viser hvilken verdensregion de 54 utvalgte landene tilhører.

Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert

Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, statistikkbanktabell [11609](#) og [12551](#), Statistisk sentralbyrå

De nye EU-landene etter 2004, og i stor grad EU/EFTA-landene fram til 2004 og de nordiske landene, ligger i tre separate klynger i figur 5.3 etter hvilken verdensregion de tilhører. Innvandrere fra land innenfor samme verdensregion av disse tre er dermed forholdsvis like når det kommer til hvor stor andel som var i jobb og hvor stor heltidsandelen var blant de sysselsatte.

De asiatiske landene fordeler seg derimot mer spredd. Litt under 46 prosent av innvandrere fra Syria hadde én eller flere jobber i 2023, mens 59 prosent av disse hadde heltidsjobb. I den andre ytterkanten finner vi innvandrere fra India med en sysselsettingsandel på 74 prosent og heltidsandel blant de sysselsatte på 87 prosent.

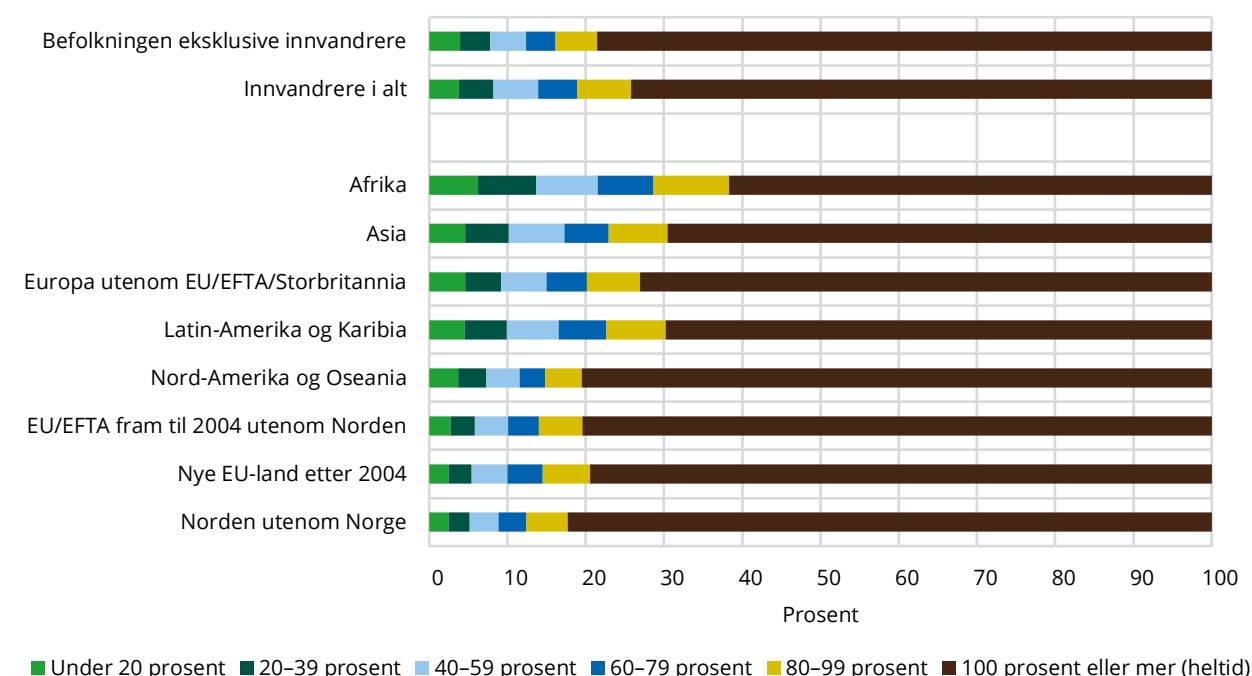
5.5. Stillingsprosjenter fra 80 til 99 er det vanligste blant deltidssysselsatte

Blant de som jobbet deltid var stillingsprosjenter fra 80 til 99 prosent det mest vanlige. Dette gjaldt uansett innvandringskategori og landbakgrunn. Gruppene med lavest heltidsandel hadde størst andel med stillingsprosjenter i spennet fra 80 til 99 prosent. Blant sysselsatte fra Afrika var andelen med stillingsprosjent i dette spennet på nærmere 10 prosent, sammenliknet med vel 5 prosent av de fra Norden utenom Norge som hadde jobb i Norge.

Under 4 prosent av de sysselsatte innvandrerne hadde en samlet stillingsprosjent under 20 prosent. Det er rundt samme andel som for sysselsatte i befolkningen ellers. Stillingsprosjentene med den korteste arbeidstiden var dermed det minst vanlige blant de som jobbet deltid.

Det er imidlertid noen forskjeller etter landbakgrunn. Rundt 6 prosent av sysselsatte fra Afrika og i underkant av 5 prosent av sysselsatte fra Asia hadde en samlet stillingsprosjent på under 20. Blant de i jobb fra Norden utenom Norge var det om lag 2 prosent som jobbet under 20 prosent.

Figur 5.4 Sysselsatte innvandrere (totalt for hoved- og biarbeidsforhold) i alderen 20–66 år, etter stillingsprosjent og landbakgrunn. Prosent. 4. kvartal 2023

Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, [statistikkbanktabell 12551](#), Statistisk sentralbyrå

5.6. Lavere andel blant kvinner enn menn jobber heltid – også blant innvandrere

Både andel i jobb og andel som jobber heltid er generelt lavere blant kvinner enn menn, og gjelder både for innvandrere og befolkningen ellers. Samme mønster som vist i figur 5.2 og 5.3 med lav heltidsandel i grupper med lav sysselsetting, er dermed også til stede når vi deler inn etter kjønn.

I overkant av 64 prosent av innvandrerkvinner var sysselsatt i 2023, og om lag 64 prosent av disse jobbet heltid. Blant innvandrer mennene var 72 prosent i arbeid, og 83 prosent av dem jobbet heltid. Mellom mennene og kvinnene i innvandrergruppen var det dermed en forskjell på i underkant av 8 prosentpoeng i sysselsettingsandelen og hele 20 prosentpoeng i heltidsandelen. Kjønnforskjellene i sysselsettings- og heltidsandelene var derfor større blant innvandrergruppen enn i befolkningen ellers.

Tabell 5.1 Sysselsettingsandel og heltidsandel blant innvandrere og befolkningen ekskl. innvandrere i alderen 20–66 år, etter kjønn. 4. kvartal 2023

	Menn		Kvinner		Kjønnforskjell ³	
	Sysselsettingsandel ¹	Heltidsandel ²	Sysselsettingsandel ¹	Heltidsandel ²	Sysselsettingsandel ¹	Heltidsandel ²
Innvandrere i alt	71,9	83,3	64,4	63,6	7,5	19,7
Befolkningen ekskl. innvandrere	81,8	86,2	77,7	70,1	4,1	16,1

¹ Sysselsettingsandel i prosent av personer i alt i hver gruppe. ² Heltidsandel i prosent av sysselsatte i alt i hver gruppe. ³ Kjønnforskjellen er oppgitt i prosentpoeng.

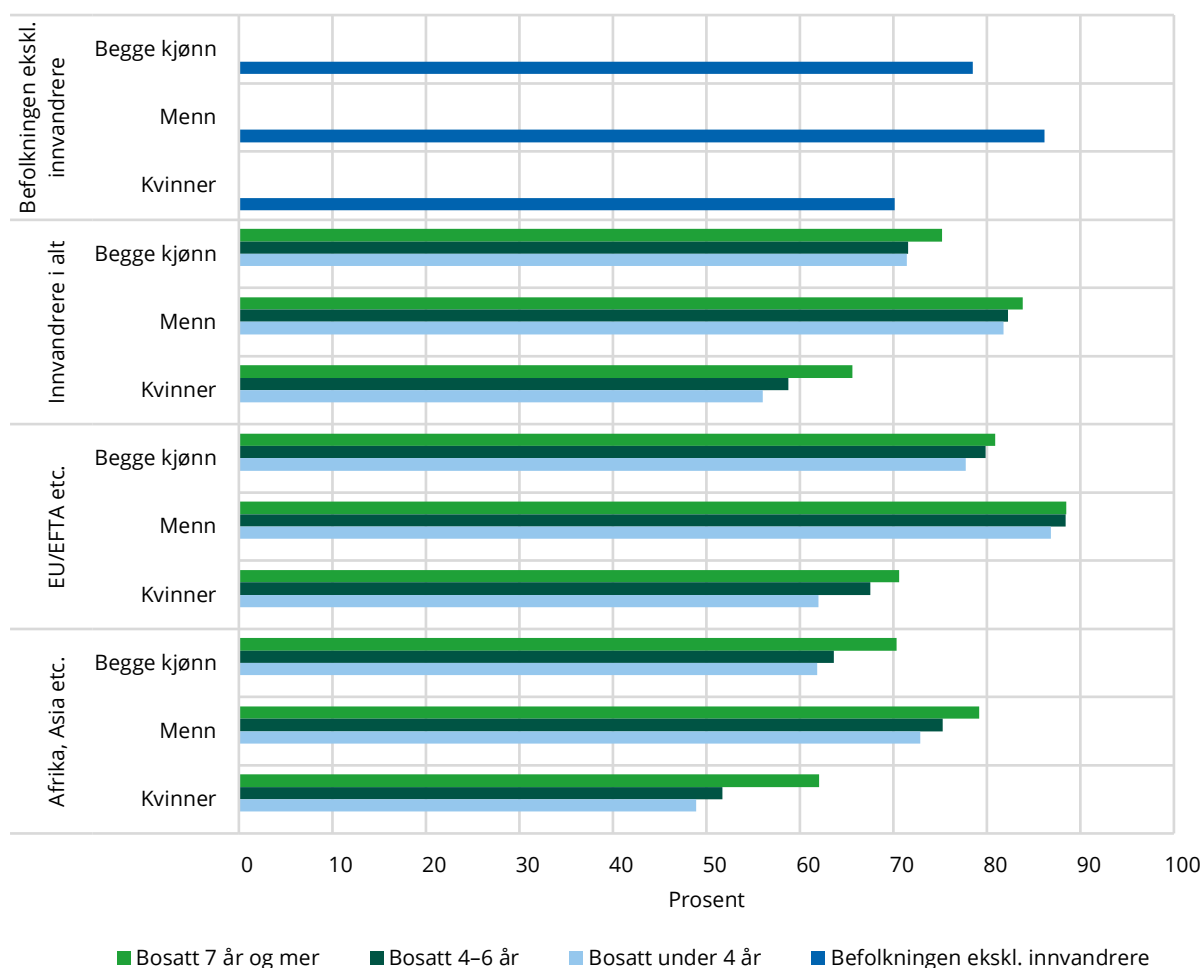
Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, statistikkbanktabell [09837](#) og [12551](#), Statistisk sentralbyrå

5.7. Heltidsandelen er høyest for innvandrere bosatt i 7 år eller mer

Vi har tidligere sett at [sysselsettingsandelen blant innvandrere varierer etter botid \(PDF\)](#) (Olsen, 2017, s. 118–120). Figur 5.5 viser at også heltidsandelen blant sysselsatte innvandrere varierer etter antall år bosatt i Norge. Av sysselsatte innvandrere registrert som bosatt i Folkeregisteret i 7 år eller mer, jobbet over 75 prosent heltid i 2023. Denne andelen var høyere enn for innvandrerne i jobb med kortere botid, men var likevel lavere enn blant sysselsatte i befolkningen ellers (nesten 79 prosent).

Sysselsatte innvandrere fra Afrika, Asia etc. hadde den tydeligste forskjellen i heltidsandelen mellom de med kortest botid på under 4 år og de med lengst botid på 7 år og lengre. Forskjellene etter botid er også større for kvinner enn for menn. Blant kvinner fra Afrika, Asia etc. jobbet 49 prosent heltid av de med kortest botid, mot 62 prosent av de med lengst botid. Blant mennene fra samme landgruppe var differansen på vel 6 prosentpoeng.

Figur 5.5 Innvandrere som jobbet heltid (totalt for hoved- og biarbeidsforhold) i alderen 20–66 år, etter landbakgrunn, kjønn og botid. I prosent av sysselsatte i alt i hver gruppe. 4. kvartal 2023

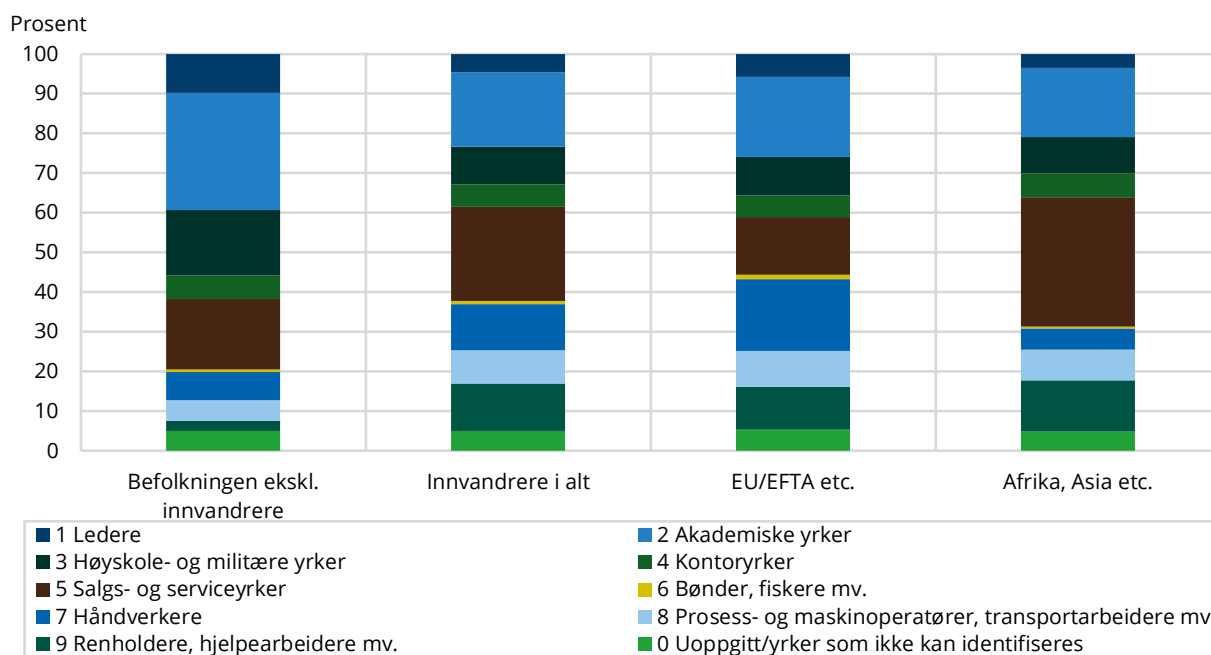
Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, statistikkbanktabell [12550](#) og [12551](#), Statistisk sentralbyrå

Blant sysselsatte menn fra EU/EFTA etc. ser vi at andelen med heltid er relativt stabil uansett botid, og større enn for menn i befolkningen ellers. Dette skyldes nok den store andelen arbeidsinnvandrere blant innvandrermenn fra EU/EFTA etc.

For kvinnene fra EU/EFTA etc. øker heltidsandelen i takt med botid. I underkant av 71 prosent jobbet heltid av sysselsatte kvinner fra EU/EFTA etc. som var bosatt i 7 år eller mer. Dette er en litt større andel enn blant sysselsatte kvinner i befolkningen ellers.

5.8. Hva jobber innvandrere med?

Sysselsatte innvandrere fordeler seg etter yrker på en annen måte enn sysselsatte i befolkningen ellers. Salgs- og serviceyrker utgjorde det største yrkesfeltet blant innvandrere med nesten 24 prosent av de sysselsatte. Blant sysselsatte fra Afrika, Asia etc. hadde hele 33 prosent et slikt yrke, sammenliknet med i underkant av 15 prosent fra EU/EFTA etc. Tilsvarende andel var på nærmere 18 prosent i befolkningen ellers. Innvandrerne i jobb hadde også en høyere andel renholdere (12 prosent) enn i befolkningen ellers (under 3 prosent). Her var forskjellene mellom landgruppene mindre.

Figur 5.6 Sysselsatte 20–66 år etter yrkesfelt¹ for hovedjobben og innvandrerbakgrunn. Andel. 4. kvartal 2023

¹ Opplysninger om yrke baserer seg på Standard for yrkesklassifisering (STYRK08). I denne figuren er militære yrker flyttet fra yrkesfelt «0» til «3». Yrkesopplysninger rapporteres ikke om selvstendig næringsdrivende. Disse er derfor plassert i yrkesfelt «0 Uoppgitt/yrker som ikke kan identifiseres» sammen med andre med uoppgitt yrke.

Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, [statistikkbanktabell 12554](#), Statistisk sentralbyrå

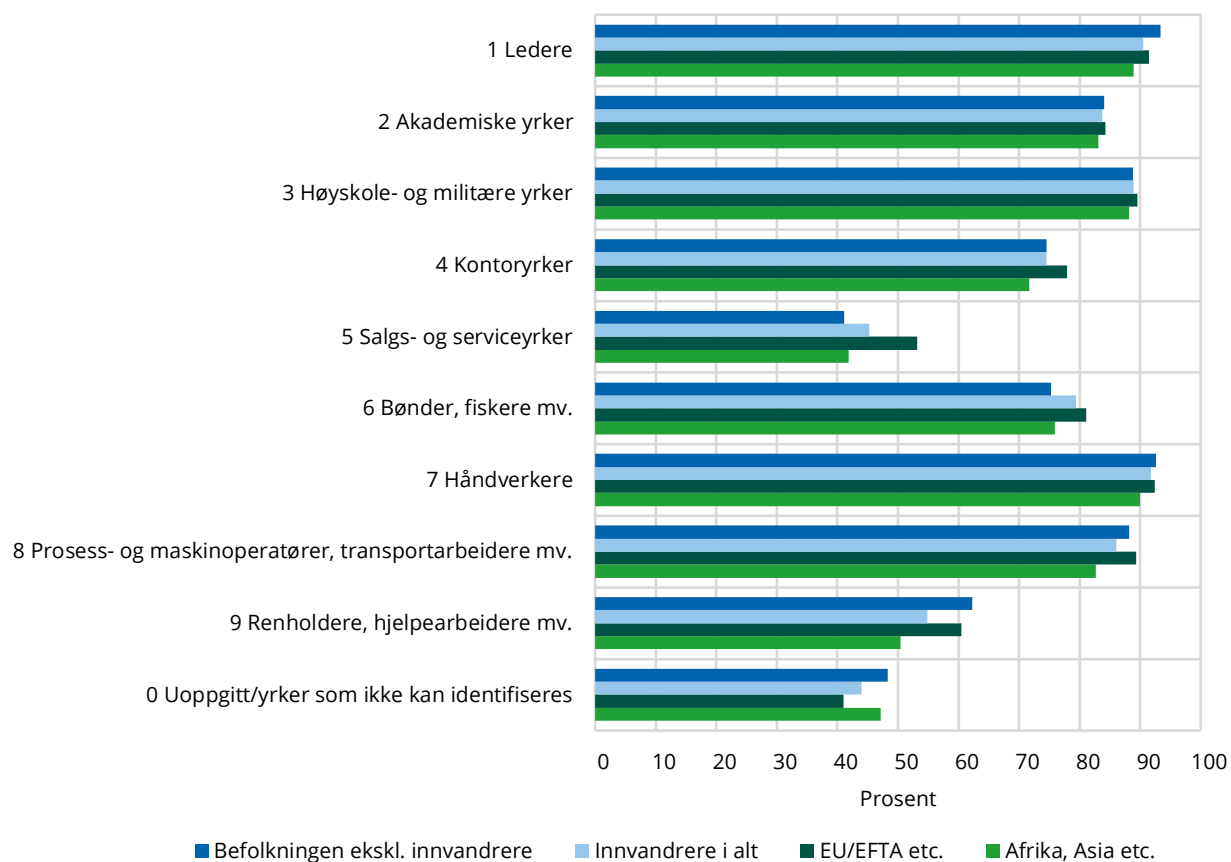
Salgs- og serviceyrker, i tillegg til yrkesfeltet for renholdere, hjelpearbeidere mv., dominerer dermed mer blant innvandrere enn i befolkningen ellers. Figur 5.7 viser at dette er yrker hvor deltid er mer utbredt. Figuren viser også at det er forskjeller i heltidsandelen innenfor disse yrkene mellom innvandrere med ulike landbakgrunner og befolkningen ellers.

Innvandrere fra EU/EFTA etc. med salgs- og serviceyrker hadde en heltidsandel på over 53 prosent sammenliknet med 42 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. Heltidsandelen blant innvandrere i salgs- og serviceyrker var dermed høyere enn for befolkningen ellers hvor andelen var på 41 prosent. Denne forskjellen kan være påvirket av at [befolkningen ellers i aldersgruppen 20–24 år har en større andel som kombinerer deltidsjobb og utdanning enn blant innvandrere i samme aldersgruppe \(PDF\)](#) (Olsen & Bye, 2021, s. 21). Disse deltidsjobbene er ofte i salgs- og serviceyrker.

Nærmere 61 prosent av renholdere, hjelpearbeidere mv. fra EU/EFTA etc. jobbet heltid, sammenliknet med om lag 50 prosent av de med samme yrke fra Afrika, Asia etc. Renholdere i befolkningen ellers hadde en heltidsandel på rundt 62 prosent.

I yrker der heltid er mest vanlig, slik som i akademiske og høyskoleyrker, var det mindre forskjeller i heltidsandelen mellom innvandrere med ulike landbakgrunner og befolkningen ellers. Figur 5.6 viste at akademiske yrker var det største yrkesfeltet blant sysselsatte i befolkningen ellers (rundt 30 prosent), i tillegg til at de hadde en større andel i høyskoleyrker enn blant innvandrere.

Figur 5.7 Sysselsatte som jobbet heltid (bare i hovedjobben) i alderen 20–66 år, etter yrkesfelt¹ og innvandrerbakgrunn. I prosent av sysselsatte i alt i hver gruppe. 4. kvartal 2023

¹ Opplysninger om yrke baserer seg på Standard for yrkesklassifisering (STYRK08). I denne figuren er militære yrker flyttet fra yrkesfelt «0» til «3». Yrkesopplysninger rapporteres ikke om selvstendig næringsdrivende. Disse er derfor plassert i yrkesfelt «0 Uoppgitt/yrker som ikke kan identifiseres» sammen med andre med uoppgitt yrke.

Kilde: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, [statistikkbanktabell 12785](#), Statistisk sentralbyrå

5.9. Oppsummering

Blant innvandrere er det en lavere andel i jobb enn i befolkningen ellers: 68 mot 80 prosent i 2023. Av de som er i jobb har også en lavere andel av innvandrerne heltidsjobb: 74 mot 79 prosent i 2023.

Under 4 prosent av de sysselsatte innvandrerne hadde en samlet stillingsprosent under 20 prosent. Det er rundt samme andel som for sysselsatte i befolkningen ellers. Stillingene med den korteste arbeidstiden er dermed det minst vanlige blant de som jobber deltid.

Heltidsarbeid er mest utbredt i gruppene med høyest andel i jobb. Dette gjelder for innvandrere fra Norden utenom Norge, nye EU-land etter 2004 og EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden. Innvandrere fra Asia og Afrika har på den andre siden både lavere sysselsettingsandel og lavere andel i heltidsjobb. Samme tendens er synlig etter kjønn, hvor innvandrerkvinnene har lavere andel i jobb og lavere andel med heltid enn innvandremennene.

Andelen som jobber heltid er høyest blant sysselsatte innvandrere som har vært bosatt i 7 år eller mer. Forskjellene i heltidsandelen mellom de med kortest og lengst botid er størst for sysselsatte fra Afrika, Asia etc. Heltidsandelen er relativt stabil uansett botid blant sysselsatte menn fra EU/EFTA etc. Dette skyldes nok den høye andelen arbeidsinnvandrere i denne gruppen. For kvinnene fra EU/EFTA etc. øker heltidsandelen i takt med botid.

Referanser

- Olsen, B. (2017). Kapittel 8: Innvandrere i og utenfor arbeidsmarkedet. I T. Sandnes (red.), *Innvandrere i Norge 2017*. s. 111–126. (Statistiske analyser 115).
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-2017>
- Olsen, B. (2019, 1. november). *Færre på heltid blant innvandrere*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/faerre-pa-heltid-blant-innvandrere>
- Olsen, B. (2022, 3. oktober). *Innvandrere var mest utsatt på arbeidsmarkedet under pandemien*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/innvandrere-var-mest-utsatt-pa-arbeidsmarkedet-under-pandemien>
- Olsen, B. (2023, 9. mars). *Sysselsettingen blant innvandrere var uendret i 2022*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/sysselsetting-blant-innvandrere-registerbasert/artikler/sysselsettingen-blant-innvandrere-var-uendret-i-2022>
- Olsen, B. (2024, 5. mars). *Noko lågare sysselsetting blant innvandrere i 2023*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/sysselsetting-blant-innvandrere-registerbasert/artikler/noko-lagare-sysselsetting-blant-innvandrere-i-2023>
- Olsen, B. & Bye, K. S. (2021). *Personer 16–39 år med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning, 2020* (Rapporter 2021/40). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/personer-16-39-ar-med-innvandrerbakgrunn-i-arbeid-og-utdanning-2020/_attachment/inline/81d9c0e8-0c39-4712-9191-aeafb4a94871:1dc9b310a2a29eb4f99fc88b1426ed46e2c860f7/RAPP2021-40.pdf
- Statistisk sentralbyrå. (2023). *Tabell 12816: Innvandrere (20–66 år), etter botid, landbakgrunn, statistikkvariabel og år* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10095926>
- Statistisk sentralbyrå. (2024). *Tabell 11609: Sysselsatte innvandrere. 4. kvartal, etter alder, landbakgrunn, statistikkvariabel og år* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10095927>
- Steinkellner, A., Krokedal, L. & Andersen, E. (2023, 7. juni). *Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrerne-og-deres-barn--en-mangfoldig-gruppe>
- Taha, S. (2023, 22. mars). *Flere innvandrere i midlertidige stillinger*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/flere-innvandrere-i-midlertidige-stillinger>

Lønn

6. Hvor mye tjener innvandrere?

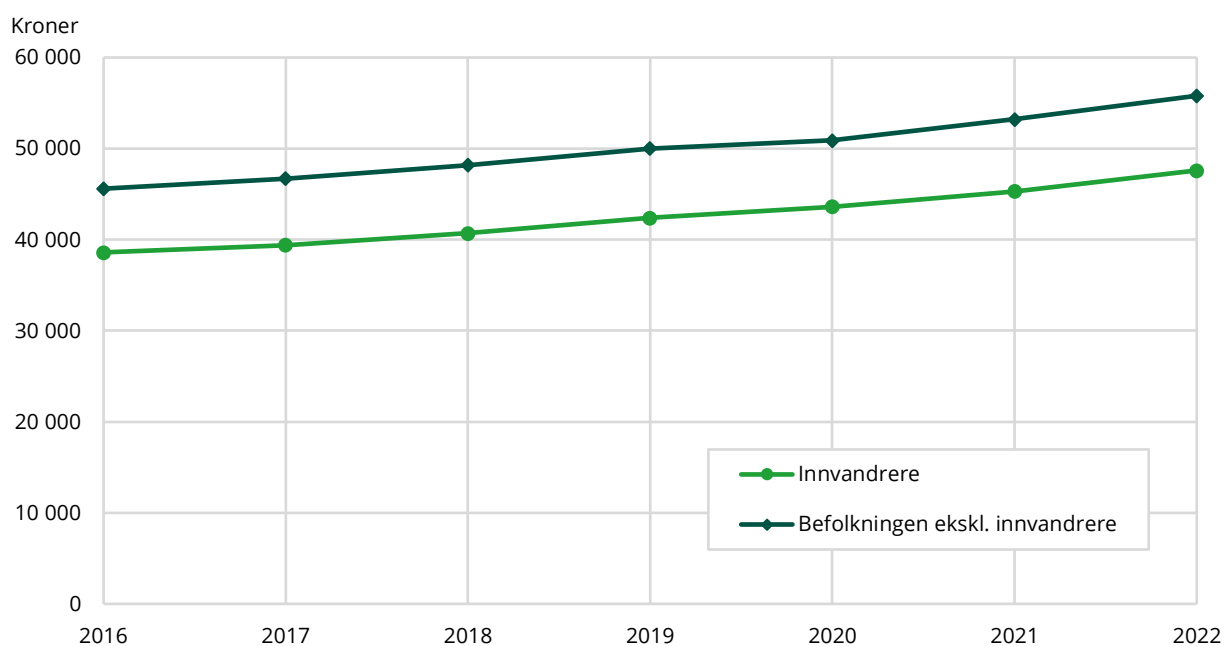
Innvandrere i Norge tjener mindre enn befolkningen ellers. Samtidig er det betydelige lønnsforskjeller mellom innvandrere med ulik innvandringsgrunn og landbakgrunn.

Knut Snellingen Bye

570 000 jobber i Norge tilhørte innvandrere i alderen 20-66 år i november 2022. Innvandrerne hadde en gjennomsnittlig månedslønn på 47 600 kr. De tjente 14,7 prosent mindre enn befolkningen utenom innvandrere i samme alder. Disse hadde en gjennomsnittslønn på 55 800 kr i måneden.

Lønnsforskjellen mellom innvandrere og befolkningen ellers har ligget omkring 15 prosent siden 2016. Mellom 2016 og 2022 økte gjennomsnittslønnen for innvandrere og øvrige bosatte med henholdsvis 23,3 og 22,4 prosent. Lønnsforskjellen er dermed blitt noe lavere.

Figur 6.1 Månedslønn (gjennomsnitt) for innvandrere og befolkningen ellers. 20-66 år. 4. kvartal 2016-2022. Kroner

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

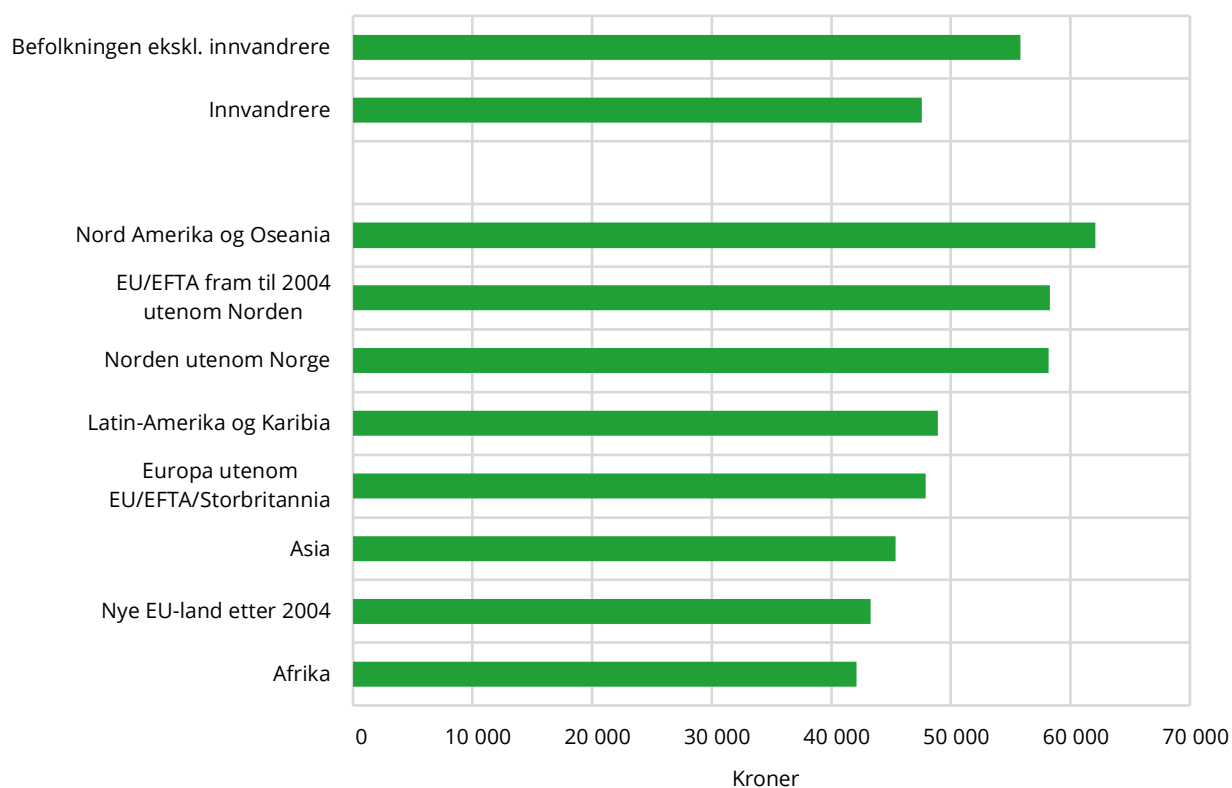
Lønnsstatistikken dekker både hel- og deltidsstillinger. [Det er en høyere andel som jobber deltid blant innvandrere enn i befolkningen ellers](#) (Pettersen, 2023). Lønnen for deltidsjobber omregnes til hva den tilsvarer i full stilling, slik at lønnsnivået er sammenliknbart mellom jobber med forskjellig arbeidstid. Det er dermed ikke fordi innvandrere jobber mindre at lønnen deres er lavere.

Innvandrerne er en sammensatt gruppe, og lønnsnivået varierer en del innad i gruppen, blant annet pga. forskjeller i kompetanse og andre kvalifikasjoner for å delta på arbeidsmarkedet. [Grupper av innvandrere har derfor forskjellige typer jobber, og fordeler seg ulikt på deler av arbeidsmarkedet med høyt og lavt lønnsnivå](#) (Olsen, 2023).

Innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania tjener klart mest med 62 100 kr i måneden. Innvandrere fra EU/EFTA fram til 2004 utenom nordiske land har deretter en gjennomsnittslønn på 58 300 kr.

Innvandrere fra Afrika og de nye landene i EU fra 2004 har lavest lønn med henholdsvis 42 100 kr og 43 300 kr. Innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania tjener altså 20 000 kr, eller 47,5 prosent mer i måneden enn innvandrere fra Afrika.

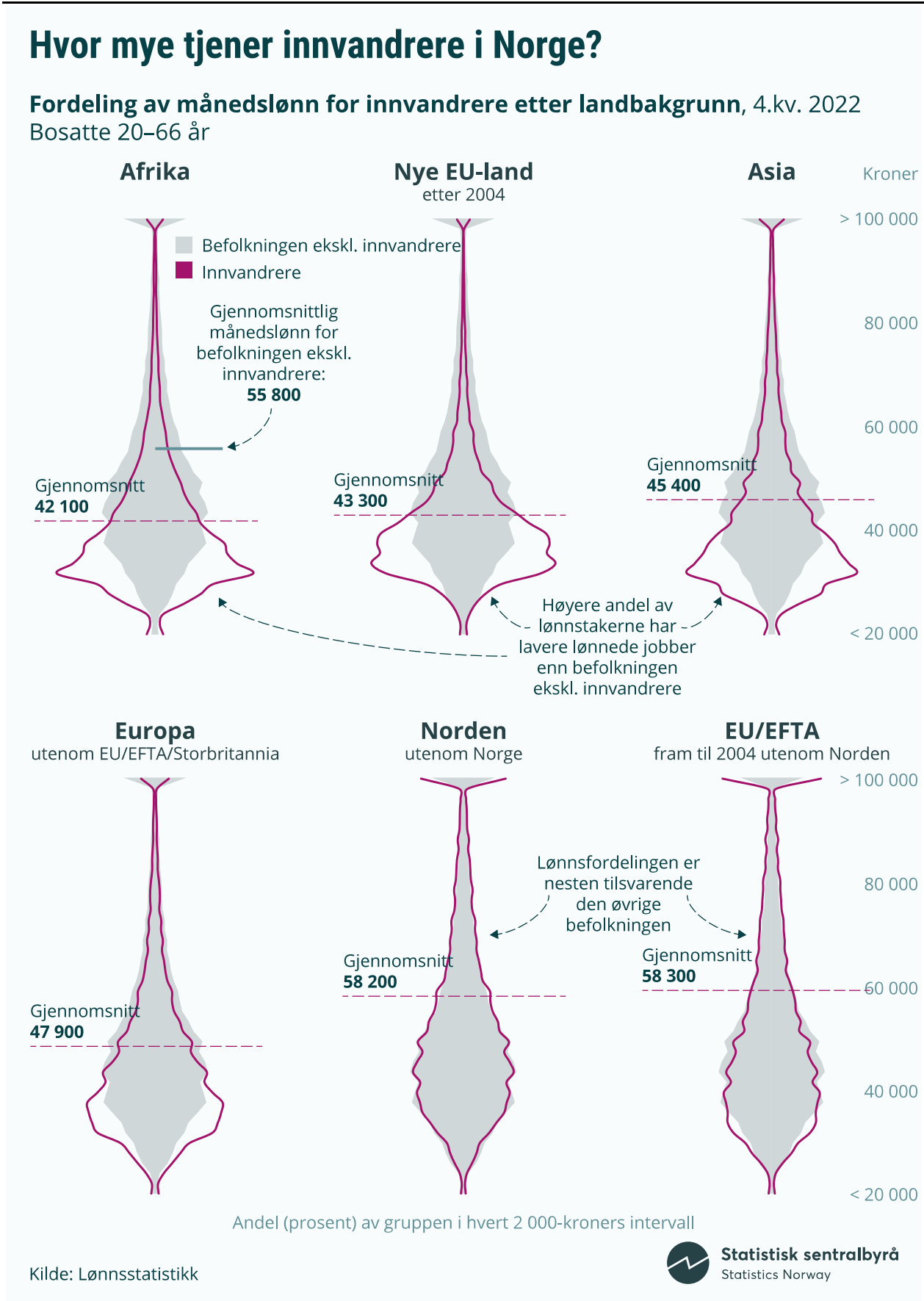
Figur 6.2 Månedslønn (gjennomsnitt) etter landbakgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

Det er verdt å merke seg at lønnsnivået er lavest i de største landgruppene målt etter antall jobber. Innvandrere fra Afrika, Asia og nye EU land etter 2004 stod i 2022 for nesten 7 av 10 jobber besatt av innvandrere. Disse trekker ned gjennomsnittslønnen for innvandrere samlet sett, slik at det ikke gir et godt bilde av lønnsnivået for andre grupper blant innvandrerne.

Figur 6.3 Hvor mye tjener innvandrere i Norge?

Kilde: [Lønn](#), Statistisk sentralbyrå

Datagrunnlag og lønnsbegrep

Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og med fire utenlandsfødte besteforeldre.

Artikkelen bygger på data fra SSB sin årlige lønnsstatistikk som omfatter alle jobber med utbetalt lønn i november. Statistikken omfatter både hel- og deltidsstillinger, samt hoved- og biarbeidsforhold. Samme lønnstaker kan dermed ha flere jobber i lønnsstatistikken. Statistikken omfatter ikke selvstendig næringsdrivende. Artikkelen dekker jobbene i lønnsstatistikken besatt av bosatte lønnstakere i aldersgruppen 20-66 år.

Lønnsbegrepet i statistikken omfatter kontante godtgjørelser fra arbeidsgiver til arbeidstaker for avtalt arbeidstid. Det omfatter ikke naturallytelser, forsikringer og heller ikke trekkfrie utgiftsgodtgjørelser og lignende. Alle lønnsbegrepene er før skatt, altså bruttolønn.

Lønnsbegrepet i artikkelen er samlet månedslønn, som består av avtalt lønn, bonus og uregelmessige tillegg. Avtalt lønn måles på tellingstidspunktet. Bonus og uregelmessige tillegg er et gjennomsnitt per måned av samlet utbetaling i perioden januar til november.

Lønnsstatistikken og artikkelen viser heltidsekivalent lønn. Det vil si at lønnen for deltidsjobber omregnes til hva den tilsvarer i full stilling slik at lønnsnivået er sammenliknbart mellom jobber med forskjellig arbeidstid.

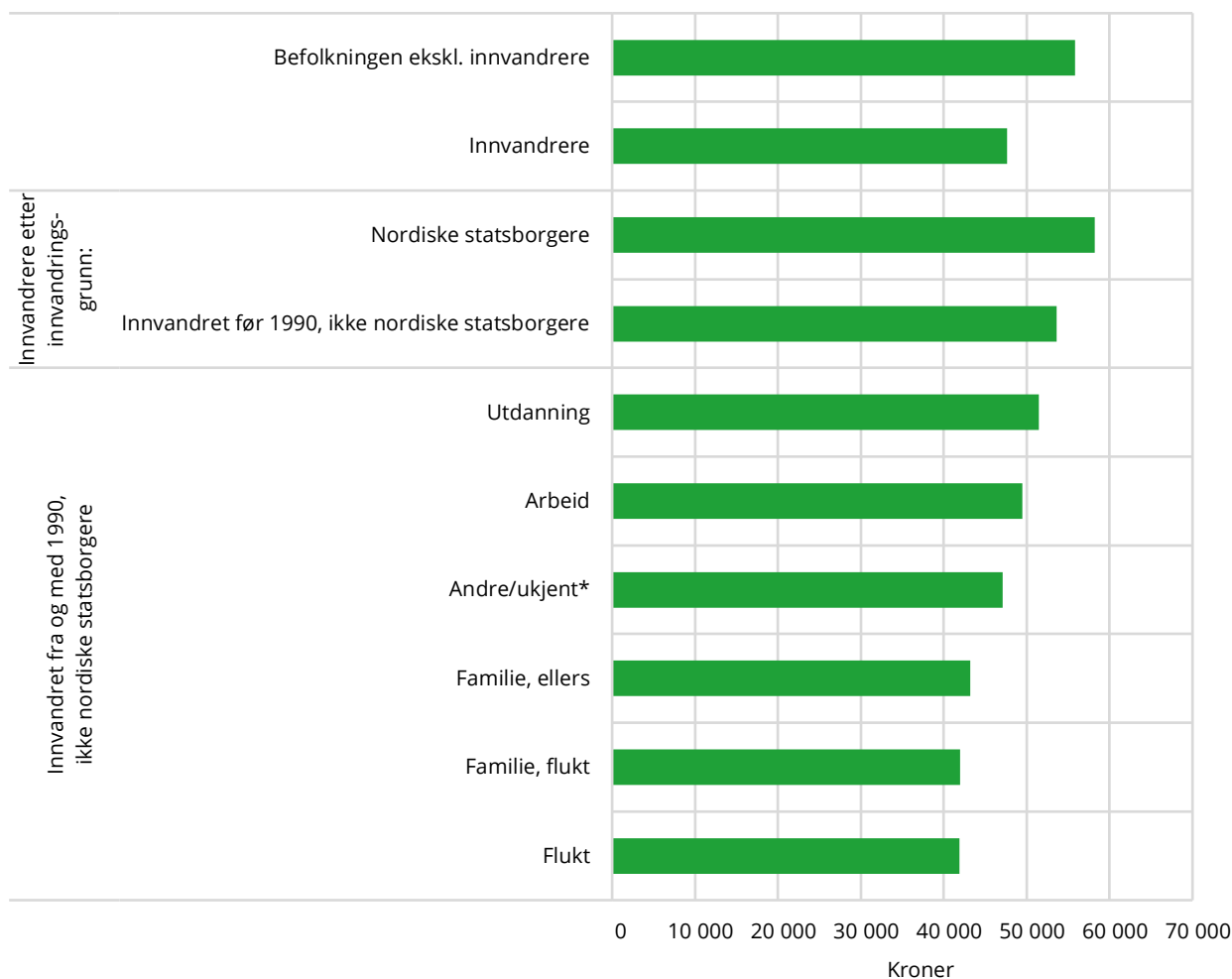
6.1. Lavest lønn blant flyktninger

Lønnsforskjellene blant innvandrere er mindre når vi sammenlikner grupper med forskjellig innvandringsgrunn istedenfor landbakgrunn. [Arbeidsinnvandrere er den største gruppen som følger av at mange innvandret for å jobbe utover på 2000-tallet](#) (Steinkellner, Krokedal & Andersen, 2023). De utgjorde i 2022 mer enn 3 av 10 jobber tilhørende innvandrere.

Vi kjenner ikke innvandringsgrunnen for alle innvandrere, siden SSBs statistikk over innvandringsgrunn omfatter alle førstegangsinnvandrere med ikke-nordisk statsborgerskap som kom etter 1989. Innvandrere fra Norden og innvandrere bosatt før 1990 fra land utenom Norden vises videre som egne grupper for å sammenlikne lønnen mellom større grupper.

Flyktninger var den gruppen som tjente minst i 2022 med 41 900 kr i måneden. De som har innvandret som familietilknyttet til flyktninger hadde også beskjedne lønn, med en gjennomsnittlig månedslønn på 100 kr mer enn flyktningene. Mange av flyktningene kommer fra Afrika og Asia, og det bidrar til at disse landgruppene er av de med lavest lønn.

Den høyeste månedslønnen på 58 200 kr hadde gruppen med nordiske statsborgere, foran innvandrerne bosatt før 1990 (53 600 kr). De som innvandret før 1990 har som forventet en høy gjennomsnittsalder. Mange har også lengre yrkeskarriere med positiv betydning for lønnen, sammenliknet med andre grupper av innvandrere.

Figur 6.4 Månedslønn (gjennomsnitt) etter innvandringsgrunn. 20-66 år. 4.kvartal 2022. Kroner

*Gruppen består av dem som ikke lar seg klassifisere i de andre hovedgrunnene og dem med ukjent innvandringsgrunn. Antall med ukjent innvandringsgrunn har økt i 2021 og 2022. Årsaken er først og fremst manglende registrering av innvandringsgrunn for EØS-borgere (Kirkeberg, 2023).

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

Den store gruppen med arbeidsinnvandrere tjente i snitt 49 500 kr. Det er flest arbeidsinnvandrere fra de nye EU-landene etter 2004. Lønnen til denne landgruppen (43 300 kr) har stor betydning for lønnsnivået til arbeidsinnvandrere. Den høyere snittlønnen for arbeidsinnvandrere samlet sett viser at det er store forskjeller i lønnen innad i gruppen. Det kommer av at gruppen også består av mange lønnstakere fra landene i EU/EFTA fram til 2004, i tillegg til Nord-Amerika og Oseania.

6.2. Mer lik lønn mellom kvinner og menn blant innvandrere

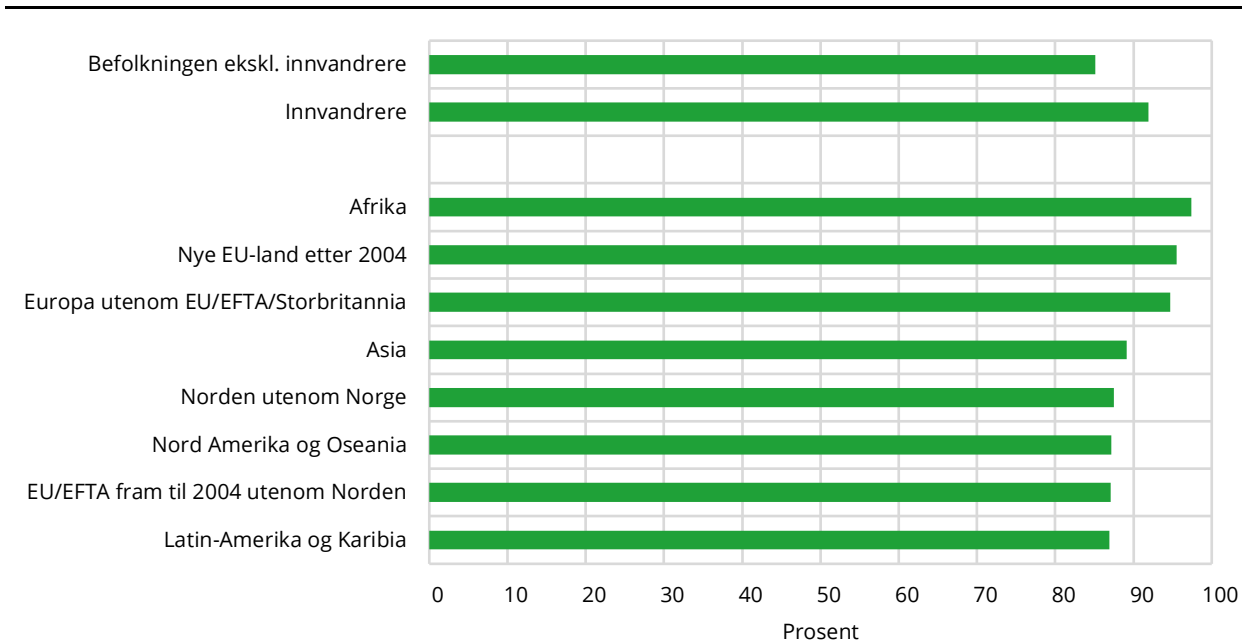
Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn er mindre blant innvandrere enn i befolkningen ellers. Blant innvandrere hadde kvinnene 91,9 prosent av menn sin gjennomsnittslønn i 2022. Kvinner tjente i snitt 45 300 kr, mens menn hadde 49 300 kr i måneden. I befolkningen utenom innvandrere tjente kvinnene (51 000 kr) 85,1 prosent av menn (59 900 kr).

Både menn og kvinner blant innvandrerne tjente mindre enn dem av samme kjønn i befolkningen ellers. Forskjellen er størst blant menn, der innvandrere sin lønn tilsvarte 82,3 prosent av lønnen til menn i befolkningen ellers. Blant kvinnene var innvandrere sin lønn på 88,8 prosent av øvrige kvinner.

Forskjellen mellom kjønnene varierer blant innvandrerne, og er ofte større i gruppene med høyere lønnsnivå. For de nordiske landene og EU/EFTA fram til 2004 lå kvinner sin lønn på henholdsvis 87,5 og 87,1 prosent av menn, altså ikke langt unna befolkningen utenom innvandrerne.

Blant afrikanske innvandrere hadde kvinner nesten samme lønn som menn med en andel på 97,4 prosent. Også den store gruppen med nye land i EU etter 2004 bidro til mindre forskjell mellom kjønnene blant innvandrerne, der kvinner hadde en lønn på 95,5 prosent av menn.

Figur 6.5 Kvinner sin månedslønn (gjennomsnitt) som andel av menn sin månedslønn etter landbakgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Prosent

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

Det er flere årsaker til at kvinner og menn har mer lik lønn blant innvandrerne. [Forskjellig fordeling på yrker og lønnsforskjeller både mellom dem med samme yrke og på tvers av yrke har betydning](#) (Statistisk sentralbyrå, 2017).

- I befolkningen utenom innvandrerne bidrar en høyere andel godt lønnede ledere blant menn til større lønnsforskjell mellom kjønnene.
- Innvandremenn og kvinner har en høyere andel i lavt lønnede yrker, slik som salg- og serviceyrker, renholdere og hjelpearbeidere der lønningene varierer mindre.
- Hos innvandrere er lønnsforskjellen mellom menn og kvinner i samme yrkesgruppe ofte mindre enn i befolkningen ellers.

Blant innvandrerne finner vi lignende forskjeller i yrkesvalg mellom kvinner og menn som i befolkningen ellers. Kvinner er overrepresentert i salgs- og serviceyrker, mens det er vanligere for menn å jobbe som håndverker, sjåfør eller operatør.

I befolkningen uten innvandrere blir lønnsforskjellen mellom kvinner og menn større av at lønnen i de mannsdominerte yrkene er høyere enn yrkene dominert av kvinner. [Blant innvandrere er det mindre avstand i lønn mellom disse yrkene](#) (Statistisk sentralbyrå, 2022a).

6.3. Lønnen øker med alder og botid

Både blant innvandrere og i befolkningen ellers er gjennomsnittslønnen høyere i de øvre aldersgruppene. Disse lønnstakerne har ofte lengre karriere på arbeidsmarkedet, og mer yrkeserfaring som har betydning for arbeidsoppgaver og lønn.

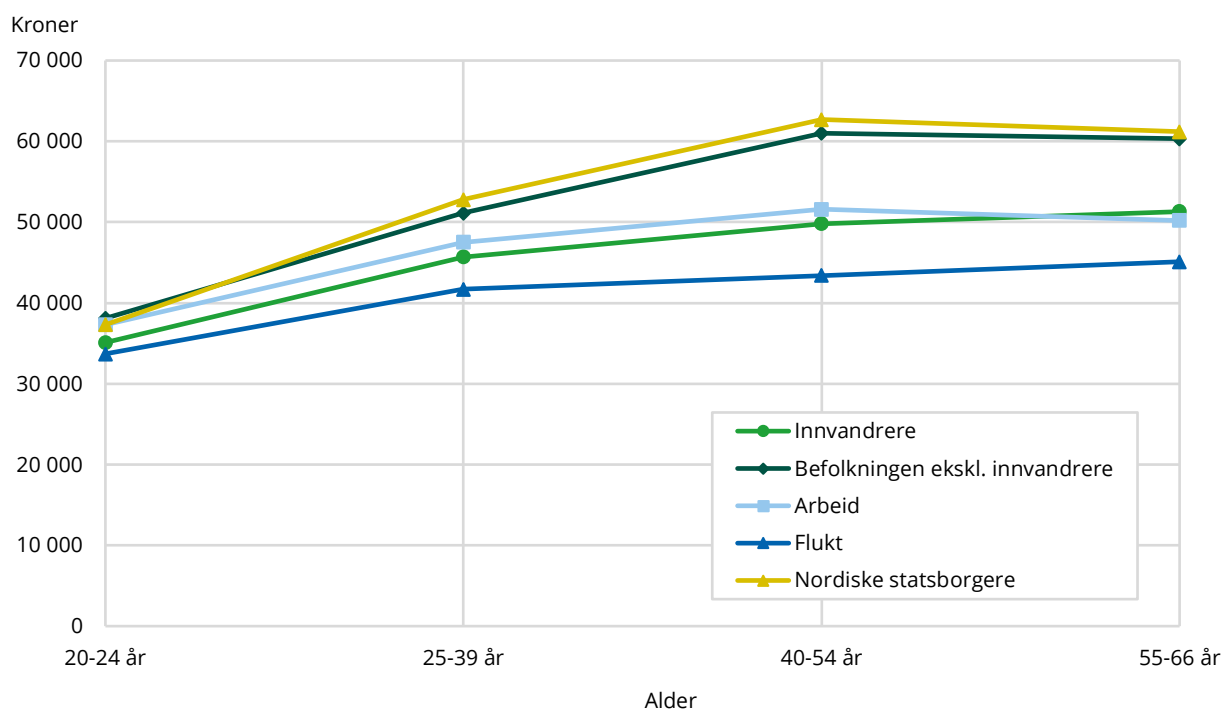
Blant de med jobb er det en lavere andel unge under 25 år blant innvandrerne. Det gjør at gjennomsnittslønnen i befolkningen utenom innvandrere blir lavere og forskjellen til innvandrere blir mindre når vi sammenlikner gruppene uten å ta hensyn til alder.

Forskjellen mellom innvandrere og befolkningen ellers er størst i aldersgruppen 40-54 år, der innvandrere hadde 18,4 prosent lavere månedslønn i 2022.

Lønnen var mest lik for de yngste under 25 år, der innvandrerne tjente 7,9 prosent mindre. Det henger sammen med at jobbtilbudet mot de unge er nokså smalt, slik at befolkningsgruppene har samme type jobber.

[For unge som ennå ikke har fullført utdanningsløpet er det i stor grad lavt lønnede jobber innenfor overnattings-, serveringsbransjen eller varehandel som er oppnåelige](#) (Grini & Johnsen, 2021). I tillegg er ofte lønnen mer lik på tvers av fagområde for unge nyutdannede enn hos dem med flere år siden fullført utdanning.

Figur 6.6 Månedslønn (gjennomsnitt) etter alder og utvalgt innvandringsgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

For innvandrere har også botiden betydning for lønnen. [En rapport om flyktninger er det tidligere vist at blant de i samme alder, er gjennomsnittslønnen høyere hos de med lengre botid](#) (Olsen & Bye, 2020). Vi ser samme mønster hos de som har innvandret av andre grunner, men ikke like tydelig som hos flyktninger. De som kun deltar i introduksjonsprogrammet, inngår ikke i lønnsstatistikken.

[Hos innvandrerne er aldersgruppen 25 til 39 år den største, målt etter antall jobber med over 230 000 i 2022](#) (Statistisk sentralbyrå, 2022b). I denne aldersgruppen er det nettopp hos flyktninger

det er størst avstand i lønn mellom dem med kort og lang botid. Flyktninger bosatt under 4 år hadde en beskjeden månedslønn på 35 900 kroner. Flyktninger i samme alder med botid på 20 år eller lengre hadde til sammenlikning 49 100 kr, 36,8 prosent mer enn de med kortest botid. Flyktningene med lang botid tjente bare 3,9 prosent mindre enn befolkningen ellers i samme alder.

Vi ser samme mønster blant familietilknyttede til flyktninger, der forskjellen mellom de med kort og lang botid var 34,6 prosent.

Tabell 6.1 Månedslønn (gjennomsnitt) for innvandrere 25-39 år etter innvandringsgrunn og botid. 4. kvartal 2022. Kroner

Innvandrere 25-39 år	Bosatt					20 år eller mer
	under 4 år	4-6 år	7-9 år	10-14 år	15-19 år	
I alt	44 600	44 200	45 100	46 600	45 500	49 300
Arbeid	46 400	47 400	47 800	48 600	49 300	-1
Flukt	35 900	36 500	38 200	40 500	43 300	49 100
Familie, flukt	35 000	36 000	38 000	39 700	42 900	47 100
Familie, ellers	40 500	39 500	40 600	41 600	43 400	48 900
Utdanning	40 600	46 700	49 200	53 800	54 000	55 200

¹ Tall kan ikke gis

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

At lengre botid har betydning for flyktninger sin lønn henger blant annet sammen med at de som innvandret i ung alder, har hele eller større deler av skolegangen sin i Norge. I denne gruppen er utdanningsnivået høyere, og vi finner større innslag av jobber med høyere kompetansekrav og lønnsnivå enn hos dem med kortere botid.

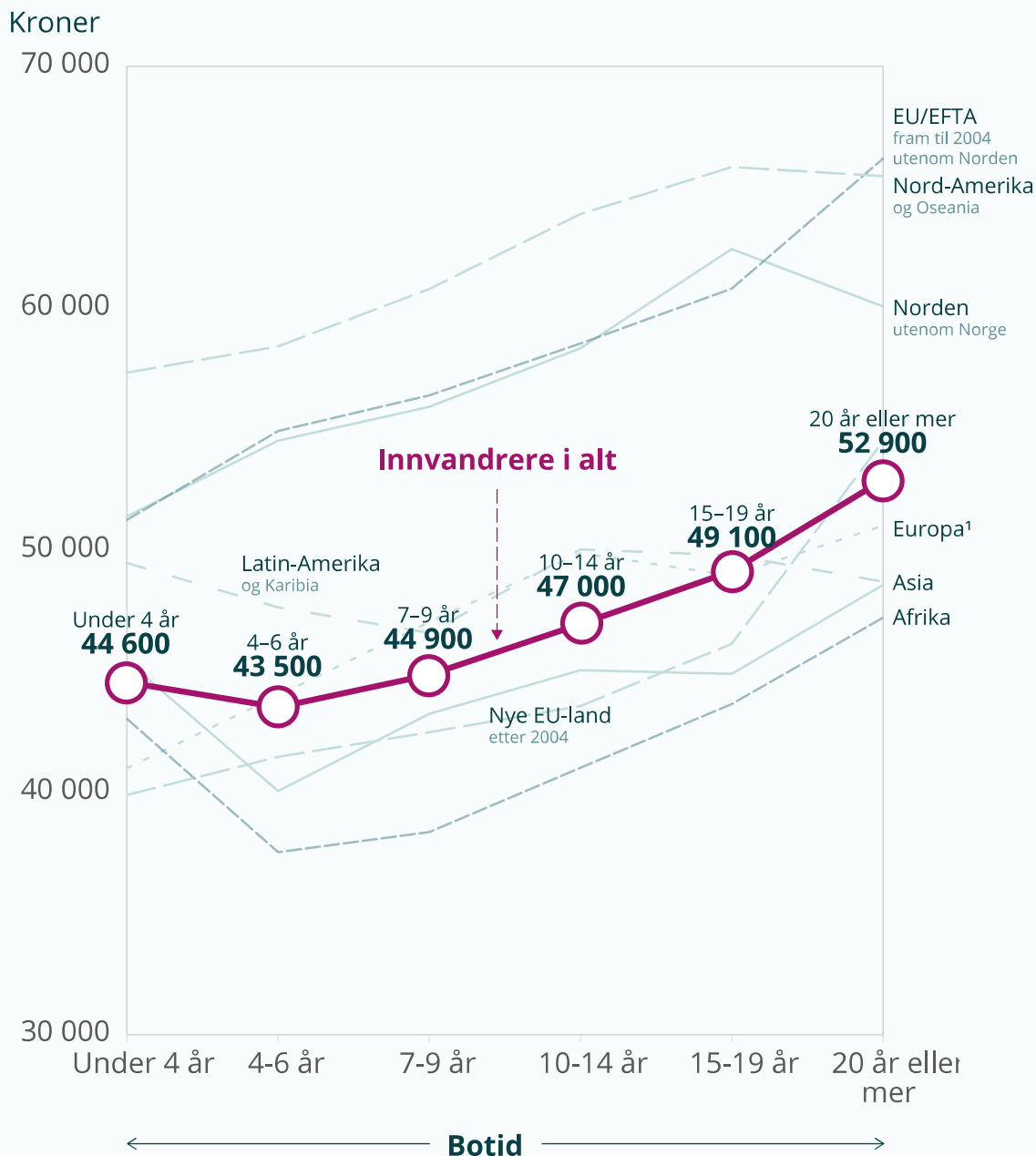
Forskjellen mellom gruppene med lang og kort botid er mindre hos arbeidsinnvandrere siden de med kort og lengre botid i større grad har samme type jobber. Det skiller bare 6,3 prosent i favør av arbeidsinnvandrere med 15-19 års botid, sammenliknet med gruppen bosatt under fire år.

Figur 6.7 Hvor mye øker lønn med innvandreres botid? I alt

Hvor mye øker lønn med innvandreres botid? I alt

Dette linjediagrammet viser sammenhengen mellom innvandreres botid i Norge og gjennomsnittlig månedslønn. De svake grå linjene viser serier med ulike landbakgrunn.

Gjennomsnittlig månedslønn for innvandrere etter botid og landbakgrunn. Bosatte 20–66 år. 4.kv. 2022

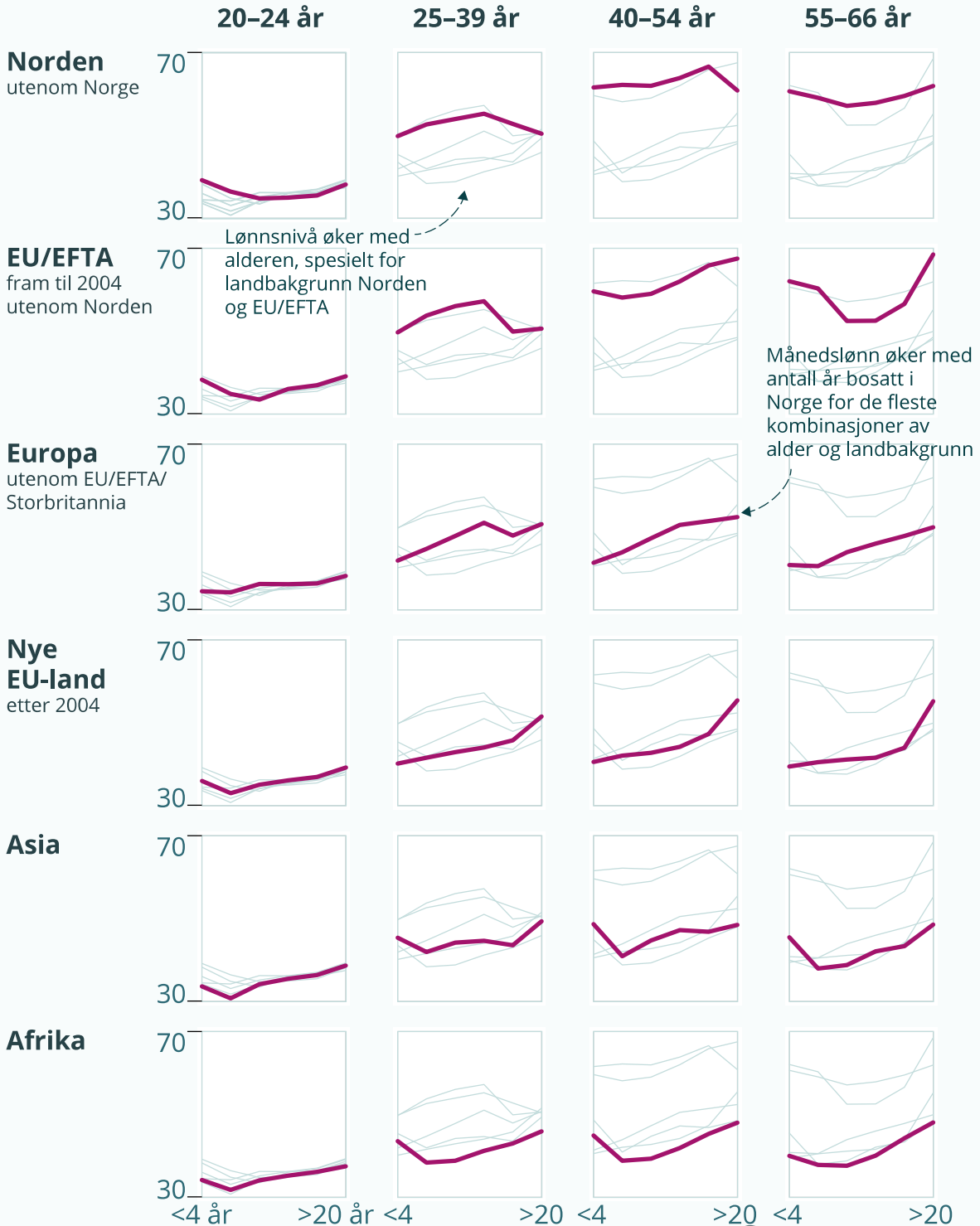
Denne variabelen viser botiden i hele år fra første oppholdsdato i landet til referanseåret.

¹ Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia.
Kilde: Lønnsstatistikk

Figur 6.8 Hvor mye tjener innvandrere med forskjellig alder og botid?

Hvor mye tjener innvandrere med forskjellig alder og botid?

Gjennomsnittlig månedslønn for innvandrere etter botid, alder og landbakgrunn, 4.kv. 2022. Alle tall i 1 000 kroner

Kilde: Lønnsstatistikk

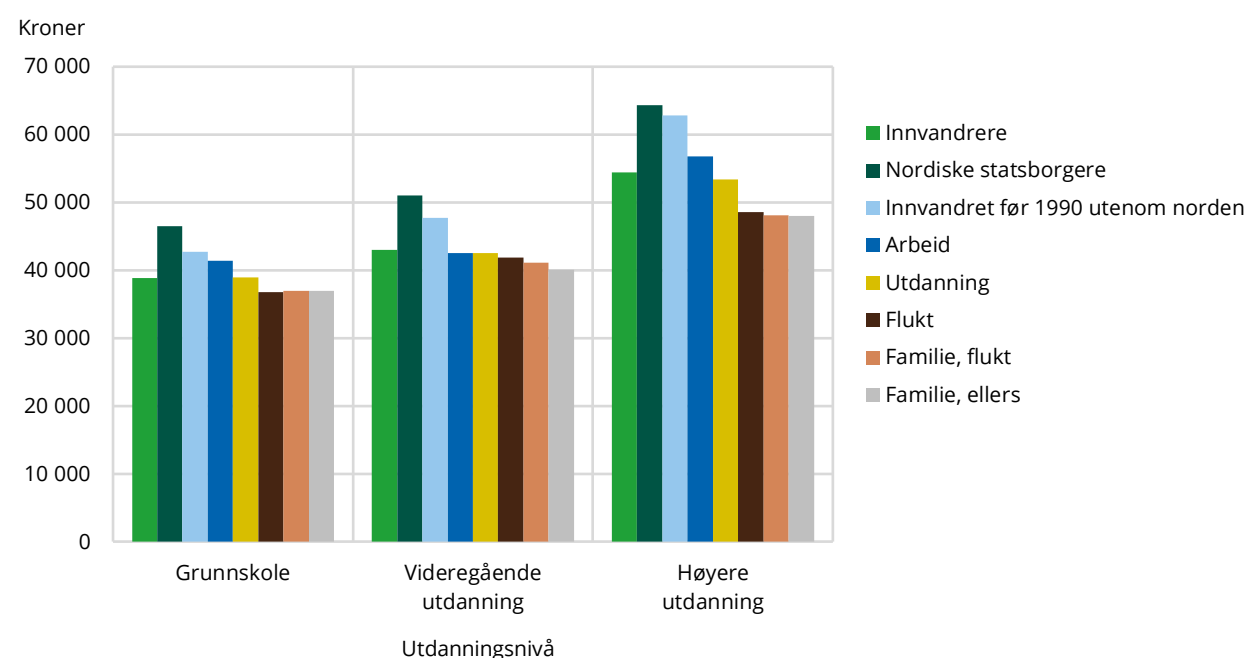
Kilde: [Lønn](#), Statistisk sentralbyrå

6.4. Høyt utdannede har høyere lønn

Innvandrere med lengre utdanning har også høyere gjennomsnittslønn. I 2022 tjente Innvandrere med kun grunnskole 38 800 kr i måneden. De som hadde fullført videregående utdanning, tjente 10,8 prosent mer med et snitt på 43 000 kr. De med fullført høyere akademisk utdanning hadde den klart høyeste lønnen på 54 400 kr, hele 26,5 prosent mer enn gruppen med fullført videregående.

De med mer utdanning har også merkbart høyere lønn blant de med samme innvandringsgrunn (figur 6.9). Ulik fordeling på utdanningsnivåene fører av den grunn til forskjeller i lønnen mellom innvandringsgruppene. [Den lave lønnen blant flyktninger må blant annet ses i sammenheng med at mange ikke har utdanning utover grunnskole](#) (Bye, 2021).

Figur 6.9 Månedslønn (gjennomsnitt) etter utdanningsnivå og innvandringsgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

Forskjellig utdanningsnivå forklarer bare noe av lønnsforskjellene mellom innvandringsgruppene. Også blant de med samme utdanning er det forskjeller i hvor mye de tjener.

Nordiske statsborgere og de som innvandret før 1990 har høyest lønn på hvert utdanningsnivå. Flyktninger og familieinnvandrere tjener derimot minst blant innvandrere med samme type utdanning.

Det er flere forklaringer på lønnsforskjellene innenfor samme utdanningsnivå. For nordiske statsborgere og innvandrere før 1990 kan som nevnt høyere alder, lengre botid og arbeidserfaring føre til at de tjener mer enn andre innvandrere med samme utdanningsnivå.

[Forskjellig fordeling på fagområde mellom innvandringsgruppene har også betydning for lønnen hos de med samme utdanningsnivå.](#) Flyktninger har i større grad utdanning innenfor helse- og sosialfag. For arbeidsinnvandrere er det vanligere med naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. [Lønnstakere med slike fag har vanligvis noe høyere gjennomsnittslønn enn dem med andre fag, slik som helse og sosialfag](#) (Statistisk sentralbyrå, 2022c).

For de med høyere utdanning skyldes også noe av forskjellene i lønn at en del innvandrere er overkvalifiserte for jobben sin. De har altså en jobb der det vanligvis ikke er behov for høyere utdanning, og lønnen er lavere enn det som er vanlig for høyt utdannede. [Det er tidligere vist at overkvalifisering er mest utbredt blant innvandrere med kort botid, og bakgrunn fra blant annet Afrika og Asia](#) (Edelmann & Villund, 2022). Det samsvarer med figur 6.9 der flyktninger har en klart lavere gjennomsnittslønn enn andre grupper.

6.5. Høyere lønn for innvandrere i finansnæringen

Innvandrere med forskjellig landbakgrunn fordeler seg ulikt på næringer. Det kommer blant annet av at kravene til kompetanse varierer mellom næringsområdene. [Næringer med høyere kompetansekrav er vanligvis lønnsnivået høyere](#) (Statistisk sentralbyrå, 2022d).

Innvandrere fra EU/EFTA-landene før 2004 og Nord-Amerika og Oseania er blant innvandrerne med høyest lønnsnivå. Sammenliknet med innvandrere samlet sett er de overrepresentert i de høyt lønnede delene av arbeidsmarkedet, slik som IKT-bransjen, finansnæringen og teknisk tjenesteyting. En del jobber også innenfor oljenæringen (bergverksdrift og utvinning).

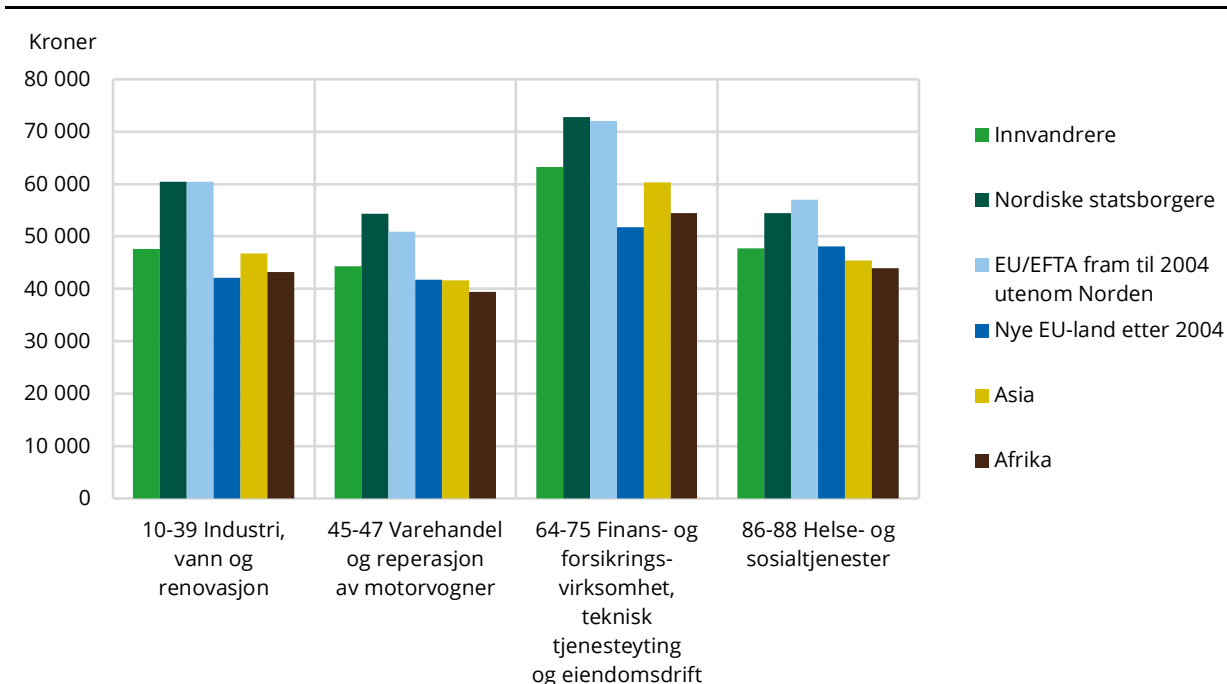
Innvandrerne fra Afrika og Asia med lavere lønnsnivå jobber i større grad innenfor områder der gjennomsnittslønnen er lavere. Det gjelder overnattings- og serveringsbransjen, og forretningsmessig tjenesteyting. Mange er også sysselsatt i helse- og sosialtjenester.

Lønnsforskjellene mellom innvandrere etter landbakgrunn er også til stede hos de som jobber innenfor samme deler av arbeidsmarkedet.

Innvandrere i varehandel har en gjennomsnittslønn på 44 300 kroner. De som kommer fra Afrika, tjener minst med et snitt på 39 400 kroner. Innvandrere fra Norden og EU/EFTA før 2004 har derimot en månedslønn på over 50 000 kr.

Selv om de fleste jobbene i varehandel er salg- og serviceyrker, er det også ledere og akademiske yrker med høyere lønninger. Disse jobbene har høyere kompetansekrav og er mer vanlig blant de sistnevnte landgruppene. Nordiske statsborgere er som vi har sett blant landgruppene med høy lønn. Det kommer nettopp av at de er blant innvandrerne som tjener mest i hver enkelt næring. De er derimot ikke like overrepresentert på høytlønnede områder som landgruppene nevnt ovenfor.

I finansbransjen og teknisk tjenesteyting er lønnsnivået høyere for alle landgruppene. Gjennomsnittslønnen for innvandrerne som jobber der er 63 200 kroner, og alle grupper tjener i gjennomsnitt over 50 000 kroner. Lavest lønn i næringen har innvandrere fra de nye EU-landene i 2004 med 51 800 kr. Også her tjener innvandrerne fra Norden og de øvrige EU/EFTA-landene klart mer med over 72 000 kroner.

Figur 6.10 Månedslønn (gjennomsnitt) etter utvalgt næring og landbakgrunn. Innvandrere 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner

Kilde: [Lønn, Statistisk sentralbyrå](#)

6.6. Oppsummering

Innvandrere hadde en gjennomsnittlig månedslønn på 47 600 kr i 4.kvartal 2022. Det var 14,7 prosent mindre enn befolkningen ellers, som tjente 55 800 kr. Lønnsforskjellen mellom innvandrere og befolkningen ellers har vært nokså stabil de siste årene.

Blant innvandrerne varierer gjennomsnittslønnen en god del på tvers av landbakgrunn. Høyst gjennomsnittslønn hadde innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania med 62 100 kr. Det var 47,5 prosent mer enn innvandrere fra Afrika som tjente 42 100 kr.

At lønnen er lav for dem fra Afrika og Asia henger sammen med at flyktninger og deres familietilknyttede har lavest lønn etter innvandringsgrunn.

Gjennomsnittslønnen for innvandrere samlet sett er lavere enn i befolkningen ellers fordi det er store landgrupper målt etter antall jobber som tjener minst, slik som Afrika, Asia og nye EU-land etter 2004.

Lønnsnivået for innvandrere henger sammen med utdanningsnivå og hva slags type jobb man har. Gruppene med lavest lønn har lavere utdanningsnivå. De er også overrepresenterte i lavt lønnede deler av arbeidsmarkedet, slik som forretningsmessig tjenesteyting, overnatting- og serveringsbransjen.

Lønnsforskjellene mellom innvandrere blir mindre når det tas hensyn til forskjeller i utdanning og type arbeid, men også blant dem med samme utdanning eller næringsområde er det lignende lønnsforskjeller på tvers av landbakgrunn som for gruppene samlet sett.

For innvandrerne varierer gjennomsnittslønnen også med botiden. For innvandrere i samme alder er lønnen ofte høyere blant de med lengre botid. Innvandrere med lengre botid vil i mange tilfeller har mer arbeidserfaring som har positiv betydning for lønnen.

Referanser

- Bye, K. S. (2021). *Utdanning og lønnsnivå hos innvandrere*. (SSB analyse 2021/06). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/utdanning-og-lonnsniva-hos-innvandrere>
- Edelmann, F. S. & Villund, O. (2022, 23. juni) *Hvor mange innvandrere er overkvalifisert?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/hvor-mange-innvandrere-er-overkvalifisert>
- Grini, K. H. & Johnsen, M. B. (2021). *Hvem har jobbene og hvor lenge er folk i slike jobber. Jobbene med lavest lønn* (Rapporter 2021/01). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/jobbene-med-lavest-lonn>
- Kirkeberg, M. I. (2023, 5. juli). *Høyeste antall flyktninger noensinne*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn/artikler/hoyeste-antall-flyktninger-noensinne>
- Olsen, B. (2023, 26. juni). *Staten har lavest andel innvandrere*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/staten-har-lavest-andel-innvandrere>
- Olsen, B. & Bye, K. H. (2020). *Flyktninger i og utenfor arbeidsmarkedet 2018*. (Rapporter 2020/08). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flyktninger-i-og-utenfor-arbeidsmarkedet-2018>
- Pettersen, M. (2023, 8. juni). *Hvor mye jobber innvandrere i Norge?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/hvor-mye-jobber-innvandrere-i-norge>
- Statistisk sentralbyrå. (2017, 16. november). *Lavere lønn blant innvandrere*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/lavere-lonn-blant-innvandrere>
- Statistisk sentralbyrå. (2022a). *Tabell 12525: Månedslønn, etter landbakgrunn, innvandringskategori, yrkesgruppe, kjønn og arbeidstid* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12525/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022b). *Tabell 12823: Innvandringskategori-, kjønns-, og aldersfordeling for jobber, nyansettelser og avsluttede ansettelser* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12823/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022c). *Tabell 12407: Utdanningsfordelt månedslønn og antall år, etter fullført utdanning* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12407/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022d). *Tabell 11420: Utdanningsfordelt månedslønn, etter kjønn, arbeidstid, sektor og næring* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/11420/>
- Steinkellner, A., Krokedal, L. & Andersen, E. (2023, 7. juni). *Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrerne-og-deres-barn--en-mangfoldig-gruppe>

Inntekt og økonomi

7. Sterkere inntektsvekst blant innvandrere og deres barn

Det er store inntektsforskjeller mellom personer med innvandrerbakgrunn. Mens mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har relativt lav inntekt, er det noen grupper som har høyere inntekt enn den øvrige befolkningen. Videre har mange personer med innvandrerbakgrunn opplevd en sterk inntektsvekst de siste årene, og andelene med lavinntekt faller.

Elisabeth Løyland Omholt

I dette kapitlet skal vi se nærmere på inntekten og økonomien til personer med innvandrerbakgrunn i Norge. Vi skiller mellom dem som selv er [innvandret og dem som er født i Norge av to innvandrerforeldre, norskfødte med innvandrerforeldre](#) (Steinkellner, Krokedal, & Andersen, 2023). Siden inntekt måles ut fra husholdningsnivå, ser vi her på inntekten blant personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre. Hovedinntektstaker er den personen i husholdningen som har fått registrert høyest samlet inntekt før skatt. Populasjonen i dette kapitlet skiller seg dermed en del fra andre kapitler i denne rapporten.

I 2021 var det snaut 960 000 av alle bosatte personer i Norge som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker var en innvandrer. Av disse 960 000 var 72 prosent selv innvandrere, 17 prosent var norskfødte med innvandrerforeldre, mens 11 prosent ikke hadde innvandrerbakgrunn. Videre var det i alt 54 000 personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker var norskfødt med innvandrerforeldre. Av disse 54 000 var rundt halvparten selv norskfødte, snaut 20 prosent innvandrere og 30 prosent uten innvandrerbakgrunn. I befolkningen var det i tillegg 94 000 innvandrere og 6 000 norskfødte med innvandrerforeldre som tilhørte husholdninger der hovedinntektstaker ikke hadde innvandrerbakgrunn. Disse regnes da med i «den øvrige befolkningen» her. I analysen i dette kapitlet utelater vi også alle personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er student.

Innvandrerhusholdninger skiller seg fra resten av befolkningen ved at de [i gjennomsnitt består av litt flere personer og har yngre hovedinntektstakere](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023a). Særlig gjelder dette for husholdninger med bakgrunn fra land i Afrika, Asia etc. Husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre karakteriseres også i stor grad av å være yngre enn snittet blant resten av befolkningen, og de fleste hovedinntektstakere er under 40 år. Videre skiller personer med innvandrerbakgrunn seg ut fra resten av befolkningen med tanke på [utdanningsnivå](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023b), [yrkessammensetning](#) (Taha & Villund, 2023) og [bosted](#) (Steinkellner, Krokedal, & Andersen, 2023). Alt dette kan virke inn på å forklare forskjeller i husholdningenes økonomi mellom innvandrere og resten av befolkningen.

7.1. Høy inntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre fra India

Inntektsnivået blant personer med innvandrerbakgrunn varierer etter landbakgrunn og innvandringskategori. I 2021 var median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) blant alle personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker var innvandrer på 340 600 kroner. Det er en god del lavere enn blant den øvrige befolkningen, der medianinntekten var 442 000 kroner. Innvandreres inntektsnivå utgjorde dermed 77 prosent av inntekten blant personer uten innvandrerbakgrunn. Blant personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker var

norskfødt med innvandrerforeldre, var inntektsnivået høyere enn blant innvandrere, og utgjorde 89 prosent av inntekten til den øvrige befolkningen, eller 395 000 kroner.

Hvordan måle inntekt for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Tallgrunnlaget for denne analysen er inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Inntekt skiller seg fra lønn, ved at inntekt inkluderer alle kontante inntekter en person mottar i løpet av et år. Dette inkluderer både lønn, næringsinntekter, renteinntekter, inntekter fra aksjeutbytte, alderspensjon, uføretrygd, barnetrygd, og andre stønader en kan motta fra det offentlige, fratrukket skatt og andre negative overføringer. Vi går ut ifra at de fleste som bor sammen i en husholdning deler på inntektene og dermed har omtrent samme økonomiske levestandard. I inntektsstatistikken er det dermed vanlig å ta utgangspunkt i husholdningens samlede inntekt og formue, og ikke enkeltpersoners, når vi måler personers økonomiske levekår. I denne analysen om inntekt og økonomi blant personer med innvandrerbakgrunn, ser vi derfor på personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker, altså den personen med høyest samlet inntekt i husholdningen, enten er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre. Gruppen som omtales som innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i denne artikkelen skiller seg dermed en del fra hvordan disse gruppene defineres i andre artikler i SSBs publikasjonsserie Innvandrere i Norge 2023.

I denne analysen utelater vi også alle personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er student. Dette er vanlig å gjøre i analyser av befolkningens inntekt, siden vi regner med at studenter befinner seg i en spesiell og tidsavgrenset økonomisk situasjon. I tillegg regnes ikke studielån, men kun studiestipend, som inntekt, noe som gjør at det blir vanskeligere å sammenlikne studenters økonomi med resten av befolkningen.

For å kunne sammenlikne inntektsnivået mellom personer som tilhører ulike typer husholdninger, er det vanlig å forbruksjustere husholdningenes samlede inntekt etter skatt. En slik forbruksjustering skal både ta hensyn til at større husholdninger med flere personer trenger høyere inntekt enn én person, samtidig som større husholdninger kan dra nytte av stordriftsfordeler en aleneboende ikke har. Det er flere metoder for å gjøre dette, men her brukes den som kalles for EU-skala. Den gir første voksne i husholdningen vekten 1, andre voksne vekten 0,5 og barn under 17 år vekt 0,3. Det vil si at det er 2,1 vekter i en husholdning bestående av to voksne og to barn. Deler vi denne husholdningens samlede inntekt etter skatt på 2,1, får vi det vi kaller inntekt etter skatt per forbruksenhet, og den er da sammenliknbar med tilsvarende mål for personer i andre typer husholdninger.

Når vi sammenlikner inntekt mellom ulike grupper, er det vanlig å ta utgangspunkt i medianinntekten. Medianen er det beløpet som befinner seg i midten av fordelingen, når vi sorterer alles inntekt fra lavest til høyest. Dette betyr at like mange har inntekt over, som under medianen. Medianinntekten gir ofte er mer «typisk» bilde av inntekten for de fleste i en gruppe, da den ikke påvirkes i like stor grad av svært høye inntekter i toppen av fordelingen, slik som gjennomsnittet.

I figur 7.1 kan vi se inntektsnivåene i 2015 og 2021 blant innvandrere fra de største enkeltlandene, samt for norskfødte med innvandrerforeldre fra India, Sri Lanka, Vietnam, Tyrkia, Pakistan, Marokko og Somalia. For de andre landgruppene er det fremdeles så få personer der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre, at vi ikke viser tall for dem i figuren.

Her ser vi at innvandrere fra Storbritannia og Sverige hadde høyere medianinntekt enn den øvrige befolkningen i 2021. Innvandrere fra Danmark, Tyskland og India hadde litt lavere inntekt enn den øvrige befolkningen, men sammenliknet med innvandrere i alt hadde de relativt høy inntekt.

Innvandrere fra Storbritannia, Sverige, Danmark og Tyskland har i stor grad lang botid i Norge og mottar de meste av inntektene sine fra arbeid eller som alderspensjon. Blant innvandrere fra India er det omtrent halvparten som har botid i Norge under 10 år, og yrkesinntekt utgjør en svært stor del av inntektsgrunnlaget deres. For dem med botid over 10 år er også yrkesinntekt en viktig inntektspost, og de mottar noen stønader i form av alderspensjon eller uføretrygd.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra India, var medianinntekten svært høy – 525 000 kroner i 2021. Disse husholdningene har en relativt høy yrkesinntekt, og mottar en ganske stor andel av

inntekten sin fra arbeid (77 prosent). Samtidig har de høye kapitalinntekter, og i 2021 utgjorde kapitalinntekter 10 prosent av samlet inntekt blant disse husholdningene.

Innvandrere fra Sri Lanka har lavere inntektsnivå enn den øvrige befolkningen, men høyere inntekt enn innvandrere i alt. Norskfødte med innvandrerforeldre fra Sri Lanka har derimot en inntekt som er på nivå med befolkningen uten innvandrerbakgrunn og høyere inntekt enn norskfødte med innvandrerforeldre generelt. Omtrent samme mønster finner vi blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Vietnam.

7.2. Ofte lavere inntektsnivå blant dem som mottar mer i stønader

Tall for 2021 viser at innvandrere fra Vietnam, Polen, Litauen og Iran har en medianinntekt omtrent på nivå med innvandrere i alt, mens innvandrere fra Tyrkia, Pakistan og Marokko har litt lavere inntekt enn innvandrere generelt, på rundt 300 000 kroner per forbruksenhet. Mens innvandrere fra Vietnam og Iran i stor grad har lang botid i Norge, og mottar mye av inntekten fra arbeid eller alderspensjon, er det flere med kortere botid fra Polen og Litauen, selv om stadig flere har lengre botid i Norge, og stort sett får inntekten sin fra arbeid.

Også i grupper med lavere inntekt enn hva vi finner blant innvandrere generelt, som de med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan og Marokko, har de fleste lang botid i Norge. Men disse har typisk større husholdninger og er i større grad avhengige av stønader som uføretrygd, alderspensjon og arbeidsavklaringspenger enn innvandrere fra Polen, Litauen, Iran og Vietnam.

Det er relativt mange norskfødte med foreldre fra Marokko, Tyrkia og Pakistan. Inntektsnivået blant disse er høyere enn blant innvandrere fra samme land, men litt under nivået blant norskfødte i alt og betydelig lavere enn blant befolkningen uten innvandrerbakgrunn. Husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre med bakgrunn fra disse tre landene består av relativt sett ganske mange personer og har unge hovedinntektstakere, med en snittalder på rundt 30 år. I 2021 kom rundt 70 prosent av inntekten deres fra yrkesinntekt. For de med bakgrunn fra Tyrkia og Marokko kom nesten 30 prosent av inntekten fra ulike overføringer, som uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, sykepenger og dagpenger. For de med foreldre fra Pakistan utgjorde overføringer omtrent 24 prosent av samlet inntekt, der uføretrygd og sykepenger var de største postene.

7.3. Lav inntekt blant innvandrere fra Syria og Somalia

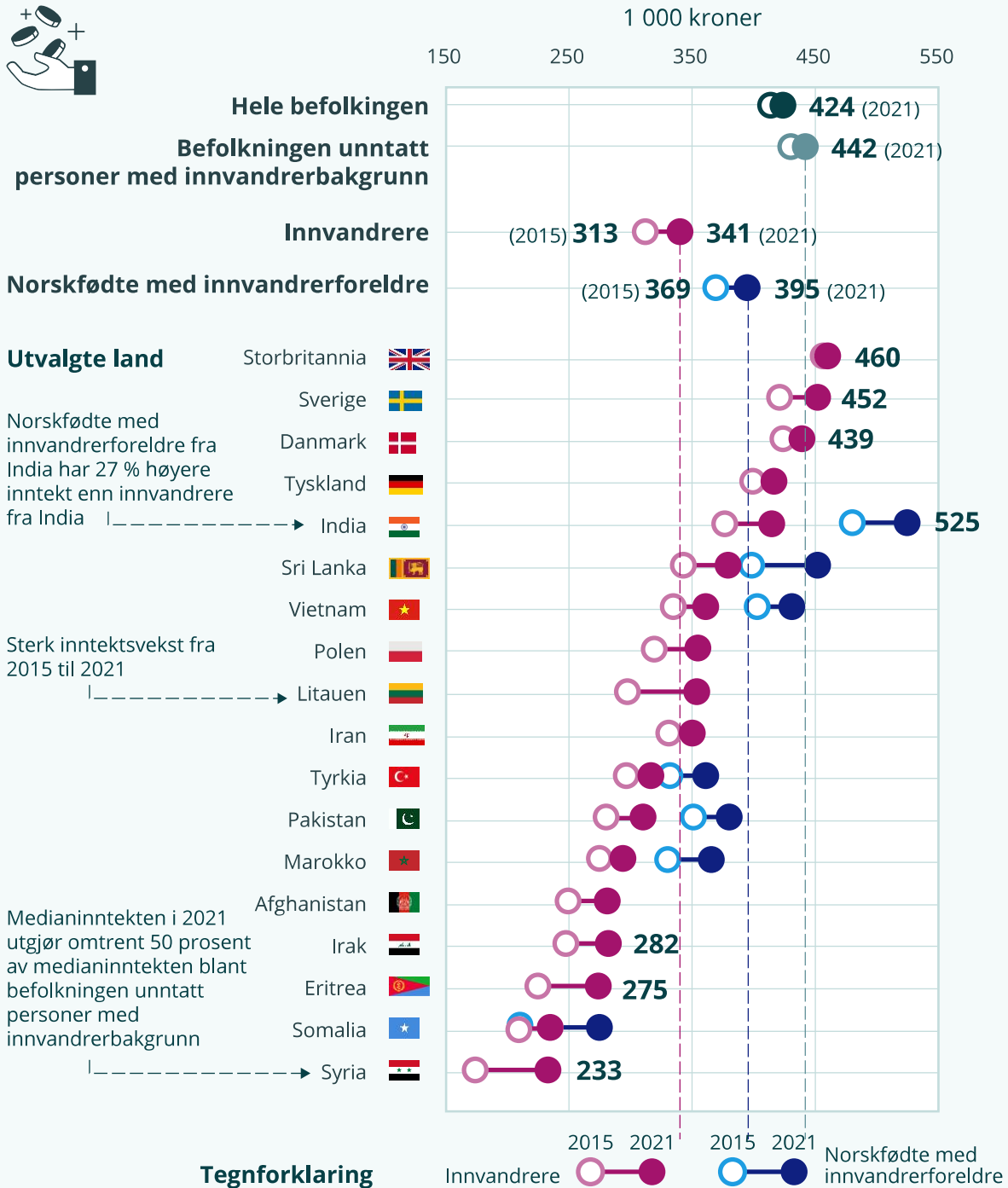
Innvandrere fra Afghanistan, Irak og Eritrea har relativt lave inntekter, med en median på rundt 280 000 kroner i 2021. Mens innvandrere fra Irak stort sett har bodd i Norge i 10 år eller mer, er det flere med kortere botid (3-9 år) fra Afghanistan og særlig Eritrea. Innvandrere fra disse tre landene har relativt sett lavere yrkesinntekter enn andre grupper og er i større grad avhengige av ulike overføringer. De siste årene har likevel innvandrere fra Afghanistan og særlig Eritrea blitt mindre avhengige av overføringer og økt sine andeler yrkesinntekt av samlet inntekt. Innvandrere fra Irak har derimot hatt en nokså stabil andel overføringer av samlet inntekt på rundt 40 prosent de siste årene, der uføretrygd og sosialhjelp er de største postene.

Det laveste inntektsnivået blant de største innvandrergruppene er det blant innvandrere fra Somalia og Syria, med en median inntekt etter skatt per forbruksenhet på rundt 235 000 kroner i 2021, som tilsvarte kun litt over 50 prosent av inntekten blant den øvrige befolkningen og knapt 70 prosent av inntekten blant alle innvandrere. Blant syrere er det mange med botid mellom 3 og 9 år som får en god del av inntekten sin gjennom overføringer som sosialhjelp, introduksjonsstønad og arbeidsavklaringspenger. Blant syrere med lengre botid, utgjør derimot yrkesinntekt en større del av samlet inntekt enn blant dem med kortere botid.

Figur 7.1 Hva er vanlig inntekt for innvandrere og deres norskfødte barn?

Hva er vanlig inntekt for innvandrere og deres norskfødte barn?

Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala¹), 2015 og 2021
I faste 2021-kroner. Etter hovedinntektstakers² landbakgrunn og innvandrerkategori

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) beregnes ved å dele husholdningens samlede inntekt etter skatt på antall forbruksenheter i husholdningen. I følge EU-skalaen, får første voksne vekt 1, andre voksne vekt 0,5 og barn under 17 år vekt 0,3. En husholdning med to voksne og to barn får dermed 2,1 forbruksenheter.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er student, er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Innvandrere fra Somalia har i stor grad lang botid i Norge (10 år eller mer). De bor ofte i relativt store husholdninger, og det er en vesentlig større andel som tilhører husholdninger med enslig forsørger med barn enn blant andre innvandrere. Selv om de fleste har lang botid, får de en relativt stor del av inntekten sin gjennom overføringer som uføretrygd, sosialhjelp og arbeidsavklaringspenger (AAP). I 2021 hadde norskfødte med innvandrerforeldre fra Somalia et høyere inntektsnivå enn innvandrere fra samme land, men betydelig lavere enn blant andre norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen. Hovedårsaken til dette, er nok at disse i snitt er svært unge (rundt 25 år), og selv om de får mer av inntekten sin gjennom yrkesinntekter enn innvandrere fra samme land, har de fremdeles en ganske lav yrkesinntekt sammenliknet med husholdninger i alt. Sammenlikner vi derimot disse husholdningene med andre husholdninger der hovedinntektstaker er i alderen 22-29 år, finner vi at norskfødte med innvandrerforeldre fra Somalia har et inntektsnivå som utgjør 75-80 prosent av inntekten for alle husholdninger i samme aldersgruppe.

7.4. Sterk inntektsvekst blant innvandrere ...

Selv om innvandrere generelt har lavere inntekt enn befolkningen ellers, har innvandrere hatt en sterkere inntektsvekst de siste årene. Ser vi på utviklingen fra 2015, har median inntekt etter skatt per forbruksenhet, målt i faste 2021-kroner, økt med knappe 3 prosent blant befolkningen uten innvandrerbakgrunn, mens den har økt med knappe 9 prosent blant innvandrere i alt. Det betyr at medianinntekten blant innvandrere steg fra å utgjøre 73 prosent av medianinntekten til den øvrige befolkningen i 2015 til 77 prosent i 2021. Det tyder på reduserte inntektsforskjeller mellom personer med og uten innvandrerbakgrunn. Samtidig er det store forskjeller i veksten etter ulike landbakgrunner, som man kan se i figur 7.1.

Innvandrere fra Storbritannia har hatt en inntektsvekst på snaut 4 000 kroner mellom 2015 og 2021. De har fremdeles det høyeste inntektsnivået blant innvandrerne, men målt i prosent har medianinntekten vokst med knappe 1 prosent siden 2015. Dette er en svakere vekst enn i den øvrige befolkningen og mye svakere vekst enn blant andre innvandrergrupper. Også blant innvandrere fra Danmark har inntektsveksten vært nokså moderat, men selve inntektsnivået er fremdeles høyt.

Årsaken til den moderate inntektsveksten på toppen av fordelingen kan være at innvandrere fra disse landene i stor grad følger samme mønster når det kommer til arbeid og inntekt som den øvrige befolkningen, der inntektsveksten har vært relativt moderat de siste 6 årene.

Enkelte innvandrergrupper har opplevd svært sterk inntektsvekst de siste årene – i 2021 var medianinntekten blant syriske innvandrere 60 000 kroner høyere enn i 2015, noe som tilsvarer en vekst på nesten 35 prosent. Her er det verdt å merke seg at det har vært en stor endring i populasjonen i denne gruppen i årene mellom 2015 og 2021. I 2015 var det drøyt 10 000 bosatte personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker var innvandrer fra Syria. I årene etterpå ankom det mange nye flyktninger, slik at antall personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er innvandrer fra Syria var på vel 36 000 ved utgangen av 2021. Inntektsveksten de siste årene, kan derfor peke mot at mange av syrerne som kom etter 2015 har gjort seg ferdig med introduksjonsprogrammet og begynt å komme ut i arbeid eller gått over på andre stønader enn introduksjonsstønad. Selv om syrerne har hatt sterk inntektsvekst, er de fremdeles på et lavt nivå.

Videre ser vi at innvandrere fra Eritrea og Litauen har hatt en rimelig sterk inntektsvekst, på rundt 20 prosent. For innvandrere fra Eritrea skyldes nok dette primært en sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet, mange har fullført introduksjonsprogrammet, og at de er blitt mindre avhengige av ulike stønader. Innvandrere fra Litauen har hatt en sterk yrkestilknytning hele tiden, men har kanskje fått mer fotfeste og høyere lønn i Norge de siste årene. Innvandrere fra Afghanistan, Somalia og Irak har hatt en vekst i medianinntekt på 13-14 prosent i perioden 2015-2021. Selv om disse fremdeles mottar relativt mye i overføringer, har de til en viss grad gått mer over på stønader som uføretrygd

og mottar i noe mindre grad introduksjonsstønad og sosialhjelp. Innvandrere fra Somalia har også økt sin andel yrkesinntekt av samlet inntekt, selv om den fremdeles er relativt liten.

7.5. ... og blant norskfødte med innvandrerforeldre

Også blant norskfødte med innvandrerforeldre har det vært en relativt sterk inntektsvekst sammenliknet med den øvrige befolkningen, på 7 prosent mot knapt 3 prosent mellom 2015 og 2021. Det betyr at norskfødtes medianinntekt steg fra å utgjøre 86 prosent av medianinntekten til den øvrige befolkningen i 2015 til å utgjøre 89 prosent i 2021. Ser vi på de ulike landbakgrunnene i figur 7.1, ser vi også her at det var dem med lavest inntekt i 2015 som har hatt sterkest vekst. I 2021 var medianinntekten blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Somalia 31 prosent høyere enn i 2015, noe som tilsvarte en vekst på 65 000 kroner. Som nevnt er dette en relativt ung gruppe, der medialderen for hovedinntektstaker økte fra 22 år i 2015 til 25 år i 2021.

Norskfødte med innvandrerforeldre fra Sri Lanka har også hatt en sterk inntektsvekst mellom 2015 og 2021, på 14 prosent. Blant norskfødte med bakgrunn fra Vietnam var veksten svakere, på i underkant av 7 prosent, men fremdeles sterkere enn i den øvrige befolkningen.

7.6. Mange innvandrere med lavinntekt, men andelen faller

Mange innvandrere har lave inntektsnivåer, og dette reflekteres i andelen med relativt lavinntekt. I 2021 var det i alt 10,7 prosent av alle personer i Norge (unntatt personer i studenthusholdninger og de som bor på institusjon) som bodde i en lavinntektshusholdning, regnet etter EU-skala (60 prosent). Blant innvandrere var andelen en god del større, på 26 prosent.

Hvordan beregnes andelen med lavinntekt?

Lavinntekt er et av flere mål som kan belyse husholdningenes økonomiske levekår. Ofte regnes personer som har lavinntekt som dem som tilhører husholdninger med en inntekt etter skatt per forbruksenhet under et visst nivå av den typiske inntekten blant husholdningene (medianen), så man kan se hvor stor andel av husholdningene som har en relativt lav inntekt. Det er flere måter å beregne dette på, men en mye benyttet måte er å bruke EU-skalaen for å beregne forbruksenheter og sette lavinntektsgrensen til 60 prosent av medianinntekten i hele befolkningen. I 2021 var medianinntekten etter skatt per forbruksenhet på omtrent 420 000 kroner (EU-skala). For en enslig person var grensen for å ha lavinntekt da 60 prosent av dette, det vil si 252 000 kroner etter skatt. For en husholdning bestående av to voksne og to barn var lavinntektsgrensen på 528 000 kroner etter skatt.

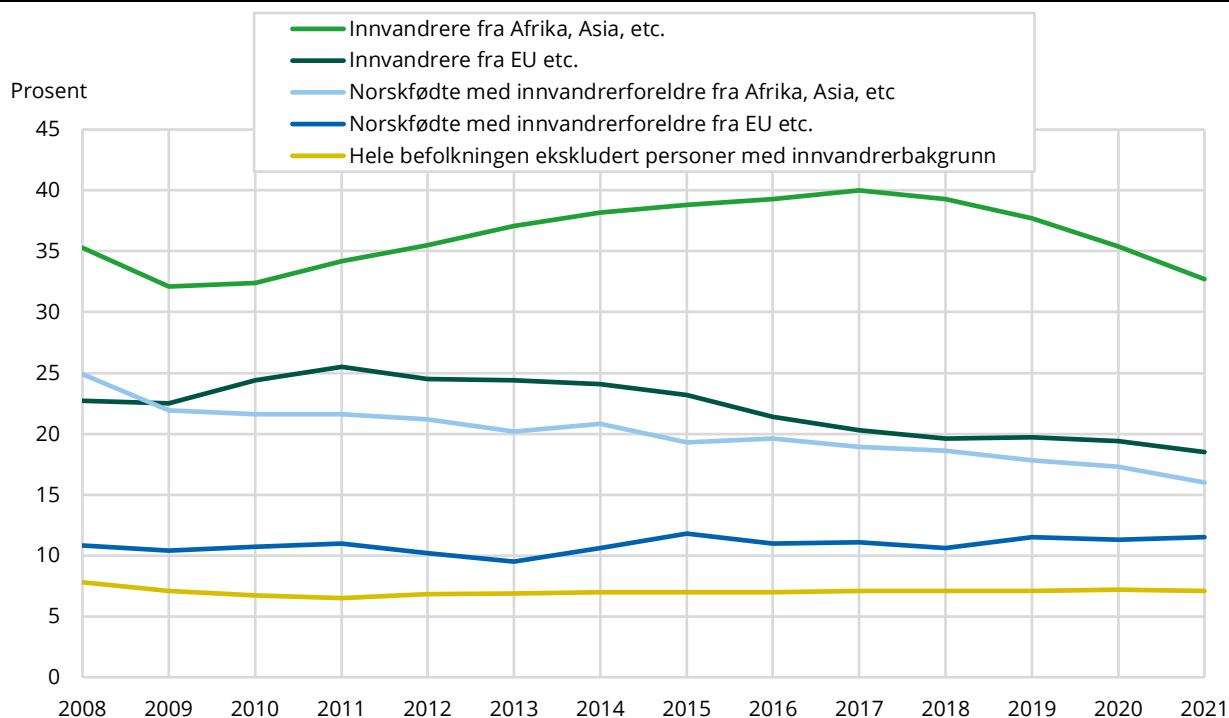
Man kan også måle andelen personer som har tilhørt en husholdning med lavinntekt over flere år, kalt vedvarende lavinntekt. Dette kan beregnes på flere måter. I denne artikkelen har vi målt det som personer som har hatt en gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet under snittet av lavinntektsgrensene i tre år på rad.

Deler vi innvandrere inn i to hovedlandgrupper, finner vi at andelen med lavinntekt blant innvandrere fra EU/EFTA etc. (Norden, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand) var på knappe 19 prosent i 2021, mens andelen blant innvandrere fra land i Afrika, Asia etc. (Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada og Oseania utenom Australia og New Zealand) var større, på 33 prosent. Særlig er andelen stor blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn (Personer som selv er innvandret med flukt som første innvandringsgrunn eller familieinnvandrere til disse)– 38 prosent hadde lavinntekt i 2021.

Andelen med lavinntekt er klart mindre blant norskfødte med innvandrerforeldre enn blant innvandrere, men fortsatt noe større enn i befolkningen som helhet. 15 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre hadde lavinntekt i 2021. Også her er det forskjeller etter landbakgrunn, der

andelen var på 12 prosent for dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc. og 16 prosent for dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc.

Figur 7.2 Andel personer i husholdninger¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), 2008-2021. Prosent

¹ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Ser vi i et lengre tidsperspektiv, som i figur 7.2, finner vi at andelen med lavinntekt blant den øvrige befolkningen har ligget stabilt rundt 7 prosent i perioden 2008-2021. Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. lå andelen på 35 prosent i 2008, og etter å ha falt litt, steg den til opp mot 40 prosent i 2017. Mange flyktninger fra Somalia, Eritrea, Irak og etter hvert Syria, kom til Norge i disse årene, og de har ofte svak arbeidstilknytning og lav inntekt de første årene, da mange går på introduksjonsprogram. Etter 2017 har dermed andelen med lavinntekt falt, og var på snau 33 prosent i 2021. De siste årene fram til og med 2021 har det vært [færre nye ankommende flyktninger til landet](#) (Kirkeberg, 2022), og flere av dem som kom tidligere har økt sine inntekter. Likevel er [andelen med lavinntekt fremdeles stor i forhold til andre grupper](#) (PDF) (Hattrem, 2022).

Blant innvandrere fra EU/EFTA etc. var andelen med lavinntekt på «topp» i 2011, på 25 prosent. I årene før kom det mange arbeidsinnvandrere fra de nye EU-land som Polen og Litauen. De hadde ofte mer beskjedne inntekter de første årene i Norge, men har etter hvert økt inntektsnivåene sine, samtidig som det har kommet færre nye arbeidsinnvandrere de siste årene. Siden 2011 har andelen med lavinntekt blant denne innvandrergruppen falt, og var på 19 prosent i 2021 (Hattrem, 2022).

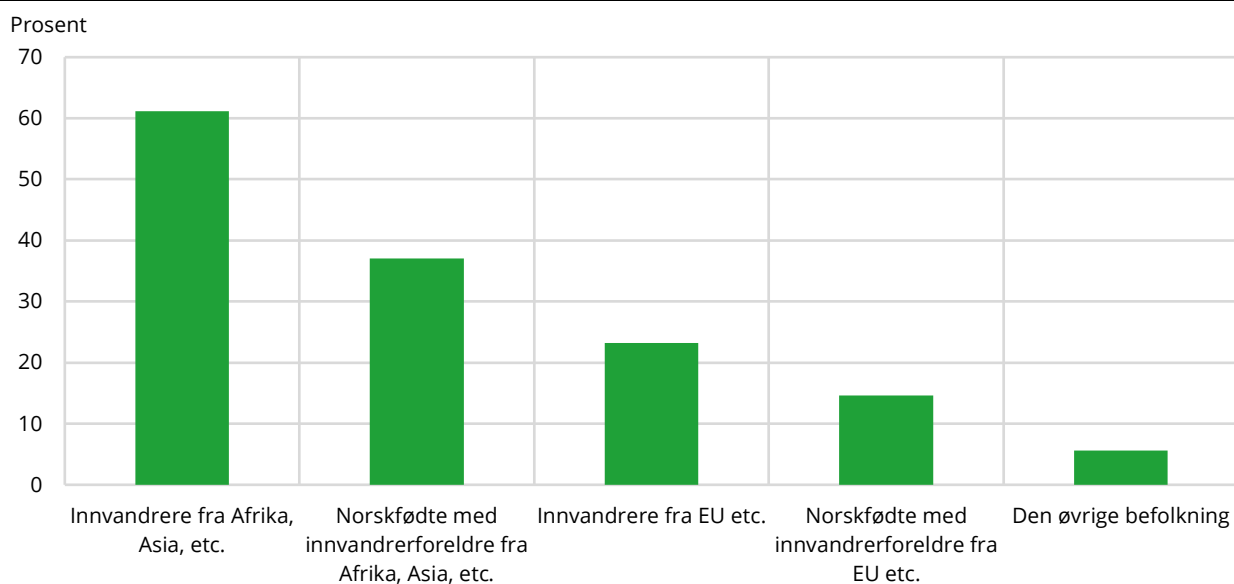
Andelen med lavinntekt blant norskfødte fra Afrika, Asia, etc. har falt fra 25 prosent i 2008 til 16 prosent i 2021. Dette henger nok sammen med at denne gruppen har blitt flere og fått eldre hovedinntektstakere. For norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. har andelen med lavinntekt ligget ganske stabilt på 10-11 prosent i perioden.

7.7. 6 av 10 barn innvandret fra Afrika, Asia etc. har vedvarende lavinntekt

Barn som vokser opp i husholdninger med lave inntekter, opplever i større grad flere levekårsproblemer enn andre barn. [Det er en større andel innvandrerbarn som vokser opp i en husholdning med vedvarende lavinntekt enn barn uten innvandrerbakgrunn](#) (Normann & Epland, 2023). 61

prosent av barn som selv er innvandret fra land i Afrika, Asia etc. hadde vedvarende lavinntekt i 2019-2021. Andelen med vedvarende lavinntekt blant barn som var født i Norge av innvandrerforeldre med samme landbakgrunn var på 37 prosent. Andelen barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt er mindre for dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc., men likevel betydelig større enn blant barn uten innvandrerbakgrunn, som vist i figur 7.3.

Figur 7.3 Andelen barn under 18 år¹² i husholdninger med vedvarende lavinntekt (treårig, EU-skala 60 prosent). 2019-2021. Prosent

¹ Studenter, det vil si aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden, er ikke inkludert.

² Figuren viser her tall etter personlige kjennemerker for innvandringsbakgrunn, og ikke etter hva som kjennetegner hovedinntektstaker i husholdningen de tilhører.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Det er særlig barn med bakgrunn fra Syria og Somalia som har vedvarende lavinntekt – [over 7 av 10 av disse barna tilhørte en husholdning med vedvarende lavinntekt i perioden 2019-2021](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023c). Selv om andelen har gått noe ned de siste årene, er den fremdeles svært stor. Videre hadde omtrent 5 av 10 barn med innvandrerbakgrunn fra Eritrea og Irak vedvarende lavinntekt i 2019-2021. Også for disse har andelen falt de siste årene, særlig for dem fra Irak, hvor opp mot 6 av 10 hadde lavinntekt i årene rundt 2015. For barn med bakgrunn fra Afghanistan, Etiopia, Marokko og Pakistan hadde rundt 4 av 10 barn vedvarende lavinntekt i 2021. For barn med bakgrunn fra Pakistan og Afghanistan er dette en noe mindre andel enn tidligere, mens andelen blant barn fra Marokko ikke har endret seg så mye. Blant barn fra Polen og Litauen var det knappe 2 av 10 som tilhørte en husholdning med vedvarende lavinntekt i 2021 – en betydelig nedgang fra 5 år tidligere. Det samme gjaldt mindre enn 1 av 10 barn med bakgrunn fra India, der andelen har ligget stabilt de siste årene.

7.8. Innvandrere mer utsatt for lavinntekt selv om de er yrkestilknyttet

Ser vi på alle lavinntektshusholdninger i Norge under ett, kjennetegnes de ofte av å ha en relativt svak tilknytning til arbeidsmarkedet. De fleste lever av ulike stønader, som for eksempel alderspensjon eller uføretrygd, og har dermed ikke yrkesinntekt som hovedinntektskilde. Blant dem med innvandrerbakgrunn og lavinntekt, er derimot yrkesinntekt en viktigere inntektskilde enn for andre lavinntektshusholdninger.

I 2021 var det 33 prosent av personer med lavinntekt i den øvrige befolkningen som tilhørte en husholdning der yrkesinntekt var den viktigste inntektskilden. Samtidig var andelen litt større blant

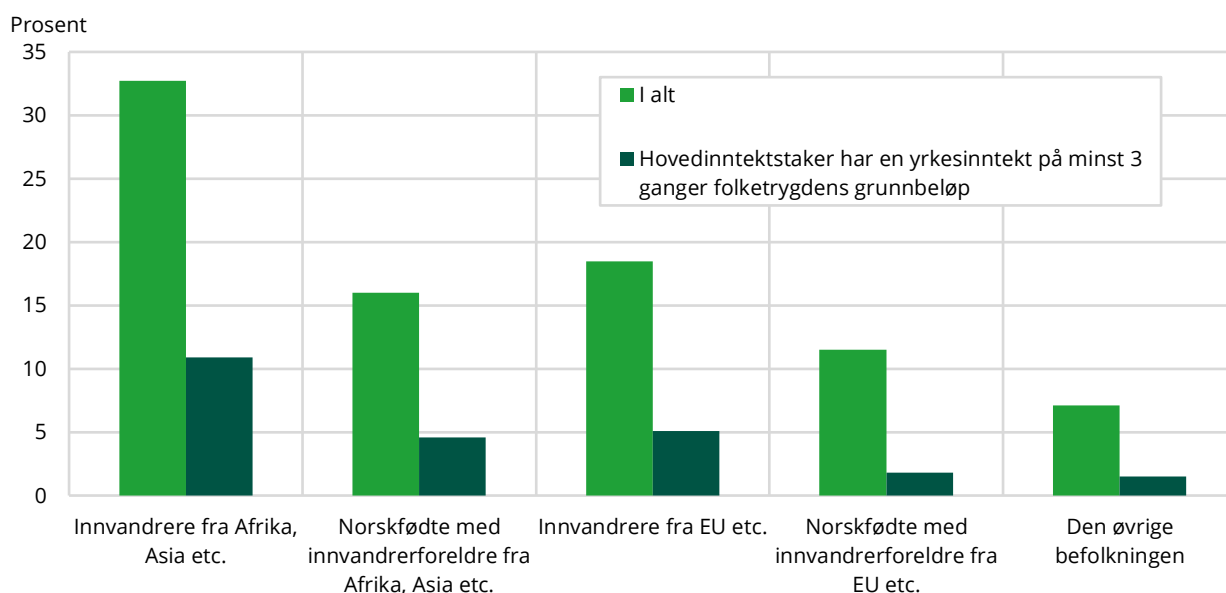
innvandrere med lavinntekt fra Afrika, Asia etc. (36 prosent), og vesentlig større blant innvandrere med lavinntekt fra EU/EFTA etc. (54 prosent).

En grunn til at det er flere innvandrere med lavinntekt som har yrkesinntekt som hovedinntektskilde enn i resten av befolkningen, kan være at innvandrere er yngre og flere er i arbeidsfør alder og at de generelt sjeldnere har rett på stønader som alderspensjon og uføretrygd. For å se nærmere på om innvandrere har en større risiko for å havne i lavinntektsgruppen selv om de har en sterk tilknytning til arbeidsmarkedet, kan vi måle andelen med lavinntekt for personer i husholdninger der hovedinntektstaker har en yrkesinntekt, altså lønn eller næringsinntekt, på minst 3 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). I 2021 [var gjennomsnittlig grunnbeløp, altså 1G, på 104 716 kroner](#) (www.nav.no) (NAV, 2023).

I 2021 var andelen med lavinntekt i alt blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker hadde en yrkesinntekt tilsvarende 3G eller mer på kun 2,7 prosent. Tilsvarende andel er mye større for innvandrere fra Afrika, Asia etc.; her har nesten 11 prosent av dem som har en yrkestilknyttet hovedinntektstaker lavinntekt. Årsakene til dette kan være at disse husholdningene ofte er store og har flere å forsørge og at det er [flere barnefamilier som kun har én yrkestilknyttet voksen](#) (Omholt, 2019). Videre er det [flere innvandrere som ikke har heltids stilling](#) (Pettersen, 2023), og oftere er [ansatt i yrker med lavere lønnsnivåer enn det som er vanlig blant resten av befolkningen](#) (Taha & Villund, 2023). Også blant norskfødte med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. med yrkestilknyttet hovedinntektstaker er det en noe større andel med lavinntekt, på 4,6 prosent.

Andelen med lavinntekt er også relativt stor blant innvandrere fra EU/EFTA etc. med en yrkestilknyttet hovedinntektstaker, på 5,1 prosent. Norskfødte med foreldre fra EU/EFTA etc. har derimot sjelden lavinntekt hvis de har en hovedinntektstaker med yrkesinntekt over 3G – kun 1,8 prosent, omtrent på nivå med den øvrige befolkningen.

Figur 7.4 Andelen personer i husholdninger¹ med lavinntekt (EU-skala, 60 prosent), etter hovedinntektstakers innvandrerkategori og yrkestilknytning. 2021, Prosent

¹ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er student er ikke inkludert
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

7.9. Innvandrere med lavinntekt er mer avhengig av sosialstønader og har mindre formue å tære på

Mens det er færre innvandrere med lavinntekt fra EU/EFTA etc. som mottar sosialhjelp og bostøtte enn det er i lavinntektshusholdninger uten innvandrerbakgrunn, er lavinntektshusholdninger fra Afrika, Asia etc. i stor grad avhengig av disse stønadene. I 2021 mottok 40 prosent av sistnevnte gruppe sosialhjelp og 45 prosent mottok bostøtte, mens 32 prosent mottok begge deler. Videre har innvandrere med lavinntekt mindre likvid formue som de kan trekke på i økonomisk vanskelige tider. Likvid formue betyr her at husholdningens brutto finansformue, altså formue i form av bankinnskudd, aksjer og andre verdipapirer, er rimelig enkel å omsette til kontanter, og kan dekke en levestandard tilsvarende det å leve på lavinntektsgrensen i 3 måneder i løpet av et år. Ved å legge til denne betingelsen reduseres andelen personer med lavinntekt fra 7,1 til 3,1 prosent blant den øvrige befolkningen i 2021. Det tilsvarer en reduksjon på 56 prosent. Blant innvandrere fra EU/EFTA etc., faller andelen med lavinntekt med 24 prosent når vi inkluderer finansformue-betingelsen, fra 18,5 til 14 prosent. For innvandrere fra Afrika, Asia, etc. reduseres andelen med lavinntekt med 20 prosent, og er fremdeles relativt stor: i alt 26,1 prosent har både lavinntekt og lav likvid formue.

Innvandrere med lavinntekt har i noe mindre grad stor gjeld i forhold til inntekt, sammenliknet med andre lavinntektshusholdninger. En del av grunnen er nok at innvandrere med lavinntekt sjeldnere eier egen bolig og dermed har tatt opp boliglån. I 2021 var det 12 prosent av alle husholdninger der hovedinntektstaker var innvandrer og som hadde lavinntekt som eide en primærbolig, mot 40 prosent av lavinntektshusholdningene i den øvrige befolkningen. Andelen boligeiere blant norskfødte med innvandrerforeldre i lavinntektgruppen var på 20 prosent.

7.10. Mange innvandrere ville ikke klart en uforutsett utgift

For å vite mer om hvordan folk selv opplever sin økonomiske situasjon, kan vi se på statistikk fra Levekårsundersøkelsen EU SILC. Her ser vi kun på personer som selv er innvandrere, uavhengig av hvilken husholdning de tilhører. Tall fra 2022 viser at det er en større andel innvandrere som opplever en trang økonomi enn i resten av befolkningen. [Andelen som svarte at de synes det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes var på 23 prosent for innvandrere fra Afrika, Asia etc. og 12 prosent for innvandrere fra EU/EFTA etc.](#) I den øvrige befolkningen var tilsvarende andel på 4 prosent. Nesten halvparten av innvandrerne fra Afrika, Asia etc. oppga også at de ikke ville hatt muligheten for å klare en uforutsett utgift på 20 000 kroner, mot 24 prosent blant innvandrere fra EU/EFTA etc. og 17 prosent i den øvrige befolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2023d). Innvandrere - og da særlig dem fra Afrika, Asia etc. - svarte også at de i større grad enn befolkningen ellers mangler materielle og sosiale goder, som at [de oftere ikke har råd til å eie bil, bytte ut utslitte møbler og klær eller reise på en ukes ferie eller delta i fritidsaktiviteter](#) (Statistisk sentralbyrå, 2023e) (Statistisk sentralbyrå, 2023f).

7.11. Oppsummering

Mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har lavere inntekt enn befolkningen uten innvandrerbakgrunn. En god del har likevel opplevd en relativt sterk inntektsvekst mellom 2015 og 2021, som gjør at inntektsforskjellene mellom dem med og uten innvandrerbakgrunn har blitt mindre. Norskfødte med innvandrerforeldre, som fremdeles er en nokså ung gruppe, har jevnt over høyere inntekt enn innvandrere med samme landbakgrunn. Noen innvandrergrupper, som for eksempel innvandrere fra Storbritannia og Sverige, og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra India og Sri Lanka, har et inntektsnivå som er høyere enn i den øvrige befolkningen.

Selv om andelen har falt de siste årene, er det en relativt stor andel innvandrere som tilhører en lavinntektshusholdning, særlig blant mange av dem med flyktningbakgrunn fra land som Somalia,

Syria, Afghanistan og Irak. Her kan kort botid spille inn, særlig for dem fra Syria. 6 av 10 barn som selv har innvandret fra land i Afrika, Asia etc. hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2019-2021. Det samme gjaldt for nesten 4 av 10 norskfødte barn med innvandrerforeldre med samme landbakgrunn.

Lavinntektshusholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer skiller seg fra lavinntektshusholdninger i den øvrige befolkningen ved at de har en større risiko for å havne i lavinntektsgruppen selv om de har en relativt sterk tilknytning til arbeidsmarkedet. De har videre mindre gjeld enn andre lavinntektshusholdninger, men også mindre formue å kunne tære på i økonomisk vanskelige tider og eier sjeldnere sin egen bolig. Det er også en større andel innvandrere, særlig dem fra Afrika, Asia etc. som selv opplever å ha en trang økonomi enn i den øvrige befolkningen.

Referanser

- Hattrem, A. (red.) (2022). *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022*. (Rapporter 2022/45). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/okonomi-og-levekar-for-lavinntektsgrupper-2022/_attachment/inline/4540b19c-5970-459f-90c5-87303795d7ad:9a49f11a05b66f7672557598b1ec60d746c4b6aa/RAPP2022-45.pdf
- Kirkeberg, M. I. (2022) Innvandringen tilbake på samme nivå som før pandemien. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn/artikler/innvandringen-tilbake-pa-samme-niva-som-for-pandemien>
- NAV. (2023, mai 27). Grunnbeløpet i folketrygden. <https://www.nav.no/grunnbelopet>
- Normann, T. M., & Epland, J. (2023). Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/faerre-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2021>
- Omholt, E. L. (2019). 11 prosent av enslige forsørgere i jobb har lavinntekt. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/11-prosent-av-enslige-forsorgere-i-jobb-har-lavinntekt>
- Pettersen, M. (2023). Hvor mye jobber innvandrere i Norge? Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/hvor-mye-jobber-innvandrere-i-norge>
- Statistisk sentralbyrå. (2023a, juni 27). *Statistikkbanktabell 13351 Formuesregnskap for innvandrerhusholdninger, etter formuesregnskap, statistikkvariabel, botid, år og landbakgrunn*. [Inntekt og formue]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10084178>
- Statistisk sentralbyrå. (2023b, Juni 27). *Statistikkbanktabell 09430 Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, fagfelt, alder og kjønn*. [Utdanningsnivå]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10084179>
- Statistisk sentralbyrå. (2023c, September 11). *Statistikkbanktabell 09572 Personer under 18 år i husholdninger med innvandrerbakgrunn med vedvarende lavinntekt (EU- og OECD-skala), etter landbakgrunn. Treårsperiode. Prosent 2006-2008 - 2019-2021*. [Inntekt og formue]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10086387>
- Statistisk sentralbyrå. (2023d, juni 27). *Statistikkbanktabell 13645 Økonomisk romslighet og betalingsvansker, etter landbakgrunn*. [Levekår]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10084190>
- Statistisk sentralbyrå. (2023e, juni 27). *Statistikkbanktabell 13637 Materielle goder, etter landbakgrunn*. [Levekår]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10084188>

Statistisk sentralbyrå. (2023f, juni 27). *Statistikkbanktabell 13641 Sosiale goder, etter landbakgrunn*. [Levekår]. <https://www.ssb.no/statbank/sq/10084189>

Steinkellner, A., Krokedal, L., & Andersen, E. (2023). Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrerne-og-deres-barn-en-mangfoldig-gruppe>

Taha, S., & Villund, O. (2023). Innvandrere blir lengre i yrker med lave lønninger. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/innvandrere-blir-lengre-i-yrker-med-lave-lonninger>

Boforhold

8. Innvandrere og deres barn eier sjeldnere bolig og bor trangere

I alt bor 62 prosent av alle personer med innvandrerbakgrunn i eid bolig, en andel som er 24 prosent lavere enn i den øvrige befolkningen. I seg selv tyder det på at det er utfordrende for personer med innvandrerbakgrunn å etablere seg som boligeiere, men det er også betydelige forskjeller innad i gruppen. Videre bor mange personer med innvandrerbakgrunn trangt. Det gjelder særlig dem med kort botid, lav inntekt og småbarnsfamilier.

Madeleine Schlyter Oppøyen

Bolig er sentralt for å leve et godt liv fordi den kan påvirke både økonomi, livskvalitet og helse. For mange i Norge er boligen det største formuesobjektet de har og det å eie bolig kan bidra til økonomisk sikkerhet ved at boligen øker i verdi og at man ikke trenger å forholde seg til usikre leieforhold. Bosituasjon kan dermed representere viktige sosiale skillelinjer. Boligen kan også være et sted der man lader opp og tilbringer tid med sine nærmeste. Motsatt kan dårlige boforhold være en kilde til stress og i verste fall svekke helsen.

Grunnsteinen i norsk boligpolitikk og det vi kaller den norske boligmodellen har i hele etterkrigs-tiden vært at folk i størst mulig grad skal kunne kjøpe og eie sin egen bolig. Virkemidlene for å oppnå dette har variert noe over tid, spesielt når det gjelder markedsregulering og offentlig styring, men de har i stor grad vært rettet mot å støtte opp under et velfungerende boligmarked. Blant annet gjennom ulike tiltak for boligbygging og skattepolitikk som er gunstig for boligeiere. Og selv om det også finnes enkelte offentlige virkemidler som skal hjelpe svakerestilte inn på boligmarkedet, er hovedprinsippet likevel at det er et privat ansvar å skaffe seg et sted å bo.

At folk kan kjøpe og beholde sin bolig ses som vesentlig både for å forebygge boligsosiale problemer generelt og for å fremme integrering av innvandrere spesielt (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2020). Dermed er boligmarkedet en viktig arena å overvåke når en skal vurdere integreringen av innvandrere og deres barn i det norske samfunnet. Spørsmålet er om innvandrere⁹ i Norge og deres norskfødte barn¹⁰ har blitt en del av den norske boligmodellen og er boligeiere på linje med andre.

Mange innvandrere bor i Oslo, hvor andelen eiere er lavest og boligprisene høyest. Det kan bidra til å forklare hvorfor relativt få innvandrere eier egen bolig, hvorfor de har mindre boliger i snitt og oftere bor trangt sammenliknet med ikke-innvandrere. Samtidig er det store forskjeller mellom innvandrere og ikke-innvandrere uavhengig av hvor sentralt de bor.

8.1. Mye skal på plass før kjøp av bolig

I etablering som boligeier er det flere forhold som spiller sammen, ikke minst hvilken livsfase man er i, og om man har inntekter som gjør det mulig å kjøpe egen bolig. Familieetablering, etablering på arbeidsmarkedet og boligkjøp er forhold som henger tett sammen. Derfor tar det også tid å etablere seg på boligmarkedet. Ser vi bort fra barna, er det først i aldersgruppen 40-49 år vi finner den høyeste eierandelen i befolkningen, mens den kommer enda senere for dem med innvandrerbakgrunn¹¹. Siden mange kommer til landet i voksen alder, må en forvente at eierandelen er lavere

⁹ Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

¹⁰ Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre

¹¹ Samlebetegnelse for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

sammenliknet med befolkningen ellers i samme alder. Men; dette innebærer også en forventning om at eierandel vil øke med botid.

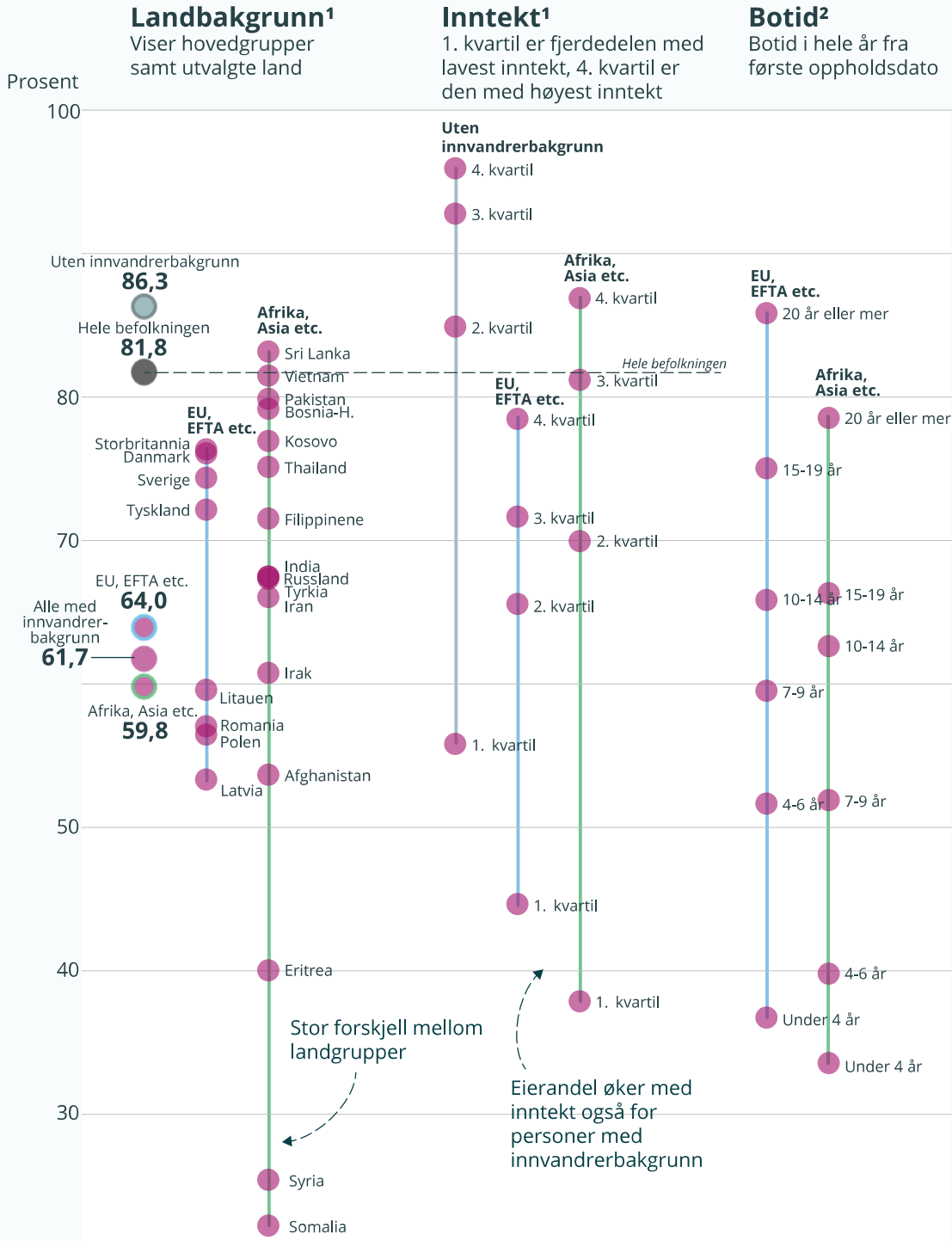
Figur 8.1 Hvor stor andel av befolkningen eier boligen sin?

Hvor stor andel av befolkningen eier boligen sin?

Eierandel etter landbakgrunn, inntekt og botid, 1.1. 2022

Eiet bolig omfatter både selveierskap og andelseierskap gjennom aksje- og borettslag o.l.

¹ Inkluderer innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. ² Kun innvandrere. Kilde: Boforhold, registerbasert

I et boligmarked som det norske, som har vært preget av svært høy prisvekst de siste årene, krever etablering på boligmarkedet en relativt solid økonomi. At eierandeler er lavere i grupper med lave inntekter, og at det har vært slik over lang tid, er et kjent fenomen (Hattrem, 2022; Oppøyen, 2023). Det er også et faktum at personer med innvandrerbakgrunn er tydelig overrepresentert nederst i inntektsfordelingen (Hattrem, 2022; Strøm og Bye, 2017).

Det å eie bolig representerer også en viss økonomisk risiko og binding. Innvandrere som kommer til Norge, kan ha andre holdninger knyttet til det å kjøpe egen bolig, gjerne ved å låne penger. Noen muslimer mener Koranen ilegger forbud mot å betale renter, og at dette kan være et hinder mot å ta opp boliglån (Vrålstad, 2017). De kan også ha planer om å flytte ut igjen etter en viss tid, og derfor velge å leie bolig for å beholde større fleksibilitet. Dette kan være medvirkende årsaker til at eierandeler også i den høyeste inntektsklassen er noe lavere for dem med innvandrerbakgrunn, og til at vi finner lave eierandeler blant grupper av arbeidsinnvandrere.

Hvem bor og eier?

Bolig og boforhold er tett knyttet til alder og livsfase. Personer som er norskfødte med innvandrerforeldre er svært unge og bor derfor i hovedsak sammen med foreldre. I denne artikkelen finner vi det derfor mest relevant å se på gruppen «personer med innvandrerbakgrunn» under ett, selv om vi også har enkelte tall for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre hver for seg. Vi holder oss til å snakke om personer i denne artikkelen.

Når en person omtales som boligeier, betyr det at personen bor i en bolig eid av et husholdningsmedlem. Vi har ikke mulighet til å skille ut de som eier boligen personlig fra personer som bor sammen med boligeiere. Når ingen i husholdningen er registrert som eier av boligen, antar vi at husholdningen har et leieforhold til boligen.

Tallgrunnlaget i denne artikkelen er hentet fra registerbasert boforholdsstatistikk per 1.1.2022. Studenter som er registrert bosatt med foreldrene mens de studerer i utlandet er ikke inkludert i boforholdsstatistikken. De samme gjelder enkelte personer som ifølge registrene kan anses å oppholde seg utenlands. Antall personer i boforholdsregistrert avviker dermed noe med befolkningsregistret.

8.2. Ingen heltrukken eierlinje

Det er «bare» 62 prosent av personer med innvandrerbakgrunn som bor i en bolig som husholdningen eier¹² (Statistisk sentralbyrå, 2022). Til sammenlikning eier 85,5 prosent av den øvrige befolkningen, noe som kan tolkes som et tegn på at integreringen i den norske boligmodellen ikke har lyktes fullt ut. Forskjeller i hvor innvandrere og øvrig befolkning bosetter seg kan forklare mye, eksempelvis at mange innvandrere bor i Oslo hvor andelen eiere er lavest og boligprisene høyest. Forskjeller i boligmonster mellom personer med innvandrerbakgrunn og resten av befolkningen har vart over tid selv om det også har vært konkrete funn som tyder på at innvandrere, og spesielt deres norskfødte barn, over tid tilpasser seg det norske boligmarkedet (Vrålstad, 2017; Søholt og Wessel, 2010; Normann, 2017).

Over tid påvirkes endringer i bosituasjonen til innvandrere av sammensetningseffekter i større grad enn for befolkningen for øvrig. Det er fordi det kommer nye grupper innvandrere inn og noen grupper reiser ut igjen, for eksempel arbeidsinnvandrere. Dette gjør at man ikke bare ser på utvikling over tid for de samme personene eller på forskjeller mellom generasjoner, men det viser også forskjeller mellom ulike landgrupper som har dominert blant innvandrerne i ulike perioder og deres botid i Norge.

Det er betydelige forskjeller innad i gruppen med innvandrerbakgrunn, som hvilket land personene har bakgrunn fra. Dette har igjen sammenheng både med hvilken tidsperiode innvandringen fant sted, personenes botid, årsak til innvandringen og integrering på andre områder som utdanning og

¹² Som eiere av boliger regnes både selveiere og eiere gjennom borettslag eller boligaksjeselskap.

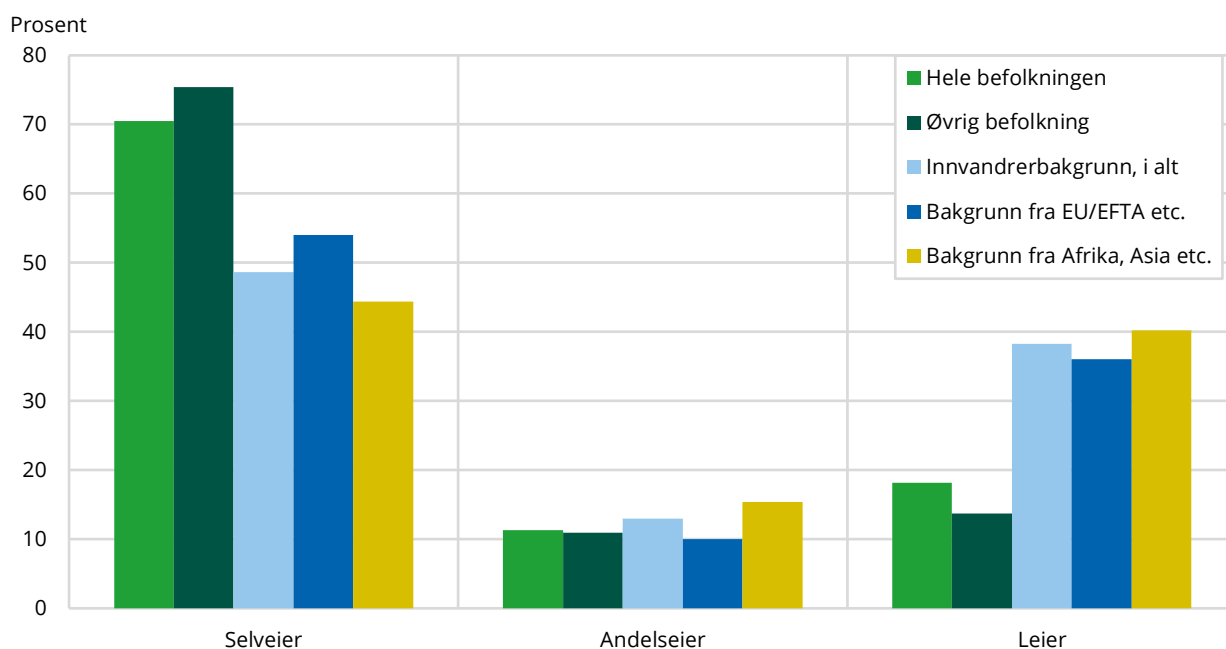
arbeid. Videre har stedet de har bosatt seg en betydning, om de bor sentralt eller i områder hvor eierandelen er høy.

Store forskjeller mellom landgrupper

En 24 prosentpoengs lavere eierandel blant dem med innvandrerbakgrunn sammenliknet med den øvrige befolkningen viser totalt sett en stor ulikhet, men her er det viktig å nyansere bildet. Ved hjelp av den enkle todelingen i landbakgrunn fra EU/EFTA etc.¹³ og Afrika, Asia etc.¹⁴ kommer det fram interessante forskjeller, ikke så mye i den totale eierandelen, men i hvilken eierform¹⁵ de har (figur 8.2).

I begge innvandringsgruppene er det en langt lavere andel selveiere enn i den øvrige befolkningen. Lavest blant dem fra Afrika, Asia etc., med 44 prosent, mot 54 prosent av dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc. Men siden det er langt vanligere å være andelseier blant personer med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. sammenliknet med gruppen fra EU/EFTA etc., 15 prosent mot 10 prosent, blir de totale eierandelene i disse to gruppene nokså like.

Figur 8.2 Eierform, etter innvandrerbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

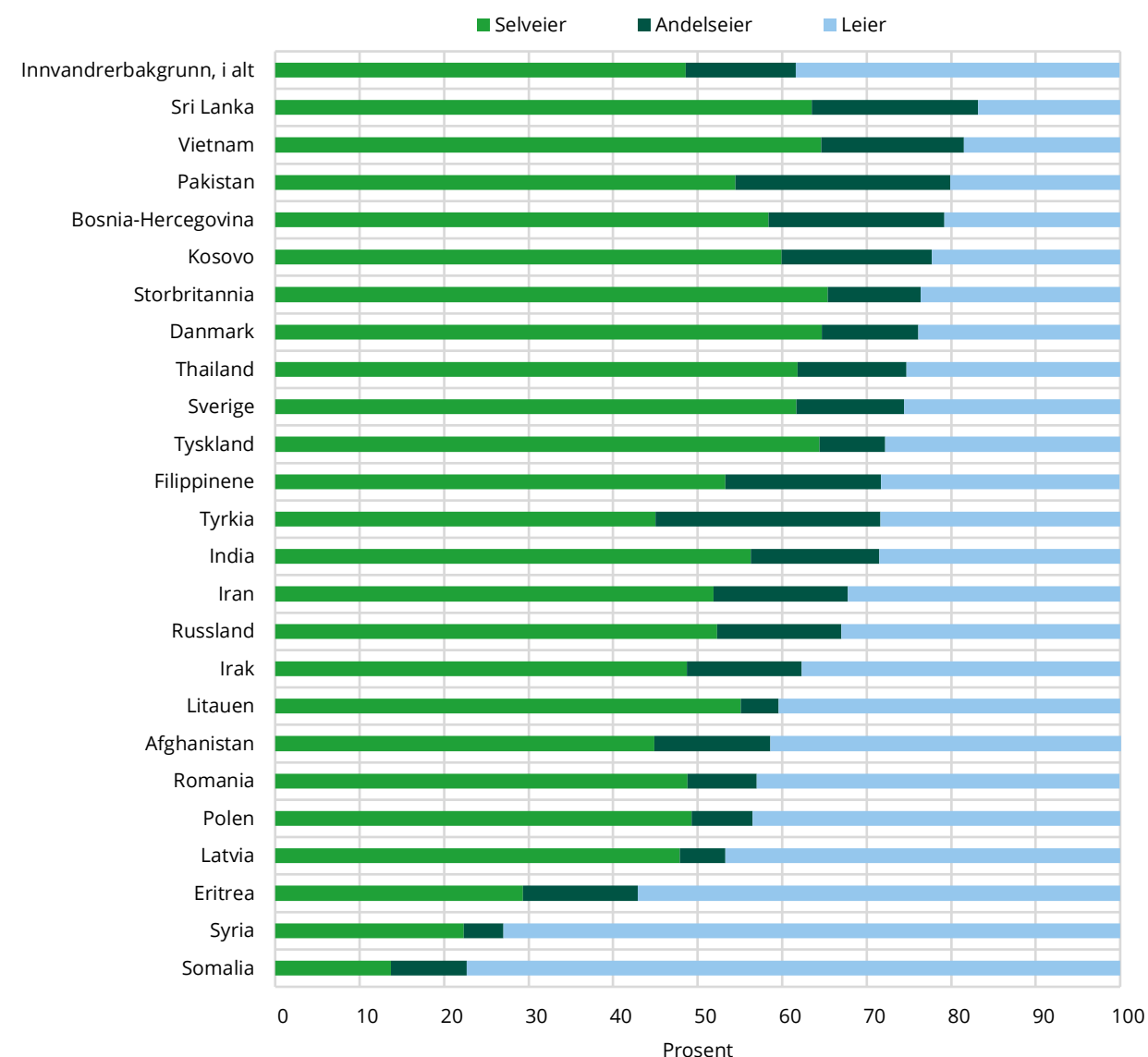
Også innad i de to hovedgruppene finnes det betydelige forskjeller, alt etter hvilket land personene har bakgrunn fra. I figur 8.3 ser vi eierandeler i 24 landgrupper, som alle har over 10 000 personer. Her får vi bekreftet noe av landforskjellene vi også kjenner fra utvalgsundersøkelser (Vrålstad, 2017). Høyest andel boligeiere finner vi i gruppene med bakgrunn fra «gamle» innvandringsland som Sri Lanka, Vietnam og Pakistan, der om lag 8 av 10 er eiere.

Blant personer med pakistansk og tyrkisk bakgrunn er det relativt mange andelseiere. En av de mulige forklaringene på dette er at begge landgruppene er overrepresentert i større byer der det er større innslag av borettslag og andre former for andelseie.

¹³ EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand

¹⁴ Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS.

¹⁵ Vi skiller mellom eierformene selveier, andels- og aksjeeier og leier.

Figur 8.3 Eierform, etter landbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

I 21 av de 24 landgruppene er over halvparten eiere, unntaket er dem med bakgrunn fra Somalia, Syria og Eritrea. Dette er typiske flyktingeland, der innvandrere kommer fra krig og konflikt. I tillegg har innvandrere fra Syria og Eritrea i gjennomsnitt kort botid, sammenliknet med for eksempel Sri Lanka og Vietnam. Det kan være medvirkende årsaker til lav eierandel, sammen med blant annet lav inntekt som vi skal komme inn på senere.

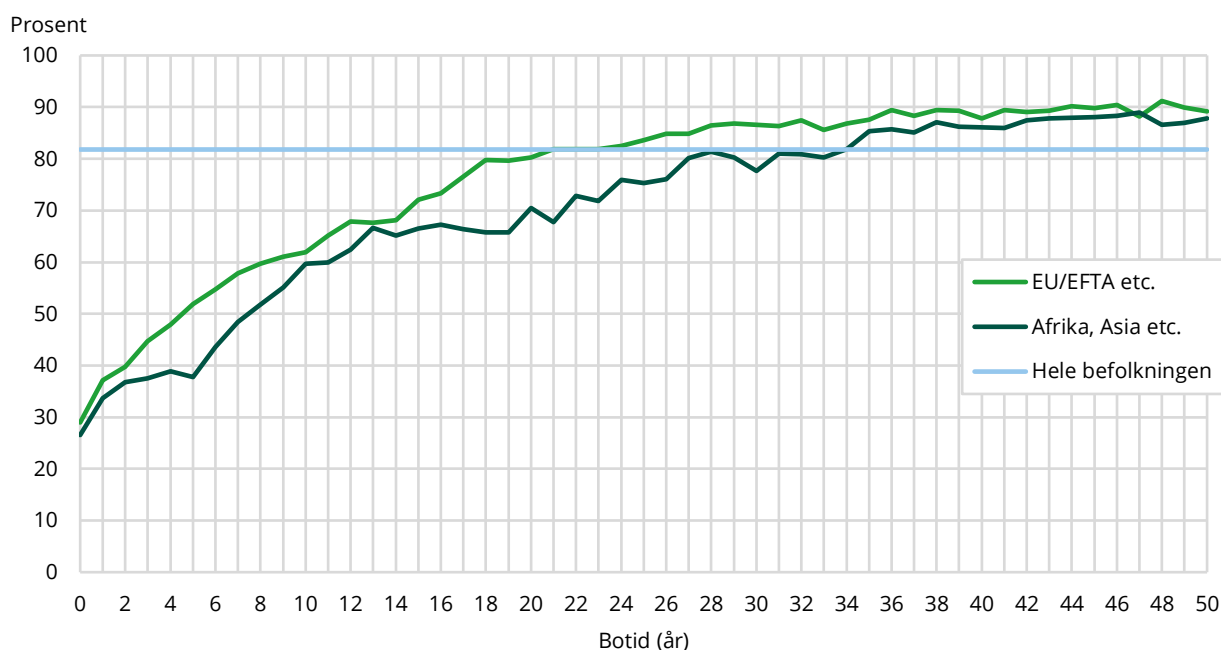
Da EU ble utvidet østover fra 2004 og flere nye land i Øst-Europa fikk EU-medlemskap og tilgang til arbeidsmarkedet i EØS, økte arbeidsinnvandringen fra særlig Polen og Litauen betraktelig (Statistisk sentralbyrå, 2022b). Mange innvandrere fra disse landene har kort botid i Norge, 1 av 4 polakker og litauere har bodd i Norge kortere enn 5 år. Det kan være at mange i hvert fall i starten ser på oppholdet som midlertidig og at de derfor ikke ønsker eller ikke hatt tid til å etablere seg som boligeiere.

De siste 6 årene har det vært størst økning i andelen boligeiere blant dem med bakgrunn fra Eritrea, fra 30 prosent i 2016 til 43 prosent i 2022. Det er også en merkbart økning blant dem med bakgrunn fra Litauen (+9 prosentpoeng), Irak (+7 prosentpoeng) og Afghanistan (+6 prosentpoeng). Mye av dette kan forklares av økt botid og etablering i Norge. Samtidig har det vært en økt eierandel blant

dem med svensk bakgrunn, fra 68 prosent til 74 prosent. En forklaring på dette kan være at det har blitt færre unge svensker som tar kortvarig jobb i Oslo. Det har vært størst nedgang i boligeiere blant dem med bakgrunn fra Tyrkia, fra 79 prosent i 2016 til 72 prosent i 2022.

Som nevnt, tar det tid å etablere seg på boligmarkedet, og derfor kan en forvente en økning i eierandel med økt botid (figur 8.4). Ser vi kun på innvandrere, har de med bakgrunn fra EU/EFTA etc. en total eierandel på nivå med befolkningen etter 20 års botid, mens vi må opp i 28 års botid for innvandrere fra Afrika, Asia etc. før vi finner tilsvarende andeler.

Figur 8.4 Eiere, etter botid og landbakgrunn. Innvandrere, 1.1.2022. Prosent

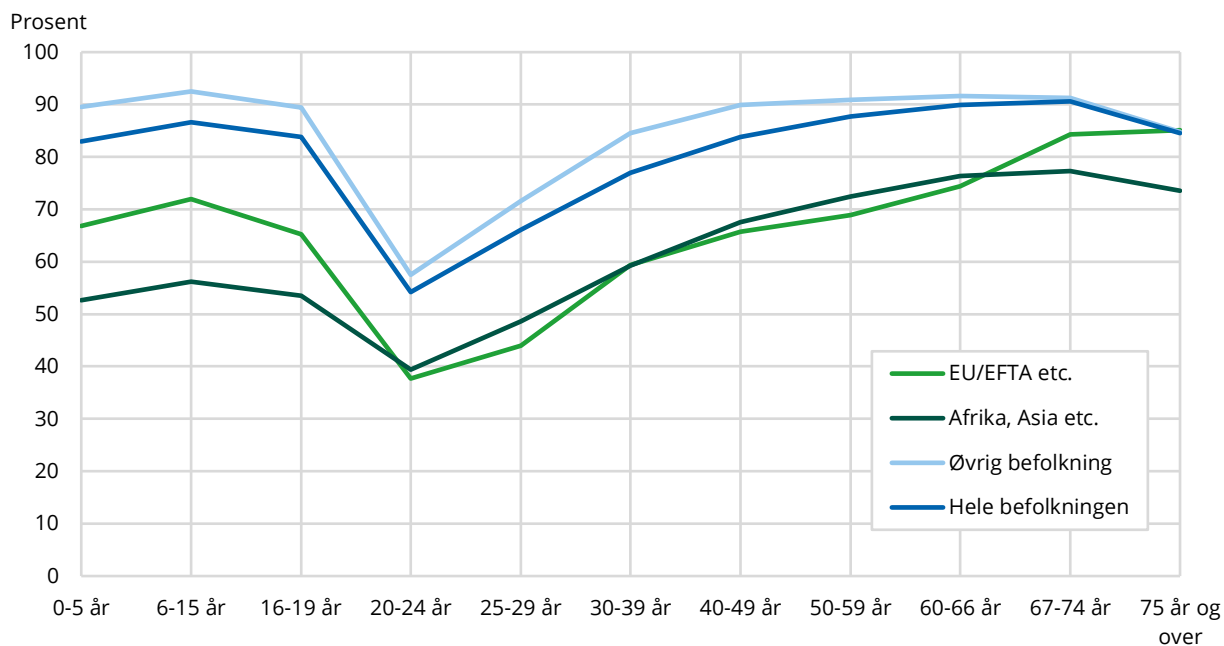
Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Få barn med innvandrerforeldre i eid bolig

Blant befolkningen uten innvandrerbakgrunn bor en marginalt større andel menn enn kvinner i eid bolig, 87 mot 86 prosent. Dette forholdet er motsatt blant personer med innvandrerbakgrunn, hvor en markant større andel kvinner (65 prosent) enn menn (59 prosent) bor i eid bolig. Dette kan skyldes at kvinner oftere enn menn kommer gjennom familieinnvandring, da kanskje for å etablere seg med en mann som allerede er inne på boligmarkedet. Flertallet av dem som kommer for å etablere familie, gifter seg med personer som ikke selv er innvandrere, og 7 av 10 av dem som kommer for å gifte seg med personer uten innvandrerbakgrunn, er kvinner (Dzamarija og Sandnes, 2016).

Vi finner også klare aldersforskjeller når vi ser på hvem som bor i eid bolig (figur 8.5). Selv om eierandelen stort sett er lavere for personer med innvandrerbakgrunn i alle aldersgrupper, ser vi de samme alderstendensene som blant andre. Det er lavest andel boligeiere i aldersgruppen 20-24 år, som gjerne er da mange studerer og flytter ut fra foreldrehjemmet. Bare blant de eldste med bakgrunn fra EU/EFTA etc. er andelen som bor i eid bolig på samme nivå som resten av befolkningen. Forskjellene er størst blant barn med innvandrerforeldre, og spesielt blant dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. er det få som bor i eid bolig målt mot øvrig befolkning.

Figur 8.5 Personer i eid bolig, etter alder og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

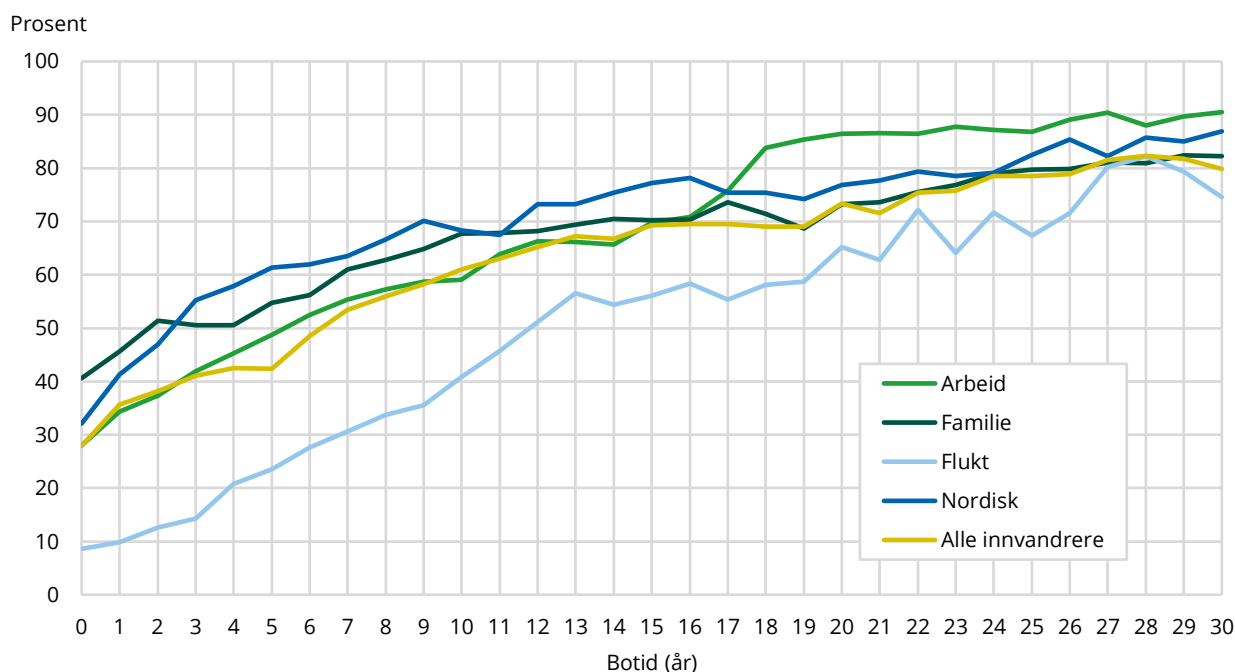

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Arbeidsinnvandrere ender oftere opp som eiere

Når vi fordeler boligeierskap etter innvandringsgrunn og botid, ser vi at ulike grupper innvandrere antagelig har ulike forutsetninger for å etablere seg på boligmarkedet (figur 8.6). Personer som kommer til Norge fordi de er på flukt, når ikke opp i eierandeler på høyde med de andre gruppene, selv med relativt lang botid. Familieinnvandrere kommer relativt ofte til en eierhusholdning, 4 av 10 gjør det. 3 av 10 blant både nordiske innvandrere og arbeidsinnvandrere bor i eid bolig ved ankomst. Det er likevel arbeidsinnvandrerne som oftest blir eiere etter lang botid. Dette kan ha sammenheng med at mange arbeidsinnvandrere som ikke er eiere, velger å utvandre igjen etter noen år, mens eierne er dem som blir boende permanent.

Figur 8.6 Eiere, etter botid og innvandringsgrunn. Innvandrere, 1.1.2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Ser vi litt nærmere på dem som har flukt som årsak til innvandringen, er det imidlertid merkbare forskjeller, alt etter hvilket land innvandrerne kommer fra. Spesielt flyktninger fra Sri Lanka og Vietnam har lang botid og høy eierandel, opp mot 90 prosent. Det samme gjelder til dels for flyktninger fra Kroatia, Bosnia-Hercegovina og Iran, selv om eierandelene der ikke kommer opp til mer enn 80 prosent. Det er først og fremst flyktninger fra Somalia som skiller seg ut med lave eierandeler, selv med lang botid, hvor kun 30 prosent av dem med over 15 års botid er eiere.

Dette leder oss over til at etablering på boligmarkedet henger nøye sammen med både familie-etablering og etablering på arbeidsmarkedet. Steinkellner et al. (2023) viser at det er store variasjoner i innvandrernes husholdningsstruktur, etter botid, hvor de innvandret fra og hvilken årsak de har til innvandring. Totalt sett er det likevel ikke store forskjeller i gjennomsnittlig husholdningsstørrelse mellom dem med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen. For å se om ulikhet i husholdningsstruktur likevel kan bidra til den aggregerte ulikheten i boligeierskap, sammenlikner vi eiere i like husholdningstyper der vi ser på alle med innvandrerbakgrunn.

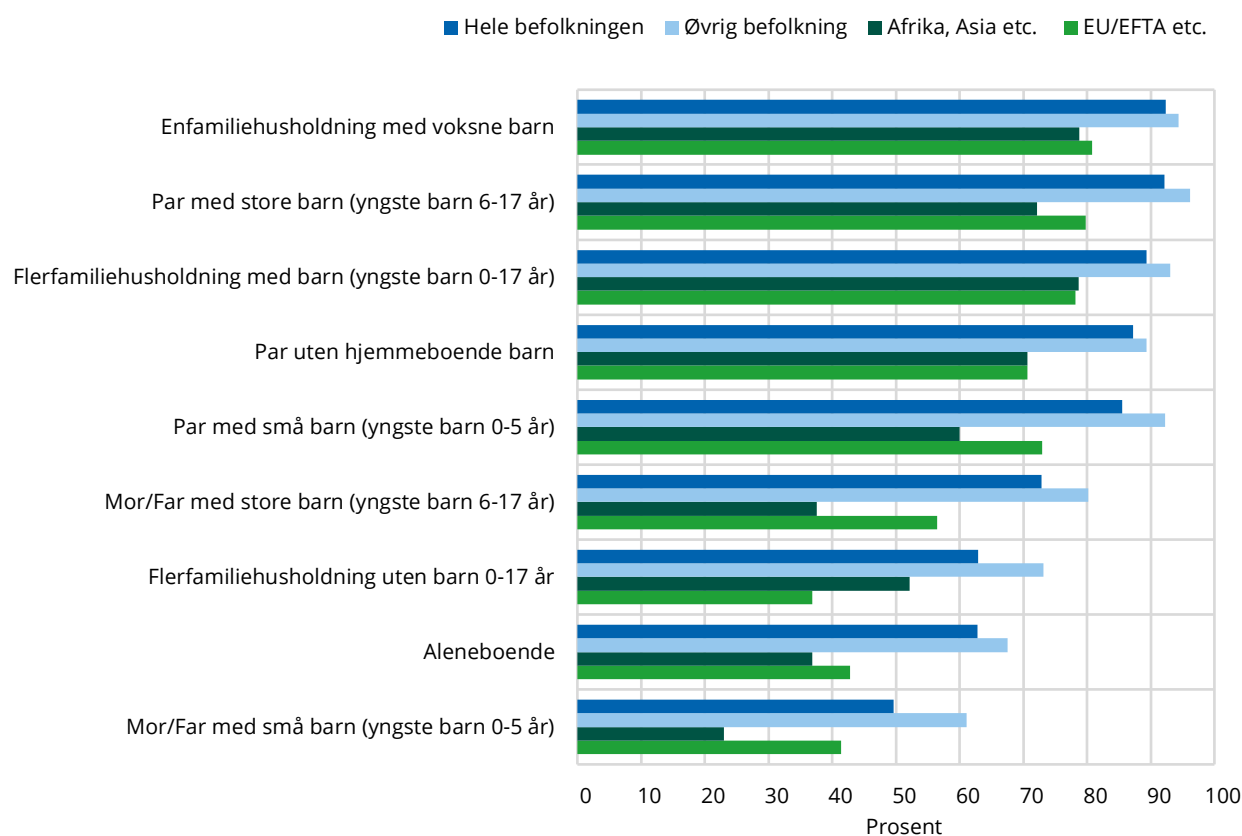
Lavere eierandeler i alle husholdningstyper

Uansett hvilken type husholdning personene tilhører, er eierandelen høyest for dem som ikke har innvandrerbakgrunn (figur 8.7). Vi finner de høyeste eierandelene hos husholdninger med barn, bortsett fra enslige forsørgere. Eierandelen er aller høyest blant par med store barn (6-17 år), noe som er en indikasjon på sammenhengen mellom bolig- og familieetablering. Nesten alle personer uten innvandrerbakgrunn som tilhører husholdningstypen par med store barn bor i en bolig som husholdningen eier (96 prosent). Også blant dem med innvandrerbakgrunn er det relativt mange eiere i denne husholdningstypen, 80 prosent blant dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc. og 72 prosent blant dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc.

De minste forskjellene mellom dem med og uten innvandrerbakgrunn, finner vi i enfamilie-husholdninger med voksne barn, samt flerfamiliehusholdninger med barn¹⁶ og par uten hjemmeboende barn, der eierandelene blant dem med innvandrerbakgrunn er relativt høye.

Blant enslige forsørgere og aleneboende er eierandelene generelt lave, i alle gruppene, og aller lavest er de blant de enslige forsørgerne med de minste barna. Her er andelen helt nede i 61 prosent i øvrig befolkning, og henholdsvis 41 og 23 prosent når vi ser på dem med innvandrerbakgrunn fra EU/EFTA etc. og Afrika, Asia etc. Selv om eierandelen blant enslige forsørgere med litt større barn også øker for dem med innvandrerbakgrunn, blir forskjellen målt mot øvrig befolkning enda større enn for dem med de minste barna.

¹⁶ Flere familier med barn som bor sammen. Ofte flere generasjoner som er i slekt.

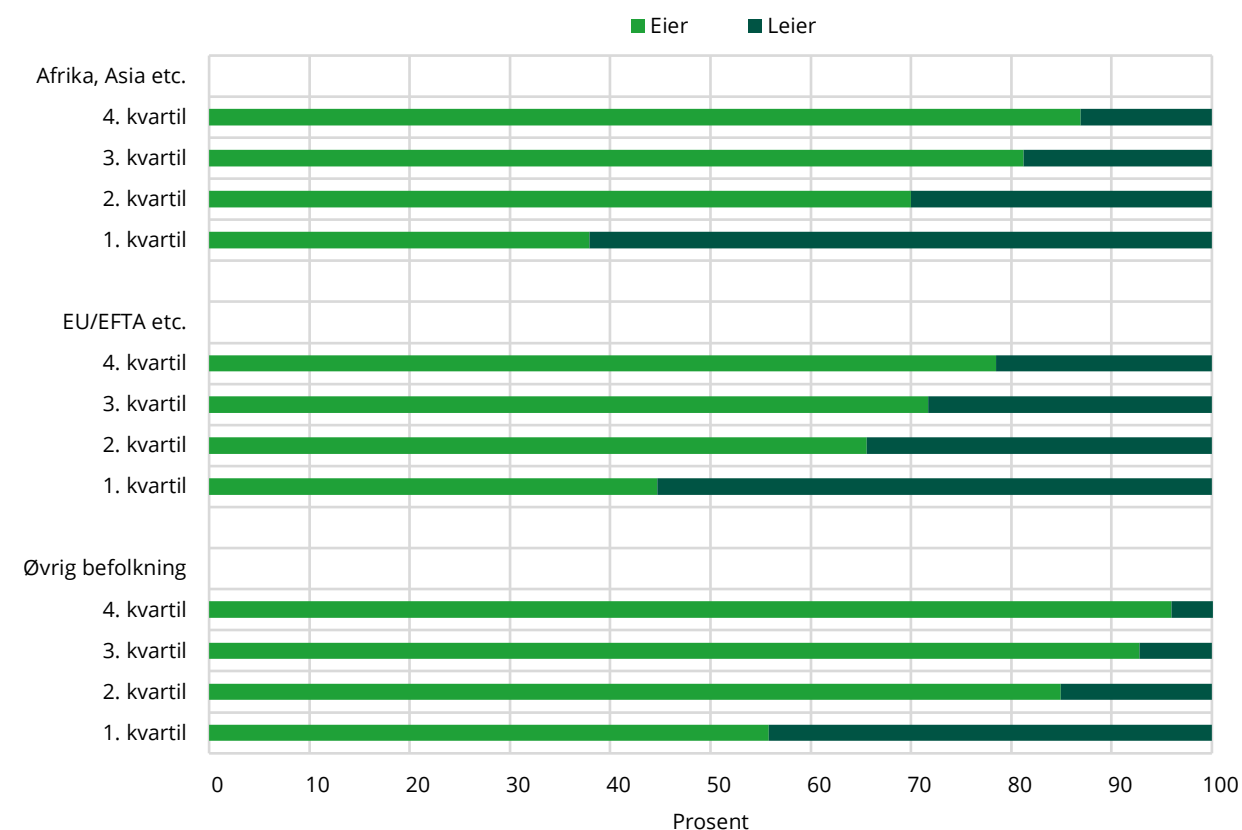
Figur 8.7 Eiere, etter husholdningstype og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Pengene rår, men ikke alene

Barnefamilier er ofte boligeiere, og da kan en også merke seg at barn med innvandrerbakgrunn utgjør 6 av 10 barn i lavinntektsgruppen (Statistisk sentralbyrå, 2023). Ser vi på antall bosatte barn totalt i Norge i perioden 2019-2021, var det litt færre enn 2 av 10 som hadde innvandrerbakgrunn. Barn med innvandrerbakgrunn er dermed sterkt overrepresentert i lavinntektsgruppen (Statistisk sentralbyrå, 2023). Vi har sett at eierandelene blant personer med innvandrerbakgrunn stort sett er lavere enn for øvrig befolkning. Dette gjelder i alle aldersgrupper, husholdningstyper, og som vi etter hvert vil se, uavhengig av hvor sentralt de bor. Det er da nærliggende å se nærmere på om dette først og fremst kan skyldes lave inntekter. Vi har delt inn husholdningene i inntektskvartiler¹⁷ (figur 8.8).

¹⁷ Alle husholdninger er delt inn i fire like store deler etter ekvivalensinntekt (tar hensyn til husholdninger av ulik størrelse). 1. kvartil er den fjerdedelen med lavest inntekt. 2. kvartil er fjerdedelen med nest lavest inntekt. 3. kvartil er fjerdedelen med nest høyest inntekt og 4. kvartil er fjerdedelen med høyest inntekt.

Figur 8.8 Eier og leiere, etter inntektskvartil og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Sammenhengen mellom inntekt og eierform vises tydelig ved at eierandelene er lave i den nederste inntektskvartilen (1. kvartil). I alt 56 prosent av personene uten innvandrerbakgrunn i denne inntektsgruppen er boligeiere. Blant personer med innvandrerbakgrunn er tilsvarende andel enda mye lavere, 45 prosent for dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc. og 38 prosent blant dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc.

Uansett innvandrerbakgrunn, er det en klar økning i eierandeler etter hvert som vi beveger oss opp i inntektsklassene. For dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc. minker likevel ikke avstanden til øvrig befolkning lenger opp i inntektsklassene. Eierandelene for denne gruppen holder seg 17-21 prosentpoeng lavere i andre, tredje og fjerde inntektskvartil. For dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. ser vi imidlertid en tilnærming etter hvert som vi beveger oss opp i inntektskvartilene. I fjerde inntektskvartil, dem med de høyeste inntektene, er eierandelen «bare» 9 prosentpoeng lavere blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. enn blant personer uten innvandrerbakgrunn. Etter hvert som inntekten øker ligner dem med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. mer på den øvrige befolkningen.

Det at den totale forskjellen i eierandel blant dem med innvandrerbakgrunn sammenliknet med den øvrige befolkningen likevel er så stor skyldes at gruppene fordeler seg svært ulikt i inntektsfordelingen. For eksempel finner vi 44 prosent av dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. i laveste inntektskvartil, og bare 12 prosent i høyeste (Statistisk sentralbyrå, 2022).

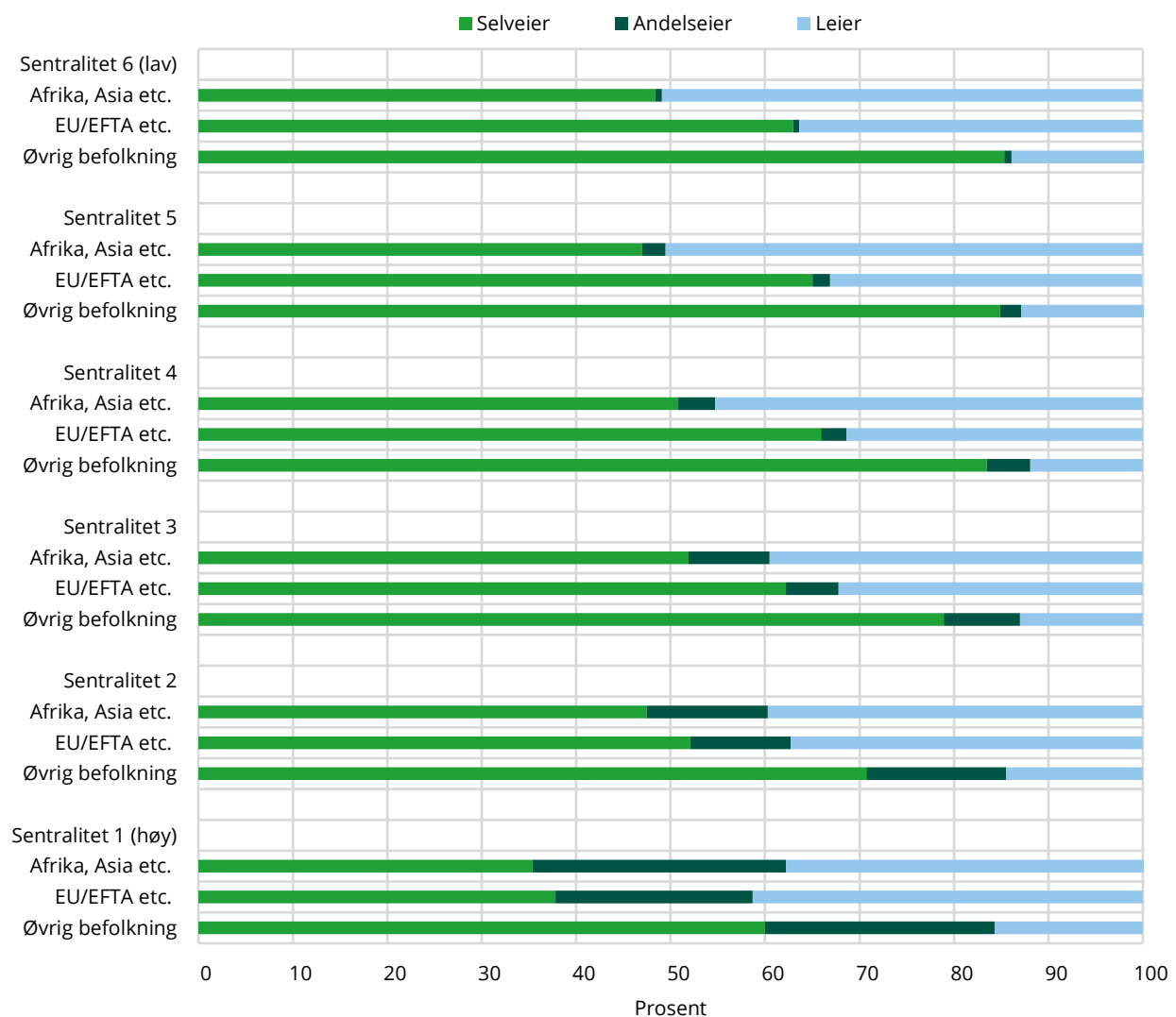
Bosted betyr mye

Det bor innvandrere i alle landets kommuner, og innvandrerne og deres norskfødte barn er jevnere spredt utover landet enn det som var tilfelle for en del år tilbake. Likevel er de overrepresentert i enkelte kommuner, blant annet større byer og tettsteder som Oslo, Lørenskog og Drammen, samt i enkelte mindre kommuner (Steinkellner et al., 2023).

Oslo er den klart største innvandrerkommunen i Norge, og innad i Oslo er det dessuten en veldig tydelig overrepresentasjon i enkelte bydeler sammenliknet med Oslo totalt (Steinkellner et al., 2023; Guldbrandsen et al., 2021). Dette kan påvirke både eierform og boligtype blant dem med innvandrerbakgrunn siden det også er klare geografiske variasjoner i boligtilbudet.

Det generelle trekket med lavere eierandel blant personer med innvandrerbakgrunn gjelder uavhengig av hvor sentralt de bor. I figur 8.9 ser vi at dem med innvandringsbakgrunn fra EU/EFTA etc. har mellom 19 og 26 prosentpoeng lavere total eierandel sammenliknet med øvrig befolkning i de ulike sentralitetsnivåene. Dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. har mellom 22 og 37 prosentpoeng lavere eierandel enn øvrig befolkning, og forskjellen øker jo mindre sentralt de bor. Blant dem som bor mest sentralt eier 62 prosent bolig, mot 51 prosent i de minst sentrale kommunene. Tilsvarende tall for dem uten innvandrerbakgrunn er 84 og 86 prosent. I motsetning til befolkningen som helhet har denne gruppen høyest eierandeler i sentrale kommuner.

Figur 8.9 Eierform, etter sentralitet og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Vi kan også legge merke til at det først og fremst er forskjeller i selveierskap som skaper ulikhet mellom dem med innvandrerbakgrunn og øvrig befolkning. Andelseierskap er noe som i størst grad gjør seg gjeldende i større byer, og enkelte av nabokommunene til Oslo, noe som selvfølgelig også har sammenheng med hvilke boligtyper som er tilgjengelige i de lokale markedene.

Når vi ser kun på de største kommunene¹⁸ finner vi at de med innvandringsbakgrunn fra EU/EFTA etc. har høyest eierandel i Fredrikstad, Asker og Kristiansand, og lavest eierandel i Oslo og Bergen (tabell 8.1). Blant dem med innvandringsbakgrunn fra Afrika, Asia etc. er eierandelen høyest i Lillestrøm, Asker og Drammen, og lavest i Trondheim og Stavanger. Det er størst forskjell i Bærum kommune, der 92 prosent av dem uten innvandrerbakgrunn eier bolig, mot 61 prosent av dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc. og Afrika, Asia etc.

Tabell 8.1 Eiere, etter kommune og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

Kommune	EU/EFTA etc.	Afrika, Asia etc.	Øvrig befolkning	Hele befolkningen
Oslo	56,6	60,0	80,6	73,6
Stavanger	63,0	55,3	87,6	80,7
Fredrikstad	68,0	56,7	86,7	81,4
Drammen	65,1	63,8	85,8	79,5
Bærum	61,3	60,6	92,1	85,0
Asker	67,0	66,5	91,6	86,3
Lillestrøm	62,3	72,3	89,5	83,4
Kristiansand	67,2	59,9	85,8	81,6
Bergen	56,6	55,2	82,6	77,8
Trondheim	59,1	51,2	80,3	76,3

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Som nevnt, er det også stor forskjell mellom bydeler i Oslo når det gjelder andel personer med innvandrerbakgrunn. Totalt er det 34 prosent med innvandrerbakgrunn i hele Oslo, men det varierer fra 62 prosent i Stovner til 19 prosent i Vestre Aker og Nordstrand (Statistisk sentralbyrå, 2023b).

I Oslo kan vi legge merke til at eierandeler for dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. er relativt høye i de fire bydelene der det relativt sett bor flest med innvandrerbakgrunn (Stovner, Søndre Nordstrand, Alna og Grorud). Og selv om eierandelene er lavere enn i den øvrige befolkningen, er forskjellen mindre enn i andre bydeler. Dette selv om eierandelene blant øvrige befolkning også er nokså høye i disse bydelene. Det kan henge sammen med både tilbud av leieboliger og lavere boligpriser i disse bydelene. Den største forskjellen i eierandel mellom dem med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. og den øvrige befolkningen, finner vi i Nordre Aker, med eierandeler på henholdsvis 33 og 86 prosent. I denne bydelen finner vi mange studentboliger, og det kan ha en til dels betydelig effekt på disse andelene. For dem fra EU/EFTA etc. er eierandelene mellom 20 og 37 prosentpoeng lavere enn i den øvrige befolkningen i Oslos bydeler (Statistisk sentralbyrå, 2022).

8.3. Boligstandard

Boligens utforming og standard kan ha stor betydning for livskvaliteten til dem som bor i den. Boligen kan være en kilde til avslapping og oppladning, mens dårlige boforhold kan føre til uro og helseproblemer. Det er særlig situasjoner der beboerne har liten plass i boligen, eller trangbodddhet, som vi vil fokusere på her. Først ser vi på typen bygning man bor i. Dette sier ikke noe direkte om boligens standard, men er en viktig bakgrunn for forskjellene i boligstandard.

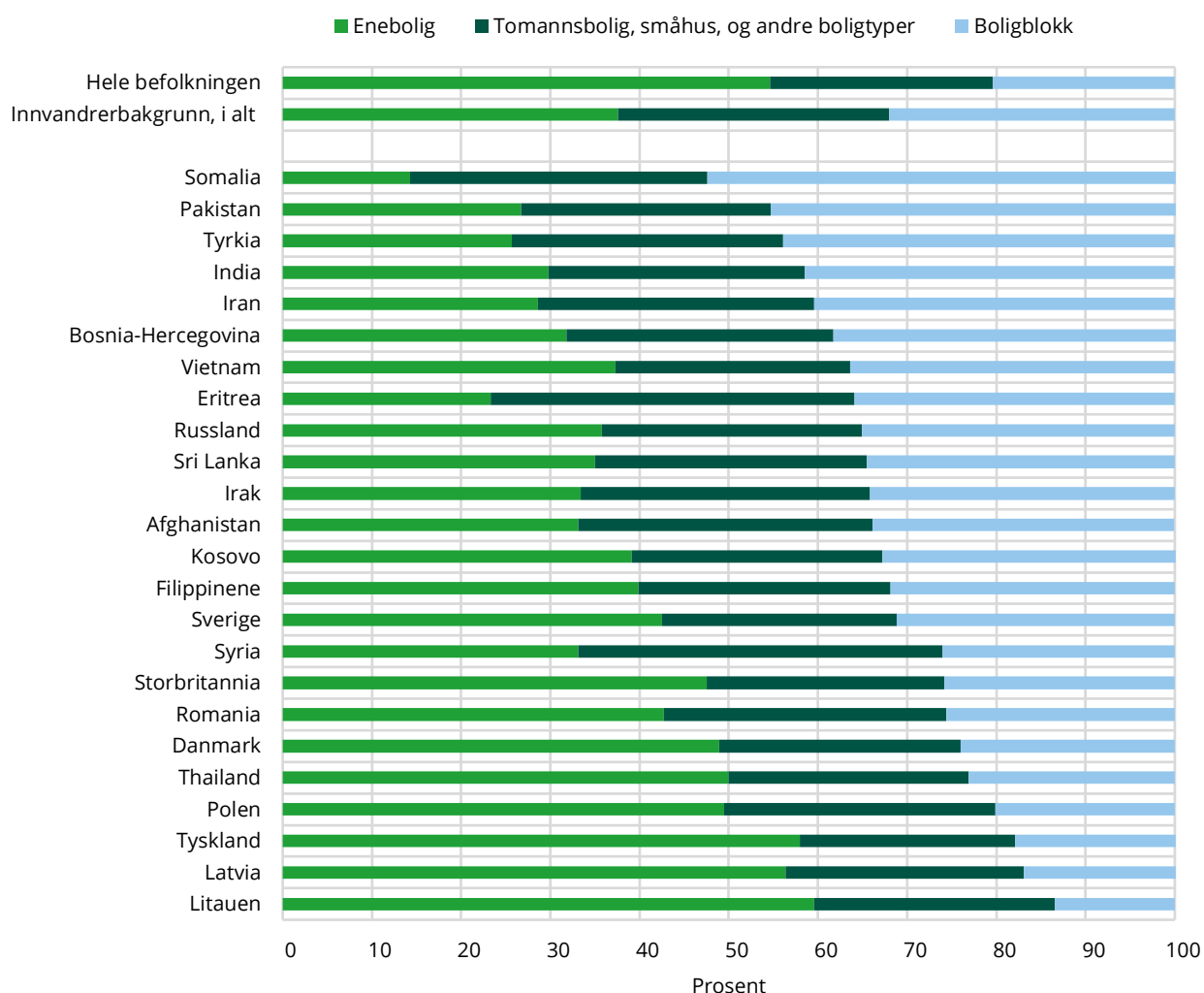
¹⁸ Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Bærum, Kristiansand, Drammen, Asker, Lillestrøm, Fredrikstad.

Mange bor i boligblokk

I Norge bor de fleste personer i enebolig eller boligblokk, henholdsvis 55 prosent og 20 prosent bor i disse bygningstypene. Den største forskjellen mellom personer med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen er at flere med innvandrerbakgrunn bor i blokk, 32 mot 18 prosent. Og motsatt gjelder for enebolig, henholdsvis 38 mot 59 prosent. En stor del av forklaringen på dette er den regionale fordelingen til dem med innvandrerbakgrunn, hvor mange bor i byer der tilbudet på andre boligtyper enn boligblokk er lavere. Imidlertid er det betydelige forskjeller i for eksempel Oslo, der 75 prosent av personer med innvandrerbakgrunn bor i boligblokk og 7 prosent i enebolig, mot henholdsvis 61 og 13 prosent i øvrig befolkning.

Når vi fordeler boligtype etter landbakgrunn finner vi at dem med innvandrerbakgrunn fra Litauen, Tyskland, Latvia og Thailand bor oftest i enebolig (figur 8.10). Personer med disse landbakgrunnene ligger rundt landsnittet. Det er spesielt de med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. som bor i boligblokk, eksempelvis 53 prosent av somaliere, 45 prosent av pakistanere, 44 prosent av tyrkere og 42 prosent av indere.

Figur 8.10 Bygningstype, etter landbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

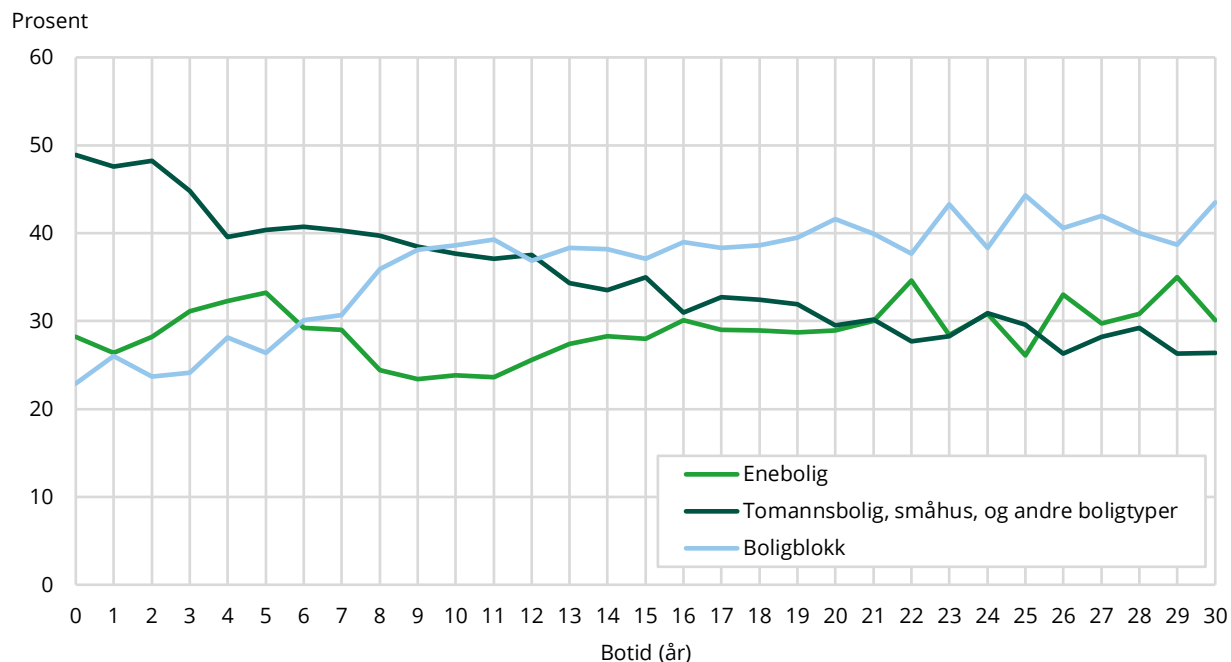

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Vi finner at arbeidsinnvandrere utvikler seg i retning av resten av befolkningen jo lengre botid de har i Norge, altså en nedgang i andelen som bor i boligblokk og en økning i andelen som bor i enebolig etter om lag 10 års botid. Blant flyktninger ser bildet annerledes ut, der en større andel av dem med kort botid bor i enebolig og andre småhus, og blant dem med lengst botid bor flest i boligblokk (figur 8.11). Denne utviklingen kan i stor grad forklares av hvor de nyankomne innvandrerne

bosetter seg. Bosettingsmønsteret til flyktninger med kort botid (0-4 år) er mer desentralt enn bosettingsmønsteret til flyktninger med lengre botid og befolkningen som helhet. Dette skyldes blant annet at det er en sentral målsetting i den nasjonale bosettingspolitikken å bosette flyktninger styrt og spredt i alle regioner (Gulbrandsen et al., 2021).

Figur 8.11 Bygningstype, etter botid. Innvandrere med flukt som innvandringsgrunn. 1.1.2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

1 av 4 bor trangt

Boligens størrelse kan i stor grad bestemme mulighetene beboerne har til privatliv, avslapping og lek, og størrelsen er derfor et sentralt aspekt av boligstandarden. Ikke alle som er trangbodde opplever at de har for lite plass, og motsatt er det ikke alle som bor romslig som opplever å ha nok plass. Hvor god plass man trenger i hjemmet sitt vil avhenge av flere ting, for eksempel om man jobber hjemmefra og hvilken livsfase man er i. Vi vet imidlertid at trangboddhet og opplevelse av liten plass samvarierer, og mange trangbodde rapporterer at de opplever å ha for liten plass. De fleste trangbodde opplever imidlertid å ha passelig med plass, selv om det gjelder en mindre andel blant trangbodde enn ellers (Oppøyen, 2023).

Trangboddhet er her definert som personer som bor i husholdninger der:

1. Antall rom i boligen er mindre enn antall personer eller én person bor på ett rom, og ...
2. Antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvm per person

I tilfeller der vi mangler informasjon om antall rom eller kvadratmeter holder det å oppfylle kriteriet vi har informasjon om. Dersom vi ikke har informasjon om noen av delene settes man til uoppgitt. Noen grupper skiller seg ut med høyere andeler uoppgitt: Arbeidsinnvandrere, personer med kort botid, innvandrere fra EU-land i Øst-Europa og bosatte i andre bygningstyper. I disse gruppene er det noe større usikkerhet knyttet til tallene om andel trangbodde.

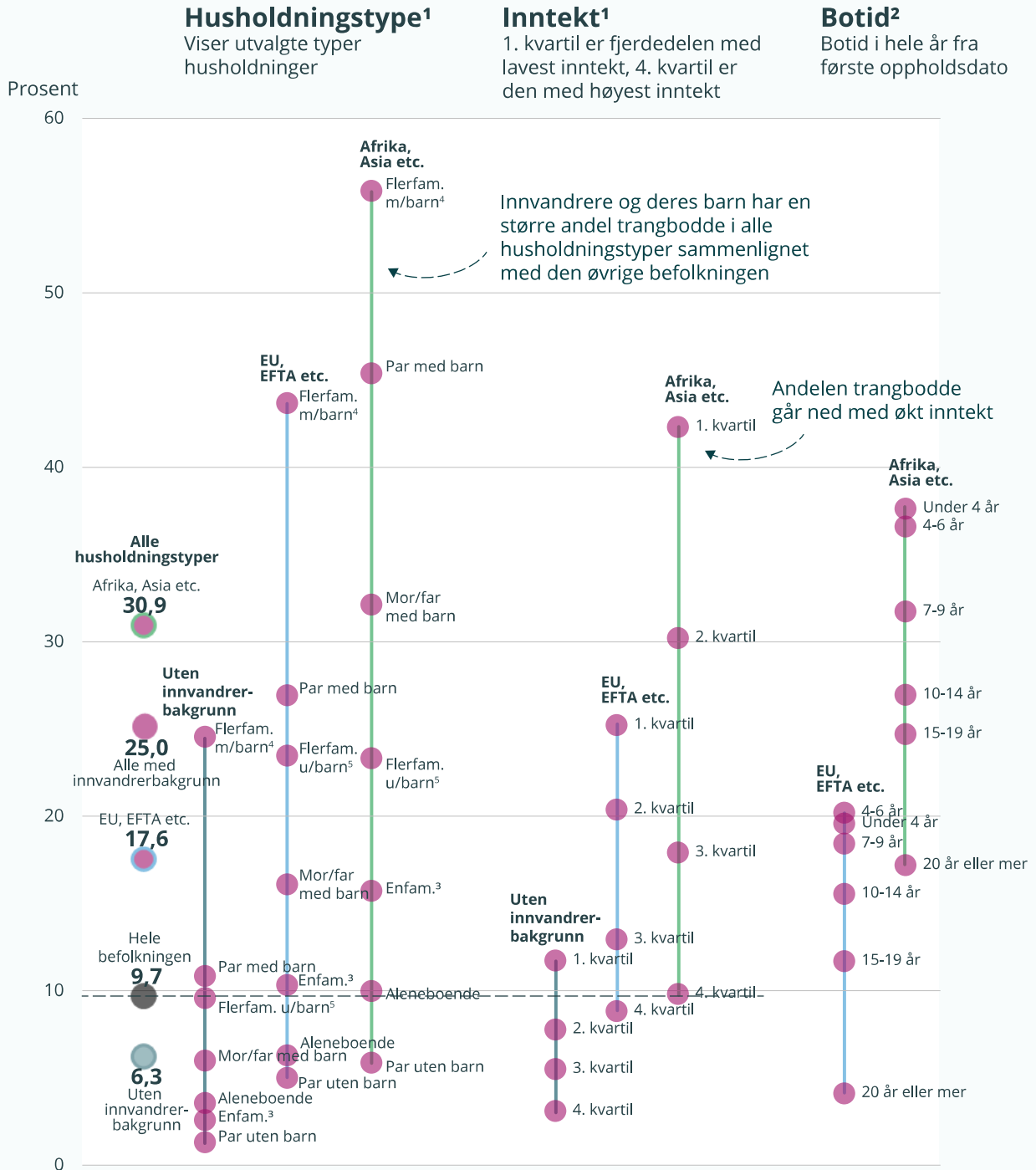
Figur 8.12 Hvor stor andel av befolkningen bor trangt?

Hvor stor andel av befolkningen bor trangt?

Trangboddhet (andel) etter husholdningstype, inntekt og botid, 1.1. 2022

Å bo trangt er definert som personer som bor i husholdninger der (1) antall rom i boligen er mindre enn antall personer eller én person bor på ett rom og (2) boligen har under 25 kvm per person.

¹ Inkluderer innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre. ² Kun innvandrere.

³ Enfamiliehusholdning med voksne barn. ⁴ Flerfamiliehusholdning med barn (0-17 år).

⁵ Flerfamiliehusholdning uten barn (0-17 år). Kilde: Boforhold, registerbasert

I hele befolkningen bor 10 prosent av personer trangt. Personer med innvandrerbakgrunn bor i større grad trangt sammenliknet med øvrig befolkning, henholdsvis 25 mot 6 prosent trangbodde personer. Andelen trangbodde blant dem med innvandrerbakgrunn har sunket siden 2016, da 27 prosent bodde trangt. En stor del av dette kan trolig forklares av mindre innvandring under koronapandemien, fordi det ofte er innvandrere med kort botid og særlig flyktninger, som er med på å trekke opp andelen trangbodde.

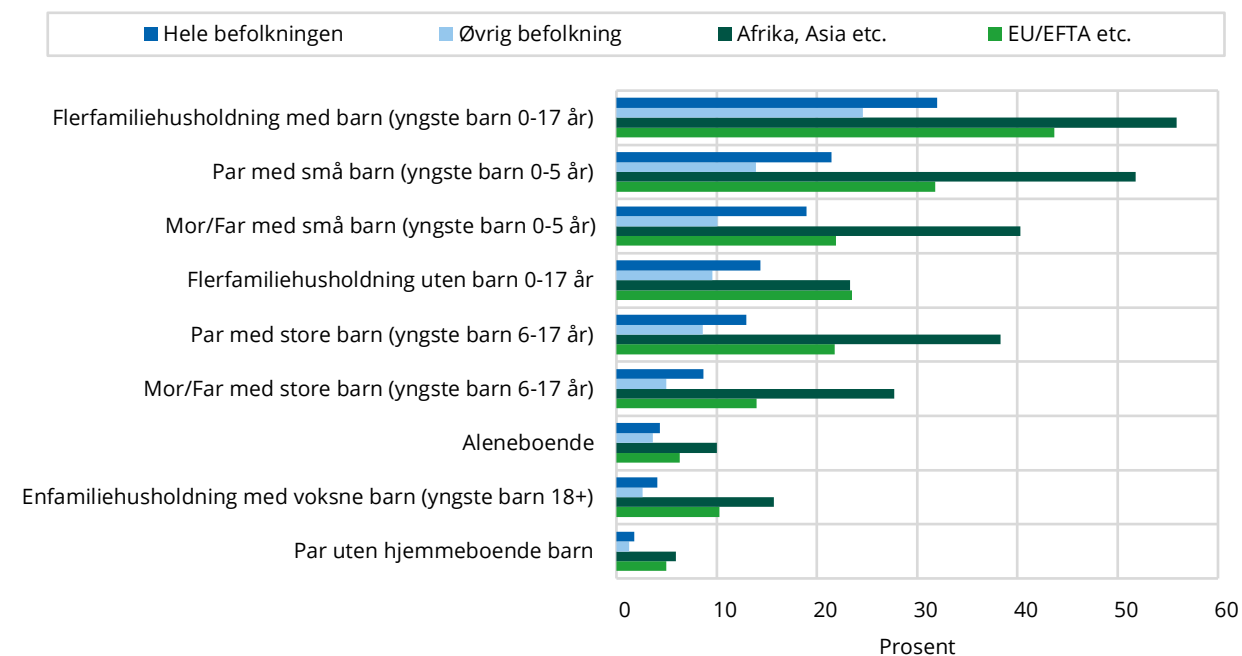
Vi finner også at dem med innvandrerbakgrunn i snitt bor på mindre plass enn den øvrige befolkningen. Ser vi på kvadratmeter per person finner vi at de med bakgrunn fra EU/EFTA etc. har i snitt 45 kvm og de med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. har 36 kvm, mot 55 kvm i den øvrige befolkningen. I likhet med boligeierskap og bygningstype, henger trangboddhet også sammen med bosted og tilbud av boliger som vi går inn på senere i kapitlet.

Særlig småbarnsfamilier bor trangt

Det er en sterk sammenheng mellom antall medlemmer i husholdningen og trangboddhet, og flesteparten av personer som bor i veldig store husholdninger bor trangt (Arnesen, 2020). Det er de samme husholdningstypene som har en høy andel trangbodde blant dem med innvandrerbakgrunn og i den øvrige befolkningen. Dette gjelder særlig flerfamiliehusholdninger med barn (32 prosent), par med små barn (21 prosent) og mor eller far med små barn (19 prosent).

Dem med innvandrerbakgrunn har en større andel trangbodde i alle husholdningstyper sammenliknet med den øvrige befolkningen, men det gjelder særlig mange med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. Husholdningstypen med flest trangbodde er flerfamiliehusholdninger med barn, hvor andelen trangbodde er 56 prosent blant dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc., og 44 prosent blant dem fra EU/EFTA etc., mot 25 prosent av den øvrige befolkningen (figur 8.13).

Figur 8.13 Trangbodde personer, etter husholdningstype og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

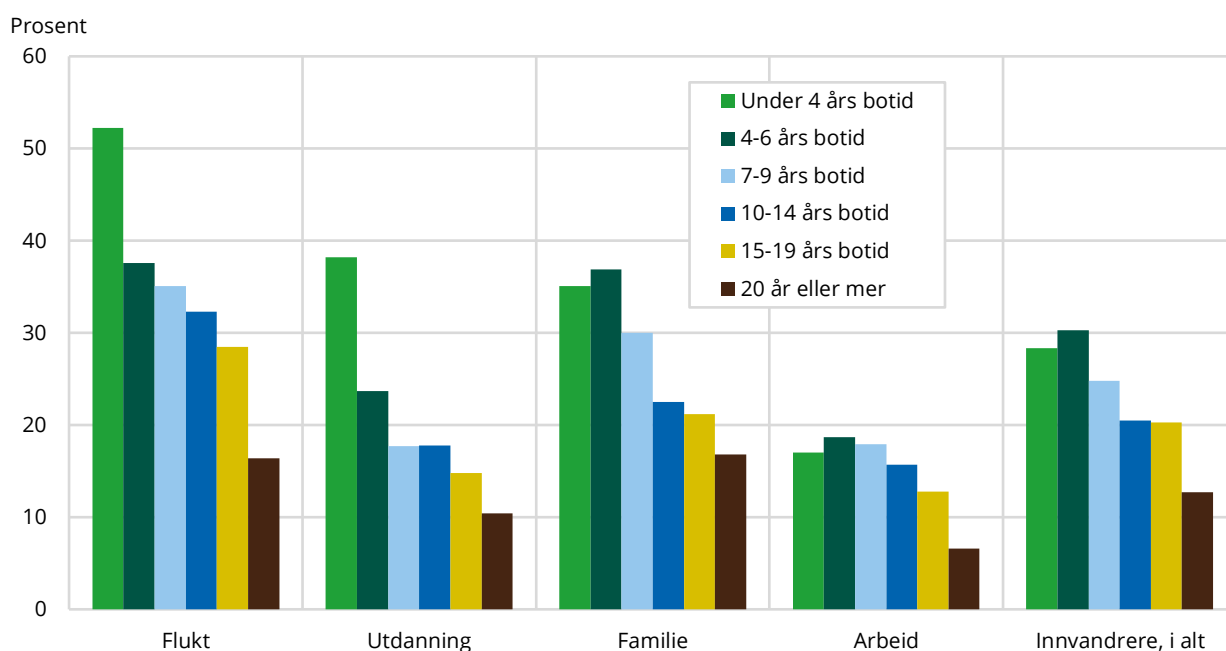
Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Andel trangbodde synker med botid

Det er betydelige forskjeller i andelen innvandrere som bor trangt når vi fordeler etter innvandringsgrunn. Blant flyktninger og familiegjenforente er henholdsvis 29 og 27 prosent trangbodde, mens det gjelder 17 prosent av arbeidsinnvandrere. Innvandrere som har kommet til Norge på grunn av utdanning har også en høy andel trangbodde (24 prosent). Dette kan i stor grad skyldes at de bosetter seg i studentboliger, som gjerne er en ettroms, og blir derfor automatisk kategorisert som trangbodd.

Det er størst andel trangbodde blant dem med kort botid i Norge. Blant innvandrere som har bodd i Norge i under 4 år er 20 prosent av dem fra EU/EFTA etc. trangbodde, og 38 prosent av dem fra Afrika, Asia etc. Andelen trangbodde synker med botid i alle gruppene (figur 8.14).

Figur 8.14 Trangbodde personer, etter innvandringsgrunn og gruppert botid. 1.1. 2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

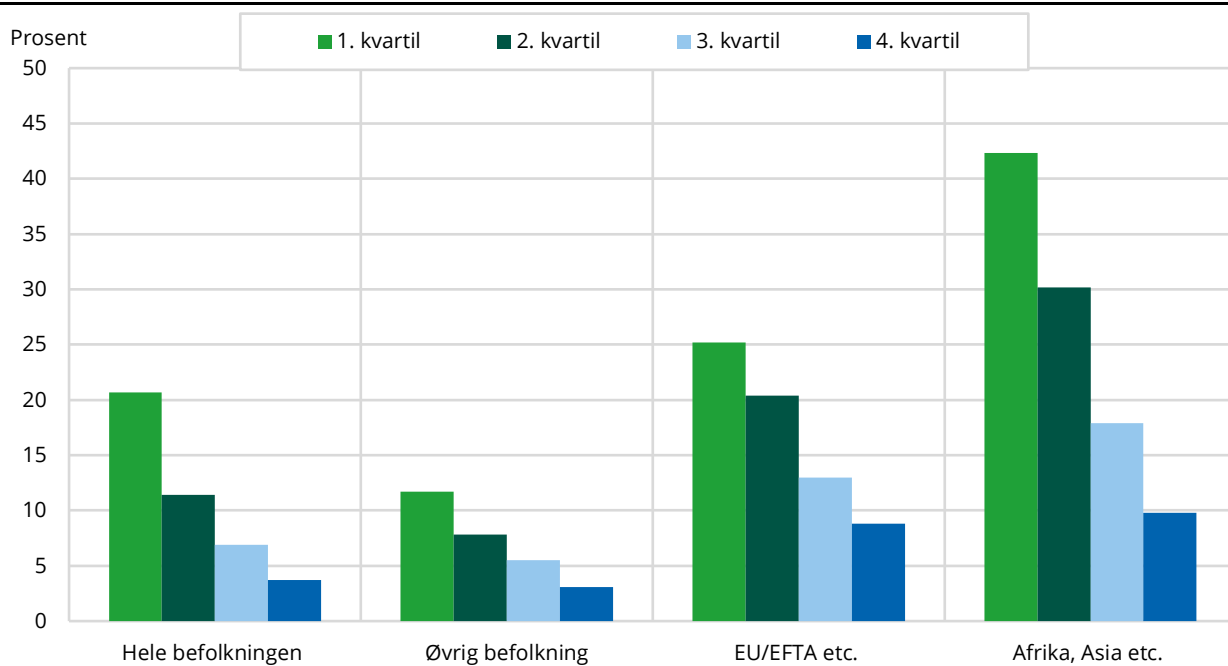
Vi finner at det er høyest andel trangbodde blant personer med innvandrerbakgrunn fra Somalia (55 prosent) og Syria (47 prosent). Personer med bakgrunn fra disse landene bor ofte i store husholdninger, og jo flere som bor i en husholdning, desto mer sannsynlig er det at man er trangbodd. 38 prosent av de med bakgrunn fra Pakistan bor trangt, som også kan skyldes husholdningstypen – der mange bor i flerfamiliehusholdninger med barn. Vi finner videre at 40 prosent av personer med bakgrunn fra Eritrea bor trangt. 1 av 4 eritreere bor alene, noe som kan være med på å trekke opp andelen trangbodde, ettersom personer som bor i en ettromsleilighet regnes som trangbodde etter vår definisjon.

De med lavest andel trangbodde, rundt det nasjonale snittet, er personer med bakgrunn fra Tyskland (10 prosent), Sverige (10 prosent), Storbritannia (9 prosent) og Danmark (6,8 prosent).

Høy andel trangbodde blant dem med lav inntekt

Husholdninger mer høye inntekter har generelt bedre boforhold enn husholdninger med lavere inntekter. Som vi kan lese av figur 8.15 har trangboddhet en klar sammenheng med inntekt. Ser vi på hele befolkningen bor 21 prosent av personer i laveste inntektskvartil trangt, mot 4 prosent i høyeste inntektskvartil. Størst er forskjellen for dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. hvor 42 prosent av dem i laveste inntektskvartil er trangbodde, mot 10 prosent i høyeste inntektskvartil.

Figur 8.15 Trangbodde personer, etter inntektskvartil og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

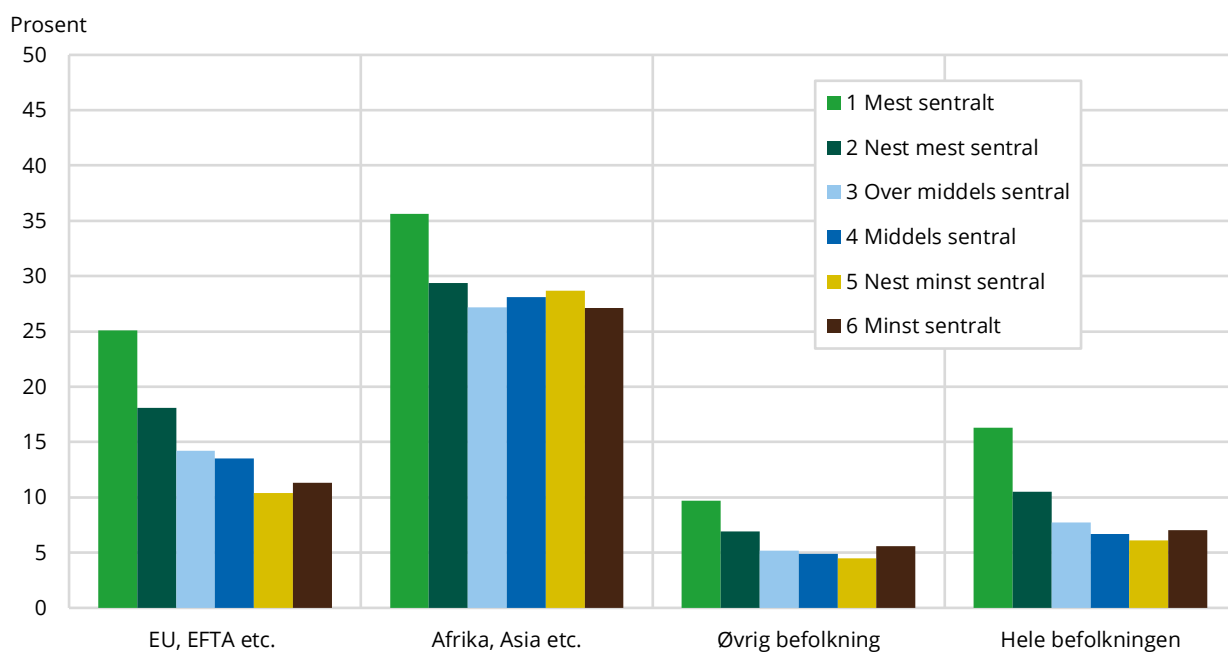

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Flest trangbodde i Oslo og andre store byer

Trangboddhet er generelt mer utbredt i byer enn mer usentrale strøk. En av forklaringene på dette er ulikt tilbud av boliger. I Oslo bor 65 prosent av befolkningen i boligblokk, og bare 11 prosent i enebolig. I de minst sentrale kommunene er situasjonen motsatt. Ser vi på hele landet under ett bor 17 prosent av personer i boligblokk trangt, mot kun 5 prosent av personer som bor i enebolig (Statistisk sentralbyrå, 2022). Det er en betraktelig større andel trangbodde blant de med innvandrerbakgrunn sammenliknet med øvrig befolkning, uavhengig av hvor sentralt de bor (figur 8.16).

Figur 8.16 Trangbodde personer, etter sentralitet og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent

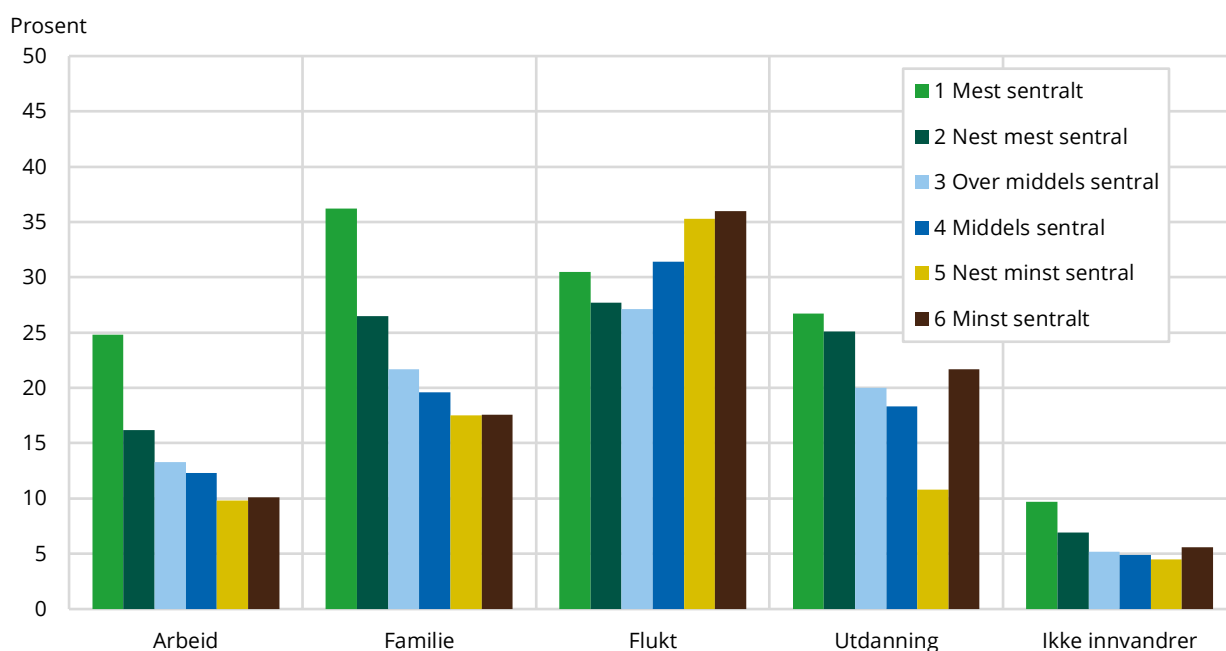

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

Mange av dem med innvandrerbakgrunn bor i byer som Oslo (244 000) og Bergen (56 000), hvor tilbudet på eneboliger, småhus og andre boligtyper enn boligblokk er lavere (Statistisk sentralbyrå, 2023c). Selv om det generelt er høyere andel trangbodde i byene, er det stor forskjell mellom de med og uten innvandrerbakgrunn. I Oslo bor 27 prosent av personer med bakgrunn fra EU/EFTA etc. og 38 prosent av de fra Afrika, Asia etc. trangt, mot 12 prosent i den øvrige befolkningen. I Bergen er det henholdsvis 22 prosent trangbodde blant de fra EU/EFTA etc., 32 prosent blant de fra Afrika, Asia etc., mot 9 prosent i øvrig befolkning.

For alle innvandrergrupper, bortsett fra flyktninger, er andelen trangbodde lavere i mindre sentrale strøk enn i de mer sentrale (figur 8.17). For eksempel bor 25 prosent av arbeidsinnvandrere i de mest sentrale kommunene trangt, mens 10 prosent gjør det i de minst sentrale kommunene. Andelen flyktninger som bor trangt er høyest i mindre sentrale kommuner. Flyktningmottak er ikke med i statistikken siden den kun omfatter privathusholdninger. Den relativt høye andelen trangbodde kan henge sammen med at barnefamilier i mindre grad enn enslige bosettes i Oslo og at flyktninger i mer perifere strøk har i gjennomsnitt større husholdninger, lavere inntekt og kortere botid sammenliknet med andre innvandringsgrupper i periferien (Tønnesen & Andersen, 2019, s. 34-35). Gjennomsnittlig botid for flyktninger i sentrale strøk er på rundt 20 år, mot 7 år i lite sentrale strøk. Som vi har sett tidligere er det en større andel trangbodde blant personer med disse kjennetegnene.

Figur 8.17 Trangbodde personer, etter innvandringsgrunn og sentralitet. 1.1.2022. Prosent

Kilde: [Boforhold, registerbasert](#)

8.4. Barn av innvandrere adopterer (nesten) eierlinja

Til nå har vi stort sett konsentrert oss om innvandrere og deres norskfødte barn under ett, og sett at integreringen på boligmarkedet i form av høye eierandeler går relativt tregt. Økende inntekt og botid har positiv effekt på eierandeler, men vi ser også at det ikke bare er økonomiske forhold som bestemmer boligeierskap. Innvandrernes barn født i Norge har bedre økonomiske forutsetninger for å bli boligeiere enn sine foreldre. Er det da slik at de også i større grad omfavner den norske boligmodellen?

Innvandrernes norskfødte barn er i gjennomsnitt svært unge, og boligetablering er noe som i hovedsak foregår mellom utflytting fra foreldrehjemmet og 35-års alder. Ifølge SSBs boforholds-

registeret er 1 av 5 norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 18-35 år, i alt nesten 45000 personer. Det er disse vi ser på og sammenlikner med andre unge voksne i samme alder. Vi skal også være oppmerksomme på at unge voksne som er norskfødte med innvandrerforeldre er i gjennomsnitt noe yngre (24,7 år) enn de uten innvandrerbakgrunn (26,5 år) i samme aldersgruppe.

Mye tyder på at barn av innvandrere flytter senere ut av foreldrehjemmet enn andre, eller at de oftere blir boende i flerfamiliehusholdninger (Andersen, 2017). Fra våre data fremgår det at 43 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 18-35 år bor med foreldrene sine i 2022. Blant unge voksne uten innvandrerbakgrunn bor 26 prosent med foreldrene. Deler av forklaringen ligger i aldersforskjellen som pekt på over, men også i hver alderskohort er det slik at en større andel bor sammen med foreldre blant norskfødte med innvandrerforeldre.

Blant unge voksne som har flyttet ut av foreldrehjemmet, er eierandelen blant norskfødte med innvandrerforeldre 55 prosent. Selv om dette er noe lavere enn blant dem uten innvandrerbakgrunn, der 66 prosent av unge voksne som ikke bor med foreldre eier boligen, tyder dette på at eierstrukturen blant norskfødte med innvandrerforeldre ligner langt mer på den øvrige befolkningen enn hva den gjør dersom vi kun ser på innvandrerne (45 prosent).

Dersom vi ser kun på dem som bor i Oslo, er eierandelen nesten lik blant 18-35 år gamle norskfødte med innvandrerforeldre som ikke bor med foreldre som blant tilsvarende gruppe uten innvandrerbakgrunn, 56 mot 58 prosent. Det er også stor likhet i fordelingen mellom selveierskap og andelseierskap. Det kan være flere årsaker til dette, blant annet er det en del unge som flytter til Oslo i forbindelse med studier, uansett bakgrunn. En del av disse vil vi finne på leiemarkedet og dermed trekker de eierandelen noe ned.

Seks landgrupper har over 1000 norskfødte med innvandrerforeldre i alderen vi her sikter til. Og en høy andel av dem bor fortsatt med foreldrene sine; Pakistan (43 prosent), Vietnam (33 prosent), Tyrkia (46 prosent), Sri Lanka (48 prosent), Somalia (50 prosent) og Marokko (43 prosent). Når vi ser på de unge voksne som har flyttet fra foreldrene, er det høyest eierandeler for dem med bakgrunn fra Pakistan og Tyrkia, med henholdsvis 72 og 69 prosent eiere. Og lavere eierandeler blant dem med bakgrunn fra Vietnam (60 prosent), Marokko (55 prosent) og Sri Lanka (47 prosent). Aller lavest er eierandelen blant dem med bakgrunn fra Somalia, på 22 prosent eiere. Den relativt høye eierandelen blant dem med bakgrunn fra Pakistan og Tyrkia kan forklares av at de er en del eldre enn andre landgrupper, med en snittalder på 28 år, sammenliknet med eksempelvis de med bakgrunn fra Somalia med en snittalder på 24 år eller Sri Lanka med snittalder på 25 år.

Siden 2016 har eierandelen gått ned for alle disse landgruppene. Dette kan henge sammen med at det har blitt et stadig trangere boligmarked, særlig i Oslo, hvor det har vært en sterk boligprisstigning i samme periode (Statistisk sentralbyrå, 2023d). Det er også en økende andel som tar høyere utdanning, som ofte innebærer å flytte til mer sentrale kommuner for å studere der det er vanskeligere å etablere seg på boligmarkedet.

Vår konklusjon er dermed at norskfødte med innvandrerforeldre flytter senere ut av foreldrehjemmet enn andre for å etablere seg på boligmarkedet. Men når de først gjør det, så følger de i stor grad det samme mønsteret i boligetablering som andre. Det at eierandelen likevel blir noe lavere, skyldes i all hovedsak at så mange norskfødte med innvandrerforeldre bosetter seg i Oslo, der både andelseierskap og leie er vanligere enn i landet for øvrig.

8.5. Oppsummering

I alt 62 prosent av alle personer med innvandrerbakgrunn bor i eid bolig, en andel som er 24 prosentpoeng lavere enn i den øvrige befolkningen. I seg selv tyder det på at det er utfordrende for personer med innvandrerbakgrunn å etablere seg som boligeiere, men det er også betydelige forskjeller innad i gruppen.

Den totale eierandelen blant personer med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. er nokså lik andelen vi finner blant dem med bakgrunn fra EU/EFTA etc. Når vi ser på enkeltland, finner vi høyest andel eiere blant dem med bakgrunn fra «gamle» innvandringsland som Sri Lanka, Vietnam og Pakistan, der om lag 8 av 10 er eiere. De laveste andelenene, under halvparten, finner vi blant dem med bakgrunn fra Somalia, Syria og Eritrea, typiske flyktningeland der innvandrere kommer fra krig og konflikt. Både botid og innvandringsgrunn er deler av forklaringen på disse forskjellene.

Personer med flukt som innvandringsårsak når ikke opp i tilsvarende eierandeler som de andre gruppene, selv med relativt lang botid. Familieinnvandrere er de som oftest innvandrer til en eierhusholdning, 4 av 10 gjør det, mens 3 av 10 både nordiske innvandrere og arbeidsinnvandrere bor i eid bolig ved ankomst. Det er likevel arbeidsinnvandrerne som oftest blir eiere etter lang botid. Dette kan ha sammenheng med at mange arbeidsinnvandrere som ikke er eiere, velger å utvandre igjen etter noen år, mens eierne er dem som blir boende permanent.

Vi kommer ikke unna at inntekt er svært viktig for muligheten til å bli boligeier. Eierandeler øker med inntekt også for personer med innvandrerbakgrunn, selv om eierandelene ikke blir lik andelen blant befolkningen for øvrig, ikke engang i høyeste inntektskvartil.

Bosettingsmønsteret blant personer med innvandrerbakgrunn påvirker også i hvilken grad de er boligeiere, siden de oftere bor i større byer enn den øvrige befolkningen. Dette kan påvirke både eierform og boligtype siden det også er klare geografiske variasjoner i boligtilbudet. Imidlertid gjelder det generelle trekket med lavere eierandel blant personer med innvandrerbakgrunn uavhengig av hvor sentralt de bor. Mange innvandrere bor i Oslo, hvor boligprisene er høyest. Det kan bidra til å forklare hvorfor relativt få med innvandrerbakgrunn eier egen bolig, hvorfor de har mindre boliger i snitt, og oftere bor trangt sammenliknet med øvrig befolkning.

Totalt sett er andelen trangbodde høyere blant personer med innvandrerbakgrunn sammenliknet med den øvrige befolkningen, henholdsvis 25 mot 6 prosent trangbodde personer. Trangboddehet er generelt mer utbredt i byene, og vi finner likevel store forskjeller mellom de med og uten innvandrerbakgrunn i byene. I Oslo bor personer med bakgrunn fra EU/EFTA etc. (27 prosent) og Afrika, Asia etc. (38 prosent) trangere enn den øvrige befolkningen (12 prosent). Det er også en klar sammenheng med inntekt, der andelen trangbodde går ned for hvert inntektskvartil.

Det er størst andel trangbodde blant dem med kort botid i Norge. Blant innvandrere som har bodd i Norge i under 4 år er 20 prosent av dem fra EU/EFTA etc. trangbodde, og 38 prosent av dem fra Afrika, Asia etc. Andelen trangbodde synker med botid i alle gruppene. Uavhengig av husholdningstype, finner vi at de med innvandrerbakgrunn har større andel trangbodde enn i den øvrige befolkningen.

Norskfødte barn av innvandrere er i gjennomsnitt unge, og mange bor fremdeles sammen med foreldrene, og vi ser tegn til at de blir boende lengre sammen med foreldrene enn andre i samme alder. Men, når de flytter hjemmefra, finner vi en eierstruktur som ligner langt mer på den øvrige befolkningen enn hva den gjør dersom vi kun ser på innvandrerne. At den totale eierandelen blant unge voksne norskfødte med innvandrerforeldre likevel blir noe lavere enn blant andre i samme alder, skyldes i all hovedsak at så mange av dem bor i Oslo.

Referanser

- Andersen, E. (2017). Kapittel 4: Stor variasjon i innvandrernes husholdningssammensetning. *Statistiske analyser* (2017/155). s. 45-59. (Statistiske analyser 155). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-2017>
- Arnesen, P. (2020). *Innvandrere bor trangere*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/byggbolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-bor-trangere>
- Dzamarija, M. T. & Sandnes, T. (2016). Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990-2015. (Rapporter 2016/39). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/288305>
- Hattrem, A. (2022). *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/okonomi-og-levekar-for-lavinntektsgrupper-2022>
- Gulbrandsen, F. B., Kulasingam, A. S., Molstad, C. S., & Steinkellner, A. (2021). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldres fordeling på kommunenivå*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldres-fordeling-pa-kommuneniva>
- Normann, T. M. (2017). Kapittel 5: *Lavere eierandel blant innvandrere*. I Sandnes, T. (red.). *Innvandrere i Norge 2017*. s.61-74. (Statistiske analyser 155). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-2017>
- Oppøyen, M.S. (2023). *Boforhold i Norge*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/bolig-og-boforhold/artikler/boforhold-i-norge>
- Statistisk sentralbyrå. (2022). Boforhold, registerbasert. www.ssb.no/boforhold
- Statistisk sentralbyrå. (2022b). Hvem er arbeidsinnvandrerne fra de nyeste EU-landene? <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/hvem-er-arbeidsinnvandrerne-fra-de-nyeste-eu-landene>
- Statistisk sentralbyrå. (2023). Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/faerre-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2021>
- Statistisk sentralbyrå. (2023b). *Tabell 12610: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter region, statistikkvariabel, år og innvandringskategori*. [Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12610/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023c). 09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter region, innvandringskategori, statistikkvariabel, år og landbakgrunn. [Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/>
- Statistisk sentralbyrå. (2023d). Svakt økende boligpriser. <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/boligpriser-og-boligprisindekser/statistikk/prisindeks-for-brukte-boliger/artikler/svakt-okende-boligpriser>
- Steinkellner A., Krokedal L. & Andersen E. (2023). Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe. *Innvandrere i Norge 2023*. <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/lavere-eierandel-blant-innvandrerne>
- Strøm, F. & Bye, K. S. (2017). Kapittel 9: Norskfødte med innvandrerforeldre har høyere inntekter enn sine foreldre. I Sandnes, T. (red.). *Innvandrere i Norge 2017*. s.127-144. (Statistiske analyser 155). <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-2017>

- Søholt, S. & Astrup, K. (2009). *Etterkommere av innvandrere – bolig og bostedsmønstre*. (NIBR-rapport 2009:3). <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/5616>
- Tønnessen, M., & Andersen, S. N. (2019). Bosettingskommune og integrering blant voksne flyktninger. Hvem bosettes hvor, og hva er sammenhengen mellom bosettingskommunens egenskaper og videre integreringsutfall? (Rapporter 2019/13). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/bosettingskommune-og-integrering-blant-voksne-flyktninger>
- Vrålstad, S. (2017). Bolig og boforhold. I Vrålstad, S. & Wiggen, K. S. (red.). *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. (s. 57-69). (Rapporter 2017/13). <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachment/309211?ts=15c2f714b48>

Sosialhjelp

9. Høyt sosialhjelpsbehov blant flyktninger

Det var en høyere andel sosialhjelpsmottakere blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen i perioden 2015-2022. Flyktninger har et større behov for sosialhjelp enn andre innvandrere og antall sosialhjelpsmottakere totalt påvirkes derfor av flyktningsstrømmer.

Eivind Broen Kjeka

Det var om lag 131 000 sosialhjelpsmottakere i Norge i 2022. I underkant av 128 000 av disse hadde gyldig fødselsnummer og var bosatt i Norge. Sosialhjelp er en ytelse som gis til personer som ikke kan dekke utgifter til eget livsopphold. Ytelsen er ment som siste utvei når andre inntekter eller stønadsordninger ikke dekker de grunnleggende behovene mottakerne har. Kommunene har ansvar for utbetaling av sosialhjelp og beregningen følger stønadssatser satt politisk. Utrekningen tar også høyde for behovene familien til søkeren kan ha. Det skal bli tatt hensyn til at mottakerne har ulike behov utover de kommunale satsene som er satt og det har dermed som regel vært en individuell skjønnsutøvelse foretatt av saksbehandlerne på NAV-kontorene ved utmåling av sosialhjelp. Sosialhjelp kan bli utbetalt som bidrag eller lån.

Noen har behov for sosialhjelp i lengre perioder, mens andre trenger bare en enkelt utbetaling av sosialhjelp. Sosialhjelp kan til en viss grad sees på som et mål på mulighet til egenforsørgelse, men samtidig er det viktige å påpeke at det å motta sosialhjelp ikke nødvendigvis betyr at en har falt utenom eller ikke deltar i samfunnet.

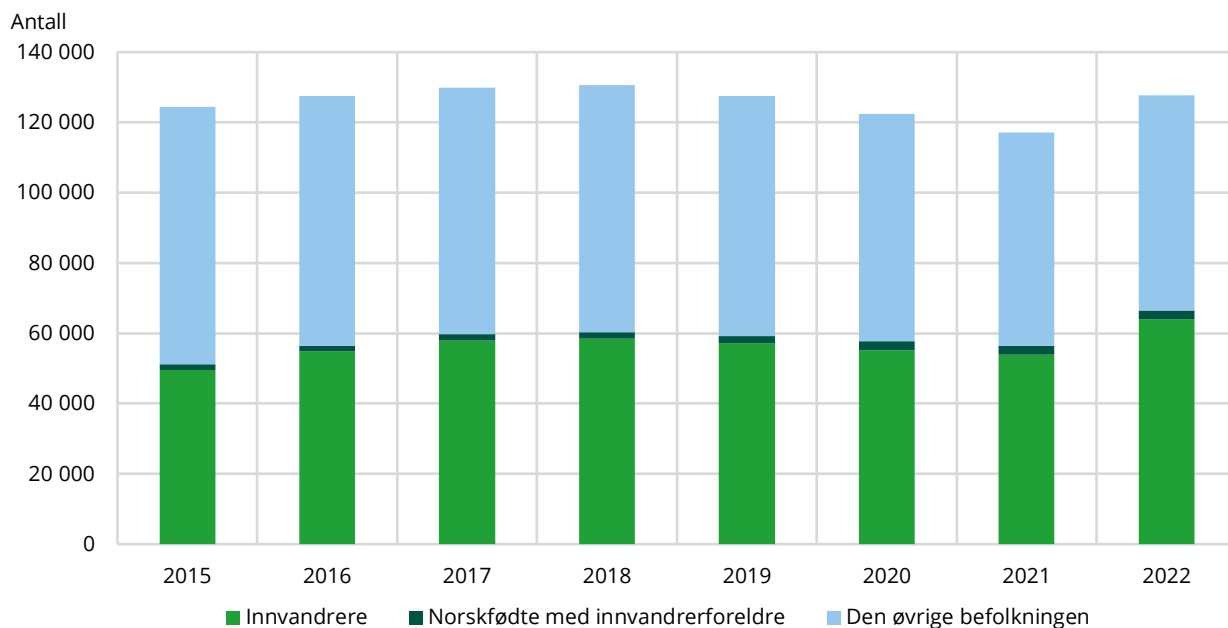
I denne artikkelen ser vi på antallet og andelen mottakere som har fått bidrag eller lån eller begge deler. I tillegg sees det på bidragsstørrelse. Beløpet som utbetales varierer, basert på familiefase, dvs. sivilstatus og antall barn, supplerende inntekt eller andre kilder til livsopphold. I tillegg tas det hensyn til at boutgiftene er svært forskjellig i ulike deler av landet.

Kun bosatte i Norge med gyldig fødselsnummer er inkludert i analysen. Personer over 18 år kan motta økonomisk sosialhjelp og vi ser derfor kun på andeler for personer på 18 år og over. Den offisielle statistikken om sosialhjelpsmottakere omfatter personer i alderen 18-66 år. Personer over 67 år som har hatt kort botid i Norge kan få supplerende stønad som er en behovsprøvd ytelse, den betales av staten og holdes utenfor datagrunnlaget (NAV, 2023).

9.1. Andelen innvandrere som mottar sosialhjelp har variert

I perioden fra 2015 til 2022 har det totale antallet sosialhjelpsmottakere variert noe (se figur 9.1). Tallene viser at det totale antall sosialhjelpsmottakere var i underkant av 128 000 i 2022 og det har ligget rundt det tallet siden 2015 med topp i 2018 og bunn i 2021. Fram til 2022 var det flere fra den øvrige befolkningen som var sosialhjelpsmottakere, men i 2022 var det flere innvandrere enn øvrige befolkning som mottok sosialhjelp. Det var om lag 61 000 sosialhjelpsmottakere fra den øvrige befolkningen i 2021 og 2022, mens sosialhjelpsmottakere blant innvandrere steg fra 54 000 til 64 000 fra 2021 til 2022. Det var svært få norskfødte med innvandrerforeldre som mottok sosialhjelp i hele perioden.

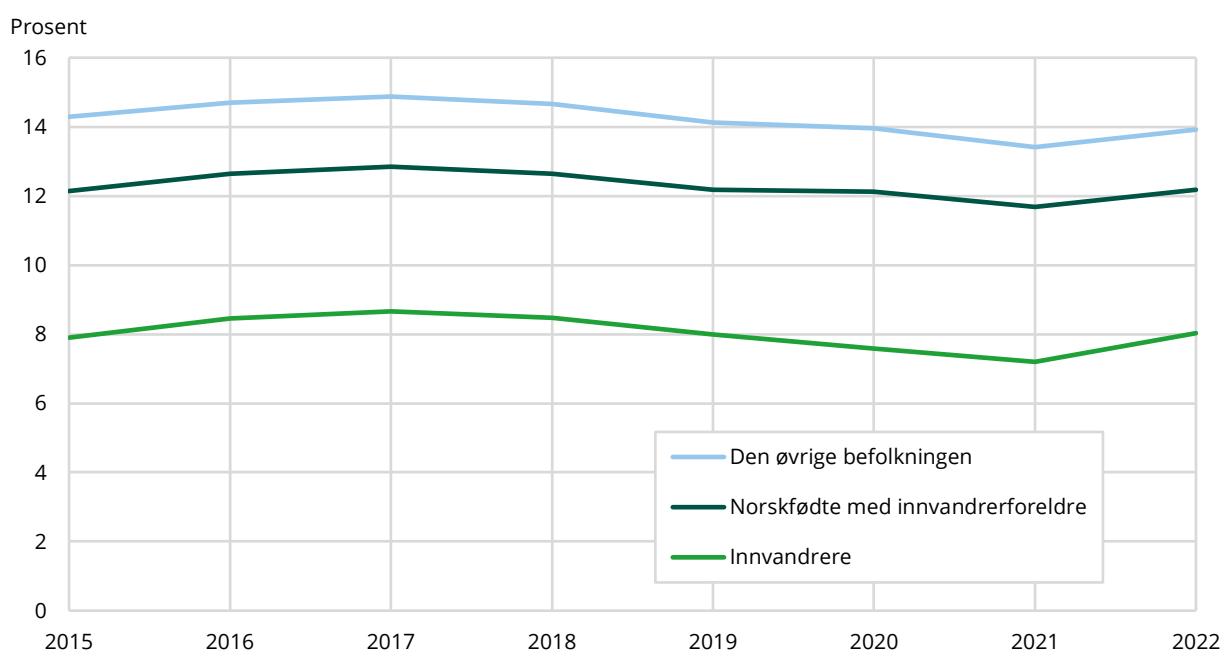
Figur 9.1 Mottakere av sosialhjelp etter innvandringskategori. 2015-2022. Antall

Kilde: Økonomisk sosialhjelp, Statistisk sentralbyrå

Når vi ser på andeler, har innvandrere høyest andel sosialhjelpsmottakere (se figur 9.2). Andelen er utregnet ved at antall sosialhjelpsmottakere blant innvandrere deles på antall innvandrere totalt. Andelen innvandrere som mottar sosialhjelp har sunket mellom 2017 og 2021 og hadde deretter en kraftig økning fra 7 prosent i 2021 til 9 prosent i 2022, som kan tenkes var påfølgende flyktningstrømmen fra Ukraina. Norskfødte med innvandrerforeldre ligger på et noe lavere nivå enn innvandrere med om lag 4 prosent. Den øvrige befolkningen har den laveste andelen sosialhjelpsmottakere i perioden 2015 til 2022, om lag 2 prosent.

Figur 9.2 Andel sosialhjelpsmottakere etter innvandringskategori. 2015-2022. Prosent

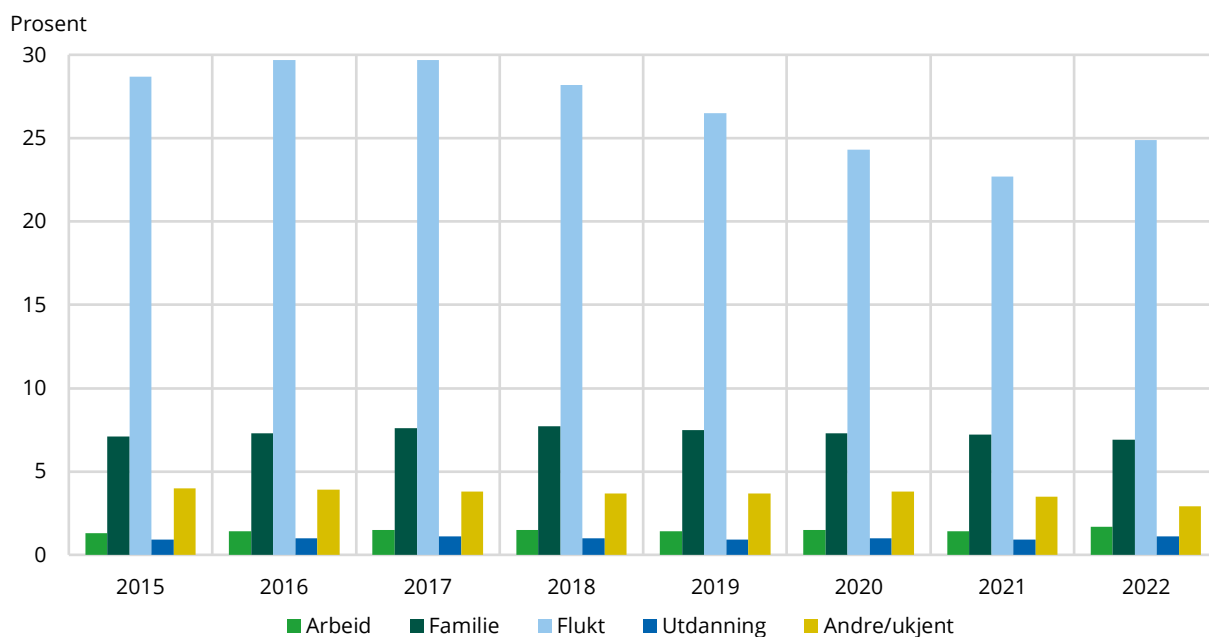

Kilde: Økonomisk sosialhjelp, Statistisk sentralbyrå.

9.2. Størst andel sosialhjelpsmottakere blant flyktninger

SSB har statistikk over innvandringsgrunn for ikke-nordiske statsborgere som kom etter 1989. Innvandringsgrunn sier noe om grunn til første innvandring: arbeid, flukt, familie, utdanning, annet eller ukjent. For innvandrere med den oppgitte innvandringsgrunnen flukt, er andelen sosialhjelpsmottakere mye høyere enn de andre grunnene for innvandring. Andelen for denne gruppen har vært på over 20 prosent hvert år i 2015-2022. Den var på sitt høyeste i 2016 og 2017 da om lag 30 prosent av flyktningene mottok sosialhjelp, og deretter har den sunket fram mot 2021. Andelen som mottok sosialhjelp blant innvandrere på flukt, økte igjen i 2022. Nest største andel er hos personer som innvandret på grunn av familie (7-8 prosent). Til sammenlikning var andelen arbeidsinnvandrere som mottok sosialhjelp 1-2 prosent i hele perioden.

Figur 9.3 Andel ikke-nordiske innvandrere som mottok sosialhjelp etter innvandringsgrunn. 2015-2022. Prosent

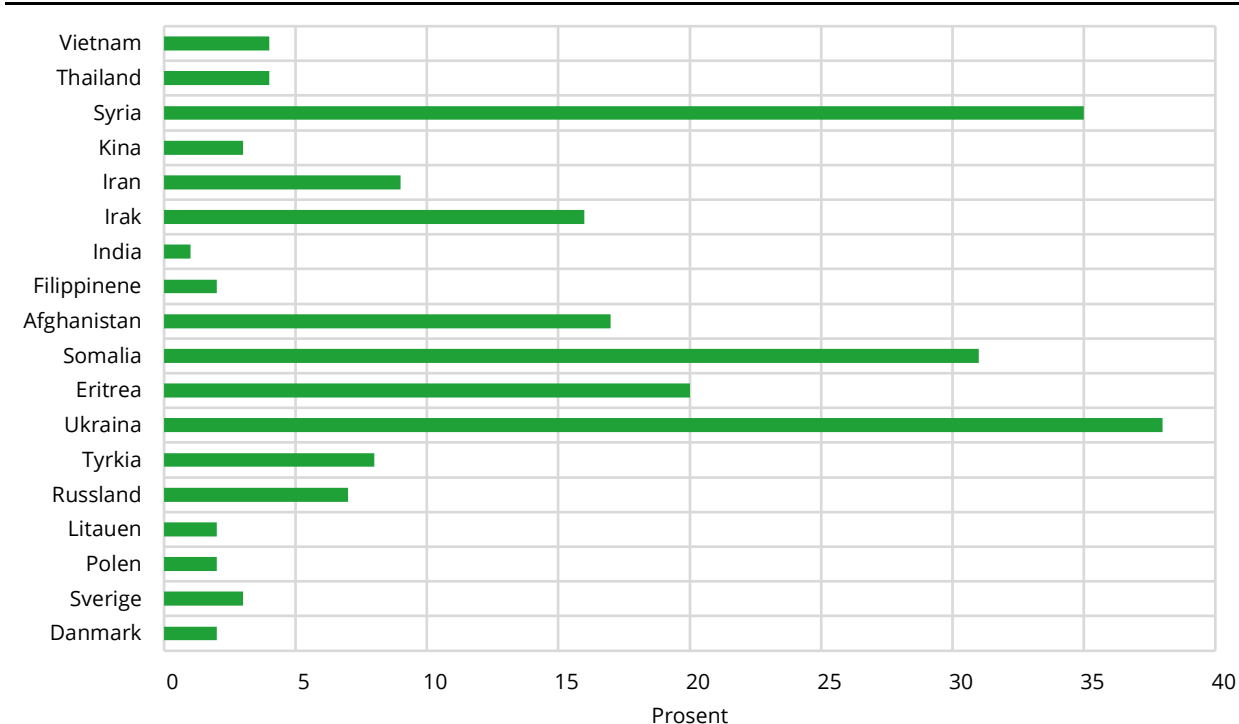
Kilde: Økonomisk sosialhjelp og Innvandrere etter innvandringsgrunn, Statistisk sentralbyrå.

9.3. Store forskjeller etter hvor innvandrerne kommer fra

Andelen sosialhjelpsmottakere var spesielt høy blant innvandrere fra Ukraina og Syria, henholdsvis 38 prosent og 35 prosent i 2022 (se figur 9.4). Somalia hadde også en høy andel sosialhjelpsmottakere på 31 prosent. Blant innvandrere fra India mottok derimot kun 1 prosent sosialhjelp. Dette er lavere enn andelen i den øvrige befolkningen. Innvandrere fra Filipinene, Danmark og Polen hadde også relativt lave andeler sosialhjelpsmottakere, med andel på henholdsvis 2 prosent.

Et stort skille mellom disse innvandrerne er innvandringsgrunn. Blant bosatte innvandrere fra Ukraina og Syria var de fleste flyktninger. En stor del av de resterende kom til landet gjennom familiejenforening eller familieetablering. For India og Danmark var andelen flyktninger under 1 prosent.

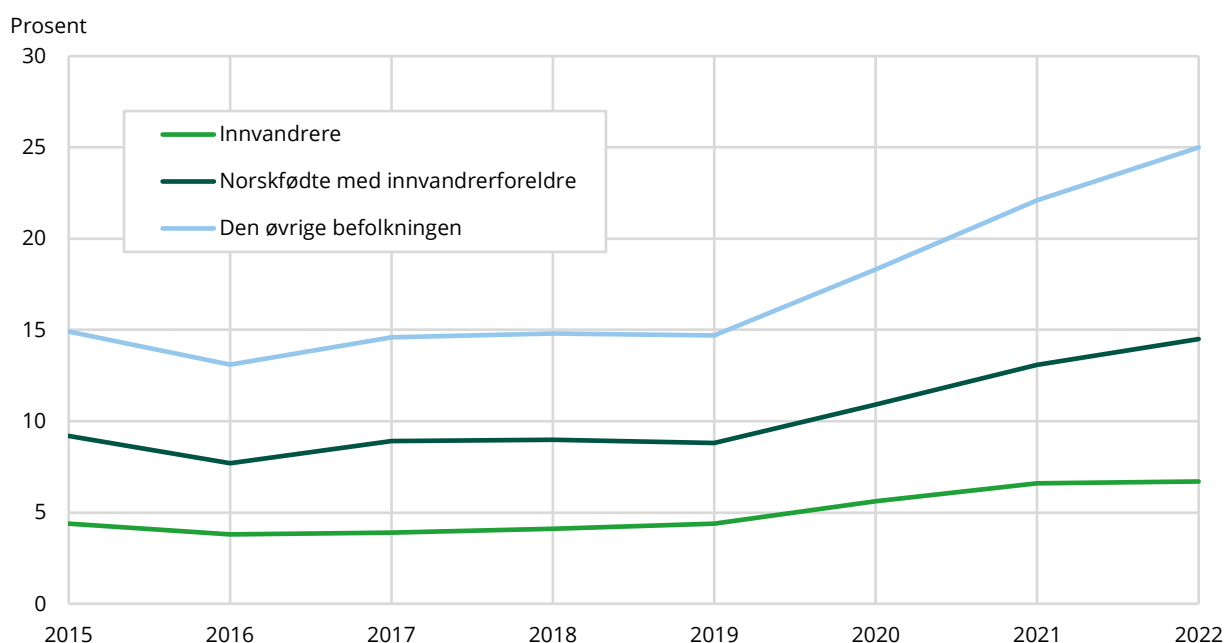
Figur 9.4 Andel innvandrere som mottar sosialhjelp etter landbakgrunn. Utvalgte land. 2022. Prosent

Kilde: Økonomisk sosialhjelp og Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå.

9.4. Økning i norskfødte med innvandrerforeldre som jobber heltid og mottar sosialhjelp i samme år

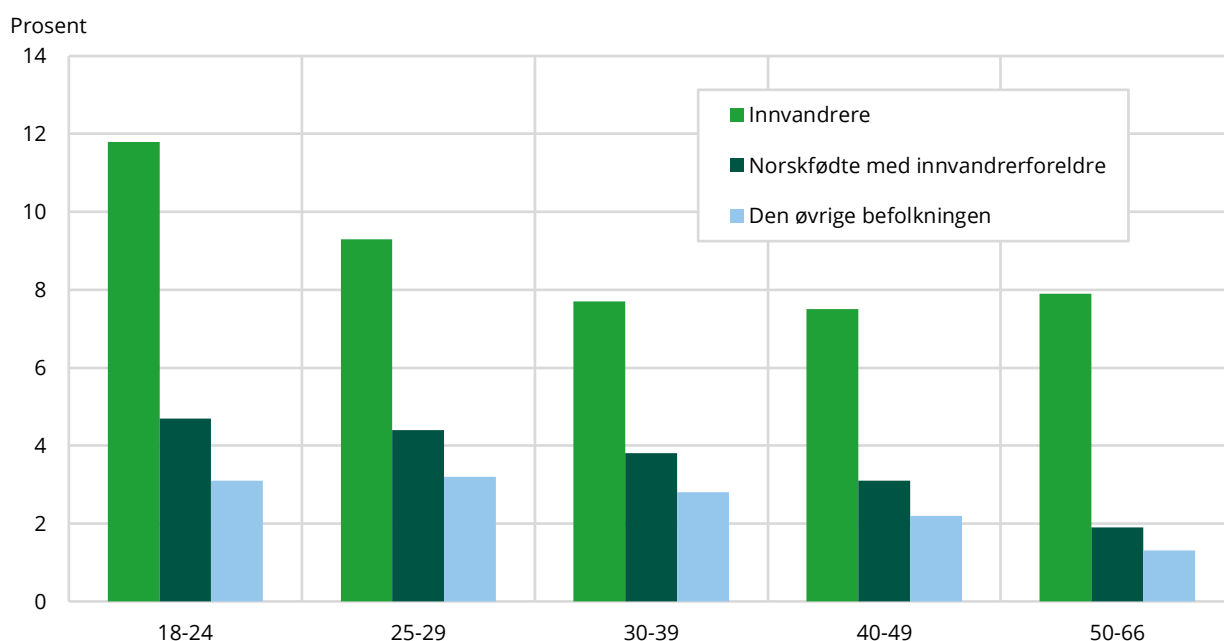
Arbeid er en viktig faktor for å vurdere om en har behov for sosialhjelp eller ikke. I stor grad har personer i arbeid større evne til å dekke sine økonomiske behov. Men i de siste årene har det vært en økning i antall personer som jobber, både heltid og deltid, og som samme år har mottatt sosialhjelp. Spesielt er det en endring ved at personer med heltidsjobb som mottar økonomisk sosialhjelp er økende. Økningen av personer som jobber heltid og mottar sosialhjelp har foregått gradvis siden 2019 og gjelder innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen. Andelen er noe høyere for øvrige befolkning enn innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre (se figur 9.5). Andelen her er antall sosialhjelpsmottakere som jobber heltid delt på sosialhjelpsmottakere totalt i hver kategori. Andelen var også sterkt stigende fra 2019 for den øvrige befolkningen og for norskfødte med innvandrerforeldre. For innvandrere ser andelen ut til å ha flatet ut siden 2021. Utflatingen kan tenkes å skyldes den store flyktningstrømmen i 2022. Da økte det totale antallet innvandrere raskt og blant nyankomne flyktninger er få i arbeid (Olsen & Bye, 2022).

Figur 9.5 Andel mottakere av sosialhjelp som jobbet heltid samme år, etter innvandringskategori. 2015-2022. Prosent

Kilde: Økonomisk sosialhjelp og Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå.

Norskfødte med innvandrerforeldre har en helt annen alderssammensetning enn de andre innvandrerkategoriene. Om lag 70 prosent er under 18 år gamle og de har dermed ikke rett på sosialhjelp (Statistisk sentralbyrå, 2022).

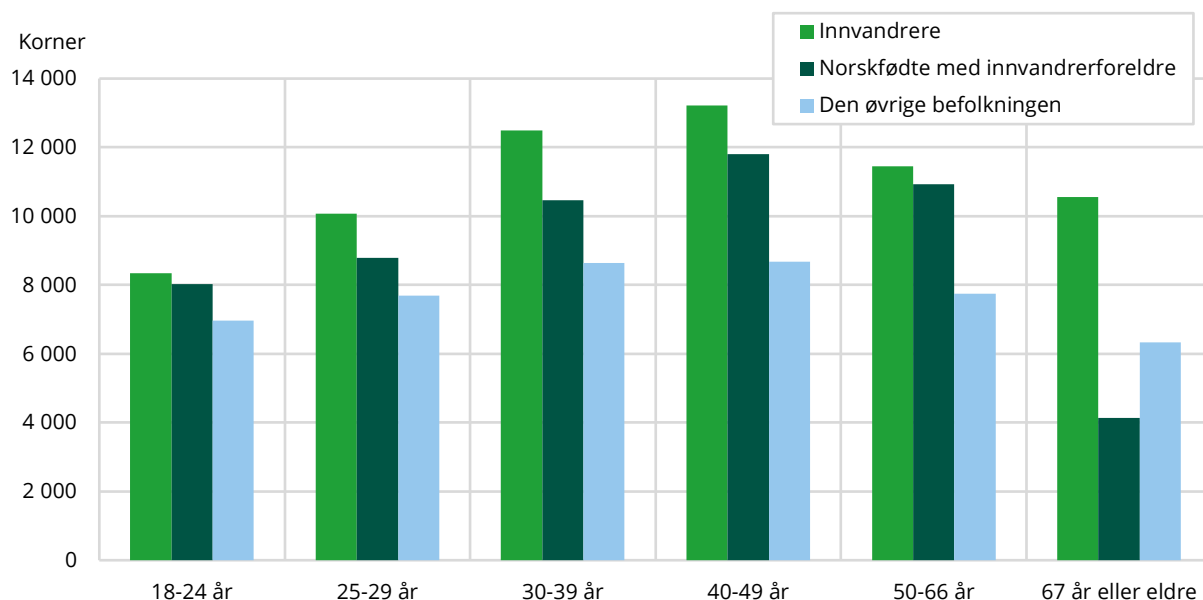
Norskfødte med innvandrerforeldre er mer lik den øvrige befolkningen enn innvandrere når det kommer til andelen som mottok sosialhjelp i 2022, også når det er korrigert for alder (se figur 9.6). Det er stor ulikhet i andel mottakere blant norskfødte med innvandrerforeldre og innvandrere i alle aldersgrupper. Norskfødte med innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen har nokså like andeler.

Figur 9.6 Andel sosialhjelpsmottakere etter alder og innvandrerkategori. 2022. Prosent

Kilde: Økonomisk sosialhjelp og Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå.

Gjennomsnittlig utbetalt månedlig beløp (per person) er også høyere blant innvandrere enn norskfødte med innvandrerforeldre. Her ligner de norskfødte med innvandrerforeldre som mottar sosialhjelp mer på innvandrere enn den øvrige befolkningen, særlig i aldersgruppene 18-24 år og 50-66 år (se figur 9.7). Høyere utbetalinger har en sammenheng med bosted. Norskfødte med innvandrerforeldre og innvandrere bor i større grad i byer.

Figur 9.7 Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag etter alder og innvandrerkategori. 2022. Kroner

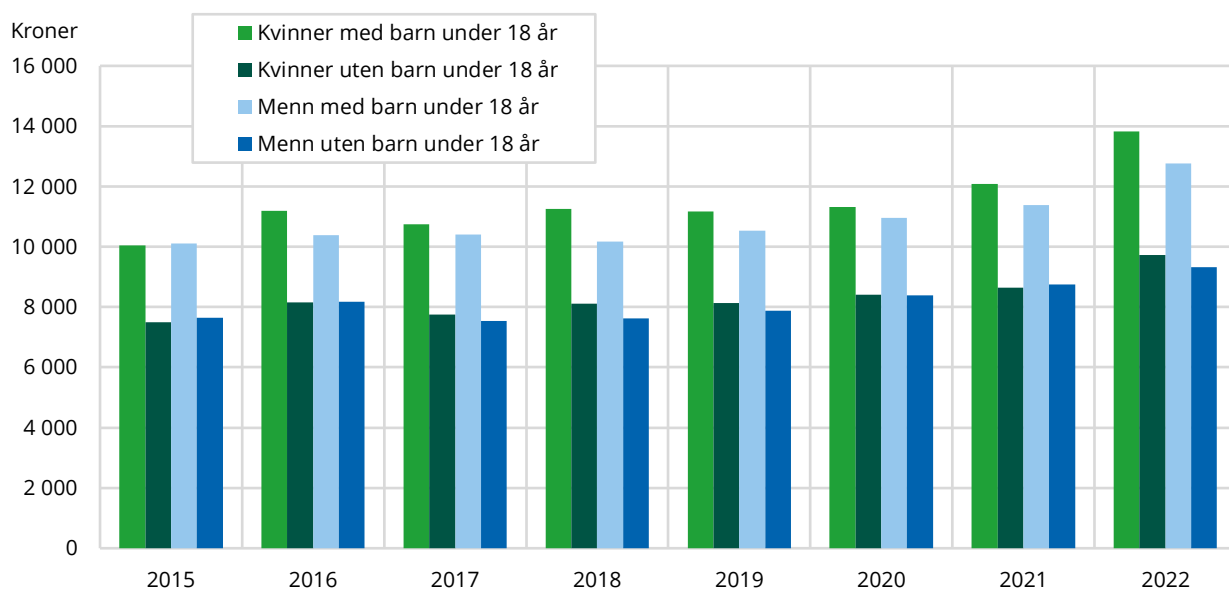

Kilde: Økonomisk sosialhjelp og Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå.

9.5. De som har barn, mottar mer sosialhjelpsbidrag

Familiesituasjon påvirker utbetalinger av sosialhjelpsbidrag og spesielt om en har barn under 18 år. For innvandrere var det å ha barn under 18 år en viktigere faktor for utbetalt sosialhjelpsbidrag enn kjønn i årene 2015-2022 (se figur 9.8). Samtidig viser tallene at innvandrerkvinner utbetales litt høyere månedsbeløp enn innvandrer menn gitt at de har barn under 18.

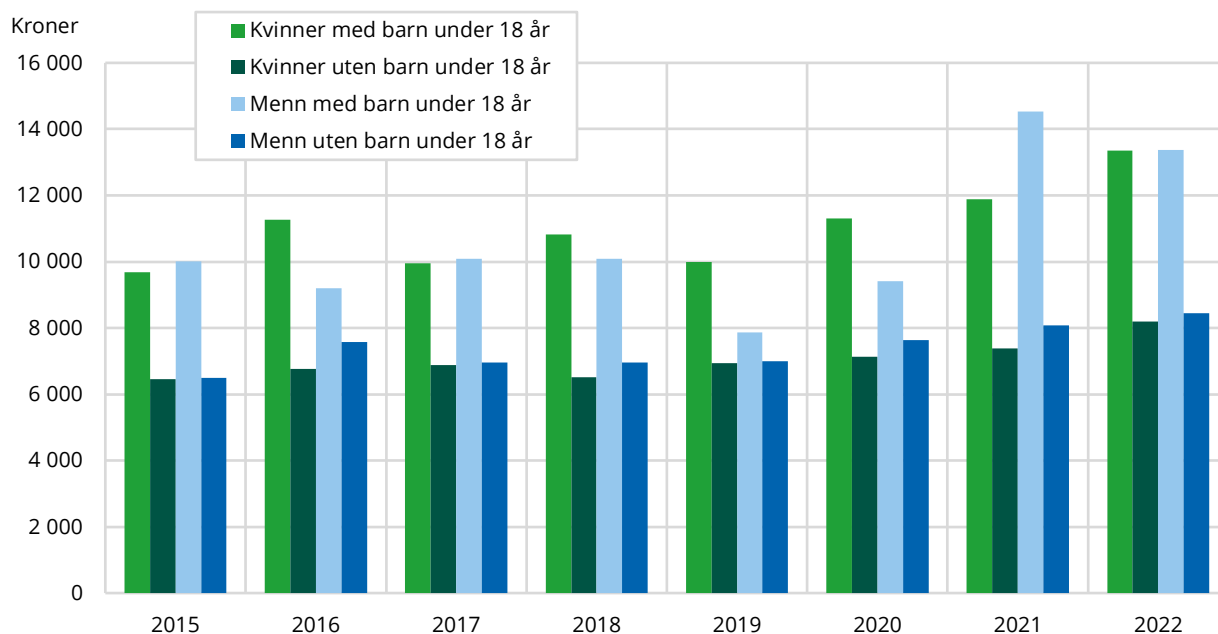
Figur 9.8 Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag for innvandrere, etter kjønn og om de har barn under 18 år. 2015-2022. Kroner

Kilde: Økonomisk sosialhjelp, Statistisk sentralbyrå.

For norskfødte med innvandrerforeldre var det også sterkere skille i gjennomsnittlige utbetalinger mellom personer med og uten barn enn det var mellom kjønn. Forskjellen mellom beløpsstørrelse utbetalt til menn og kvinner varierer fra år til år spesielt for personer med barn under 18 (se figur 9.9). Dette kan være fordi populasjonene som brukes til utregning av sosialhjelpsbidrag for norskfødte med innvandrerforeldre i figur 9.9 er små og det er dermed forventet mer variasjon.

Figur 9.9 Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag for norskfødte med innvandrerforeldre, etter kjønn og om de har barn under 18 år. 2015-2022. Kroner

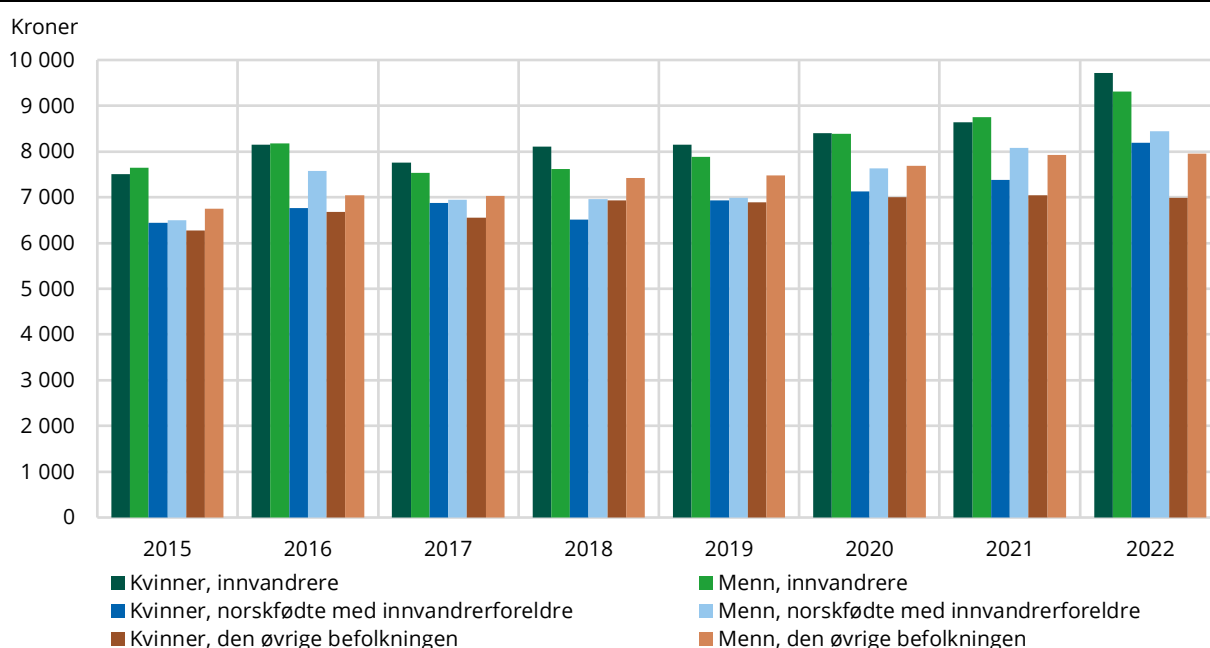

Kilde: Økonomisk sosialhjelp, Statistisk sentralbyrå.

9.6. Enslige innvandrerkvinner mottar mer i sosialhjelpsbidrag enn andre enslige uten barn

Alle som bor uten partner eller ektefelle og har ansvar for å forsørge seg selv regnes som enslige i denne artikkelen. Gjennomsnittlige utbetalinger til enslige uten barn variere noe etter innvandrer-kategori og kjønn. I 2022 mottok enslige innvandrerkvinner uten barn mer i gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag (se figur 9.10). Videre ser vi at nivået for gjennomsnittlige utbetalinger for enslige var høyest blant innvandrere, for både kvinner og menn. Det kan tenkes at den øvrige befolkningen i praksis har lettere tilgang til andre økonomiske støtteordninger og dermed er mindre avhengig av sosialhjelpsbidrag.

Figur 9.10 Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag for enslige uten barn under 18 år, etter kjønn og innvandrerkategori. 2015-2022. Kroner

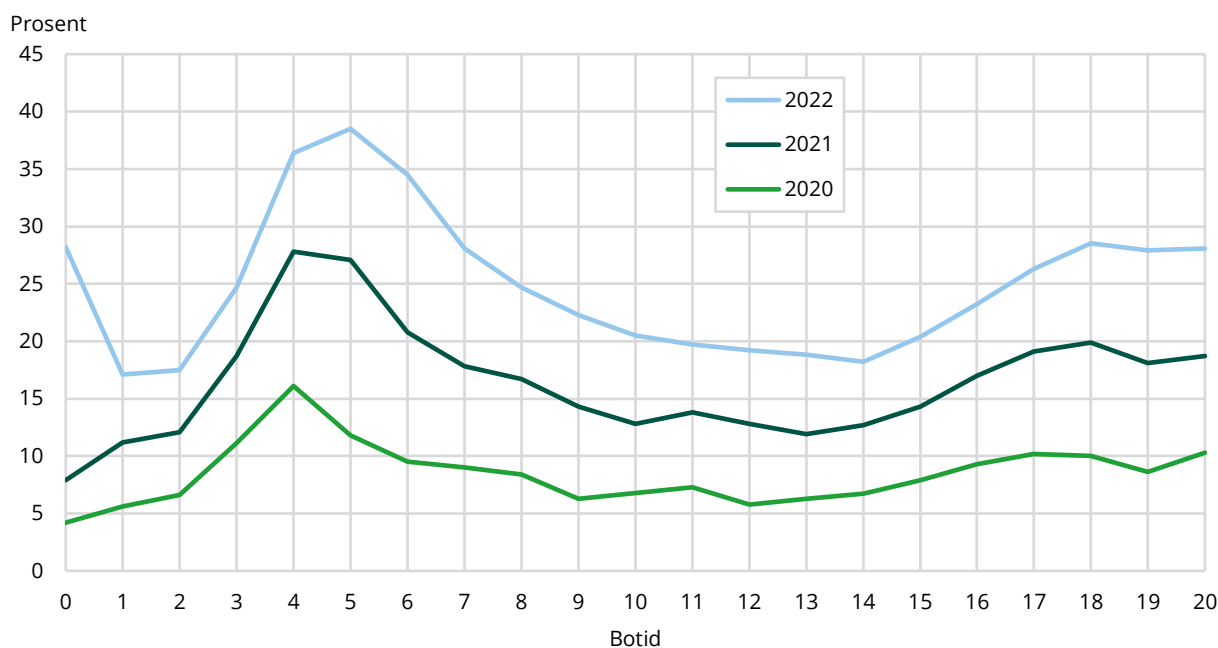

Kilde: Økonomisk sosialhjelp og Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå.

9.7. Svak sammenheng mellom botid og sosialhjelpsmottak

Lengre botid kan bety lettere inngang på arbeidsmarkedet og mindre behov for sosialhjelp-utbetalinger. For innvandrere som har bodd inntil ett år i Norge var andelen sosialhjelpsmottakere 20 prosent i 2022 (se figur 9.11). Dette skyldes antageligvis det usedvanlig store antallet flyktninger som kom året før. Nyankomne flyktninger har større behov for sosialhjelp sammenliknet med andre innvandrere. I 2022 var det også en topp i andel sosialhjelpsmottakere blant innvandrere med 6 års botid. Denne samsvarer med det store antallet flyktninger som kom fra Syria rundt 2016.

Om en ser bort i fra disse toppene synker andelen langsomt fra 5 til 15 års botid. Dette henger antageligvis sammen med endringer i sysselsettingsandel med økt botid. Noe av økningen i sosialhjelpsandel med lengre botid kan være knyttet til bortfall av rett til andre støtteordninger som kan dekke livsopphold for innvandrere med kort botid. Innvandrere har tilgang til særlig to programmer som er med på å gi støtte til livsopphold i Norge. Dette er kvalifiseringsprogrammet og introduksjonsprogrammet. Kvalifiseringsprogrammet er et fulltidsprogram med hensikt med å hjelpe deltakerne i arbeid og målgruppen blant innvandrere er de som er uten rett til eller har avsluttet introduksjonsprogrammet. Introduksjonsprogrammet er primært rettet mot nyankomne flyktninger med en programtid på mellom tre måneder og opptil fire år. Begge programmene gir deltakerne rett til stønad.

Figur 9.11 Andel innvandrere som mottok sosialhjelp, etter botid. 2020-2022. Prosent

Kilde: Økonomisk sosialhjelp og Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå.

9.8. Oppsummering

Det totale antallet sosialhjelpsmottakere har i perioden 2015-2022 ligget rundt 125 000 personer. I 2022 var det for første gang i perioden flere sosialhjelpsmottakere som var innvandrere enn det var sosialhjelpsmottakere fra den øvrige befolkningen. En relativt høy andel innvandrere var sosialhjelpsmottakere i perioden (rundt 8 prosent), en noe lavere andel norskfødte med innvandrerforeldre (rundt 4 prosent) og den øvrige befolkningen har den laveste andelen (rundt 2 prosent). Svingninger i andeler sosialhjelpsmottakere blant innvandrere følger store flyktningsstrømmer.

Flyktninger har et større behov for sosialhjelp enn innvandrere som kommer av andre grunner. I perioden 2015-2022 hadde mellom 23 og 30 prosent av innvandrere på flukt behov for sosialhjelp. Etterfulgt av personer som innvandrer grunnet familiejenforening og etablering som i perioden hadde en andel på 7-8 prosent sosialhjelpsmottakere. Blant innvandrere med arbeid som oppgitt innvandringsgrunn var 1-2 prosent sosialhjelpsmottakere. Andelen som mottar sosialhjelp er høy blant de med landbakgrunn fra Syria og Ukraina, der mange kommer til Norge som flyktninger. Personer med landbakgrunn som India og Danmark, der de fleste har arbeid som innvandringsgrunn, har en lav andel sosialhjelpsmottakere.

Norskfødte med innvandrerforeldre har en lavere andel sosialhjelpsmottakere enn innvandrere. Gruppen er veldig ung sammenliknet med innvandrere og den øvrige befolkningen, men de har også en lavere andel sosialhjelpsmottakere enn innvandrere når de er gruppert etter alder.

Det er en økning i andel sosialhjelpsmottakere som jobbet heltid samme år i perioden 2019-2022. For norskfødte med innvandrerforeldre økte andelen fra 4 prosent til 8 prosent. For innvandrere økte andelen fra 4 prosent til 7 prosent. For innvandrere flatet utviklingen ut fra 2021 til 2022, dette trolig på grunn av flyktningsstrømmen fra Ukraina i 2022.

Norskfødte har også noe lavere gjennomsnittlige månedlige sosialhjelpbidrag enn innvandrere i samme aldersgruppe, men høyere månedlige sosialhjelpbidrag enn den øvrige befolkningen. Blant innvandrere og norskfødte er det å ha barn under 18 en viktigere faktor enn kjønn når det kommer til månedlige utbetalinger. Når en sammenlikner enslige uten barn har innvandrere størst månedlig

sosialhjelpbidrag og innvandrerkvinner utbetales større beløp enn innvandrer menn i perioden 2016-2022.

Det kan se ut som andeler sosialhjelpsmottakere blant flyktninger reduseres litt med økt botid. Dette fordi toppene som går igjen på grunn av flyktningstrømmer blir litt lavere med årene. Om en ser bort i fra disse toppene synker andelen langsomt fra 5 år til 15 års botid. Dette henger antageligvis sammen med endringer i sysselsettingsandel med økt botid.

Referanser

- Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV (2012): *Rundskriv til Lov om sosiale tjenester i NAV* (Sist endret, 2023-08-16). Lovdata. <https://lovdata.no/nav/rundskriv/r35-00>
- NAV (2023). *Supplerende stønad for personer over 67 år med kort botid i Norge*. NAV. <https://www.nav.no/supplerende-stonad-over-67#hvor-lenge>
- Statistisk sentralbyrå. (2023, 28. juni). *Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere*. <https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/statistikk/introduksjonsordningen-for-nyankomne-innvandrere>
- Olsen, B. & Bye, K. S. (2022). *Flyktninger i og utenfor arbeidsmarkedet 2020*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/flyktninger-i-og-utenfor-arbeidsmarkedet-2020>
- Statistisk sentralbyrå. (2022). *Statistikkbanktabell 13055 Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, totalt og enkeltvis, etter kjønn, alder og landbakgrunn*. <https://www.ssb.no/statbank/table/13055>

Barnevern

10. Mer vanlig med barnevernstiltak blant barn og unge med innvandrerbakgrunn

Andelen er størst blant innvandrere der 5 prosent av aldersgruppen 0-24 år mottok tiltak fra barnevernet i løpet av 2022. Blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre mottok 4 prosent tiltak, og blant øvrige barn og unge fikk 3 prosent barnevernstiltak i løpet av 2022.

Tone Dyrhaug og Fatima Valdes Haugstveit

Barn og unge kommer inn i barnevernet gjennom en melding om bekymring for barnets situasjon. Meldingen kan gå videre til en undersøkelse. Denne kan avsluttes med at det gjøres vedtak om at tiltak skal iverksettes for å ivareta barn og unge. Innvandrere mottar i større grad hjelp fra barnevernet enn både norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre og øvrige barn og unge. Og dersom innvandrerne og de norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre har bakgrunn fra land i Afrika, Asia etc.¹⁹ er det enda mer vanlig at de får hjelp fra barnevernet enn om de har bakgrunn fra land i EU/EFTA ect.²⁰ I denne artikkelen beskriver vi barn og unge som er innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, og deres tilknytning til barnevernet. Mer om innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, se Steinkellner et al. (2023). Disse to gruppene vil også bli sammenliknet med øvrige barn og unge, de som ikke har innvandrerbakgrunn.

Først vil vi se på utviklingen over tid ved å sammenlikne årene 2002, 2012 og 2022 både for antall barn og unge i befolkningen og for antall med tiltak i barnevernet etter innvandrerbakgrunn. Vi skriver altså ikke om den store flyktningstrømmen fra 2015, som førte til flere innvandrere i barnevernet i de påfølgende årene. Tall som viser denne utviklingen, kan du se i figur 10.5 i denne artikkelen og i statistikkbanktabellene knyttet til SSBs barnevernsstatistikk. Så vil vi gå mer i detalj for situasjonen i 2022 med antall og rater for barn og unge med meldinger, undersøkelser og tiltak i barnevernet. Vi vil da også se nærmere på landbakgrunnen blant barn og unge med innvandrerbakgrunn ved hjelp av en todeling av landbakgrunner mellom EU/EFTA etc. og Afrika, Asia etc. Vi vil også se på fordeling på enkeltland for barn og unge med tiltak.

¹⁹ Afrika, Asia etc.: Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand

²⁰ EU/EFTA ect. : Norden utenom Norge, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia, New Zealand

Barnevernslovens formål og virkeområde**§ 1-1. Lovens formål**

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse.

Loven skal bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

§ 1-2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for barn under 18 år. Tiltak etter §3-6 (Hjelpetiltak til ungdom over 18 år) kan iverksettes overfor ungdom inntil de har fylt 25 år.

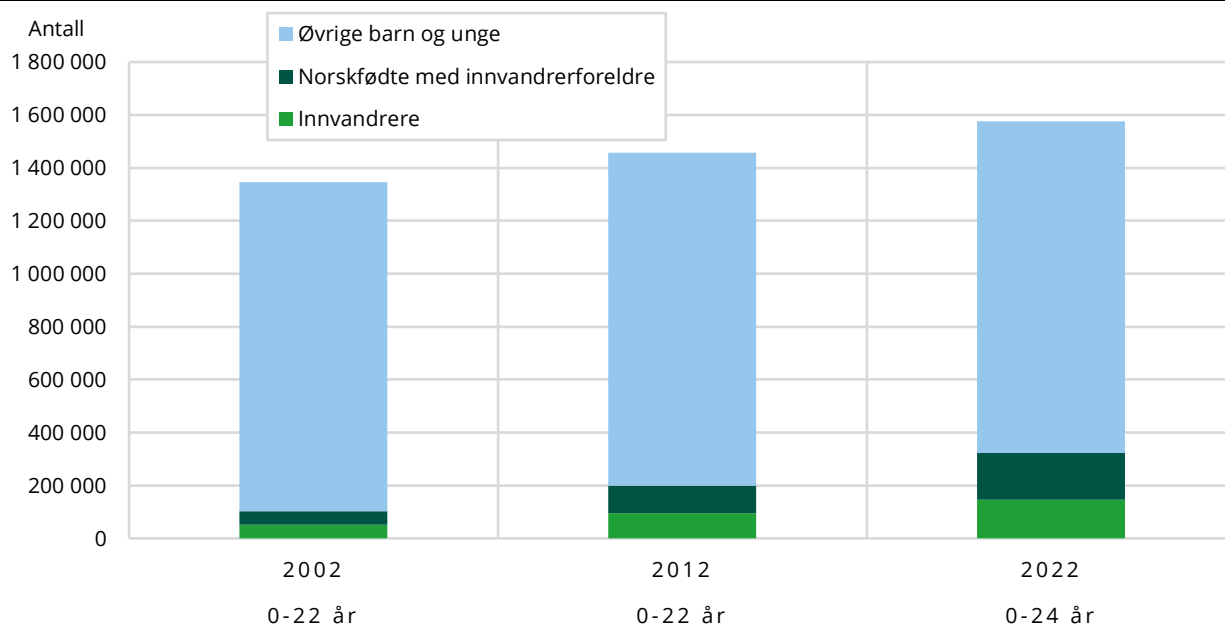
Loven gjelder for barn som har sitt vanlige bosted i Norge og oppholder seg her. Loven gjelder også for barn som oppholder seg i Norge når barnets vanlige bosted ikke lar seg fastsette. Loven gjelder i tillegg for barn som oppholder seg i Norge og er flykninger eller internasjonalt fordrevne.

Litt mer om alder: For meldinger til barnevernet og undersøkelser gjennomført av barnevernet er det aldersgruppen 0-17 år som er relevant. Etter fylte 18 år er det bare videreføring av tiltak barnevernet kan tilby. Fra 2021 ble den øvre aldersgrensen for videreføring av tiltak endret fra inntil 23 år til inntil 25 år.

10.1. Hvor mange barn og unge med innvandrerbakgrunn er det i befolkningen, og i barnevernet?

En stadig større andel av barn og unge som mottar tiltak fra barnevernet har innvandrerbakgrunn. I 2022 hadde 29 prosent av barn og unge 0-24 år med tiltak fra barnevernet innvandrerbakgrunn. Dette var en økning fra 23 prosent i 2012 og 13 prosent i 2002. Tallene for 2002 og 2012 er for barn og unge i alderen 0-22 år.

Økningen i andelen barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet skyldes delvis den samtidige økningen av barn og unge med innvandrerbakgrunn i Norge i løpet av disse årene. I 2002 og 2012 hadde henholdsvis 8 og 14 prosent i aldersgruppen 0-22 år innvandrerbakgrunn, mens tilsvarende andel var 21 prosent i 2022. For 2022 ser vi på aldersgruppen 0-24 år fordi fra 01.01.2021 økte den øvre aldersgrensen for å videreføre tiltak fra barnevernet fra 23 til 25 år. Andelen med innvandrerbakgrunn i barnevernet var den samme også for aldersgruppen 0-24 år. I figur 10.1 er de absolutte tallene for barn og unge i befolkningen etter innvandrerbakgrunn.

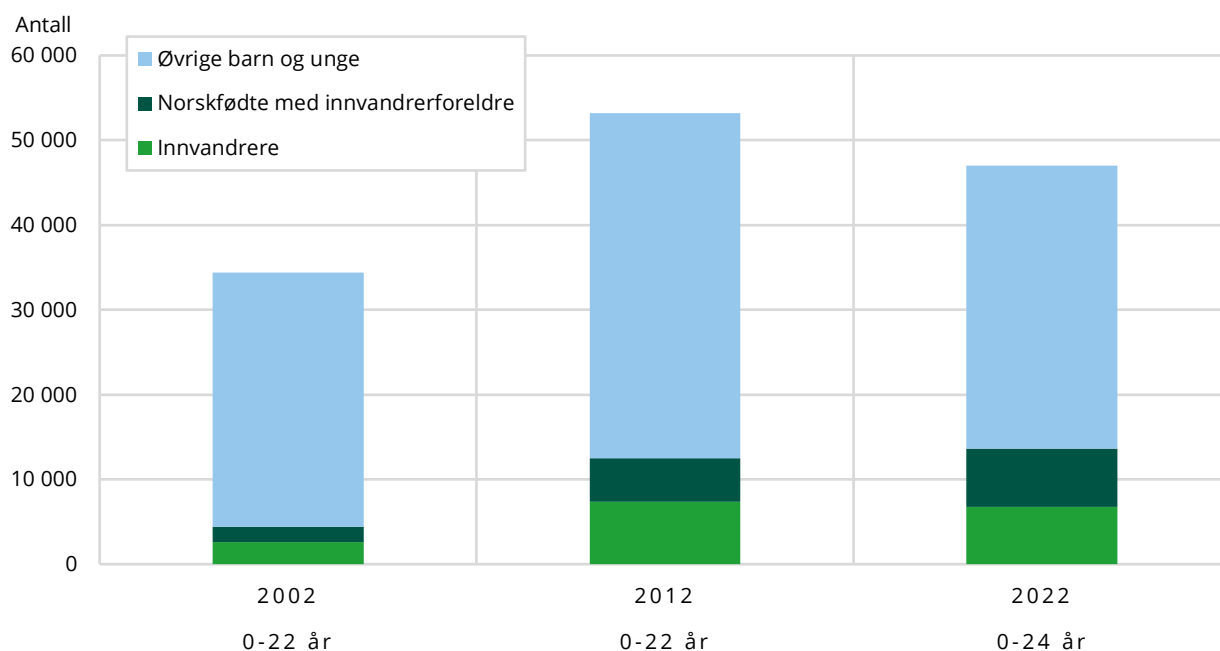
Figur 10.1 Barn og unge i målgruppen for barnevernet, etter innvandringskategori. 2002, 2012 og 2022

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå

I løpet av 2022 var det omtrent like mange innvandrere, 6 800, som norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, 6 900, som mottok tiltak fra barnevernet, se figur 10.2. Totalt var det 47 000 barn og unge i alderen 0-24 år som mottok tiltak. 14,4 prosent av disse var innvandrere og 14,6 prosent norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre. Ti år tidligere i 2012 var det noe flere innvandrere, 13,8 prosent, enn norskfødte med innvandrerforeldre, 9,7 prosent, som mottok barnevernstiltak i løpet av året. Også tilbake i 2002 var det noe flere innvandrere med 7,6 prosent, enn norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, med 5,1 prosent.

I figur 10.2 ser vi også et annet viktig utviklingstrekk for barn og unge med barnevernstiltak: Det totale antallet barn og unge med barnevernstiltak er redusert fra 53 200 til 47 000 i perioden 2012 til 2022. Denne nedgangen har kommet i årene etter 2017 og har vært sterkest fra 2020.

Figur 10.2 Barn og unge med barnevernstiltak, etter innvandringskategori. 2002, 2012 og 2022

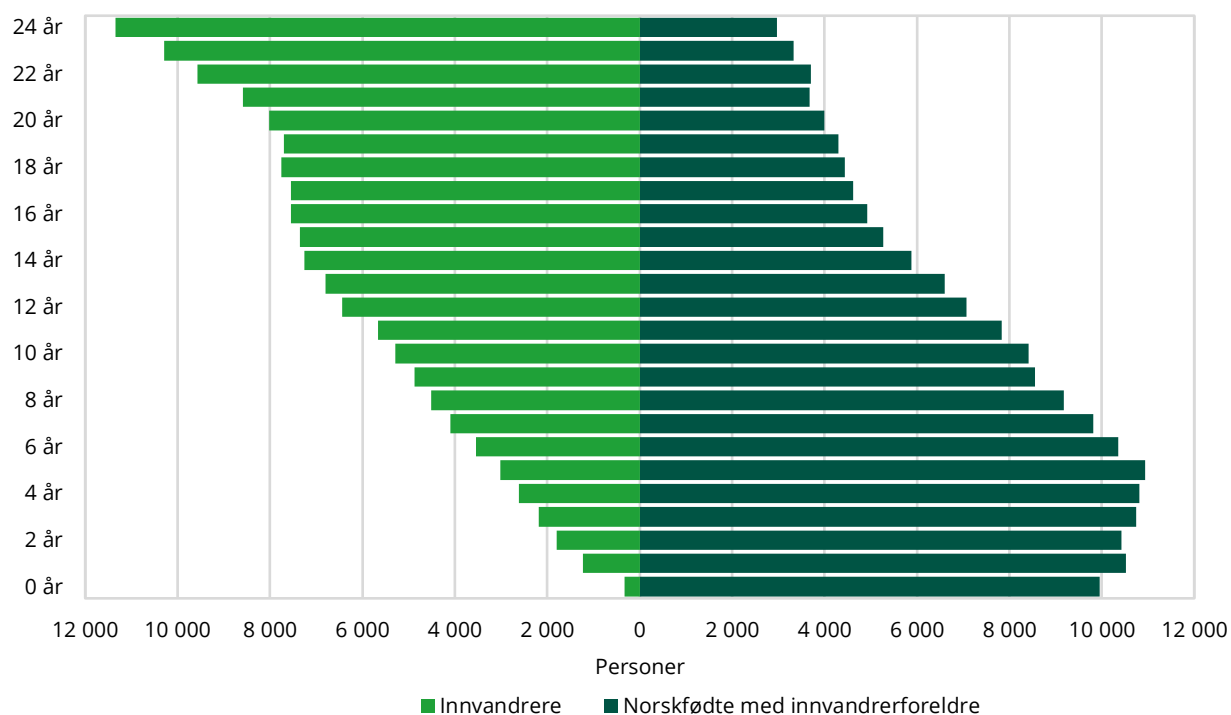

Kilde: Barnevern, Statistisk sentralbyrå

I løpet av 2022 var det som nevnt totalt 47 000 barn og unge i alderen 0-24 år som mottok tiltak. Dette er hele 7 prosent færre enn året før. Denne nedgangen var noe større blant barn og unge uten innvandrerbakgrunn, 8 prosent, enn blant de med innvandrerbakgrunn, der det var 5 prosent færre barn og unge som mottok barnevernstiltak. Det er viktig å være oppmerksom på at selv om andelen med innvandrerbakgrunn i barnevernet øker, så er det en reduksjon i antallet barn og unge med innvandrerbakgrunn de siste årene. Med noe ulik utvikling i løpet av perioden i de to gruppene, se figur 10.5. Blant innvandrere har antallet barn og unge med barnevernstiltak gått nedover siden 2017, mens blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre har antallet holdt seg nokså stabilt fra 2019 med en større nedgang fra 2021 til 2022.

10.2. Alderssammensetningen blant barn og unge med innvandrerbakgrunn

Det kan være nyttig å ha et bilde av hvordan de to gruppene med innvandrerbakgrunn har forskjellig alderssammensetning. Mens antall innvandrere øker med alderen, er det motsatt blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, inntil kullet av 5-åringene. Blant de yngste norskfødte barna med innvandrerforeldre blir kullene mindre. Ved utgangen av 2022 var 5-åringene det største kullet, de yngre kullene er nokså jevnstore med unntak av 0-åringene som er et noe mindre kull som figur 10.3 viser.

Figur 10.3 Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 0-24 år, etter ettårige aldersgrupper. Antall personer. Per 01.01.2023

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå

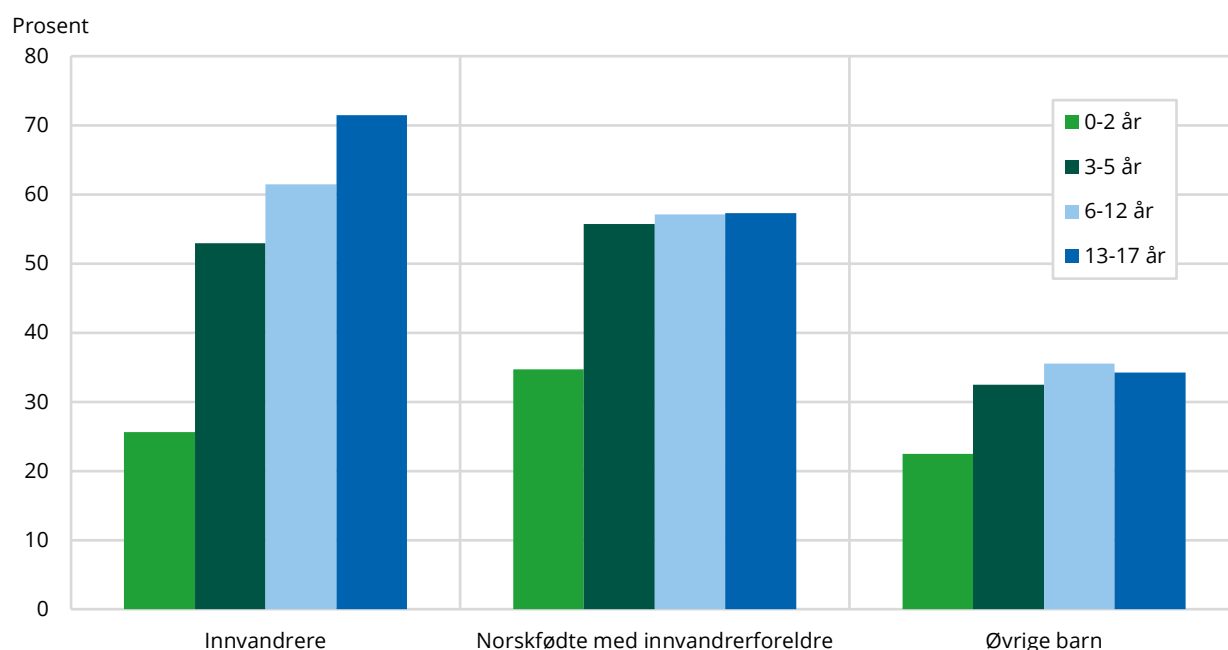
Saksgang i barnevernet

En sak i barnevernet starter som oftest med en melding til barnevernet. Barnevernet har da en uke på seg til å vurdere om denne kan henlegges eller om barnevernet skal starte en nærmere undersøkelse. En undersøkelse skal gjennomføres innen 3 måneder, og avsluttes enten ved henleggelse eller det settes i gang tiltak. Tiltak fra barnevernet kan være alt fra råd og veiledning, plass i barnehage og støttekontakt til plassering i fosterhjem eller institusjon. Tiltak fra barnevernet kan videreføres etter at barnet fyller 18 år. Da kalles det ettervern. Fra 2021 er alderen for videreføring av tiltak hevet fra inntil 23 år til inntil 25 år.

10.3. Ofte meldinger til barnevernet blant innvandrere

Barnevernet mottar meldinger om barn inntil de fyller 18 år. Alle tall for meldinger er derfor for aldersgruppen inntil 18 år. I 2022 var det totalt 43 500 barn med melding. Av disse var 5 500 innvandrere og 8 100 norskfødte med innvandrerforeldre. Det er verdt å merke seg at mens antallet for barn og unge med tiltak er nokså likt i de to gruppene, er det i løpet av 2022 mange flere norskfødte barn med melding enn innvandrere med melding. Ser vi på ratene for barn med melding er den størst blant innvandrere: 64 per 1 000 i alderen 0-17 år hadde melding i 2022. For norskfødte barn med innvandrerforeldre var raten 52 per 1 000, mens det blant øvrige barn var enda mindre vanlig med melding i barnevernet: 33 per 1 000 var raten for denne gruppen.

Figur 10.4 viser at det var små forskjeller i ratene for meldinger mellom aldersgruppene innenfor hver av gruppene norskfødte barn med innvandrerbakgrunn og øvrige barn uten innvandrerbakgrunn for 2022, med unntak av de aller yngste barna. I alderen 0-2 år er det langt færre meldinger per 1 000 barn enn i de andre aldersgruppene.

Figur 10.4 Barn med melding i løpet av året, etter innvandringskategori og aldersgrupper. Antall per 1 000 barn. 2022

Kilde: Barnevern, Statistisk sentralbyrå

Også blant innvandrere er raten i den yngste aldersgruppen betydelig mindre enn i de andre aldersgruppene. Den er også mindre enn blant norskfødte barn med innvandrerforeldre i alderen 0-2 år. Blant innvandrere er det en jevn stigning i raten med melding fra barnevernet med økende alder. Som vi så i befolkningspyramiden, figur 10.3, så øker også antall barn og unge som har innvandret med alderen. De yngste kullene er nokså små sammenliknet med de eldste.

Ratene for barn med melding per 1 000 barn for de eldste aldersgruppene er størst blant innvandrere, mens de største ratene blant de yngste barna under 6 år, er blant norskfødte barn med innvandrerforeldre (se figur 10.5).

Om du har bakgrunn fra Afrika, Asia etc. eller EU/EFTA etc. har stor betydning for hvor vanlig det er å ha melding i barnevernet. Figur 10.5 viser betydelig større rater med meldinger både blant innvandrere og norskfødte barn med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. sammenliknet med dem som har bakgrunn fra EU/EFTA etc. Blant norskfødte barn med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. er det omtrent like vanlig som blant øvrige barn å ha melding i barnevernet i alderen 0-12 år. For 13-17-åringene er raten en god del større blant alle norskfødte barn med innvandrerforeldre enn blant øvrige barn.

Halvparten av innvandrerbarna som er registrert med melding hos barnevernet i 2022 var registrert med familie som innvandringsgrunn. 44 prosent har flukt som innvandringsgrunn. Resten har ikke registrert innvandringsgrunn.

Figur 10.5 Barnevern. Barn med melding, undersøkelser avsluttet og barn med tiltak etter innvandringskategori og todelt landbakgrunn. 2013-2022. Rater per 1 000

Barnevern

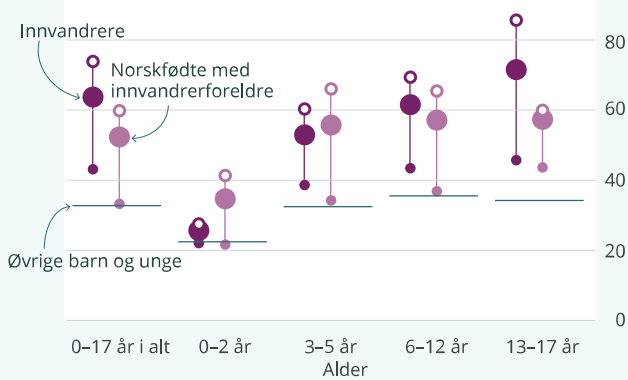
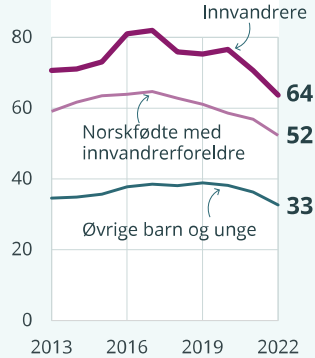
Utvikling over tid. 2013-2022

Aldersgrupper. 2022

Barn med melding

En sak i barnevernet starter som oftest med en melding til barnevernet. Barnevernet har da en uke på seg til å vurdere om denne kan henlegges eller om barnevernet skal starte en nærmere undersøkelse.

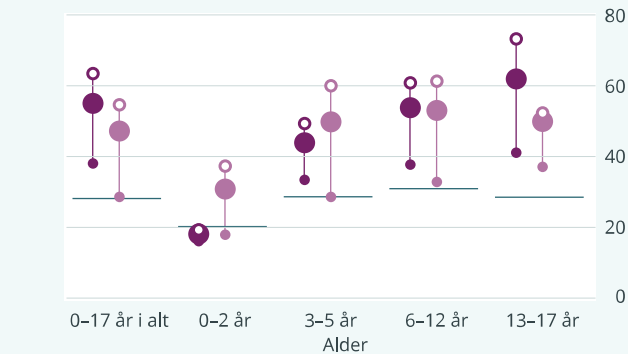
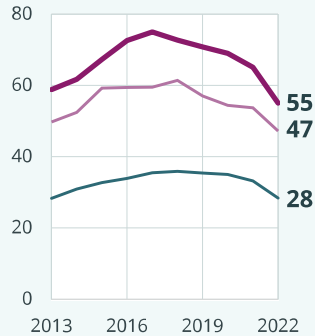
Barn 0-17 år med melding. Rater per 1 000

Undersøkelser avsluttet

En undersøkelse skal gjennomføres innen 3 måneder, og avsluttes enten ved henleggelse eller det settes i gang tiltak.

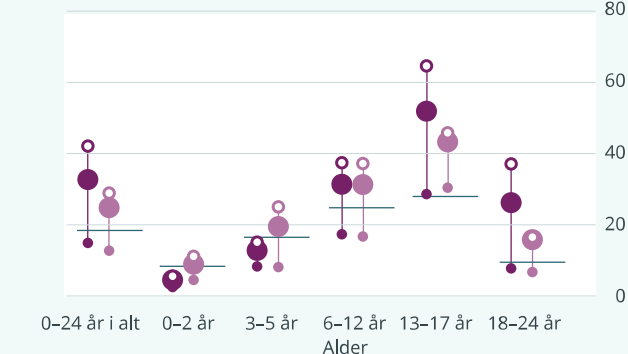
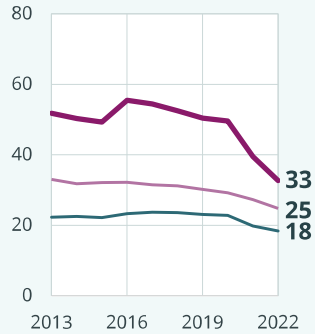
Undersøkelser avsluttet 0-17 år. Rater per 1 000

Barn og unge med barnevernstiltak

Tiltak fra barnevernet kan være alt fra råd og veiledning, plass i barnehage og støttekontakt til plassering i fosterhjem eller institusjon.

Barn og unge 0-24 år med tiltak per 31.12. Rater per 1 000

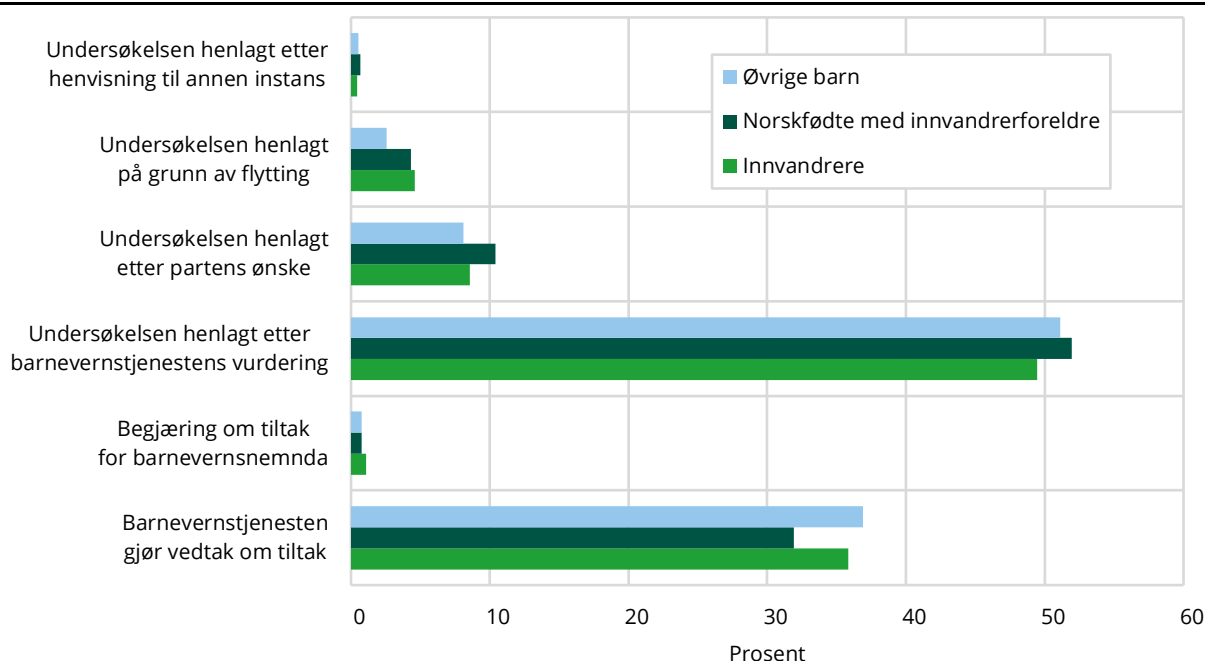
¹ Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og NZ, polare områder. ² Norden utenom Norge, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia, New Zealand. Kilde: Barnevern.

10.4. Undersøkelser oftere henlagt blant norskfødte barn med innvandrerforeldre

Dersom en melding ikke henlegges, skal det startes en undersøkelse som barnevernet skal gjennomføre i løpet av tre måneder. Ved avslutningen av en slik undersøkelse kan konklusjonen være at det iverksettes barnevernstiltak eller at saken henlegges av ulike årsaker. Det ble konkludert i alt 37 000 undersøkelser i løpet av 2022. Av disse gjaldt 4 500 innvandrere og 7 200 norskfødte barn med innvandrerforeldre. Figur 10.5 viser at ratene var 55 avsluttede undersøkelser per 1 000 innvandrere, 47 per 1 000 norskfødte barn med innvandrerforeldre og 28 blant øvrige barn.

Er det forskjeller mellom barn og unge med ulik innvandrerbakgrunn i hvor stor grad undersøkelser konkluderes med at det må iverksettes tiltak? I figur 10.6 ser vi at i 2022 var andelen der det ble konkludert med at tiltak skulle iverksettes størst blant øvrige barn, etterfulgt av innvandrerbarn. For norskfødte barn med innvandrerforeldre var andelen noe mindre. For denne gruppen var andelen som ble henlagt fordi parten (barnet - familien) ikke ønsket tiltak noe større enn i de to andre gruppene. Men også barnevernstjenestene henla etter egen vurdering i større grad undersøkelser blant norskfødte barn med innvandrerforeldre, både sammenliknet med innvandrerbarn og øvrige barn.

Figur 10.6 Prosentandel undersøkelser med ulike konklusjoner etter innvandringskategori, 0-17 år, 2022

Kilde: Barnevern, Statistisk sentralbyrå

Blant norskfødte barn med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. er både antall undersøkelser avsluttet per 1 000 og fordelingen mellom de ulike konklusjonene av undersøkelsen ganske lik øvrige barn. Mens det blant norskfødte barn med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. er hele 55 per 1 000 som hadde avsluttet undersøkelse fra barnevernet i løpet av 2022. Det vil si at det er vanligere med undersøkelse blant norskfødte barn med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. enn blant innvandrere fra EU/EFTA etc. Aller vanligst er det blant innvandrere fra Afrika, Asia etc., der 63 per 1 000 hadde en avsluttet undersøkelse i barnevernet i løpet av 2022.

10.5. Like mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med barnevernstiltak

Det var 6 800 innvandrere og 6 900 norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre blant de 47 000 barn og unge som fikk barnevernstiltak i 2022. Det vil si at de aller fleste barn og unge med barnevernstiltak ikke har innvandrerbakgrunn. 7 av 10 var i gruppen øvrige barn og unge. Men

ratene som viser hvor vanlig det er med tiltak blant barn og unge med ulike innvandrerbakgrunner viser at 33 per 1 000 innvandrere (0-24 år) mottok tiltak ved utgangen av 2022 (se figur 10.5). Det vil si at det er mer vanlig blant innvandrere å ha barnevernstiltak enn både blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, der 25 per 1 000 har tiltak, og øvrige barn og unge, der raten er 18 per 1 000. Det er flere årsaker til at innvandrere oftere har tiltak, blant annet alder. Det er generelt mer vanlig med tiltak jo eldre du blir. Unntaket er de eldste over 18 år, unge med ettervern. Blant innvandrere er årskullene større med økende alder, se figur 10.3, og det fører til at en større andel er i alderen der det er mer utbredt med barnevernstiltak. Også det at barnevernet har et spesielt ansvar for enslige mindreårige flyktninger, som over 20 prosent av innvandrerne med barnevernstiltak i løpet av året var i 2020 (Sky, 2022), gjør at det er mer vanlig blant innvandrere å motta tiltak.

Barnevernstiltak kan være veldig mye forskjellig både i omfang og i hvor lenge det varer. Et tiltak kan vare fra 1 dag til 24 år og det er stor variasjon i hvor inngripende det er i livet til barn og familie. Vi ser på bruk av de ulike tiltakene seinere i artikkelen – men disse tallene sier ikke så mye om omfanget av tiltakene. I SSBs statistikk viser vi alle tiltak som er i gang i løpet av året – mens meldinger og undersøkelser oftere skjer bare en gang og er av kort varighet.

Barn og unge som selv har innvandret til Norge kommer i all hovedsak som flyktninger eller for familiejenforening. Blant barn og unge som har innvandret og som mottok tiltak fra barnevernet i løpet av 2022 har 53 prosent flukt som innvandringsgrunn og 42 prosent er familieinnvandrere. De resterende 5 prosentene er i hovedsak ikke registrert med innvandringsgrunn.

10.6. Mest vanlig med tiltak fra barnevernet blant innvandrere fra Afrika, Asia etc.

I hvor stor grad barn og unge mottar tiltak fra barnevernet ser ut til å være mer knyttet til landbakgrunn enn innvandrerbakgrunn. Figur 10.5 viser at det er større forskjeller mellom barn og unge med landbakgrunn fra EU/EFTA etc. eller Afrika, Asia etc., enn mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. For barn og unge som har innvandret fra EU/EFTA etc. og norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. er ratene med tiltak nokså like. Dette er ganske likt som for øvrige barn og unge. Ratene er henholdsvis 15 blant innvandrere fra EU/EFTA etc., 13 blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. og 18 blant øvrige barn og unge, per 1 000 barn og unge i hver av gruppene.

Blant barn og unge med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc. er det større rater med barnevernstiltak. Aller størst er ratene blant barn og unge som har innvandret selv, 42 per 1 000 innvandrere fra land i Afrika, Asia etc. i alderen 0-24 år mottok tiltak ved utgangen av 2022. Blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc. er raten en del lavere: 29 per 1 000 barn og unge.

I figur 10.5 ser vi at det er i aldersgruppen 13-17 år at det er mest vanlig å motta tiltak fra barnevernet. Dette gjelder uansett innvandrerbakgrunn. Forskjellene mellom aldersgruppene er størst blant innvandrere, og større blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre enn blant øvrige barn og unge med barnevernstiltak. Det er også i aldersgruppen 13-17 år vi finner de fleste plasserte barna, de som ikke bor i sin opprinnelige familie, og det er også i denne aldersgruppen det er mest vanlig å være plassert uansett innvandrerbakgrunn.

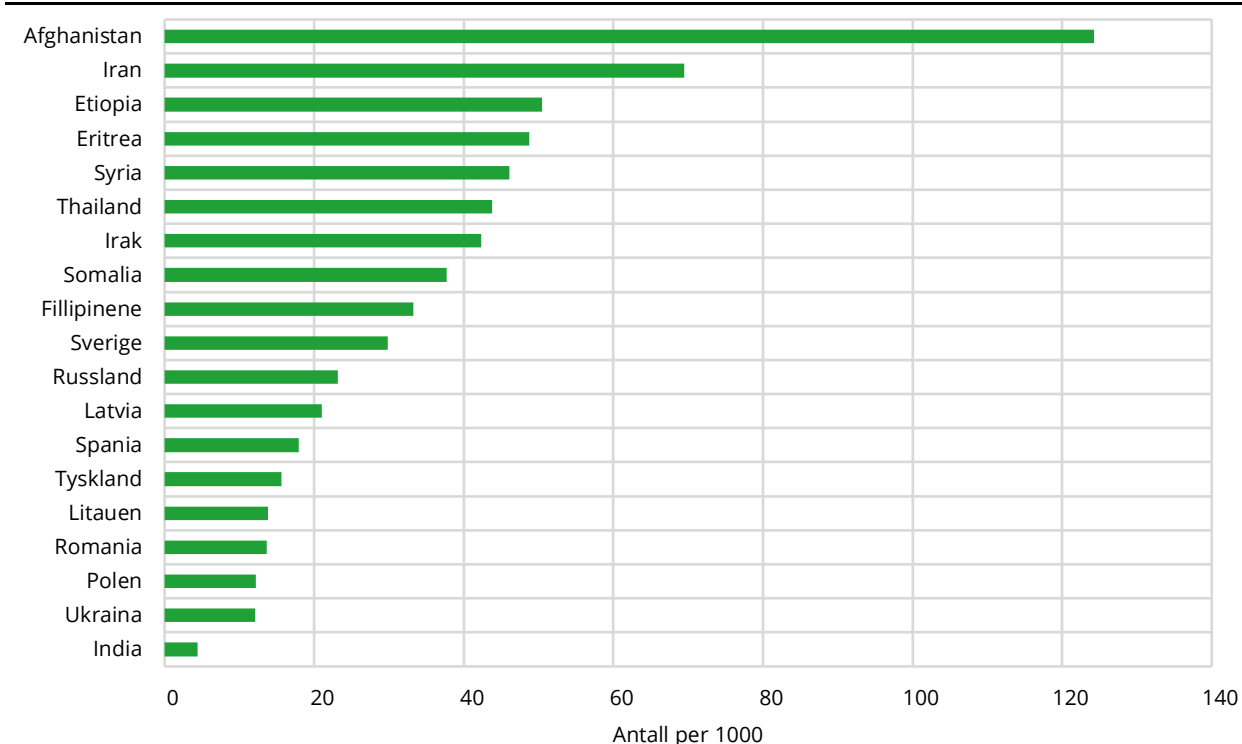
For den eldste aldersgruppen, 18-24 år, kan tiltak videreføres for barn og unge som allerede er i barnevernet før de fyller 18 år. Dette som ofte blir omtalt som ettervern, har blitt mer vanlig, og kan fra 2021 videreføres helt til den unge fyller 25 år. Tallene for 2022 viser at av 8 100 unge i alderen 18-24 som mottok barnevernstiltak var 2 350 innvandrere. Dette er en andel på 29 prosent av alle i aldersgruppen. 650 var norskfødte med innvandrerforeldre, en andel på 8 prosent.

Det er også mest vanlig med ettervern blant innvandrerne, 26 per 1 000 hadde tiltak, mens 16 per 1 000 norskfødte unge med innvandrerforeldre og bare 10 per 1 000 blant øvrige barn og unge mottok ettervernstiltak.

10.7. Flest innvandrere med tiltak har bakgrunn fra Afghanistan

Både innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som mottok tiltak fra barnevernet har bakgrunn fra en rekke ulike land. Ved utgangen av 2022 var det i absolutte tall flest innvandrere fra Afghanistan, Syria, Eritrea og Somalia som mottok barnevernstiltak. Men det var mest vanlig, målt i antall per 1 000, å motta tiltak blant innvandrere fra Afghanistan, fulgt av Iran, Etiopia og Eritrea. I mange østeuropeiske land har det norske barnevernet blitt debattert. I figur 10.7 ser man at sammenliknet med andre land er det nokså små rater for barn og unge med tiltak med bakgrunn fra land som Russland, Latvia, Litauen, Romania og Polen.

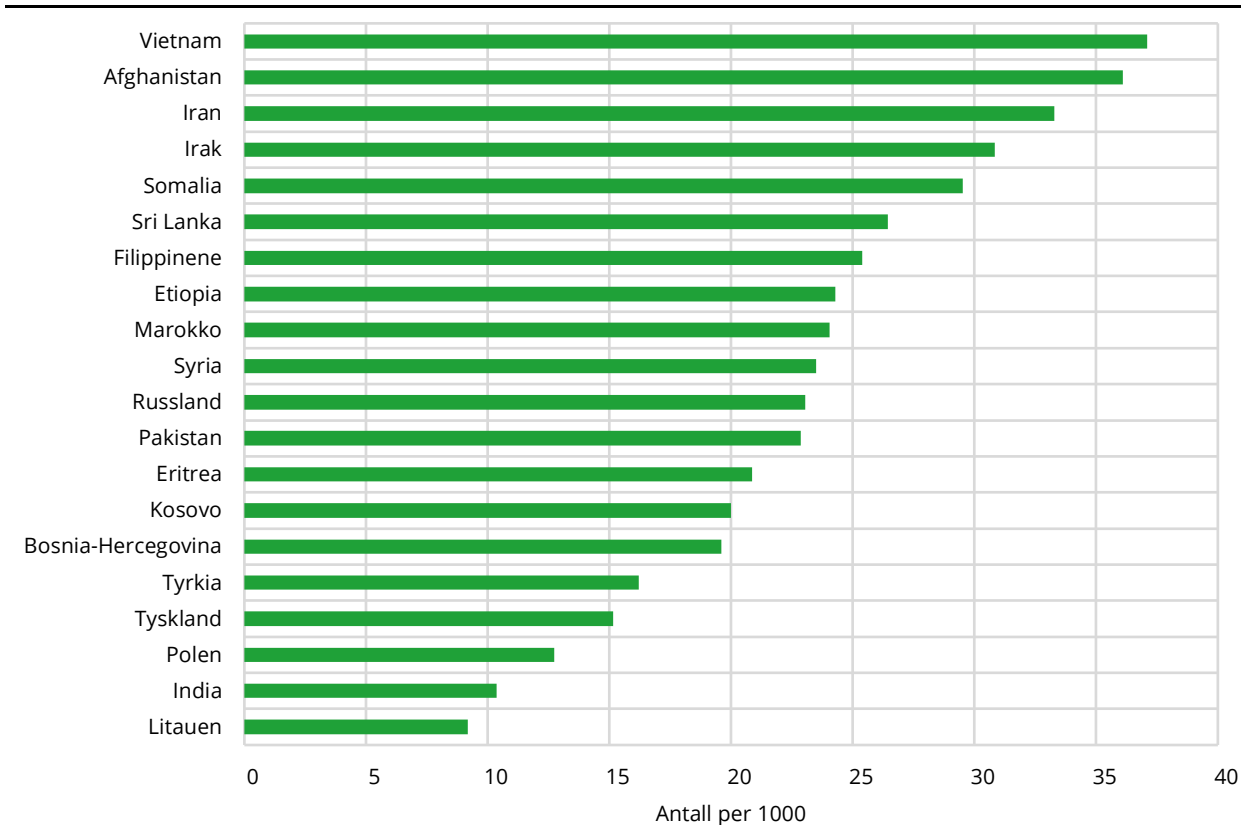
Figur 10.7 Innvandrere med tiltak i barnevernet etter landbakgrunn. Rater per 1 000 for land med minimum 2 000 i alderen 0-24 år i befolkningen. Per 31.12.2022

Kilde: Barnevern, Statistisk sentralbyrå

Blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre var det ved utgangen av 2022 flest barn og unge med tiltak fra landene Somalia, Irak, Pakistan, Vietnam, Afghanistan og Polen i aldersgruppen 0-24 år. I figur 10.8 ser vi at med unntak av Polen er også ratene med tiltak nokså store for landene som har flest barn og unge med tiltak i absolutte tall.

Figur 10.8 Norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre med tiltak i barnevernet etter landbakgrunn. Rater per 1 000 for land med minimum 3 000 i alderen 0-24 år i befolkningen. Per 31.12.2022

Kilde: Barnevern, Statistisk sentralbyrå

Det kom omtrent 30 000 personer fra Ukraina til Norge i løpet av 2022. Ved utgangen av 2022 bodde det 13 580 ukrainere i alderen 0-24 år, den aldersgruppen som barnevernet retter seg mot, i Norge. Ukraina er langt nede på listen blant land, både for antall barn og unge med tiltak og raten for tiltak. Dette kan ses i sammenheng den korte tiden de fleste av dem har vært i Norge ved utgangen av 2022. Det var 200 barn og unge med tiltak i løpet av 2022 og 164 som mottok tiltak per 31.12.2022. Mer enn halvparten av disse hadde et plasseringstiltak, flest i tiltaket "Bolig med oppfølging". Raten som mottok tiltak blant barn og unge fra Ukraina var 12 per 1 000 ved utgangen av 2022, er dette langt mindre enn blant alle innvandrere, der 33 per 1 000 barn og unge mottok tiltak. Raten er også mindre enn blant innvandrere fra EU/EFTA etc. der 15 per 1 000 mottok tiltak.

Svært mange som har innvandret fra Ukraina og som mottar barnevernstiltak er i aldersgruppen 18 år og eldre. Det er også flere i alderen 13-17 år enn under 13 år. Siden de i alderen over 13 år dominerer er det tiltakene "Økonomisk hjelp" og "Bolig med oppfølging" som er klart mest brukt av ukrainske barn og unge i barnevernet. I tillegg til de mest vanlige tiltakene i barnevernet, "Ansvarsgruppe" og "Råd og veiledning, er "Fosterhjem i familie og nære nettverk" et mye brukt tiltak. Disse tallene er for alle barn og unge fra Ukraina som mottok barnevernstiltak i 2022. En del av disse har kommet til Norge før krigsutbruddet i 2022.

10.8. Ulike barnevernstiltak – ulik bruk etter innvandrerbakgrunn?

Barnevernet har mange forskjellige tiltak tilgjengelige for å hjelpe barn og unge som trenger det. Ratene i dette avsnittet er beregnet for tiltak mottatt i løpet av året. Det er klare forskjeller mellom de to innvandrergruppene for mange av barnevernstiltakene. "Økonomisk hjelp" og "Økonomisk hjelp til egen bolig/hybel", samt plasseringstiltaket "Bolig med oppfølging", er alle tiltak som er mest brukt blant innvandrerne. Størst forskjeller er det for "Økonomisk hjelp". Mens 26 per 1 000 blant innvandrerne mottok "Økonomisk hjelp" var det tilsvarende 10 per 1 000 blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, og minst blant øvrige barn og unge med 6 per 1 000 i løpet av 2022. Det er ikke unaturlig siden analyser av både lønn (Bye, 2023) og inntekt (Omholt, 2023) viser at både innvandrerne og norskfødte med innvandrerforeldre har lavere lønns- og inntektsnivå enn den øvrige befolkningen.

"Besøkshjem" blir gitt både til barn og unge som er plasserte av barnevernet, og som tiltak til barn og unge som fortsatt bor hjemme i sin opprinnelige familie. "Besøkshjem" er et mye brukt tiltak, og ett av tiltakene som er omtrent like vanlig blant innvandrerne, norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre og øvrige barn og unge.

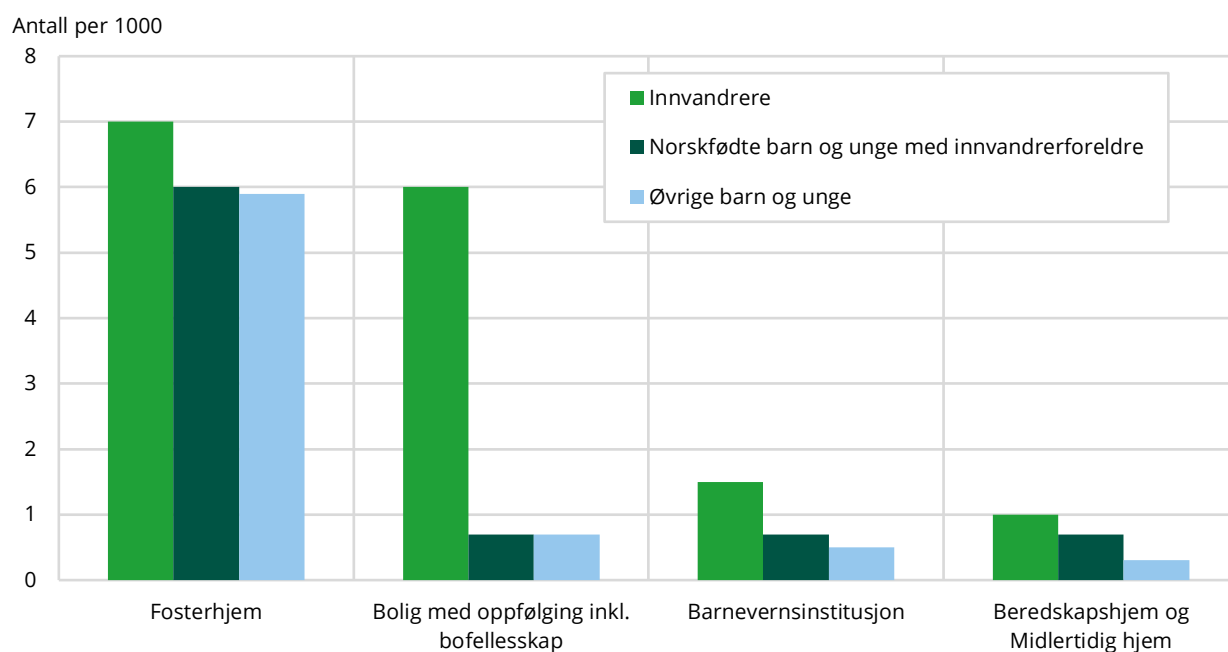
For tiltak som er rettet mot bestemte aldersgrupper som plass i "Barnehage" og "SFO/ Aktivitetsskole" er også forskjellene mindre. Spesielt "SFO/Aktivitetsskole" er like vanlig blant barn i alderen 6-10 år enten de er innvandrerne eller norskfødte barn med innvandrerforeldre. Nesten 10 per 1 000 i hver av gruppene mottok tiltaket. Også blant øvrige barn er dette et mye brukt tiltak som 8 per 1 000 barn i alderen 6-10 år mottok. Tiltaket "Barnehage" som er rettet mot aldersgruppen 0-6 år var det noe mer vanlig at norskfødte barn med innvandrerforeldre mottok enn øvrige barn, omkring 5 per 1 000, mens i underkant av 4 per 1 000 innvandrerne i alderen 0-6 år mottok "Barnehage" som tiltak fra barnevernet.

10.9. Fosterhjem er det mest brukte plasseringstiltaket

Vi vil nå se nærmere på de mest inngripende barnevernstiltakene: Plasseringstiltakene som medfører flytting av barn og unge fra deres opprinnelige hjem og familie. For å sammenlikne for ulike barnevernstiltak i de ulike gruppene bruker vi fortsatt rater. Ratene for plasseringstiltakene er beregnet for tiltak ved utgangen av året og befolkningstall fra samme tidspunkt.

I alt 13 000 barn og unge i alderen 0-24 år var plasserte av barnevernet ved utgangen av 2022. Vel 7 av 10 av de plasserte tilhørte gruppen øvrige barn og unge, mens det var 2 250 innvandrerne og 1 450 norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre som hadde plasseringstiltak fra barnevernet. Det er likevel mye mer vanlig å ha plasseringstiltak blant barn og unge som er innvandrerne, 15 per 1 000. 8 per 1 000 norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, og 7 per 1 000 øvrige barn og unge var plasserte.

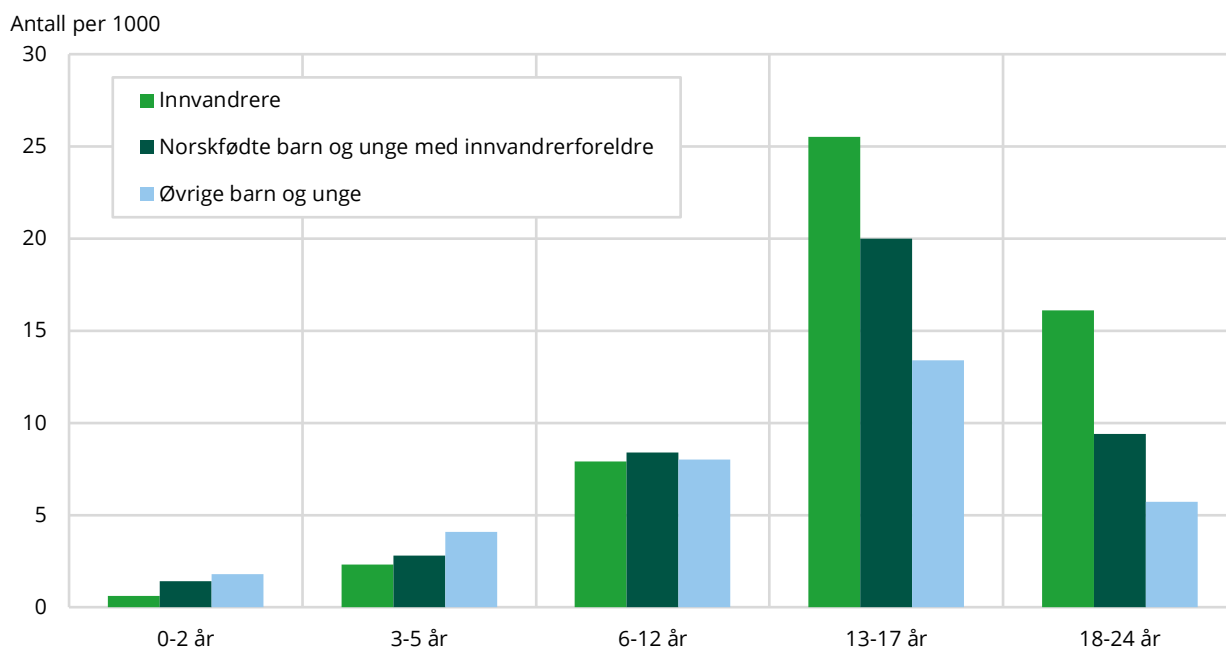
Plasseringstiltakene som barnevernet benytter deler vi her inn i følgende kategorier: Fosterhjem, Bolig med oppfølging, Barnevernsinstitusjon, og Beredskapshjem/Midlertidig hjem. Figur 10.9 viser at Fosterhjem er klart mest brukt blant norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige barn og unge, omtrent 8 av 10 som var plasserte i disse gruppene bodde i Fosterhjem.

Figur 10.9 Barn og unge 0-24 år med ulike plasseringstiltak, etter innvandringskategori. Antall per 1 000. Per 31.12.2022

Kilde: Barnevern, Statistisk sentralbyrå

Blant innvandrere er “Bolig med oppfølging” nesten like vanlig som Fosterhjem som plasseringssted. Tiltaket er mye mer vanlig blant innvandrere enn både norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige unge, som figur 10.9 viser. “Bolig med oppfølging” inkluderer også bofellesskap, som er et vanlig plasseringssted å tilby innvandrere, også enslige mindreårige flyktninger, for mange kommuner. Barnevernet har ansvaret for enslige mindreårige som er under 15 år når de kommer til Norge. De plasseres først på et omsorgssenter for mindreårige i regi av Bufetat. Deretter bosettes de i en kommune. Organiseringen er ulik i kommunene og det kan være andre kommunale instanser enn barnevernet som har ansvaret. Alle enslige mindreårige flyktninger som har et vedtak om tiltak etter barnevernsloven, er med i SSBs barnevernsstatistikk og dette bidrar til de høye ratene blant innvandrere.

De aller fleste innvandrerne som mottok tiltaket “Bolig med oppfølging” ved utgangen av 2022 kom fra Afghanistan. Også blant innvandrere fra Eritrea, Syria og Ukraina er det et stort antall som bor i “Bolig med oppfølging”. Dette er de samme landene som flest enslige mindreårige kom fra ved inngangen til 2023, ifølge den siste rapporten fra SSB om enslige mindreårige flyktninger (Kirkeberg & Lunde, 2024)

Figur 10.10 Barn og unge med plasseringstiltak, etter innvandringskategori og aldersgrupper. Antall per 1 000. Per 31.12.2022

Kilde: Barnevern, Statistisk sentralbyrå

Dersom vi ser på fordelingen mellom ulike aldersgrupper, blir bildet noe mer nyansert. Figur 10.10 viser at blant de minste barna, 0-5 år, er ratene plasserte barn størst blant øvrige barn, fulgt av norskfødte barn med innvandrerforeldre og den minste raten er blant innvandrerbarn. For barn i alderen 6-12 år er ratene plasserte nesten helt like, med størst rate blant norskfødte barn med innvandrerforeldre. Det er først blant ungdom i aldersgruppene 13-17 år og 18-24 år at innvandrere i større grad mottar plasseringstiltak, fulgt av norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre. Blant de eldste er andel plasserte minst blant øvrige barn og unge.

10.10. Fosterhjem i eller utenom familie og nære nettverk

Fosterhjem kan deles inn i kategoriene: Fosterhjem i familie og nære nettverk og Fosterhjem utenom familie og nære nettverk. Barnevernet har over tid hatt en målsetning om å øke andelen som er plassert i familie og nettverk. Har ulik innvandrerbakgrunn noen betydning for bruken av disse to typene fosterhjem?

Blant innvandrere bodde 1,9 per 1 000 i et fosterhjem knyttet til familie og nære nettverk ved utgangen av 2022. Raten var omtrent den samme blant øvrige barn og unge med 2,0 per 1 000, mens den var minst blant norskfødte med innvandrerforeldre med 1,0 per 1 000. Også i fosterhjem utenom familie og nære nettverk er raten størst for innvandrere med 4,3 per 1 000. Andelen er omtrent like stor, 4,2 per 1 000, blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, og minst blant øvrige barn og unge med 3,7 per 1 000. Fosterhjem utenom familie og nære nettverk er altså mest vanlig blant innvandrere, og fosterhjem i familie og nære nettverk er nesten like vanlig blant innvandrere som øvrige barn og unge. Noe overraskende finner vi den minste raten for fosterhjem i familie og nettverk blant norskfødte med innvandrerforeldre. Det er jo nærliggende å tenke at denne gruppen har et større nettverk enn innvandrere siden familiene har vært lengre i Norge.

Blant innvandrere er det flest fra Syria som bor i fosterhjem i familien, men også mange fra Afghanistan og Eritrea. Vanligst er det derimot for innvandrere fra Uganda, Vietnam og Brasil å bo i fosterhjem i familie og nære nettverk. Det er flest fra Afghanistan som er plasserte i fosterhjem

utenom familie og nettverk, fulgt av innvandrere fra Eritrea og Syria ved utgangen av 2022. Mens de største ratene var blant innvandrere fra Nigeria, Uganda og Vietnam.

Blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre er det som sagt klart flest, også i antall, som bor i fosterhjem utenom familie og nettverk: Omtrent 8 av 10 av dem som bor i fosterhjem. Det er flest, i absolutte tall, norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre fra Somalia, Vietnam eller Irak som har fosterhjem utenom familie og nettverk. Når det gjelder fosterhjem i familie og nettverk er det flest med innvandrerforeldre fra Somalia.

10.11. Oppsummering

Andelen med innvandrerbakgrunn i befolkningen har økt betydelig i perioden fra 2002 til 2022. Dette ser man igjen i andelen med innvandrerbakgrunn i barnevernet som har økt fra 13 prosent i 2002, via 23 prosent i 2012, til 29 prosent i 2022. De siste årene har det vært en generell nedgang i aktiviteten i barnevernet og også antall innvandrere og norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre med barnevernstiltak er færre i 2022 enn året før, selv om andelen har økt.

Også ratene med tiltak har gått ned for alle gruppene. Størst er nedgangen blant innvandrere der 33 per 1 000 i aldersgruppen 0-24 år mottok barnevernstiltak ved utgangen av 2022, ned fra 40 per 1 000 i 2021. Blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre var det 25 per 1 000 som mottok tiltak, ned fra 27 per 1 000. Blant øvrige barn og unge var det 18 per 1 000, ned fra 20 per 1 000 ved utgangen av 2021. I tillegg til nedgangen viser ratene at det er mest vanlig å motta barnevernstiltak blant innvandrere, deretter følger norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre, og minst vanlig blant øvrige barn og unge.

Også for plasseringstiltak viser ratene at det er mye mer vanlig å være plassert for innvandrere enn for norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre og øvrige barn og unge, der ratene er nokså like.

Men når vi deler innvandringskategoriene i landbakgrunn, EU/EFTA etc. eller Afrika, Asia etc., får vi et mer sammensatt bilde. Ratene for barn med melding og for undersøkelser i barnevernet er betydelig større for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. enn for øvrige barn. Blant norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre med bakgrunn i EU/EFTA etc. er ratene med melding og undersøkelse omtrent på samme nivå som blant øvrige barn. Innvandrere fra EU/EFTA etc. har litt større rater.

Når det gjelder tiltak fra barnevernet så er det slik at norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre fra EU/EFTA etc. har den minste raten med tiltak, nest følger innvandrere fra EU/EFTA etc., mens øvrige barn og unge har en litt større rate. Norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. følger så, og innvandrere fra Afrika, Asia etc. har den klart største raten for barn og unge med tiltak fra barnevernet.

Det er forskjeller i hvilke tiltak som brukes mest i de ulike innvandringskategoriene. "Økonomisk hjelp" og "Bolig med oppfølging" er veldig vanlig blant innvandrere, og mye mer vanlig enn i de to andre gruppene. Det henger blant annet sammen med alder og livssituasjon for innvandrere. Det er flere unge og enslige mindreårige i denne gruppen.

Referanser

- Barnevernsloven. (2021). Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-06-18-97>
- Bye, K.S. (2023). Hvor mye tjener innvandrere? Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og-arbeidskraftkostnader/artikler/hvor-mye-tjener-innvandrere>
- Dyrhaug, T. & Sky, V. (2015). Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2012. (Rapporter 2015/16.) Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/barn-og-unge-med-innvandrerbakgrunn-i-barnevernet-2012>
- Kalve, T. (2004). Kapittel 15. Innvandrerbarn i barnevernet: Status i 2002, og endring etter 1995. I Østby, L. (2004) Innvandrere i Norge -Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del 2 Levekår. (Notater 2004/66) Statistisk sentralbyrå
https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200466/notat_200466.pdf
- Kirkeberg, M. I. & Lunde, H. (2024). Enslige mindreårige flyktninger 1996–2022 Demografi, utdanning, arbeid og inntekt (Rapporter 2024/10.) Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/enslige-mindrearige-flyktninger-19962022>
- Omholt, E. L. (2023). Sterkere inntektsvekst blant innvandrere og deres barn. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/sterkere-inntektsvekst-blant-innvandrere-og-deres-barn>
- Sky, V. (2022). Kapittel 7. Barnevern. I Kirkeberg, M. I., Lunde, H. og Sky, V. (2022). Enslige mindreårige flyktninger 1996-2020. Demografi, utdanning, arbeid, inntekt og barnevern. Rapporter 2022/20. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/enslige-mindrearige-flyktninger-1996-2020>
- Statistisk sentralbyrå. Barnevernsstatistikk. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>
- Steinkellner, A., Krokedal, L. & Andersen, E. (2023). Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrerne-og-deres-barn--en-mangfoldig-gruppe>

Helse og bruk av fastlege

11. Helse og bruk av fastlege

Innvandrerne er en mangfoldig gruppe med store innbyrdes forskjeller etter landbakgrunn i helse og bruk av fastlegetjenester. Generelt oppgir innvandrere å ha bedre helse enn øvrig befolkning fram til rundt 50-årsalderen.

Inger Texmon og Merete Thonstad

I denne artikkelen skal vi se nærmere på hvordan innvandrere, dvs. personer som er født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre, beskriver sin helsetilstand. Videre beskrives deres bruk av fastlegene og hva som oftest er grunnen til at de oppsøker legen. Til slutt ser vi på hva som er kjent om innvandreres dødelighet.

Helse defineres av Verdens helseorganisasjon (WHO) som «en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte». Det finnes flere etablerte teorier som bidrar til å forklare funn om innvandreres helse (se tekstboksen under). Hypotesen om en positiv seleksjon tilsier at innvandrere har bedre helse enn vertsbefolkningen, mens forklaringene om levekårsutfordringene innvandrere kan ha, tilsier dårligere helse. Disse står ikke nødvendigvis i noe motsetningsforhold, men indikerer at bildet av innvandreres helse er sammensatt, og at botid i Norge er en viktig forklaringsfaktor ved siden av kjønn og alder. Innvandringsgrunn er et annet kjennetegn av betydning. Særlig innvandrere som har fått opphold på fluktgrunnlag har helseutfordringer. Også andre forskjeller mellom gruppene i kosthold, fysisk aktivitet og andel røykere har selvsagt betydning for hvordan helsen utvikler seg. Når det gjelder oppfatninger av egen helse og helseatferd, spiller også kulturelle forskjeller inn.

Teorier om innvandreres helse

En etablert teori kalles «Healthy immigrants effect» (Kennedy et al., 2015). Den sier noe om at innvandrere i hovedsak har en positiv effekt på helsen og forventet levealder i landet de kommer til. Dette fordi innvandrere ofte består av relativt friske individer, som er ressurssterke nok til å emigrere til et annet land.

En annen teori (eller sett av forklaringer) går ut på at det kan være dårligere helse blant innvandrere fra enkelte land pga. dårlige levekår i hjemlandet, medbrakt sykdom og traumatiske krigs- eller fluktopplevelser. I tillegg lever en del innvandrere under dårligere sosiale forhold enn befolkningen ellers i det landet de flytter til, og de kan f.eks. oftere ha tungt, manuelt arbeid eller ikke være sysselsatt. (Schläger et al., 2005).

En alternativ forklaring på at innvandreres helse tilsynelatende er god, er teorien om «Data artefact effect». (Wallace et al., 2020.) Den sier at årsaken til dette kan være registreringsfeil i data om innvandrere, slik at man f.eks. ikke fanger opp personer som oppholder seg mye i opprinnelseslandet eller har flyttet ut av landet. For innvandrere i Norge har det blitt beregnet at 2,3 % ikke har registrert utflytting (Krokedal et al., 2024).

Innvandrere utgjorde drøyt 877 000 personer per 1.1.2023, eller 16 prosent av befolkningen. De kommer fra over 200 ulike land (Steinkellner et al., 2023). I denne artikkelen er de oftest delt inn i to (eller åtte) store grupper etter landbakgrunn. I tillegg omtales resultater for noen få utvalgte land. Også norskfødte barn av innvandrere er inkludert i de fleste av artikkelens temaer, men uten å være delt inn etter foreldrenes fødeland (se ellers definisjoner i den andre tekstboksen under).

11.1. Hva sier innvandrerne selv om sin helse?

Levekårsundersøkelsen blant personer med innvandrerbakgrunn fra 2016 (LKI 2016) hadde et stort utvalg av innvandrere fra tolv land, og denne SSB-undersøkelsen har derfor blitt anvendt i mange analyser. I flere av SSBs undersøkelser om levekår, helse og livskvalitet stilles likelydende spørsmål om respondentenes helse. To slike spørsmål er valgt ut her, der det ene er en generell vurdering av

helsen («egenvurdert helse») og det andre er om erfaring med sykdom av en viss varighet («langvarig sykdom»), se detaljer i tekstboks under. Det siste av de to spørsmålene kan tenkes å være en helseindikator som er mindre påvirket av svarerens midlertidige helseutfordringer, humøret på svartidspunktet, den kulturelle bakgrunnen osv. enn spørsmålet om egenvurdert helse. Ved siden av spørsmålsstillingen har intervju-form (besøk, telefon, web, se tekstboksen), spørsmålenes rekkefølge, samt rekkefølgen på svaralternativene betydning (Støren et al., 2023).

Datakilder med spørsmål om helse

I alt er tre utvalgsundersøkelser trukket inn: [Levekårsundersøkelsen blant personer med innvandrerbakgrunn 2016](#) (LKI 2016), to årganger av de generelle levekårsundersøkelsene for helse, også kjent som European Health Intervju Survey ([EHIS 2015](#) og [EHIS 2019](#)) og fire årganger av [livskvalitetsundersøkelsene](#) (her forkortet LKV): 2020, 2021, 2022 og 2023. I alt representerer dette sju separate datainnsamlinger. De tre ulike undersøkelsene skiller seg fra hverandre på noen viktige punkter: *LKI 2016* er basert på besøks- og telefonintervjuer, *EHIS* bestod av telefonintervjuer, mens de fire *livskvalitetsundersøkelsene* var web-basert. Resultatene fra de tre ulike undersøkelsene må derfor sammenliknes med varsomhet. Det er bl.a. vist at resultater mht. egenvurdert helse fra de selvadministrerte intervjuene avviker fra dem som var intervjuerstyrt (s. 58-59 i Støren et al., 2023). I LKI var spørreskjemaet tilgjengelig på det største språket i de 12 landene som det ble inkludert innvandrere fra i tillegg til på norsk og engelsk.

Spørsmål om egenvurdert helse

I levekårsundersøkelsene ble følgende spørsmål stilt: Hvordan vurderer du din egen helse sånn i alminnelighet. Vil du si at den er: svært god, god, verken god eller dårlig, dårlig eller svært dårlig? I livskvalitetsundersøkelsene er følgende spørsmål stilt: Hvordan vurderer du alt i alt din egen helse? Svaralternativene er de samme som for undersøkelsene nevnt over.

Spørsmål om langvarig sykdom

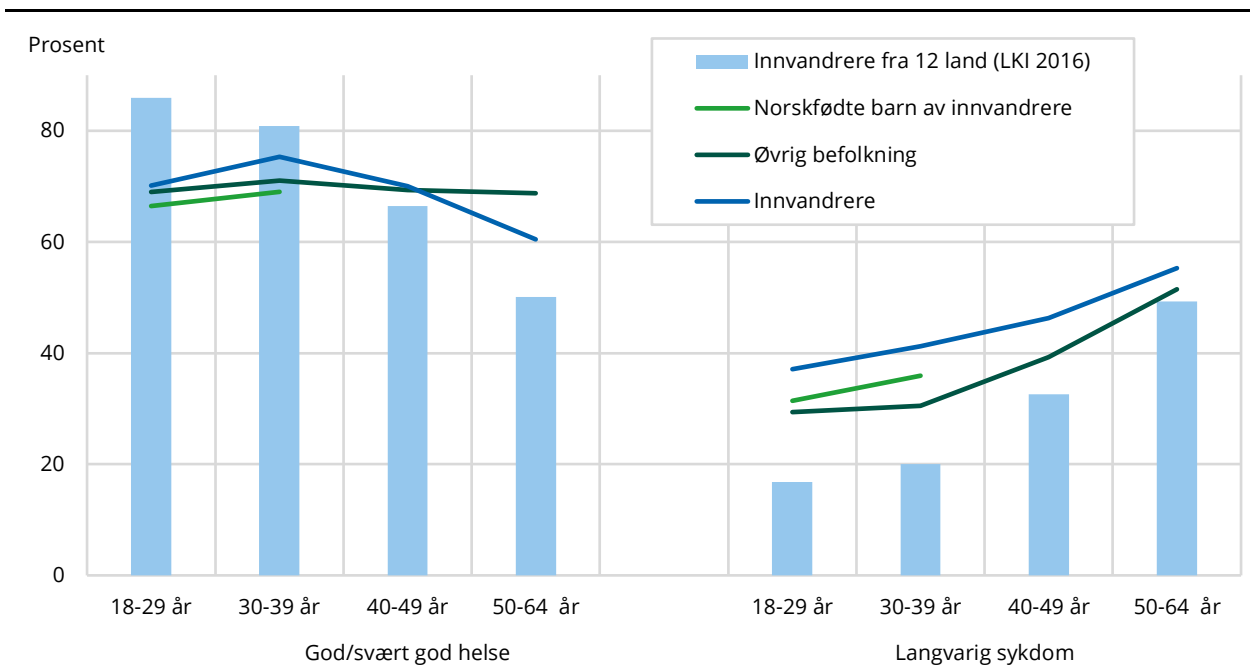
I alle undersøkelsene er følgende ja/nei-spørsmål stilt: Har du noen langvarige sykdommer eller helseproblemer? Vi tenker også på sykdommer eller problemer som er sesongbetonte eller som kommer og går. For LKI og EHIS er også følgende tilleggspresisering med: Betingelsen er at den/de har vart, eller forventes å vare i minst seks måneder.

Middelaldrende innvandrere har dårligere egenvurdert helse

For å få fram litt nyere helsedata om innvandrere ser vi først hvordan ulike grupper etter innvandrerbakgrunn og alder har svart på de to spørsmålene om helse i de fire årgangene 2020-2023 av livskvalitetsundersøkelser (LKV). Figur 11.1 viser et gjennomsnitt av svarene i disse undersøkelsene sammen med resultater fra tilsvarende spørsmål blant innvandrere i LKI 2016. Aldersintervallet i figuren er her satt til 18-64 år, mens det er 18-39 år for norskfødte barn av innvandrere, da det er relativt få blant dem som er eldre enn dette.

Den egenvurderte helsen til befolkningen uten innvandrerbakgrunn var ifølge LKV 2020-2023 stabil i hele aldersintervallet 18-64 år, og rundt 7 av 10 mente den var god eller svært god. En årsak til stabiliteten kan være at man tilpasser forventningene til helsen sin ut fra den alderen man er i. Blant norskfødte barn av innvandrere i alderen 18-39 år oppga en marginalt lavere andel enn dette at de hadde god eller svært god helse. Blant innvandrerne i disse undersøkelsene var det i snitt en nedgang med økende alder fra 30-årsalderen i andel som oppga god/svært god helse, fra 75 prosent blant dem i 30-årene til 60 prosent i den eldste aldersgruppen. Blant innvandrere under 30 år var det imidlertid en noe lavere andel enn blant 30-39-åringene.

Figur 11.1 Andel som oppgir hhv. god/svært god egenvurdert helse og langvarig sykdom, etter innvandringskategori og alder i LKV, for innvandrere i LKI 2016. Gjennomsnitt 2020-2023 eller 2016. Prosent

Kilde: Fire livskvalitetsundersøkelser 2020-2023, Levekårsundersøkelsen blant personer med innvandrerbakgrunn 2016, Statistisk sentralbyrå

Andelen som oppga langvarig sykdom eller helseproblemer steg med økende alder for både innvandrere og øvrig befolkning ifølge livskvalitetsundersøkelsene. Sterkest var økningen blant innvandrerne, fra 30 prosent i de to yngste aldersgruppene til noe over 50 prosent av de eldste. I øvrig befolkning økte andelen fra 37 prosent blant de yngste til 55 prosent blant de eldste. I alle aldersgruppene var «sykeligheten» lavest blant innvandrerne, men ganske nær de øvriges nivå i aldersgruppen 50-64 år. For norskfødte barn av innvandrere lå andelen med langvarig sykdom mellom andelene for innvandrerne og de øvrige i de to aldersgruppene som er vist.

Det stabile nivået i egenvurdert helse med økende alder i LKV står i stor kontrast til det som har framkommet i tidligere undersøkelser, f.eks. i EHIS-undersøkelsene (ikke vist i figuren). Dette forklares ifølge Støren et al. (2023, s.58-59) av at respondentene har svart annerledes på spørsmålet om egenvurdert helse i livskvalitetsundersøkelsene på web enn i de intervjuerstyrte undersøkelsene (EHIS og levekårsundersøkelsene) og at denne effekten var sterkest blant de yngste. Dette er trolig årsaken til at også unge innvandrere i LKV hadde lavere andel med «god helse» enn unge innvandrere i LKI 2016. Men i LKI 2016 var det en kraftig nedgang med økende alder blant innvandrerne, på over 30 prosentpoeng. Det vil si på mer enn det doble av nedgangen blant innvandrerne i LKV 2020-23. Det var også en lavere andel som oppga god eller svært god helse blant de eldste innvandrere i LKI 2016, med om lag 50 mot 60 prosent. Mye av forskjellen i nedgang med økende alder blant innvandrerne i de to undersøkelsene kommer av at innvandrerpopulasjonene er svært ulikt sammensatt.

Også på spørsmålet om langvarig sykdom svarte de unge i de to undersøkelsene noe ulikt, særlig blant de yngste. Og som for andelen med god/svært god helse var endringen med alder størst i LKI 2016. Dette førte til at forskjellene mellom innvandrerne og den øvrige befolkningen ble mindre med økt alder. Et felles trekk ved LKV og LKI 2016, var at helsen ifølge innvandrerne selv forverret seg i større grad med alderen enn i den øvrige befolkningen som de ble sammenliknet med.

Vi ser altså at i de yngre aldersgruppene er egenvurdert helse bedre og andelen med oppgitt sykdom lavere blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen. En mulig forklaring kan være en «Healthy immigrants»-effekt. Innvandrere, og da særlig de som kommer som studenter eller for å

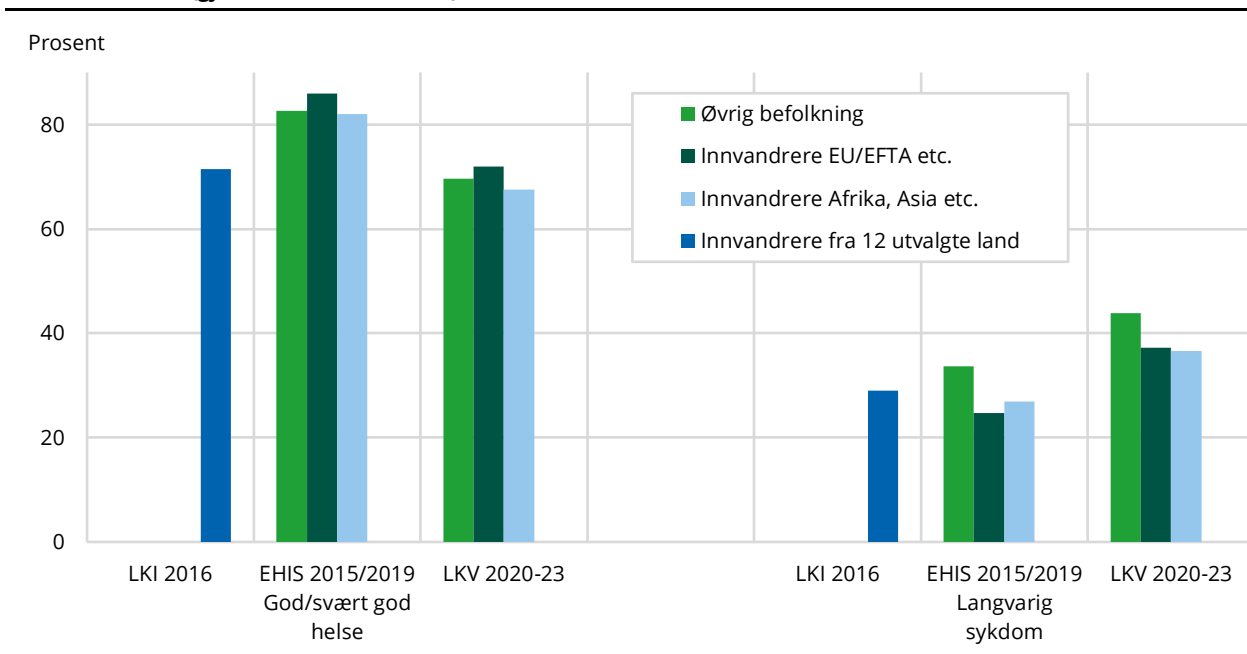
arbeide i Norge, er etter denne teorien friskere enn nordmenn flest. Med økt alder (og botid) nærmer de seg eller oppgir dårligere helse enn den øvrige befolkningen, avhengig av hvilket spørsmål som stilles og hvilke grupper av innvandrere som inngår. At andelen som oppgir helseproblemer stiger sterkere med alderen blant innvandrere, svarer imidlertid til forklaringene i det andre settet av teorier foran, iallfall den delen som går ut på at innvandrere i gjennomsnitt har noe dårligere levekår enn befolkningen ellers.

Innvandrere fra EU/EFTA etc. har best egenvurdert helse

I levekårsundersøkelser for helse (EHIS) og livskvalitetsundersøkelsene (LKV) har det vært med for få innvandrere til å kunne sammenlikne svar for de enkelte landene de kommer fra. Dermed er f.eks. en todeling av innvandrerne mer hensiktsmessig, og resultater etter en slik inndeling er vist i figur 2. Men resultater fra de fire årgangene av LKV og to EHIS-undersøkelser er også her sammenstilt med resultater for innvandrere fra tolv land som var valgt ut til å delta i LKI 2016. Helseopplysningene som belyses, er de samme to spørsmålene som i figuren foran. Også her er aldersintervallet 18-64 år valgt, og tallene er kjønns- og aldersstandardisert relativt til nettoutvalget for innvandrere i LKI 2016.

Når resultater fra undersøkelser med ulike utvalg av innvandrere sammenstilles som i figur 11.2 (og i figur 11.1 foran), må det tas hensyn til noen viktige forskjeller mellom disse utvalgene. LKI 2016 har vært en viktig kilde til kunnskap om levekårene til innvandrere i Norge (Vrålstad & Wiggen, 2017), og det vil den være fram til en ny undersøkelse gjennomføres. At dette var en undersøkelse med et stort utvalg av innvandrere, der intervjuene kunne gjennomføres på den enkeltes morsmål, gjør den langt mer rikholdig enn undersøkelser der innvandrere utgjør en liten del av respondentene. I kartleggingen av helse og livsstil kaster også spørsmål om trening, vekt, røyking m.m. lys over de direkte helseopplysningene. På den annen side var ikke utvalget etablert for å være representativt for innvandrerne i Norge, da det var avgrenset til tolv land som, med unntak av Polen, ligger i Afrika, Asia etc. (se listen av land i figur 11.3). Siden det bare var med personer med innvandrerbakgrunn i LKI 2016, ble disse i flere analyser sammenliknet med øvrig befolkning i EHIS 2015, som var undersøkelsen som lå nærmest i tid.

Figur 11.2. Andel i alderen 18-64 år som oppgir hhv. god/svært god egenvurdert helse og langvarig sykdom, etter innvandringskategori og landbakgrunn. Tre undersøkelser. LKI 2016, EHIS (gjennomsnitt 2015 og 2019), LKV (gjennomsnitt 2020-2023). Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen for personer med innvandrerbakgrunn 2016, Levekårsundersøkelsene for helse 2015 og 2019, Livskvalitetsundersøkelsene 2020-2023. Statistisk sentralbyrå

Figur 11.2 viser at forskjellene i andel med god/svært god egenvurdert helse mellom de to innvandrergroppene og befolkningen ellers er ganske beskjeden når alle aldersgrupper betraktes samlet. Dette gjelder både EHIS og LKV. Som vi så i figur 11.1, var det først fra alder over 50 år innvandrerne hadde dårligere helse i LKV, mens den var bedre blant de yngre. Når vi ser på gjennomsnitt for flere årganger og alle aldre samlet, hadde innvandrere fra EU/EFTA etc. noe bedre og innvandrere fra Afrika, Asia etc. noe dårligere egenvurdert helse, men forskjellene var bare noen få prosentpoeng. Andelen med god/svært god helse i den øvrige befolkningen lå mellom innvandrerne fra de to landgruppene i både EHIS og LKV. Når det gjelder innvandrerne i LKI 2016, var andelen med god/svært god helse på i overkant av 70 prosent, drøyt 10 prosentpoeng lavere enn tilsvarende andel blant øvrig befolkning i EHIS 2015. Dette var en betydelig større forskjell enn mellom noen av innvandrergroppene og de øvrige i de andre undersøkelsene.

Når det gjelder spørsmålet om langvarig sykdom, oppga begge innvandrergroppene dette i mindre grad enn den øvrige befolkningen, med forskjeller mellom 5 og 7 prosentpoeng i de to undersøkelsene EHIS og LKV. I LKV så vi at det gjaldt alle aldersgrupper mellom 18 og 64 år for innvandrere samlet (figur 11.1). På dette spørsmålet var svarene fra de to innvandrergroppene tilsynelatende ganske like, og det er ingen forskjell når vi ser de fire livskvalitetsundersøkelsene samlet. Men i dette spørsmålet varierte forskjellene mellom innvandrerne fra de to landgruppene mellom de fire årgangene. I LKI 2016 oppga innvandrerne fra de tolv landene i gjennomsnitt en andel med langvarig sykdom som var oppunder nivået i den øvrige befolkningen (i EHIS 2015). Relativt til den øvrige befolkningen hadde innvandrerne i LKI 2016 betydelig dårligere helse, og i motsetning til de andre undersøkelsene hadde de ikke særlig lavere andel med langvarig sykdom. Den viktigste grunnen til dette er trolig egenskapene ved dette utvalget.

Et slående trekk ved resultatene som er vist i figur 11.2, er at det både ser ut til å ha vært en økende andel som rapporterte langvarig sykdom eller helseproblemer og en avtakende andel som oppga god eller svært god helse i perioden undersøkelsene har vært gjennomført. Det er to ulike tolkninger av dette. Den ene er at livskvalitetsundersøkelsene var på web, og at dette har hatt betydning for hvordan den subjektive oppfatningen respondentene har av egen helse kommer fram, slik det blir forklart i Støren (2023). Når vi ser at det er LKV som skiller seg ut når det gjelder dette spørsmålet, må det tillegges betydning. Det kan hende det er lettere å opplyse om helseutfordringer på web enn til en intervjuer. På den annen side er spørsmålet om langvarig sykdom mer konkret, og at det har vært reelle endringer i hvordan befolkningen opplever sin helse, kan ikke utelukkes. Grunnlagsdata viste dessuten en økning i andelen med langvarig sykdom år for år i de fire LKV-undersøkelsene.

Fra [SSBs statistikk om helseforhold](#) vet vi f.eks. at andelen med overvekt og fedme i befolkningen har økt (noe som indikerer større risiko for livsstilssykdommer), det blir gradvis mer åpenhet om psykisk helse og dessuten kan Covid-pandemien ha påvirket mange. Om sykkeligheten i befolkningen har økt, og/eller om hva vi oppfatter som helseproblem eller langvarig sykdom har endret seg, er det uansett ikke lett å gi noe klart svar på ut fra disse dataene.

Landbakgrunn for innvandererpopulasjonene ved valgt todeling:

EU/EFTA etc.: Norden utenom Norge, EU/EFTA, Storbritannia, Canada, USA, Australia og New Zealand.

Afrika, Asia etc.: Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oceania utenom Australia og New Zealand, polare områder.

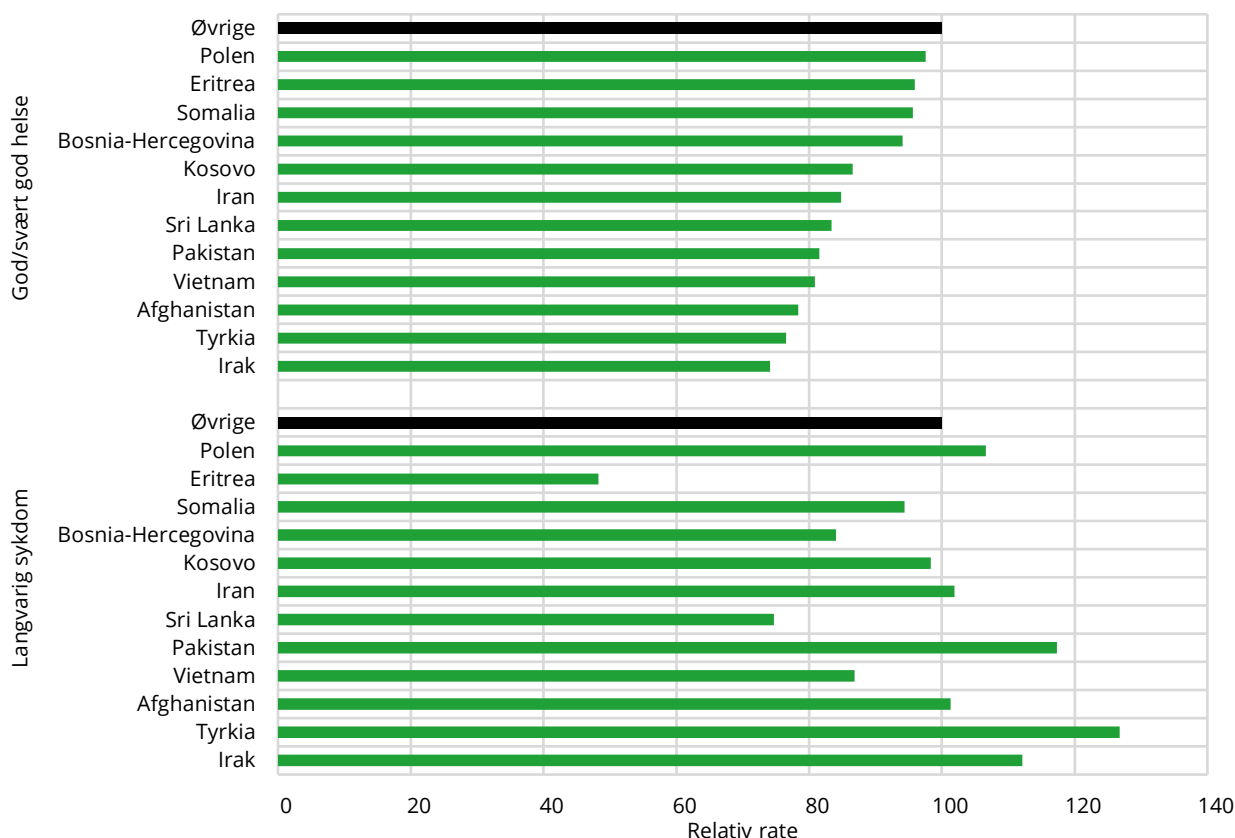
Denne todelingen av land og en åttedeling i verdensregioner senere i artikkelen er basert på [Standard for gruppering av land, Statistisk sentralbyrå](#). Det kan tenkes at de to landgruppene er noe skjevt representert i EHIS og LKV, særlig for Afrika, Asia etc., siden deltakelse i LKV forutsetter norsk- eller engelskkunnskaper.

Betydelige forskjeller mellom innvandrere fra enkelte land i LKI 2016

I LKI 2016 var det relativt store nettoutvalg fra hvert av de tolv landene som deltok, slik at den gir anledning til å se hvordan respondentene fra det enkelte land besvarte de to spørsmålene om helse. I figur 11.3 vises dette, med den øvrige befolkningen i EHIS 2015 som grunnlag for sammenlikning. Figuren viser at god eller svært god egenvurdert helse er hyppigere rapportert i den øvrige befolkningen enn i samtlige av de tolv landene når det er standardisert for deres ulike sammensetning etter alder og kjønn. De europeiske og afrikanske landene lå nærmest øvrig befolkning, mens de asiatiske landene til dels hadde mye lavere andeler med god/svært god helse. Når det gjelder erfaring med langvarig sykdom eller helseproblemer, er mønsteret litt annerledes enn for egenvurdert helse. Den øvrige befolkningen har her høyere rate enn kun halvparten av de tolv landene, noe som harmonerer med at gjennomsnittet for de tolv landene var nesten på nivå med den øvrige befolkning i EHIS 2015.

Når vi ser nærmere på enkeltlandene, hadde f.eks. eritreerne nest høyest andel med god helse og den klart laveste andelen som rapporterte langvarig sykdom. Dette harmonerer med en forestilling om at forekomst av dårlig helse øker med innvandrernes botid, siden eritreerne er en gruppe med gjennomsnittlig kort botid. I en annen gruppe med ganske kort botid, afghanerne, oppgir imidlertid en relativt lav andel god/svært god helse og en ganske høy andel langvarig sykdom. Blant afghanerne har ganske mange fått opphold på grunn av flukt, noe som kan forklare den dårlige egenvurderte helsen.

Figur 11.3 Relativt mål for andel med god/svært god egenvurdert helse og andel med langvarig sykdom, etter landbakgrunn. Alder 18-64 år. Øvrig befolkning=100

Kilder: Levekårsundersøkelsen for personer med innvandrerbakgrunn 2016 og Levekårsundersøkelsen for helse 2015, Statistisk sentralbyrå

Blant land med lang gjennomsnittlig botid hadde f.eks. innvandrere fra Tyrkia og Pakistan både relativt lav andel med god/svært god helse og var samtidig blant dem med høyest andel med langvarig sykdom. På den annen side har vietnamesere enda lengre botid, men noe lavere andel med langvarig sykdom enn de to nevnte, samtidig som også de hadde relativt få med god/svært god helse. Også innvandrere fra Sri Lanka har etter hvert lang botid, men var verken blant dem med lavest forekomst av god helse eller størst andel syke.

Lang botid bidrar til å forklare noe av mønsteret vi ser for de tolv landene. For pakistanere og tyrkere kan det ha betydning at de middelaldrende og eldre har et langt liv i belastende yrker bak seg, men også livsstil kan spille inn (Blom, 2017). Sammen med sosioøkonomiske forskjeller kan dette bidra til at vietnameserne ser ut til å ha noe bedre helse enn andre grupper med lang botid. For innvandrere fra flere av disse landene kan det ha stor betydning for deres gjennomsnittlige helsetilstand at mange har flyktet fra krig, og særlig ser dette ut til å ha slått ut for dem fra Irak. På den annen side kunne man forvente at forholdene i hjemlandet kunne slå ut negativt for helsen til innvandrere fra Somalia, men blant dem oppga relativt mange at de hadde god eller svært god helse. Forskjellen mellom hvordan somaliere og en del asiatiske grupper beskriver sin helsetilstand kan også indikere at kulturelle forhold kan spille inn i synet på helse.

Alt i alt er det et stort sett av forklaringer av de mønstrene man observerer når det gjelder innvandreres egenvurderte helse. Som vi har sett i de foregående avsnittene, kan resultatene til dels være i samsvar med flere av de etablerte teoriene om dette.

11.2. Hvor mye bruker innvandrerne fastlegene?

Fastlegene er en del av førstelinjen i helsevesenet, og de blir oppsøkt for et stort spekter av mer og mindre alvorlig sykdom, plager og bekymringer for helsen. Ved siden av den behandlingen de selv setter i gang, har fastlegene også en viktig funksjon ved å bedømme hvem som har behov for videre undersøkelse og behandling av spesialister og henvise til disse. Fordi mye av behandlingen ved alvorlig sykdom foregår i den spesialiserte delen av legetjenestene, er ikke bruken av fastlege nødvendigvis et uttrykk for hvilke grupper av befolkningen som er mest belastet med alvorlige helseproblemer. Et annet forhold er at fastlegene til en viss grad brukes til å dokumentere sykdom eller til å være bindeledd til andre tjenester (f.eks. omsorg).

Fastlegene er i prinsippet tilgjengelige for hele befolkningen, da mindre enn én promille av bosatte i Norge har valgt å stå utenfor ordningen. For tiden mangler det fastlege til en del av de hjemlene (pasientlistene) som er opprettet, noe som ved utgangen av 2023 gjaldt 4 prosent av befolkningen. I praksis blir dette kompensert ved at andre leger behandler disse pasientene, og det er neppe grunn til å anta at dette rammer innvandrere spesielt, da problemet er størst utenfor de store byene.

Datakilde og definisjoner- bruk av fastlege

Datakilde: Individdata fra KUHR-databasen (Kontroll og Utbetaling av HelseRefusjoner) omfatter refusjoner for alle kontakter fastlegene har hatt med sine pasienter eller med annet helsepersonell på vegne av pasientene. Her og i [Statistikk for allmennlegetjenesten](#) er kontaktene begrenset til *konsultasjoner* mellom pasient og lege. Individdata fra KUHR er koblet med SSBs befolkningsregister.

Konsultasjoner: En konsultasjon har i utgangspunktet vært definert som et fysisk møte mellom lege og pasient i legepraksisens lokaler, der legen foretar en medisinsk utredning. Fra og med 2013 har også noen elektroniske kontakter mellom lege og pasient blitt klassifisert som konsultasjon, gitt at kriteriene for konsultasjoner ellers er oppfylt. Andel elektroniske konsultasjoner har økt fra et beskjedent nivå til å utgjøre 27 prosent i 2022.

Andre kontaktformer som er registrert i KUHR, er *hjemmebesøk* og ulike typer *enkle kontakter*.

Mål for omfang av konsultasjoner: Gjennomsnittlig antall konsultasjoner per bosatt per år.

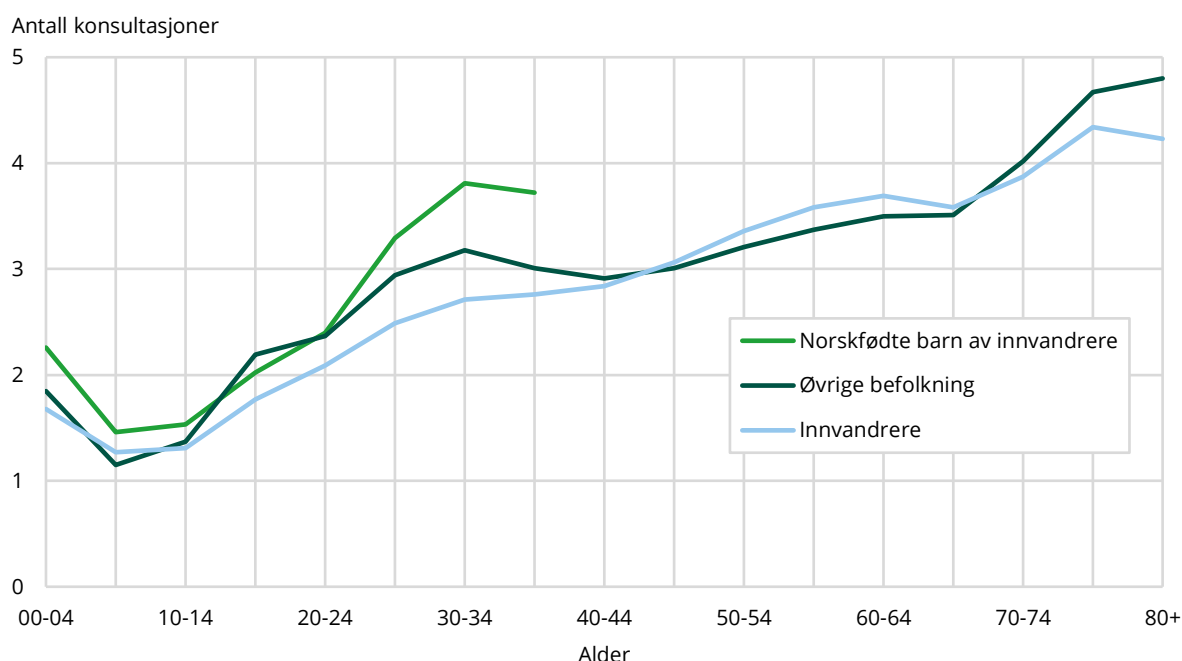
Standardisering: Ved sammenlikning av to eller flere populasjoner med ulik alderssammensetning brukes relative rater, der nivået for en referansepopulasjon er satt lik 100 og det er standardisert for å ta hensyn til sammensetningen.

I 2022 ble det registrert mer enn 16 millioner konsultasjoner med fastleger i Norge, noe som svarer til 3 konsultasjoner per bosatt (SSB, [Allmennlegetjenesten](#)). Det totale antallet øker en del over tid på grunn av befolkningsveksten, men i perioden fra 2018-2022 har det gjennomsnittlige antall konsultasjoner hos fastlege også vært svakt økende fra 2,76 i 2018 til 3,06 i 2022. En slik oppadgående trend kan ha flere forklaringer, både den generelle aldringen av befolkningen, pandemien i årene 2020-2022 og den økende mengden elektroniske konsultasjoner.

Sterk vekst i bruk av fastleger med økende alder i alle grupper

Når befolkningen studeres samlet, har mønsteret for bruk av fastlegene etter alder og kjønn vært ganske stabile. I figurene 11.4 og 11.5 ser vi på et gjennomsnitt av fem år og hvordan disse mønstrene er når befolkningen deles inn etter innvandringskategori (figur 11.4) og videre etter kjønn og landbakgrunn for innvandrere (figur 11.5).

Her ser vi at mønsteret for aldersgruppene i hovedsak er uavhengig av innvandringskategori. De aller yngste har om lag to konsultasjoner årlig i denne femårsperioden, så synker antallet fram til de når aldergruppen 10-14 år før antallet begynner å stige igjen. Antall konsultasjoner avflates eller går noe ned i alderen 35-44 år, før det stiger igjen til slutten av 70-årene. Se mer om hvordan ulike grupper av de aller eldste bruker helsetjenester i Texmon (2022).

Figur 11.4 Gjennomsnittlig antall konsultasjoner hos fastlege, etter innvandringskategori og alder. Gjennomsnitt 2018-2022

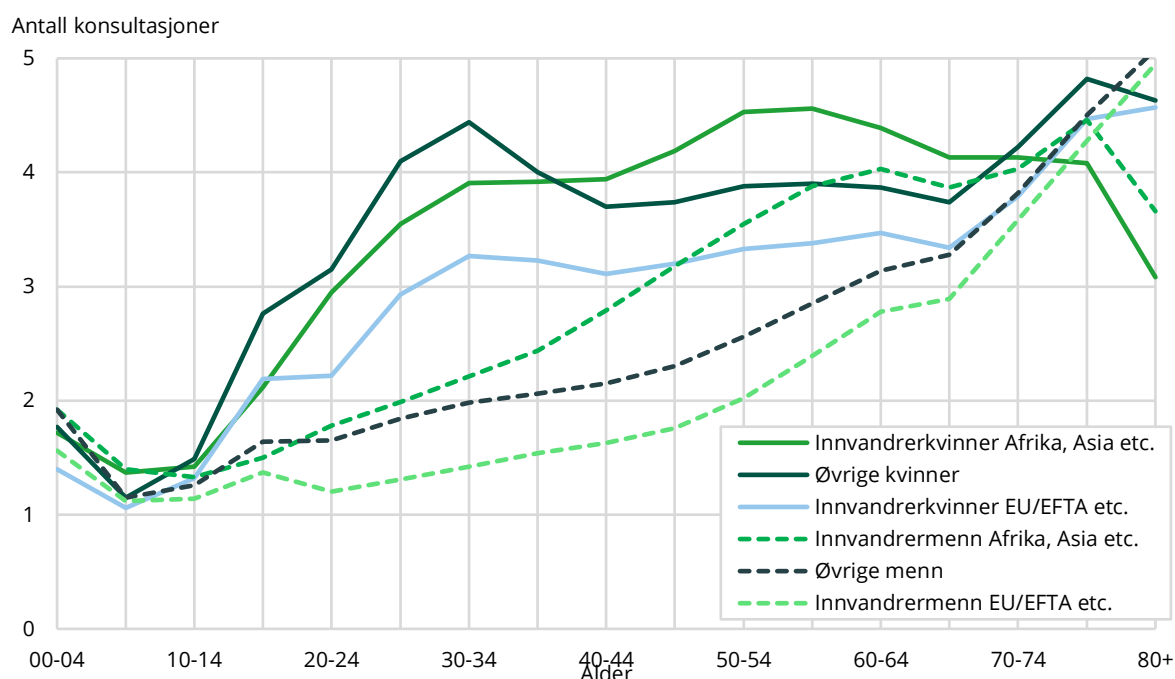
Kilde: Helsedirektoratets KUHR-register, SSBs befolkningsregister

Når det gjelder forskjellene etter innvandringskategori, har innvandrere mindre bruk av fastlegen enn øvrige i samme alder nesten i hele aldersspennet 0-39 år. I det samme aldersintervallet har norskfødte barn av innvandrere derimot hyppigere bruk av fastlegen enn jevngamle i øvrige befolkning. I begynnelsen av 40-årene har innvandrere i gjennomsnitt samme antall konsultasjoner som de øvrige i samme alder.

Her har vi sett på antall konsultasjoner, men i statistikken kommer det også fram at det hvert år er en noe mindre *andel* av innvandrerne som er registrert med konsultasjon hos fastlege, og at dette gjelder alle aldersgrupper (SSB, 2023). Dette innebærer at de innvandrerne som hadde hatt konsultasjon i løpet av et år, i gjennomsnitt hadde vært der flere ganger enn brukere i befolkningen uten innvandrerbakgrunn.

Store forskjeller i bruk av fastlege etter landbakgrunn

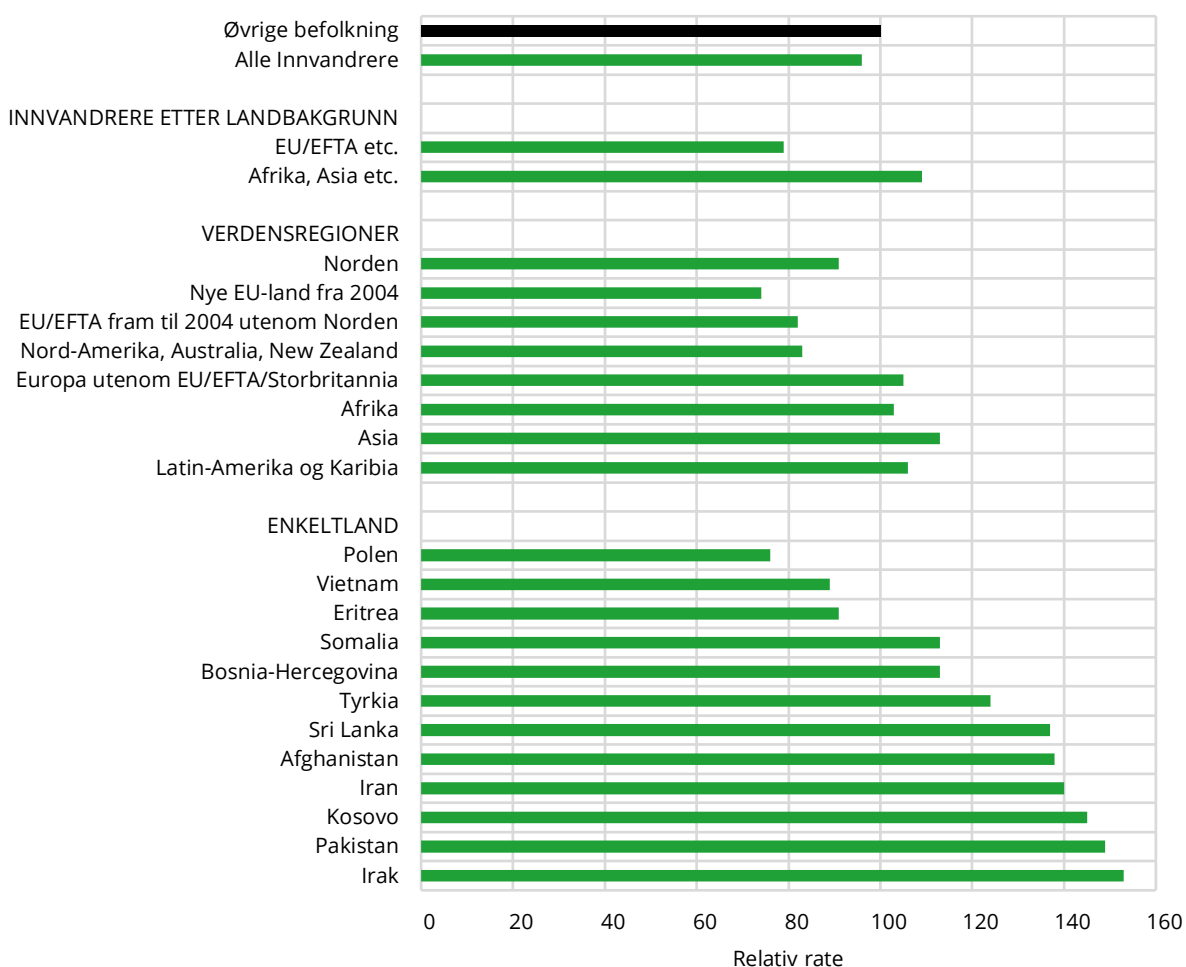
I den offisielle statistikken og i tidligere beskrivelse har det kommet fram at bruken av fastlege varierer mye etter landbakgrunn (SSB, 2023 og Lunde & Texmon, 2013). Også i en oversikt over eldre innvandreres bruk av helsetjenester ble det vist stor variasjon etter landbakgrunn for innvandrere over 60 år (Texmon, 2022). Publiserte tall fra en drøy tiårsperiode har vist at mønstrene etter landbakgrunn har vært relativt stabile, med en svak vekst over tid i de fleste gruppene. Arbeidet fra 2022 som var begrenset til eldre innvandrere, viste imidlertid en noe sterkere vekst i gjennomsnittlig antall konsultasjoner for noen grupper etter landbakgrunn enn for den øvrige befolkningen, noe som kan forklares av økt gjennomsnittlig botid. I figur 11.5 ser vi imidlertid på en todeling av innvandrerne og deres bruk av fastlege etter alder og kjønn for et gjennomsnitt av årene 2018-2022.

Figur 11.5 Gjennomsnittlig antall konsultasjoner hos fastlege, etter alder, kjønn og landbakgrunn. Gjennomsnitt 2018-2022

Kilde: Helsedirektoratets KUHR-register, SSBs befolkningsregister

I figur 11.5 ser vi at det for innvandrer menn er et ganske likt mønster som for øvrige menn, med en kontinuerlig økning i antall konsultasjoner fram til 60 års alder. Innvandrer menn fra Afrika, Asia etc. har flere konsultasjoner i gjennomsnitt enn øvrige menn for alle aldersgrupper, mens de fra EU/EFTA etc. har gjennomgående færre fram til slutten av 70-årene. Kvinnene har i gjennomsnitt flere konsultasjoner enn menn fra tilsvarende befolkningsgruppe for alle aldre, og for kvinner i øvrig befolkning topper det seg med i snitt 4,4 konsultasjoner årlig ved 30-34-års alder. Dette har særlig sammenheng med oppfølging under svangerskap og barseltid samt psykiske lidelser. Innvandrerkvinner fra EU/EFTA etc. har færre konsultasjoner enn øvrige kvinner for alle aldersgrupper. Innvandrerkvinner fra Afrika, Asia etc. har færre konsultasjoner enn øvrige kvinner fram til aldersgruppen 40-44 år, deretter har de flere helt til aldersgruppen 70-74 år.

Om det ses bort fra nedgangen for øvrige kvinner i slutten av 30-årene, er forskjellene mellom gruppene både etter kjønn og etter innvandrerbakgrunn relativt stabile fram til alder 70 år. Men i løpet av 70- og 80-årene varierer utviklingen mer, noe som ble vist i større detalj i Texmon (2022). Der så vi en nedgang i bruk av fastlegen blant de aller eldste i alle gruppene som er med i figur 11.5, noe som delvis kan forklares ved at en del av de aller eldste har opphold i institusjon. Her ser vi at dette fallet er tydeligst blant eldre innvandrere fra Afrika, Asia etc., selv om bruken av institusjonstjenester er mindre utbredt blant dem enn blant øvrige eldre (Texmon, 2022). Men tilsynelatende lite bruk av lege i grupper av eldre innvandrere fra Afrika, Asia etc. kan også ha sammenheng med uregistrert utflytting eller langvarige fravær fra Norge og at den relative betydningen av dette er størst blant de aller eldste (Krokedal et al., 2024). I så fall er dette et eksempel på en «Data artefact effect», som altså påvirker bildet av helsetjenesteb Bruken blant enkelte grupper av innvandrere. For innvandrere fra EU/EFTA etc. ser vi imidlertid ingen nedgang/stagnasjon når hele gruppen over 80 år er slått sammen som i figur 11.6.

Figur 11.6 Relative aldersstandardiserte rater for bruk av fastlege, etter landbakgrunn. Alder 20-69 år. Øvrige befolkning = 100. Gjennomsnitt 2018-2022

Kilde: Helsedirektoratets KUHR-register, SSBs befolkningsregister

Når det tas hensyn til ulik sammensetning etter alder og kjønn, er resultatet at innvandrerne bruker fastlegen litt mindre enn øvrige bosatte. Imidlertid er det større forskjell mellom de to landgruppene, da innvandrere fra Afrika, Asia etc. er mer hos fastlegen enn øvrig befolkning, mens innvandrere fra EU/EFTA etc. har færre konsultasjoner.

Den mest nærliggende forklaringen er at innvandrere fra EU/EFTA etc. gjennomgående er noe friskere enn den øvrige befolkningen, dvs. at de som arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere oppfyller teorien om «The healthy migrant». Ser vi på de fire regionene som inngår i EU/EFTA etc., er de nordiske innvandrerne nærmest nivået i den øvrige befolkning. At de har lang botid, bidrar til å forklare dette. Blant innvandrere med bakgrunn fra nye EU-land er den gjennomsnittlige botiden derimot lav. Mange av dem har kommet som arbeidsinnvandrere, og særlig blant polakkene har en del familie i opprinnelseslandet og antas å bruke lege der i noen grad. Ifølge Krokedal et al. (2024) er det også en del uregistrert utvandring av polakker, noe som bidrar til at bruk av helsetjenesten ser ekstra lav ut.

Av innvandrere fra de fire verdensregionene som inngår i gruppen Afrika, Asia etc., hadde samtlige mer bruk av fastlege enn øvrige bosatte. Forskjellene mellom dem var ikke så store, bortsett fra et høyere nivå for Asia. Når vi ser nærmere på de tolv enkeltlandene, har de fleste et nivå som er høyere enn gjennomsnittsnivået for de ulike regionene de inngår i, og særlig gjelder det innvandrerne fra de asiatiske landene, med unntak av vietnameserne. Sammenliknes de tolv landenes nivå for antall fastlegekonsultasjoner med innbyrdes forskjeller mht. langvarig sykdom, er

det ganske god sammenheng for de fleste landene. En tilsvarende sammenlikning med andel som hadde god eller svært god helse ga omtrent samme grad av samsvar. Ett eksempel er Irak, som både hadde flest legekonsultasjoner og var blant dem med høyest andel med langvarig sykdom og blant dem med lavest andel god/svært god helse. Det samme gjaldt pakistanerne, med nest høyest nivå for konsultasjoner hos fastlege og lave score på de to helseindikatorene.

Blant dem med godt samsvar mellom bruk av fastlege og de øvrige helseindikatorene er innvandrere fra de to afrikanske landene. Disse ligger begge ganske lavt i bruk av lege og i andel med opplevd langvarig sykdom og har høy andel med oppgitt god helse. Særlig for eritreerne er dette i tråd med at de gjennomgående har kort botid i Norge og derfor vil være en selektert gruppe med hensyn til god helse ifølge teorien. For somaliene er det vanskeligere å se noen god forklaring. Størst avvik var er det for polakker, som har færrest fastlegekonsultasjoner, men var blant de fire landene som hadde størst andel med opplevd langvarig sykdom i LKI 2016 (figur 11.3). Dette kan bekrefte en antakelse om at polakker i Norge har noe mindre kontakt med fastlegene her enn det deres helsesituasjon skulle tilsi. På den annen side var polakkene den gruppen i LKI 2016 der størst andel oppga god/svært god helse, så bildet er ikke helt entydig. Også for vietnameserne er det kontraster, da de ligger ganske lavt i bruk av lege og mye høyere i andel med langvarig sykdom, samtidig som de rapporterer ganske god helse.

Sier bruk av fastlege noe om innvandreres helse?

Selv om bruk av helsetjenester ikke direkte kan tolkes som et uttrykk for helsetilstand, er det noen grad av samsvar mellom ulike innvandrergruppers bruk av fastlege og deres score på andre helseindikatorer. Med noen unntak er det ganske godt samsvar mellom bruk av fastlegetjenesten og det ulike grupper oppgir om sin helse i utvalgsundersøkelsene. At bruk av legene øker med botid, er dessuten i samsvar med teoriene om at innvandreres helse i utgangspunktet er god.

Bruk av andre helsetjenester kan si like mye om helsetilstanden i en befolkningsgruppe som det bruken av fastlegene gjør. For eksempel er bruken av spesialisthelsetjenesten (sykehus og andre spesialister) basert på henvisning fra fastlege, ofte ut fra objektive funn. Foreløpig er det ingen oppdatert og fullstendig oversikt over hvordan innvandrere bruker denne, men et eldre arbeid (Elstad et al., 2015) kunne tyde på at det samlet sett var noe mindre bruk av spesialisthelsetjenesten blant innvandrere enn blant befolkningen ellers.

Når det gjelder andre deler av allmennlegetjenesten, f.eks. legevakt, er det noe mer bruk av denne blant nylig ankomne innvandrere (Texmon, 2022), men samlet sett utgjør legevaktjenesten under 10 prosent av den samlede bruken av allmennleger, og statistikken over de to delene viser ikke at innvandrere er overrepresentert i denne delen av legetjenestene.

11.3. For hva oppsøker innvandrere fastlege?

Her ser vi nærmere på hvordan konsultasjonene hos fastlegene fordeler seg etter diagnoser - eller nærmere bestemt etter den viktigste årsaken til at pasienten har oppsøkt legen.

Det kan være svært ulike grunner til å oppsøke fastlegene for konsultasjon, både mer og mindre alvorlige tilfeller av sykdom og andre formål, i tråd med fastlegenes rolle som rådgivere og som bindeledd mellom pasienten og andre velferds- og helsetjenester blir de også kontaktet for forebyggende og administrative konsultasjoner. Slike konsultasjoner blir ikke gjort nærmere rede for her, og de er sammen med kategorien «ulykker og skader» slått sammen med en restgruppe av «andre diagnoser» til en betydelig gruppe av «annet» i figurene 11.7-11.10.

Sammensetningen av diagnoser varierer mye med alder og dels med kjønn, og i denne gjennomgangen skilles det derfor mellom fem aldersgrupper. For de tre aldersgruppene av voksne

skilles det også mellom kvinner og menn. Framstillingen er konsentrert om de gruppene av sykdommer som er relativt vanlige i en fastlegepraksis og der det er særlige forskjeller mellom gruppene etter innvandrerbakgrunn.

Gruppering av diagnoser

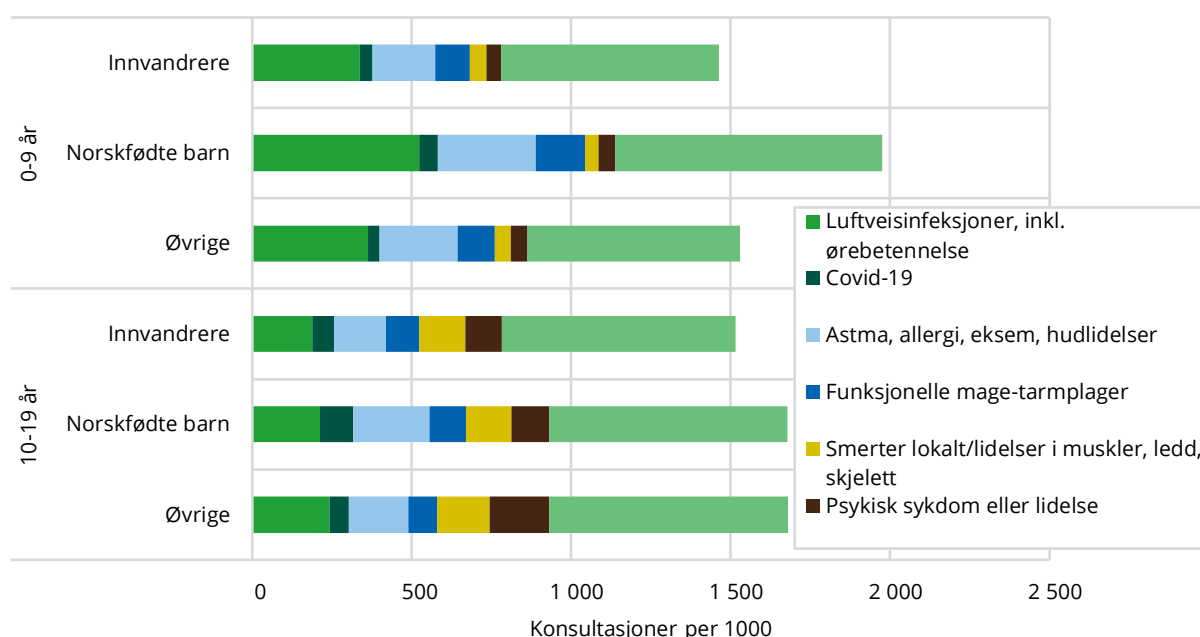
Diagnosene som brukes av fastleger, er etter standarden ICPC-2. Det kan være brukt flere diagnoser i en og samme konsultasjon, men det skal framgå i rapporteringen til HELFO hvilken av dem som har vært viktigst. Den viktigste diagnosen brukes i SSBs statistikk og i framstillingen her.

I «Om statistikken»: Definisjoner under [Statistikk for allmennlegetjenesten](#) oppgis det hvilke koder som inngår i hver enkelt av til sammen 21 diagnosegrupper. 20 av disse gruppene består av diagnoser som er relativt mye brukt i allmennlegetjenesten, og den siste er en stor restgruppe. I figurene 7-10 på de neste sidene er en del av de 20 sykdomsgruppene slått sammen eller slått sammen, enten med hverandre eller med restgruppen.

Norskfødte barn av innvandrere er mye hos lege med luftveisinfeksjoner

Her skal vi først se på fordelingene av diagnoser blant barn og ungdom i to aldersgrupper, 0-9 år og 10-19 år, og for dem betraktes gutter og jenter samlet i figur 11.7. Fordelingene av konsultasjoner i disse aldersgruppene er preget av at det er liten forekomst av alvorlige livsstilssykdommer og andre helseplager og sykdommer som oftest inntreffer senere i livet. Derfor er det noen få grupper av sykdommer som ligger til grunn for et flertall av konsultasjonene ved siden av den store samlegruppen av «annet» (se tekstboksen over).

Figur 11.7 Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere, norskfødte barn av innvandrere og øvrig befolkning i alder 0-9 år og 10-19 år. Gjennomsnitt 2018-2022. Antall konsultasjoner per 1000 personer

Kilder: KUHR-registeret, Helsedirektoratet og SSBs befolkningsregister

Som figur 11.7 viser, utgjør luftveisinfeksjoner (inkl. ørebetennelse) om lag 1 av 4 diagnoser ved fastlegekonsultasjoner blant barn under 10 år. I tillegg var covid-19 (mistenkt eller påvist) grunnlag for mellom 2 og 3 prosent av konsultasjonene, og da selvsagt noe høyere i pandemiårene og ingen i 2018-19. At ordinære luftveisinfeksjoner medfører så mange fastlegebesøk, skyldes at små barn kan oppleve rask feberstigning og sterke symptomer ved ordinære infeksjoner, som ikke gir det samme symptombildet hos eldre barn eller voksne. Andelen av konsultasjonene som disse sykdommene til sammen utgjorde, var noe høyere blant norskfødte barn av innvandrere enn blant øvrige barn

under 10 år, 27 mot 24 prosent. Og siden den samlede bruken av fastlege er høyere blant de norskfødte barna av innvandrere enn blant øvrige barn i denne aldersgruppen, er det de ordinære luftveisinfeksjonene som i stor grad bidrar til dette, slik figur 11.7 viser. Blant barn under 10 år som selv har innvandret, er den samlede bruken av fastlege noe lavere enn blant øvrige barn og klart lavere enn blant norskfødte barn av innvandrere. Antall konsultasjoner per 1000 for luftveisinfeksjoner og ørebetennelse er om lag 50 prosent høyere blant de norskfødte barn av innvandrere enn blant barn som selv har innvandret. Dette kan i noen grad skyldes at de norskfødte i aldersgruppen i gjennomsnitt er noe yngre, og dermed oftere rammes av slike sykdommer.

Også problemer og sykdom i fordøyelsen kan gi sterke utslag for de yngste barna, slik at de er opphav til mellom 7 og 8 prosent av konsultasjonene i den yngste aldersgruppen. Slike funksjonelle mage-tarmplager er det også norskfødte barn av innvandrere som har flest konsultasjoner for per 1000. Astma, allergi, eksem og hudlidelser er en annen gruppe av tilstander som opptrer ganske hyppig blant barn, da disposisjon for dette i stor grad er genetisk. Om lag hvert fjerde legebesøk for barn uten innvandrerbakgrunn skyldtes slike diagnoser, og de hadde også flest konsultasjoner per 1000 innbyggere. Her er andelene blant norskfødte barn av innvandrere og innvandrerbarn relativt like, noe som betyr at forekomsten av slike konsultasjoner er større per 1000 barn i den norskfødte gruppen. Når det gjelder de andre diagnosene som figur 11.7 omfatter, psykisk sykdom og problemer med smerter/muskel/skjelett, er forekomsten lav, og nivået ganske likt i de tre gruppene.

Blant større barn og ungdom (10-19 år) er det ikke like store forskjeller i den samlede bruken av fastleger, samtidig som det er noen forskyvninger i fordelingen av diagnoser som er felles for de tre gruppene etter innvandrningsnivå. Ordinære luftveisinfeksjoner er klart redusert til mellom 12 og 14 prosent av diagnosene, og andelen er høyest blant dem uten innvandrerbakgrunn. De eldste i denne gruppen er langt mindre sårbare enn de yngre barna når det gjelder slike infeksjoner. Ungdom kan på grunn av fraværregelen på videregående skole ha større behov for å dokumentere slik sykdom enn for å motta behandling for den. Covid-19 var på den annen side mer utbredt i denne aldersgruppen, og unge med innvandrerbakgrunn hadde flest konsultasjoner per 1000. Diagnosen sto for oppunder 5 og over 6 prosent av konsultasjonene til hhv. innvandrere og norskfødte barn av innvandrere (2018-2022), mens andelen blant jevnaldrende uten innvandrerbakgrunn var under 4 prosent. At covid-19 ble mer utbredt i innvandremiljøer, ble godt dokumentert og diskutert under pandemien og er forklart med faktorer med utgangspunkt i sosioøkonomiske forskjeller, men også med at relevant informasjon ikke nådde fram til grupper av befolkningen (FHI, 2021). Astma, allergier, eksem og hudlidelser gir behov for en god del legekonsultasjoner i denne aldersgruppen der de utgjorde om lag 11 prosent blant innvandrere og de øvrige, mot 14 prosent blant norskfødte barn av innvandrere. Sistnevnte hadde her også flest konsultasjoner totalt, med 239 per 1000 innbyggere i gruppen.

Den siste hovedgruppen av sykdommer som medfører en god del legekontakt blant barn og ungdom, er psykisk sykdom eller lidelser. Dette var årsaken til 187 konsultasjoner per 1000 i gruppen øvrige barn 10-19 år, mens det var 117 og 113 konsultasjoner per 1000 av hhv. norskfødte barn av innvandrere og innvandrerbarn. I Folkehelse rapporten (FHI, 2022) refereres to studier om barn og ungdom som peker i retning av lik eller dårligere psykisk helse blant innvandrere, så den lavere andelen konsultasjoner kan derfor virke overraskende. F.eks. kan opplevelse av rasisme og utenforskap medføre en belastning for unge innvandrere. Dette kan indikerer at det er udekkede behov for legehjelp for slike lidelser blant de unge i innvandrergruppene. Synet på behov for legehjelp ved ulike psykiske symptomer kan også tenkes å ha en kulturell komponent.

Lite bruk av lege ved psykiske plager blant de unge voksne innvandrerne

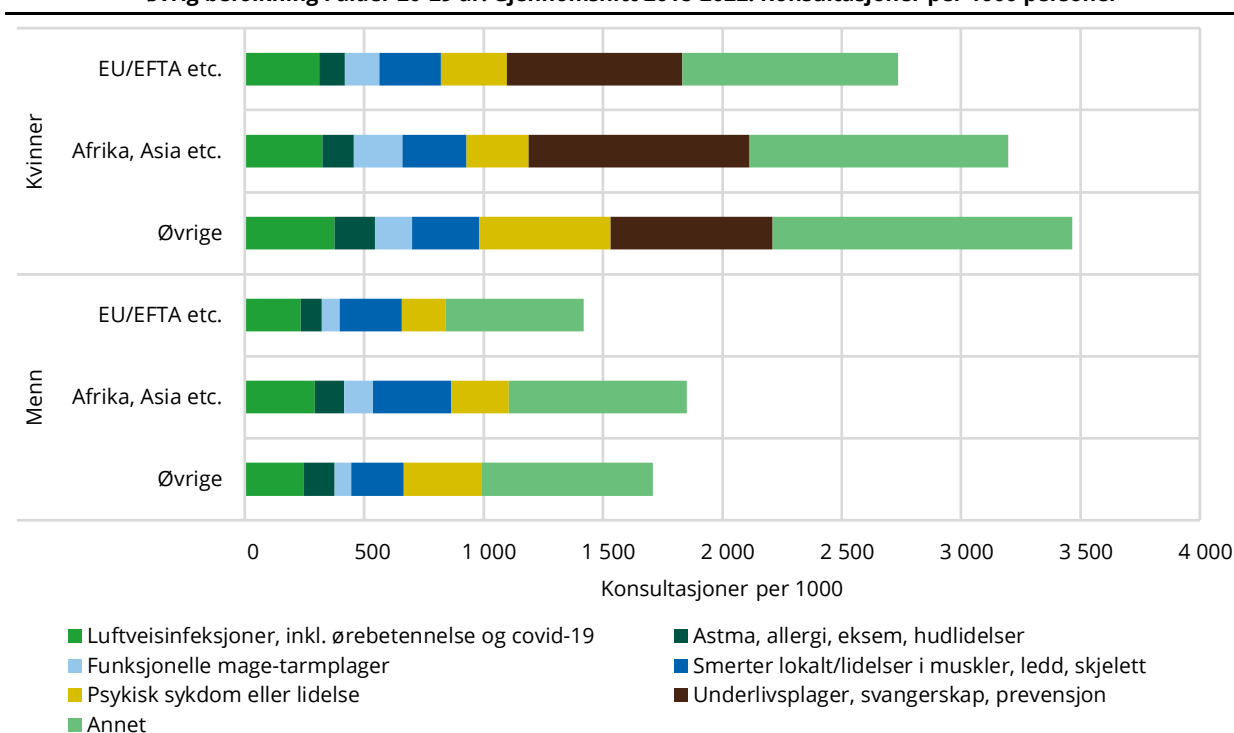
Når det gjelder voksne, sammenlikner vi i figur 11.8 innvandrere, delt inn i to grupper etter landbakgrunn med jevnaldrende gruppe i den øvrige befolkningen. Vi ser i tillegg på menn og

kvinner separat, da både omfanget av legebruk og fordelingen etter diagnoser er ulik for voksne kvinner og menn.

Blant de unge voksne (20-29 år), som vi ser på først, utgjør psykiske plager og lidelser en enda større andel av konsultasjonene enn blant barn og ungdom. I den øvrige befolkningen er dette sykdomsgruppen med høyest forekomst blant menn og nest høyest blant kvinner, med hhv, 19 og 16 prosent av konsultasjonene. Dette betyr ikke at kvinnene er sjeldnere hos fastlege med psykiske plager, for i denne aldersgruppen er den samlede bruken av fastlegene en god del høyere blant kvinner enn blant menn. For innvandrer menn i begge gruppene etter landbakgrunn og for innvandrer kvinner fra EU/EFTA etc. lå tilsvarende andeler 6 prosentpoeng under, mens innvandrer kvinner fra Afrika, Asia etc. lå 8 prosentpoeng under. Dette er halvparten av andelen blant jevngamle kvinner uten innvandrerbakgrunn.

Ellers er den mest slående forskjellen mellom menn og kvinners fordeling av diagnoser i aldersgruppen mellom 20 og 30 år at så stor andel av kvinnenes konsultasjoner er knyttet til deres reproduktive helse. Særlig skiller innvandrerkvinnene i denne alderen seg ut ved at 23 prosent av fastlegekonsultasjonene skyldes underlivsplager, svangerskap eller prevensjon. At noen grupper innvandrer kvinner får litt flere barn og får dem noe tidligere enn kvinner som er født i Norge, kan bidra til å forklare den store forskjellen mellom dem og de øvrige i denne aldersgruppen. Behovet for legekontakt under svangerskap bidrar altså en del til at den samlede bruken av fastlege er betydelig høyere blant kvinner enn blant menn i denne aldersgruppen (se også figur 11.5), og når vi ser på fordelingen etter diagnoser, er andelen gjennomgående noe lavere blant kvinnene enn blant mennene for de øvrige diagnosene.

Figur 11.8 Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere i to grupper etter landbakgrunn og øvrig befolkning i alder 20-29 år. Gjennomsnitt 2018-2022. Konsultasjoner per 1000 personer

Kilder: KUHR-registeret, Helsedirektoratet og SSBs befolkningsregister

Ved siden av psykisk sykdom (og reproduktiv helse blant kvinner) utgjorde smerter, plager og sykdom i muskler og skjelett en stor andel av fastlegekonsultasjonene, særlig blant menn, med 17 prosent blant de unge innvandrer mennene. Det var 5 prosentpoeng høyere enn for de jevngamle mennene uten innvandrerbakgrunn. Dette er en gruppe helseproblemer som tilsynelatende utgjør

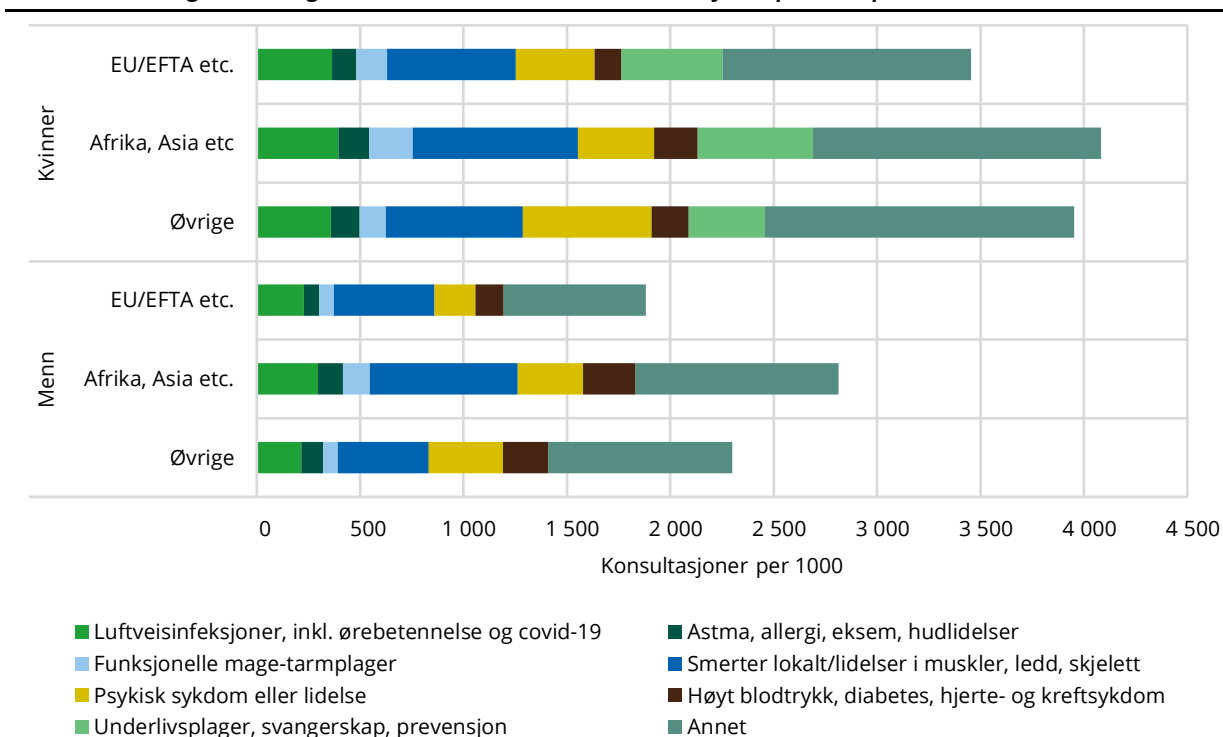
en langt mer beskjeden andel blant kvinnene, med bare halvparten så store andeler. Blant kvinnene er også forskjellene etter innvandringskategori betydelig mindre enn blant mennene, men også blant dem med noe overrepresentasjon blant innvandrerkvinnene. Plager og sykdommer i bevegelsesapparatet kan være av ulik styrke og alvorlighetsgrad, og legebekne kan skyldes behovet for sykemeldinger og dokumentasjon, så vel som behandling og smertelindring. Innvandrer menn er sysselsatt i mer fysisk belastende yrker enn begge grupper født i Norge. Også kvinner, og innvandrerkvinner spesielt, er sysselsatt i yrker som kan være belastende, f.eks. i omsorgsykker, men plagene kommer muligens til uttrykk noe senere enn i 20-årene.

Ordinære luftveissykdommer utgjør en langt mindre andel av konsultasjonene blant voksne enn blant barn, og det var små forskjeller mellom gruppene etter innvandrerbakgrunn. Derimot var covid-19 i 2022 opphav til større andel av konsultasjonene blant 20-29-åringene enn blant barn. Dette skyldes trolig både at voksne fikk noe sterkere symptomer av sykdommen enn barn, og at voksne i større grad har hatt behov for å fastslå og dokumentere sykdommen. De i tyveårene ble mindre syke enn middelaldrende og eldre, men på den annen side var mange i denne alderen mer eksponert for smitte enn eldre. At innvandrere (og deres barn) var mer utsatt for covid-19 enn andre grupper av befolkninger, er omtalt i flere kilder og basert på både testing, innleggelses i sykehus og dødelighet.

Innvandrer menn i yrkesaktive aldre mye hos lege med rygg- og muskelplager

I figur 11.9 er det valgt å sammenfatte resultater for en stor aldersgruppe, 30-59 år, dvs. nesten hele aldersspennet med relativt høy sysselsetting. Med en så stor aldersgruppe blir forskjellen mellom menn og kvinner mer beskjeden enn blant 20-29-åringene, blant annet fordi fastlegekonsultasjoner i forbindelse med svangerskap m.m. utgjør en mindre andel. Slike konsultasjoner er likevel stadig overrepresentert blant begge grupper innvandrerkvinner, særlig for Afrika, Asia etc. med 50 prosent flere konsultasjoner per 1000 enn blant kvinner i øvrig befolkning.

Figur 11.9 Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere i to grupper etter landbakgrunn og øvrig befolkning i alder 30-59 år. 2018-2022. Konsultasjoner per 1000 personer

Kilder: KUHR-registeret, Helsedirektoratet og SSBs befolkningsregister

Ellers er de i alderen 30-59 år preget av at forekomsten av livsstilssykdommer øker noe med alder, slik at diagnosene er noe jevnere fordelt enn det vi så blant dem under 30 år. Når det gjelder livsstilssykdommene, er deres «avtrykk» i bruken av fastlegene noe ulik. Hjertesykdom og høyt blodtrykk er samlet noe mer fremtredende i fastlegetjenesten, da f.eks. høyt blodtrykk er en tilstand som både behandles (ved medisiner) og følges opp av fastleger.

For høyt blodtrykk, diabetes, hjertesykdommer og kreft samlet er antall konsultasjoner per 1000 lavest for begge kjønn blant innvandrere fra EU/EFTA etc., og høyest blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. Det har vært flere konsultasjoner pga. slike livsstilssykdommer for menn enn for kvinner innen alle tre innvandringskategorier.

Men i aldersgruppen med yrkesaktive er det først og fremst to kategorier av sykdommer og helseplager som skiller seg ut: sykdommer og plager i bevegelsesapparatet og psykisk sykdom eller lidelser. I 2020-2022 var det i tillegg covid-19. Smerter lokalt og skjelett/muskler/ledd utgjør den største årsaken til at menn oppsøker fastlege, idet slike sykdommer eller plager er opphav til om lag 1 av 4 konsultasjoner blant innvandrer menn og drøyt 17 prosent blant de øvrige. Også blant jevngamle kvinner er dette hyppigste årsak til legebeseøk, særlig for innvandrere fra Afrika, Asia etc. Kvinner har noe flere konsultasjoner for smerter, ledd-, muskel- og skjelettsykdommer enn menn i samme landgruppe, men dette utgjør en lavere andel av konsultasjonene siden kvinner i alderen 30-59 år har langt flere legebeseøk enn mennene. Mulige sammenhenger mellom forekomst av slike helseplager, innvandreres yrkesmønstre og særlig stor fysisk belastning i noen yrker ble antydnet i omtalen av 20-29-åringene. Når vi her ser at det er flere konsultasjoner blant innvandrer menn enn de øvrige, kan dette ha sammenheng med at det er en større andel mannlige innvandrere fra EU/EØS etc. i tunge yrker, f.eks. i bygg- og anleggsnæringen. Kvinner fra Afrika, Asia etc. hadde flest konsultasjoner per 1000 av alle for slike sykdommer, noe som f.eks. kan skyldes fysisk belastende yrker og private omsorgsoppgaver.

For den andre store gruppen av sykdommer blant dem i yrkesaktiv alder, psykiske helseplager, er begge innvandrergruppene underrepresentert blant begge kjønn. Blant menn er det nesten bare halvparten så mange konsultasjoner per 1000 for dem fra EU/EFTA som blant de øvrige. Blant kvinnene er det nesten like mange konsultasjoner pga. psykisk helse for begge innvandrergrupper, men de utgjør bare om lag 60 prosent av de øvriges nivå. Kvinnene har langt flere konsultasjoner for psykisk sykdom eller lidelse enn menn i samme gruppe.

Blant eldre menn fra Afrika, Asia etc. skyldes 15 prosent av konsultasjonene diabetes

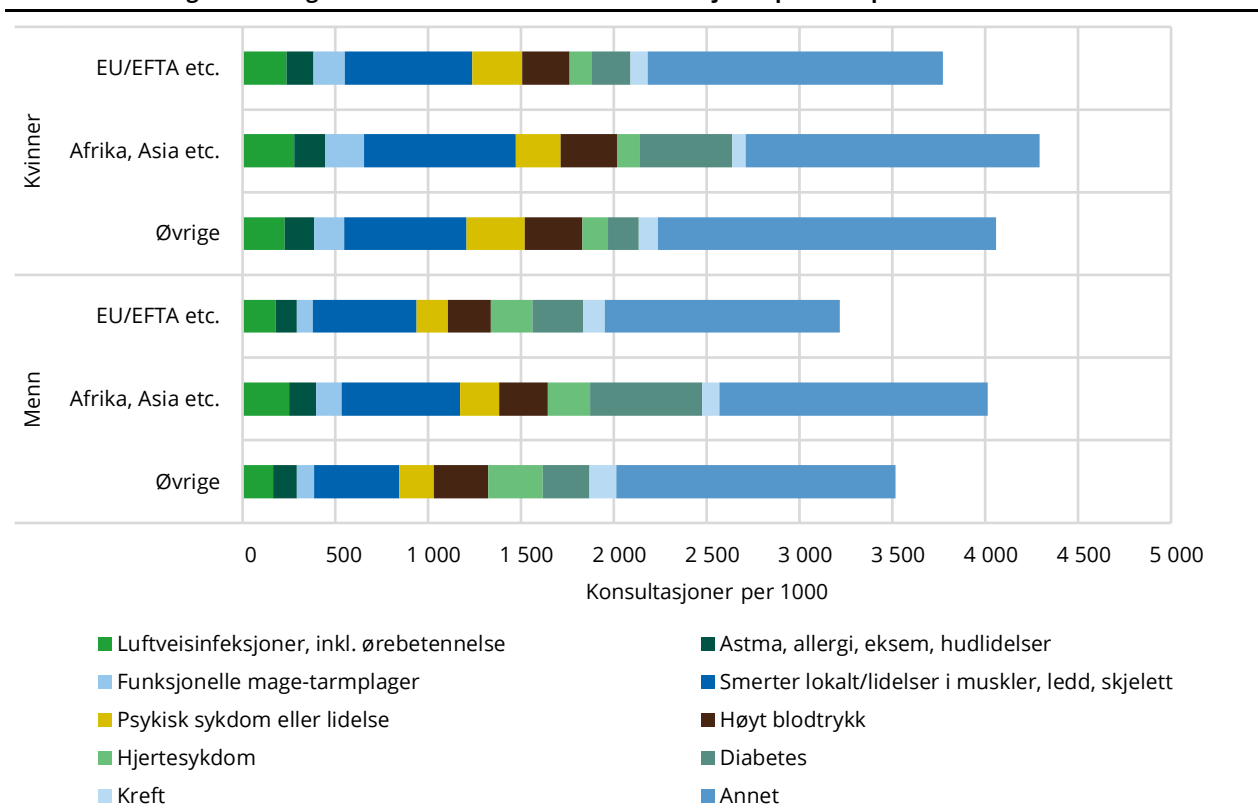
Blant de eldre i befolkningen øker forekomsten av alvorlige sykdommer for begge kjønn og for alle grupper etter innvandrerbakgrunn. (Se figur 11.10). Både andelene med konsultasjonene som skyldtes luftveisinfeksjoner og astma/allergier reduseres derfor, til noe under 5 prosent for begge disse sykdomsgruppene, og det er ubetydelige forskjeller mellom kjønnene og etter innvandrer- eller landbakgrunn.

Blant de eldste vi har studert her, i aldersgruppen 60-79 år, er innslaget av livsstilssykdommer ved konsultasjonene på fastlegekontorene høyere enn blant yngre. Derfor er de her splittet opp i fire grupper (som i SSBs statistikk): diabetes, høyt blodtrykk, hjertesykdommer og kreft. Disse skiller seg noe fra hverandre, ved at fastlegenes rolle i behandlingen varierer mellom dem. Andelen som de utgjør av fastlegekonsultasjonene er høyest for diabetes og høyt blodtrykk, da de er kroniske tilstander som følges opp i allmennlegetjenesten. Av disse peker diabetes seg ut, også fordi det er stor forskjell mellom gruppene etter innvandrerbakgrunn. Nesten 15 prosent av konsultasjonene til innvandrer menn fra Afrika, Asia etc. skyldes denne tilstanden, noe som er en dobbelt så stor andel som blant jevngamle menn i den øvrige befolkning. Blant kvinnene er forholdstallet for de to gruppene nesten 3:1, da andelene er henholdsvis 11 mot 4 prosent av konsultasjonene. For

innvandrere fra EU/EFTA etc. er lidelsen derimot svakt overrepresentert for begge kjønn relativt til øvrige.

Også høyt blodtrykk og hjerteproblemer utgjør en betydelig større andel av konsultasjonene enn i de yngre aldersgruppene, særlig blant menn, der begge utgjør om lag 8 prosent av konsultasjonene blant de eldre mennene i den øvrige befolkning. Her er forskjellene mellom innvandrere fra EU/EFTA etc. og øvrige liten, men begge lidelsene er klart underrepresentert blant innvandrerne fra Afrika, Asia etc. (med nesten 3 prosentpoeng). Både andelene som de to lidelsene utgjør og forskjellene etter innvandrerbakgrunn er mindre blant de eldre kvinnene, og særlig gjelder dette hjertesykdommer. Kreft utgjør en beskjeden andel av konsultasjonene, også i denne aldersgruppen, med hhv. 3 og 4 prosent av konsultasjonene til menn og kvinner i den øvrige befolkningen. Dette skyldes at behandlingsforløpene foregår i spesialisthelsetjenesten, noe som vanligvis gjelder både fastsettelsen av diagnose og selve behandlingen, selv om forløpet kan ha startet med henvisning fra en fastlege. Kreft er noe underrepresentert i begge innvandrergruppene og for begge kjønn.

Figur 11.10 Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere i to grupper etter landbakgrunn og øvrig befolkning i alder 60-79 år. 2018-2022. Konsultasjoner per 1000 personer

Kilder: KUHR-registeret, Helsedirektoratet og SSBs befolkningsregister

Blant 60-79-åringene er ingen diagnosegruppe like dominerende som vi har sett eksempler på i de andre aldersgruppene. Konsultasjoner for muskel/skjelett-lidelser og -plager utgjør en lavere andel enn blant de yngre gruppene. Antakelig skyldes ikke dette at sykdommene har gått over, men problemene knyttet til slike plager ifm. opprettholdelse av yrkesaktivitet vil være redusert ved overgangen til livet som pensjonist. I tillegg blir andelene redusert når andre diagnosegrupper øker sin andel.

Konklusjoner

Voksne innvandrere fra Afrika, Asia etc. er noe mer hos fastlege enn jevnaldrende i den øvrige befolkningen. Det er flere bidrag til dette, men særlig at de har et betydelig høyere antall konsultasjoner per 1000 personer på grunn av smertetilstander og sykdom i skjelett, ledd og

muskler enn det er blant voksne i den øvrige befolkningen. I den eldste aldersgruppen er konsultasjoner på grunn av diabetes betydelig høyere i denne enn i de to andre gruppene etter innvandrerbakgrunn, mens det er færre konsultasjoner på grunn av hjertesykdommer og kreft. Samlet bidrar altså ikke de alvorlige livsstilsykdommene så mye til at innvandrere fra Afrika, Asia etc. har mange konsultasjoner hos fastlege. Konsultasjoner i denne innvandrergruppen som skyldes psykisk sykdom eller lidelser utgjør en lavere andel, men dette skyldes bl.a. at det samlet er høyt antall konsultasjoner blant voksne i denne innvandrergruppen. Den høye samlede bruken av fastlegene i denne innvandrergruppen skyldes ikke i første rekke alvorlige livsstilsykdommer.

Voksne innvandrere fra EU/EFTA etc. har derimot et lavere antall konsultasjoner per 1000 personer enn det den øvrige befolkningen av voksne har. Også denne gruppen har høyere andel konsultasjoner på grunn av plager og sykdommer i bevegelsesapparatet og lavere andel på grunn av psykiske lidelser.

Blant barn og unge er det først og fremst forekomsten av luftveisinfeksjoner som bidrar til at norskfødte barn av innvandrere har høyere antall konsultasjoner per 1000 personer enn barna i den øvrige befolkningen. At barn som selv har innvandret har noe lavere antall konsultasjoner, skyldes noe lavere forekomst av mange helseproblemer.

11.4. Innvandreres dødelighet

Det er vist i flere tidligere arbeider at innvandrere i Norge har noe lavere dødelighet enn andre i befolkningen (Syse et al., 2016 og Syse & Dzamarija, 2016). Her er det også referert til at tilsvarende funn er gjort i sammenlikninger av innvandrere og vertsbefolkninger i andre høyinntektsland som de nordiske (Sverige og Danmark), flere europeiske land, USA og Canada (Aldridge et al., 2018). I Syse et al. (2016) kom det ellers fram at det var lavere dødelighet for alle de studerte gruppene etter landbakgrunn, men at det var blant innvandrerne fra de nordiske landene de fant et nivå for dødelighet som lå nærmest opp til den øvrige befolkningen, noe som hadde sammenheng med at det var en sterk effekt av botid. I Syse & Dzamarija (2016) er også sammenhengen med innvandringsgrunn studert, der de som har innvandret på grunn av flukt viste seg å ha høyest dødelighet mens de som har kommet til Norge pga. arbeid eller utdanning har den laveste.

De to tidligere norske arbeidene var basert på data fram til henholdsvis 2012 og 2015, mens vi her har tatt i bruk data fram til 2022. I figur 11.11 viser vi resultater for de samme landgruppene og enkeltlandene som i avsnittene foran i artikkelen.

Datakilde og mål for dødelighet

Datakilde: Individdata fra SSBs befolkningsregister med informasjon om dødsfall, innvandringskjennetegn og antall bosatte hvert år i perioden 2013-2022.

Mål for dødelighet: Beregninger av dødelighet tar utgangspunkt i dødsrater, som er antall døde i løpet av en periode (for eksempel ett år) per 1000 personer (egentlig personår, da det tas hensyn til hvor stor andel av et år en person har vært bosatt). Her blir det for hver innvandrergruppe beregnet rater for femårige aldersintervaller 50-54 år, 65-69 år og det beregnes en rate relativt til nivået i øvrige befolkning ved å justere for ulik sammensetning etter alder og kjønn.

Lavere dødelighet blant innvandrere fra alle de store landgruppene

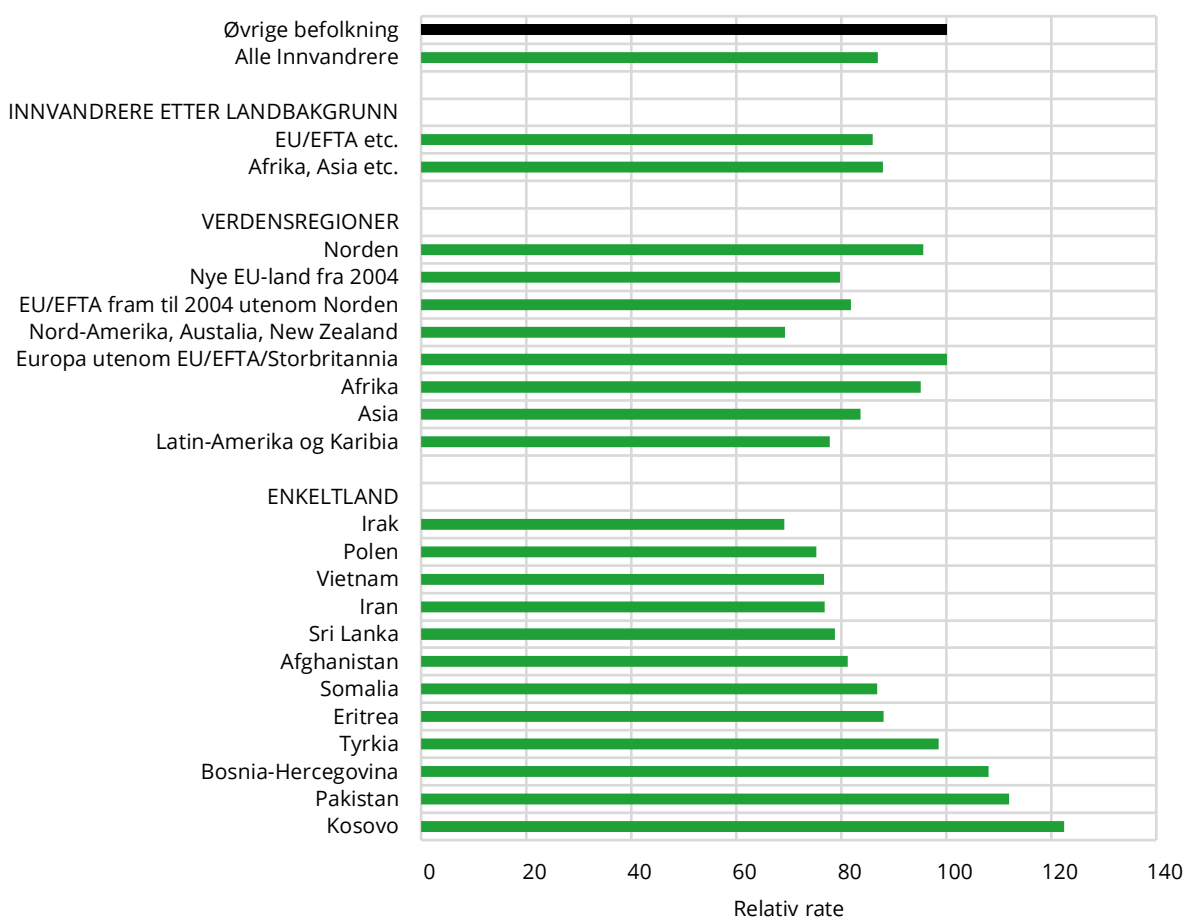
Ser vi på innvandrere samlet lå nivået på dødeligheten i perioden 2018-2022 på 87 prosent relativt til den øvrige befolkningen (figur 11.11). Dette er i overensstemmelse med Syse & Dzamarija (2016), selv om både dødelighetsmål og kontrollvariablene ikke har vært de samme. Som det også er påpekt i de tidligere studiene av innvandrer dødelighet, er dette i overensstemmelse med en forståelse av at innvandrere er friskere enn vertsbefolkningen («The healthy migrant»-teorien).

Når det gjelder forskjellene etter landbakgrunn, er de bare ubetydelige når vi ser på resultatene etter en todeling av innvandrerne, med henholdsvis 86 og 88 prosent relativt til øvrige befolkning i EU/EFTA etc. og Afrika, Asia etc. For dødelighet ser det altså ut til at forskjeller mellom disse store gruppene viskes ut. Dette kan belyses nærmere når vi ser på tilsvarende resultater for de åtte verdensregionene og for enkeltland.

For de fire verdensregionene som inngår i EU/EFTA etc. skiller Norden seg ut ved å ha en dødelighet som ligger tett oppunder nivået i den øvrige befolkningen, mens de to regionene som dekker både nye og «gamle» EU-medlemmer begge har et relativt nivå nær 80 prosent av øvrige i samme alder. Lavest av alle regioner ligger Nord-Amerika, Australia og New Zealand med et tilsvarende forholdstall like under 70 prosent. Noen av forskjellene mellom disse fire regionene svarer til trekk vi så ved deres bruk av fastlegene, noe som f.eks. gjelder det høye nivået for nordiske innvandrere. Det er den lange botiden som først og fremst skiller nordiske innvandrere fra andre fra EU/EFTA etc., og dette brukes også i de tidligere arbeidene for å forklare deres relativt høye dødelighet.

På den annen side svarer ikke den særskilt lave dødeligheten blant innvandrere fra Nord-Amerika m.m. til en tilsvarende liten bruk av leger. Noe svar på dette kan vi ikke gi utfra de begrensede studiene her, men denne gruppen har en høy gjennomsnittlig sosioøkonomisk status som kan tenkes å bety mer for deres dødelighet enn for deres bruk av fastleger.

Figur 11.11 Relative dødelighetsrater for innvandrere i alderen 50-69 år, etter landbakgrunn. Øvrige befolkning = 100. 2018-2022 for grupperte land og 2013-2022 for enkeltland

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Det er også ganske store forskjeller mellom de enkelte regionene i Afrika, Asia etc., fra regionen Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia på nivå med øvrig befolkning ned til Latin-Amerika og Karibia

på 78 prosent. Dette er i sin helhet et mønster som avviker fra de innbyrdes forskjellene mellom de samme regionene når det gjaldt bruk av leger. Hvis vi ser på de enkelte regionene, er det både mange flyktninger og mange med lang botid blant innvandrere fra Europa utenfor EU/EFTA/Storbritannia, noe som bidrar til å forklare en ganske høy dødelighet. Også blant innvandrere fra Latin-Amerika og Karibia er det innslag av flyktninger og grupper med lang botid, men det er en sammensatt gruppe der mange har vært godt integrert i det norske samfunnet, slik at deres sosioøkonomiske status er noe høyere enn i en del andre grupper utenfor EU/EFTA etc. Når det gjelder afrikanske og asiatiske innvandrere, ser vi heller på de enkeltlandene det er gjennomført beregninger for.

Høy dødelighet blant innvandrere fra Balkan

I avsnittet foran så vi at innvandrere fra Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia var gruppen som hadde høyest dødelighet i alderen 50-69 år, men i figur 11.11 ser vi at det gjelder i enda større grad Kosovo og Bosnia-Hercegovina. Innvandrerne fra Kosovo var den gruppen som hadde høyest dødelighet av alle fra de tolv landene, med 22 prosentpoeng over den øvrige befolkning. Dette samsvarer ganske godt med at de også var blant landene som brukte fastlegene mest (figur 11.6). Imidlertid samsvarer det dårligere med at de er «midt på treet» når det gjelder egenvurdert helse (figur 11.3). Mindre grad av samsvar er det for innvandrerne fra Bosnia-Hercegovina, som er blant de tre landene med høyest dødelighet, men som ligger blant landene i «den bedre halvdel» når det gjelder alle de tre andre indikatorene vi har sett på. For begge disse landene gjelder at de har stor andel flyktninger og at deres gjennomsnittlige botid er lang siden det har kommet relativt få etter 1990-tallet. Imidlertid er bosnierne også beskrevet som en vinnergruppe når det gjelder integrering (Dzamarija, 2016). Innvandrerne fra Kosovo er på den annen side en gruppe med mange som fikk kollektiv beskyttelse etter «masseflukten» vinteren 1999. I denne gruppen var det trolig mange med dårlig helse allerede ved ankomsten til Norge.

Også for de to afrikanske landene, Eritrea og Somalia, er det relativt høy dødelighet (relative tall på 87 og 88 prosent), men dette er noe lavere enn gjennomsnittet for Afrika. Nærmere bestemt er dødelighetstallene høyere enn deres bruk av lege og egenvurderte helse skulle tilsi. For både eritreerne og somalierne er det stor andel flyktninger, noe som bidrar til å forklare en relativt høy dødelighet. Men eritreerne har en særlig kort gjennomsnittlig botid, som burde trekke i motsatt retning. Men siden eritreerne er få, er tallene for dødelighet de mest usikre i figuren. Samlet sett kan tallene for dødelighet blant afrikanske innvandrere tyde på at de både bruker fastleger mindre og oppgir bedre egenvurdert helse enn deres helsesituasjon skulle tilsi.

Helt motsatt er det for de fleste av de sju asiatiske landene. Mens nesten samtlige av disse var innvandrere fra enkeltland som brukte fastlegene mest og scoret ganske lavt på de andre helseindikatorer, er de blant landene som ved siden av polakkene har nokså lav dødelighet. Særlig er det beregnet lav dødelighet blant irakere, som hadde aller mest bruk av lege og høy andel med opplevd langvarig sykdom. Når det gjelder asiatene, er de en ganske sammensatt gruppe, noe som også gjelder de sju landene som ble valgt ut til LKI 2016. F.eks. har innvandrerne fra Tyrkia og Pakistan både lang botid, relativt mye bruk av lege og dårlig egenvurdert helse (særlig pakistannerne). For vietnameserne er botiden enda lengre, men som påpekt kommer de godt ut på de andre helseindikatorer og har altså ganske lav dødelighet i tillegg. Innvandrerne fra noen av de andre asiatiske landene med lav dødelighet har på den annen side relativt kort botid.

Når vi ser samlet på dødelighetsmønsteret for innvandrere fra afrikanske og asiatiske land og sammenlikner med informasjonen om fastlegebruk og egenvurdert helse, blir det tydelig at mange andre faktorer slår ulikt ut for de enkelte innvandrergupper i tillegg til alder, kjønn, botid og innvandringsgrunn: ulik livsstil, kulturelle forhold (forståelse av sykdommer), men også at innvandrere har hatt ulik helse- og sosioøkonomisk status før innvandringen til Norge.

11.5. Oppsummering

Ifølge sju ulike spørreundersøkelser utført av SSB i tidsrommet 2015-2023 var det en relativt lik andel innvandrerne som vurderte sin helse som god eller svært god som i den øvrige befolkningen. Innvandrere rapporterte om noe bedre helse enn øvrige i alderen 18-49 år, mens de hadde en klart lavere andel i alderen 50-64 år. Inntrykket av at innvandrerne hadde markant dårligere egenvurdert helse, som baserte seg på en sammenlikning mellom EHIS 2015 og LKI 2016, skyldtes antakelig at de tolv landene i LKI-utvalget ikke var ment å være representative for innvandrerne samlet. For andel med langvarig sykdom eller helseproblem hadde innvandrerne totalt en lavere andel i alle undersøkelsene. Resultatene varierte dog i stor grad mellom landgrupper og enkeltland. For de tolv landene i LKI 2016 var andel med langvarig sykdom høyere enn for den øvrige befolkningen i alderen 50-64 år.

Bruken av fastlege er i hovedsak stigende med økt alder for alle innvandringskategorier, med unntak av en relativt høy andel for kvinner i fruktbar alder. Menn fra Afrika, Asia etc. hadde i gjennomsnitt flere konsultasjoner enn de av samme kjønn i øvrig befolkning i alle aldersgrupper t.o.m. 74 år, mens menn fra EU/EFTA etc. hadde færre.

En samlet vurdering av sammensetningen av diagnoser hos fastlegene antyder at forekomsten av fysiske plager er hyppigere blant innvandrere enn i befolkningen ellers og at forekomsten av både psykiske plager og alvorlige livsstilssykdommer er noe lavere, med unntak av diabetes. Forekomsten av en rekke andre sykdommer ser ut til å være jevnere fordelt mellom innvandrere og dem som ikke har innvandret. Særlig gjelder dette en del vanlig forekommende luftveisinfeksjoner, mens covid-19 ble mer utbredt blant innvandrere. Av mange grunner hadde ikke alle grupper av innvandrere mulighet til å skjerme seg for denne sykdommen i samme grad som befolkningen ellers.

Dødeligheten i aldersgruppen 50-69 år var lavere for innvandrere generelt enn for øvrig befolkning i perioden 2018-2022. Det var her lite forskjell mellom innvandrere fra Afrika, Asia etc. og EU/EFTA etc., men forskjellene er mer markante når man deler ytterligere opp i verdensregioner og enkeltland. Spesielt hadde innvandrere fra Balkan høy dødelighet.

Det er et tilsynelatende paradoks at innvandrerne har lavere dødelighet enn bosatte ellers, men at mange innvandrergupper likevel oppgir dårligere egenvurdert helse, og for visse alders- og landgrupper har høyere bruk av fastlege. For dødeligheten kan det være et utslag av «healthy immigrants effect», dvs. skyldes at det er en relativt frisk og ressurssterk gruppe som kommer til Norge. De som kommer fra land med høy spedbarns- og barnedødelighet og dårlig helsestell, kan i tillegg ha mistet flere som i utgangspunktet hadde svakere livsforutsetninger, men som kanskje ville ha overlevd i Norge. Med økt botid kan det tenkes at dårlige levevaner, savn etter opprinnelseslandet og sosiale forhold som lavinntekt, dårlig bosituasjon mv. vil gi seg utslag i helseplager. I et land med godt helsevesen kan personer med en del kroniske sykdommer oppleve bedre livskvalitet og lengre levetid sammenliknet med land med mindre effektive helsetjenester. Det betyr at dødeligheten ikke trenger å øke like mye som forekomsten av sykdommer for innvandrere.

Referanser

- Adebe, D. S. (2010). Public Health Challenges of Immigrants in Norway: A Research Review. (NAKMI report 2/2010). <https://www.fhi.no/publ/2010/public-health-challenges-of-immigrants-in-norway-a-research-review/>
- Aldridge R. W., Nellums L. B., Bartlett S., Barr A.L., Patel P., Burns R., Hargreaves S., Miranda J., Tollman S., Friedland J. S. & Abubaka I. (2018). Global patterns of mortality in international migrants: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet*, 18 (392). [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)32781-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)32781-8).

- Blom, S. (2017). Kapittel 17: Helse. I S. Vrålstad & K. S. Wiggen (red.), Levekår blant innvandrere i Norge 2016, s.191-208. (Rapporter 2017/3). https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309211
- Dzamarija, M. T. (2016). Bosniere – integreringsvinnerne? Samfunnsspeilet 4/2016, s. 15-20, Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/bosniere-integreringsvinnerne>
- Elstad, J. I., Finnvoll, J.E. & Texmon, I. (2015). Bruk av sykehus og spesialisthelsetjenester blant innbyggere med norsk og utenlandsk bakgrunn. NOVA RAPPORT NR 10/15, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus. ODA Open Digital Archive: Bruk av sykehus og spesialisthelsetjenester blant innbyggere med norsk og utenlandsk bakgrunn (oslomet.no)
- Folkehelseinstituttet (FHI). (2022). Folkehelse rapporten – Helsetilstanden i Norge. Kapittelet om helse blant personer med innvandrerbakgrunn. Publisert 26.08.2022. <https://www.fhi.no/he/folkehelse rapporten/grupper/helse-innvandrerbakgrunn/?term=>
- Folkehelseinstituttet (FHI). (2021). Indseth T. (red.) 2021. Covid-19 blant innvandrere i Norge, vurdering av tiltak og erfaringer fra felt, delrapport 1, Rapport Folkehelseinstituttet 2021. <https://www.fhi.no/contentassets/087a4ff0980d41fa9eaa318291e48637/2021-07-05-innvandrere-vurdering-av-tiltak-og-erfaringer-fra-felt.pdf>
- Kennedy, S., Kidd, M.P. & McDonald, J. T. (2015). The Healthy Immigrant Effect: Patterns and Evidence from Four Countries. *Int. Migration & Integration* 2015(16), s. 317–332. <https://doi.org/10.1007/s12134-014-0340-x>
- Krokedal, L., Nergård, S. & Kvalø, E. (2024). Uregistrert utvandring fra Norge. (Notater 2024/3). Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/flytting/artikler/uregistrert-utvandring-fra-norge>
- Lunde, E. & Texmon, I. (2013). Innvandrernes møte med fastlegen. Samfunnsspeilet 5/2013, s. 43-50, Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/innvandrerens-mote-med-fastlegen>
- Schläger, D., Rasmussen, N. & Kjølner, M. (2005). Sundhedsforhold blant etniske minoriteter – en litteraturgjennomgang. Arbejdsnotat. Statens Institutt for Folkesundhed. Sundhedsforhold blandt etniske minoriteter - En litteraturgjennomgang — University of Southern Denmark (sdu.dk)
- Statistisk sentralbyrå. (SSB). Allmennlegetjenesten. <https://www.ssb.no/helse/helsetjenester/statistikk/allmennlegetjenesten>
- Syse, A., Kumar, B. N., Steingrimsdottir, O.A., Næss, Ø. & Strand, B. (2016). Differences in All-Cause Mortality: A Comparison between immigrants and the host population in Norway 1990-2012. *Demographic Research* 34(22), 2016. Differences in all-cause mortality: A comparison between immigrants and the host population in Norway 1990-2012 (Volume 34 - Article 22 | Pages 615-656) - Demographic Research (demographic-research.org)
- Syse, A. & Dzamarija, M. T. (2016). Dødelighet blant innvandrere etter innvandringsgrunn. (Økonomiske analyser 5/2016). s. 50-61, Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/dodelighet-blant-innvandrere-etter-innvandringsgrunn>
- Texmon, I. (2022). Bruk av helsetjenester, s.107-130 i M.T. Dzamarija (red.), Eldre innvandrere i Norge. Demografi, boforhold, inntekt, formue og helse. (Rapporter 2022/2). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/eldre-innvandrere-i-norge.demografi-boforhold-inntekt-formue-og-helse>

Vrålstad, S. & Wiggen, K.S. (2017). Levekår blant innvandrere i Norge 2016». (Rapporter 2017/13). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309211?_ts=177710adf90

Wallace, M., & Wilson, B. (2020). Age Variations and Over-Coverage: is the Migrant Mortality Advantage Merely a Data Artefact? Population Studies. 76:1, s. 81-98. DOI: <https://doi.org/10.1080/00324728.2021.1877331>

Valgdeltakelse

12. Lavere valgdeltakelse blant innvandrere

Personer med innvandrerbakgrunn er en økende velgergruppe. Velgere med innvandrerbakgrunn stemmer i langt lavere grad enn den øvrige norske befolkningen. Historisk sett har Arbeiderpartiet mottatt flest stemmer fra personer med innvandrerbakgrunn, men dette bildet er i endring. Andelen representanter med innvandrerbakgrunn i norske kommunestyre er fortsatt rundt 3 prosent til tross for at andelen blant velgere med innvandrerbakgrunn øker.

Hans Martin Lundgaard Corneliussen

Kommune- og fylkestingsvalget i 2023 ble avholdt 11. september. Av alle stemmeberettigede i det norske lokalvalget i 2023 utgjorde norske statsborgere med innvandrerbakgrunn 399 600 personer, eller 9 prosent av alle stemmeberettigede. Stemmeberettigede utenlandske statsborgere var 358 400 personer, og utgjorde omtrent 8 prosent. Denne andelen har økt de siste valgene. Bare gruppen stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn har økt med 39 prosent fra lokalvalget i 2019. Både nordmenn med innvandrerbakgrunn og stemmeberettigede utenlandske statsborgere er grupper som sannsynligvis vil fortsette å øke de neste valgene.

Valgdeltakelsen blant innvandrere med norske statsborgerskap ved lokalvalget i 2023 var på 38 prosent, som er en nedgang på 7 prosentpoeng fra forrige lokalvalg og 32 prosentpoeng lavere enn øvrige norske borgere. For norskfødte med innvandrerforeldre med norsk statsborgerskap var deltakelsen på 36 prosent.

12.1. Rammevilkår – hvem har stemmerett i lokalvalg

I stortingsvalgene har kun norske statsborgere som har fylt eller fyller 18 i valgåret stemmerett. Stemmeberettigede i kommune- og fylkestingsvalgene inkluderer også alle utenlandske statsborgere som har bodd lovlig i Norge i minst tre år før valgdagen, alle nordiske borgere som har hatt lovlig opphold i landet før 30. juni i lokalvalgsåret, men norske statsborgere folkeregistrert som utvandret 10 år eller mer er ikke med. Utvidelsen av stemmeberettigede i kommune- og fylkestingsvalgene har gradvis utviklet seg til å inkludere flere enn de som kan stemme i stortingsvalgene. I 1979 fikk nordiske statsborgere stemmerett i norske lokalvalg, og i 1983 ble alle utenlandske statsborgere som var lovlig registret bosatt i Norge minst tre år før valgdagen inkludert i manntallet. Utenlandske statsborgere inkluderte da personer utover de fra Norden, det kom blant annet en del arbeidsinnvandrere fra Asia og Afrika, mens asylsøkere kom i større grad utover 1980-tallet (Brochmann, 2003, s. 271).

Et minste felles multiplum i faglitteraturen rundt politisk deltakelse er at en generelt ønsker at forskjellene innen valgdeltakelse på gruppenivå er små. Det er i den forstand interessant om noen grupper benytter seg av stemmeretten mer eller mindre enn andre. Bak stemmerettsutvidelsen i 1983, til også å inkludere utenlandske statsborgere, lå blant annet en intensjon fra myndighetenes side om å stimulere til økt politisk deltakelse blant innbyggere i de norske lokalsamfunnene (Brochmann, 2003, s. 271).

12.2. Velgerdemografi

I Norge har altså utenlandske statsborgere, såfremt de er med i manntallet for stemmeberettigede, også muligheten til å stemme og stille som kandidat i lokalvalget. I kommune- og fylkestingsvalget 2023, var valgdeltakelsen på landsbasis på 62 prosent, som er en nedgang på 2,3 prosentpoeng fra lokalvalget i 2019. Det var om lag 4 341 700 stemmeberettigede i det siste valget, hvorav 740 500 var

velgere med innvandrerbakgrunn, om lag 17 prosent av alle stemmeberettigede. Dette er en betydelig andel, og en økning på nesten 10 prosent fra forrige lokalvalg i 2019. Av alle velgere i 2023 var om lag 3,5 prosent nye velgere med innvandrerbakgrunn. Av alle nye velgere, som var rundt 366 500 personer, utgjorde personer med innvandrerbakgrunn om lag 42 prosent.

9 prosent av alle stemmeberettigede i lokalvalget 2023 var utenlandske statsborgere, 8 prosent var innvandrere med norske statsborgerskap, og 1 prosent var norskfødte med innvandrerforeldre. To ting har påvirket andelen utenlandske statsborgere siden forrige kommunevalg. For det første reduserte koronapandemien nettoinnvandring til Norge, og utenlandske statsborgere som kom etter september 2020 kan ikke ha vært bosatt i landet lenge nok til å ha stemmerett. For det andre ble det fra og med 1. januar 2020 tillatt med dobbelt statsborgerskap i Norge. Det betyr at personer bosatt i Norge kunne søke norsk statsborgerskap uten å måtte gi avkall på andre statsborgerskap. Dette førte til at andelen stemmeberettigede med utenlandsk statsborgerskap gikk noe ned i forhold til tidligere valg. Det var dermed en nedgang på 0,4 prosentpoeng av stemmeberettigede utenlandske statsborgere av de stemmeberettigede utenlandske statsborgere siden 2019-valget (Risberg, 2023).

Det bor flest personer med innvandrerbakgrunn i Oslo, de utgjør 22 prosent av alle med totalen på landsbasis. I 2023 var om lag 177 200 av personer med innvandrerbakgrunn i Oslo, enten innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre, eller utenlandske statsborgere, stemmeberettigede ved lokalvalget. Øvrige norske kommuner med 20 000 eller flere stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er Bergen, Trondheim, Stavanger, Drammen, Bærum, og Lillestrøm.

I alt var det 119.000 nye stemmeberettigede utenlandske statsborgere i kommune- og fylkestingsvalget 2023, og de største enkeltgruppene kom fra Polen, Syria, Litauen, Sverige, og Romania. Den største velgergruppen av utenlandske statsborgere i Norge er polakker, som også er den største gruppen blant nye velgere (16 600 personer). Det var litt i overkant av 2 000 ukrainske statsborgere som hadde stemmerett i 2023-valget. Dette tallet forventes å øke betraktelig frem mot neste lokalvalg.

12.3. Om stemmeberettigede innvandrere i Norge

Demografisk har innvandringen utviklet seg mye i Norge, særlig fra 1970-tallet. Utviklingen har hatt konsekvenser for valgdeltakelsen som helhet og på gruppenivå. Mens personer som hadde bakgrunn fra Asia var under 2 000 mennesker i 1970 hadde dette tallet vokst til nærmere 25 000 i 1986, og til over 76 000 i år 2000. Da utenlandske statsborgere i Norge fikk stemmerett ved lokalvalgene i 1983 var denne andelen av befolkningen forholdsvis lav. Mange av dem hadde lang botid og var tilpasset det norske samfunnet. Følgelig var valgdeltakelsen i 1983 forholdsvis høy blant utenlandske statsborgere. Utover og fram til 2000-årene øker befolkningen av utenlandske statsborgere i Norge, men valgdeltakelsen for denne gruppen synker. Et eksempel på en gruppe som er mange, men i liten grad stemmer ved norske lokalvalg er arbeidsinnvandrere fra Polen.

Det kan være mange aspekter som delvis forklarer en vekst av stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i norske lokalvalg samt hvorfor deres valgdeltakelse har forandret seg. Som følge av flere øst-europeiske lands inntreden i den Europeiske Union (EU), og stort behov for arbeidskraft i Norge, kom det fra da av en stor arbeidsinnvandring til Norge. Det vil si, det kom svært mange utenlandske statsborgere som etter hvert fikk stemmerett i lokalvalg, men som ikke hadde sterk tilknytting til Norge eller ambisjoner om å bli norske statsborgere. Disse velgerne kan ha mindre insentiv til å stemme.

Det var mange asylsøkere som fikk innvilget opphold i Norge i 2015 og 2016, mange blant annet fra Syria og Irak. Som nevnt tar det for utenlandske statsborgere tre års sammenhengende lovlig botid å få stemmerett i lokalvalg. Dermed fortsatte i 2023 veksten av slike nye velgergrupper som delvis

hadde startet i 2019-valget. Antall utenlandske statsborgere fra Syria som var stemmeberettigede i lokalvalget 2023 var nesten 17 000, en vekst på 108 prosent fra lokalvalget 2019. Øvrige flyktninger fra det som de siste årene har vært aktive konfliktområder er for eksempel statsborgere fra Somalia og Afghanistan, som begge utgjorde over 4 000 av elektoratet i 2023.

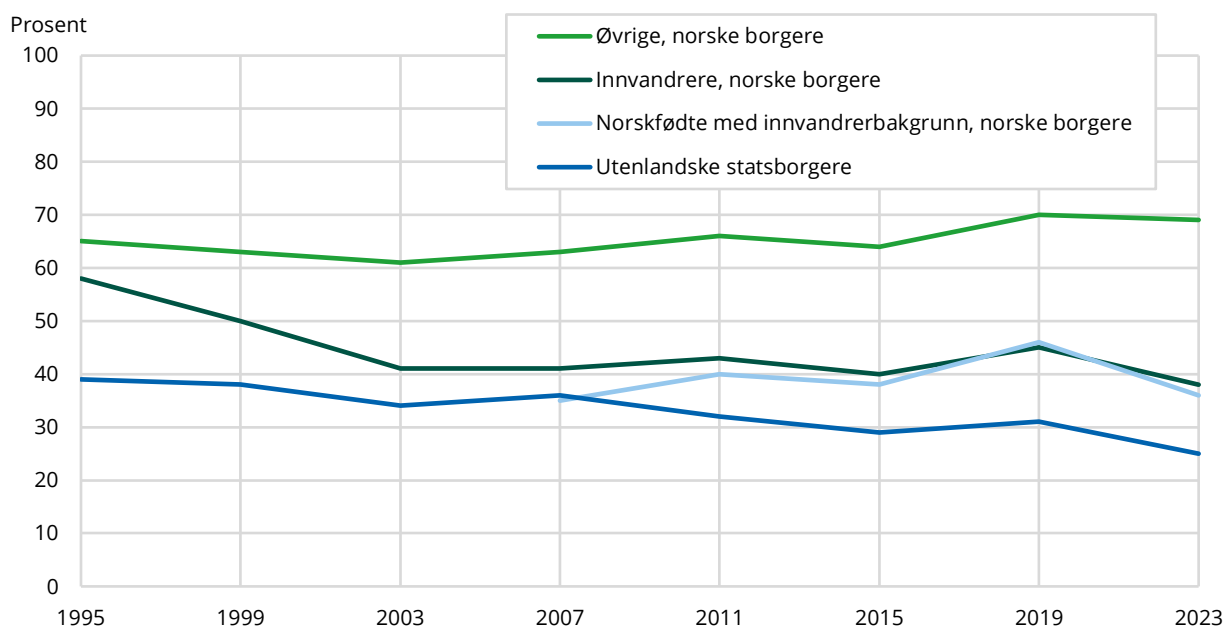
I 2023 var det over 35 000 ukrainske statsborgere i Norge. Flesteparten av ukrainere i Norge i dag er flyktninger som ankom Norge i etter den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022, og dermed er det få ukrainere i Norge som hadde stemmerett ved valget i 2023. Alle voksne ukrainere som har bodd sammenhengende i Norge før starten av september 2024 vil derimot være stemmeberettigede i kommune- og fylkestingsvalget i 2027 og vil da bli en stor velgergruppe ved det valget.

12.4. Valgdeltakelsen er generelt lavere blant innvandrere sammenliknet med øvrig befolkning

Valgdeltakelsen blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er lavere sammenliknet med den øvrige befolkning. Dette gjelder uavhengig av om det er stortingsvalg eller valg til kommune- og fylkesting. Denne tendensen har vi sett siden SSB begynte å måle dette i 1983.

I 1983 kunne for første gang alle utenlandske statsborgere, som hadde bodd i Norge i tre år eller mer før valgdagen, stemme i norske kommunestyre- og fylkestingsvalg. Da var valgdeltakelsen blant utenlandske statsborgere 46 prosent (Kleven & Bergseteren, 2022). Tidlig på 1980-tallet var utenlandske statsborgere som kom til Norge primært fra de nordiske landene, men også fra USA, Storbritannia, Tyskland, Pakistan, Tyrkia, og Vietnam (Brochmann, 2003). Fra midten av 1980-tallet kom det blant annet flere asylsøkere enn tidligere. I 2023 var valgdeltakelsen blant utenlandske statsborgere på 25 prosent, en nedgang på 6 prosentpoeng fra 2019 (Se figur 12.1).

Figur 12.1 Valgdeltakelse i kommunestyre- og fylkestingsvalgene 1995-2023, etter innvandringskategori. Prosent

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

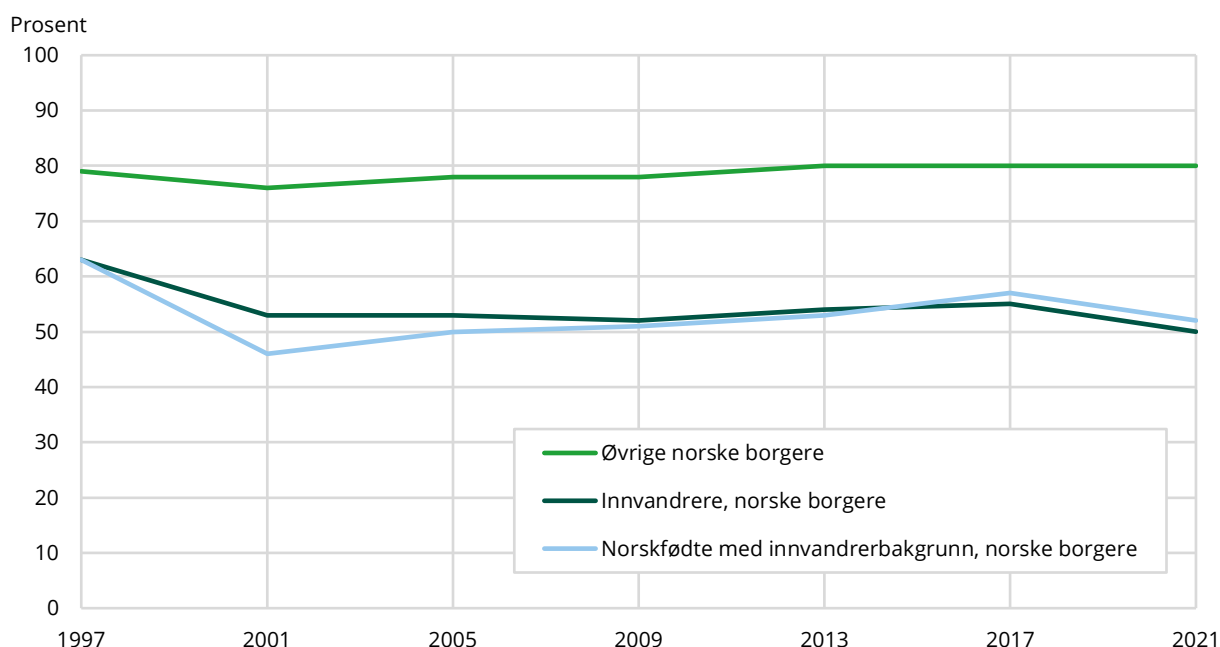
SSB har siden 1995 publisert statistikk over valgdeltakelsen til norske borgere med innvandrerbakgrunn også etter landbakgrunn. Da var valgdeltakelsen blant norske borgere som er innvandrere 58 prosent. Siden 2003 holdt deltakelsen seg relativt stabil mellom 41 og 45 prosent. I kommune- og fylkestingsvalget 2023 endte imidlertid valgdeltakelsen på 38 prosent blant innvandrere som er blitt

norske statsborgere, som illustrert i Figur 12.1. Det er historisk lavt så lenge disse dataene har blitt samlet inn og en nedgang på 7 prosentpoeng fra lokalvalget i 2019.

12.5. Valgdeltakelsen også lavere blant innvandreres barn

Figur 12.2 viser valgdeltakelsen i stortingsvalgene fordelt på innvandrere, norskfødte med innvandrerbakgrunn, og den øvrige norske befolkning. Valgdeltakelsen blant øvrige norske har holdt seg relativt stabilt mellom 76 og 80 prosent siden 1997. Blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har valgdeltakelsen også holdt seg relativt stabil og relativt like, men sank for også begge grupper i stortingsvalget 2021. I forhold til stortingsvalget 1997 da valgdeltakelsen var på 63 prosent for begge grupper, var valgdeltakelsen 50 prosent for innvandrere, og 52 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre. I 2023 var deltakelsen 55 prosent blant den øvrige befolkningen under 35 år, til sammenlikning var den 32 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre (altså barn av innvandrere) (jf. tabell 12.3).

Figur 12.2 Valgdeltakelse i stortingsvalgene 1997-2021, etter innvandringskategori. Prosent

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

12.6. Deltakelsen høyere blant innvandrere fra Norden og Vest-Europa

Tabell 12.1 viser valgdeltakelse i de tre siste lokalvalgene fordelt etter innvandringskategori og SSBs åttedelte verdensinndeling. Valgdeltakelsen har falt innen alle fire innvandringskategorier og innen nesten alle landbakgrunner i forhold til 2019 valget. Valgdeltakelsen i alt var høyere i kommunevalget 2019 enn i 2015 og 2023 og vi må tilbake til 1991 for å finne høyere andel avgitte stemmer. Generelt sett ser det ut som at mobiliseringen blant utvalgte innvandrergrupper var større under i 2019 valget enn de to andre i Tabell 12.1. Selv om det er en nedgang i valgdeltakelsen i de tre innvandringskategoriene er det flere landbakgrunnsgrupper som har gått opp i 2023 sammenliknet med 2015. Blant innvandrere med norsk statsborgerskap er valgdeltakelsen høyest blant de med landbakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania, og den har faktisk økt med 7 prosentpoeng siden 2019. Denne landgruppen holder seg også på samme nivå og er høyest blant norskfødte med innvandrerforeldre, men det må nevnes det er snakk om en liten gruppe. Lavest blant innvandrere som er norske statsborgere og norskfødte med innvandrerforeldre er de med landbakgrunn fra land i Afrika. For disse var valgdeltakelsen på 30 prosent. Blant utenlandske statsborgere var valgdeltakelsen høyest blant de med landbakgrunn fra de nordiske landene og EU/EFTA pluss

Storbritannia, og lavest blant personer med bakgrunn fra Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia, eller tidligere østblokkland utenfor EU, helt nede på 9 prosent. Ingen av disse trendene er spesielt nye fra tidligere

Tabell 12.1 Valgdeltakelse etter innvandringskategori og landbakgrunn. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015, 2019 og 2023. Prosent

	2015	2019	2023
I alt	60	65	62
Øvrige norske	64	70	69
Innvandrere, norske borgere	40	46	38
Norden utenom Norge	63	69	66
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	61	66	64
Nye EU-land etter 2004	37	44	42
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	29	37	31
Nord-Amerika/Oseania	51	66	73
Afrika	41	45	30
Asia med Tyrkia	40	45	35
Latin-Amerika og Karibia	42	50	36
Norskfødte med innvandrerforeldre	38	46	36
Norden utenom Norge	58	67	66
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	60	68	64
Nye EU-land etter 2004	46	54	50
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	22	35	27
Nord-Amerika/Oseania	74	77	73
Afrika	35	43	30
Asia med Tyrkia	38	46	35
Latin-Amerika og Karibia	33	44	36
Utenlandske borgere	29	28	25
Norden utenom Norge	42	47	44
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	43	48	44
Nye EU-land etter 2004	8	10	9
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	19	21	17
Nord-Amerika/Oseania	41	47	42
Afrika	36	34	24
Asia med Tyrkia	31	34	26
Latin-Amerika og Karibia	27	33	31

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

En ser lignende tall på stortingsvalgene i Tabell 12.2, der befolkningen ellers har en relativt stabil og høy valgdeltakelse. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har de tre siste stortingsvalgene hatt relativt lik valgdeltakelse, men begge også på rundt 20 prosentpoeng lavere nivå enn den øvrige befolkningen. I 2021 hadde valgdeltakelsen gått ned for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. De med høyest valgdeltakelse blant innvandrere i stortingsvalg var velgere fra Norden utenom Norge og EU/EFTA-land fra før 2004. Lavest var den i 2021 blant innvandrere med bakgrunn fra Afrika og Asia inkludert Tyrkia. Når det gjelder norskfødte velgere med innvandrerforeldre er valgdeltakelsen høyest blant de med bakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania og Norden, og lavest blant velgere fra Nye EU-land fra 2004 og Afrika.

Tabell 12.2 Valgdeltakelse etter innvandringskategori og landbakgrunn. Stortingsvalg 2013, 2017 og 2021. Prosent

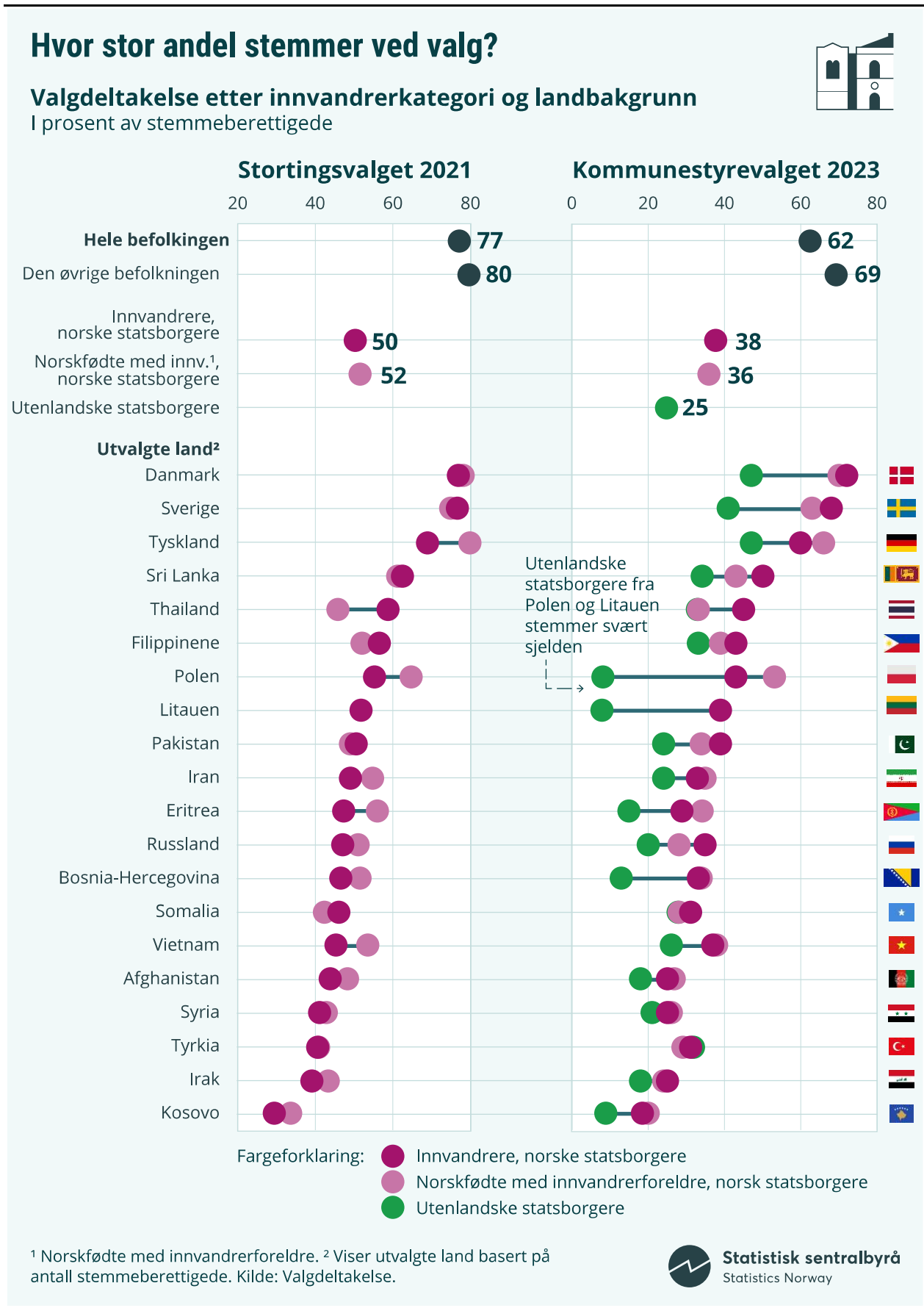
	2013	2017	2021
I alt	78	78	77
Øvrige Norske	80	80	80
Innvandrere, norske statsborgere	54	55	50
Norden utenom Norge	77	73	76
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	75	69	71
Nye EU-land etter 2004	53	54	53
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	44	69	71
Nord-Amerika/Oseania	64	67	72
Afrika	52	55	46
Asia med Tyrkia	51	55	49
Latin-Amerika og Karibia	57	58	59
Norskfødte med innvandrerforeldre	53	57	52
Norden utenom Norge	76	76	77
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	67	75	73
Nye EU-land etter 2004	63	65	61
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	43	47	43
Nord-Amerika/Oseania	87	80	78
Afrika	47	53	45
Asia med Tyrkia	51	56	52
Latin-Amerika og Karibia	42	54	52

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

12.7. Forskjell på valgdeltakelsen tydelig med hensyn til landbakgrunn i både stortings- og kommunevalg

Figur 12.3 viser andelen valgdeltakelse i det siste stortingsvalget og siste kommunevalget fordelt på innvandrerbakgrunn og de 20 mest folkerike landbakgrunnene i valgmanntallet for 2023. Utfra Figur 12.3 er to ting tydelige. For det første at velgere med landbakgrunn fra Vest-Europa eller Norden gjenspeiler den generelle valgdeltakelsen enn velgere fra andre land. For det andre, at utenlandske statsborgere generelt i mindre grad stemmer, og i noen tilfeller som med velgere fra Polen og Litauen er det en ganske markant forskjell.

Figur 12.3 Valgdeltakelse etter innvandrerkategori og landbakgrunn. Stortingsvalget 2021 og Kommunestyrevalget 2023. Prosent

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

12.8. Valgdeltakelse lavere også når alder tas i betraktning

Mange velgere med innvandrerbakgrunn er unge, som generelt i mindre grad stemmer enn eldre velgere. I Tabell 12.3 ser vi at valgdeltakelsen i 2023 er generelt lavest blant de yngste, og øker med alderen. Blant innvandrere mellom 18 og 34 år som er norske borgere var valgdeltakelsen på 24 prosent, som er en nedgang på 10 prosentpoeng fra forrige kommunevalg. Blant norskfødte borgere med innvandrerforeldre i samme alderskategori er deltakelsen på 32 prosent som var en nedgang på 11 prosentpoeng. Valgdeltakelsen er generelt høyere blant de eldre med innvandrerbakgrunn, men dette må også ses i forståelse med hensyn til at det er relativt få eldre innvandrere. Selv om valgdeltakelsen er lavere blant velgere med innvandrerbakgrunn enn den øvrige befolkningen, er trendene like i den forstand at de eldre stemmer mer enn de yngre, og kvinner generelt stemmer litt mer enn menn innen de aller fleste kategoriserte landbakgrunner.

Tabell 12.3 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn og alder. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023. Prosent

	I alt	Menn	Kvinner	18-34	35-49	50-69	70 eller eldre
Øvrige norske borgere	69	68	71	55	69	77	75
Norskfødt med to norskfødte foreldre	70	68	71	56	69	77	74
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	56	54	58	41	57	75	78
Norskfødt, en norskfødt forelder	62	59	64	51	65	78	81
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	66	63	70	55	66	80	80
Norske borgere, innvandrere	38	36	39	24	38	44	48
Norden	68	66	70	45	68	74	71
Vest-Europa utenom Norden	64	64	64	39	66	71	70
EU-land i Øst-Europa	42	37	44	31	43	45	46
Øst-Europa utenfor EU	31	27	33	24	34	32	23
Nord-Amerika og Oseania	65	65	65	40	63	71	70
Afrika	30	30	32	21	33	41	36
Asia med Tyrkia	35	33	37	22	36	41	36
Sør og Mellom-Amerika	46	44	47	29	47	50	50
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre	36	33	39	32	44	73	76
Norden	66	66	66	50	66	76	74
Vest-Europa utenom Norden	64	61	66	50	66	75	78
EU-land i Øst-Europa	50	48	53	39	58	70	79
Øst-Europa utenfor EU	27	25	29	26	38	61	80
Nord-Amerika og Oseania	73	73	73	49	64	88	76
Afrika	30	24	35	29	37	61	80
Asia med Tyrkia	35	32	38	33	43	57	46
Sør og Mellom-Amerika	36	32	41	33	47	60	..
Utenlandske statsborgere	25	21	29	19	24	30	42
Norden	44	40	49	32	44	52	53
Vest-Europa utenom Norden	44	41	48	31	46	48	51
EU-land i Øst-Europa	9	6	14	9	10	9	13
Øst-Europa utenfor EU	17	14	19	15	19	17	11
Nord-Amerika og Oseania	42	39	45	35	40	46	46
Afrika	24	22	26	16	28	34	26
Asia med Tyrkia	26	23	29	19	30	31	18
Sør og Mellom-Amerika	31	27	34	27	32	33	22
Statsløs/Uoppgitt	15	15	14	12	16	18	7

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

12.9. Utdanning jevner valgdeltakelsen ut begrenset

En vanlig teoretisk forventning innad litteraturen rundt politisk deltakelse er at utdanning skal styrke velgernes bevissthet og engasjement, og dermed skal gjøre forholdene gunstige for høyere valgdeltakelse i befolkningen (Verba et al., 1995). Ifølge Tabell 12.4 er det begrenset hvor mye valgdeltakelsen blant velgere med innvandrerbakgrunn jevnes ut dess høyere utdanningsnivå er.

Tabell 12.4 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023. Prosent

	Grunnskole	Videregående skole	Universitets- og høyskoleutdanning
Øvrige norske	52	68	81
Innvandrere, norske statsborgere	29	35	49
Norden utenom Norge	49	62	78
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	45	59	75
Nye EU-land etter 2004	30	34	50
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	19	24	42
Nord-Amerika og Oseania	40	59	72
Afrika	28	31	39
Asia med Tyrkia	30	34	42
Latin-Amerika og Karibia	33	41	57
Norskfødte med innvandrerforeldre	27	34	49
Norden utenom Norge	56	61	78
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	44	66	77
Nye EU-land etter 2004	36	46	66
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	21	25	40
Nord-Amerika og Oseania	55	74	83
Afrika	26	30	45
Asia med Tyrkia	27	31	46
Latin-Amerika og Karibia	23	36	57
Utenlandske borgere	18	19	38
Norden utenom Norge	27	38	58
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	25	34	54
Nye EU-land etter 2004	8	7	17
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	10	14	27
Nord-Amerika og Oseania	28	34	47
Afrika	21	21	29
Asia med Tyrkia	22	25	32
Latin-Amerika og Karibia	22	27	40

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

Valgdeltakelsen er høyest blant øvrige norske velgere med universitets- og høyskoleutdanning, og lavest blant utenlandske statsborgere med grunnskoleutdanning som høyest fullførte utdanningsnivå. Blant innvandre med norsk statsborgerskap og norskfødte med innvandrerforeldre som grupper var valgdeltakelsen nesten det samme. Blant innvandrere er det velgere fra Norden og Vest-Europa (EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden) med universitets- og høyskoleutdanning som har høyest valgdeltakelse med henholdsvis 78 og 75 prosent valgdeltakelse. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er det universitetsutdannede med bakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania som har høyest valgdeltakelse med 83 prosent, som er høyere enn den øvrige norske befolkningen. Dette må ses i sammenheng med at det er en gruppe bestående av få velgere. Universitetsutdannede med statsborgerskap fra Norden har høyest valgdeltakelse blant utenlandske statsborgere, mens velgere med fullført videregående utdanning fra Nye EU-land etter 2004 er gruppen med lavest valgdeltakelse med kun 7 prosent som stemte. Når utdanningsnivået fordeles på innvandringskategori og landbakgrunn er forskjellene på valgdeltakelse altså nokså synlige. Den øvrige norske befolkningen kun med fullført grunnskoleutdanning hadde for eksempel høyere valgdeltakelse enn innvandrere med norsk statsborgerskap med universitets- og høyskoleutdanning.

En ser lignende tendenser når det kommer til sysselsetting. Sysselsatte velgere hadde i 2023 høyere valgdeltakelse enn ikke-sysselsatte, uavhengig av innvandringskategori. Sysselsatte innvandrere med norsk statsborgerskap og norskfødte med innvandrerforeldre hadde imidlertid henholdsvis nesten lik valgdeltakelse (42 og 40 prosent), men adskillig høyere enn utenlandske statsborgere med 26 prosent valgdeltakelse.

12.10. Antall valg stemt de siste 10 år avhenger av utdanningsnivå og landbakgrunn

I lys av SSBs tilgang til forløpsdata (paneldata) gjennom folkeregisteret er det et betydelig antall norske statsborgere som har blitt fulgt gjennom flere valg siden stortingsvalget 2013. En kan dermed tydelig se hvor mange av de siste valgene andeler av befolkningen har stemt, hvorvidt de har avstått fra å stemme, eller om de har hoppet over noen valg (Kleven et al., 2022). Siden dette er paneldata følges de samme personenes stemmegivningsvaner de siste 10 årene, uavhengig av eventuelle eksterne faktorer som for eksempel variasjon i innvandringen. Tabell 12.10 vises antall valg befolkningen stemte ved de siste seks valgene mellom 2013 og 2023 fordelt på innvandringskategori, landbakgrunn, og lengde på utdanningen. Med kort utdanning menes grunnskole som høyeste fullførte utdanning, middels utdanning vil si fullført universitets- og høyskoleutdanning, og lang vil si en utdanning på universitets- og høyskolenivå som er 4 år eller mer. Her inkluderes både stortingsvalg og lokalvalg, og medregner altså bare norske statsborgere som i 2023 var i aldersspennet fra 28 år og opp til 70, slik at alle som var stemmeberettigede i 2013 medregnes og eldre innvandrere, som det er relativt få av, ikke medregnes.

Tabell 12.5 Andel som stemte i de seks siste valgene (2013-2023), etter utdanningsnivå, innvandringskategori og landbakgrunn. Velger med stemmerett i alle seks valg. 28-70 år. Prosent

	I alt	Antall ganger stemt i de seks siste valg						
		0	1	2	3	4	5	6
I alt	100	7	6	6	8	11	21	40
Kort utdanning	100	17	11	10	10	11	17	24
Middels utdanning	100	7	6	7	8	12	23	38
Lang utdanning	100	2	3	4	6	10	22	53
Befolkningen ellers	100	6	5	6	8	11	22	42
Kort utdanning	100	16	11	10	10	11	18	25
Middels utdanning	100	7	5	6	8	12	23	39
Lang utdanning	100	2	2	4	6	10	22	54
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	100	21	14	12	11	12	13	17
Kort utdanning	100	26	17	13	12	11	11	11
Middels utdanning	100	21	14	13	11	12	13	17
Lang utdanning	100	14	10	11	11	13	16	24
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldres landgruppe								
EU/EFTA fram til 2004, USA, Canada, Australia, New Zealand	100	11	7	7	9	11	19	37
Kort utdanning	100	15	12	9	12	13	17	23
Middels utdanning	100	8	7	6	8	10	19	42
Lang utdanning	100	7	3	5	6	8	21	50
Nye EU-land etter 2004	100	26	12	10	10	11	13	18
Kort utdanning	100	42	13	10	13	6	8	9
Middels utdanning	100	29	16	11	9	12	11	12
Lang utdanning	100	14	7	9	10	11	19	30
Afrika, Asia etc. ¹	100	22	14	13	12	12	13	14
Kort utdanning	100	26	17	13	12	11	10	10
Middels utdanning	100	22	15	14	11	12	12	14
Lang utdanning	100	15	11	12	12	14	16	20

¹ Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand, polare områder.

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

Hele populasjonen tatt i betraktning var det litt over 7 prosent som ikke stemte i noen av de siste seks valgene, mens 40 prosent stemte i alle. En ser tydelig at utdanning påvirker deltakelse, der 16 prosent av de med kort utdanning ikke har deltatt i noen valg. Uavhengig av utdanningsnivå er det en lavere andel av øvrig befolkning som ikke har deltatt i noen valg enn befolkningen i alt. Generelt stemmer øvrig befolkning i flere valg enn personer med innvandrerbakgrunn, og gapene på tvers av kategoriserer er til tider stort.

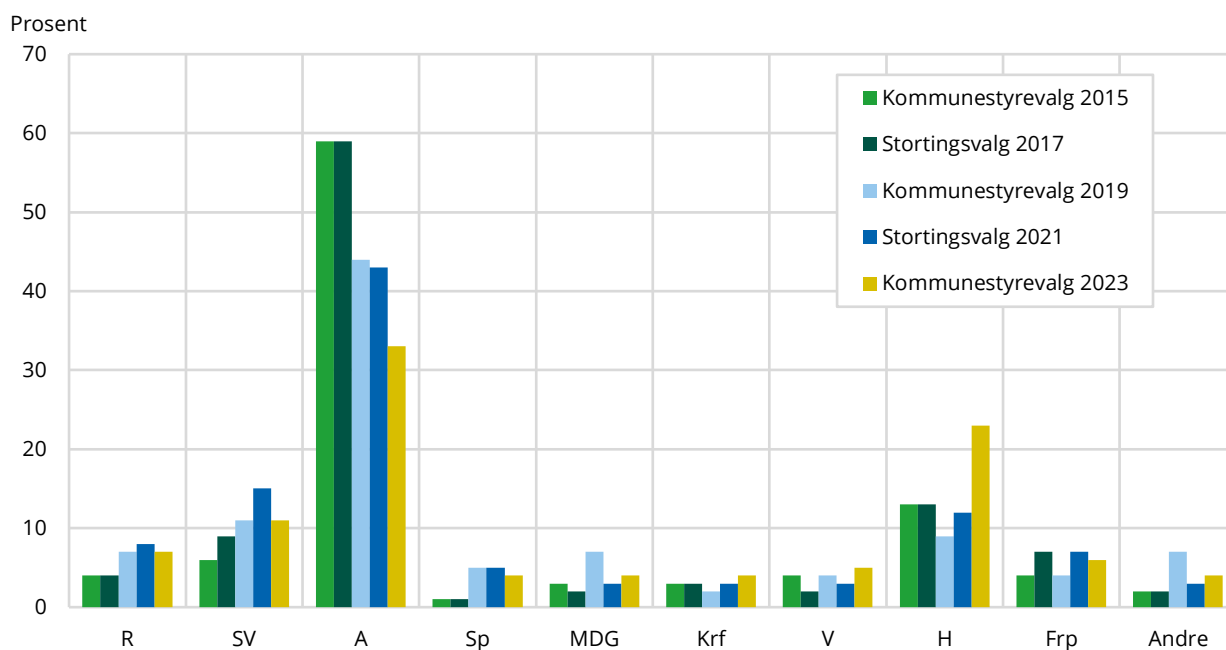
For innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er andelen som ikke har stemt i ett av de siste seks valgene siden 2013 21 prosent. Innad denne gruppen har 26 prosent av de med kort utdanning aldri stemt for denne perioden, mens 10 prosent har stemt i alle seks. Færre velgere med innvandrerbakgrunn har stemt ved null av de siste seks valgene dess høyere utdanning de har, og 54 prosent med lang utdanning stemte i alle seks valgene.

12.11. Redusert oppslutning om Ap blant velgere med innvandrerbakgrunn fra Afrika og Asia

I figur 12. 4 og Tabell 12.6 viser vi partioppslutningen for personer med innvandrerbakgrunn samlet, ikke fordelt etter innvandrere og norskfødte for seg. For kommunevalgene skiller vi heller ikke på norske og utenlandske borgere. Estimatene baserer seg på utvalgsundersøkelser og antall observasjoner er begrenset, analysene viser også at det ikke er så store forskjeller etter innvandringskategori innenfor landgruppene.

Tidligere undersøkelser har vist at Arbeiderpartiet tradisjonelt er det største partiet blant innvandrere, og at det er innvandrere fra land i Afrika og Asia som i størst grad stemmer Arbeiderpartiet, uavhengig om en har norsk eller utenlandsk (Faye, 1995). Fra og med valget i 2019 tapte imidlertid Arbeiderpartiet oppslutning hos denne velgergruppen. Nedgangen fortsetter i 2023, men bildet er imidlertid langt mer sammensatt (Kleven, 2024 og Kleven & Seggaard, 2024). Figur 12.4 illustrerer historisk partioppslutningen hos velgergruppen med landbakgrunn fra, utenfor Vest-Europa, Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand, etc., som i størst grad er velgere fra land i Afrika og Asia. Siden 2019 valget falt oppslutningen om Arbeiderpartiet med omtrent 10 prosentpoeng blant velgere med bakgrunn fra Afrika eller Asia, fra 44 til 33 prosent. Høyre, som gjorde et godt valg i 2023, fikk et 14 prosentpoengs løft hos denne velgergruppen, fra 9 til 23 prosent. 10 prosentpoeng skiller fortsatt Høyre og Arbeiderpartiet etter forrige lokalvalg innen denne velgergruppen. Det en også ser er at øvrige partier på venstresiden som SV og Rødt ikke gikk fram fra de foregående kommunevalg og stortingsvalg selv om Arbeiderpartiet har tapt velgere hos denne gruppen.

Figur 12.4 Partivalg blant velgere med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. Kommunestyrevalgene 2015, 2019 og 2023. Stortingsvalgene 2017 og 2021. Prosent

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

Tabell 12.6. Partivalg blant øvrige og velgere med innvandrerbakgrunn etter kjønn, aldersgruppe og landgruppe. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2023. Prosent

	Rødt	SV	Ap	Sp	MDG	Krf	V	H	Frp	FP	INP	Andre	Antall personer
Øvrige (18-70)	3	7	20	8	5	4	5	26	12	0	3	6	4 161
Menn	3	6	16	7	4	3	5	29	15	0	4	6	2 003
Kvinner	4	9	23	9	5	4	5	22	9	0	3	6	2 158
18-34	3	13	14	5	7	4	8	24	14	0	2	5	870
35-50	3	8	19	10	5	4	5	25	9	0	4	7	1 141
51-70	4	4	24	9	3	3	4	27	12	0	4	6	2 150
EU/EFTA fram til 2004, USA, Canada, Australia, New Zealand													
Australia, New Zealand	5	11	17	5	15	3	8	21	7	0	3	4	792
Menn	5	8	17	3	14	4	9	23	9	0	3	4	410
Kvinner	5	15	17	7	16	2	7	20	6	0	2	5	382
18-34	6	15	8	7	21	5	6	17	7	0	5	4	111
35-50	6	16	17	3	16	2	11	20	3	0	1	5	296
51-70	4	7	21	5	12	3	7	25	11	0	3	4	385
Nye EU-land etter 2004													
Nye EU-land etter 2004	4	5	13	2	9	2	9	29	17	3	3	4	248
Menn	0	8	10	2	6	2	13	36	13	4	2	4	83
Kvinner	6	3	15	3	10	2	7	26	19	3	3	4	165
18-34	10	4	16	1	19	2	8	26	7	2	5	0	43
35-50	2	3	12	3	7	2	9	28	20	5	2	7	129
51-70	2	9	13	3	2	2	10	34	19	0	3	3	76
Afrika, Asia etc. ¹													
Afrika, Asia etc. ¹	7	11	33	4	4	4	5	23	6	0	1	3	1 137
Menn	9	10	37	3	3	3	4	24	4	0	0	2	545
Kvinner	5	12	30	4	5	4	6	22	7	1	1	3	592
18-34	7	18	27	5	7	3	6	20	4	0	0	2	414
35-50	8	9	33	4	4	4	5	24	5	0	1	3	44
51-70	6	9	40	1	1	3	3	24	8	1	1	3	279

¹ Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand, polare områder.

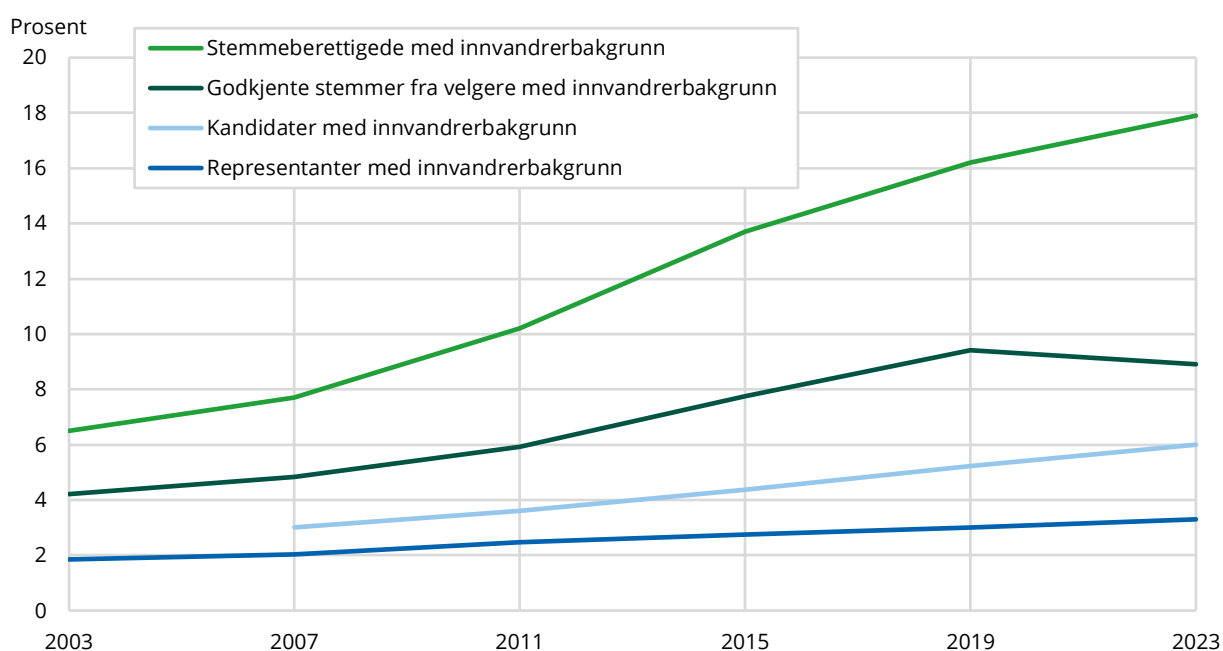
Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

Tabell 12.6 viser denne trenden i større detalj. Høyre har blitt større enn Arbeiderpartiet blant velgere med bakgrunn fra 'Nye EU-land etter 2004'. 29 prosent stemte på Høyre mens 13 prosent stemte på Arbeiderpartiet. Arbeiderpartiet led også en 12 prosentpoengs tilbakegang hos denne gruppen siden valget i 2019. Høyre er også det største partiet blant innvandrere med bakgrunn fra 'EU/EFTA fram til 2004, USA, Canada, Australia, New Zealand' med 21 prosent. Det er for tidlig å si om dette er nye velgervaner for velgere med innvandrerbakgrunn basert på det en ser i Tabell 12.6, men det vitner nok om mindre trofaste velgere – særlig blant de med bakgrunn fra 'Afrika, Asia etc.'.

12.12. Andelen representanter med innvandrerbakgrunn nesten uforandret

Et viktig spørsmål i alle norske valg er om forsamlinger gjenspeiler befolkningen, for eksempel basert på kjønn, alder, eller landbakgrunn. Sistnevnte har blitt mer relevant i Norge ettersom befolkningen med innvandrerbakgrunn har blitt større, og da har følgelig også stemmeberettigede, velgere, kandidater, og representanter med innvandrerbakgrunn vokst. Denne utviklingen de siste 20 årene illustreres i Figur 12.5. Her framgår det at andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn har mer enn doblet seg de siste 20 årene og valgdeltakelsen har gradvis også blitt høyere, men flater seg ut med det siste kommunevalget. Andel kandidater har også gradvis steget, men representanter har en svært beskjeden vekst, og er 1,5 prosentpoeng høyere i 2023 enn i 2003.

Figur 12.5 Andel stemmeberettigede, godkjente stemmer, kandidater og representanter i prosent av personer med innvandrerbakgrunn, 2003-2023. Prosent

Kilde: Kommunestyret- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Etter stortingsvalget i 2021 endte stortinget med å bestå av 6 prosent andel representanter som hadde innvandrerbakgrunn, og en oppgang både blant representanter som var innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre (Kleven et al. 2022). Dette Stortinget ble da historisk som det med flest representanter med innvandrerbakgrunn noensinne.

Av alle 53 363 kandidater til alle norske kommunestyrene var 3 180 av dem kandidater med innvandrerbakgrunn. Det har vært en oppgang blant representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyrene etter lokalvalget i 2023, selv om veksten var moderat. Tabell 12.7 viser at andelen innvalgte representanter med innvandrerbakgrunn er beskjeden. Etter valget i 2023 utgjorde innvandrere 2,8 prosent av innvalgte representanter, en økning på 0,2 prosentpoeng fra forrige

kommunevalg. Den klart største gruppen i norske kommunestyre er fortsatt personer uten innvandringsbakgrunn. De utgjør 96,7 prosent av alle innvalgte representanter.

Norskfødte med to innvandrerforeldre er en liten gruppe blant representantene. De er fortsatt en forholdsvis ung gruppe i befolkningen, selv om de har vokst siden i 2019 (Steinkellner et al., 2023). Det er grunn til å tro at denne gruppen vil bli en større andel av representantene i valgene som kommer.

Tabell 12.7 Kommunestyrerepresentanter etter innvandringskategori og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023. Antall og prosent

	Antall			Prosent		
	I alt	Norsk borger	Utenlandsk borger	I alt	Norsk borger	Utenlandsk borger
I alt	9 111	9 029	82	100,0	99,1	0,9
Befolkningen ellers	8 810	8 799	11	96,7	96,6	0,1
Innvandrere	257	186	71	2,8	2,0	0,8
Norskfødte med innvandrerforeldre	44	44	0	0,5	0,5	0,0

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

12.13. Oppsummering

Velgere med innvandrerbakgrunn stemmer generelt mindre enn den øvrige norske befolkningen. Innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre, og utenlandske statsborgere har vært en del av norske valg i 40 år. Over tid, ettersom innvandrere har blitt flere har imidlertid ikke stemmeberettigede velgere med innvandrerbakgrunn stemt i like stor grad som resten av den stemmeberettigede befolkningen. Dette bildet endrer seg ikke selv om bakgrunnsfaktorer som landbakgrunn, innvandringskategori, utdanning, sysselsetting og alder blir tatt hensyn til.

Innen partivalgene til velgere med innvandrerbakgrunn er tendensen at Arbeiderpartiet har tapt oppslutning blant flere velgergrupper med innvandrerbakgrunn de siste storting- og kommunevalgene, men særlig innen gruppen innvandrere fra Asia og Afrika. Høyre, som også gjorde et godt lokalvalg i 2023, har sett en økning i denne gruppen.

Mens stemmeberettigede velgere med innvandrerbakgrunn har økt betydelig de siste årene, har ikke kandidater eller representanter med innvandrerbakgrunn sett den samme utviklingen, og har holdt seg relativt på stedet hvil.

Referanser

- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A Resource Model of Political Participation. *The American Political Science Review*, 89 (2), 271–294. <https://doi.org/10.2307/2082425>
- Brochmann, G. (2003). Kap. 11: «Statsborgerskap – Medborgerskap». I K. Kjeldstadli (red.), *Norsk innvandringshistorie. Bd. 3: I globaliseringens tid 1940–2000* (s. 264 –273). Pax,
- Faye, A. (1995). Valgatferden preges av hjemlandet. *Samfunnsspeilet*, 1995/2.
URL: <https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/attachment/69828?ts=137dad98ec0>
- Kleven, Ø. (2017). Kapittel 10: Valg og politisk deltakelse. Lavere deltakelse blant innvandrerne. I T. Sandnes (red.) *Innvandrere i Norge 2017*. (Statistiske analyser 155). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-2017>
- Kleven, Ø. (2024). Velgere og velgeroverganger ved kommunestyrevalgene 2019 og 2023. Basert på de første resultatene fra velgerundersøkelsene 2023. Rapporter 2024/2. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/artikler/velgere-og-velgeroverganger-ved-kommunestyrevalgene-2019-og-2023>
- Kleven, Ø., Bergseteren, B., Risberg, T. & Corneliussen, H. (2022). *Innvandrere og stortingsvalget 2021 Stemmeberettigede, valgdeltakelse, partivalg og representanter*. (Rapporter 2022/51). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/artikler/innvandrere-og-stortingsvalget-2021/_attachment/inline/32b723cd-6bc0-4d28-9566-19cc02b802fe:8a5ee451dc0f4a0a8b11f2b98eab06f6f7e6812c/RAPP2022-51.pdf
- Kleven, Ø. & Seggaard S. (2024). 4 av 10 byttet parti. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/statistikk/kommunestyre-og-fylkestingsvalget-velgerundersokelsen/artikler/4-av-10-byttet-parti>
- Kleven, Ø. & Bergseteren, B. (2022). Innvandrere og kommunestyrevalget 2019. Stemmeberettigede, valgatferd og representasjon. (Rapporter 2022/44). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/artikler/innvandrere-og-kommunestyrevalget-2019>
- Steinkellner, A., Krokedal, L. & Andersen, E. (2023). *Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrerne-og-deres-barn-en-mangfoldig-gruppe>
- Risberg, T. (2023). Større andel eldre velgere. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/statistikk/personer-med-stemmerett/artikler/storre-andel-eldre-velgere>

Hverdagsintegrering

13. Hverdagsintegrering blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Innvandrere har sjeldnere kontakt med venner og mindre tilgang på sosial støtte enn majoritetsbefolkningen. Norskfødte med innvandrerforeldre rapporterer om en langt bedre sosial integrering.

Anders Barstad

I denne artikkelen ser vi nærmere på noen av de sosiale og psykologiske aspektene ved integreringen av innvandrere og deres norskfødte barn. Innvandrere oppgir å ha sjeldnere kontakt med venner og mindre tilgang på sosial støtte enn majoritetsbefolkningen. Norskfødte med innvandrerforeldre rapporterer om en langt bedre sosial integrering.

Innvandrere gir uttrykk for lavere tillit til andre mennesker, men uttrykker også høyere tillit til viktige samfunnsinstitusjoner, sammenliknet med den øvrige befolkningen. De oppgir sjeldnere å være engasjert i frivillig arbeid, mens norskfødte med innvandrerforeldre rapporterer å ligge på samme nivå som befolkningen ellers. Opplevelsen av å bli diskriminert er utbredt, og er særlig vanlig blant innvandrere fra Afrika, Asia etc., og blant muslimer. Norskfødte med innvandrerforeldre opplever like mye diskriminering som innvandrerne.

13.1. Hver er hverdagsintegrering?

Hverdagsintegrering var ett av de fire innsatsområdene i Regjeringen Solbergs strategi for integrering (2019-2022). Begrepet handler om hvordan alle bidrar til integrering gjennom den daglige kontakten på formelle og uformelle møteplasser. Målet for innsatsområdet var at innvandrere skulle oppleve økt tilhørighet og deltakelse i samfunnet. Hovedgrepene for å oppnå dette var å motvirke segregering, fremme felles møteplasser og forståelse for grunnleggende verdier og normer i det norske samfunnet, samt bedre brukerretting og samordning av tjenester (Kunnskapsdepartementet, 2018).

Ordet hverdagsintegrering ble knapt brukt før statsminister Erna Solberg tok det med i nyttårstalen 1. januar 2016. Det viser til at integreringen av innvandrere ikke bare handler om å delta i arbeids- og utdanningsliv på lik linje med majoriteten. Det tematiserer de "myke", ikke-økonomiske sidene ved integrasjonen av innvandrere (Dalen et al., 2022). Hverdagsintegreringen angår særlig det som Barstad og Molstad (2020) kaller for sosial og psykologisk-kulturell integrasjon, i motsetning til den strukturelle integrasjonen, altså integrasjonen i arbeidsliv, utdanningssystem og boligmarked.

I det følgende skal vi gå nærmere inn på fem aspekter ved hverdagsintegreringen i Norge, i hovedsak gjennom bruk av spørreundersøkelser fra Statistisk sentralbyrå, i tillegg til annen statistikk og forskning. Det første er det uformelle sosiale aspektet – kontakten med familie og venner, ikke minst vennskap på tvers av etnisk tilhørighet, tilgangen på sosial støtte og i hvilken grad innvandrerne har tillit til viktige samfunnsinstitusjoner og til andre mennesker. Det andre aspektet er deltakingen i sivilsamfunnet, altså den mer formelle sosiale deltakingen i frivillige foreninger og andre organisasjoner. Det tredje aspektet er innvandrernes opplevelse av tilhørighet til det norske samfunnet, og i hvilken grad de opplever å stå utenfor. Økt tilhørighet er som nevnt ett av målene for satsningen på hverdagsintegrering. Her vil vi også se nærmere på opplevelsen av ensomhet. Det fjerde aspektet er knyttet til verdier og religion. I hvilken grad vanskeliggjør ulikheter i verdisyn og

religiøsitet integrering og tilhørighet i hverdagslivet? Det siste og femte aspektet handler om ett av de viktigste hindringene for hverdagsintegreringen: diskriminering.

13.2. Uformell sosial deltaking, støtte og tillit

Det ligger nærmest i innvandringens natur at familie- og vennekontakten blir skadelidende, særlig i de første årene etter at innvandrerne har kommet til landet. De har flyttet fra venne- og familienettverkene de hadde i opprinnelseslandet, og mulighetene for familiegjening er begrensede. For eksempel hadde nærmere 4 av 5 innvandrere en forelder i live blant de 12 landene som var med i utvalget til Levekårsundersøkelsen blant personer med innvandrerbakgrunn 2016 (LKI 2016), men bare en fjerdedel hadde minst en av foreldrene bosatt i Norge. 38 prosent av innvandrerne som har søsken, har søsken i Norge (Sandnes, 2017). Nye vennskap kan etableres i tilflyttingslandet, men mulighetene for dette kan påvirkes av en rekke faktorer som språklige ferdigheter, diskriminering og integrasjon i arbeidsliv og sivilsamfunn. Om lag tre ganger så mange innvandrere hadde liten kontakt med venner i 2016, sammenliknet med befolkningen som helhet på omtrent samme tidspunkt (19 versus 6 prosent). Vietnameserne oppgir å ha minst kontakt, etterfulgt av innvandrere fra Pakistan og Sri Lanka.

Denne kontakten inkluderer ikke kontakt via telefon, e-mail o.l. Tar vi med denne typen kontakt, er det langt færre av innvandrerne som ikke har noen form for vennekontakt, og andelen med slik kontakt er nokså lik for innvandrere og majoritetsbefolkningen. I tillegg kommer at mange innvandrere, 78 prosent, har kontakt med gode venner i utlandet via telefon, e-mail o.l. minst månedlig (Sandnes, 2017).

Blant de norskfødte med innvandrerforeldre er disse mønstrene noe annerledes. De har tettere kontakt med foreldre og søsken enn det som er vanlig ellers i befolkningen. Norskfødte med innvandrerforeldre fra Vietnam, Sri Lanka, Pakistan og Tyrkia bor i større grad sammen med foreldrene, og de som ikke gjør det, har hyppigere kontakt enn majoritetsbefolkningen. Det samme gjelder for søsken. Vennekontakten er omtrent den samme som i befolkningen for øvrig. Også blant de norskfødte er det vanlig å ha kontakt per telefon, e-mail o.l. med venner i utlandet. 8 av 10 har denne typen kontakt (Egge-Hoveid, 2018).

Hvor vanlig er det å ha kontakt med venner som tilhører majoritetsbefolkningen? De fleste har slike venner, men snaut en fjerdedel, 24 prosent, av innvandrerne fra de 12 landene som inngikk i LKI 2016, hadde bare venner med innvandrerbakgrunn. Denne andelen var særlig høy blant eldre innvandrere, de med ingen fullført utdanning og innvandrere fra Eritrea og Pakistan. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Vietnam, Sri Lanka, Pakistan og Tyrkia var segregeringen av vennenettverkene mindre uttalt – bare 1 av 10 hadde utelukkende innvandrer venner (Barstad & Molstad, 2020). I Fafos undersøkelse av hverdagsintegrering, blant innvandrere fra Somalia, Pakistan, Polen og Eritrea/Etiopia, var det 1 av 3 som ikke hadde en god venn uten innvandrerbakgrunn (Dalen et al., 2022).

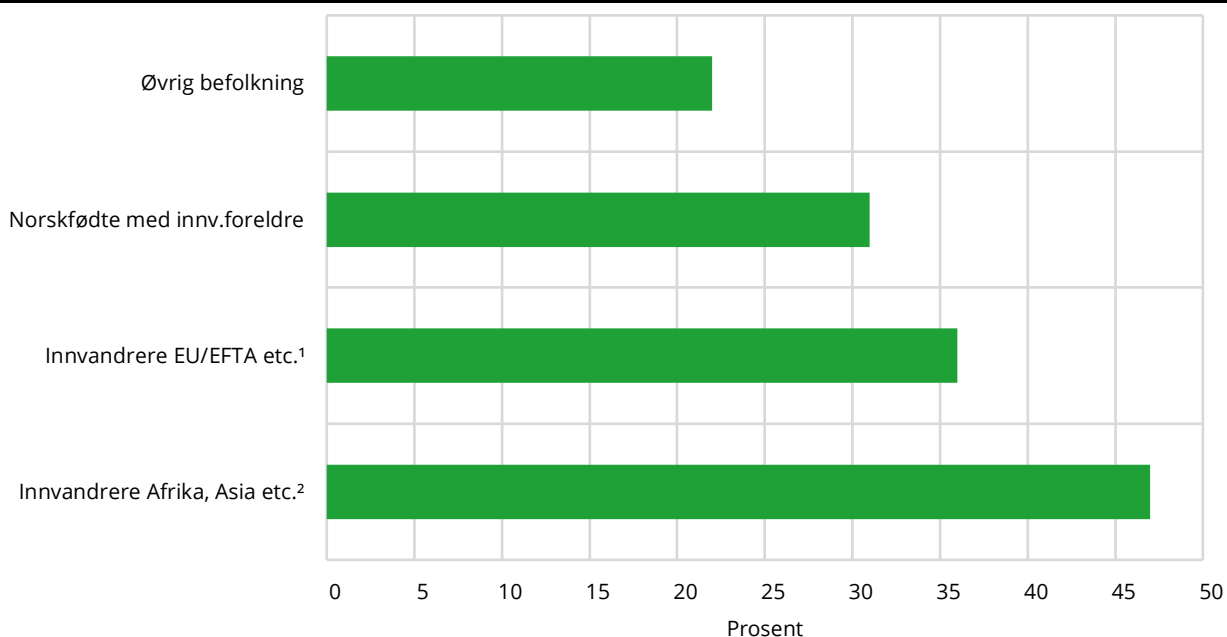
Analysen der det kontrolleres for mange faktorer som kan påvirke andelen venner i majoritetsbefolkningen, viser som forventet betydningen av språklige ferdigheter – det er langt mer vanlig at innvandrere med gode norskferdigheter har venner i majoritetsbefolkningen. Religiøs tilhørighet bidrar på sin side til et noe mer ensidig sammensatt nettverk, både blant innvandrere og norskfødte, det samme gjør religiøs aktivitet, men bare blant norskfødte med innvandrerforeldre. Dette er i tråd med funn fra forskningen på vennskapsdannelser – vennskap dannes lettest mellom personer som er grunnleggende like (homofili-prinsippet); både likhet i språk, etnisitet og religion spiller en vesentlig rolle (Dunbar, 2021). I tillegg kommer effektene av segregering på bolig- og arbeidsmarkedet. Når innvandrerne og majoritetsbefolkningen tenderer til å klumpe seg sammen i forskjellige nabolag og deler av arbeidsmarkedet, vil de sjeldnere møtes og få anledning til å bli kjent.

13.3. Tilgang til hjelp og støtte

Begrensningene på familie- og vennekontakten bidrar til at en del innvandrere også har et mer fåtallig nettverk enn andre nordmenn, og mindre tilgang på hjelp og støtte i hverdagen. 38 prosent blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. mangler noen å få råd eller annen hjelp fra, sammenliknet med bare 1 av 10 i befolkningen uten innvandrerbakgrunn (Barstad, 2021).

Fafo-undersøkelsen av hverdagsintegrering finner at innvandrergruppene er vesentlig mindre trygge enn andre på at noen vil stille opp for dem ved problemer (Dalen et al., 2022). Her er forskjellene store. I Livskvalitetsundersøkelsene er det spurt om hvor mange som står den enkelte så nær at hen kan regne med dem når store personlige problemer inntreffer. Blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. var det i 2022 nesten halvparten, 47 prosent, som svarte at de hadde få eller ingen (0-2 personer) som de regnet med ville stille opp. Det var mer enn det dobbelte av andelen i øvrig befolkning (figur 1). 9 prosent hadde ingen, sammenliknet med 2 prosent i øvrig befolkning. Også blant andre innvandrere var det en overhyppighet av personer med et begrenset støttenettverk. Norskfødte med innvandrerforeldre lå nærmere befolkningsgjennomsnittet, men også disse hadde et noe mindre støttenettverk enn det som ellers er vanlig. Usikkerheten for den sistnevnte gruppen er riktignok betydelig, i og med at antallet observasjoner er forholdsvis lite (122 som svarte). Men konklusjonen står seg også når vi slår sammen alle utvalgene for årene 2020-2022.

Figur 13.1 Andel som har få (0-2) som de regner med vil stille opp ved personlige problemer. 2022. Prosent

¹ EU/EFTA etc. : Norden utenom Norge, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia, New Zealand.

² Afrika, Asia etc.: Europa utenom EU/EFTA og Storbritannia, Afrika, Asia, Amerika utenom USA og Canada, Oseania utenom Australia og New Zealand, polare områder.

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen 2022, Statistisk sentralbyrå

13.4. Tillit til mennesker og tillit til institusjoner

Tillit bereder grunnen for kontakt, samarbeid og samhørighet. Tillit er derfor et viktig aspekt ved hverdagsintegreringen: Det er viktig å ha, men også å få, tillit. Byggingen av tillit er en toveisprosess (Dalen et al., 2021, s. 67).

Det er vanlig å gjøre et skille mellom horisontal og vertikal tillit, altså tillit til mennesker generelt og til ulike grupper av mennesker, og til viktige samfunnsinstitusjoner, slik som det politiske systemet og rettsvesenet. Analyser av LKI 2016 har vist at innvandrere fra de 12 landene som inngikk, i snitt hadde lavere horisontal tillit enn befolkningen som helhet, men vel så høy tillit til sentrale

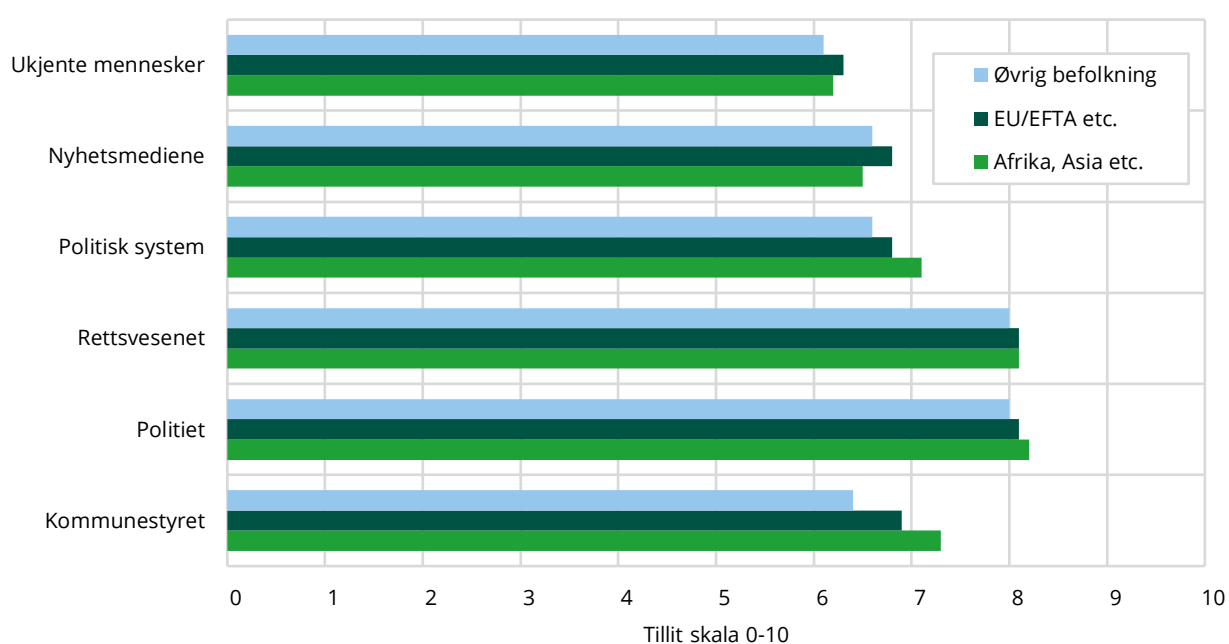
samfunnsinstitusjoner. 22 prosent av innvandrerne ga uttrykk for liten tillit til andre mennesker, sammenliknet med 6 prosent i befolkningen som helhet (Støren, 2019). Innvandrere fra Polen og Tyrkia hadde minst tillit. Blant norskfødte med innvandrerforeldre var det også flere med liten mellommenneskelig tillit enn i befolkningen i samme alder.

Flere av innvandrerne uttrykker høyere tillit til det politiske systemet, rettsvesenet og politiet enn det befolkningen som helhet gjør. Det er likevel forskjeller mellom innvandrere fra ulike land. Andelen med tillit til disse institusjonene er særlig høy blant innvandrere som har flukt som årsak til innvandring, og som har lav utdanning, er muslimer, har kort botid og har innvandret fra Eritrea, Afghanistan og Irak (Barstad & Molstad, 2020). Blant norskfødte med innvandrerforeldre var tilliten til institusjonene omtrent den samme som i hele befolkningen i samme aldersgruppe (Pettersen, 2018).

Det finnes noen nyere undersøkelser av tillitsnivået blant innvandrere. Fafo-undersøkelsen av hverdagsintegrering bekrefter at innvandrere har mindre horisontal tillit enn befolkningen for øvrig. Denne undersøkelsen viste også at innvandrerne i utvalget hadde påfallende lavere tillit til venner og naboer enn det majoritetsbefolkningen har, mens forskjellen i tillit til familien ikke var så stor. Men i motsetning til LKI 2016 finner Fafo-undersøkelsen at innvandrere har noe lavere tillit til en rekke institusjoner enn befolkningen ellers. Det gjelder også institusjoner som domstoler og politi (Dalen et al., 2022). Det er vanskelig å si hva denne forskjellen kan skyldes. Både forskjeller i spørsmålsformuleringer og et stort frafall i Fafo-undersøkelsen (svarprosent 7,5, mot 54 i LKI 2016) er mulige forklaringer.

Den nyeste undersøkelsen av vertikal tillit er Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2022. Her ble det spurt om tilliten til ukjente mennesker og til ulike samfunnsinstitusjoner, på en skala fra 0 til 10, der 0 er lavest og 10 er høyest tillit. Denne undersøkelsen bekrefter nok en gang inntrykket av noe høyere gjennomsnittlig tillit til sentrale samfunnsinstitusjoner blant innvandrere (figur 2). Forskjellene er imidlertid ofte små, og med hensyn på tilliten til ukjente mennesker er det så godt som ingen forskjell. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. skiller seg ut med høyest tillit til kommunestyret og det politiske systemet.

Figur 13.2 Gjennomsnittlig tillit til myndigheter, media og ukjente mennesker blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. og fra EU/EFTA etc. sammenliknet med den øvrige befolkningen. 2022. Skala 0-10

Kilde: EU-SILC 2022 (Statistikkbanktabell 13840)

Diskriminering undergraver tillit, og dermed også mulighetene for kontakt og samhørighet. Både blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er opplevelsen av å bli forskjellsbehandlet forbundet med lavere tillit, både til andre mennesker og til det politiske systemet (Støren, 2019). En annen faktor som kan vanskeliggjøre tilliten, er dårlige norskerferdigheter. De som etter egen vurdering er gode i norsk, er langt mer tillitsfulle overfor andre enn de som har dårlige ferdigheter (Barstad, 2019). Det er ikke gitt at dette er en årsakssammenheng, men det virker rimelig å tro at det er lettere å ha tillit til de man forstår språket til. Hverdagsintegrasjonen glir lettere når man, bokstavelig talt, snakker samme språk.

Høy institusjonell tillit går sammen med en sterkere opplevelse av tilhørighet til Norge, både blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Selv når det kontrolleres for en rekke andre faktorer som kan påvirke opplevelsen av tilhørighet, slik som botid og norskerferdigheter, er institusjonell tillit en av faktorene som slår mest ut (Barstad & Molstad, 2020).

13.5. Deltaking i foreninger

Deltaking i frivillige organisasjoner anses på politisk hold som en viktig del av hverdagsintegrasjonen. Regjeringen Solberg lanserte i 2021 en egen strategi for å øke deltakingen i sivilsamfunnet, herunder frivillige foreninger (Departementene, 2021). Frivillig arbeid og frivillige organisasjoner kan ha en rekke positive konsekvenser for integrering, både sosialt, politisk og økonomisk. Frivilligheten representerer en mulighet til å møte mennesker fra majoriteten, få trening i norsk og bli kjent med det norske samfunnet. Politisk sett kan organisasjonene fungere som skoler i demokrati, og bidra til å fremme innvandrernes samfunnsengasjement. Frivilligheten kan også styrke den økonomiske integreringen ved å gi tilgang til arbeidserfaring og nettverksressurser (Eimhjellen et al., 2021).

Mange har vært opptatt av at deltaking i frivillighet også kan være tillitsskapende, særlig når den frivillige innsatsen skjer i regi av organisasjoner som samler personer med ulike bakgrunn. Slike organisasjoner kan skape nettverk og tillit på tvers av ulikheter, såkalt brobyggende sosial kapital (Eimhjellen et al., 2021). En analyse basert på LKI 2016, bekrefter at det er en sammenheng mellom generell mellommenneskelig tillit og deltaking i denne typen organisasjoner. Slik deltaking er også forbundet med sterkere politisk engasjement (Eimhjellen et al., 2020). En annen analyse, basert på EU-SILC 2022, ser på sammenhengen mellom frivillig innsats og tillit til samfunnsinstitusjoner (Haugland & Dalen, 2023). De finner at innvandrere som yter frivillig innsats ikke har større tillit til samfunnsinstitusjoner enn de som ikke gjør det, når det kontrolleres for bakenforliggende faktorer som botid, utdanning og inntekt. De bekrefter imidlertid den positive sammenhengen mellom frivillig innsats og politisk aktivitet.

Gjennom mange år har statistikk og forskning avdekket at innvandrerne i gjennomsnitt har betydelig lavere deltaking i organisasjonsliv og frivillig arbeid enn majoritetsbefolkningen. Ifølge LKI 2016 var andelen som hadde gjort gratisarbeid for en organisasjon, klubb eller forening under halvparten av andelen i befolkningen som helhet (With, 2017). Det var først og fremst den lave deltakingen i idrettslag som forklarte dette. Polske innvandrere og arbeidsinnvandrere var blant gruppene med lavest deltaking. Norskfødte med innvandrerforeldre var derimot i gjennomsnitt like aktive som befolkningen i samme alder. Dette gjennomsnittet dekket imidlertid over påfallende store kjønnsforskjeller. Kvinnene i denne gruppen var mindre aktive enn kvinnene i majoritetsbefolkningen, framfor alt de som hadde foreldre fra Tyrkia og Pakistan (Dalen, 2019).

I Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2022 kan vi finne de nyeste tallene for frivillig aktivitet blant innvandrere, sammenliknet med den øvrige befolkningen. Det er da viktig å være klar over at spørsmålene om frivillig innsats skiller seg fra LKI 2016, og at EU-SILC sannsynligvis undervurderer forskjellene mellom innvandrere og befolkningsgjennomsnittet. Norskerferdigheter har antakelig

betydning for deltaking i frivillige organisasjoner (se nedenfor), og slike ferdigheter betyr nok også mye for deltaking i intervju-undersøkelser som EU-SILC. Frafaller som mangelen på språkferdigheter fører til, var sannsynligvis lavere i LKI 2016, på grunn av tilbudet om å bli intervjuet på morsmålet.

Som tabell 1 viser, var det en noe lavere andel blant innvandrerne som hadde ytt frivillig innsats de siste 12 månedene, sammenliknet med den øvrige befolkningen. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. hadde lavest deltaking, vel 10 prosentpoeng lavere enn øvrig befolkning. Det gjennomsnittlige antallet timer som ble brukt på frivillig innsats de siste 12 månedene var 10 timer lavere for denne gruppen. Forskjellen skyldes i hovedsak at innvandrere fra Afrika, Asia etc. deltar mindre i organisasjonstypene kultur og fritid, samt bolig og nærmiljø. Derimot deltar disse innvandrerne dobbelt så ofte i religion- og livssynsorganisasjoner som den øvrige befolkningen. Det er naturlig med tanke på den sterke religiøsiteten i denne gruppen (Barstad, 2019).

Tabell 13.1 Prosentandel som har ytt frivillig innsats de siste 12 måneder (gjennomsnittlig antall timer de siste 12 måneder i parentes), etter landbakgrunn, blant personer i alderen 16 år og eldre. 2022

	Den øvrige befolkningen	Innvandrere totalt	Innvandrere fra EU/EØS etc.	Innvandrere fra Afrika, Asia etc.
Ytt frivillig innsats totalt	53 (58)	43 (52)	46 (56)	42 (48)
Kultur og fritid	26 (26)	18 (14)	20 (16)	16 (12)
Utdanning og forskning	9 (4)	12 (4)	11 (3)	12 (4)
Helse eller redningsarbeid	4 (3)	3 (4)	5 (6)	2 (2)
Bolig og nærmiljø	20 (8)	11 (6)	14 (5)	9 (6)
Yrkes-, bransje- og fagforeninger	5 (2)	5 (2)	5 (3)	4 (2)
Natur-, miljøvern- og internasjonale organisasjoner	6 (3)	8 (7)	7 (6)	10 (8)
Politisk parti	3 (2)	1 (1)	1 (1)	1 (2)
Religion- og livssynsorganisasjoner	6 (6)	10 (13)	6 (15)	13 (11)
Andre organisasjoner	4 (4)	2 (1)	2 (1)	2 (2)

¹ Kultur og fritid: representerer frivillighet i (i) idrettslag, (ii) korps, teater, historielag eller en annen kunst- eller kulturorganisasjon eller (iii) hobby- eller friluftorganisasjon. Utdanning og forskning: representerer frivillighet i skole, foreldreutvalg som FAU eller SU, studentorganisasjon eller annen organisasjon i utdanningssektoren. Bolig og nærmiljø: representerer frivillighet i velforening, grendelag eller nærmiljøorganisasjon. Natur-, miljøvern- og internasjonale organisasjoner: representerer frivillighet for (i) organisasjoner som gir nødhjelp, bistand, menneskerettigheter, fredsarbeid eller annen internasjonal hjelp til andre, og (ii) miljø-, naturvern- eller dyrevernsorganisasjon. Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2022, Haugland & Dalen, 2023

Vi har også kunnskap om forskjeller i hvilke former for frivillighet som er minst og mest vanlige blant innvandrerne. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. som gjør frivillig arbeid, deltar vel så ofte som den øvrige befolkningen i den mest typiske formen for dette: dugnader og innsamlinger (Statistisk sentralbyrå, 2022). Derimot er de klart underrepresentert i styrearbeid og administrasjon, og i instruksjon og trening.

Årsakene til at innvandrere gjør mindre frivillig arbeid er mange og sammensatte. Norskferdigheter er en nøkkelfaktor. Eimhjellen et al. (2020) trekker fram svake norskferdigheter som den viktigste barrieren for polakkers deltaking i frivillig arbeid. Andre forklaringer er blant annet at den polske tradisjonen for frivillig engasjement er en helt annen enn i Norge, og at polakker i Norge har en arbeids- og økonomisk situasjon som setter grenser for mulighetene til å delta.

13.6. Tilhørighet, ensomhet og utenforskap

En av målsettingene med strategien for hverdagsintegrering er at innvandrerne skal oppleve økt tilhørighet. Integreringen av innvandrere har en subjektiv og opplevelsesmessig side, knyttet til identitet og å være del av et nasjonalt «vi». Føler innvandrerne tilhørighet til Norge? Opplever innvandrerne at de er godtatt som norske, at de er fullverdige medlemmer av det nasjonale fellesskapet? Eller har de snarere en følelse av eksklusjon og utenforskap?

De fleste innvandrere føler tilhørighet til Norge, ifølge LKI 2016. På en skala fra 1 til 7, der 1 er ingen og 7 er stor tilhørighet, var det bare 8 prosent som oppga tallverdier under 4. Over halvparten av

innvandrerne følte på sterk tilhørighet (6 eller 7 på skalaen). Snaut 1 av 5 hadde lyst til å flytte ut av Norge i framtiden. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam, er tilhørigheten til Norge enda sterkere, snaut 8 av 10 føler sterk tilhørighet (Barstad & Molstad, 2020).

Tilhørigheten til Norge varierer betydelig med landbakgrunn og andre kjennetegn ved innvandrerne. Forskjellene er framfor alt knyttet til norskferdigheter – selv ved kontroll for botid, innvandringsgrunn og andre påvirkningsfaktorer, er gode norskferdigheter forbundet med sterkere tilhørighet. Ikke overraskende bidrar erfaringer med diskriminering til lavere tilhørighet, både blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. At det er liten eller ingen sammenheng mellom opplevd tilhørighet og integrasjonen på arbeidsmarkedet er kanskje mer overraskende, og at tilhørigheten synker noe med økende utdanningsnivå (Barstad & Molstad, 2020).

På tross av at de fleste opplever tilhørighet til Norge, tyder annen forskning på at mange innvandrere ikke føler seg helt «norske». 46 prosent av innvandrere fra Pakistan, Somalia, Eritrea/Etiopia og Polen oppga i Fafos spørreundersøkelse at de følte seg «helt» eller «ganske» norske. Blant disse var det bare 12 prosent som følte seg helt norske. Denne undersøkelsen avdekket også at bare 25 prosent av dem trodde at andre så på dem som helt eller ganske norske. Det var et misforhold mellom innvandrernes opplevelse av seg selv og det de trodde var andres syn (Dalen et al., 2022). I tråd med dette viser den samme undersøkelsen at langt færre innvandrere enn i befolkningen som helhet følte seg akseptert som den de er i det norske samfunnet. 38 versus 79 prosent følte dette i “stor grad”.

Analyser av Levekårsundersøkelsen EU-SILC har også avdekket at det er en utbredt opplevelse av sosial eksklusjon blant personer med innvandrerbakgrunn. Som svar på spørsmålet: “I hvilken grad føler du deg ekskludert i samfunnet”, på en skala fra 0 til 10, var det i 2018 37 prosent av innvandrerne fra Afrika, Asia etc., som svarte 5 eller høyere. Det var mellom to og tre ganger så mange som blant personer uten innvandrerbakgrunn (Barstad, 2021). Også blant norskfødte med innvandrerforeldre fra de samme landene, og blant innvandrere fra EU/EFTA etc., var det en overhyppighet av opplevd eksklusjon, men ikke like uttalt som hos innvandrerne fra Afrika, Asia etc. Forskjellene reduseres i stor grad når det tas hensyn til ulikheter i levekår, for eksempel at den sistnevnte gruppen har en vanskeligere økonomisk situasjon, lavere utdanning og i større grad står utenfor arbeidslivet (Barstad, 2021).

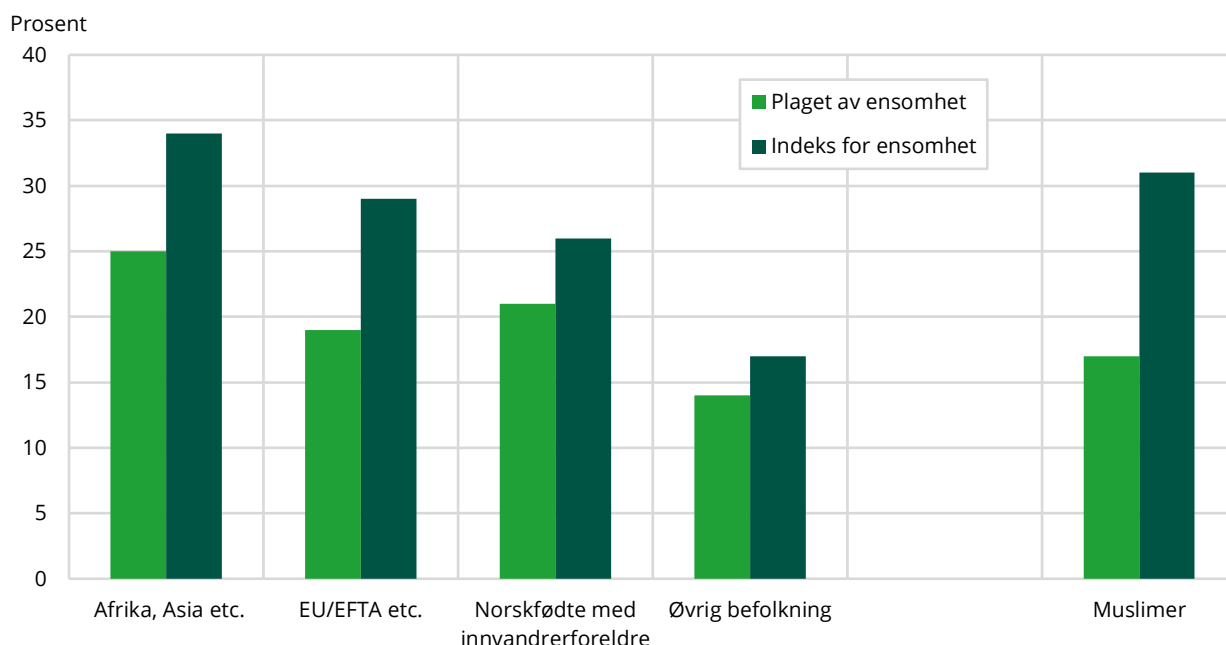
Hva så med ensomhet? Ensomhet er ikke nødvendigvis motsatsen til nasjonal tilhørighet og “norskhet”, og til opplevelsen av å være et verdsatt medlem av det norske samfunnet. Mens nasjonal identifikasjon og sosial eksklusjon handler om tilhørighet til de “store” fellesskapene, viser forskning at ensomhet dreier seg mye om tilhørigheten til “små” og intime fellesskap, nær familie og venner. For eksempel er innvandrere som ikke har ektefellen eller kjæresten i Norge, langt oftere ensomme enn andre innvandrere (Barstad, 2021). Det er likevel grunn til å tro at svak tilknytning til det nasjonale fellesskapet, og opplevelsen av samfunnsmessig utenforskap, kan ha betydning for ensomhet. Ensomhet og lav nasjonal tilhørighet har også noen felles risikofaktorer, slik som diskriminering og dårlige norskferdigheter (Barstad, 2021).

At innvandrere er noe mer utsatt for ensomhet enn befolkningen for øvrig, er vist gjennom en årrekke, se for eksempel Blom (1997). Derimot tydet tallene fra LKI 2016 på at norskfødte med innvandrerforeldre ikke var spesielt ensomme, og mindre ensomme enn innvandrerne fra de samme 4 landene, i aldersgruppen 18-39 år (Barstad & Molstad, 2020).

De siste tallene vi har tilgjengelig er fra Livskvalitetsundersøkelsene. I Livskvalitetsundersøkelsen 2022 ble det stilt spørsmål om ensomhet på to måter. Den første bruker ordet ensomhet, og spør om den enkelte er mye plaget av å føle seg ensom. Den andre metoden består i tre spørsmål som

forsøker å fange opp ensomheten på en mer indirekte måte, gjennom å spørre om opplevelser av å være henholdsvis isolert, savne kontakt med andre og føle seg utenfor. De som har svart «ofte» på minst ett av de tre spørsmålene er vist i figur 3, sammen med andelen som er mye plaget av ensomhet.

Figur 13.3 Andel mye plaget av ensomhet, og andel som skårer høyt på indeks for ensomhet, blant ulike innvandrergreper og blant muslimer. 2022. Prosent

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen, 2022. Statistisk sentralbyrå

Livskvalitetsundersøkelsene har en lavere svarprosent enn de vanlige levekårsundersøkelsene, og har utvilsomt problemer med et selektivt frafall blant innvandrere med svake norskerdigheter. Resultatene bekrefter likevel det som en rekke andre undersøkelser har vist, at innvandrere generelt, og innvandrere fra Afrika, Asia etc. spesielt, er mer utsatt for ensomhet enn øvrig befolkning. Vi ser at det gjelder uansett hvordan spørsmålet om ensomhet blir stilt, direkte eller indirekte. Personer som oppgir at de har en tilhørighet til islam (212 personer i utvalget) skiller seg imidlertid litt ut. Her gir de to måtene å spørre på noe forskjellige resultater. Muslimer er ikke spesielt plaget av ensomhet, men andelen som har svart «ofte» på minst ett av de indirekte spørsmålene er godt over gjennomsnittet. Det er den høye andelen som oppgir at de ofte savner noen å være sammen med, som gjør at muslimene skiller seg ut. De norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en liten gruppe, som gir en ekstra usikkerhet til tolkningen. At de skårer høyere enn den øvrige befolkningen, må vurderes i lys av at denne gruppen består av mange unge. Livskvalitetsundersøkelsen viser at unge voksne er langt mer utsatt for ensomhet enn eldre aldersgrupper.

13.7. Verdier og religion

Oppfatninger om andre menneskers verdisyn kan bidra til å føre mennesker sammen og skape fellesskap, eller tvert imot lede til avstand og konflikt. Variasjoner i verdisyn er igjen ofte knyttet til religion. Litt over halvparten av befolkningen mener at verdiene innenfor islam ikke er forenelige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Over halvparten ville også sett det som negativt hvis de hadde et barn som ønsket å gifte seg med en person som hadde islamsk tro (Brekke & Fladmoe, 2022). Det er likeledes en betydelig skepsis til visse religiøse tilpasninger i hverdagslivet, som kan ha negative konsekvenser for hverdagsintegreringen. Mer enn 5 av 10 mener at arbeidsgivere bør kunne nekte ansatte å samles til bønn i arbeidstiden, og 4 av 10 er skeptiske til at

sykehjem skal tilpasse maten de serverer etter beboernes tro og religion (Brekke & Fladmoe, 2022). Mange muslimer i Norge skjuler sin islamske identitet i frykt for å møte negative holdninger. Andelen som svarte bekreftende på at de gjorde dette, økte fra 26 prosent i 2017 til 33 prosent i 2022, ifølge undersøkelser i regi av Holocaust-senteret (Moe & Døving, 2023).

Likevel, på tross av dette, og de skeptiske holdningene hos mange i majoriteten, viste LKI 2016 at 8 av 10 religiøse innvandrere synes det er svært lett eller lett å utøve sin religion i Norge (Enes, 2017). Også blant de norskfødte med innvandrerbakgrunn svarer det store flertallet at de opplever religionsutøvelsen som lett. Det er likevel litt færre som opplever dette blant dem med foreldrebakgrunn fra muslimske land. 6 av 10 med bakgrunn fra Tyrkia mener at det er lett, og 7 av 10 med bakgrunn fra Pakistan oppgir dette (Enes, 2018).

Stort sett synes heller ikke flertallet av innvandrere at det er noe vesentlig motsetningsforhold mellom verdiene som norske myndigheter står for, og deres egne verdier. Det gjelder også innvandrere fra land med overveiende muslimsk bakgrunn: Pakistan og Somalia. Unntaket er framfor alt homofiles rettigheter (Dalen et al., 2022). Flere undersøkelser tyder på at verdiene til norskfødte med innvandrerforeldre ligger nærmere majoriteten på flere områder enn synspunktene til innvandrerne fra de samme landene. Eksempler er synet på likestilling og homofiles frihet til å leve som de vil (Barstad & Molstad, 2020).

13.8. Diskriminering og forskjellsbehandling

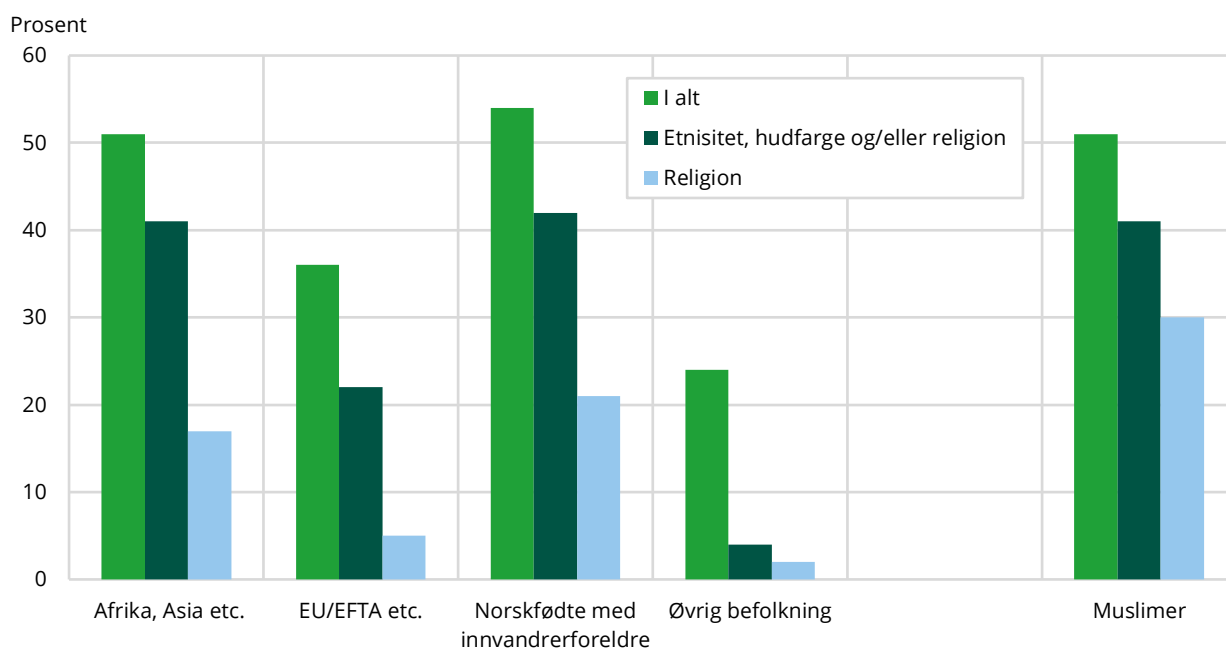
Opplevelsen av å bli forskjellsbehandlet, diskriminert, fordi man har en annen hudfarge, religion eller etnisk bakgrunn enn andre, skaper hindringer for hverdagsintegreringen. Som en deltaker i en fokusgruppediskusjon sa det: «Hverdagsintegrering er å bli behandlet på samme måte som nordmenn av institusjoner, og av alle» (Dalen et al., 2022). Diskriminering kan ha alvorlige konsekvenser, ikke minst for generell tillit og tilliten til storsamfunnet, som igjen kan føre til tilbaketreking og isolasjon. Det er også gjort mye forskning, mest i andre land, som viser at diskriminering og rasisme kan ha negative konsekvenser for innvandrernes psykiske og fysiske helse (Wollscheid et al., 2021). Det er vanskelig å si noe sikkert om årsakssammenhenger, men analyser av LKI 2016 viste at opplevd diskriminering er knyttet til økt ensomhet, flere psykiske plager og en svakere opplevelse av tilhørighet til Norge (Barstad & Molstad, 2020).

Det er ikke lett å kartlegge omfanget av diskriminering i spørreundersøkelser, og omfanget kan bli sterkt påvirket av hvilke, og hvor mange, spørsmål som stilles. I LKI 2016 ble det stilt spørsmål om opplevd diskriminering på fire områder (arbeidsplassen, skole, helsevesen og ved arbeidssøking), og om de intervjuede mente at dette skyldtes deres innvandringsbakgrunn. I tillegg ble det stilt et spørsmål om forskjellsbehandling på grunn av innvandrerbakgrunn i andre situasjoner enn dette, slik som på offentlig kontor, på gata o.l. Vel 3 av 10 hadde opplevd diskriminering på grunn av sin innvandrerbakgrunn i minst en situasjon de siste 12 månedene. Blant dem som hadde søkt etter arbeid, var det også vel 3 av 10 som mente de hadde blitt forskjellsbehandlet. Blant de norskfødte med innvandrerforeldre var andelen som hadde opplevd diskriminering i minst en situasjon enda høyere, vel 4 av 10. Mye av forskjellen sammenliknet med innvandrerne skyldes imidlertid alder, siden de norskfødte er yngre, og andelen som sier de har opplevd diskriminering synker med alderen (Barstad & Molstad, 2020).

Andre undersøkelser har kommet fram til enda høyere tall for opplevd forskjellsbehandling. I Fafo-undersøkelsen av hverdagsintegrering oppga nesten halvparten, 47 prosent, av personer med bakgrunn fra Pakistan, Somalia, Eritrea/Etiopia og Polen at de hadde opplevd dårligere behandling enn andre de siste 12 månedene, sammenliknet med 21 prosent i kontrollutvalget. Dette omfattet da vel og merke alle typer årsaker, også helse og alder. De tre dominerende årsakene var etnisk bakgrunn, hudfarge og religion/livssyn (Dalen et al., 2022).

I Livskvalitetsundersøkelsene stilles det årlig et sett av spørsmål om diskriminering. Det blir spurt om deltakerne i løpet av de siste 12 måneder har opplevd å bli behandlet dårligere enn andre av forskjellige årsaker. I figur 4 er andelen som alt i alt har opplevd forskjellsbehandling, uansett årsak, vist. I tillegg har vi slått sammen årsakene etnisk bakgrunn, hudfarge og religion/livssyn, for å få et inntrykk av hvor mange innvandrere som har opplevd diskriminering på grunnlag av egenskaper som kan knyttes til deres innvandringsbakgrunn. Vi viser også spesifikt andelen som føler seg dårligere behandlet enn andre på grunn av religion/livssyn, som er særlig aktuelt for muslimer.

Figur 13.4 Andel utsatt for forskjellsbehandling siste 12 måneder. I alt, på grunn av etnisitet, hudfarge og/eller religion/livssyn, og på grunn av religion/livssyn. Prosent. 2022

Kilde: Livskvalitetsundersøkelsen, 2022. Statistisk sentralbyrå

Det totale omfanget av forskjellsbehandling stemmer godt med Fafo-undersøkelsen. Om lag halvparten av innvandrere fra Afrika, Asia etc., muslimer og norskfødte med innvandrerforeldre har opplevd dette, omtrent dobbelt så mange som i befolkningen for øvrig. Omfanget av den innvandrerrelaterte forskjellsbehandlingen er nokså lik den vi finner i LKI 2016, selv om spørsmålsformuleringene er vesentlig forskjellige. Vel 4 av 10 innvandrere fra Afrika, Asia etc. har følt seg dårligere behandlet enn andre på grunn av etnisk bakgrunn, hudfarge eller religion/livssyn, den samme andelen finner vi blant norskfødte med innvandrerforeldre og blant personer med tilhørighet til islam. Blant innvandrere fra EU/EFTA-land etc. er andelen som føler seg dårligere behandlet under halvparten av andelen blant innvandrere fra Asia, Afrika etc. Som ventet er andelen som føler seg dårlig behandlet på grunn av religion særlig høy blant muslimer, rundt 3 av 10 har erfart dette de siste 12 måneder.

Andre undersøkelser bekrefter bildet av relativt utbredte erfaringer med forskjellsbehandling blant norske muslimer. I en undersøkelse gjennomført av HL-senteret i Norge, kom det fram at 36 prosent av muslimerne de siste 12 månedene hadde opplevd at personer var avvisende mot dem når de fikk vite om den religiøse tilhørigheten, og 21 prosent hadde opplevd trakassering. Begge disse formene for negative erfaringer økte i utbredelse fra 2017 til 2022, til tross for positive endringer i befolkningens holdninger til muslimer (Moe & Døving, 2023).

Innvandrerbefolkningens egne vurderinger sier ikke noe om det faktisk har skjedd en usaklig forskjellsbehandling. Ofte er dette vanskelig å vite helt sikkert, spesielt i ansettelsesprosesser. En rekke undersøkelser har imidlertid avdekket at det faktisk skjer en forskjellsbehandling. En vanlig

metode er å sende inn likelydende, fiktive søknader på jobbtilbud, der bare navnene er forskjellige. En av disse viste at jobbsøkere med norske navn hadde 25 prosent større sjanse enn personer med pakistanske navn til å bli innkalt til jobbintervju i Oslo-området (Midtbøen, 2016). Undersøkelser med bruk av lignende metoder tyder på at det også skjer en etnisk diskriminering på boligmarkedet (Andersson et al., 2012). Et relativt nylig felteksperiment viser i tillegg at å signalisere tilknytning til islam i jobbsøknaden gir en enda større risiko for ikke å bli innkalt til intervju (Di Stasio et al., 2019). Denne effekten var særlig stor i Norge, sammenliknet med de andre landene som inngikk i eksperimentet: Tyskland, Storbritannia, Nederland og Spania.

13.9. Oppsummering

Integreringen av innvandrere handler ikke bare om å delta i arbeids- og utdanningsliv på lik linje med majoriteten. Den har også sosiale og psykologiske aspekter, og det er dette som tematiseres av begrepet hverdagsintegrering.

De sosiale aspektene er preget av at innvandrerne har flyttet fra venne- og familienettverkene de hadde i opprinnelseslandet. Innvandrere oppgir å ha et begrenset familienettverk i Norge, sjeldnere kontakt med venner og mindre tilgang på sosial støtte enn majoritetsbefolkningen. 1 av 4 rapporterer å ha ingen venner utover andre innvandrere. Blant norskfødte med innvandrerforeldre oppleves den sosiale integreringen langt bedre.

Innvandrere gir uttrykk for lavere tillit til andre mennesker, men høyere tillit til viktige samfunnsinstitusjoner. De oppgir sjeldnere å være engasjert i frivillig arbeid, mens norskfødte med innvandrerforeldre er på samme nivå som befolkningen ellers.

De fleste innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre føler sterk tilhørighet til Norge. Samtidig viser undersøkelser at mange innvandrere ikke opplever at de blir godtatt som norske. Det er mer vanlig å oppleve ensomhet og utenforskap blant innvandrerne enn ellers i befolkningen.

I befolkningen er det også en betydelig skepsis til personer med muslimsk tro. Mange muslimer i Norge håndterer dette ved å skjule sin islamske identitet. Det store flertallet av innvandrere opplever likevel at det er lett å utøve sin religion i Norge.

Forskjellsbehandling er en betydelig hindring for hverdagsintegreringen, og er svært utbredt, slik innvandrerne selv opplever det. Vel 4 av 10 innvandrere fra Asia, Afrika etc. og blant muslimer har følt seg dårligere behandlet enn andre på grunn av sin etniske bakgrunn, hudfarge eller religion/livssyn de siste 12 måneder. Dette er en av de få sider ved integreringen der norskfødte med innvandrerforeldre ikke kommer bedre ut enn de som selv har innvandret.

Sammenhengen mellom norskferdigheter og hverdagsintegrering har vært et gjennomgangstema. Det er mer vanlig at innvandrere med gode norskferdigheter oppgir å ha venner i majoritetsbefolkningen enn de som ikke har slike ferdigheter. Gode norskferdigheter er også forbundet med rapportering av sterkere tillit, mer deltaking i frivillige organisasjoner, lavere ensomhet og sterkere nasjonal tilhørighet.

Referanser

- Andersson, L., Jakobsson, N. & Kotsadam, A. (2012). A Field Experiment of Discrimination in the Norwegian Housing Market: Gender, Class, and Ethnicity. *Land Economics*, 88(2), 233-240. <https://www.jstor.org/stable/pdf/23272579.pdf>
- Barstad, A. (2019). Er religiøse innvandrere mindre integrert? SSB Analyse 2019/22. Statistisk sentralbyrå. Hentet 21.05. 2020 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/er-religiose-innvandrere-mindre-integrert>
- Barstad, A. (2021). Er innvandrere utsatt for ensomhet og sosial eksklusjon? SSB Analyse 2021/04. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/er-innvandrere-utsatt-for-ensomhet-og-sosial-eksklusjon>
- Barstad, A. & Molstad, C. S. (2020). *Integrering av innvandrere i Norge. Begreper, indikatorer og variasjoner mellom grupper. Rapporter 2020/44*. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/438053?_ts=175daec55f8
- Brekke, J.-P. & Fladmoe, A. (2022). *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge. Integreringsbarometeret 2022. Rapport 2022:6*. Institutt for samfunnsforskning. Institutt for samfunnsforskning. https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2999496/Rapport_2022-6_Integreringsbarometeret_2022.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Dalen, H. B. (2019). *Mye frivillig innsats blant norskfødte med innvandrerforeldre*. Statistisk sentralbyrå. Hentet 02.02.2024 fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/mye-frivillig-innsats-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- Dalen, K., Flatøy, H. & Friberg, J. H. (2022). *Hverdagsintegrering. En pilotundersøkelse om tillit, tilhørighet, deltakelse og diskriminering i innvandrerbefolkningen: Fafo-rapport 2022:15*. Fafo. <https://www.fafo.no/images/pub/2022/20818.pdf>
- Departementene. (2021). *Hverdagsintegrering - strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/b6ae799c27fb4455a1e5c6d8d06f6c7d/hverdagsintegrering.pdf>
- Di Stasio, V., Lancee, B., Veit, S. & Yemane, R. (2019). Muslim by default or religious discrimination? Results from a cross-national field experiment on hiring discrimination. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. <https://doi.org/10.1080/1369183x.2019.1622826>
- Dunbar, R. (2021). *Friends. Understanding the power of our most important relationships*. Little, Brown.
- Egge-Hoveid, K. (2018). Familieforhold og sosiale relasjoner. I A. B. Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016. Rapporter 2018/20* (s. 47-62). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekår-blant-innvandrere-i-norge>
- Eimhjellen, I., Bentsen, H. L. & Wollebæk, D. (2020). *Sivilsamfunnsdeltaking blant innvandrere i Norge. Rapport 2020:2*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2636124/Sivilsamfunnsdeltaking%2bblant%2binnvandrere%2bi%2bNoreg.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Eimhjellen, I., Espegren, A. & Nærland, T. U. (2021). *Sivilsamfunn og integrering. En kunnskapsoppsummering. Rapport 2021:3*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning->

- xplui/bitstream/handle/11250/2737651/Sivilsamfunn%20bog%20integrering.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Enes, A. W. (2017). Religion. I S. Vrålstad & K. S. Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016* (Rapporter 2017/13) . s. 82-92. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309211?ts=177710adf90
- Enes, A. W. (2018). Religion. I A. B. Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. (Rapporter 2018/20). s. 63-71. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekår-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre-i-norge-2016>
- Haugland, I. & Dalen, H. B. (2023). *Har innvandrere som deltar frivillig høyere tillit til samfunnsinstitusjoner?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/organisasjoner-og-medlemskap/artikler/har-innvandrere-som-deltar-frivillig-hoyere-tillit-til-samfunnsinstitusjoner>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/b98e1d0bbe9248cb94e00d1e935f2137/regjeringen-s-integreringsstrategi-20192022.pdf>
- Midtbøen, A. (2016). Discrimination of the Second Generation: Evidence from a Field Experiment in Norway. *Journal of International Migration and Integration*, 17(1), 253-272. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s12134-014-0406-9>
- Moe, V. & Døving, C. A. (2023). *Diskriminerings erfaringer blant muslimer i Norge*. HL-senteret. https://www.imdi.no/contentassets/81b9c85aed6e42c994cf812e6f491fc3/rapport_di_skrimineringserfaringblantmuslimer.pdf
- Pettersen, S. V. (2018). Holdninger, verdier og tillit. I A. B. Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. (Rapporter 2018/20). s. 109-120. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekår-blant-innvandrere-i-norge>
- Sandnes, T. (2017). Sosial kontakt. I S. Vrålstad & K. S. Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. (Rapporter 2017/3). s. 70-81. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309211?ts=177710adf90
- Statistisk sentralbyrå. (2022). Tabell 13832: Landbakgrunn og type frivillig innsats siste 12 måneder 2022. [Frivillighet, politisk deltakelse og tillit, levekårsundersøkelsen]. <https://www.ssb.no/statbank/table/13832>
- Støren, K. S. (2019). Innvandrere har mindre tillit til sine medmennesker. *SSB analyse, 2019/13*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-har-mindre-tillit-til-sine-medmennesker>
- With, M. L. (2017). Ubetalt arbeid. I S. Vrålstad & K. S. Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. (Rapporter 2017/13). s. 120-129. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309211?ts=160ea9e4890
- Wollscheid, S., Lynnebakke, B., Fossum, L. W. & Bergene, A. C. (2021). *Konsekvenser av rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn. En kunnskapsoversikt*. (Rapport 2021:22). NIFU. <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xplui/bitstream/handle/11250/2978279/NIFUrapport2021-22.pdf?sequence=6>

Komparativ analyse

14. Innvandrere i Norge 2023: Europeiske sammenlikninger

I artikkelserien «Innvandrere i Norge» beskrives innvandrerne og deres norskfødte barn langs en rekke dimensjoner, med vekt på demografi, levekår og integrering. I denne artikkelen sammenlikner vi innvandrerne i Norge og deres norskfødte barn med innvandrere og deres etterkommere ellers i Europa, langs dimensjoner hvor det er mulig å finne noenlunde sammenliknbare data.

Lars Østby

Internasjonale sammenlikninger er nyttige som grunnlag for å vurdere enkeltlands innvandring, integrering og politikken for innvandring og integrering. De utfordringene som innvandrerne møter og innvandringen skaper i vertslandet kan være ganske like, selv om måten å møte dem på, og utfallene av disse møtene, kan variere mye. Det å gjøre slike sammenlikninger, er ikke enkelt. Til tross for store likheter i hvert fall med våre naboland og mange andre europeiske land, er det også forskjeller i innvandringens struktur og historie, og i integreringspolitiske rammer. Gapet mellom innvandrernes og de øvriges arbeidsledighet i Sverige er større enn i noe annet land, og forskjellen mellom innvandreres og andres sysselsetting er størst i Nederland (OECD & EC, 2023). Dette skyldes imidlertid i stor grad at landene har svært store innvandrergrupper som har lav yrkesdeltaking i alle land, som nyankomne flyktninger, og ikke at integreringen nødvendigvis går dårligere der enn i andre land. Land med relativt stor arbeidsinnvandring kan ha høyere sysselsetting blant innvandrerne enn den øvrige befolkningen (OECD, 2022a, s. 42). Innvandrings- og integreringspolitikken tar vi ikke opp i denne artikkelen, men for en grundig sammenlikning av denne politikken i mer enn 50 land, viser vi til presentasjonen av Migrant Integration Policy Index (MIPEX) 2020 hos Solano & Huddleston (2020).

14.1. Hva mener vi med integrering?

Østby (2016) omtaler integrering som et vanskelig og uklart begrep, uten noen omforent definisjon. Heller ikke våre kollegaer i andre lands statistikkbyråer, eller OECD eller EU har en klar og operasjonell definisjon. Barstad & Molstad (2020) gjør en grundig analyse av sosial mobilitet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. De konkluderer med å beskrive fem dimensjoner ved integrering: Et vanlig perspektiv er at individene eller gruppen er integrert når de oppnår de samme sosioøkonomiske godene som andre samfunnsmedlemmer, ofte omtalt som *strukturell integrasjon*. Det er også vanlig å knytte integrasjonen til sosial deltaking og tilknytning, av uformell og formell art. De omtaler dette som *sosial integrasjon*. Et tredje element som gjerne inngår, er at integrasjonen også har en subjektiv/opplevelsesmessig og en kulturell side. I hvilken grad opplever innvandrerne seg som en del av det nasjonale fellesskapet, og i hvilken grad gir de uttrykk for «avvikende» verdier og holdninger? Dette aspektet omtales som *psykologisk-kulturell integrasjon*. Et fjerde element er hvilke ressurser og hvilken kompetanse som finnes for integrering. I rapporten omtales dette som *barrierer og ressurser for integrering*. Her inngår, for innvandrernes del, norskferdigheter, helsetilstand og diskriminering. Både svake norskferdigheter, dårlig helse og utstrakt diskriminering kan hindre deltaking. Til slutt har vi også *den politiske integrasjonen*; i hvilken grad innvandrere og norskfødte deltar i politikken og har tillit til sentrale samfunnsinstitusjoner. Med grunnlag i disse fem dimensjonene er det lett å forstå at det ikke kan ventes å kunne skape ett enkelt, samlet mål for sammenlikning landene imellom av hvordan integreringen er.

I et forsøk på å samle og forenkle erfaringene med 40 års integreringsanalyser, kan man si at integreringen kan defineres som vellykket dersom urimelige og ikke selvvalgte forskjeller mellom

minoritet og majoritet (på viktige områder) minker, over tid og mellom generasjoner (Østby, 2016). Å belyse denne prosessen komparativt, lar vi være et utgangspunkt for denne artikkelen.

14.2. Grunnlag for nordiske og europeiske sammenlikninger

OECD berømmer Norge for i lang tid å ha hatt imponerende gode registerdata og analyser knyttet til innvandring og integrering (OECD, 2022b, s. 45). Men de sier også samme sted at selv om norske data er gode for analyse av innvandring og integrering i Norge, er de ikke nødvendigvis sammenliknbare internasjonalt. Dette skyldes at bare få land har så omfattende registre som de nordiske, og at registrene ikke lages for å tjene statistiske eller analytiske formål. Deres primære oppgave er å tjene administrative formål, statistikere og forskere blir bare sekundære brukere. De definisjonene som registre baserer seg på, er slike som registrenes administrative formål trenger, og kan dermed være forskjellig fra de definisjonene statistikk og analyse helst vil bruke. Slike ønsker kan bety mer for de definisjonene som intervjuundersøkelser legger til grunn, siden de ofte lages for å tjene bestemte analyseformål. Derfor kan det vanskelig bli gode sammenliknbare data når datagrunnlaget er helt ulikt.

For sine sammenlikninger bruker derfor OECD primært de europeiske arbeidskraftsundersøkelsene (AKU) og EU-SILC (OECD & EC, 2023), også for de landene som har andre og mer korrekte kilder tilgjengelig. Dermed vil vi i denne artikkelen ofte være avhengige av utvalgsdata også for Norge, med de mangler som disse kan ha som følge av selektivt frafall, begrenset utvalgstørrelse og stokastiske variasjoner. Selektivt frafall betyr at visse grupper, som dem med lav utdanning, dårlig kjennskap til det språket intervjuet bruker, manglende tillit til de som organiserer undersøkelsen, svekket helse, høy alder osv. har vanskelig for å bli med i undersøkelsen. Det er lett å tenke seg at de som er likegyldige til det tema undersøkelsen tar opp, ikke ønsker å delta. Dessuten kan det godt være mulig at man ikke svarer ærlig på spørsmål hvis svaret innebærer brudd med samfunnets normer. Register vil i utgangspunktet dekke hele den relevante befolkningen, og kunne brytes ned på små grupper. Intervjuundersøkelser må alltid basere seg på å intervju bare et (lite) utvalg av befolkningen. At utvalget er begrenset, betyr en viss stokastisk usikkerhet i alle svar, og det blir ikke mulig å gi tall for små grupper. For våre sammenlikninger er det særlig beklagelig at generelle utvalgsundersøkelser som regel ikke kan gi tall for innvandrere fra enkeltland, men må slå sammen innvandrere til noen ytterst få store regioner (grupper av land). Registeranalyser viser at det kan være store forskjeller i demografisk atferd, levekår og integrering mellom innvandrere som kommer fra naboland.

Et objektivt eller absolutt mål på om integreringen i Norge er vellykket eller ikke, eventuelt mer nøyaktig hvor vellykket eller mislykket den er, er ikke lett å finne. Dette er fordi integrering samtidig kan være vellykket på noen områder og mislykket på andre, og at det ikke finnes noe mål som i ett tall samler opp integreringen på alle viktige områder. Det er heller ingen entydige svar på hva som er god integrering: Hvis innvandrernes barn ikke når samme utdanningsnivå som andre jevnaldrende, er nok det ofte et tegn på dårlig integrering, og det oppfattes som et skritt i riktig retning om forskjellen reduseres. Men er en gruppe med dobbelt så høyt utdanningsnivå som majoriteten dobbelt så godt integrert som en gruppe som ligger på majoritetens nivå?

Viktigst når vi skal sammenlikne integrering landene imellom, er å fjerne det vi ofte kaller sammen-setningseffekter, effekter av at de landene vi sammenlikner har innvandrere med svært ulik bakgrunn og ulike forutsetninger for en vellykket integrering. Noen eksempler: Et land som har ført en stadig strengere innvandringspolitikk, vil ha en økende andel innvandrere med lang botid og synkende andel med kort botid. Dette gir seg lett utslag i positiv utvikling i indikatorer for integrering. Uten at vi har sett analyser av det, kan det tenkes at dårlig integrerte innvandrere i land med en restriktiv integreringspolitikk, lett kan miste håpet om å bli bedre integrert, og derfor utvandre igjen, for om mulig å finne et bedre liv andre steder. Land med en stor andel innvandrere

fra fjerne land, geografisk, språklig og kulturelt, vil ha større utfordringer med integrering enn land med like mange innvandrere, men fra naboland. Innvandringsgrunnene er ulike landene imellom, og hvem som kommer som innvandrere varierer mye fra land til land. Et land med mange høyt kvalifisert arbeidsinnvandrere, vil ha innvandrere som skårer høyere på de fleste dimensjoner som inngår i integreringsbegrepet enn et land hvor mange innvandrere er traumatiserte flyktninger uten utdanning.

Innenfor rammen av et kapittel i en oversiktspublikasjon, kan vi ikke gjøre originale komparative analyser av integrering basert på primære data. Det er bare mulig å bruke data som andre har tilrettelagt og brukt. Vi støtter oss tungt på OECD/EUs *Settling In Report: Indicators of Immigrant Integration 2023* (OECD & EC, 2023). Av hensyn til sammenliknbarheten landene imellom, bruker OECD nesten bare harmoniserte utvalgsundersøkelser. Om Norge og andre land har registerdata som gir et riktigere bilde av for eksempel valgdeltaking, er det likevel utvalgsdataene som brukes oftest. Gjennom EØS-avtalen deltar vi i EUs statistiksamarbeid, og også Norge har de viktigste harmoniserte utvalgsundersøkelsene, som AKU og EU-SILC. I enkelte sammenlikninger bruker OECD & EU (2023) Eurobarometerundersøkelsene. Disse er ikke en del av det statistiksamarbeidet, men noen av dem er gjennomført også i Norge. Det synes likevel tilfeldig hvilke av de norske dataene fra Eurobarometer som er trukket inn i sammenlikningene.

Sammenlikninger i Norden

Selv med våre skandinaviske og nordiske naboer, som har så likeartede statistiske system, og som heller ikke skiller seg grunnleggende fra hverandre i innvandrings- eller integreringspolitikk, er det ikke så enkelt å etablere et godt nok statistisk grunnlag for sammenlikninger. Det har vært gjort iherdige forsøk i nærmere 20 år, fra Nordisk Fickfacta (Arbetsmarknadsdepartementet, 2013) til etableringen av en nordisk komparativ database for innvandring og integrering, lagt inn i Nordisk Ministerråds tabelldatabase (<https://www.nordicstatistics.org/>). Den er beskrevet og brukt av Østby & Aalandslid, 2020 og Østby & Gulbrandsen, 2022. Enkle forsøk på å harmonisere registerbasert statistikk, gav ikke godt nok sammenlikningsgrunnlag (Pettersen & Østby, 2013). Et samarbeid mellom de skandinaviske statistiske sentralbyråene gav godt harmoniserte, komparative registerdata for innvandrere fra seks viktige innvandringsland til Skandinavia (Bevelander red., 2014). Nordisk Ministerråd har finansiert også andre komparative prosjekter, som *Scandinavian Integration Policies for Refugees* som NIBR (OsloMet) har ledet (Hernes, 2022).

Sammenlikninger innen Europa

OECD har en lang tradisjon for å beskrive og analysere innvandring og integrering, i nært samarbeid med medlemslandene. Deres *International Migration Outlook* hadde 47. utgave høsten 2022 (OECD, 2023). Der finnes også en oversikt over den siste utviklingen i innvandrings- og integreringspolitikken. Sommeren 2023 kom den fjerde utgaven av *Settling In Report: Indicators of Immigrant Integration 2023*, i samarbeid med EU-kommisjonen (OECD & EC, 2023). Publikasjonen har 83 indikatorer innenfor tre hovedområder, arbeidsmarked og kompetanse, levekår og sosial integrasjon. De som er født med innvandrerforeldre i det enkelte landet vies også stor oppmerksomhet, med størst vekt på gruppens deltakelse i utdanning og arbeid, fattigdom og opplevd diskriminering. *Settling In* har også et eget kapittel om eldre innvandrere. Denne publikasjonen har vært helt grunnleggende for denne artikkelen.

Av særlig interesse i en norsk sammenheng er også OECD-publikasjonen *Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Norway* (OECD, 2022b), men den er av begrenset nytte for våre sammenlikninger siden den legger størst vekt på innvandrings- og integreringspolitiske sider, og har lite komparative data. Det er kommet noen få utgaver om andre land også, Sverige i 2016, Finland i 2018 og Flandern i 2023.

For OECD er deltakelse i arbeidsmarkedet det viktigste elementet i integreringen, og de legger derfor stor vekt også på utdanning. I tillegg dekker de, men ikke like grundig, andre levekårsdimensjoner, som inntekt, boligforhold og helse. Det vi i Norge snakker om som hverdagsintegrering (Regjeringen, 2021), dekker OECD med data om statsborgerskap, valgdeltakelse, holdninger til innvandrere og innvandring og opplevd diskriminering.

Hvilke data er sammenliknbare?

For vår bruk av OECDs data til å sammenlikne Norge med andre land, utgjør tilgangen på komparative datakilder et særlig problem. Av hensyn til sammenliknbarheten mellom alle EØS-land eller alle OECD-land, velger altså OECD å basere seg på harmoniserte utvalgsundersøkelser som er tilgjengelig i de fleste landene, og ikke å bruke registerdata, som er grunnsteinen i det norske statistiske systemet. Også for mange av den type sammenlikninger som denne artikkelen presenterer, er kvaliteten bedre på data hentet fra våre registre enn fra utvalgsundersøkelser, men sammenliknbarheten med data fra utvalgsundersøkelser er tvilsom. Et særlig problem er knyttet til utvalgsundersøkelsenes skjevheter som følge av stort frafall i enkelte grupper, og stor stokastisk usikkerhet knyttet til at det blir få svar fra små grupper. Noen av tallene i OECDs publikasjoner vil derfor avvike fra publiserte tall basert på våre egne registerdata.

Noen avvik mellom de data som SSB vanligvis publiserer og de data OECD bruker i sine sammenlikninger skyldes at de aller fleste av OECDs tall gjelder *utenlandsfødte* (og barn av utenlandsfødte), og ikke den definisjonen av *innvandrere* - person som selv har innvandret til Norge, som er født i utlandet, har to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre, og *norskfødte barn med innvandrerforeldre* som vi vanligvis bruker. Forskjellen på antallet innvandrere (819 356) og antall utenlandsfødte (898 218) 1. januar 2022 er 10 prosent, mens vårt antall norskfødte med (to) innvandrerforeldre (205 819) utgjør bare knapt 40 prosent av deres antall norskfødte med minst en utenlandsfødte forelder (530 730). Tall hentet fra SSB (2022a), definisjonene finnes også hos Steinkellner et al. (2023).

Forskjellen mellom OECDs gruppe utenlandsfødte og norsk statistikk innvandrere er primært knyttet til to grupper:

- a) OECD får med dem som er født i utlandet og har bare norskfødte foreldre og besteforeldre, og
- b) utenlandsfødte med én utenlandsfødte forelder og to utenlandsfødte besteforeldre.

Begge gruppene utgjør vel 35 000 (SSB, 2022a). Mange i begge grupper er født i et naboland, eller i Tyskland, Storbritannia eller USA mens foreldrene oppholdt seg der. I tillegg i gruppe a) får OECD med utenlandsadopterte (anslagsvis inntil 20 000). I vår statistikk følger vi utenlandsadoptertes sosiale og ikke biologiske foreldre, og de er dermed ikke innvandrere. Den største forskjellen er knyttet til Sverige, norsk statistikk hadde 35 900 innvandrere derfra, OECD bruker 47 800 «foreign-born» i Norge som er født i Sverige.

Det er som vi så, en betydelig større forskjell mellom OECD og SSB når det gjelder vår definisjon av norskfødte med innvandrerforeldre versus deres «native-born with foreign-born parents». Den norske definisjonen tar bare med dem med to utenlandsfødte foreldre (og fire utenlandsfødte besteforeldre), for OECD er det nok med én utenlandsfødte forelder, og besteforeldre trekkes ikke inn. Den største forskjellen utgjøres av gruppen av norskfødte med én utenlandsfødte og én norskfødte forelder og to norskfødte og to utenlandsfødte besteforeldre. Gruppen er større enn de norskfødte med to utenlandsfødte foreldre, og utgjør hele 230 000 (SSB, 2022a). Det store flertallet har den utenlandsfødte forelder fra våre nærmeste naboland og fra Tyskland, Storbritannia og USA. Det er færre som har den utenlandsfødte forelder fra Filippinene, Thailand og andre land hvor det er kommet mange kvinner fra for å gifte seg med menn uten innvandrerbakgrunn.

Også andre grupper får OECD med, som de 33 000 som er født i Norge med én utenlandsfødt forelder, men som ikke har noen utenlandsfødte besteforeldre (SSB, 2022a). Den utenlandsfødte forelderen er gjerne fra Sverige eller USA, eller de andre landene vi har hatt mye kontakt med. Nesten like stor (29 000) og med utenlandsk innslag fra de samme landene er gruppen som er født i Norge og som har en utenlandsfødt forelder og en utenlandsfødt besteforelder. En gruppe som har vokst raskt, og har nådd 12 000 per 2022, er de født i Norge med en norskfødt og en utenlandsfødt forelder, og fire utenlandsfødte besteforeldre. Det utenlandske innslaget er i stor grad fra Asia og Afrika, med Pakistan med det klart største antallet. Dette er en gruppe mange ønsker skulle omfattes av vår definisjon av norskfødt med utenlandsfødte foreldre.

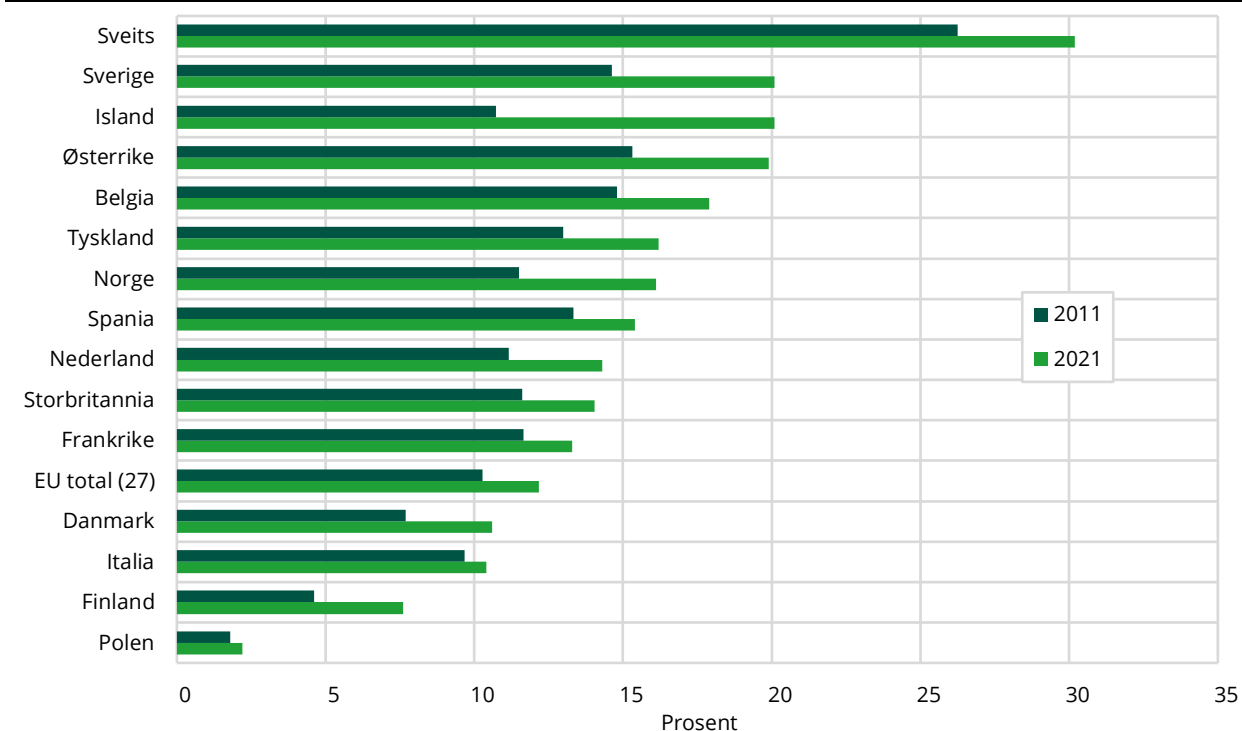
Forskjellen mellom OECDs og våre definisjoner gjør at OECD får noe flere «foreign born» enn vi har innvandrere, og langt flere norskfødte med en viss utenlandsk bakgrunn. For begge grupper gjelder at det tillegget som OECD har, i hovedsak består av personer med sin utenlandske bakgrunn fra våre naboland og andre land vi har hatt lang historisk kontakt med, mens forskjellene i tall for personer med bakgrunn fra de fleste land i Asia, Afrika etc., er ganske ubetydelige.

Effekten av disse forskjellene når vi sammenlikner de tall OECD gir for innvandring og integrering i Norge med tilsvarende SSB-tall, er at OECDs tall gjelder en gruppe som har en mindre rendyrket innvandrerbakgrunn enn det den gruppen har som norsk statistikk beskriver. Forskjellen er særlig stor mellom OECDs «foreign-born with at least one foreign-born parent» og SSBs «norskfødte med innvandrerforeldre», av mindre betydning mellom deres «foreign-born» og våre «innvandrere». Forskjellene er relativt små for dem med bakgrunn fra Asia og Afrika, og stor for dem med bakgrunn fra EU/EFTA og USA, særlig stor for dem med bakgrunn fra Norden.

14.3. Antall og andel innvandrere i Europa

Hvilke land sammenlikner vi med?

Med OECDs definisjon av innvandrere som utenlandsfødte, hadde Norge 11,5 prosent i 2011, og 16,1 prosent utenlandsfødte i 2021. Etter vår definisjon var det henholdsvis 10,2 og 14,8 prosent innvandrere de to årene. Denne tilveksten plasserer oss relativt høyt oppe i en europeisk sammenlikning, hvor EU (27) fra 2011 til 2021 har gått fra 10,3 til 12,2 prosent (figur 14.1). Tilveksten i Norge er langt lavere enn i Island og Sverige, på nivå med Østerrike og sterkere enn i alle andre EU/EFTA-land. Den sterke veksten i Norge (og Island) skyldes primært stor arbeidsinnvandring, for Sverige er det store mottaket av flyktninger det viktigste. Danmark og Finland har det siste tiåret vært blant landene med minst innvandrerandel, men tilveksten har vært høyere enn EUs gjennomsnitt. Andelen utenlandsfødte i Norge i 2021 er på nivå med Tyskland og klart høyere enn i Nederland og Storbritannia (figur 14.1).

Figur 14.1 Andel utenlandsfødte i utvalgte land, 2011 og 2021. Prosent

Kilde: OECD & EC, 2023, figur 2.1

Andelen kvinner blant innvandrerne ligger for de aller fleste landene mellom 48 og 52 prosent (OECD & EC, 2023, figur 2.3). Fordi Norge har hatt en betydelig arbeidsinnvandring fra Øst-Europa i snart 20 år, er andelen kvinner (48 prosent) blant de laveste. EUs gjennomsnitt er 51 prosent kvinner, som antyder at arbeidsinnvandring her betyr mindre enn for Norge, mens familie- og flyktningeinnavandring betyr mer. Etter hvert som flyktningene fra Ukraina kommer inn i statistikken, vil andelen kvinner øke i alle landene i de nærmeste årene.

Med økende botid regner man med at integreringen går stadig lettere (med lengre erfaring kommer gjerne bedre språkkunnskaper, bedre kjennskap til landets formelle og sosiale strukturer osv.). OECD & EC (2023) sammenlikner botidsfordelingen mellom landene, basert på AKU-data. Norge hadde i 2020 en klart mindre andel med kortere botid enn 10 år enn EUs gjennomsnitt, og noe flere med under 5 års botid. Dette kan i utgangspunktet gi et noe dårligere grunnlag for integreringen. Sett på denne måten, er utgangspunktet enda dårligere for Danmark og Sverige, siden deres andel med mindre enn 5 års botid er enda større (OECD & EC, 2023, figur 2.13).

Det er betydelige forskjeller i hvor i verden innvandrerne i de enkelte landene kommer fra. Med økende avstand mellom ut- og innvandringsland, geografisk, sosialt og kulturelt, jo vanskeligere og langsommere vil integreringsprosessen være. Det vil kreve for mye plass å illustrere ulikhetene i landenes mønster i rekruttering av innvandrere. OECD & EC (2023) har en kort oppsummering på verdensdelsnivå. Norges fordeling på landbakgrunn likner en del på EUs gjennomsnitt. Vi har litt færre fra Afrika, men flere enn våre nordiske naboland. Alle nordiske land har klart høyere andel fra Asia (30-44 prosent, mest i Sverige) enn det EU (27) (20 prosent) har, men Norge har den lavest andelen blant de nordiske landene. Det er relativt få fra Amerika og Oceania i hele EØS-området. Halvparten av innvandrerne i Norge og Danmark kommer fra et europeisk land, akkurat som for EU (27). Sverige og Finland har 40 prosent fra Europa. Av alle innvandrere i EU kommer 30 prosent fra et annet EU-land, mens denne andelen er langt høyere i «utenforlandene» Norge og Storbritannia (40 prosent), og Island (60 prosent). En sammenlikning av opprinnelseslandene til innvandrerne i de nordiske landene finnes hos Østby & Gulbrandsen (2022).

Norskfødte med innvandrerforeldre

Som vist i under «Grunnlag for nordiske og europeiske sammenlikninger», er OECDs definisjon av descendants (etterkommere) svært ulik vår definisjon av norskfødte med innvandrerforeldre. Hvordan det går med innvandrernes barn betegnes noen ganger som integreringspolitikens lakmustrøst, og det kunne vært svært nyttig å sammenlikne situasjonen i ulike land. Men med OECDs «utvannede» definisjon, synes ikke det å være så relevant. Gruppen vil for en stor del bestå av personer hvor «integrering» vil være en fremmed problemstilling, og denne andelen vil variere svært mye mellom landene, og variasjonen vil være ukjent.

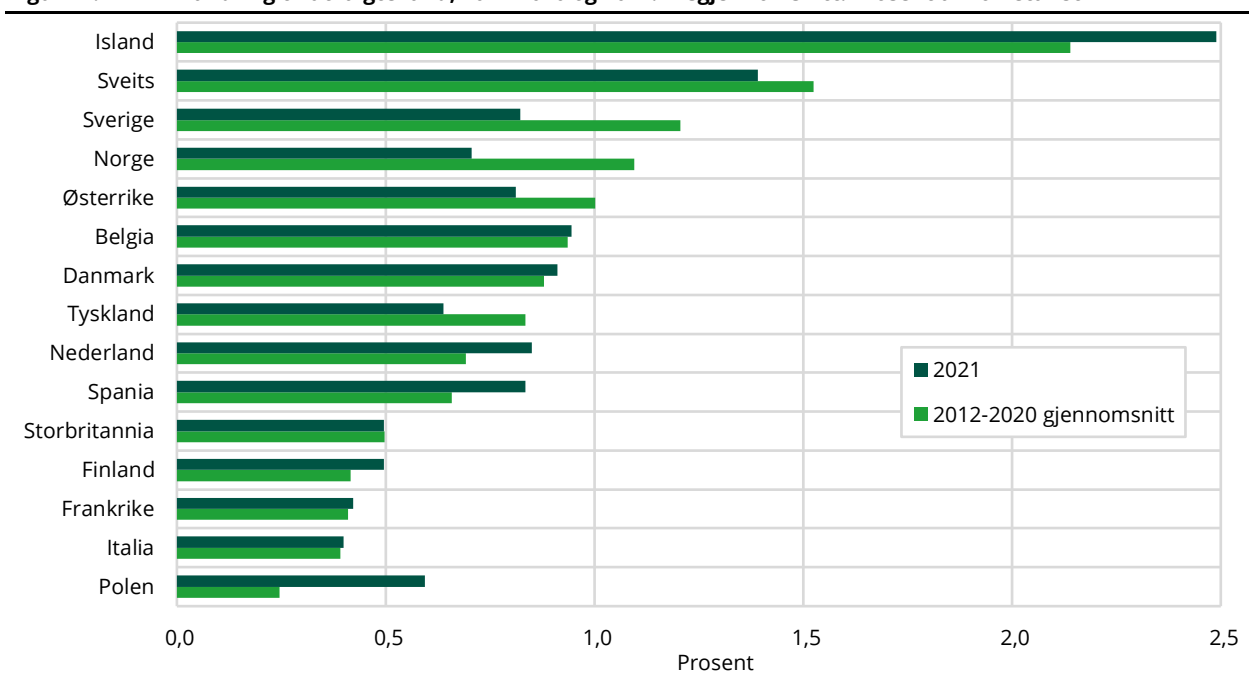
I OECD & EC (2023) er det et eget kapittel (kapittel 7) som heter «Integration of young people with foreign-born parents». Her brukes ofte en fire-delning: Innenlandsfødte med to innenlandsfødte foreldre, innenlandsfødte med én utenlandsfødte forelder, innenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre og utenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre, innvandret før en gitt alder. Dette kunne det vært verd å gå grundigere inn i, men siden kildene er såpass ulike landene imellom (noen bruker Arbeidskraftundersøkelsene, noen Mikrosensus, Norge, Finland og Danmark ofte registerdata, og noen sammenlikninger baserer seg på PISA-undersøkelsene (OECD, 2019)), er det innenfor denne artikkelens rammer ikke rom for å gjøre det.

Inn- og utvandring

Det er mulig å si noe om nivået på innvandringen til de enkelte landene (figur 14.2), men utvandring blir registrert ganske dårlig i mange land. Sammenlikninger av hvor innvandrerne til de enkelte land kommer fra de siste årene, og hvor de flytter til, vil kreve stor plass og en detaljert gjennomgang av kildenes innhold og kvalitet. Det er gjort slike analyser for de nordiske landene, og med bare fem land i sammenlikningene ble det likevel et omfattende arbeid (Østby & Gulbrandsen, 2022).

Figur 14.2 viser innvandringen som prosent av folketallet i gjennomsnitt for 2012-2020, og for 2021. For 2012 til 2020 hadde Norge høyere innvandring enn 11 av de 14 landene vi sammenlikner med. I forhold til folketallet var innvandringen høyere til Sverige og Sveits, og til Island som er det klart minste av landene som inngår i sammenlikningen. I 2021 var innvandringen til Norge høyere enn bare seks land på listen. Det er nok mer et uttrykk for restriksjoner knyttet til COVID-19 enn for en grunnleggende endring i innvandringen.

Figur 14.2 Innvandring til utvalgte land, 2012-2020 og 2021. Årsgjennomsnitt. Prosent av folketallet

Kilde: OECD, 2022a, figur 1.2

Asylsøkere og flyktninger

Landene har ganske ulike definisjoner av hvem som er flyktning. Noen tar dem som får permanent opphold ut av statistikken, noen tar bare med dem som er utenlandske statsborgere, noen setter en botidsgrense på ti år. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) tar ikke med dem som har fått permanent opphold, eller statsborgerskap eller bodd lenger enn ti år i sine tall. I norsk statistikk bruker vi betegnelsen «person med flyktningbakgrunn», som inkluderer alle personer som selv kom som flyktninger (primærflyktninger), samt familietilknyttede til disse. Det betyr at man alltid forblir i kategorien flyktning. Med definisjonen til UNHCR hadde Norge 46 042 flyktninger ved utgangen av 2021 (UNHCR, 2023a), mens norsk statistikk definisjoner gir 244 660 (per 1.1.2022). Av disse var 162 503 blitt norske statsborgere (SSB, 2022b).

Når vi sammenlikner antallet flyktninger i landene ved utgangen av 2021, er det med UNHCRs definisjon fire land som har flere flyktninger per innbygger enn det Norge har, og ti land har færre. Sverige, Østerrike, Tyskland og Sveits har flere enn oss (tabell 1). Vi bruker 2021 og ikke 2022 i disse sammenlikningene fordi tallene for 2022 er preget av hvilke land som først fikk flyktninger fra Ukraina, og hvordan de med midlertidig beskyttelse blir behandlet i statistikkene. Hadde vi brukt 2022-tallene, ville Polen med sine mange ukrainske flyktninger gått fra å ha færrest til å ha 3. flest flyktninger i forhold til folketallet, mens Frankrike ville falt fra 6. til 12. plass. OECDs (og Eurostats) tall skiller seg fra UNHCRs for de fleste landene, men Norges relative posisjon ville vært den samme om deres data var lagt til grunn.

Når det av og til sies at Norge i forhold til folketallet har så mange flyktninger, kan det kanskje bygge på at man sammenlikner norske tall med andre lands UNHCR-tall.

Tabell 14.1 Antall UNHCR-flyktninger og asylsøkere i utvalgte land. 2021. Antall og prosent

	Flyktninger		Asylsøkere ¹		Gitt asyl i prosent av fattede vedtak
	Absolutte tall	Per million innbyggere	Absolutte tall	Per million innbyggere	
Sverige	240 854	23 048	13 954	1 335	11
Østerrike	152 514	16 984	27 847	3 101	35
Tyskland	1 255 694	14 878	253 867	3 007	15
Sveits	118 829	13 596	7 109	813	35
Norge	46 042	8 479	1 268	234	43
Frankrike	488 814	7 205	75 708	1 116	16
Belgia	74 063	6 368	28 955	2 490	39
Danmark	36 023	6 137	1 519	259	25
Nederland	99 585	5 661	17 106	972	17
Island	1 830	4 816	306	805	8
Finland	24 078	4 330	2 408	433	43
Spania	122 539	2 584	103 850	2 190	7
Italia	144 862	2 456	51 779	878	16
Storbritannia	137 078	2 022	104 897	1 547	57
Polen	4 875	129	3 823	102	16

1. OECD (og Eurostat) har andre tall for asylsøkere, men vi foretrekker å bruke UNHCRs data i hele tabellen.

Kilde: UNHCR 2023a <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download?url=jooW9A>

Antallet asylsøkere variere mye fra år til annet, avhengig av verdenssituasjonen, av hvor eventuelle flyktningkriser oppstår, hvordan innvandringspolitikken endrer seg og mye annet. Etter den store flyktningebølgen i 2015-2016, knyttet til krisen i Syria, har antallet asylsøkere til Norge vært svært lavt, nede på nivået fra slutten av 1990-tallet. Når vi sammenlikner Norge med andre land, vil vi også her bruke tall fra 2021, fordi tilstrømning og statistisk behandling av ukrainere varierer såpass mye i 2022. Av de landene vi sammenlikner med, var det bare Polen som mottok færre asylsøkere enn Norge, i forhold til folketallet (UNHCR, 2023a). Norge fikk, slik UNHCR registrerer det, 0,2 asylsøkere per 1000 innbyggere, mens Østerrike, Belgia og Tyskland fikk mer enn ti ganger så mange. Kanskje med en viss sammenheng med at vi fikk så få søkere, innvilgelsesprosenten på 43 var høyere enn i

resten av Norden, og bare Storbritannia hadde høyere andel innvilgelser (UNHCR, 2023a). OECD (2022a) oppgir hvor de fleste asylsøkerne i hvert land kommer fra. I likhet med mange andre land, kom det mange til Norge fra Syria, Afghanistan og Eritrea.

Noen ord om Ukraina

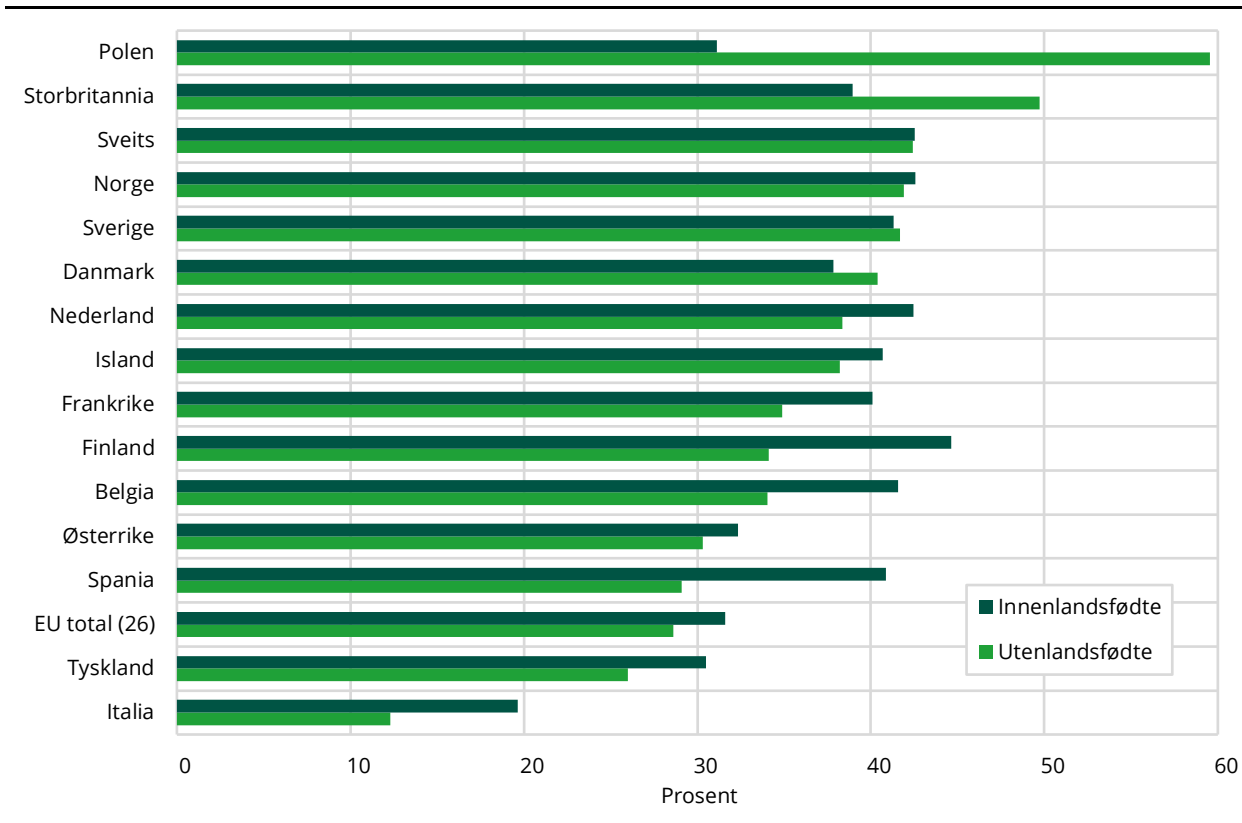
Flyktningestrømmen ut fra Ukraina er den største i Europa etter andre verdenskrig. Naturlig nok var det nabolandene som fikk flest i krigens tidlige fase, men etter hvert er hele Europa sterkt berørt (UNHCR, 2023b). Ved inngangen til 2023 var det kommet færre til Norge enn til de andre store nordiske landene. Etter sommeren 2023 har antallet som er kommet til Norge økt mye, mens det har vært mer stabilt i resten av Norden. I en pressemelding 11. oktober 2023 sier UDI at det i alt er kommet flere enn 63 000 flyktninger fra Ukraina etter fullskala invasjonen startet i februar 2022. For Norge vet vi ikke hvor mange som har reist igjen, enten tilbake eller videre til et annet land, slik at vi har antallet som har innvandret, mens mange andre lands tall prøver å fange opp hvor mange ukrainere som til enhver tid bor der. Det var da omtrent samme antall som var kommet Finland og Sverige, men klart flere enn til Danmark (UNHCR, 2023b). Antallene vokser raskt, særlig for Norge, og UNHCRs tall har litt ulike referansedatoer for landene. I oktober 2023 kom det godt over 1 000 asylsøker per uke, i november litt færre. Av alle asylsøkere fra Ukraina til Norden, kom da 60 prosent til Norge (UDI pressemelding 11.10.2023). Svært mange av asylsøkerne fra Ukraina gis midlertidig kollektiv beskyttelse for ett år av gangen. Den kan i Norge og i de fleste EU-landene forlenges til inntil tre år, men det hersker stor usikkerhet om hva som så blir situasjonen. AID (2023) oppgir at antallet flyktninger fra Ukraina er over 69 000 (notat datert 19.12.2023). Ved årsskiftet vil tallet være omkring 70 000.

14.4. Utdanning og arbeid

Det å være i arbeid regnes både som en viktig forutsetning for integrasjon og et resultat av vellykket integrasjon (naturlig bruk av språk, læring av sosiale koder og deltaking i sosiale nettverk, økonomisk selvstendighet osv.). Det gjør samtidig at omverdenen oppfatter en som en del av samfunnet, og ikke en som samfunnet må ta seg av. Formålet med integreringspolitikken er å få flest mulig av dem som har fått beskyttelse i Norge ut i arbeid etter endt introduksjonsprogram (Lunde, 2023).

Utdanning

Det norske arbeidsmarkedet er preget av høy produktivitet og relativt få jobber som ikke krever noen form for utdanning eller realkompetanse. Derfor er utdanning en særlig viktig forutsetning for å lykkes i arbeidsmarkedet her. Norge har et høyt utdanningsnivå for alle, se figur 14.3. I ni av landene i figuren er andelen med høyere utdanning blant de innenlandsfødte i alder 15-64 som ikke er under utdanning, på mer enn 40 prosent, bare Finland har høyere andel enn Norge. Blant utenlandsfødte er andelen litt høyere i Norge enn i resten av Norden, men klart lavere enn i Sveits og Storbritannia. Tradisjonelle innvandringsland, og land med svært lav innvandrersandel har de høyeste andelen utenlandsfødte med høyere utdanning (OECD, 2023).

Figur 14.3 Andel med høyere utdanning blant personer i alder 15-64 år som ikke er under utdanning. Utvalgte land. 2020. Prosent

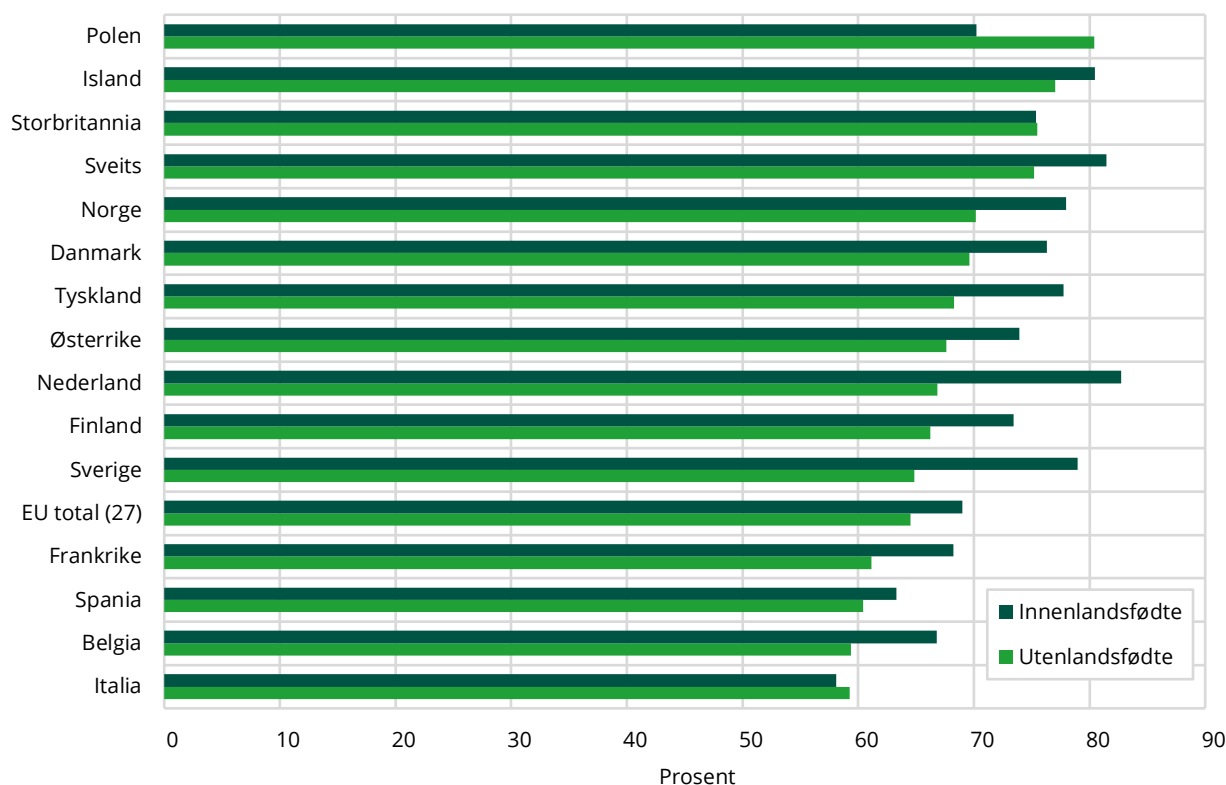
Kilde: OECD & EC, 2023, figur 3.1

Utviklingen mellom 2010 og 2020 har ikke vært spesielt positiv for Norge. Økningen i andel med høyere utdanning har vært større i mange andre land, både blant innenlands- og utenlandsfødte. Innenlandsfødte hadde også i 2010 en høy andel med høyere utdanning, og for de utenlandsfødte kan det spille en rolle at det etter 2010 er kommet mange arbeidsinnvandrere uten akademisk utdanning. Igjen er det naturlig å minne om at kilden til utdanningsinformasjon både for 2010 og 2020 er AKU, som vi tidligere har vurdert som å være preget av større usikkerhet og flere skjevheter enn de registerdata vi vanligvis bruker. Særlig vil dette gjelde ved sammenlikninger mellom to års observasjoner.

AKU gir også tall for andelen som mener de behersker vertslandets språk på et rimelig godt nivå. Alle nordiske land kommer ikke overraskende noe under nivået på 62 prosent for EU (27), Sverige og Norge ikke så langt under (henholdsvis 60 og 56 prosent) som Danmark (50 prosent) og Finland (45 prosent).

Arbeid

Andelen sysselsatte i alderen 15-64 år varierer mye mellom landene, fra under 60 prosent til over 80 prosent blant de innenlandsfødte i de landene vi bruker i sammenlikningene (figur 14.4). Variasjonsbredden er nesten like stor blant utenlandsfødte. Utenlandsfødte har gjennomgående lavere sysselsetting enn innenlandsfødte, for EU (27) er den 65 mot 69 prosent. I Norden er det bare Island, med sin høye sysselsetting som har mindre differanse enn i EU (27). I Danmark, Finland og Norge er differansen 6-8 prosentpoeng, og i Sverige er den hele 14 prosentpoeng (65 mot 79 prosent). Her spiller det nok en rolle at Sverige har så mange nyankomne, og særlig at sysselsettingen blant innvandrere i Sverige øker med botiden like til mer enn 20 års botid, mens den synker etter ti års botid i Danmark og Norge, først og sterkest i Danmark (Østby & Gulbrandsen, 2022).

Figur 14.4 Andel sysselsatte blant personer i alderen 15-64 år. Utvalgte land. 2021. Prosent

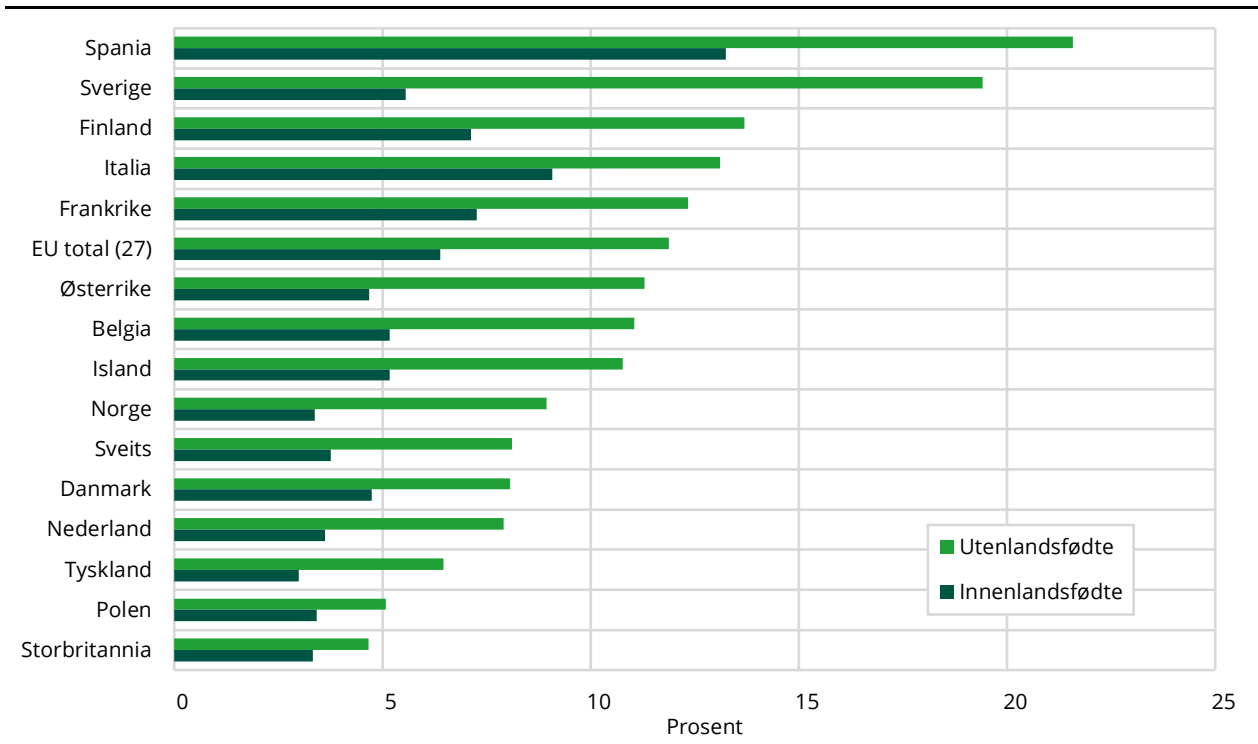
Kilde: OECD & EC, 2023, figur 3.7

Fra 2011 til 2021 har sysselsettingen økt i stort sett alle land som OECD & EC (2023) gir tall for, de største veksttallene finner vi blant utenlandsfødte. I Norge, Island og Sverige har det vært en meget beskjeden vekst i sysselsettingen for begge grupper. Veksten i Finland har vært litt høyere i begge grupper, mens det i Danmark har vært 10 prosentpoengs vekst i sysselsettingen for utenlandsfødte, trolig som følge av det vi har sett tidligere om en moderat vekst i antallet utenlandsfødte i Danmark og Finland.

I OECDs oversikt har de også sett på sysselsettingen blant utenlandsfødte med høyere utdanning, avhengig av om utdanningen er tatt i landet de bor eller i utlandet. I alle land er sysselsettingen høyere for utenlandsfødte som har tatt utdanning i landet de bor. Sysselsettingen i Norge er blant de høyeste for begge gruppene, og forskjellen mellom dem med utdanning tatt i utlandet og i landet de bor i, er mindre i Norge enn i de landene vi sammenlikner med (OECD & EC, 2023). Dette kan antyde at arbeidsmarkedet i Norge legger mindre vekt på hvor innvandreren har tatt sin utdanning enn det arbeidsmarkedet i andre land gjør.

Arbeidsledigheten blant innenlands- og utenlandsfødte er vist i figur 5. Norge har en ganske lav arbeidsledighet i europeisk sammenheng. Av de landene vi har valgt ut, er den høyere enn i Storbritannia, på nivå med Tyskland og Polen, og lavere enn i de andre landene. Utenlandsfødte har høyere arbeidsledighet i alle landene, for EU (27) er den dobbelt så høy som for innenlandsfødte. I Norge er forskjellen noe større, og her er det seks av landene med lavere arbeidsledighet blant utenlandsfødte enn det Norge har. AKU er den beste kilde for arbeidsledigheten i mange land, men selektivt frafall kan bety mye for utenlandsfødte. Høy arbeidsledighet blant dem skyldes til en viss grad problemer knyttet til integreringen, men også størrelsen på innvandringen de siste årene, og innvandrerbefolkningen sammensetning, som botid, landbakgrunn, språkkunnskaper osv. betyr mye for forskjellene.

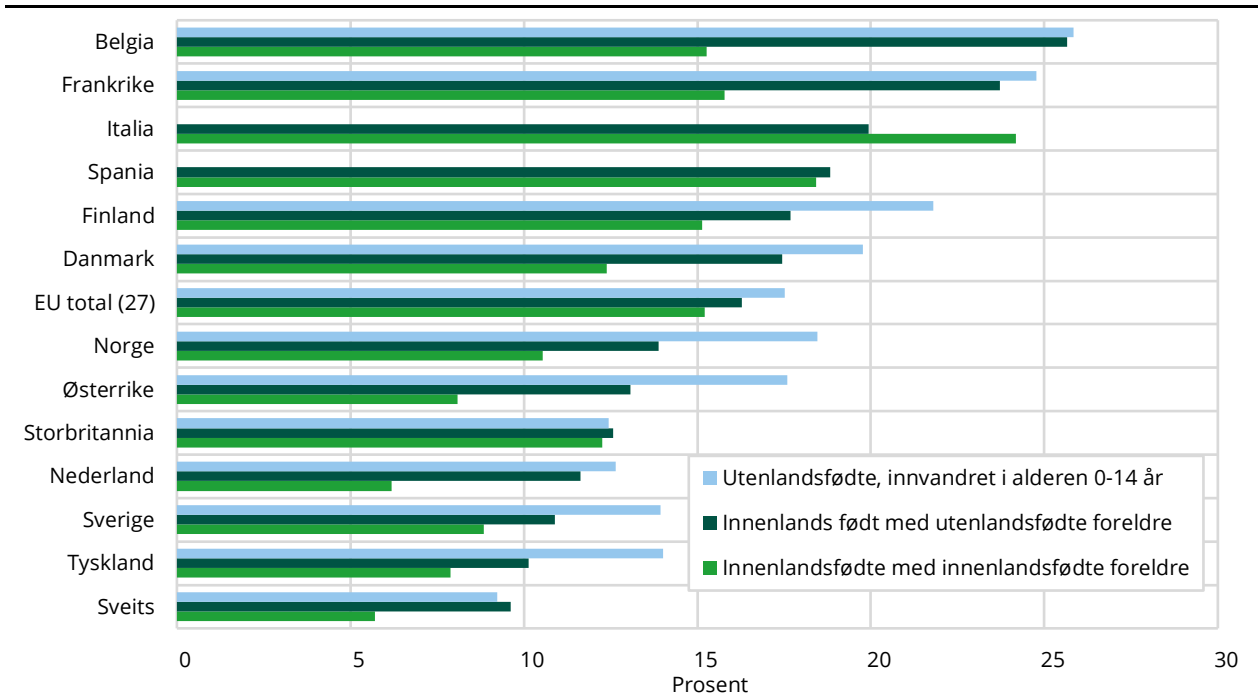
Figur 14.5 Andel arbeidsledige i alder 15-64 år. Utvalgte land. 2021. Prosent

Kilde: OECD & EC, 2023, figur 3.11

Viktigere enn den andel som er arbeidsledige, er den andelen som er hverken i utdanning, opplæring eller arbeid (NEET, Not in Education, Employment or Training). Til forskjell fra de arbeidsledige, har de heller ikke forsøkt å skaffe betalt arbeid. OECD presenterer tall for andelen NEET bare blant unge. Særlig blant innvandrere kan andelen være svært høy blant voksne og eldre (Bevelander et al., 2014 og Østby, 2013). I figur 6 viser vi andelen NEET blant dem mellom 15 og 34 år. I den yngste delen av denne gruppen vil praktisk talt alle være under utdanning i mange land, slik at ulik aldersfordeling mellom land og innvandrer kategorier vil påvirke forskjellene.

Figur 14.6 Andel utenfor utdanning, opplæring eller arbeid (NEET) i alderen 15-34 år. Utvalgte land. 2021. Prosent

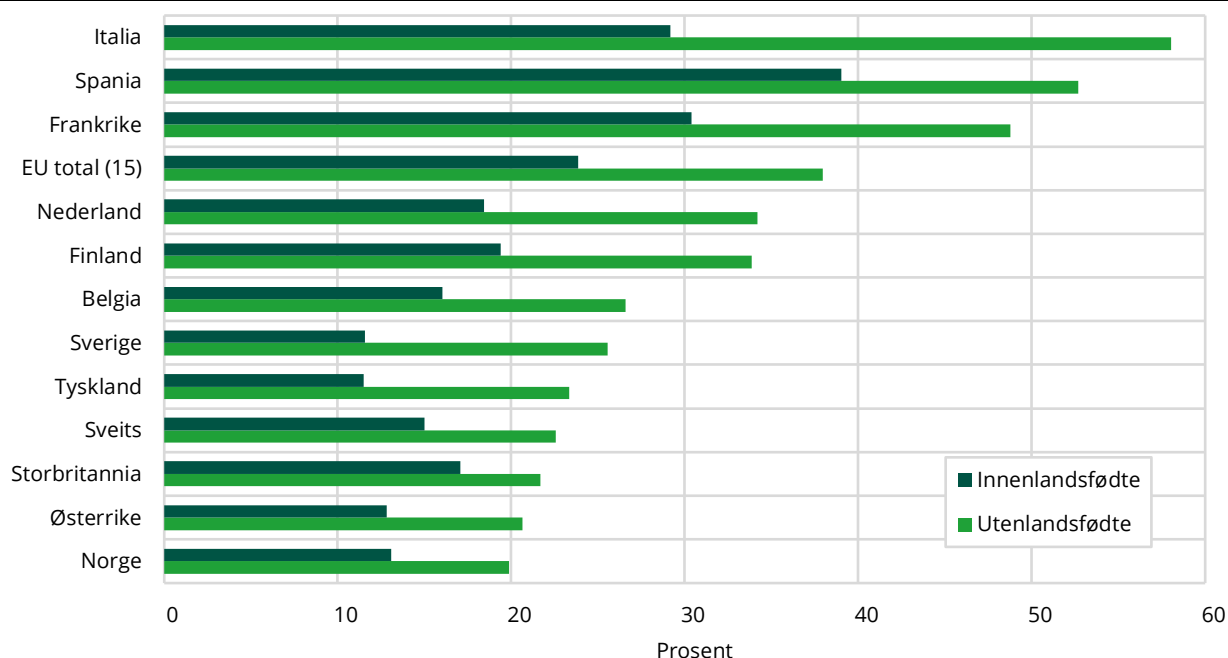

Kilde: OECD & EC, 2023, figur 7.23

Innenlandsfødte med innenlandsfødte foreldre har gjennomgående, men ikke alltid, lavere andel NEET enn de med utenlandsfødte foreldre (figur 14.6). De som innvandret i alderen 0–14 år har høyest andel NEET i de fleste landene. Storbritannia skiller seg ut ved at alle tre grupper har samme nivå, og for dem som innvandret som unge er det bare Sveits som har lavere andel. Norge har relativt lav andel for innenlandsfødte, men nærmere EUs gjennomsnitt for utenlandsfødte og for unge innvandrere. Ved den sammenlikningen vi gjør i figur 6 spiller igjen ulikheter i kildene en rolle. Danmark, Finland og Norge har registerdata, de andre landene baserer seg stort sett på AKU. Dermed er det naturlig å anta at frafallet kan bli stort for de innvandrerne og utenlandsfødte som er dårlig integrert i arbeidsmarkedet. De tre registerlandene er sammenliknbare med hverandre, og AKU-landene kan best sammenliknes med andre AKU-land. Da kommer Norge godt ut i sin gruppe, og Sveits best i sin.

Den faktiske arbeidsledigheten er en viktig økonomisk indikator, men folks atferd kan i stor grad også være påvirket av frykt eller uro for arbeidsledighet. Man stilles spørsmål i European Social Survey om man mener det er (svært) sannsynlig at man blir arbeidsledig de neste 12 måneder.

Figur 14.7 Andel personer i alder 15-64 år som frykter å bli arbeidsledige. Utvalgte land. 2016/2020¹. Prosent

Kilde: OECD & EC, 2023, figur 3.14

Andelen som frykter å miste arbeidet i løpet av de neste tolv månedene er i Norge på det laveste nivået i Europa, både blant innenlandsfødte og utenlandsfødte. Figur 14.7 viser at andelen som faktisk er arbeidsledige er større blant utenlandsfødte i Norge enn det den er i seks av de andre landene i figuren, mens altså følelsen av trygghet for sysselsettingen er sterkere i Norge enn i de andre landene. Det at få er urolige for å miste jobben, er trolig et viktig bidrag til stabilitet på arbeidsmarkedet.

Levekår

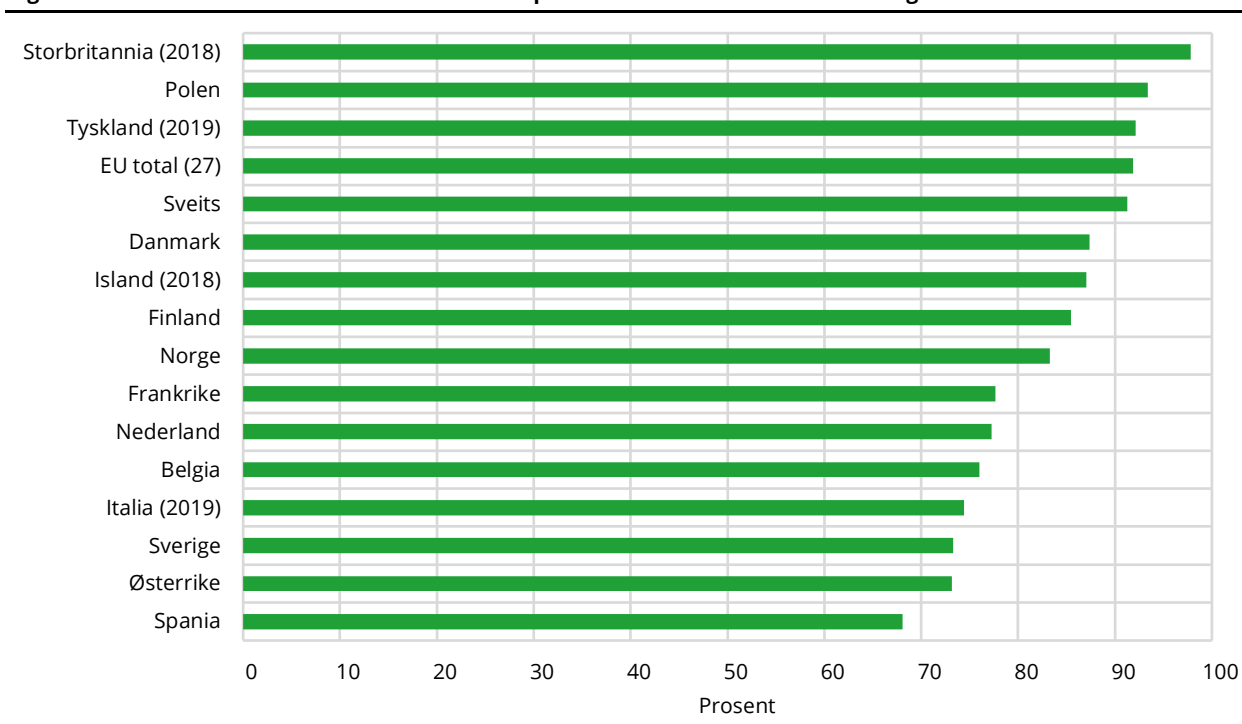
Levekårene beskrives med en lang rekke indikatorer innenfor mange ulike felter, i tillegg til sysselsetting og utdanning som vi allerede har omtalt. OECD & EC (2023) henter mange indikatorer fra inntekt og fattigdomsmål, ulike aspekter ved boligen og boligmiljøet, og helsesituasjonen. Siden OECD er begrenset av å ha tilgang på komparative data fra nok land, er det mange levekårsområder som de ikke kan belyse, men som SSB kartlegger i sine levekårsundersøkelser blant innvandrere (Vrålstad & Wiggen, 2017). Det gjelder for eksempel transnasjonale bånd, sosial kontakt, mulighetene til å utøve sin religion og utsatthet for kriminalitet, men også holdninger og verdier og

tillit. Under denne overskriften vil vi her ta opp inntektsforhold, eierskap til boligen og opplevd diskriminering.

Inntekt

Forskjeller i medianinntekt er en enkel måte for å illustrere inntektsforskjeller mellom grupper. Det publiseres mye inntektsstatistikk for innvandrere basert på registerdata, i denne artikkelserien av Omholt (2023). For våre sammenlikninger er vi avhengige de data OECD & EC støtter seg på, nemlig EU-SILCs utvalgsdata. Dette er data som for alle land er påvirket av selektivt frafall, og sammenliknbarheten reduseres av at noen land henter inntekt fra registerdata mens andre spør i intervjuet. Data for Norge er hentet fra registeret, og er ikke nødvendigvis godt sammenliknbare med data som er oppgitt av den som intervjues.

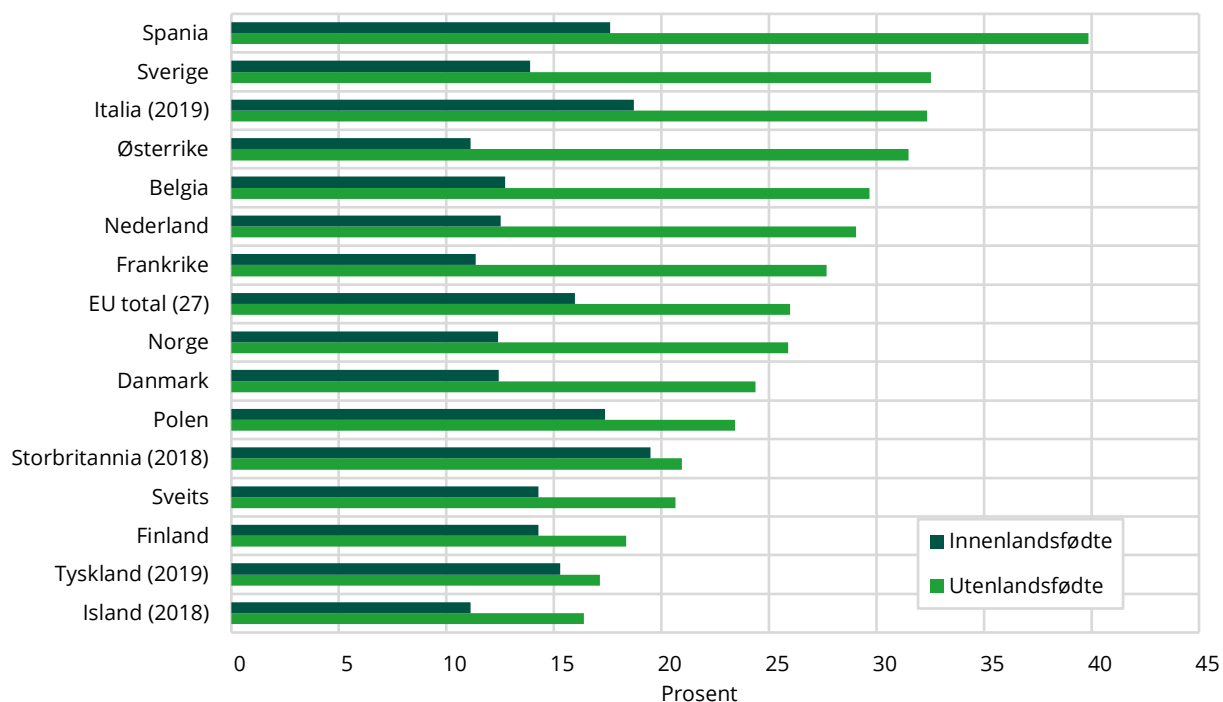
Figur 14.8 Median inntekt for utenlandsfødte i prosent av innenlandsfødtes. Utvalgte land. 2020. Prosent

Kilde: OECD & EC, 2023, figur 4.1

Median inntekt for utenlandsfødte i Norge er 83 prosent av de innenlandsfødtes. Dette er langt under EUs gjennomsnitt på 92 prosent, og av de nordiske landene har bare Sverige lavere tall, 73 prosent. Sverige hadde i 2020 svært mange relativt nyankomne flyktninger, og også for Norge betyr sammensetningen av innvandrerbefolkningen en del. Andelen sysselsatte blant de utenlandsfødte er jo relativt stor i Norge (figur 14.8), men spranget opp til de innenlandsfødte er større i Norge enn i de fleste andre landene vi ser på. Blant utenlandsfødte har Norge relativt mange arbeidsinnvandrere som arbeider i lavtlønnede sektorer.

Andelen som lever i lavinntekt, det OECD kaller «relative poverty» varierer lite mellom landene for innenlandsfødte, og atskillig mer for utenlandsfødte (figur 9). Grensen for lavinntekt som brukes her, er den som SSB ofte bruker, 60 prosent av median ekvivalentinntekt, se Omholt (2023).

Figur 14.9 Andel i relativ lavinntekt for utenlandsfødte og innenlandsfødte. Personer 16 år og eldre. Utvalgte land. 2020. Prosent

Kilde: OECD & EC, 2023, figur 4.3

For innenlandsfødte er andelen i relativ lavinntekt 12 prosent for Norge, og mellom 11 og 18 prosent for de andre landene vi har valgt ut. For utenlandsfødte varierer andelen med lavinntekt fra 16 prosent i Island til 40 prosent i Spania. Norges andel på 26 prosent er på nivå med gjennomsnittet for EU, på tross av at andelen for innenlandsfødte er lavere hos oss enn for EUs gjennomsnitt. For åtte av landene er andelen i relativ lavinntekt minst den dobbelt hos utenlandsfødte, sammenliknet med innenlandsfødte. I Storbritannia og Tyskland er forskjellen mindre enn to prosentpoeng.

Norge har gjennomgående et relativt høyt inntektsnivå. At utenlandsfødte faller såpass langt etter innenlandsfødte, kan synes noe overraskende, og kan ses i sammenheng med at utenlandsfødte tilhører de delene av arbeidsmarkedet med lavest lønn, dersom de er i arbeid (Bye, 2023). Men vi må også ta med i betraktning at lavinntektsgrensen på 60 prosent av medianinntekten vil representere en inntekt som målt i kjøpekraft vil være relativt høy.

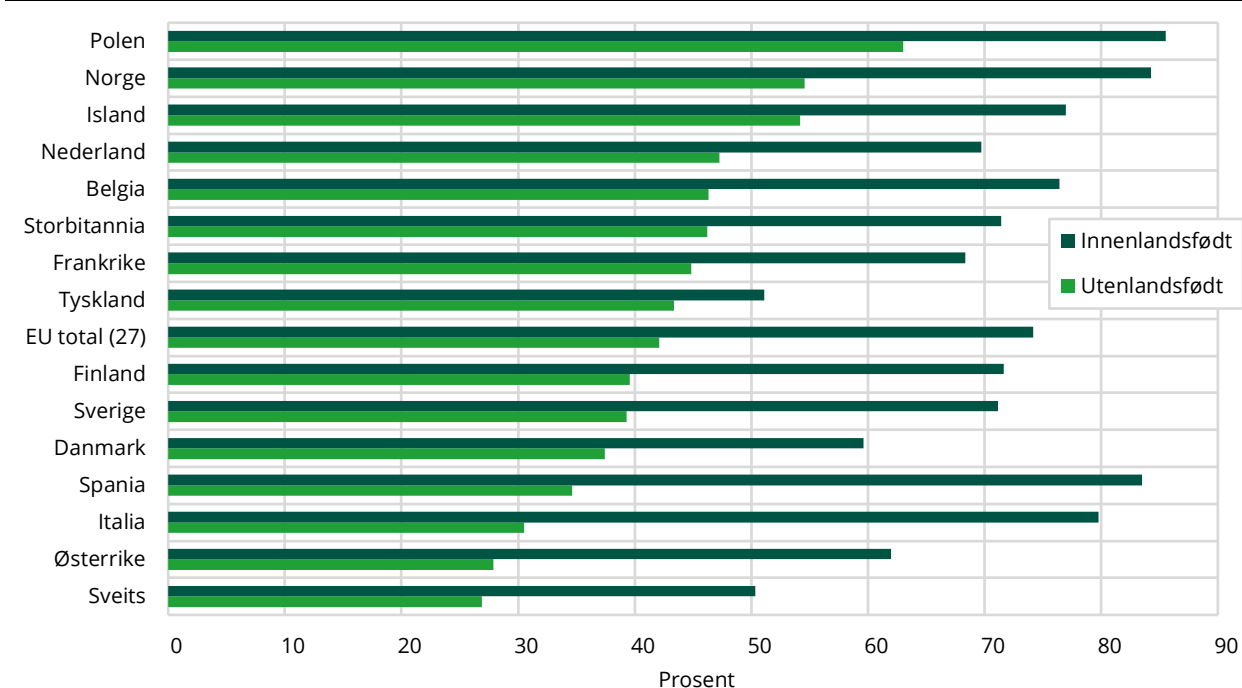
Boforhold

Som det kommer fram hos Oppøyen (2023), er boforholdene en viktig del av folks levekår, og at grunnsteinen i norsk boligpolitikk i hele etterkrigstiden har vært at folk i størst mulig grad skal kunne kjøpe og eie sin egen bolig. Andelen boligeiere blant innvandrerne er lavere enn i den øvrige befolkningen, på grunn av arbeid og inntekt og fordi mange bor i storbyer hvor andelen eiere er lav, men også fordi de færreste innvandrere har hatt mulighet til å arve en bolig i Norge. Sammenliknet med andre land er det en høy andel i Norge som eier boligen sin. Også blant utenlandsfødte er den andelen høyere enn i mange andre land, selv om den er mye lavere enn blant dem som er født i Norge (figur 14.10). Boforholdene for utenlandsfødte i Norge er relativt gode sammenliknet med andre land. Men det at utleiesektoren er såpass liten i Norge, kan tenkes å gjøre det vanskelig for nyankomne innvandrere å komme inn på et trangt leiemarked.

Polen har den høyeste andel boligeiere blant både utenlands- og innenlandsfødte. Andelen utenlandsfødte i Polen i 2020, og innvandringen på 2010-tallet er lavere enn i de andre landene, slik

at det har vært mulig for dem som innvandrere å få boforhold som likner på det som er vanlig i landet.

Figur 14.10 Andel som eier egen bolig. Utvalgte land. 2020. Prosent

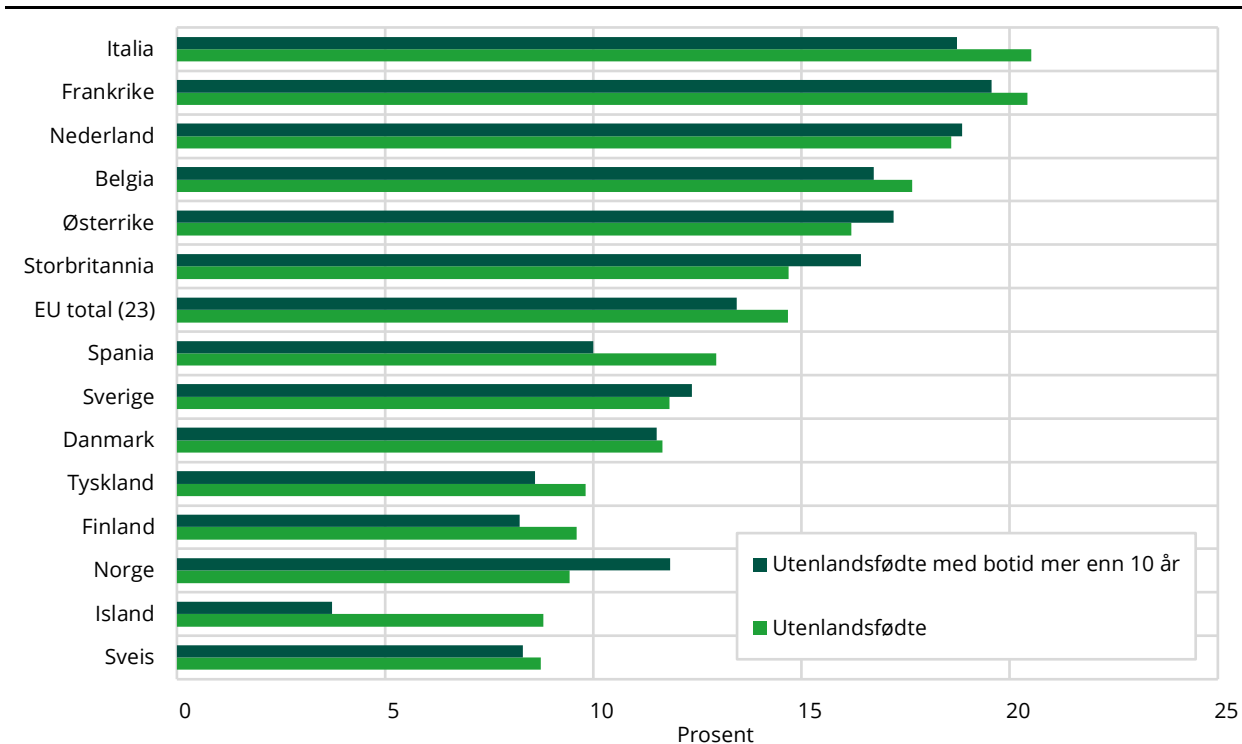
Kilde: OECD & EC, 2023, figur 4.7

OECD & EC (2023) har også noen indikatorer som viser enkelte sider ved boligens kvalitet. Norge, Sverige og Finland har liten andel boliger med for dårlig boligstandard, for både innenlands- og utenlandsfødte. Andelen trangbodde er også relativt lav, men for utenlandsfødte er den på nivå med EUs gjennomsnitt. Den eneste gruppen en betydelig andel trangbodde er de utenlandsfødte i Sverige, hvor 1 av 4 bor trangt.

Hverdagsintegrering

OECD & EC (2023) har et kapittel de kaller «Immigrant civic engagement and social integration». Noen av de dimensjonene som er tatt inn der, er hos oss omtalt som hverdagsintegrering. Andre dimensjoner, som skifte av statsborgerskap synes vi nok sier relativt lite om en gruppes integrering. Et tema som valgdeltakelse har data som skiller seg såpass mye fra registerdata at de vanskelig kan brukes i sammenlikninger. Den utvalgsundersøkelsen som OECD benytter, gir for Stortingsvalget 2017 en valgdeltakelse i Norge på 90 prosent for norskfødte, og 80 og 77 prosent for dem som er født henholdsvis i og utenfor et EU-land. Vår valgundersøkelse har ikke tall for fødeland, men for landbakgrunn. Disse tallene er henholdsvis 80, 64 og 54 prosent (spesialkjøringer av Valgstatistikken). Dette viser at det i utvalgsundersøkelsen EU-SILC må ha vært et stort selektivt frafall blant dem som ikke deltok i valget. Vi har ikke noe grunnlag for å vurdere om feilkildene er like store i andre lands undersøkelser.

Her skal vi se litt på utenlandsfødtes oppfatning av diskriminering, og på noen holdninger til innvandring og integrering blant utenlands- og innenlandsfødte. Figur 11 viser andelen som mener at de tilhører en gruppe som blir diskriminert på grunnlag av sin etnisitet, nasjonalitet eller rase. Dette er altså en annen formulering enn den vi bruker i Levekårsundersøkelsen for innvandrere, hvor vi spør om personlig erfaring med forskjellsbehandling, og om den skyldes forhold knyttet til deres innvandringsbakgrunn (Vrålstad & Wiggen, 2017).

Figur 14.11 Andel utenlandsfødte som tilhører en gruppe de mener blir diskriminert på grunnlag av rase, etnisitet eller nasjonalitet, etter botid. Utvalgte land. 2012-2020. Prosent¹

¹ OECD har brukt European Social Survey fra 2012 til 2020.

Kilde: OECD & EC, 2023, figur 5.11.

Figur 14.11 viser at andelen som mener at de tilhører en gruppe som diskrimineres, varierer mellom knapt 10 og 20 prosent av de utenlandsfødte. Island, Norge og Finland har lave andeler, og klart lavere enn Danmark og Sverige. I Norge er andelen som mener de tilhører en slik gruppe klart høyere blant utenlandsfødte som har bodd her lenger enn ti år enn den er for gjennomsnittet av alle utenlandsfødte. Dette kan ha å gjøre med endringer de siste 10-årene i hvem som utgjør de store innvandrergруппene, men det kan også ha å gjøre med at innvandrere som har bodd her lenge blir mer bevisst på eventuelle tegn på diskriminering. For de fleste land og for EUs gjennomsnitt er andelen som mener de tilhører en slik gruppe lavest for dem som har bodd lengst i landet.

OECD & EC (2023) har en fremstilling av den holdningen vertslandets befolkning har til innvandrere. Alle de nordiske landene har mer positiv holdning til innvandrere enn andre land i Europa. Aller mest positive er de i Island og Sverige (OECD & EC, 2023, s. 133). Det spørres også spesielt om synet på om innvandrerne har en positiv eller negativ innflytelse på landets økonomi. Også her har islendingene, med sin store andel arbeidsinnvandrere, den klart mest positive oppfatningen, men også de andre nordiske landene er mer positive enn EUs gjennomsnitt.

OECD & EC (2023) bruker også Eurobarometer som datakilde for noen sammenlikninger. Dette er en undersøkelse som gjennomføres hvert år i alle EU-land, og land som Norge har også deltatt i mange år, men ikke på fast basis. Resultater fra Norge er ikke tatt med der hvor Eurobarometer er kilden. De holdningene til innvandring som er referert over, er ganske like i de nordiske landene. Eurobarometers undersøkelse i 2021 spør om hva innbyggerne mener om integreringen. Da er svarene i de nordiske EU-landene svært ulike. I Sverige er det 25 prosent som mener integreringen er veldig eller rimelig god. Dette er den klart laveste andelen i EU, til tross for at integreringen av grupper med store utfordringer nok har bedre resultater i Sverige enn i mange andre land. I Finland er andelen som mener integreringen er god eller veldig god 50 prosent, og i Danmark nesten 60. I Irland og Portugal er andelen som er positive til integreringen i landet godt over 80 prosent. Tall for Norge er dessverre ikke tatt med.

Temaer OECD bruker som vi har valgt bort

Med de definisjoner og datakilder som OECD & EC (2023) må basere sine europeiske sammenlikninger på, er det noen temaer som det ikke gir meningsfylte resultater å bruke i en presentasjon av hvordan de med innvandrerbakgrunn i Norge greier seg sammenliknet med dem i andre land. Det er ett kapittel som omhandler integrering av ungdom med utenlandsfødte foreldre. Dette kunne det vært interessant å legge vekt på, men som vi har sett, er definisjonen av gruppen svært forskjellig fra den som brukes i norsk statistikk. Til forskjell fra de forholdene vi har sammenliknet til nå, har store deler av dette kapitlet ulike kilder for de forskjellige landene. Ofte brukes registerdata for Danmark, Finland og Norge i sammenlikninger med data fra EU-SILC eller andre utvalgsundersøkelser med begrenset utvalgsstørrelse i mange land. Det er også en del av kildene hvor Norge ikke er med eller hvor norske data ikke brukes.

Kapittelet om eldre innvandreres integrering baserer seg på data fra AKU når det gjelder Eldres andel av alle innen- og utenlandsfødte, og ellers EU-SILC. Det er dermed ganske små utvalg av eldre utenlandsfødte, og utvalget vil være preget av selektivt frafall. Data fra enkelte land, som Norge og andre nordiske, mangler i enkelte sammenlikninger. Når det gjelder inntekt og boligforhold kommer eldre i Norge godt ut, både innen- og utenlandsfødte.

For å få bedre sammenliknbarhet mellom innvandreres integrering i EUs medlemsstater, ble man i Zaragoza-erklæringen fra 2010 enige om et sett felles såkalte Zaragoza-indikatorer. De gjaldt primært for tredjelands statsborgere, altså personer som ikke hadde statsborgerskap i noe EU-land (OECD & EC, 2023 og Migration Policy Group, 2013). Innvandrere fra land utenfor EU er målgruppen for mye av den norske integreringspolitikken, men andelen som beholder sitt opprinnelige statsborgerskap er såpass liten at å bruke denne gruppen for å si noe om integreringen i Norge synes ganske tvilsomt. De av Zaragoza-indikatorerne som kan si noe om integrering av andre enn tredjelands statsborgere, er trukket inn i OECD & EC (2023).

14.5. Oppsummering

Det finnes ikke noe godt datagrunnlag for sammenlikning av innvandring og integrering mellom landene i Europa. Innenfor rammen av denne artikkelen er det mulig bare å bruke data som er publisert og brukt i andre sammenlikninger, det er ikke mulig å etablere egne, bedre sammenliknbare data. Vi støtter oss tungt på OECD & EC (2023), med de begrensninger det gir. De bruker i stor utstrekning utvalgsundersøkelser, for få land har registerdata på mange nok områder. De sammenlikner utenlandsfødte, og ikke innvandrere definert slik Norge gjerne gjør.

Norge har en klart høyere andel utenlandsfødte i befolkningen enn EUs gjennomsnitt, og andelen vokste siste tiår med 4,7 prosentpoeng, mot EUs 1,2. Det er også, i forhold til folketallet, flere flyktninger i Norge enn i mange andre land, men Sverige har tre ganger flere, og Tyskland det dobbelte av Norge. Antallet asylsøkere i 2021 var lavere enn nesten alle andre land, men andelen som fikk positive svar på sin søknad, var større enn i alle andre land, unntatt Storbritannia.

Utdanningsnivået i Norge er høyt, både blant utenlandsfødte og andre. Det samme gjelder for yrkesaktiviteten. Det norske arbeidsmarkedet har relativt få jobber for ufaglærte, men likevel er altså sysselsettingen høy også for innvandrerne. Til forskjell fra andre land, er ikke innvandrernes sysselsetting i Norge avhengig av om de har tatt sin utdanning innenlands eller utenlands. Arbeidsledigheten blant utenlandsfødte er klart lavere enn for EUs gjennomsnitt, men i noen land er den lavere enn i Norge. Andelen som frykter å miste jobben er lavere enn i alle andre landene. Andelen som lever i relativ lavinntekt, er lav i Norge, men den er dobbelt så høy blant utenlandsfødte som blant innenlandsfødte. Noen land har enda større forskjell.

Den norske boligpolitikken har som mål at så mange som mulig skal eie sin bolig. Sammenliknet med andre land, er det en høy andel boligeiere også blant innvandrere, men ikke helt på nivå med de norskfødtes, selv når vi tar hensyn til forskjellene mellom de to gruppernes bosettingsmønster.

Andelen som mener de tilhører en gruppe som blir diskriminert på grunnlag av rase, etnisitet eller nasjonalitet er lavere i Norge enn i de fleste landene, men det er påfallende at denne andelen er høyere blant dem som har bodd i landet lenger enn ti år enn den er blant dem med kortere botid.

Det er ikke mulig å finne ett samlemål på hvor god eller dårlig innvandrernes integrering er i et land. Den kan *samtidig* være god langs noen dimensjoner og dårlig langs andre, og integreringen vil være avhengig av hvem som kommer til de enkelte landene. Noen land har mange innvandrere som har kommet fra nærliggende land for å jobbe, og de vil ha kjennskap til grunntrekkene i landets skikker, kulturer og styresett. Andre land kan ha mange flykninger med traumatisk flukt og bakgrunn for å måtte flykte. Deres erfaringer er geografisk og sosialt fjerne fra deres nye land, og lite er overførbart og anvendelig. Effekten av slike sammensetningsforskjeller må hele tiden tas med når ulikheter i mønstrene skal forstås.

Referanser

- Arbetsmarknadsdepartementet. (2013). *Nordisk Fickfacta*. Statistikk om integrasjon 2013. <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/arkiv/nordisk-fickfacta-statistik-om-integration-2013>
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID). (2023). *Forslag om videreføring av midlertidige endringer i lowerket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina m.m.* Høringsnotat. <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/aid/dokumenter/2023/horingsnotat-om-videreforing-av-midlertidige-endringer-i-lowerket-som-folge-av-ankomst-av-fordrevne-fra-ukraina-m.m..pdf>
- Barstad, A. & Molstad, C. S. (2020). *Integrering av innvandrere i Norge*. (Rapporter 2020/44). Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/integrering-av-innvandrere-i-norge>
- Bevelander, P. et al. (2013). *Scandinavia's Population Groups Originating from Developing Countries: Change and Integration*. Current Themes in IMER Research Number 14. Malmö Universitet. <https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1404777/FULLTEXT01.pdf> Finnes også som TemaNord 2013:561. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:700578/FULLTEXT01.pdf>
- Bye, K. S. (2023). *Hvor mye tjener innvandrere?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og-arbeidskraftkostnader/artikler/hvor-mye-tjener-innvandrere>
- Hernes, V. (2022). *Scandinavian Integration Policies for Refugees*. TemaNord 2022:534. <https://www.norden.org/en/publication/scandinavian-integration-policies-refugees>
- Lunde, H. (2023). *Introduksjonsordningen i endring*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/voksenopplaering/artikler/introduksjonsordningen-i-endring>
- Migration Policy Group. (2013). *Using EU Indicators of Immigrant Integration*. https://www.migpolgroup.com/_old/wp-content/uploads/2013/08/Final-report-Using-EU-indicators-of-Immigrant-Integration-June-2013.pdf
- OECD (2019). *PISA 2018. Assessment and analytical Framework*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/19963777>

- OECD (2022a). *International Migration Outlook 2022*. OECD Publishing, Paris. https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2022_30fe16d2-en
- OECD (2022b). *Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Norway*. OECD Publishing, Paris, https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-norway_6109d927-en
- OECD (2023). *International Migration Outlook 2023*. OECD Publishing, Paris, International <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/b0f40584-en/index.html?itemId=/content/publication/b0f40584-en>
- OECD/European Commission (2023). *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In*. OECD Publishing, Paris, https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2023_1d5020a6-en
- Omholt, E. L. (2023). *Sterkere inntektsvekst blant innvandrere og deres barn*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/sterkere-inntektsvekst-blant-innvandrere-og-deres-barn>
- Pettersen, S. V. & Østby, L. (2013). Innvandrere i Norge, Sverige og Danmark. *Samfunnsspeilet 5/2013*. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norgesverige-og-danmark>
- Regjeringen (2021). *Hverdagsintegrering - Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hverdagsintegrering/id2860925/>
- Solano, G. & Huddleston, T. (2020). *Migrant Integration Policy Index 2020*. MIPEX.EU. <https://www.migpolgroup.com/wp-content/uploads/2021/02/Solano-Giacomo-HuddlestonThomas-2020-Migrant-Integration-Policy-Index-2020.pdf>
- Statistisk sentralbyrå (2022a). *Tabell 12548: Norskfødte og utenlandsfødte i hele befolkningen, fordelt på tre generasjoner*. [Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12548>
- Statistisk sentralbyrå (2022b). *Tabell 03810: Personer med flyktningbakgrunn. Norske og utenlandske statsborgere, etter kjønn (F)*. [Personer med flyktningbakgrunn]. <https://www.ssb.no/statbank/table/03810>
- Steinkellner, A., Krokedal, L. & Andersen, E. (2023). *Innvandrerne og deres barn – en mangfoldig gruppe*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/innvandrerne-og-deres-barn-en-mangfoldig-gruppe>
- UDI. (pressemelding 11.10.2023). *Må skaffe flere mottaksplasser og øke bosettingstakten*. <https://www.udi.no/aktuelt/ma-skaffe-flere-mottaksplasser-og-oke-bosettingstakten/>
- UNHCR. (2023a). *Refugee data finder*. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=3ZtHU7>
- UNHCR. (2023b). *Operational Data Portal. Ukrainian Situation*. <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- Vrålstad, S. & Wiggen, K. S. (2017). *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. (Rapporter 2017/13). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekår-blant-innvandrere-i-norge-2016>
- Østby, L. (2013). *Norway's population groups of developing country origin*. (Rapporter 2013/10). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/norways-population-groups-of-developing-countries-origin>

- Østby, L. (2016). Fra asylsøker til flyktning – før og etter kriseåret 2015. *Samfunnsspeilet* 4/2016. Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/287751?_ts=158f752f598
- Østby, L. & Aalandslid, V. (2020). *Innvandring og innvandrere i Norden – En komparativ analyse*. Rapport 2020/40, Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/435597?_ts=17574699570
- Østby, L. & Gulbrandsen, F. B. (2022). *Innvandring og innvandrere i Norden*. (Rapport 2022/11). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/flytting/artikler/innvandring-og-innvandrere-i-norden-2016-2020/_attachment/inline/d691d233-c109-43ed-98d4-bcded2c6963e:7311dcab5dace412d370dca3d4e4dce4d52f8839/RAPP2022-11.pdf

A summary of findings

15. Immigrants and Norwegian-born to immigrant parents in Norway 2023

We will in this chapter present a summary of findings in this publication, mainly based on summaries in the preceding chapters. The summary of findings covers all subject areas that has been part of this publication, from demography to everyday integration.

15.1. Introduction

This publication, *Statistics and analysis of immigrants in Norway 2023*, presents analyses and statistics from several subject areas that was published as articles on Statistics Norway's website in 2023 and 2024. The main purpose of this publication is to present statistics on the main integration and living standard areas with updated figures. Subject areas covered include demography, education and introduction programme, labour market and salary, income, and housing conditions as well as statistics on social conditions, child welfare, and social assistance. We have also presented analysis of participation in elections, the so-called everyday integration based on survey data, and a comparative analysis with selected European countries.

Even though the chapters in this publication have been published as stand-alone articles, we have used the same set of guidelines. These are presented in chapter one. In short, we have prioritized the analysis of immigrants and Norwegian-born to immigrant parents as separate groups. We have encouraged the authors to present time series as well as country background on either aggregated level or, when possible, as single country background. We have indicated that it is important to analyse how the integration situation varies with gender, length of residence and reason for immigration. With this in mind, we have made it clear that it is important to identify both the groups that are well integrated as well as groups that are not in terms of integration status.

Structurally, all chapters have a summary, which we have translated into English in this chapter. We do hope that this will provide non-Norwegian-speaking readers with access to this publication.

15.2. Immigrants and their children- a diversity group

Immigrants make up an increasing share of the population in Norway. The number of immigrants increased gradually until the eastward enlargement of the EU in 2004. In the period that followed, immigration increased considerably towards 2011. After this, it slowed down and reached the lowest level during the corona pandemic. We have to go all the way back to 2004 to find a lower immigration than in 2020. Already in 2021, immigration to Norway had returned to pre-pandemic levels. The full-scale invasion of Ukraine by Russia contributed to the largest refugee flow in Europe after World War II, and many Ukrainians received temporary collective protection in Norway since 2022. The number of immigrations was a record high in 2022, surpassing previous immigration peaks.

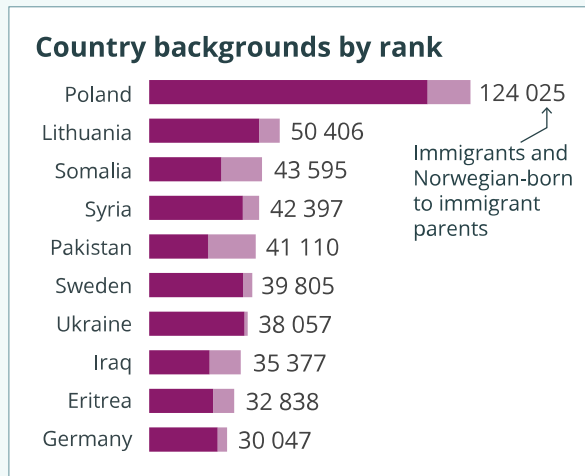
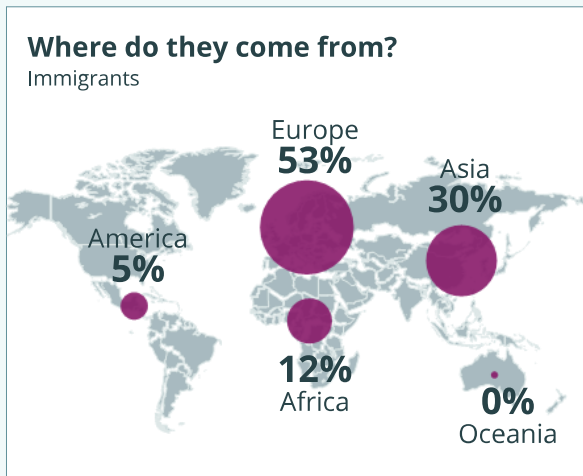
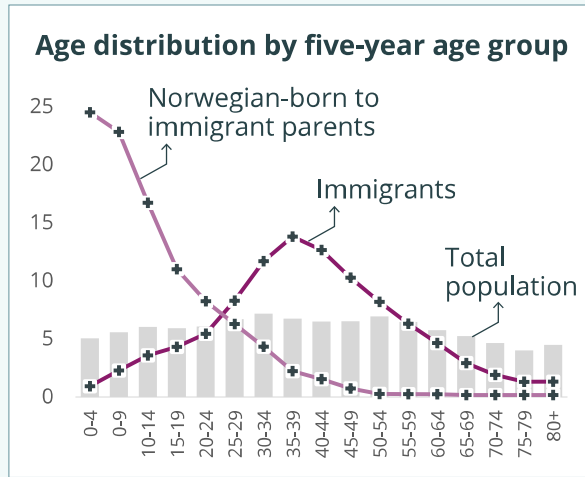
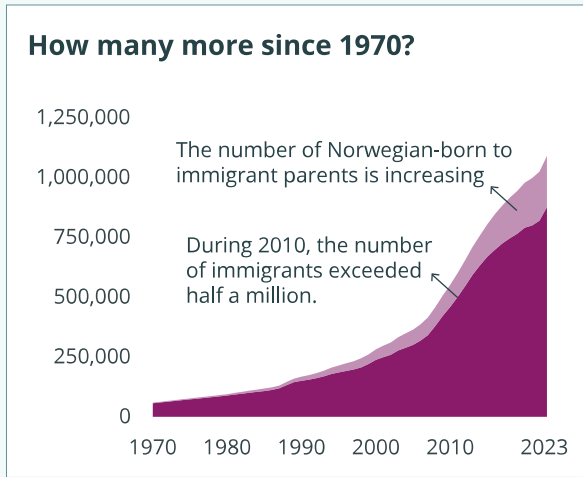
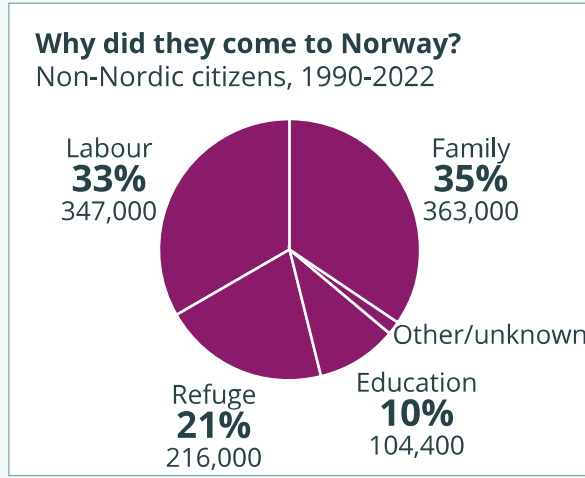
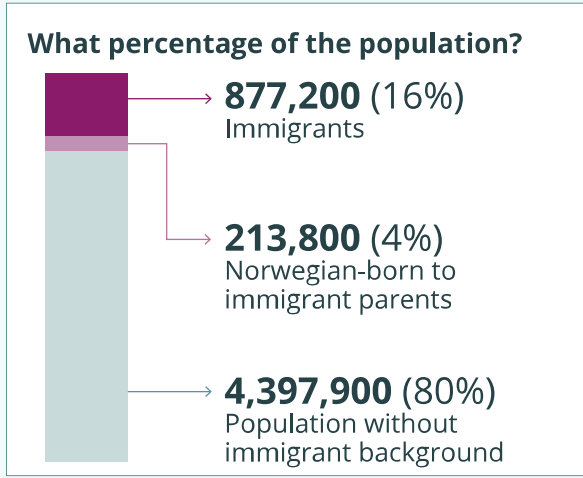
Chapter two of this publication describes immigrants and Norwegian-born to immigrant parents and the composition of these groups. This chapter is divided into three main parts: group composition, demographic changes, and family and household structures. The first section in this chapter describes the immigrants and their Norwegian-born children in terms of gender, age, country background, length of residence in Norway and where in the country they live. In addition, this chapter presents demographic changes among immigrants and Norwegian-borns, fertility and marital status changes as well as reason for immigration, which can be work, refuge, family or education. The last part of this chapter covers the immigrants' household composition.

Figure 15.1 Immigrants and Norwegian-born to immigrant parents in Norway. 1.1.2023

Immigrants in Norway. 1.1.2023

Key figures on ■ immigrants and ■ Norwegian-born to immigrant parents

Source: Statistics Norway

As of January 1st, 2023, Norway had 877 000 immigrants who made up 16.0 percent of the population. Norwegian-born to immigrant parents were 213 800, or 3.9 per cent of the total population (figure 15.1). Ten years earlier, the shares were 11.7 and 2.3 per cent respectively.

The largest groups of immigrants living in Norway per January 2023 came from Poland, Lithuania, Ukraine, Sweden, Syria, Somalia, and Germany, with between 107,000 and 26,000 people. The largest number of Norwegian-born to immigrant parents had backgrounds from Pakistan, Poland, Somalia, Iraq, Vietnam, and Eritrea. There were from 18,000 to 8,000 persons in each of these groups.

Norwegian-born to immigrant parents is a group with mange young people. At the beginning of 2023, 3 in 4 were younger than twenty years. Correspondingly, 11 per cent of immigrants and 23 per cent of the total population were under 20 years of age.

The fertility rate in Norway is lower than ever, also among immigrants. However, female immigrants still have a somewhat higher fertility rate than the rest of the population. This contributes to a higher fertility rate for the whole population. The variation between women from different country backgrounds is considerable, and for the time being only the fertility rate of those with a country background from Africa is still considerably higher than for the whole population.

The size and household type of immigrants' households vary with country background. Immigrants in Norway tends to live more often alone or in large households. Young immigrants from Africa live most often alone. Immigrants from Pakistan live in large households, often with several families and children in the same household, while labour immigrants from the EU countries in Eastern Europe more often live together in different forms of shared housing without children.

15.3. The educational pathway among immigrants and their children

Chapter 3 provides an insight into the various educational stages for both immigrants and Norwegian-born to immigrant parents. The majority of children who are not native speakers of Norwegian or English typically attend kindergarten, where they presumably establish a more solid linguistic foundation. A declining number of pupils are now receiving additional training in Norwegian and/or their native language in primary and lower secondary schools, even as the number of pupils with immigrant background continues to rise.

Primary school results show that immigrant pupils tend to achieve lower scores in lower secondary schools, with Norwegian-born to immigrant parents following closely behind. Notably, longer periods of residence and higher levels of parental education have a positive impact on the results.

Most pupils go directly to upper secondary education after completing lower secondary school, although this trend is slightly less prevalent among immigrant pupils. Immigrant pupils, often older due to a shorter period of residency in Norway, are more likely to pursue vocational education programmes compared to the rest of the population. Norwegian-born to immigrant parents often choose programmes in general areas of studies. The completion rate of upper secondary education is higher among those in general areas of study than vocational studies, and higher among girls than boys. The lowest completion rate is found among immigrant boys in vocational education programmes, while the highest rate is seen among girls without an immigrant background in general areas of study.

Norwegian-born to immigrant parents are more likely to continue with university and college education than immigrants and the rest of the population. These three groups have different preferences when it comes to fields of study. An important finding is that teacher training and pedagogy is less common among students with immigrant background.

The educational attainment among the population aged 25 and older varies by immigration category. Immigrants have a higher proportion having either no education, unknown education or education at basic school level - compared to other groups. Norwegian-born to immigrant parents, on the other hand, have a higher percentage with higher education. Among immigrants, the educational level varies according to country background and reason for immigration. The educational attainment for Norwegian-born to immigrant parents aligns more closely to the rest of the population, but country background also plays a role.

15.4. The introduction programme in change

This summary of findings is based on chapter 4 in this report. This chapter covers participants and former participants in the Norwegian Introduction Programme.

The introduction programme for newly arrived immigrants, implemented as an obligatory program since 2004, includes both the introduction programme and the introduction benefit. When the new integration law was introduced in 2021, several changes were made to the programme, with the goal of early integration of newly arrived refugees through good language skills and formal qualifications.

The number of participants in the introduction programme has varied significantly over time, and in 2022, there were nearly 18,000 participants. As the year progressed in 2022, Ukrainian refugees began to seek refuge in Norway, and in 2023, a much higher number of participants is expected. This will put pressure on both the reception system in municipalities and the ongoing support of refugees, including Norwegian language training and the introduction programme.

Since 2010, it has been a national goal that at least 70 percent of the former participants should be employed or in education within one year after completing the introduction programme. However, none of the cohorts that completed the introduction programme between 2005 and 2019 reached this percentage, even up to 15 years after finishing the programme. The former participants in the introduction programme are not a homogeneous group. Both individual characteristics of the participants, time after programme completion, and various other factors affect their level of participation in the labour market. Although, on average, no more than about 6 out of 10 former participants are employed or in education one year after completing the introduction programme, there are significant disparities based on factors such as gender, country background or educational background.

Length of residence and age are also important background variables. The percentage of former participants in employment and education increases in the first 4-6 years after completing the introduction programme. The growth stagnates after that, and the percentage in employment or education decreases eventually. The main reason for this development is that the proportion of those in education gradually decreases, while this is not fully compensated by an increased percentage of employed individuals.

Among those who enter the job market, there is a positive trend in terms of an increasing percentage in full-time positions. There are also clear differences between women and men, and it takes longer time for women to enter the labour market. But over time, there is a clear convergence in the percentage of employed women and men.

There are partly significant differences based on country background regarding labour market status in the years after completing the introduction program. The differences between countries are relatively constant, and individuals with backgrounds from Somalia and Iraq, on average, have the lowest percentage in employment and/or education. The best results are found among former participants from, among others, Myanmar, Eritrea, Ethiopia and Congo.

Good Norwegian language skills also seem to have a positive impact on the labour market situation. Former participants in the introduction program who have completed the Norwegian language test at an independent level (B1/B2) generally has a significantly higher percentages than those with results at basic level (A1/A2). Women tend to derive greater advantages from proficient Norwegian language skills compared to men.

15.5. Labour market participation among immigrants

The employment rate is lower among immigrants in Norway than in the rest of the population: 68 per cent versus 80 per cent in 2023. The share of employed immigrants working full-time is also lower compared to the rest of the population: 74 per cent versus 79 per cent in 2023.

Less than 4 per cent of employed immigrants had a total full-time equivalent percentage of less than 20 per cent, which is approximately the same proportion as in the rest of the population. Thus, positions with the shortest working hours are the least prevalent among those who work part-time.

Full-time employment is most common in the groups with the highest employment rates. This applies for immigrants from the Nordic countries except Norway, in addition to new EU countries after 2004, and EU/EFTA countries until 2004 except the Nordic countries. On the other hand, both the employment rate and the share of employed persons working full-time are lower among immigrants from Asia and Africa. The same trend is evident by gender, with immigrant women having a lower employment rate and a lower proportion with full-time jobs than immigrant men.

The proportion working full-time is highest among employed immigrants with 7 years or more of residence in Norway. The variations in the share in full-time employment between those with the shortest and longest period of residence, are most significant for employed persons from Africa, Asia etc. The full-time share remains relatively stable regardless of the length of residence among employed men from the EU/EFTA etc.²¹This stability is likely attributed to the high proportion of labour immigrants in this group. For women from the EU/EFTA etc., the full-time share increases slightly in accordance with length of residence.

15.6. How much do immigrants earn?

Immigrants in Norway earn less than the rest of the population. Meanwhile, there are notable disparities in monthly earnings among immigrants with different reasons for immigration and country background.

In Q4 2022, immigrants had average monthly earnings of NOK 47,600. This amount was 14.7 per cent lower than the rest of the population, who earned NOK 55 800 on average. The difference in monthly earnings between immigrants and the rest of the population has been stable in recent years.

Among immigrants, the average monthly earnings vary considerably across country backgrounds. Immigrants from North America and Oceania had the highest average monthly earnings at NOK 62,100. This was 47.5 per cent more than immigrants from Africa, who earned NOK 42,100 per month.

The lower monthly earnings for individuals from Africa and Asia are related with the reason for immigration. Refugees and their family members have the lowest monthly earnings, and a large proportion of refugees have a country background from Africa and Asia.

²¹ EU/EFTA etc.: Nordic countries except Norway, EU/EFTA, UK, USA, Canada, Australia, New Zealand

The average monthly earnings for immigrants are lower than those in the rest of the population. This is because there are large country groups, measured by the number of jobs, that earn the least, such as Africa, Asia and new EU countries after 2004.

The monthly earnings level for immigrants is related to their education level and the type of job they have. Groups with the lowest monthly earnings have often lower levels of education and are also overrepresented in low-paid sectors of the labour market, such as support service activities, accommodation and food service activities.

Disparities in monthly earnings among immigrants decreases when considering the differences in education and the type of work, but some disparities persist across country backgrounds even among those with the same education or working in the same industry areas.

In the case of immigrants, average monthly earnings also vary with length of residence. Among immigrants of the same age, monthly earnings are frequently higher for those with a longer period of residence. Immigrants with a longer period of residence often possess more work experience, which in return has a positive impact on their monthly earnings.

15.7. Stronger income growth among immigrants and their children

Omholt (2023) found in chapter 7 that significant income disparities exists among individuals with an immigrant background. While many immigrants and Norwegian-born to immigrant parents have relatively low incomes, some groups exhibit higher incomes than the rest of the population. Moreover, individuals with an immigrant background have experienced substantial income growth in recent years, and the percentage with low income are declining.

Although many immigrants and Norwegian-born to immigrant parents have lower incomes than the population with non-immigrant background, mange has experienced relatively strong income growth between 2015 and 2021. This indicates a decrease in income that the income disparities between those with and without an immigrant background. Norwegian-born to immigrant parents, who are still a young group, generally have higher incomes than immigrants with the same country background. Some immigrant groups, such as those with country background from the UK and Sweden, and Norwegian-born to immigrant parents with a background from India and Sri Lanka, have an income level that is higher than the rest of the population.

Despite a decline in recent years, there is still a relatively large proportion of immigrants belonging to a low-income household, especially among many with a refugee background from countries such as Somalia, Syria, Afghanistan, and Iraq. Short periods of residence can play a role here, particularly for those from Syria. 6 out of 10 children who have immigrated from countries in Africa, Asia etc. had persistent low income in the period from 2019 to 2021. The same applied to almost 4 out of 10 Norwegian-born children with immigrant parents with the same country background.

Low-income households, where the main income earner is an immigrant, differ from low-income households in the rest of the population. They have a greater risk of ending up in the low-income group even though they have a relatively strong attachment to the labour market. Furthermore, they have less debt than other low-income households, but also less wealth to draw on in economically difficult times and less often own their own dwelling. There is also a larger proportion of immigrants, especially those from Africa, Asia etc., who has a tight budget than the rest of the population.

15.8. Homeownership and housing conditions among immigrants

A total of 62 per cent of all individuals with immigrant backgrounds are homeowners, which is 24 percentage points lower than the rest of the population. This indicates that establishing homeownership is challenging for individuals with immigrant backgrounds, despite notable variations within the group.

The overall ownership rates among individuals with immigrant backgrounds from Africa, Asia etc. are fairly similar to those among those with backgrounds from the EU/FTA etc. However, when examining specific countries, the highest proportion of homeownership rate is observed among those with backgrounds from "old" immigration countries such as Sri Lanka, Vietnam and Pakistan, where about 8 out of 10 are homeowners. The lowest proportions, less than half, are found among those with backgrounds from Somalia, Syria and Eritrea - typical refugee countries where immigrants originate from war-torn and conflict-ridden regions. These variations in homeownership rates can be attributed in part to both length of residence and reason for immigration.

Refugees do not attain the same levels of homeownership as other immigrant groups, even with a relatively extended period of residence. Family immigrants stand for the largest proportion of households that are homeowners when they arrive in Norway, with 4 out of 10 falling into this category, while 3 out of 10 Nordic immigrants and labour immigrants are homeowners on arrival. Notably, labour immigrants become most frequently homeowners after a long period of residence. This trend could be attributed to the fact that many labour immigrants who are not homeowners emigrate again after a few years, while those who become homeowners are more likely to settle permanently.

It is undeniable that income is crucial in the likelihood to become homeowners. Among individuals with immigrant backgrounds, ownership rates also rise alongside income, even though the ownership shares are not equal to the share among the rest of the population, not even in the highest income quartile.

The settlement patterns of individuals with immigrant backgrounds also play a significant role in their likelihood of homeownership, as they tend to reside more frequently in larger cities compared to the rest of the population. This phenomenon can not only affect ownership patterns but also the types of dwellings, as there are significant geographical variations in housing supply. Despite these variations, the overall trend of lower ownership rates among individuals with immigrant backgrounds persists, irrespective of where they live. Many immigrants choose to reside in cities like Oslo, where housing prices are high. This may help to explain why relatively few with immigrant backgrounds own their own dwellings, why they have smaller dwellings on average, and live more often in crowded conditions compared to the rest of the population.

Overall, the proportion that live in crowded dwellings is higher among those with immigrant backgrounds compared to the rest of the population, 25 to 6 per cent. Overcrowded households are generally more prevalent in cities, and we find nevertheless considerable differences between those with and without immigrant backgrounds in the cities. In Oslo, people with backgrounds from the EU/EFTA etc. (27 per cent) and Africa, Asia etc. (38 per cent) live more crowded than the rest of the population (12 per cent). There is also a clear correlation with income, where the proportion that live in crowded dwellings decreases for each income quartile.

The proportion of overcrowded households is highest among those with a short duration of residence in Norway. Among immigrants who have lived in Norway for less than 4 years, 20 per cent of those from the EU/EFTA etc. lives in crowded dwellings, while this applies to 38 per cent of those from Africa, Asia etc. The proportion that lives in crowded dwellings decreases with length of

residence in all groups. Regardless of household type, individuals with immigrant backgrounds have a higher proportion that live in crowded dwellings compared to the rest of the population.

Norwegian-born to immigrant parents are on average younger, and many still live with their parents longer than others of the same age. However, when they eventually move out, we observe a homeownership structure that resembles more that of the rest of the population than that of the immigrants. Despite this, the overall homeownership rates among Norwegian-born to immigrant parents are slightly lower than among others of the same age, primarily because a large number of them resides in Oslo.

15.9. High social assistance needs among refugees

The total number of social assistance recipients in Norway has remained around 125,000 individuals from 2015 to 2022. In 2022, for the first time in this period, there were more social assistance recipients among immigrants than among the rest of the population. A relatively high percentage of immigrants were recipients of social assistance during this period (around 8 percent), with a slightly lower percentage for Norwegian-born individuals with immigrant parents (around 4 percent), and the rest of the population had the lowest percentage (around 2 percent). Fluctuations in the percentages of social assistance recipients among immigrants correlate with significant refugee flows.

Refugees exhibit a greater need for social assistance compared to immigrants arriving in Norway for other reasons. Between 23 and 30 percent of refugees required social welfare from 2015 to 2022, followed by individuals immigrating for family reunification and establishment, with a percentage of 7-8 social assistance recipients. Among immigrants with work-related reasons, 1-2 percent received social assistance. The proportion of social assistance recipients is high among those with origins in Syria and Ukraine, where many arrive in Norway as refugees. Individuals with backgrounds from countries like India and Denmark, where most immigrants cite employment as their reason for immigration, have a low percentage of social assistance recipients.

Norwegian-born to immigrant parents have a lower percentage of social assistance recipients compared to immigrants. This group is considerably younger compared to both immigrants and the rest of the population, yet they also exhibit a lower percentage of social assistance recipients than immigrants when categorized by age.

There is an increase in the percentage of social assistance recipients who were employed full-time in the same year during the period 2019-2022. For Norwegian-born to immigrant parents, the percentage increased from 4 percent to 8 percent. Among immigrants, the percentage increased from 4 percent to 7 percent. However, the trend plateaued from 2021 to 2022, likely due to the influx of refugees from Ukraine in 2022.

Norwegian-born individuals also have slightly lower average monthly social assistance contributions than immigrants in the same age group, but higher monthly contributions than the rest of the population. Among immigrants and Norwegian-born to immigrant parents, having children under 18 is a more critical factor than gender when it comes to monthly payments. When comparing singles without children, immigrants have the highest monthly social assistance contributions, and immigrant women receive larger amounts than immigrant men from 2016 to 2022.

It appears that the percentages of social assistance recipients among refugees decrease slightly with increased duration of residence, likely because the peaks associated with refugee flows diminish over the years. Excluding these peaks, the percentage gradually decreases from 5 to 15 years of residence, probably due to changes in the employment rate with increased duration of residence.

15.10. More common with measures from the Child Welfare Services among children and young people with an immigrant background

The proportion of people with an immigrant background in the population has increased significantly in the period from 2002 to 2022. This is reflected in the proportion of people with an immigrant background in the Norwegian Child Welfare Services has increased from 13 per cent in 2002, via 23 per cent in 2012, to 29 per cent in 2022. There has been a general decline in activities in the child welfare services in recent years. The number of child welfare measures among immigrants and their children was fewer in 2022 than the year before, although the proportion has increased.

The ratios of measures per 1,000 have also decreased for all groups. The largest decline is registered among immigrants, where 33 per 1,000 in the age group 0-24 years received child welfare measures at the end of 2022, down from 40 per 1,000 in 2021. Among Norwegian-born children and adolescents with immigrant parents, 25 per 1,000 received interventions, down from 27 per 1,000. Among other children and adolescents, the ratio was 18 per 1,000, down from 20 per 1,000 at the end of 2021. In addition to the decline, the ratios show that it is most common to receive child welfare measures among immigrants, followed by Norwegian-born children and adolescents with immigrant parents, and least common among other children and adolescents.

The ratios among those that received placement measures show that it is much more common among immigrants than among Norwegian-born children and adolescents with immigrant parents and other children and adolescents, where the ratios are similar.

If we group the population by country background, EU/EFTA etc. or Africa, Asia etc., we will get a more complex picture. The proportion of children who are notified and investigated by the Child Welfare Services is higher for immigrants and Norwegian-born to immigrant parents with backgrounds from Africa, Asia etc. than for other children. Among Norwegian-born children and young people with immigrant parents with a background in the EU/EFTA etc., the ratios per 1,000 with notification and investigation are at about the same level as among other children. Immigrants from EU/EFTA etc. have slightly larger ratios.

Regarding measures from the Child Welfare Services, Norwegian-born children and young people with immigrant parents from the EU/EFTA etc. have smallest ratio per 1,000 of measures, next follows immigrants from EU/EFTA etc., while other children and young people have a slightly larger ratio. Norwegian-born children and adolescents with immigrant parents from Africa, Asia etc. follow, and immigrants from Africa, Asia etc. have the highest ratio of children and adolescents with measures from the Child Welfare Services.

Different immigration categories receive different measures. "Financial assistance" and "Housing with support" are common among immigrants, and much more common than among the other two groups. This can be explained by the age and life situation of the immigrants. There are many young and unaccompanied minor refugees in this group.

15.11. Health and use of General Practitioners (GP)

According to seven different surveys conducted by Statistics Norway (SSB) between 2015 and 2023, there was a relatively similar proportion of immigrants who rated their health as good or very good compared to the rest of the population. Immigrants reported slightly better health than the rest of the population aged 18-49, while they had a significantly lower proportion in the age group 50-64. The impression that immigrants had significantly poorer self-reported health, based on a comparison between EHIS 2015 (European health interview survey) and LKI 2016 (Living conditions survey among individuals with immigrant background), was probably due to the fact that the twelve countries in the LKI sample were not meant to be representative of immigrants as a whole. In terms

of the proportion with long-term illness or health problems, immigrants had an overall lower proportion. However, the results varied greatly between country groups and individual countries. For the twelve countries in LKI 2016, the proportion with long-term illness was higher than for the rest of the population aged 50-64.

The use of GPs is mainly increasing with age for all immigration categories, except for a relatively high proportion for women in fertile age groups. Men from Africa, Asia etc. had on average more consultations than those of the same gender in the rest of the population in all age groups up to 74 years, while men from the EU/EFTA etc. had fewer.

A comprehensive assessment of the composition of diagnoses by GPs suggests that the occurrence of physical ailments is more frequent among immigrants than in the rest of the population, while the occurrence of both mental ailments and serious lifestyle diseases is somewhat lower, except for diabetes. Several other diseases appear to be more evenly distributed between immigrants and non-immigrants. This is particularly true for some common respiratory infections, while COVID-19 was more prevalent among immigrants. For many reasons, not all groups of immigrants had the opportunity to shield themselves from COVID to the same extent as the rest of the population.

Mortality in the age group 50-69 was lower for immigrants overall than for the rest of the population in the period 2018-2022. There was little difference between immigrants from Africa, Asia etc. and EU/EFTA etc., but the differences are more pronounced when further divided into world regions and individual countries. Especially immigrants from the Balkans had high mortality rates.

It is an apparent paradox that immigrants have lower mortality rates than the rest of the population, while many immigrant groups nevertheless report poorer self-assessed health, and for certain age and country groups higher use of GPs. For mortality, it may be a result of the "healthy immigrants' effect", meaning that it is a relatively healthy and resourceful group that comes to Norway. Those coming from countries with high infant and child mortality and poor health care may also have lost more individuals who initially had weaker life prospects, but who might otherwise have survived in Norway. With increased length of stay, factors such as poor lifestyle habits, longing for the home country, and social conditions like low income, poor housing conditions etc. may result in health problems. In a country with a good healthcare system, individuals with chronic diseases may experience better quality of life and longer lifespan compared to countries with less effective health services. This means that mortality may not increase as much as the reported occurrence of diseases for immigrants.

15.12. Lower turnout among immigrant voters

Voters with an immigrant background are an increasingly substantial electoral group in Norwegian municipal and parliamentary elections. However, while the Norwegian electorate includes more immigrants than ever, this progress is not reflected by the degree of participation of immigrants and Norwegian citizens with an immigrant background.

In general, voters with immigrant backgrounds vote less than the rest of the Norwegian population. Immigrants, Norwegian born with immigrant parents, and foreign citizens have been part of Norwegian elections for nearly 40 years. Over time, however, while immigrants have become more numerous, voting eligible people with an immigrant background have not voted as much as the rest of the voting eligible population. This trend does not change even if background factors like country background, immigrant category, education, employment, and age are considered.

Regarding the party preferences of voters with immigrant backgrounds, the trend is that the Labor Party has lost support among several immigrant voting groups in the last parliamentary and

municipal elections, particularly among the immigrant groups from Asia and Africa. The Conservative party, which also did well in the last election, saw an increase in support among these groups.

But while the number of voters with immigrant backgrounds has seen a considerable increase in the past years, candidates and representatives with immigrant backgrounds have not seen the same development and remain unchanged. Norwegian

15.13. Everyday integration

The integration of immigrants encompasses more than just participating in the workforce and in the educational system on an equal term with the majority population. It also involves addressing social and psychological aspects, a concept highlighted by the notion of everyday integration.

The social aspects are characterized by immigrants moving away from the networks of friends and families they had in their country of origin. Immigrants often report having a limited family network in Norway, less contact with friends, and reduced access to social support compared to the majority population. 1 in 4 immigrants reports having no friends beyond other immigrants. In contrast, among Norwegian-born to immigrant parents, social integration is perceived as far better.

Immigrants express lower trust in other people but demonstrate higher trust in important social institutions. They also report less involvement in voluntary work, whereas Norwegian-born to immigrant parents are on par with the rest of the population in terms of involvement in voluntary activities.

Most immigrants and Norwegian-born to immigrant parents feel a strong sense of belonging to Norway. However, surveys reveal that many immigrants do not perceive themselves as fully accepted as Norwegians. It is more prevalent among immigrants to experience loneliness and exclusion compared to the rest of the population.

Considerable skepticism towards people of the Muslim faith exists among the population. Many Muslims in Norway cope with this skepticism by concealing their Islamic identity. Nevertheless, the majority of immigrants find it easy to practice their religion in Norway. Differential treatment poses a significant obstacle to everyday integration and is widespread, as experienced by immigrants themselves. More than 4 out of 10 immigrants from Asia, Africa etc. and among Muslims have felt more badly treated than others because of their ethnic background, skin colour or religion/belief in the last 12 months. This is one of the few aspects of integration where Norwegian-born to immigrant parents fare no better than those who have immigrated themselves.

The connection between proficiency in Norwegian and everyday integration has been a recurring theme. Immigrants with proficient Norwegian language skills are more likely to report having friends within the majority population compared to those lacking such skills. Proficiency in Norwegian is also associated with reporting of stronger trust, increased involvement in voluntary organizations, reduced loneliness, and a stronger sense of national belonging.

15.14. European comparisons

There are no good data for comparing immigration and integration between European countries. This article operates within the constraints of using only data published and utilized in other comparisons; establishing its own, more comparable data is not feasible. We rely heavily on the OECD & EC (2023), with the constraints this provides. OECD & EC primarily utilize sample surveys, given that few countries have registry data covering enough areas. They compare foreign-born, and not immigrants as defined by Statistics Norway.

Norway has a clearly higher proportion of foreign-born individuals in the population compared to the EU average. Over the past decade, this proportion has grown by 4.7 percentage points, whereas the EU average saw an increase of only 1.2 percentage points. Relative to its population size, Norway also hosts a higher number of refugees compared to many other countries. However, Sweden hosts three times more refugees, and Germany hosts twice as many as Norway. The number of asylum seekers in 2021 was lower than in most of other countries. Nevertheless, but the proportion who received positive responses to their applications was greater than in all other countries except the UK.

The level of education is high, both among foreign-born and others. The same applies to labour force participation. Although the Norwegian labour market offers relatively few opportunities for unskilled workers, the employment rate among immigrants remains high. Unlike in other countries, immigrant employment in Norway is not contingent on whether their education was obtained domestically or abroad. Unemployment among foreign-born is notably lower than the EU average, although in some countries it is lower than in Norway. Moreover, the proportion who fear losing their job is lower in Norway than all other countries. While the proportion living in relative low income is low in Norway overall, it is twice as high among foreign-born as among native-born Norwegians. Some countries have even greater differences.

The objective of Norway's housing policy is to ensure that as many people as possible own their dwelling. Compared with other countries, there is a high proportion of homeowners also among immigrants, but not quite on par with that of the Norwegian-born, even when we take into account the differences between the two groups' settlement patterns.

The proportion claiming that they belong to a group that is discriminated against based on race, ethnicity or nationality is lower in Norway than in most countries, but it is striking that this proportion is higher among those who have lived in Norway for more than ten years than it is among those with a shorter period of residence.

It is not possible to find an overall measure of how good or bad immigrants' integration is in a country. At the same time, integration might be good along some dimensions and poorly along others, and integration will depend on who come to the different countries. Some countries have many work immigrants who have come from neighboring countries, already familiar with the host country's customs, culture, and governance. Other countries may have many refugees with traumatic backgrounds, having had to seek asylum. Their experiences are geographically and socially distant from their new countries, and little is transferable and applicable. The effect of such compositional differences must be constantly taken into account when understanding differences in integration patterns in different countries.

Reference

OECD/European Commission. (2023). *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In*. OECD Publishing, Paris, https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2023_1d5020a6-en

Figurregister

Figur 1.1	Innvandring, utvandring og nettoinnvandring etter til- og fraflyttingsland. 1967-2023. Antall.....	14
Figur 2.1	Innvandring, utvandring og nettoinnvandring. Antall.....	23
Figur 2.2	Hvor mange flere innvandrere siden 1970?.....	24
Figur 2.3	Hvor kommer innvandrere og deres norskfødte barn fra? 2023.....	27
Figur 2.4	Aldersfordeling i forhold til hele befolkningen, etter femårige aldersgrupper. 1. januar 2023. Prosent	31
Figur 2.5	Hvilke kommuner har størst innvandrerandel?.....	34
Figur 2.6	Nyfødte av innvandrermodre, etter landbakgrunn, 2022. De ti største gruppene	35
Figur 2.7	Fruktbarheten til kvinner fra ulike grupper av befolkningen ¹ . 2001-2022. Prosent.....	36
Figur 2.8	Samlet fruktbarhetstall, etter mors landbakgrunn. Utvalgte land. Prosent	38
Figur 2.9	Innvandringer etter innvandringsgrunn og -år.....	43
Figur 2.10	Andel bosatte per 1. januar 2022, etter innvandringsgrunn og innvandringsår. Prosent	44
Figur 2.11	Utvikling i familiejenforeninger og -etableringer. 1990-2021. Antall.....	45
Figur 2.12	Antall familieinnvandring av ikke-nordiske borgere etter type, de største gruppene i perioden 1990-2021. Bosatte per 1.1.2022	46
Figur 2.13	Andel bosatte per 1.1.2022 blant familieinnvandrere, etter innvandringsår	47
Figur 2.14	Antall bosatte arbeidsinnvandrere som innvandret i perioden 1990-2021, per 1.1.2022.....	48
Figur 2.15	Personer bosatt i privathusholdninger etter husholdningsstørrelse etter innvandrerbakgrunn. 2022. Prosent	49
Figur 2.16	Hva slags husholdninger bor innvandrere i?	52
Figur 2.17	Befolkningen etter innvandrerbakgrunn, framskrevet etter hovedalternativet (MMM). 2023-2060. Antall.....	57
Figur 2.18	Innvandrere, etter landbakgrunn, framskrevet etter Hovedalternativet (MMM). 2023-2060. Antall	58
Figur 3.1	Barnehagedekning for 1-5 åringer. 2005-2022.....	62
Figur 3.2	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng, etter innvandringskategori. 2013-2022.....	64
Figur 3.3	Foreldrenes utdanningsnivå blant elever som avsluttet grunnskolen, etter elevenes innvandringskategori. 2022.....	65
Figur 3.4	Grunnskolepoeng, etter elevenes innvandringskategori og foreldrenes utdanningsnivå. 2022	66
Figur 3.5	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng blant innvandrere, etter kjønn og alder ved innvandring.....	67
Figur 3.6	Elever og lærlinger i videregående opplæring, etter innvandringskategori, alder ved innvandring og utdanningsprogram. 2022	69
Figur 3.7	Gjennomføring av videregående opplæring, etter innvandringskategori, kjønn og utdanningsprogram. 2016-2022	71
Figur 3.8	Fullføringsgrad blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn (utvalgte land). Små elevgrupper vises ikke. 2016-2022.....	72
Figur 3.9	Studenters aldersfordeling, etter innvandringskategori. 2022	74
Figur 3.10	Fordeling av fagfelt, etter kjønn og innvandringskategori. 2022.....	75
Figur 3.11	Utdanningsnivå for befolkningen 25 år eller eldre, etter innvandringskategori. 1. oktober 2022	77
Figur 3.12	Utdanningsnivå (imputerte tall) blant innvandrere 25 år eller eldre, etter landbakgrunn. 1. oktober 2022. Utvalgte land sortert etter gruppens størrelse	79
Figur 3.13	Vei gjennom utdanningssystemet.....	81
Figur 4.1	Deltakere i introduksjonsprogrammet 2008-2022 etter kjønn. Antall og andel i prosent	87

Figur 4.2	Deltakere i introduksjonsprogrammet 2008-2022 landbakgrunn og år. Antall	88
Figur 4.3	Deltakere i introduksjonsprogrammet 2022 etter tiltaksgruppe. Andel i prosent	90
Figur 4.4	Andel sysselsatte november 2020, etter antall år siden avsluttet introduksjonsprogram og kjønn. Personer som avsluttet introduksjonsprogrammet i perioden 2005-2019. Prosent.....	92
Figur 4.5	Arbeidsmarkedsstatus 2020 etter landbakgrunn. Personer som avsluttet introduksjonsprogrammet i perioden 2005-2019. Prosent	93
Figur 4.6	Beste oppnådde resultater på norskprøven etter delprøve og kjønn. 2014-2020. Prosent	97
Figur 4.7	Arbeidsmarkedsstatus etter beste resultat på norskprøven, og kjønn. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2005-2018 som har avlagt norskprøven i perioden 2014-2020. Status per 2019. Prosent	98
Figur 5.1	Hvor mye jobber innvandrere i Norge?	103
Figur 5.2	Sysselsatte innvandrere etter landbakgrunn.....	104
Figur 5.3	Andel sysselsatte og andel heltid, utvalgte land. 4. kvartal 2023	107
Figur 5.4	Sysselsatte innvandrere (totalt for hoved- og biarbeidsforhold) i alderen 20-66 år, etter stillingsprosent og landbakgrunn. Prosent. 4. kvartal 2023.....	108
Figur 5.5	Innvandrere som jobbet heltid (totalt for hoved- og biarbeidsforhold) i alderen 20-66 år, etter landbakgrunn, kjønn og botid. I prosent av sysselsatte i alt i hver gruppe. 4. kvartal 2023	110
Figur 5.6	Sysselsatte 20-66 år etter yrkesfelt for hovedjobben og innvandrerbakgrunn. Andel. 4. kvartal 2023	111
Figur 5.7	Sysselsatte som jobbet heltid (bare i hovedjobben) i alderen 20-66 år, etter yrkesfelt ¹ og innvandrerbakgrunn. I prosent av sysselsatte i alt i hver gruppe. 4. kvartal 2023....	112
Figur 6.1	Månedslønn (gjennomsnitt) for innvandrere og befolkningen ellers. 20-66 år. 4. kvartal 2016-2022. Kroner	114
Figur 6.2	Månedslønn (gjennomsnitt) etter landbakgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner	115
Figur 6.3	Hvor mye tjener innvandrere i Norge?	116
Figur 6.4	Månedslønn (gjennomsnitt) etter innvandringsgrunn. 20-66 år. 4.kvartal 2022. Kroner.....	118
Figur 6.5	Kvinner sin månedslønn (gjennomsnitt) som andel av menn sin månedslønn etter landbakgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Prosent	119
Figur 6.6	Månedslønn (gjennomsnitt) etter alder og utvalgt innvandringsgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner	120
Figur 6.7	Hvor mye øker lønn med innvandreres botid? I alt	122
Figur 6.8	Hvor mye tjener innvandrere med forskjellig alder og botid?.....	123
Figur 6.9	Månedslønn (gjennomsnitt) etter utdanningsnivå og innvandringsgrunn. 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner	124
Figur 6.10	Månedslønn (gjennomsnitt) etter utvalgt næring og landbakgrunn. Innvandrere 20-66 år. 4. kvartal 2022. Kroner	126
Figur 7.1	Hva er vanlig inntekt for innvandrere og deres norskfødte barn?.....	131
Figur 7.2	Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), 2008-2021. Prosent	134
Figur 7.3	Andelen barn under 18 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt (treårig, EU-skala 60 prosent). 2019-2021. Prosent.....	135
Figur 7.4	Andelen personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala, 60 prosent), etter hovedinntektstakers innvandrerkategori og yrkestilknytning. 2021, Prosent	136
Figur 8.1	Hvor stor andel av befolkningen eier boligen sin?	141
Figur 8.2	Eierform, etter innvandrerbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent.....	143
Figur 8.3	Eierform, etter landbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent	144
Figur 8.4	Eiere, etter botid og landbakgrunn. Innvandrere, 1.1.2022. Prosent	145

Figur 8.5	Personer i eid bolig, etter alder og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent.....	146
Figur 8.6	Eiere, etter botid og innvandringsgrunn. Innvandrere, 1.1.2022. Prosent	146
Figur 8.7	Eiere, etter husholdningstype og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent	148
Figur 8.8	Eiere og leiere, etter inntektskvartil og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent.....	149
Figur 8.9	Eierform, etter sentralitet og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent	150
Figur 8.10	Bygningstype, etter landbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent.....	152
Figur 8.11	Bygningstype, etter botid. Innvandrere med flukt som innvandringsgrunn. 1.1.2022. Prosent.....	153
Figur 8.12	Hvor stor andel av befolkningen bor trangt?	154
Figur 8.13	Trangbodde personer, etter husholdningstype og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent..	155
Figur 8.14	Trangbodde personer, etter innvandringsgrunn og gruppert botid. 1.1. 2022. Prosent.....	156
Figur 8.15	Trangbodde personer, etter inntektskvartil og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent	157
Figur 8.16	Trangbodde personer, etter sentralitet og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent	157
Figur 8.17	Trangbodde personer, etter innvandringsgrunn og sentralitet. 1.1.2022. Prosent	158
Figur 9.1	Mottakere av sosialhjelp etter innvandringskategori. 2015-2022. Antall.....	164
Figur 9.2	Andel sosialhjelpsmottakere etter innvandringskategori. 2015-2022. Prosent.....	164
Figur 9.3	Andel ikke-nordiske innvandrere som mottok sosialhjelp etter innvandringsgrunn. 2015-2022. Prosent.....	165
Figur 9.4	Andel innvandrere som mottar sosialhjelp etter landbakgrunn. Utvalgte land. 2022. Prosent.....	166
Figur 9.5	Andel mottakere av sosialhjelp som jobbet heltid samme år, etter innvandringskategori. 2015-2022. Prosent.....	167
Figur 9.6	Andel sosialhjelpsmottakere etter alder og innvandrerkategori. 2022. Prosent.....	167
Figur 9.7	Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag etter alder og innvandrerkategori. 2022. Kroner.....	168
Figur 9.8	Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag for innvandrere, etter kjønn og om de har barn under 18 år. 2015-2022. Kroner	168
Figur 9.9	Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag for norskfødte med innvandrerforeldre, etter kjønn og om de har barn under 18 år. 2015-2022. Kroner.....	169
Figur 9.10	Gjennomsnittlig månedlig sosialhjelpsbidrag for enslige uten barn under 18 år, etter kjønn og innvandrerkategori. 2015-2022. Kroner	170
Figur 9.11	Andel innvandrere som mottok sosialhjelp, etter botid. 2020-2022. Prosent	171
Figur 10.1	Barn og unge i målgruppen for barnevernet, etter innvandringskategori. 2002, 2012 og 2022.....	174
Figur 10.2	Barn og unge med barnevernstiltak, etter innvandringskategori. 2002, 2012 og 2022.	175
Figur 10.3	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 0-24 år, etter ettårige aldersgrupper. Antall personer. Per 01.01.2023	176
Figur 10.4	Barn med melding i løpet av året, etter innvandringskategori og aldersgrupper. Antall per 1 000 barn. 2022	177
Figur 10.5	Barnevern. Barn med melding, undersøkelser avsluttet og barn med tiltak etter innvandringskategori og todelt landbakgrunn. 2013-2022. Rater per 1 000.....	178
Figur 10.6	Prosentandel undersøkelser med ulike konklusjoner etter innvandringskategori, 0-17 år. 2022.....	179
Figur 10.7	Innvandrere med tiltak i barnevernet etter landbakgrunn. Rater per 1 000 for land med minimum 2 000 i alderen 0-24 år i befolkningen. Per 31.12.2022	181
Figur 10.8	Norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre med tiltak i barnevernet etter landbakgrunn. Rater per 1 000 for land med minimum 3 000 i alderen 0-24 år i befolkningen. Per 31.12.2022.....	182
Figur 10.9	Barn og unge 0-24 år med ulike plasseringstiltak, etter innvandringskategori. Antall per 1 000. Per 31.12.2022.....	184

Figur 10.10	Barn og unge med plasseringstiltak, etter innvandringskategori og aldersgrupper. Antall per 1 000. Per 31.12.2022	185
Figur 11.1	Andel som oppgir hhv. god/svært god egenvurdert helse og langvarig sykdom, etter innvandringskategori og alder i LKV, for innvandrere i LKI 2016. Gjennomsnitt 2020-2023 eller 2016. Prosent	190
Figur 11.2.	Andel i alderen 18-64 år som oppgir hhv. god/svært god egenvurdert helse og langvarig sykdom, etter innvandringskategori og landbakgrunn. Tre undersøkelser. LKI 2016, EHIS (gjennomsnitt 2015 og 2019), LKV (gjennomsnitt 2020-2023). Prosent .	191
Figur 11.3	Relativt mål for andel med god/svært god egenvurdert helse og andel med langvarig sykdom, etter landbakgrunn. Alder 18-64 år. Øvrig befolkning=100	194
Figur 11.4	Gjennomsnittlig antall konsultasjoner hos fastlege, etter innvandringskategori og alder. Gjennomsnitt 2018-2022	196
Figur 11.5	Gjennomsnittlig antall konsultasjoner hos fastlege, etter alder, kjønn og landbakgrunn. Gjennomsnitt 2018-2022.....	197
Figur 11.6	Relative aldersstandardiserte rater for bruk av fastlege, etter landbakgrunn. Alder 20-69 år. Øvrige befolkning = 100. Gjennomsnitt 2018-2022.....	198
Figur 11.7	Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere, norskfødte barn av innvandrere og øvrig befolkning i alder 0-9 år og 10-19 år. Gjennomsnitt 2018-2022. Antall konsultasjoner per 1000 personer	200
Figur 11.8	Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere i to grupper etter landbakgrunn og øvrig befolkning i alder 20-29 år. Gjennomsnitt 2018-2022. Konsultasjoner per 1000 personer.....	202
Figur 11.9	Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere i to grupper etter landbakgrunn og øvrig befolkning i alder 30-59 år. 2018-2022. Konsultasjoner per 1000 personer	203
Figur 11.10	Konsultasjoner hos fastlege, etter diagnosegruppe. Innvandrere i to grupper etter landbakgrunn og øvrig befolkning i alder 60-79 år. 2018-2022. Konsultasjoner per 1000 personer	205
Figur 11.11	Relative dødelighetsrater for innvandrere i alderen 50-69 år, etter landbakgrunn. Øvrige befolkning = 100. 2018-2022 for grupperte land og 2013-2022 for enkeltland..	207
Figur 12.1	Valgdeltakelse i kommunestyre- og fylkestingsvalgene 1995-2023, etter innvandringskategori. Prosent.....	214
Figur 12.2	Valgdeltakelse i stortingsvalgene 1997-2021, etter innvandringskategori. Prosent.....	215
Figur 12.3	Valgdeltakelse etter innvandrerkategori og landbakgrunn. Stortingsvalget 2021 og Kommunestyrevalget 2023. Prosent.....	218
Figur 12.4	Partivalg blant velgere med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. Kommunestyrevalgene 2015, 2019 og 2023. Stortingsvalgene 2017 og 2021. Prosent	223
Figur 12.5	Andel stemmeberettigede, godkjente stemmer, kandidater og representanter i prosent av personer med innvandrerbakgrunn, 2003-2023. Prosent.....	224
Figur 13.1	Andel som har få (0-2) som de regner med vil stille opp ved personlige problemer. 2022. Prosent.....	229
Figur 13.2	Gjennomsnittlig tillit til myndigheter, media og ukjente mennesker blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. og fra EU/EFTA etc. sammenliknet med den øvrige befolkningen. 2022. Skala 0-10	230
Figur 13.3	Andel mye plaget av ensomhet, og andel som skårer høyt på indeks for ensomhet, blant ulike innvandrergrupper og blant muslimer. 2022. Prosent	234
Figur 13.4	Andel utsatt for forskjellsbehandling siste 12 måneder. I alt, på grunn av etnisitet, hudfarge og/eller religion/livssyn, og på grunn av religion/livssyn. Prosent. 2022	236
Figur 14.1	Andel utenlandsfødte i utvalgte land, 2011 og 2021. Prosent.....	245
Figur 14.2	Innvandring til utvalgte land, 2012-2020 og 2021. Årsgjennomsnitt. Prosent av folketallet	246

Figur 14.3	Andel med høyere utdanning blant personer i alder 15-64 år som ikke er under utdanning. Utvalgte land. 2020. Prosent	249
Figur 14.4	Andel sysselsatte blant personer i alderen 15-64 år. Utvalgte land. 2021. Prosent.....	250
Figur 14.5	Andel arbeidsledige i alder 15-64 år. Utvalgte land. 2021. Prosent.....	251
Figur 14.6	Andel utenfor utdanning, opplæring eller arbeid (NEET) i alderen 15-34 år. Utvalgte land. 2021. Prosent.....	251
Figur 14.7	Andel personer i alder 15-64 år som frykter å bli arbeidsledige. Utvalgte land. 2016/2020 ¹ . Prosent	252
Figur 14.8	Median inntekt for utenlandsfødte i prosent av innenlandsfødtes. Utvalgte land. 2020. Prosent.....	253
Figur 14.9	Andel i relativ lavinntekt for utenlandsfødte og innenlandsfødte. Personer 16 år og eldre. Utvalgte land. 2020. Prosent	254
Figur 14.10	Andel som eier egen bolig. Utvalgte land. 2020. Prosent.....	255
Figur 14.11	Andel utenlandsfødte som tilhører en gruppe de mener blir diskriminert på grunnlag av rase, etnisitet eller nasjonalitet, etter botid. Utvalgte land. 2012-2020. Prosent.....	256
Figure 15.1	Immigrants and Norwegian-born to immigrant parents in Norway. 1.1.2023.....	262

Tabellregister

Tabell 2.1	Innvandrere etter landbakgrunn, 1970-2023. Antall og andel	26
Tabell 2.2	Innvandrere etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2023.....	29
Tabell 2.3	Norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2023	30
Tabell 2.4	Levendefødte, etter mors landbakgrunn. 2022.....	35
Tabell 2.5	Samlet fruktbarhetstall, etter mors landbakgrunn. 2011, 2016, 2021 og 2022	37
Tabell 2.6	Sivilstand etter kjønn, innvandringsbakgrunn og landbakgrunn. Personer 17-24 år. Per 1. januar 2023. Absolutte tall og prosent.....	41
Tabell 2.7	Inngåtte ekteskap, etter kvinnens og mannens innvandringsbakgrunn. 2022.....	42
Tabell 2.8	Personer bosatt i privathusholdninger etter husholdningsstørrelse og innvandrerbakgrunn. 2022. Verdensdel og utvalgte land. Prosent	50
Tabell 2.9	Personer bosatt i privathusholdninger etter husholdningstype og innvandrerbakgrunn. 2022. Verdensdel og utvalgte land. Prosent	54
Tabell 2.10	Personer 65 år og eldre bosatt i flerfamiliehusholdninger etter husholdningstype etter innvandrerbakgrunn. Utvalgte land. 2022. Absolutte tall og Prosent.....	55
Tabell 3.1	Innvandrere i grunnskolealder og elever med særskilt språkopplæring i grunnskolen. Skoleårene 2013/2014-2022/2023.....	63
Tabell 3.2	Innvandrerelver 16-18 år i videregående opplæring, etter landbakgrunn. 2014 og 2022	68
Tabell 3.3	Elever og -læringer i videregående opplæring, etter alder, innvandringskategori, alder ved innvandring og landbakgrunn (utvalgte land). 2022.....	68
Tabell 4.1	Tidligere deltakere i introduksjonsordningen 2005-2019. Andel i arbeid eller utdanning 2010-2020 etter avgangskohort. Andel i prosent.....	91
Tabell 4.2	Aktivitetsstatus etter fylke. Personer som avsluttet introduksjonsprogrammet i perioden 2005-2019. Per november 2020. Antall og prosent	94
Tabell 5.1	Sysselsettingsandel og heltidsandel blant innvandrere og befolkningen ekskl. innvandrere i alderen 20-66 år, etter kjønn. 4. kvartal 2023.....	109
Tabell 6.1	Månedslønn (gjennomsnitt) for innvandrere 25-39 år etter innvandringsgrunn og botid. 4. kvartal 2022. Kroner.....	121
Tabell 8.1	Eiere, etter kommune og landbakgrunn. 1.1. 2022. Prosent.....	151
Tabell 12. 1	Valgdeltakelse etter innvandringskategori og landbakgrunn. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015, 2019 og 2023. Prosent.....	216
Tabell 12. 2	Valgdeltakelse etter innvandringskategori og landbakgrunn. Stortingsvalg 2013, 2017 og 2021. Prosent.....	217
Tabell 12. 3	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe, kjønn og alder. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023. Prosent.....	219
Tabell 12.4	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og utdanningsnivå. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023. Prosent.....	220
Tabell 12.5	Andel som stemte i de seks siste valgene (2013-2023), etter utdanningsnivå, innvandringskategori og landbakgrunn. Velger med stemmerett i alle seks valg. 28-70 år. Prosent.....	221
Tabell 12.6.	Partivalg blant øvrige og velgere med innvandrerbakgrunn etter kjønn, aldersgruppe og landgruppe. Blant personer mellom 18-70 år. Kommunestyrevalget 2023. Prosent	223
Tabell 12.7	Kommunestyrerepresentanter etter innvandringskategori og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023. Antall og prosent	225
Tabell 13.1	Prosentandel som har ytt frivillig innsats de siste 12 måneder (gjennomsnittlig antall timer de siste 12 måneder i parentes), etter landbakgrunn, blant personer i alderen 16 år og eldre. 2022	232
Tabell 14.1	Antall UNHCR-flyktninger og asylsøkere i utvalgte land. 2021. Antall og prosent	247

